ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΕΡΙ ΗΠΕΙΡΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ.

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου τῇ 7 Μαΐου 1872).

Φιλόμουσος Ὁμήγυρις,

Σεμνὴν σήμερον τῶν Μουσῶν τελοῦμεν πανήγυριν, καὶ ἀγῶνος πρὸς τούτοις θεαταὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ συνήλθομεν τοσοῦτοι καὶ οὕτω διακείμενοι· ἀλλ' ἦν ὅτε ὅλον ἔθνος ἀνθρώπων κατά τινα ἐτῶν περιτροπήν, τῶν βιωτικῶν αὐτοῦ ἔργων ἐπιλαθόμενον, συνέρρει φαιδρὸν καὶ χαρίεν εἰς θαλερὰν πεδιάδα, καὶ ὡς πλήμμυρα κεχυμένον παρὰ τὰς χλοερὰς ὄχθας ἀργυροδίνου ποταμοῦ, ἢ ἐπὶ λόφων ἀλσωδῶν περὶ μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ ὑψίστου, ἐν μέσῳ μυρίων ἀνδριάντων καὶ κατακόσμων βωμῶν καὶ ἱερῶν, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἔναρξιν μεγάλων τελετῶν· πάντες βεβαίως τῇ διανοίᾳ ἤδη παρέστητε εἰς τὴν κυδιάνειραν 'Ολυμπίαν· ἀγῶνες ἐκεῖ τελοῦνται σωματικῆς ἀκμῆς καὶ πνεύματος καὶ πλούτου, καὶ τίς τῶν τότε 'Ελλήνων ἀπὸ τῶν μυχῶν τῆς ἐλάσσονος 'Ασίας μέχρι τῶν ἐσχάτων κρασπέδων 'Ιταλίας καὶ Σικελίας ἠδύνατο ἄνευ λύπης νὰ ὑπομείνῃ ἐστερημένος τῆς φαιδρότητος ἐκείνης καὶ χάριτος τῶν τελετῶν; ἀσθενῆ μόνον ἰδέαν οἱ καθ' ἡμᾶς πρακτικοὶ καὶ γηραλέοι αἰῶνες δύνανται νὰ παράσχωσι τῆς εὐθύμου νεανικότητος, μεθ' ἧς τὰ φιλοπαίγμονα ἐκεῖνα πλήθη νῦν μὲν περὶ τὸ στάδιον συνωστίζοντο ἐπιβοῶντα, νῦν δὲ περὶ τὸν ἱππόδρομον καὶ τὴν πάλην καὶ τὸν δίσκον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ τοῦ 'Ιωνος ῥαψῳδοῦ ἔμελλον ν' ἀκροασθῶσι ῥαψῳδοῦντος τὰς 'Αχιλλέως λιτὰς καὶ τὴν Πριάμου ἱκεσίαν, ἢ τὴν 'Αλικαρνασσίδα μοῦσαν νὰ ἐπευφημήσωσιν, εἰς Μαραθῶνα καὶ Σαλαμῖνα ἐκ νέου ἐξορμῶσαν τοὺς ἀκροατάς, καὶ διὰ τῆς μελισταγοῦς μὲν ἰάδος τὸ ἄῤῥεν ὅμως ἐκεῖνο τῶν πατέρων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους σαλπίζουσαν; ἀλλὰ μὴ σπευδέτωσαν· πενθήμερον τοιαύτην τρυφὴν δύνανται ἐκεῖ νὰ τρυφήσωσιν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Χαρίτων οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους παῖδες· παῖδες, ναί, ἀλλ' ὅμως γόητες περὶ πάντα καὶ θαυματουργοί· δι-

νεκεῖς αἱ λιγυραὶ τῶν κηρύκων φωναὶ συνάγουσι τοὺς θεατὰς πρὸς ἀκρόασιν τοῦ ὀνόματος τοῦ νικητοῦ· γαῦρος δ' ἐκεῖνος διὰ τοῦ πεδίου χωρῶν, μακαρισμῶν παρὰ πάντων ἀπολαύει ὡς τοῦ ἄκρου τυχὼν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν· ἡ δ' ἐν τῷ τοῦ ἄλσους μυχῷ ἐφέσπερος ἐκείνη πομπὴ καὶ ἡ φόρμιγξ καὶ ἡ πολύστροφος ᾠδὴ καὶ ὁ ὑπὸ λαμπάσιν ὀρχούμενος χορὸς τὴν ἔναρξιν δηλοῖ ἐπινικίου κώμου, ὃν οἱ φίλοι τῷ νικητῇ χαίροντες τελοῦσι, τοῦ Διρκαίου κύκνου τὸν ὕμνον χορηγοῦντος· παννύχιον τὸ ἄλσος ἐκ τῶν κώμων ἀντηχεῖ, δῶρον τοῦτο τῶν Χαρίτων πρὸς τὴν νίκην μετὰ τὸν θαλλὸν ἐλαίας τιμιώτατον.

'Αγῶνα καὶ ἡμεῖς σήμερον οἱ ἐκείνων ἀπόγονοι τελοῦμεν, καὶ γραμμάτων μάλιστα τοῦτον· ἀλλ' οὔτε ἡ θαλερὰ τοῦ πεδίου πόα, οὔτε τὰ περικαλλῆ ἐκεῖνα ἐκ δένδρων καὶ ἀνδριάντων δάση, οὔτε ὁ ἁπλοῦς καὶ τίμιος θαλλὸς τῆς ἐλαίας πάρεστιν, οὔτε οἱ κῶμοι καὶ οἱ χοροὶ καὶ ἡ Πινδάρου μοῦσα ἵνα νικητήν τε καὶ ἀθλοθέτην κοσμήσωσιν· ὁ καθ' ἡμᾶς περίφροντις καὶ σκυθρωπὸς αἰών, ὁ χρηματιστὰς πρὸ πάντων τοῖς ἀνθρώποις πορίζων, Πινδάρους δὲ ἐπὶ μακρὸν ποθῶν καὶ ἴσως ἔτι ποθήσων, ἀντὶ πάντων ἐκείνων τῶν δώρων τῶν Χαρίτων, ἐνταῦθα συναγαγὼν ἡμᾶς ἐνέκλεισεν, ἀργύριον δὲ πρὸς τῇ δάφνῃ τῆς ἀρετῆς βραβεῖον ἔθετο, ἐμὲ δ' ἄχαριν, ὡς αὐτός, καὶ ἰσχνόφωνον τοῦ ἀγῶνος κήρυκα, ἐπιεικῶν δεόμενον τῶν ἀκουόντων καὶ ἀκουουσῶν, παρ' αἷς μάλιστα ὑπελείφθη τι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης τῶν 'Ολυμπίων χάριτος.

Σεπτεμβρίου 7ῃ ἔτους 1864ου ἐν συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου ΞΖ'. ὑπὸ τοῦ τότε γενικοῦ γραμματέως ἐπιστολὴ ἀνεγιγνώσκετο ὁμογενοῦς, οὗτινος τὰ φιλογενῆ αἰσθήματα οἷον δι' ἀπαρχῶν τότε πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκδηλωθέντα, ἤρξαντο ἤδη ὑπερβάλλοντα τὰς γεννηθείσας τότε πολλῶν ἐλπίδας, καὶ σπεύδουσιν ἵνα τάξωσιν αὐτὸν εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν· πάντες γιγνώσκομεν τὸν ἄνδρα, περὶ 'Ηπείρου δὲ φερώνυμον ἀγῶνα τῷ Συλλόγῳ προβάλλει Ζωγράφειον καλούμενον.

Καὶ ὁ μὲν Σύλλογος ἀναγνωρίζων τὴν μεγίστην ἀξίαν, ἣν αἱ τοιαῦται πραγματεῖαι ἔχουσιν ἐπί τε τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ τὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου, οὐ μόνον εἰς τὴν πρᾶτασιν τοῦ ἀνδρὸς ὁμοθυμαδὸν ἐπευφήμησεν, ἀλλὰ καὶ μέλος αὐτοῦ ἐπίτιμον τὸν ἀθλοθέτην ἐψηφίσατο, διαφερούσης εὐγνωμοσύνης χρέος τελῶν· πρόγραμμα δὲ τοῦ ἀγῶνος μετ' οὐ πολὺ ἐπεκύρου καὶ τοῖς ἀγωνισθησομένοις ἐξήγγελλεν.

Μαΐου δὲ πέμπτῃ τοῦ 1865ου ἔτους, ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου τελοῦντος, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὁ τῆς τότε ἐξεταστικῆς 'Επιτροπῆς εἰσηγητὴς ἀνεκοίνου πρὸς τοὺς ἀκούοντας, ὅτι δύο εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα πραγματεῖαι ἐστάλησαν, ὧν ἡ δευτέρα ἐκ σελίδων μὲν 900 συνεστῶσα, σύμβολον δὲ φέρουσα τὸ «Σπάρταν ἔλαχες, κείναν κόσμει,» μείζονος μὲν λόγου ἐφάνη ἀξία, οὐχὶ δὲ καὶ οὕτως ὀρθὴ καὶ τελεία, οἵαν διετύπου τὴν ἀριστεύσουσαν τὸ πρόγραμμα· διὸ ὁ μὲν ἀγὼν μετ' ἀγαθῶν εὐχῶν καὶ ἐλπίδων προὐπέμφθη ὑπὸ τῆς 'Επιτροπῆς εἰς τὴν ἐπέτειον τοῦ ἐπιόντος ἔτους πανήγυριν, ὁ δὲ φιλόπονος τοῦ ἔργου συγγραφεὺς ἐκρίθη ἄξιος, ἵνα τύχῃ ἀμοιβῆς τριάκοντα λιρῶν, αἵπερ καὶ ἐχορηγήθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου.

'Αλλ' οὔτε τὸ ἐπιὸν ἔτος οὔτε τὰ ἑφεξῆς ἑπόμενα ἐφαίνοντο πληροῦντα τὰς εὐχὰς ἐκείνας καὶ ἐλπίδας τοῦ Συλλόγου· αἱ δ' ἐπέτειοι ἑορταὶ διεδέχοντο ἀλλήλας, σιγὴν περὶ Ζωγραφείου ἀγῶνος τηροῦσαι, μέχρις οὗ ὁ Σύλλογος, ἔργῳ πεισθεὶς περὶ τῆς ὑπερβαλλούσης εὐρύτητος τοῦ ἐναγωνίου θέματος, τῇ 20ῃ 9βρίου τοῦ 1870ου ἔτους ἐνέκρινε καὶ ἐξήνεγκε πρόγραμμα ἀγῶνος, ἐπιεικῶς μὲν εὐχερῆ καθιστὰν τὴν τῶν ἀγωνιστῶν πρόσοδον, ἡμέραν δ' αὐτοῦ τὴν ἑορτὴν πάλιν τοῦ σωματείου ἡμῶν τάττον.

Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἡ αὐτὴ ἐκείνη πραγματεία, ἥτις ἐν τῇ προτέρᾳ τοῦ ἀγῶνος περιόδῳ μείζονος μὲν λόγου οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἐπάθλου ἀξία ἐκρίθη, ἔργον ὡς φαίνεται τοῦ μακαρίτου Π. 'Αραβαντινοῦ, ἀλλ' ἱκανῶς πληρέστερον καὶ μακρότερον ἢ τότε· διότι ἡ μὲν πληθὺς τῶν σελίδων αὐτοῦ, ἐπὶ τέταρτον ἐκτεινομένων, εἰς τὰς 1800 ἀνέρχεται, ἐνῷ τὸ τότε σταλὲν τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐπλήρου· ἀντὶ δὲ τῶν τότε τριῶν τόμων ἐξ πρὸ τῆς νῦν 'Επιτροπῆς ἀνελίχθησαν· σύμβολον δ' αὐτοῦ προτέτακται τὸ

βάρδιστοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι
ἥκιστα δ' ἦν αὐτὸς ἐλαυνέμεν ἅρμ' ἐν ἀγῶνι.

Καὶ ἐν τῇ παρούσῃ δὲ μορφῇ τῆς πραγματείας ὁ φιλόπονος συγγραφεὺς πειρᾶται νὰ ἁρμοσθῇ κατὰ δύναμιν πρὸς τὸ πρῶτον διαγωνιστικὸν πρόγραμμα ἔν τε τοῖς καθέκαστα καὶ ἐν τῷ ὅλῳ· οἱ δὲ τρεῖς πρόσθετοι τόμοι, ὕλην τινὰ αὐτοτελῆ ἄλλως ἀποτελοῦντες, συμπληροῦσι συγχρόνως καὶ ἀπαρτίζουσι κατὰ δύναμιν τρία τινὰ τῆς πραγματείας μέρη, ἄσματα δημοτικά, ἔθιμα καὶ γλώσσας ἠπειρώτιδας· ἄνεσιν δ' οὐ σμικρὰν καὶ εὐχέρειαν πολλὴν εἰς τὴν κρίσιν τῆς 'Επιτροπῆς αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς παρέσχε, προοίμιόν τι προτάξας τῆς παρούσης αὐτοῦ πραγματείας, πρὸς τοὺς κριτὰς μὲν τοῦ ἀγῶνος ἀναφερόμενον, ἀπολογίαν δέ τινα περιέχον ὑπὲρ τῶν πλημμελειῶν καὶ ἐλλείψεων τοῦ ἔργου, αἵτινες ἐν τῇ προτέρᾳ κρίσει ὑπεδείχθησαν τῷ πονήσαντι.

'Εν τῇ ἀρχῇ τοῦ προοιμίου σπουδαίαν ἐξομολόγησιν ποιεῖται ἡμῖν ὁ συγγραφεύς, τάδε πρὸς τὴν 'Επιτροπὴν λέγων· «ὑπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἀξιοτίμων ἀγωνοδικῶν τοῦ παραταθέντος Ζωγραφείου διαγωνίσματος καθυποβάλλων τὸ ταπεινόν μου τοῦτο προϊόν, ἐπειδὴ ἔχω ὑπ' ὄψιν ὅτι πανομοιότυπόν ἐστι τῆς πέρυσιν ἐπικριθείσης περιγραφῆς τῆς 'Ηπείρου (τὸ προοίμιον ἐγράφη τὸ 1866), θεωρῶ ἄφευκτον τὸ ναυάγιόν μου, ἐὰν ἐν ταῖς φιλολογικαῖς συζητήσεσι καὶ διασκέψεσιν αὐτῶν ἐπικρατήσῃ τὸ αὐτὸ αὐστηρὸν κριτικὸν πνεῦμα καὶ αἱ ποικίλαι καὶ μεγάλαι ἀξιώσεις τῆς παρελθούσης περιόδου τῶν ἀγωνοδικῶν·» τοιαῦτα ἀνομολογεῖ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εὐσεβῶς πάνυ καὶ σωφρόνως τῇ ἀληθείᾳ θύων· ἠδύνατο δ' ἴσως καὶ ἁπλῶς ἡ τοῦ προοιμίου τούτου ἀνάγνωσις νὰ πείσῃ τὴν 'Επιτροπήν, ὅτι ἄσκοπον θὰ ἐπεχείρει ἔργον, ἀναλαμβάνουσα νὰ κρίνῃ αὖθις πόνημα, καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κριθέν. ἄλλως δ' οὐδόλως εὕρισκεν ἔργον αὐτῇ οἰκεῖον τὸ κρῖναι εἰ ὀρθῶς καὶ εὐδοκίμως περὶ αὐτοῦ αἱ ψῆφοι ἐτέθησαν· ἐν τούτοις οἱ κριταὶ τὸ μὲν εἰς τὴν μεγάλην ὕλην τῶν προσθέτων τόμων βλέποντες, τὸ δ' ἐπιθυμοῦντες ἵνα διὰ θεμιτῆς ἐν τούτοις ἐπιεικείας μετέλθωσι τέλος λύσιν τινὰ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ἔμελλον ἴσως νὰ ἐρεισθῶσιν ἐπὶ ἐξαιρέτων τινῶν ἀρετῶν τῶν προστεθέντων νέων μερῶν πρὸς ἀντισήκωσιν τῶν ἐν τῇ περιγραφῇ αὐτῇ τῆς 'Ηπείρου πλημμελειῶν καὶ ἐλλείψεων, ἀπεφάσισαν ὅπως ἀναλάβωσι τὴν κρίσιν τῆς ὅλης πραγματείας κατὰ τὴν δευτέραν ταύτης μορφὴν καὶ κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα.

Διελθόντες λοιπὸν μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιστασίας τοὺς τρεῖς πρώτους καὶ κριθέντας τοῦ ἔργου τόμους, καὶ καθ' ὕλην μέν πως εὗρον αὐτοὺς πλημμελεῖς καὶ ἐλλειπῶς ἔχοντας, ἀλλὰ μάλιστα πάντων κατ' εἶδος.

'Αντὶ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου τακτέας «βιβλιογραφίας», ἣν τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο ἐντόνως ἠξίου καὶ σαφῶς ὥριζε τῷ ἀγωνισθησομένῳ, παρατίθεται ἡμῖν κατάλογός τις ἁπλοῦς τῶν

ἀρχαίων καὶ νεωτέρων πηγῶν, ἄνευ τινὸς περὶ αὐτῶν κρίσεως καὶ ἱστορίας, μεθ' ἱκανῶν δὲ ἄλλως ἁμαρτημάτων καὶ ἐλλείψεων.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τόμῳ καὶ ἡ Γεωγραφία καὶ ἡ εἰδικὴ Τοπογραφία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις, πάντα ταῦτα ἀμετάβλητα διατελοῦντα, οὐδὲν παρατηρήσεως ἄξιον ἔχουσιν.

Καὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔργου, τὸ ἱστορικὸν λεγόμενον, πρός τε τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος καὶ πρὸς τὴν καθ' ὅλου ὀρθότητα καὶ ἀκρίβειαν ἱκανὰς ἔτι ἐλλείψεις διασώζει· ἔνθεν μὲν ὁμοίως ἔχον διατελεῖ τὸ ἐνδεὲς τῆς ἀρχαίας ἠπειρωτικῆς ἱστορίας καὶ περὶ ἄλλων μέν, μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἑλληνικῶν εἰς Ἤπειρον ἀποικιῶν καὶ περὶ τοῦ βίου τοῦ Πύρρου, πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ *κριτικοῦ Πλουτάρχου* διορθοῦταί που *φιλοσόφου Πλουτάρχου*, καί τινες ἀναχρονισμοὶ ἐπὶ τὸ ὀρθότερον ἐπανάγονται, ἔνθεν δὲ ἥ τε διοικητικὴ τῆς Ἠπείρου διαίρεσις, ἡ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον, καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ὡς καὶ ὁ τῶν ἑκασταχοῦ ἀρχιερέων κατάλογος ὑπόκεινται πολλαχοῦ εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ἀδυναμίας τοῦ συγγραφέως, ἵνα προσδράμῃ εἰς τὰς γνησίας πηγὰς καὶ τοὺς εὐδοκίμους περὶ τὰ τοιαῦτα ὁδηγούς.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τοῦ πονήματος τμήματι ἐδικαιοῦτό τις μείζονα ἐντέλειαν νὰ προσδοκᾷ καὶ μετὰ μειζόνων ἑπομένως ἐλπίδων εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ νὰ χωρῇ· διότι τὸ τμῆμα τοῦτο ἔν τε τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ σχεδὸν ἐν τῷ ὅλῳ παντοίων συλλογῶν χαρακτῆρα μᾶλλον ἔχον, καὶ πολλῷ ἐλάσσους, ὡς εἰκός, τὰς ἐπιστημονικὰς ἀξιώσεις φέρον, ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ τῷ συγγραφεῖ εὐρὺ καὶ ἄνετον στάδιον λυσιτελοῦς δραστηριότητος· ἐνταῦθα μάλιστα σμικρὸν ἢ οὐδὲν παρίστατο ἐν τῇ δυναστικῇ αὐτοῦ βίᾳ τὸ δυσέκφυκτον ἐκεῖνο veto τῶν καθ' ἡμᾶς συγγραφέων, ἡ βιβλιακὴ ἔνδεια, οὐδ' ἦν παντάπασιν ἀναπάλλακτον τὸ κράτος τῶν ἐφ' ἑκάστης εἰδήσεως παραπομπῶν καὶ σημειώσεων, ὧν ἄνευ οὐδενὸς ἄξια καθίστανται ἔργα ἱστορικά, οἷα τὰ τῶν ἄλλων τῆς πραγματείας τμημάτων· ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸς συλλογὴν καί τινα διάταξιν ὕλης, ὀρθῆς μᾶλλον ἀντιλήψεως καὶ σαφοῦς ἐκθέσεως δεομένην ἢ ὑψηλοτέρας ἐπόψεως καὶ θεωρίας, πάρεστι πρὸς τούτοις καὶ πηγὴ διαυγὴς καὶ λίαν εὔπορος, τὸ στόμα καὶ ὁ βίος αὐτὸς τοῦ λαοῦ, ἱκανῶς μὲν πᾶσι προσιτός, μάλιστα δὲ τῷ τυχὸν συζῶντι· ἀλλ' ὁ πατὴρ τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἐνταῦθα πλὴν τῶν ἐθίμων, ἀσμάτων καὶ γλωσσῶν τῆς Ἠπείρου, περὶ ὧν ἐν τοῖς ὕστερον ἰδίᾳ γίνεται λόγος, εἰς πάντα σχεδὸν τἄλλα κεφάλαια δὲν προέφθασε, φαίνεται, ν' ἀποδώσῃ τὸ κατὰ δύναμιν πλῆρες καὶ τέλειον, ὑπὸ τοῦ θανάτου πιθανῶς προληφθείς, ἐνῷ ἐκ τῶν τριῶν ἤδη προσθέτων τοῦ ἔργου τόμων δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ἅπαν τὸ τρίτον τμῆμα νὰ συμπληρώσῃ καὶ μεταῤῥυθμίσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Ἀλλὰ νῦν τὸ περὶ θρησκείας καὶ ἑορτῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων ὁπόσῳ ὑπολείπεται σχετικῆς τινος ἀκριβείας περὶ ταῦτα καὶ τελειότητος, δύναταί τις καὶ ἄλλως νὰ κατίδῃ, μάλιστα δὲ ἐὰν παραβάλλῃ τὰ περὶ εἰδωλολατρικῶν λειψάνων ἐν τῷ κρινομένῳ ἔργῳ πρὸς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος ὑπὸ Βερνάρδου Σμιδτίου πονήματος, περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν τῇ χριστιανικῇ καθ' ὅλου θρησκείᾳ καὶ λατρείᾳ πραγματευομένου. Οὐδόλως βεβαίως ἐννοοῦμεν ν' ἀπαιτήσωμεν παρὰ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως ἐργασίαν τινά, πόῤῥω ἀφεστῶσαν τοῦ παρ' ἡμῖν σκοποῦ τῶν τοιούτων βιβλίων, τὴν παραβολὴν δηλονότι ἐκείνην τῶν θρησκευτικῶν στοιχείων παρ' ἡμῖν πρὸς τὰ τοιαῦτα πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἣν ὡς τοιαύτην ἱκανῶς εὐδοκιμοῦσαν παρὰ Πολίτῃ εὑρίσκομεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μελέτης αὐτοῦ, ἱκανῶς ὅμως θὰ ἐπληροῦτο ἕλλογός τις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιθυμία, ἐὰν παρετήρει καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀγωνιστῇ ἁμιλλάν τινα πρὸς τὸ εὔτακτον τῆς οἰκονομίας, πρὸς τὴν λελογισμένην συλλογὴν τῆς ὕλης καὶ πρὸς τὴν σκόπιμον καὶ δεξιὰν κάρπωσιν αὐτῆς εἰς συγκρίσεις μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐξαγωγῆς παντοίων πορισμάτων, ἅπερ θαυμάζων ὁ ἀναγνώστης διέρχεται τὴν πραγματείαν τοῦ Σμιδτίου ἐκείνην.

Τὰ δὲ περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ σχολῶν πολλοῦ μὲν ἄλλως λόγου φαίνονται ἄξια, ἀλλ' ἔνδειά τις περὶ τὰς ἀκριβεῖς εἰς τὰ χειρόγραφα παραπομπάς, ἀβέβαιά πώς τινα τῶν λεγομένων ἐκεῖ καθίστησι καὶ ἐρεισμάτων δεόμενα· τὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις μάλιστα σχολῶν κατὰ τὸν ιϐ'. ἰδίως αἰῶνα ἐξελέγχονται ὑπὸ Βελούδου, ὅστις ἀποχρώντως τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Βενετίᾳ ἀποικίας ἐξηκρίβωσεν.

Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' αἱ ἀξιώσεις ἐκεῖναι τοῦ προγράμματος περὶ καλῶν ἐν Ἠπείρῳ τεχνῶν, ἐάν τινες καὶ πότε ἠσκήθησαν, πληροῦνταί που, καί περ ἱκανοῦ ὄντος τοῦ περὶ βαναύσων τεχνῶν λόγου.

Ἀλλ' ἀντὶ πασῶν τούτων τῶν συμπληρώσεων καὶ διορθώσεων, πρὸς ἀπαρτισμόν τινα

τοῦ ἔργου ἀκριβῆ ὁ συγγραφεὺς προὐτίμησεν, ὡς φαίνεται, ἵνα φιλοπονήσῃ περὶ τὴν σύνταξιν εἰκοσασελίδου εἰς τέταρτον διατριβῆς, καὶ ταύτην ἐπιγράψας «Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι τοῦ 1866 ἀγωνοδικῶν», νὰ παρεμβάλῃ ἐν τοῖς τόμοις, οἵτινες ἔμελλον ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τόνδε· καὶ τῳόντι ἀπεστάλη πρὸς τοὺς κριτὰς καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη μετὰ τοῦ ἄλλου ἔργου.

Διὰ τῆς ὁπωσοῦν δεξιᾶς οἰκονομίας τοῦ ἔργου τούτου τῆς φιλοτιμίας, διὰ τῆς ὁπωσοῦν σπουδαίας δυνάμεως τῆς γλώσσης αὐτοῦ θὰ ἐπεθύμει ἡ Ἐπιτροπὴ ἵνα ἐκοσμοῦντο μᾶλλον τὰ κυριώτερα τῶν τοῦ συγγραφέως ἔργων, καὶ ἴσως ὀλίγη τότε θὰ παρίστατο αὐτῷ ἀνάγκη, ἵνα ποιῆται πρὸς τὴν ἔκθεσιν παρατηρήσεις, διότι περὶ τοῦ εἴδους τοὐλάχιστον τοῦ ἔργου θὰ συνεφώνει πως τότε καὶ ἡ ἔκθεσις πρὸς τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐργασαμένου. Συμβαίνει πολλάκις ἀληθῶς τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει φιλότιμον ἐκθλιβόμενον καὶ τὴν ἀντιτυπίαν αὐτῶν πρὸς ἀντιῤῥήσεις ἐγεῖρον, οὕτω σφόδρα τὰς δυνάμεις αὐτῶν νὰ ἐπιτείνῃ, ὥστε θαυμάσιά τινα καὶ ἀδόκητα νὰ παραγάγῃ· ἀλλ' ὁ παρὼν πόνος τοῦ ἄλλοτε ἐπικριθέντος ἀγωνιστοῦ δὲν ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων, ἀλλ' ἔστι μᾶλλον φιλοτιμίας ὑπερβαλλούσης ἐπίδειξις, οἵα πάντων σχεδὸν τῶν ἐν ἀγῶσιν ἐπικρινομένων, οὐδ' ὁπωστιοῦν τὸ κῦρος τῆς κρίσεως ἐκείνης σαλεύουσα.

Ὁ δὲ τρόπος ἐν γένει, καθ' ὃν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰργάσθη, καὶ ἡ συγγραφικὴ μορφή, ἥτις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔργου ἀπετυπώθη, οὐκ ὀλίγον ἁλίσκονται ἀμοιροῦντα τῶν ἀναγκαίων πρὸς αὐτὰ προσόντων· ἡ μὲν ἀποδοχὴ τῆς ταμιευομένης ὕλης δὲν γίγνεται μετὰ τὴν δέουσαν εὐλάβειαν καὶ φιλοκρισίαν τοῦ συγγραφέως πρὸς τὰ προσφερόμενα ἢ λαμβανόμενα, καὶ ἀδυνατεῖ μέν τις νὰ ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ πληθὺς τῆς ἀπαιτουμένης ὕλης δύναταί πως νὰ ἐπιδράσῃ κακῶς ἐπὶ τῆς τοῦ ἔργου μορφῆς, ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐκ τῆς σκέψεως ταύτης χαλάσῃ τις τὸ αὐστηρὸν τῆς κρίσεως ἐνταῦθα, πάλιν ὁ συγγραφεὺς ὑπολείπεται τοῦ ἐπεικοῦς πρὸς ταῦτα ὅρου. Ἡ μείζων ἢ ἐλάσσων ἔνδεια παραπομπῶν, ἢ ἡ πολλάκις ὀλίγωρος καὶ σφαλερὰ παράθεσις αὐτῶν καθιστᾶσι τὸ ἔργον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τῆς συγγραφικῆς ἀκριβείας καὶ πολυβιβλίας δύσχρηστον καὶ δυσπρόσοδον· ἡ δὲ μονότονος καὶ ἄχρους τῶν πάντων ἀφήγησις μικρὰν διάκρισιν ποιοῦσα μεταξὺ σπουδαίων καὶ φαύλων, μεταξὺ τῶν ἀπριξ ἐχομένων τῆς προθέσεως τοῦ ἔργου καὶ τῶν παρέργων ἢ πόῤῥωθεν μόνον αὐτῆς ἁπτομένων, τὸν μὲν ἱστορικῶς ἐρευνῶντα εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλουσι, συχνὸν ἀποπλανῶσαι τῆς καθολικῆς τῶν γεγονότων πορείας, ἣν πειρᾶται νὰ ἀνιχνεύσῃ ἐν μέσῳ πολλῶν μικρολόγων διηγήσεων, εἰς δὲ τὸν περίεργον ἁπλῶς ἀναγνώστην μικρὸν τὸ διαφέρον ἐγείρουσι. Πολλαχοῦ δὲ τοὐναντίον εὑρίσκομεν τὸν συγγραφέα ἀποδυόμενον εἰς τολμηρὰς καὶ παρακεκινδυνευμένας θεωρίας· οὐ σπάνιον δ' ἡμῖν ἀπαντᾷ καὶ τὸ ἐνδεὲς ἢ ἀόριστον τῶν ὁρισμῶν, μετὰ διαιρέσεων πλειστάκις τῆς ὕλης κατὰ συμβεβηκὸς γιγνομένων, οὐδ' ἐφ' ἑνὸς οὐσιώδους γνωρίσματος τῶν ἐννοιῶν ἐρειδομένων. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου πολλαχῇ γραμματικῶς χωλαίνουσα, στερεῖται τοῦ τόνου ἐκείνου καὶ τῆς ζωῆς, ἣν χεῖρες δεξιαὶ διὰ τῆς κυριολεξίας καὶ τῆς προσφόρου συνθήκης τῶν λέξεων δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἤλθωμεν ἤδη, φιλόμουσος ὁμήγυρις, καὶ ἐπὶ τὰ τρία πρόσθετα μέρη τῆς κρινομένης πραγματείας, τὰ Δημοτικὰ Ἄσματα, τὸ Γλωσσάριον, καὶ τὴν Ἐθιμογραφίαν, καὶ ἴδωμεν ὁπόσον αἱ ἀρεταὶ ἢ αἱ ἐλλείψεις αὐτῶν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τὴν τῇδε ἢ ἑτέρωσε ροπὴν τῆς πλάστιγγος τῶν ἀγωνοδικῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπισκεφθῶμεν τὰ Δημοτικὰ λεγόμενα Ἄσματα, τὰ ἀνώνυμα ταῦτα καὶ ἔκθετα ἔκγονα τῆς δημώδους Καλλιόπης, πρὸς ἃ πολλοὶ πολλάκις ὀλιγώρως ἀπέβλεψαν καὶ ἀποβλέπουσι, τὴν ματαιοπονίαν τῶν περιθαλπόντων αὐτὰ οἰκτείροντες· ἀλλ' οἱ κύριοι οὗτοι καὶ οἱ προτιμῶντες πᾶσαν τὴν τελευταίαν τῆς Γαλλίας ποίησιν νὰ ἀπαντλήσωσιν, ἢ στίχους τινὰς τῶν δημωδῶν ἡμῶν ᾀσμάτων νὰ ἀναγνώσωσιν, ἔνθεν μὲν μηνύουσιν ἐν μέρει τὸ αἴτιον τῆς διαστροφῆς, ἣν ἡ νῦν ἡμῶν ποίησις ἔπαθε, πρὸς τοὺς παραχόρδους στόνους τῶν περὶ Ῥουσσὼ ἀπέλπιδων καὶ μισανθρώπων κλίνασα, καὶ πᾶσαν ὀθνείαν ὑπερβολὴν καὶ ἀναρμοστίαν ἐκδεχομένη ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς αἰσθήμασι καὶ τοῖς ῥυθμοῖς· ἔνθεν δὲ κακῶς οὗτοι γιγνώσκουσιν, ὅτι ἀδέσποτα ταῦτα ὄντα καὶ ἀπόβλητα δέον νὰ ὦσιν. Μαθέτωσαν ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἐστι μέγας τις καὶ δαιμόνιος ποιητής, ἔστι τὸ καθ' ὅλου πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπερ ἐν εὐτυχεστέροις καιροῖς ἠπίστατο νὰ θηλάζῃ δι' αὐτοῦ Ὅμηρον, καὶ διὰ τοῦ Ὁμήρου νὰ διατρέφῃ μὲν πάντας ἐκείνους τοὺς ὑστέ-

ρους ποιητάς, νὰ παιδεύῃ δὲ σύμπασαν τὴν θαυματουργήσουσαν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἐὰν ἤδη τὸ πνεῦμα τοῦτο ἀπέβαλε τὴν ἐμπειρίαν καὶ δύναμιν ταύτην, ἣ ἂν οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ δὲν ἀνέχονται μηδ' ἐπιτρέπουσι τὴν ἐκ δημωδῶν ᾀσμάτων γένεσιν δευτέρου Ὁμήρου, ἀλλ' ὅσην μὲν ἁπλῆν καὶ ἀπέριττον χάριν αἰσθάνεταί τις ἐπ' αὐτῶν κεχυμένην! ὡς δ' Ἑλληνικὴ ἐστιν ἡ πνοὴ ἐκείνη τῆς συμμετρίας τῶν παθῶν τῶν λέξεων καὶ τῶν ῥυθμῶν, ἥτις ὡς αὔρα ἐξ ὑγιεινῶν χωρίων φερομένη, ὑγιεινῶς μὲν δύναται ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ νὰ ἐπιδράσῃ, ἰατρικῶς δ' ἐπὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως! πόσους ἄρα οἰκειοτέρους Ἀχιλλέας δύναται ἐν τούτοις ὁ λαὸς νὰ ἀνεύρῃ, πόσας δ' Ἀνδρομάχας καὶ Ἕκτορας, πόσας δὲ Πηνελόπας καὶ Ὀδυσσέας; ἀλλ' ὁ περὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἦθος τοῦ νῦν Ἕλληνος φιλοσοφῶν πόσον πολυτίμου ὕλης ἤθελε στερεῖσθαι τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων στερούμενος; οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῖς γραμματικοῖς καὶ τοῖς ἱστορικοῖς τῆς νῦν Ἑλλάδος ἠδυνάμεθα νὰ συγχαρῶμεν, ἐὰν τὰ δημώδη ᾄσματα ἀπώλλυντο.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν τροχιὰν τῆς κρίσεως, ὅθεν ἡ ἔνθους τοῦ Διὸς κόρη ἀπεπλάνησεν ἡμᾶς.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ἀπαρτίζεται τὸ ὅλον ἐκ 533 παντοίων τὸ μέγεθος ᾀσμάτων καὶ ἐκ διστίχων 1388 μετὰ καὶ τῶν καλουμένων στιχουργικῶν ἀγώνων· καθ' ἃ δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ εἰδικῷ τῶν ᾀσμάτων προοιμίῳ ὁμολογεῖ, σπουδάζων περὶ τὴν συλλογὴν τούτων ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ εἶχε τὰς προγενεστέρας τῶν ᾀσμάτων συλλογὰς τῶν Κ. Φοριέλου, Τομμασίου, Οὐλερίχου, Μαρκέλου, Σχινᾶ, Ζαμπελίου, Ἀντ. Μανούσου καὶ τὰ διὰ τῆς Πανδώρας σποράδην ἐκδεδομένα ᾄσματα· ἐκ πάντων δὲ τῶν συνειλεγμένων ὑπὸ τοῦ ἀγωνιζομένου συγγραφέως μόνον 90 κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ εἰσὶ προεκδεδομένα ἐν ταῖς εἰρημέναις συλλογαῖς, καὶ ταῦτα προσελήφθησαν, λέγει, ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον καὶ ποιητικώτερον, ὡς δῆλα δὴ ἤκουσεν αὐτὰ παρὰ τῶν ἐντρυφώντων ἐν τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ ᾀσματολογίᾳ. Ὁμολογεῖ δ' ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ᾄσματά τινα περιέλαβεν ἐν τῇ συλλογῇ, ἀλλαχοῦ μέν που πιθανῶς ποιηθέντα, ἐντελῶς δ' ἐν Ἠπείρῳ πολιτογραφηθέντα· φαίνεται ὅμως, ὅτι δὲν ἐγίγνωσκεν ἄλλας τινὰς νεωτέρας τοιαύτας συλλογὰς καὶ ἠπειρωτικῶν μάλιστά τινας ᾀσμάτων· οὔτε λ. χ. τὴν πληρεστάτην πασῶν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, τὴν Ἀρνόλδου Πασσοβίου (popularia carmina Graeciae recentioris), οὔτε τὴν ἰδίως ἠπειρωτικὴν τοῦ Γ. Χασιώτου, οὔτε τὴν τῶν διστίχων συλλογὴν τοῦ αὐτοῦ· ὥστε οὐκ ὀλίγα τῶν ἐν τῇ συλλογῇ αὐτοῦ συνέβη νὰ ὦσι προεκδεδομένα ἐν ταῖς συλλογαῖς ἐκείνων· ἀλλ' ἡ συλλογὴ αὕτη ἐστὶ πλείστης ὠφελείας πρόξενος ὡς πρὸς τὸ πολὺ τῶν ἤδη ἐκδεδομένων ᾀσμάτων· διότι κατά τινα περίεργον σύμπτωσιν τὰ πολλὰ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ᾀσμάτων ἐκ τῆς πρώτης πηγῆς προφανῶς ληφθέντα, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, τοιαύτας παραλλαγὰς καὶ ποικιλίας πρὸς τὰς δύο τελευταίας δεικνύουσιν, ὥστε κάλλιστα καὶ εὐαρμοστότατα συμπληροῦσιν ἀλλήλας· ὅπου μὲν ἔχουσιν ἐνδεῶς τὰ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἐκεῖ μᾶλλον τέλειά εἰσι τὰ τῶν ἄλλων, ἔνθα δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἐλλείπουσιν, ἐκεῖ τὰ τῆς παρούσης συλλογῆς πληρέστερα ὄντα τελειοῦσιν αὐτά· ὥστε κατὰ σύγκρισίν τινα καὶ παραβολὴν τῶν ἐκδεδομένων συλλογῶν πρὸς τὴν ἤδη κρινομένην ἠδύνατο νὰ γίνῃ πληρεστάτη τις καί πως τελεία τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων ἔκδοσις.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὕλης τῆς ἀνὰ χεῖρας συλλογῆς. Τὸ δὲ εἶδος αὐτῆς δὲν φαίνεται ἀμιλλώμενον πρὸς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προσόντα ἐκείνης· διότι ἡ μὲν ταξινόμησις τῆς ὕλης, δύσλυτον ἄλλως οὖσα ζήτημα τοῖς συλλογεῦσι, δὲν γίγνεται κατὰ κοινήν τινα βάσιν διαιρέσεως τῶν καθ' ὅλου καὶ ὑποτμήσεως τῶν ἤδη διαιρεθέντων καὶ οὕτως ἐφεξῆς μέχρι τῶν ἁπλουστάτων εἰδῶν, ἀλλὰ λίαν γενικὰ γένη μετ' εἰδικῶν εἰδῶν ὁμοῦ τάσσονται· τοῦτο εὐκόλως δύναταί τις νὰ κατανοήσῃ ἐκ τῶν παντοίων τίτλων τῶν μερῶν, ὧδε ἐχόντων· *Πολεμικά, Θρησκευτικά, Ὠδαί, Ἄσματα θρησκευτικῆς ὕλης, Ἀποδημιακά, Κακοσυμβιακά. Ἐρωτικά, Μυθώδη, Διηγηματικά, Λυπηρά, Ὅμοια Ἱστορικά, Ἀλληγορικά, Ἠθικά, Ἐλεγεῖα ἢ Μυρολόγια* κτλ. Ἐνῷ ἠδύνατο τοὐλάχιστον νὰ τεθῇ ἐν ἀρχῇ γενική τις βάσις διαιρέσεως, ἡ τριττὴ τοῦ ὅλου βίου κατηγορία, πολιτεία, θρησκεία καὶ ἰδιωτικὸς βίος, καὶ οὕτω νὰ ἔχωμεν τὴν πρώτην διάκρισιν εἰς *Πατριωτικά, Θρησκευτικὰ* καὶ *Ἰδιωτικά*, καὶ μετὰ ταύτην τὰς ἄλλας καθ' ὕλην ὑποδιαιρέσεις, ἢ ἴσως δὲν θὰ εἶχε κακῶς, ἐὰν κατὰ τὰ ποιητικὰ γένη ἡ πρώτη διαίρεσις ὑπέκειτο εἰς *Ἐπικά, Λυρικὰ* καὶ τἆλλα μετὰ τῶν δευτέρων διαιρέσεων αὐτῶν· ἄλλως δὲ ἄξιον μιμήσεως παράδειγμα ὑπόκεινται αἱ τῶν συλλογῶν Πασσοβίου καὶ Χασιώτου διαιρέσεις.

Ἡ δὲ γλῶσσά ἐστι κυρίως μὲν καθαρεύουσα δημοτικὴ πλήν τινων ἀρχαϊκῶν λέξεων, ὀλιγίστων οὐσῶν· ὑπάρχουσι δὲ καί τινα ὁμοιοκατάληκτα ᾄσματα, ὧν ἡ λέξις φέρει τὸν χαρακτῆρα ἔργου ἐπιτετηδευμένου καὶ παρὰ λογίου τινὸς προελθόντος.

Ἡ δ' ἐν τῷ προλόγῳ τῆς συλλογῆς παράθεσις τῶν παντοίων μετρικῶν γενῶν καὶ εἰδῶν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως πρὸς ἀνάλογά τινα τῆς ἀρχαίας ἐντέχνου, καὶ ἡ ἀνακάλυψις θαυμασίας συμφωνίας καὶ ἀντιστοιχίας τούτων πρὸς ἐκεῖνα, ἔστιν ἔργον εἰς ὑπερβολὴν τολμηρὸν καὶ κρεῖσσον τῶν δυνάμεων τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἐν τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ αἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν μετρικὴν σπουδαὶ πολὺ εἰσέτι μετ' εὐλαβείας καὶ ὄκνου γίγνονται περὶ ἕκαστον τούτων τῶν ζητημάτων, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς θαῤῥῶν λίαν ἐπιχειρεῖ ἐνώπιον ἡμῶν νὰ λύσῃ.

Αἱ δὲ κατὰ τὸ δυνατὸν γινόμεναι εἰς ἕκαστον ᾆσμα εἰσαγωγαὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πρὸ πάντων λίαν σπανίως πληροφοροῦσιν ἡμᾶς περὶ τοῦ μέρους, ὅθεν τὸ ᾆσμα ἐλήφθη, ἄλλως ὅμως δὲν ἔχουσι κακῶς.

Καὶ περὶ μὲν τῆς συλλογῆς τῶν ᾀσμάτων τοσαῦτα· τὸ δὲ Γλωσσάριον, πρὸς ὃ ἤδη ἡμῶν ὁ λόγος τρέπεται, λέξις οὖσα μᾶλλον τῆς λεγομένης κοινῆς τῶν ἀρχαίων διαλέκτου παρὰ μὲν τοῖς τότε γραμματικοῖς ἦν ἐν χρήσει ὑποκοριστικοῦ τῆς λέξεως *γ.λῶσσα*, ἥτις πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀρχαϊκὴν ἡ ἰδιάζουσαν λέξιν συγγραφέως ἢ χώρας τινὸς ἐσήμαινε, παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς νεωτέροις οὐκ οἶδ' ὅπως περιτραπὲν κατέστη ἵνα σημαίνῃ συλλογὴν γλωσσῶν, ἤν περ οἱ τότε πληθυντικῶς γλώσσας ἐκάλουν.

Καὶ ὁπόσου μὲν ἄξιαί εἰσιν αἱ τοιαῦται συλλογαὶ πρὸς τὸν πλουτισμὸν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν λεξικοῦ, πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀναγκαίας ὕλης εἰς εὕρεσιν τῶν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ κρατούντων νόμων, καὶ πρὸς θαυμασίαν ἐπικουρίαν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου ἡμῶν φιλολογίας παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, οὐδ' ἔγκαιρον τὸ μακρηγορεῖν περὶ τῶν τοιούτων· κλίσιν δ' εἰς τοιαύτας συλλογὰς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἱκανὴν παρ' ἡμῖν εὑρίσκομεν ἀναπτυχθεῖσαν, ἐὰν ἀπὸ ἀοιδίμου Κοραῆ ἀρξώμεθα ζητοῦντες· καὶ ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐν περιοδικοῖς μάλιστα ἀποχρῶσά τις τοιαύτη ὕλη ἀπαντᾷ, Ἠπειρωτικὴ ὑπὸ Γ. Χασιώτου ἐκδοθεῖσα, Μακεδονικὴ ὑπὸ Δ. Πανταζίδου, Κυπριακὴ ὑπὸ Ἀθ. Σακελλαρίου, Αἰγαιοπελαγικὴ δὲ ὑπὸ Πρωτοδίκου, Κυπριακὴ αὖθις ὑπὸ Μυριανθέος, καὶ ἡ τοῦ Συλλόγου *Παρνασσὸς* ἐν τῷ περιοδικῷ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ λεξικὸν ὁπωσοῦν τέλειον τῆς νῦν Ἑλληνικῆς οὐδὲν εἰσέτι ὑπάρχει, πᾶς τις βεβαίως ἐννοεῖ, ὅτι πρὸς εὐδόκιμον συναγωγὴν ἰδιωτικῶν χώρας τινὸς λέξεων προαπαιτεῖται εὑρετά τις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γνῶσις τῆς λαλουμένης γλώσσης, ὡς αὕτη καθ' ὅλου νῦν ἐν τοῖς Ἕλλησι λαλεῖται, ὥστε οὕτω νὰ δύναται ὁ συλλέγων νὰ διακρίνῃ τὰ ἴδια τῶν παρὰ πᾶσι κοινῶν, μηδὲ ματαιοπονῇ ἐξ ἀπειρίας, λέξεις παγκοίνους ὡς γλώσσας τοπικὰς ἀναγράφων, ὅπερ πάθος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραλλάττοντας βλέπομεν πάντας σχεδὸν τοὺς πρόσθεν ῥηθέντας. Ὁ δ' ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰς ἄκρον ἄλλως φιλόπονος ὢν δὲν ἀνάγεται ἀτυχῶς ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν χορείαν τῶν διαφυγόντων τὸν κίνδυνον τοῦτον, ἀλλ' ἐκ τοῦ τίτλου ἔτι τοῦ βιβλίου τούτου δείκνυται ἤτοι παρανοήσας τὴν λέξιν γλωσσάριον, ἢ οὐ πολὺ τῆς Ἠπείρου ἐξελθὼν καὶ ἀδυνατῶν ἑπομένως νὰ διακρίνῃ τὰς ἰδιαζόντως ἠπειρώτιδας πολλῶν παγκοίνων ἑλληνικῶν· καὶ ὁ μὲν τίτλος ἔχει ὧδε· «Γλωσσάριον, ἤτοι πρόσθετος συλλογὴ λέξεων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, ἐν χρήσει οὐσῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον καὶ ἀθησαυρίστων εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ κ. Σκαρλάτου Βυζαντίου»· τίτλος δηλῶν ὅτι γλωσσάριόν ἐστι συμπληρωτικόν τι τοῦ λεξικοῦ καθ' ὅλου παράρτημα, ὅπερ οὔτε ἡ λέξις σημαίνει, οὔτε τὸ τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα ὥριζεν· ἡ δ' ἐν αὐτῷ συνειλεγμένη ὕλη πάντῃ πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην συμφωνοῦσα, πολλὰς ἀνὰ πᾶν βῆμα κοινὰς λέξεις ἔχει (1), αἵτινες δὲν ὑπάρχουσι μὲν ἴσως ἐν τῷ ἀτελεῖ ἐκείνῳ τῆς νεοελληνικῆς Λεξικῷ τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ὑπάρχουσι σύσσωμοι καὶ ἀκέραιοι ὡς ἑρμηνεῖαι ἀρχαίων λέξεων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Λεξικῷ τοῦ αὐτοῦ Βυζαντίου.

Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Γλωσσαρίου προαγγέλλει ἡμῖν ὁ συγγραφεύς, ὅτι ἐκ τῶν 3000 λέξεων, ἃς ἐνταῦθα ἀπεθησαύρισε, μόνον 280 ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἠπειρωτικοῦ γλωσσαρίου Γ. Κρομμύδα, Ἠπειρώτου ἐμπόρου κατὰ τὸν νῦν αἰῶνα ἀρχόμενον ζῶντος, καὶ ἔκ τινος ἑτέρου ἐν Ν. Πανδώρᾳ ὑπὸ Γ. Κοννεμένου ἐκδοθέντος,

(1) Ἐν τῷ Α. ἄβοσσος, ἀγκυλόνω, ἀγνώριστος, ἀγουρίδα, ἀδέλφι, ἀδιάντροπος, ἀθυρόστομος, ἀλειτούργητος, ἀλωνίζω, ἀναγκάζω, ἀνεμόμυλος, ἀνήλεος, ἀνοικονόμητος καὶ ἄλλαι.

τὰς δὲ ἄλλας πάσας ἠρύσθη ἐκ τῆς πρώτης πηγῆς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ· καὶ ὅμως ἡ σημαντικὴ αὕτη πληθὺς τῶν συνηθροισμένων λέξεων, ὁθενδήποτε καὶ ἂν ἐλήφθη, δέον ἵνα ἀνακαθαρθῇ ἐκ πασῶν τῶν κοινῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὥς τε νὰ ὑπολειφθῶσιν αἱ ἀκραιφνῶς Ἠπειρώτιδες. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι μετὰ τοιαύτην τινὰ ἐργασίαν, λίαν χρήσιμον ἠδύνατο ν' ἀποβῇ τὸ βιβλίον ὡς πολλὰς καὶ τὰς ἰδίως Ἠπειρωτικὰς ἔχον (1), οὐ σμικρῷ δὲ ἀκριβέστερον καὶ τελειότερον ἠδύνατο νὰ ᾖ τὸ ἔργον τοῦτο, ἐὰν μετὰ τὴν εἰρημένην ἐκκάθαρσιν καὶ τὴν ἐπιμελῆ πρὸς τούτοις ἀποβολὴν τῶν προφανῶς ξενικῶν λέξεων, εὐαρίθμων ἄλλως οὐσῶν, παρετίθεντο κατὰ τὸ δυνατὸν μέτρον καὶ εἰς ἑκάστην λέξιν παραδείγματά τινα ἐξ ᾀσμάτων, μύθων, ἢ παροιμιῶν, τῶν σημασιῶν αὐτῶν κυρωτικά, ἐτυμολογία δέ τις σώφρων καὶ κατὰ τὴν νῦν βαθμῖδα τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης ἐγίγνετο.

Ἡ δὲ προτεταγμένη ἐξασέλιδος εἰς ὄγδοον σύγκρισις τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς πρὸς τὴν Ἀττικήν, σμικρὰν μὲν ἢ οὐδεμίαν ἀναφορὰν πρὸς τὸ Ἠπειρωτικὸν Γλωσσάριον ἔχει, οὐδὲν δὲ τοιοῦτον τὸ τοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα ἠξίωσεν, ἀλλά τινα μᾶλλον τῆς Ἠπειρωτικῆς ἢ τῶν Ἠπειρωτικῶν διαλέκτων γραμματικήν. Ἔπειτα πῶς ἔστι δυνατὸν ἐκ παραδειγμάτων τῶν πλείστων βεβαίως Ἠπειρωτικῶν νὰ ἐξαχθῶσι σχέσεις καὶ διαφοραὶ τῆς ὅλης νεοελληνικῆς πρὸς τὴν Ἀττικήν; Πρὸς σύνταξιν διαλεκτικῶν γραμματικῶν κάλλιστον παράδειγμα δύναται νὰ ἦναι ἡ νεωστὶ ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθεῖσα διατριβὴ τοῦ Ἀμερικανοῦ Ἀλῶνος (de Dialecto Locrensium), ἢ ἡ Τσακονικὴ Δ. Οἰκονόμου, πολλαὶ δ' ἄλλαι ἐλάσσονες ἐν τῷ γραμματικῷ περιοδικῷ Γ. Κουρτίου (studien), καὶ ἡ Κυπριακὴ Ἀθ. Σακελλαρίου, ἡ τῶν Κυπριακῶν αὐτοῦ προτεταγμένη. Καθ'ἑαυτὴν δ' ἐξεταζομένη ἡ σύγκρισις αὕτη τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν εὑρίσκεται ἐκτεινομένη ἐπὶ μικροῦ τινος μέρους τῆς ὅλης γραμματικῆς, ἐπὶ τῆς φθογγολογίας μόνον· διότι περὶ μετακινήσεως μόνον τῶν φθόγγων γίγνεται λόγος καὶ περί τινων φθογγικῶν παθῶν, τὰ δὲ περὶ τύπων καὶ σχηματισμοῦ αὐτῶν παραλείπονται· καὶ ὁμολογητέον βεβαίως, ὅτι πρὸς ἔργα τοιαύτης ἀκριβολογίας καὶ γραμματικῆς φροντίδος δεόμενα, οἷα τὰ φθογγολογικά εἰσιν, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῖς ἄλλοις καί τις μύησις εἰς τὴν συγκριτικὴν λεγομένην γλωσσολογίαν, ὧν ἄγευστος τυχὼν ὁ συγγραφεὺς πολλάκις μὲν προσπταίει ἐν τούτοις, ἀλλ'ὅμως καὶ ἱκανῶν τινων νόμων τῆς φθογγολογίας εὐσόχως ἅπτεται, καὶ παραδείγματα οὐχὶ ἀτυχῆ πρὸς κύρωσιν αὐτῶν ἐπάγει (1).

Λείπεται δ' ἡμῖν τέλος καί τις λόγος ἀποχρῶν περὶ ἐθιμογραφίας· τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ συγγραφέως ἴδιον τόμον ἀποτελοῦν ἐκ σελίδων μεγάλων εἰς τέταρτον 144, ἔχει προτεταγμένον εἰδικόν τινα πρόλογον, ἐν ᾧ αἱ τοῦ συγγραφέως καταθέσεις περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἰργάσθη, συμφωνοῦσαι πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀνάγουσι καὶ τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην κατηγορίαν τῆς ὅλης πραγματείας, τὴν τῆς θαυμασίας φιλοπονίας ἀλλ' ἀσθενοῦς ἐπιστημονικότητος. Ἀναγνωρίζειμὲν καὶ αὐτὸς καὶ ἀγωνίζεται ἵνα ἐξεύρῃ τὴν μεγάλην σημασίαν, ἣν τὰ ἴθιμα χώρας τινὸς δύνανται ἐπὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐνοικούντων, ὡς ἐπὶ τὸν τοῦ ἀτόμου οἱ προσωπικοὶ χαρακτῆρες, τὴν μεγίστην ἀνευρίσκων εἰς τὴν δι' αὐτῶν σύναψιν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου πρὸς τὸν ἀρχαῖον, ἀλλὰ σπουδάζων περὶ τὴν παραβολὴν τῶν καθ' ἕκαστα ἐθίμων πρὸς τὰ ἀρχαῖα οὐχ ἅπαξ σφάλλεται, τὸ μὲν ἐξ ἀνακριβείας τῶν παραπομπῶν, τὸ δ' ἐκ μεγάλης εὐκολίας περὶ τὴν ἐκδοχὴν τῆς ὁμοιότητος. Τὸ δ' ὅλον ἔργον ἐξεταζόμενον εὑρίσκεται ἐν διχοστασίᾳ τινὶ ὂν πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ ἐθιμογραφίαν. Φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα συνέβη περὶ τὸν συγγραφέα, ὅ,τι καὶ ἐν τῷ γλωσσαρίῳ· εἴτε ἐκ παρεννοήσεως τῆς λέξεως ἐθίμου, τοπικοῦ περὶ τὸν βίον ἰδιώματος, εἴτε ἐξ ἀδυναμίας τοῦ διακρῖναι ὅ,τι τὸ κοινὸν ἐν τῷ βίῳ τοῖς ὀρθοδόξοις ἢ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ὅ,τι τὸ ἴδιον τοῖς Ἠπειρώταις, προὐτίμησε μᾶλλον πάντα σχεδὸν τὸν ἰδιωτικὸν βίον νὰ περιλάβῃ, ἢ τὰ ἰδιώματα ἐπιλεγόμενος νὰ ἐκθέσῃ. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔργον δυσχερέστατόν ἐστι, καὶ οὐχ ὁμοίως λόγῳ κρινόμενον καὶ ἔργῳ τελούμενον· διότι ἀπαιτεῖ γνῶσιν ἂν μὴ τελείαν, ἀλλ' ἀποχρώντως πλήρη τοῦ ὅλου βίου τῶν νῦν Ἑλλήνων, ἵνα καλῶς κατορθωθῇ· καί τοι εἰσί τινα (1) ἅπερ ὡς τύποι θρησκευτικοί, ἢ κοιναὶ οὐ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων συνήθειαι, πολλὰ ὀλίγον Ἠπειρωτικὰ ἰδιώματα ἐκληπτέα εἰσίν.

(1) ἀβόλητον (ἀβύνατον), ἄγουρος (νεανίας), ἀκρομαίνομαι (ἀκροῶμαι), ἀνάκαρα μὴ ἔχῃ ὁ διάβολος (=μὴ χώραν ἐχέτω), ἀνάμα (ὁ προσφερόμενος οἶκοθεν οἶνος εἰς τὴν λειτουργίαν), ἀναπιάνω (προφέρω, ὀνειδίζω, διαβάλλω), ψολογῶ (καταρῶμαι τὴν ψυχήν τινος θανόντος), συμπῶ (ὑποκινῶ ἐρεθίζω), ἀνασοφίζω (συνέρχομαι, ἀναλαμβάνω κτλ).

(1) Τροπὴ φωνηέντων τὸ α—ο ῥάξ, μαλάχα—βρόγα, μολόχα, τὸ ε—α ἐλαφρός, ἐγγίζω, μυελός—ἀλαφρός, ἀγγίζω μυαλός· τὸ ο—α ὁρμαθός, ὄργανον, δορκὰς—ἁρμάθα, ἄργανον, ζαρκάδι κτλ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως δὲν διαμάχονται πρὸς τὸν ὅλον τοῦ ἔργου σκοπόν, διότι τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων εὐκόλως τις συνάγων μετά τινα ἔκδοσιν πολλῶν ἐπαρχιακῶν ἐθιμογραφιῶν οὐχὶ δυσκόλως δύναται καὶ τὰ ἴδια ἑκάστοις νὰ διίδῃ καὶ συναθροίσῃ· σπουδαίως ὅμως καθ' ὕλην ἐλλεῖπον ἐλέγχεται τὸ ἔργον, καθ' ὅσον τὸ πλεῖστον ἢ τὸ πᾶν αὐτοῦ ἐξ Ἰωαννίνων εὑρίσκει τις συγκομισθέν, τὰ δὲ τῆς ἄλλης Ἠπείρου, πλὴν τῶν ἀπὸ Πάργας, ἢ ἄγνωστά εἰσι τῷ συγγραφεῖ, ἢ παροδικῶς καὶ δι'ἐλαχίστων μνημονεύονται· ἐντεῦθεν δῆλον γίγνεται, ὅτι στενὴν εἰκόνα τοῦ κατ' Ἤπειρον βίου ἔχει πρὸ αὐτοῦ ὁ ἀναγνώστης, καὶ πολλῷ ἴσως ἐλάσσονα ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἀρχαῖον βίον ἔχουσαν, ἢ ἂν ἴση τιμὴ καὶ τῷ περιχώρῳ ἀπενέμετο, καὶ τὰ ἐκεῖθεν ἔθιμα συνήγοντο· διότι εὔλογόν ἐστι ὅτι ταῦτα μᾶλλον ἄμικτα τουρκικῶν ἕξεων μείναντα πολλῷ τῶν κατὰ πόλεις ἀγνότερα διατελοῦσιν, ἔνθα οἱ ὑπήκοοι πολλά, ὡς εἰκός, τῶν κατακτητῶν προσεδέχοντο καὶ ἐνεκολποῦντο.

Ἱκανῶς εὐδόκιμός ἐστιν ἡ τῶν γαμηλίων ᾀσμάτων συλλογὴ εἴκοσι τοιαῦτα ἐνέχουσα μετὰ πολλῶν καὶ παντοίων ἐφ' ἑκάστου παραλλαγῶν· ἐν δὲ τούτοις ἐξαίρετά εἰσι τὰ τοῦ χωρισμοῦ τῆς νύμφης ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ γειτόνων, καὶ μέχρι δακρύων πολλάκις τοὺς θεατὰς τῆς πομπῆς συγκινοῦντα.

Καὶ τὰ περὶ παιδιῶν δὲ δὲν φαίνονται ἧττονος λόγου ἄξια· διότι πλήν τινων ἀτυχῶν πρὸς τοὺς ἀρχαίους παραβολῶν τἆλλα ἱκανῶς καὶ καλῶς περιγράφονται· ἡ πληθὺς αὐτῶν εἰς τὰς 47 ἀναβαίνει· φαίνεται δ' ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐγίγνωσκε τὰ περὶ ἀρχαίων παιδιῶν ὑπὸ Παπασλιώτου ἐκδεδομένα.

Ἡ δὲ οἰκονομία τοῦ ὅλου δὲν τελεῖται δι' αὐστηρᾶς καὶ ὀργανικῆς τῶν μερῶν ἑνότητος· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γενικοῖς τμήμασι τοῦ ὅλου ἀνωνύμοις οὖσιν, οὐδ' ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ εὕρῃ γενικήν τινα ἔννοιαν συνδέουσαν ταῦτα πρὸς ἄλληλα, οὐδ' ἄλλην τινὰ ἐφ' ἑκάστου τούτων αἰωρουμένην καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ μέρη ἑνότητα ἐμπνέουσαν.

(1) Ὁ τοῦ προικοσυμφώνου τύπος, ἡ προσφορὰ ἄρτου καὶ οἴνου τοῖς στεφανουμένοις, ἡ κατὰ τοὺς γάμους κόσμησις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων κτλ.

Καὶ τούτων ὅμως οὕτως ἐχόντων, καὶ τὸ μέρος τοῦτο δύναται ἱκανῶς χρήσιμον νὰ ἀποβῇ τοῖς περὶ τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου πραγματευομένοις.

Ταῦτα μὲν λοιπὸν καὶ περὶ τῆς ἐθιμογραφίας· καὶ μετ' αὐτῶν κατακλείομεν τὴν κρίσιν πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἔργου. Συνάγοντες δ'ἐν τέλει οἱ κριταὶ τὰ εἰρημένα περὶ πάντων τῶν μερῶν τούτων δὲν εὑρίσκουσι μὲν ἐν αὐτοῖς μετὰ λύπης τὴν σχετικὴν ἐκείνην καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος ὀρθότητα καὶ τελειότητα, ἣν τό τε πρόγραμμα τοῦ ἀγῶνος καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος παρὰ τοῦ βραβευσίμου πονήματος ἠξίου, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν ἄμετρον δυσχέρειαν, ὑφ' ἧς περιβάλλεται ἡ εἰς τοιοῦτον ἔργον ἐγχείρησις, σπεύδουσα συγχρόνως καὶ καθολικὴν τῆς Ἠπείρου ἱστορίαν νὰ ἀπαρτίσῃ μετὰ τῶν ἀναγκαίων γεωγραφικῶν καὶ χρονολογικῶν παραρτημάτων, καὶ πᾶσαν τὴν πρὸς τοῦτο συγγραφικὴν καὶ δημοτικὴν ὕλην νὰ συναγάγῃ, ἥτις παμπληθὴς ἄλλως οὖσα ἔδει νὰ ᾖ πρότερον διὰ πολλῶν χειρῶν παρεσκευασμένη καὶ τεταμιευμένη· μόνον μεθ' ἱκανὴν τοιαύτην περὶ τὴν συλλογὴν τῆς ὕλης ἐνασχόλησιν καὶ ταύτης δημοσίευσιν θὰ ἠδύνατό τις, ὡς εἰκός, νὰ προβῇ ἀνυσίμως καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ κυρίου περὶ τὴν Ἤπειρον ζητήματος, τῆς καθολικῆς αὐτῆς ἱσορίας. Ἐκ τοιαύτης βεβαίως γνώμης προῆλθε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1870 μεταβολὴ τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος τούτου· ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ ἱδρυτής, ὁ φιλομουσότατος Χρ. Ζωγράφος, καὶ ἐπιθυμῶν ἵνα προλειάνῃ τὴν τραχεῖαν ταύτην ὁδὸν πρὸς ὅμοια καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ζητήματα, νέας αὖθις ἀξιώσεις ἐκτήσατο ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, νέον ἀγῶνα γραμμάτων διὰ τοῦ Συλλόγου θέμενος, καθ' ὃν λίραι ὀθ. 100 ἐτήσιον ἔπαθλον κεῖνται πρὸς δέκα ἀρίστας γλωσσικῆς ὕλης συλλογὰς καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν συνειλεγμένας.

Ἡ δὲ νῦν Ἐπιτροπὴ τοῦ ἀγῶνος τὰς δυσχερείας ταύτας τοῦ κρινομένου ἔργου ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα τῆς κρίσεως τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν τοῦ συγγραφέως συναντῶσα, ὁμολογεῖ ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὸ ἔργον καθ' ὅλου μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν εἰρημένην συγγραφικὴν πλημμέλειαν ἐνέχει περιουσίαν ὕλης μεγάλην καὶ ἄφθονον, καὶ ἱστορικὴν μὲν ἱκανῶς

πολύτιμον τοῖς περὶ ταῦτα σπουδάζουσιν, ἄλλως τε καὶ δι' ἔλλειψιν ἐκδεδομένων πηγῶν, κυρίως ὅμως καὶ πρὸ πάντων δημοτικήν· ἡ εὐπορία μάλιστα, καθ' ἣν αὕτη παρίσταται τεθησαυρισμένη ἐν τοῖς προσθέτοις τρισὶ τόμοις, Δημοτ. ᾄσμασι, Γλωσσαρίῳ καὶ Ἠθιμογραφίᾳ, ὅπως καὶ ἂν οὗτοι κατ' εἶδος ἔχωσι, χρησιμωτάτη μὲν ἔστι πρὸς τὰ Ἠπειρωτικὰ καθ' ὅλου καὶ τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν, πολὺ δέ τι ἠδυνήθη ἐπὶ τὴν βραδεῖαν καὶ ἤρεμον ροπὴν τῆς εὐωνύμως κλινάσης πλάστιγγος τῶν ἀγωνοδικῶν· οἵτινες ἀτυχήσαντες καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν τοῦ ἀγῶνος περίοδον τελείαν νὰ ἐξαγγείλωσι τὴν λύσιν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπινικίου δάφνης ἄξιον εὑρόντες τὸ ἔργον, καὶ ὅμως δὲν ἠξίωσαν ἑτέρωθεν ἵνα ἄνευ ἀμοιβῆς ὦσιν αἱ ἄρτι εἰρημέναι ἀρεταὶ αὐτοῦ περὶ τὴν ὕλην καὶ ἡ ἀνένδοτος τοῦ ἐργασαμένου φιλοπονία.

Διὰ ταῦτα καὶ ὅπως ἀρωγή τις εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς πραγματείας προσενεχθῇ, ἐκρίθη τῇ συναινέσει καὶ τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου, ὅπως τῷ μὲν ἀποστείλαντι τὸ ἔργον λίραι ὀθωμ. ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἀπονεμηθῶσιν, ὁ δ' ἀγὼν εἰς εὐτυχεστέραν περίοδον κρίσεως παρεμφθῇ, ἐπ' αἰσιωτέροις μὲν τοῦ σεβασμίου κοινοῦ τιμῶντος τότε τὴν ἔκθεσιν, πρὸς ἐθνικὸν δὲ κέρδος σπουδαῖον καὶ πρὸς κοινὴν χαρὰν τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἀκροωμένων.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή.

» Ἡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ πρόεδρος
» Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ
» Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ
» Α. ΤΑΓΗΣ
» Γ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ
» Μ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ, εἰσηγητής.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου τῇ 7 Μαΐου 1872).

Ἔνδεκα ἤδη ἔτη πληροῦνται, ἀφ' ὅτου συνέστη ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος. Ἔκτοτε κατὰ πᾶν ἔτος πανηγυρίζει χαρμοσύνως τὴν ἐπέτειον τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἑορτήν. Τὸ φιλόμουσον τῆς ἡμετέρας πόλεως Πανελλήνιον παρίσταται ἀείποτε ἐν τῇ πανδήμῳ ταύτῃ τῶν γραμμάτων τελετῇ, ἀναμιμνησκόμενον ἡμερῶν ἀρχαίων, χαῖρον ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ πρὸς τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν σπουδῇ, καὶ ταύτην ἀῤῥαβῶνα τοῦ μέλλοντος λογιζόμενον ἀγάλλεται ἐπ' ἀγαθαῖς προσδοκίαις. Μέλη σοφὰ τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐπετείως προσφωνοῦντα, τὸ φρόνημα ἐξαίρουσι τῶν ἀκροωμένων, τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐνθουσιασμοῦ πληροῦσι, καὶ τὰς γενικὰς ἐπευφημίας τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπισπῶνται. Ἡ φαιδρὰ αὕτη καὶ χαρμόσυνος ἡμέρα ἐπέστη, θεία συνάρσει, καὶ αὖθις. Ἰδοὺ καὶ πάλιν συνήλθομεν σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα τελέσωμεν τὸ πανηγυρικὸν μνημόσυνον τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ γενικοῦ τούτου τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν φροντιστηρίου. Ἐγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος ὁρισθεὶς τῇ ψήφῳ τῶν ἀξιοτίμων συναδέλφων μου εἷς τῶν ῥητόρων τῆς μεγάλης ταύτης καθ' ἡμᾶς ἡμέρας, λαμβάνω τὴν τιμὴν ἵνα ἐμφανισθῶ ἐνώπιον ὑμῶν ταύτην τὴν στιγμήν.

Ναί, φιλόμουσοι κυρίαι καὶ κύριοι, ἐμφανίζομαι ἐνώπιον ὑμῶν, ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι πολλῷ κρείττονες ἐμοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην κατὰ διάφορα ἔτη ἐνεφανίσθησαν· ἀλλ' ἡ ἐντολή μου πολλῷ διαφέρει τῆς ἐκείνων. Ἔρχομαι οὐχὶ ἵνα ψάλλω ὕμνους καὶ ἐγκώμια, οὐχὶ ἵνα ἀνελίξω ἐνώπιον ὑμῶν μίαν πρασιὰν τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν λειμῶνος, ἢ ἀναπτύξω μίαν τῶν χρυσοῖς καὶ ἀνεξιτήλοις γράμμασιν ἐγκεχαραγμένων ἀθανάτων σελίδων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἀλλὰ τὸ ἔνδοξον παρελθὸν κατὰ χώραν τιθέμενος, συνεσταλμένος καὶ περιδεὴς προάγομαι, ἵνα παρουσιάσω ὑμῖν ἀμυδράν τινα εἰκόνα τῆς ἐνεστώσης πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Μὴ ξενισθῆτε, ἐάν, ὡς ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, ἃς θέλει παραγάγει ἡ ἔκθεσίς μου αὕτη, ἡ εὐγενὴς ὑμῶν καρδία συνειθισμένη ἵνα ἐντρυφᾷ ἐν ταῖς τερψιθύμοις τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσεσιν, ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ὑποστῇ τὰς θυμοδακεῖς δοκιμασίας τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τοῦ ἄλγους. Ἀναλογίσθητε ὅτι, ἐὰν θλιβῶμεν τὴν καρδίαν ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις ἐθνικαῖς ἐλλείψεσι καὶ τῇ ἀσυγγνώστῳ ὀλιγωρίᾳ τῶν ὑπευθύνων ὡς πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν κοινῶν ἡμῶν πραγμάτων, τότε μόνον περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ἀθλητικῶς πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς θεραπείας τῶν κακῶς ἐχόντων ἀποδυσόμεθα· διότι ἡ καλῶς ἐννοουμένη πρόοδος κρηπῖδα αὐτῆς καὶ βάσιν ἔχει τὴν ἀκριβῆ τῆς ἀτελείας διάγνωσιν καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ εἰλικρινῆ συντριβὴν τῆς καρδίας.

Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις ἀρκοῦσιν ἵνα δείξωσιν ὁποῖόν ἐστιν τὸ καθῆκον, πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐκλήθην. Ἀλλ' ἡ κλῆσις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τοῦ διέποντος τὸν ἡμέτερον Σύλλογον νόμου.

Ὁ Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἀπὸ Ἰουνίου τοῦ λήξαντος ἔτους θέμενος ἐν ἐνεργείᾳ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν ἀνέλαβε, δυνάμει τούτου, τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων Σχολείων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τὴν σύστασιν τοιούτων ὅπου οὐχ ὑπάρχουσι καὶ τὴν ἐν γένει διάδοσιν καὶ προαγωγὴν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον λαβόντες ὑπ' ὄψιν ἄνδρες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ, ὑπὸ τῶν ἀγνοτέρων τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς φιλομουσίας αἰσθημάτων ἐμφορούμενοι, ὑπεχρεώθησαν οἰκείᾳ βουλῇ καὶ αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ, ὅπως προσφέρωσι κατ' ἔτος ὡρισμένην τινὰ χρηματικὴν ποσότητα πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν εὐόδωσιν οὗπερ προέθετο ὁ Σύλλογος ἱεροῦ σκοποῦ. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος ἐπόμενος τῷ 71 ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ῥητῶς διακελεύοντος «*ὁ Σύλλογος πρὸς γνῶσιν ἀκριβεστέραν τῆς ἐθνικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ πληροφορίας παρὰ τῶν Συλλόγων, ἢ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ παρ' ἄλλων καταλλήλων προσώπων*», δι' ἐγκυκλίων διαβιβασθεισῶν πρός τε τοὺς Σ. Μητροπολίτας, τοὺς Συλλόγους, τὰς Λέσχας, καὶ τὰς Ἐφορίας τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολείων ἠτήσατο πληροφορίας, συνῳδὰ τοῖς διατυπωθεῖσι διαγράμμασι, περὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἡμετέρων Ἐκπαιδευτηρίων, ὅπως οὕτω τήν τε κατάστασιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν διαγνῷ, καὶ χρηματικὴν βοήθειαν χορηγήσῃ ὅπου ἀνάγκη. Ἡ παρήγορος αὕτη τοῦ Συλλόγου φωνὴ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς Αὐτοκρατορίας ἀστραπηδὸν διελθοῦσα ἐξήγειρε καὶ ἀνεπτέρωσε πάντας. Κίνησις μεγίστη κατέλαβε τὸ Πανελλήνιον τοῦ Κράτους, ὑπεξεκαύθη ὁ ζῆλος, ἐπερρώσθη ἡ δραστηριότης, ἀπεκαλύφθησαν αἱ ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ γινόμεναι ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐνέργειαι, ἐξανέστησαν τοῦ ληθάργου τῆς ἀκηδίας οἱ τὸν νήδυμον ὕπνον τῆς ἀναλγησίας ὑπνώττοντες, ἱκαναὶ δὲ ἐκθέσεις περιεκτικαὶ τῶν ζητηθεισῶν πληροφοριῶν, ἀπὸ τεσσαράκοντα ἤδη ἡμερῶν ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Σύλλογον· τὰ πλεῖστα τῶν ἐγγράφων τούτων εἰσὶν ἄξια ἐμβριθοῦς καὶ σπουδαίας μελέτης.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ταῦτα προετίθετο ἵνα καταστρώσῃ πίνακα στατιστικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀκριβῆ τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἔκθεσιν λεπτομερῆ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως αὐτῶν. Ἀλλὰ πολλὰ τῶν μερῶν οὐδὲν εἰσέτι ἔγγραφον ἀπέστειλαν· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀποσταλέντα ὅπως μελετηθῶσι δεόντως, ἀπαιτεῖται χρόνος οὐ βραχύς. Διὸ καὶ ἐπιφυλαττομένη ἵνα πράξῃ τοῦτο ἀκολούθως, ἐνέκρινεν ὅπως ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τῶν ἐν χερσὶν ἡμῶν ἐγγράφων γένηται περιληπτική τις ἔκθεσις, σκιαγραφοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πνευματικὴν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολείων κατάστασιν, ἐπιψηφισθῇ δὲ συνάμα τοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων χρῄζουσιν ἐπικουρίας ἀνάλογος χρηματικὴ χορηγία.

Τὴν ἔκθεσιν λοιπὸν ταύτην ὡς Εἰσηγητὴς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὑποβάλλων ἤδη τῇ σεβαστῇ ταύτῃ καὶ φιλομούσῳ ὁμηγύρει, ὁμολογῶ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὕτη στερεῖται ποιητικῶν καλλονῶν, εἶναι ξηρὰ καὶ μονότονος ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς· ἀλλὰ μὴ ἀποβλέψητε εἰς τὴν γύμνωσιν αὐτῆς ταύτην, λάβετε μᾶλλον ὑπ' ὄψιν τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς σκοπόν.

Ἐν πρώτοις προαγόμεθα ἵνα ὑποβάλωμεν

ὑμῖν συνοπτικὸν κατάλογον τῶν ἐπαρχιῶν, ὅθεν ἐλήφθησαν πληροφορίαι.

Ἐκ *Θρᾴκης* διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκθέσεις μετὰ διαγραμμάτων παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀδριανουπόλεως, Βιζύης, Σηλυβρίας, τῶν ἐπισκοπῶν Καλλιπόλεως καὶ Μυριοφύτου τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, παρὰ Γάνου καὶ Χώρας, Αἴνου καὶ Φιλιππουπόλεως.

Ἐκ τῆς *κάτω Μοισίας* μόνον ἡ ἐπαρχία Βάρνης διεβίβασεν εἰς τὸν Σύλλογον πληροφορίας.

Ἐκ τῆς *Μακεδονίας* δὲ διεβίβασαν πληροφορίας αἱ ἐπαρχίαι, Σέρραι, Δράμα μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς Ἐλευθερουπόλεως, Μελένικον, Κασσάνδρεια, Στρώμνιτσα, ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θεσσαλονίκης ἐπισκοπὴ Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, ὡς καὶ ἡ Κύτρους, Σισάνιον, Γρεβεννά, Καστορία καὶ Πελαγωνεία.

Ἐκ δὲ τῆς *Ἠπείρου* αἱ ἐπαρχίαι Ἰωάννινα μετὰ τῶν ἐπισκόπων Βελλᾶς καὶ Παραμυθίας, Δρυϊνούπολις, Ἄρτα καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βελεγράδων καὶ Κορυτσᾶς.

Ἐκ δὲ τῆς *Θεσσαλίας* ἡ ἐπαρχία Λαρίσσης μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Σταγῶν.

Ἐκ δὲ τῆς *Μ. Ἀσίας* ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Νικοπόλεως καὶ αἱ ἐπαρχίαι Τραπεζοῦντος, Νικομηδείας, Νικαίας, Προύσης, Σμύρνης, ἐπισκοπὴ Κρήνης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου, καὶ αἱ ἐπαρχίαι Ἰκονίου, Καισαρείας, καὶ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας.

Ἐκ δὲ τῶν *νήσων* τῆς *Προποντίδος* καὶ τοῦ *Αἰγαίου* αἱ ἐπαρχίαι Προικοννήσου, Μιτυλήνης, Μεθύμνης, Χίου, Κῶ, Ῥόδου, Κύπρου, καὶ αἱ ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπαὶ Λάμπης καὶ Ῥεθύμνης.

Αὗται εἰσιν ἐν συνόλῳ αἱ ἐπαρχίαι, παρ' ὧν ἔλαβεν ὁ Σύλλογος ἕως νῦν ἀπαντήσεις.

ΘΡΑΚΗ.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῆς Θρᾴκης, τῆς χώρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγεννήθη καὶ ἐβλάστησε τὸ πρῶτον ὁ ἡμέτερος πολιτισμός· ὅπου οἱ Ὀρφεῖς, οἱ Εὔμολποι, οἱ Μουσαῖοι καὶ οἱ Λῖνοι διὰ τῆς λιγυρᾶς αὐτῶν λύρας καὶ τῶν ἡδυφθόγγων αὐτῶν ᾀσμάτων τὸ ἔθνος ἡμῶν παιδαγωγήσαντες, τὰς βάσεις τοῦ ἐνδόξου ἠθικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου προκατεβάλοντο. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ παρίσταται ἡμῖν τὸ πρῶτον ἡ

Ἐπαρχία Ἀδριανουπόλεως.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐλάβομεν τὰς ἑπομένας πληροφορίας.

Ἡ πόλις Ἀδριανούπολις, κειμένη παρὰ τὸν Ἕβρον μεσογείως, ἔχει μίαν ἑλληνικὴν σχολήν, ἀνεγερθεῖσαν τὸ πρῶτον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ'. αἰῶνος, ἀνακαινισθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν Κυρίλλου τοῦ βραδύτερον ἀναγορευθέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Δωροθέου τοῦ Πρωΐου, δύο ἀλληλοδιδακτικὰς σχολὰς κεντρικάς, ἓν κεντρικὸν παρθεναγωγεῖον καὶ ἓν προκαταρκτικόν.

Ἐν τῷ προαστείῳ Ἰλδιριμίου ὑπάρχει μία ἀλληλοδ. σχολὴ καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Ἐν ἑκάστῳ δὲ τῶν προαστείων Κιρισχανέ, Κιϊκίου καὶ Ἄτ Παζαρίου ἀνὰ μία ἀλληλοδιδ. σχολή. Αἱ σχολαὶ τῶν προαστείων ἀποσπασθεῖσαι τῆς κεντρικῆς ἐφορίας, στεροῦνται ἤδη ἀνωτέρας ἐποπτείας. Αἱ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς κεντρικῆς ἐφορίας διατελοῦσαι σχολαὶ συνετηροῦντο τὸ πρῶτον διὰ μικρῶν τινων τελῶν εἰσπραττομένων διὰ τῆς δημογεροντίας πρὸς ὄφελος τῆς ἐκπαιδεύσεως, τούτοις προσετίθεντο καὶ αἱ κατὰ καιροὺς γινόμεναι ἰδιωτικαὶ συνεισφοραὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα. Εἶτα διαλυθείσης τῆς δημογεροντίας, τὸ ἐτήσιον τέλος ἐξέλιπεν, ἀντὶ δὲ πάσης συνδρομῆς ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ὑπελείφθησαν ἤδη μικρά τινα παρὰ τῶν ταμείων τῶν σχολείων βοηθήματα, καὶ ἰδιωτικαὶ συνεισφοραί, αἵτινες καὶ αὗται βαθμηδὸν ὑφίστανται μείωσιν ἐπαισθητήν. Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω ὁ ἐτήσιος ἰσολογισμὸς τοῦ ταμείου τῆς ἐκπαιδεύσεως, συνιστάμενος κατὰ τὰς προσόδους εἰς 50,500 κατὰ δὲ τὰς δαπάνας εἰς 61,100 παρουσιάζει ἔλλειμμα ἀπὸ 10,600, καθιστῶν ὁσημέραι δυσχερεστέραν τὴν συντήρησιν τῶν σχολῶν, καὶ λίαν δυσκατόρθωτον τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον διαῤῥύθμισιν αὐτῶν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ δεῖται ἑνὸς ἀνωτέρου Διδασκάλου, καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον ἑνὸς πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς. Ἄποροι μαθηταὶ χρηστὰς παρέχοντες τὰς ἐλπίδας, ὑπάρχουσι πολλοὶ στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων. Ἅπαντες οἱ φοιτῶντες παῖδες ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν προαστείων ἀναβαίνουσιν ἐν συνόλῳ εἰς 1080 Ἑλληνόπαιδας, ὅπερ ἐστὶ 5 % ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῶν ἑλλήνων κατοίκων, ὑπολογιζομένων εἰς 20 χιλιάδας. Ἡ τοῦ προαστείου Κιρισχανὲ δημοτικὴ σχολὴ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ἐφορίας ἕνεκεν οἰκονομικῶν λόγων, ὡς καὶ αἱ τῶν ἄλλων προαστείων· συνεπείᾳ τούτου κατετμήθη καὶ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀδριανουπόλει. Ἅπασαι αἱ τῶν προαστείων σχολαὶ εἰσὶν ἀμυδρόφωτοι τινὲς λυχνίαι, δεόμεναι ἠθικοῦ τε συνάμα καὶ ὑλικοῦ ἐλαίου. Ἡ σχολὴ τοῦ προαστείου Κιϊκίου δαπανᾷ 10 χιλ. γρ. ἐτησίως· μόνον πόρον, καὶ τοῦτον εὐτελέστατον, κέκτηται τὸν δίσκον τῆς Ι. Ἐκκλησίας, τὸ ἐκ τῆς κηροπωλησίας αὐτῆς ἀποφερόμενον κέρδος, καὶ ἀτόμων τινῶν συνεισφορᾶς. Πάντῃ ἄποροι μαθηταὶ καὶ ὀρφανοὶ συνάμα εἰσὶ πολλοί. Τὸ προκαταρκτικὸν παρθεναγωγεῖον τοῦ προαστείου Ἰλδιριμίου ἔχον δαπάνας κατ' ἔτος περὶ τὰς 6 χιλ. γρ. οὐδεμίαν πηγὴν ὡρισμένων προσόδων κέκτηται· ἄποροι σχεδὸν πᾶσαι αἱ μαθήτριαι. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ὑπάρχει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ προαστείου. Ἐν γένει ἁπασῶν τῶν συνοικιῶν Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς αἱ σχολαὶ χρήζουσι συνδρομῆς.

Οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς τῆς κώμης Καρα-Ἀγατσίου στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου· πλεῖστοι δ' ὅσοι νέοι εἰς τὰς ἀγυιὰς περιφέρονται μὴ ἔχοντες τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σπουδήν. τὸ ταμεῖον τῆς Ι. Ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Θεοδώρων συντηρεῖ τὴν σχολὴν ταύτην· ἀλλ' ἐπειδὴ πιέζεται ὑπὸ χρέους, βαθμηδὸν ἀπόλυσι τὰ μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν πρὸς τὴν σχολὴν βοηθημάτων.

Ἐν τῇ κώμῃ Γέννῃ μία ἀλληλοδιδακτικὴ σχολὴ ὑπάρχει, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι καὶ δύο τάξεις Ἑλληνικῶν. Οἱ μαθηταὶ εἰσὶ περὶ τοὺς 104. Μόνοι πόροι τῆς σχολῆς εἰσὶ μικρά τινα βοηθήματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συνδρομαὶ εὐκαταστάτων τινῶν· ἀλλὰ καὶ αὗται βαθμηδὸν ἐκλείπουσιν ἕνεκα τῆς μὴ εὐοδώσεως τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν τῶν κατοίκων. Ἡ ἀλληλοδιδακτικὴ σχολὴ δεῖται πινάκων ἀναγνώσεως καὶ γεωγραφικῶν, ὡς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῆς τμῆμα ἔχει ἀνάγκην διδακτικῶν βιβλίων.

Ἐν τῇ κώμῃ Σκοπῷ ὑπάρχει ἑλληνικὴ σχολὴ συστᾶσα τῷ 1812 ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Κυρίλλου, τοῦ μετὰ ταῦτα εὐκλεῶς πατριαρχεύσαντος. Ἡ σχολὴ αὕτη ἤνθει ὁμοίως καὶ ἤκμαζε καὶ ἐπὶ τοῦ πολυμαθοῦς ἐκείνου Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Δωροθέου τοῦ Πρωΐου, διετέλει δὲ καρποφοροῦσα μέχρι τοῦ 1842. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1852 ἡ σχολὴ ἀπέβαλε τὴν γονιμότητα αὐτῆς. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1852 ἐπανελήφθη ἡ προτέρα καρποφορία τῆς σχολῆς. Τῇ ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ ἀόκνῳ προστασίᾳ τοῦ Ἱεροδιδασκάλου Κ. Ἰωάσαφ, προήχθησαν πρὸ ἓξ ἐτῶν τὰ σχολεῖα ταῦτα. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς ἀπὸ τοῦ 1852 ἀπεφοίτησαν ἱκανοὶ τελειοδίδακτοι, ἐπαγγελλόμενοι τὸν ἀλληλοδιδάσκαλον ἐν τοῖς πέριξ. Ἡ νεολαία ὀργᾷ πρὸς μάθησιν, ἀλλὰ στερεῖται τῶν μέσων. Ἡ Σκοπὸς στερεῖται Παρθεναγωγείου, οὗτινος ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην· ἀμοιρεῖ δὲ παντάπασι κεφαλαίων, διότι ἅπερ ἐκέκτητο ἐδαπάνησε πρὸς ἀνέγερσιν τῶν δύο νεοδμήτων σχολείων, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἀλληλοδιδ. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη ἵνα ἀγορασθῇ ἑτοιμόῤῥοπός τις οἰκία πρὸς ἀνέγερσιν Παρθεναγωγείου· ἀπαιτοῦνται δὲ 15 χιλ. γρ. ὅπως ἀνεγερθῇ παρθεναγωγεῖον χωρητικότητος 100 κορασίων. Διὸ καὶ ἐξαιτοῦνται τὴν πρὸς τοῦτο σύντονον τοῦ Συλλόγου συνδρομήν, ὅπως οὕτω καὶ τῶν παρακειμένων χωρίων τὰ κοράσια φοιτῶσιν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ Λουλὲ Βουργάζιον, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ὑπάρχουσιν 8 χωρία, καὶ τὰ μὲν 3 τούτων ὑπάγονται ἐκκλησιαστικῶς τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀδριανουπόλεως, τὰ δ' ἕτερα 5 τοῦ Ἁγίου Βιζύης. Ἐν οὐδενὶ τῶν ῥηθέντων χωρίων ὑπάρχει ἀλληλοδιδ. σχολή, ἀλλὰ γραμματοδιδασκαλεῖά τινα ἀτελῆ κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα. Ἐντὸς δὲ τῆς κωμοπόλεως Λουλὲ Βουργαζίου ὑπάρχει ἓν ἑλληνικὸν καὶ ἓν ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον, παρθεναγωγεῖον δὲ οὐδέν· ἐλάχιστοί τινες πόροι ὑπάρχουσιν· ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων βιβλίων.

Ἐν τῇ πλησιεστέρᾳ κωμοπόλει Βαβα-Ἐσκησὶ ὑπάρχει μία ἀλληλοδιδ. σχολή· ἐν ᾗ φοιτῶσι περὶ τοὺς 70 μαθητάς, ὧν οἱ πλεῖστοι ἄποροι. Ἐν τῇ κωμοπόλει Μέγα Καβακλῇ μία ἀλληλοδιδακτικὴ σχολὴ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1867, ἔχουσα καὶ ἑλληνικὸν τμῆμα δύο τάξεων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν σμικρότατος ὡς πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμόν. Ἀνεπαρκῆ τινα βοήθειαν περὶ τὰς 3 χιλ. γροσ. χορηγεῖ ἡ τῆς μιᾶς ἐνορίας Ι. Ἐκκλησία τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου, τὸ δὲ ἔλλειμμα κατὰ τὸ δυνατὸν πληροῦται διὰ συνεισφορῶν ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Ἄποροι μαθηταὶ ὑπάρχουσι πλεῖστοι ἐν τῇ ἀλληλοδιδακτικῇ καὶ ἑλλ. σχολῇ τῆς κωμοπόλεως Σκεπαστοῦ, καὶ αἱ σχολαὶ ὁμοίως στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων. Ἡ Ι. Ἐκκλησία συντηρεῖ τὰς σχολὰς χορηγοῦσα ἐτησίως 6 χιλ. γροσίων, τὰ δὲ λοιπὰ ἀναπληροῦνται διὰ δανείων.

Ἐν ταῖς Τεσσαράκοντα Ἐκκλησίαις τρεῖς Σχολαὶ ὑπάρχουσι δύο ἀλληλοδιδακτικαὶ καὶ μία ἑλληνική. Πρὸς συντήρησιν δ' αὐτῶν κατ' ἔτος γίνονται συνδρομαὶ ὑπερβαίνουσαι τὰς

130 χρυσᾶς λίρας, καὶ δίδακτρα παρὰ τῶν εὐπόρων μαθητῶν ἀποτίνονται. Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1865 συστὰς φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ ἵνα διὰ συνδρομῶν ἀνεγείρῃ ἐκ βάθρων παρθεναγωγεῖον, ὅπερ καὶ διετήρησεν ἐπὶ τετραετίαν. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ κυρίου τοῦ τόπου προϊόντος, τὸ παρθεναγωγεῖον κλονίζεται· δημοτικὰ σχολεῖα ὑπάρχουσι 5, ὧν τὸ μὲν ἰδιοσυντήρητον, τὰ δὲ ἐνοριακῶς συντηροῦνται. Μὴ ὑπαρχούσης ὅμως γενικῆς Ἐφορίας ἐπὶ πάντων τούτων, οὐδόλως ἀποφέρονται οἱ προσδοκώμενοι καρποὶ κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτώντων μαθητῶν ἀνιόντων εἰς 500.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἐξάγεται ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως ἐστὶν ἀξία μεγάλης προσοχῆς, καὶ χρῄζει ἐπικουρίας καὶ χρηματικῶν βοηθημάτων. Οὐδόλως δὲ ἀμφιβάλλομεν, ὅτι δύναται ἵνα ἐπέλθῃ ἐπαισθητὴ βελτίωσις εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐν αὐτῇ ἐκπαίδευσιν, ἐὰν δραστηριώτερον φιλοτιμηθῶσιν ἵνα ἐνεργήσωσιν οἱ διέποντες τὰ κατ' αὐτήν. Οἱ διάδοχοι τῶν Κυρίλλων καὶ τῶν Πρωΐων δέον ἵνα ὦσιν ἐφάμιλλοι ἐκείνων κατὰ τὸν ζῆλον, τὴν φιλομουσίαν καὶ τὴν πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν ἀφοσίωσιν. Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Βιζύης.

Ἐπαρχία Βιζύης.

Ἐν γένει τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς ἐπαρχίας ταύτης καθιδρύματα ἔχουσιν ἀνάγκην ὑποστηρίξεως. Ἐν δέκα χωρίοις τῆς ἐπαρχίας, κατοικουμένου ἑκάστου ὑπὸ 500 ψυχῶν, καὶ στερουμένοις παντελῶς δημοτικῶν σχολείων ἐλλείψει πόρων, ἀπαιτεῖται ἡ σύστασις τοιούτων.

Ἐν τῇ Βιζύῃ ὑπάρχει μία σχολὴ ἑλληνικὴ καὶ μία ἀλληλ. Πρὸς συντήρησιν αὐτῶν πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Βιζύης Γρηγορίου, συνέζη δημόσιον ταμεῖον κινδυνεῦον ἤδη νὰ διαλυθῇ, ἐλλείψει τῆς πατρικῆς φροντίδος καὶ ἕνεκα ἀμεριμνησίας τοῦ νῦν Μητροπολίτου. Οἱ μαθηταὶ ἀκαίρως ἀποφοιτῶσιν ἐλλείψει μέσων. Ἐν Μηδείᾳ, συγκειμένῃ ἐκ 250 οἰκιῶν, ὑπάρχουσι σχολὴ ἑλληνικὴ καὶ ἀλληλοδιδακτική, ἀλλ' ἐξαντληθέντων ἤδη τῶν πρὸς συντήρησιν τούτων μέσων, οἱ διδάσκαλοι ἀπελύθησαν, οἱ δὲ παῖδες περιπλανῶνται εἰς τὰς ἀγυιάς. Τὰ κοράσια εἰσὶ πάντη ἀναλφάβητα, οὔτε ἐργόχειρόν τι γνωρίζουσι· μόνον εἷς πατριώτης ἀλληλοδιδάκτης ἀντὶ εὐτελεστάτου μισθοῦ διδάσκει ἔν τινι σαθρᾷ οἰκίᾳ.

Ἐν τῷ μικρῷ λεγομένῳ Σαμακοβίῳ ἐν ἀλληλοδ. καὶ ἐν Ἑλληνικὸν ὑπάρχουσιν ἀρτισύστατα. Οἱ μαθηταὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἀναλογοῦσιν εἰς πρὸς πέντε. Πρὸς συντήρησιν τῶν σχολῶν τούτων δαπανῶνται περὶ τὰς 12 χιλ. γρ. Πῶς δέ; ἰδοὺ οἱ λόγοι τῆς ἐκθέσεως αὐτολεξεί. «Χρέος ἐπὶ χρέους θέτουσα ἡ Ἐκκλησία καὶ τόκους ἐπὶ τόκων, ἀγωνίζεται τῇ συνδρομῇ τῶν φιλομούσων κατοίκων ἵνα ἐξαρκέσῃ πρὸς τὰς δαπάνας ταύτας· τούτου δ' ἕνεκα ὁτὲ μὲν διαλύει τὰς σχολάς, ὁτὲ δὲ διατηρεῖ ταύτας. Οἱ μαθηταὶ σχεδὸν πάντες ἄποροι, ῥακένδυτοι, γυμνόποδες καὶ νήστεις ἐν μέσῳ χειμῶνος καὶ παγετοῦ φοιτῶντες, οὐδὲν ἕνεκα τῶν μεγάλων τούτων δυσχερειῶν κατορθοῦσιν. Πόσα ἆρά γε τῶν δυστυχῶν τούτων πλασμάτων κέκτηνται προσόντα ἀγαθοῦ μέλλοντος, ἅπερ ὅμως στεῖρα καταστρέφονται; Ἡ ἑλλ. σχολὴ πάντων ἐν γένει στερεῖται.» Οἰκτρὰ ὄντως ἡ κατάστασις αὕτη, ἀνάγκη συντόνου ἐπικουρίας καὶ δραστηρίου ἐνεργείας. Καὶ τί δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ ἀγαθὸς καὶ ῥέκτης Ποιμενάρχης; καὶ ὅμως ἀπό τινος τὰ πάντα νεκρὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας.

Ἐπαρχία Σηλυβρίας.

Ἡ ἐπαρχία Σηλυβρίας ἔχει 10 μόνον χωρία. Μόνα τὰ 6 ἔχουσιν ὁπωσοῦν ἄξια λόγου σχολεῖα, τὰ λοιπὰ κακῶς ἔχουσιν· τῶν πάντων στεροῦνται· μαθηταὶ γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι καὶ τοῦ ἐπιουσίου αὐτοῦ στερούμενοι, ἐν αὐτοῖς διδάσκονται. Ἐν τῇ πόλει Σηλυβρίας ὑπάρχουσιν ἓν σχολεῖον ἑλληνικόν, ἓν ἀλληλοδ. καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Μαθηταὶ φοιτῶσι 40 ἐν τῇ ἑλληνικῇ, περὶ τοὺς 120 ἐν τῇ ἀλληλοδ. ἐν δὲ τῷ Παρθεναγωγείῳ 100. Τοὺς ἀπόρους ὑποστηρίζει ἡ πρὸ τριετίας συστᾶσα ἀγαθοεργὸς Ἀδελφότης «Ἅγιος Σπυρίδων».

Ἐν τῇ κωμοπόλει Ἐπιβατῶν ὑπάρχουσι μία ἑλλ. καὶ μία ἀλληλοδ. σχολὴ τῆς κοινότητος. Πλὴν τούτων τὴν κωμόπολιν ταύτην κοσμοῦσιν αἱ ἀνεγερθεῖσαι φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς ἰατροῦ Κ. Σ. Ἀρχιγένους καὶ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ Κυρίας Ἑλένης, αἵτινες εἰσὶ τὸ Ἀρχιγένειον παρθεναγωγεῖον καὶ τὸ Ἑλένειον ἐκπαιδευτήριον. Ὁ Σύλλογος ἀποδίδωσι τῇ φιλομούσῳ ταύτῃ δυάδι δημοσίᾳ τὸν δίκαιον ἔπαινον· εὔχεται δὲ ὅπως καὶ ἄλλοι εὐποροῦντες μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ζεύγους.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη ὁσημέραι πνευματικῶς βελτιοῦται· τὰ πλεῖστα ὅμως τῶν ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῆς σχολείων δέονται ὑποστηρίξεως.

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἡρακλείας.

Ἐπαρχία Ἡρακλείας.

Μόνον παρὰ τῶν δύο Ἐπισκοπῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἤτοι τῆς Ἐπισκοπῆς Καλλιπόλεως καὶ Μυριοφύτου ἐλάβομεν πληροφορίας.

Ἐν Ῥαιδεστῷ ὑπάρχουσι μία ἑλλ. σχολή, ἓν ἀλληλοδιδακτικὸν καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον διῃρημένον εἰς ἀλληλοδ. καὶ ἑλλ. τμῆμα. Τῆς ἑλληνικῆς οἱ μαθηταὶ εἰσὶ 45, τῆς μιᾶς τῆς ἀλληλοδ. 215 καὶ τῆς ἑτέρας 110. Αἱ τοῦ παρθεναγωγείου ὁμοίως 215, ἀναλογία ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν 1 πρὸς 8. Δραστηρίως ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν καθιδρυμάτων τούτων ἐργάζεται ὁ ἐν αὐτῇ φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος ὑλικῶς τε καὶ ἠθικῶς τὴν χώραν ταύτην βελτιῶν. Πολλὰ ἀγαθὰ διενεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τούτου ἐν τῷ τμήματι Βιζύης καὶ τῷ τμήματι Μαλγάρων. Διάφορα μέλη τούτου ἐστάλησαν εἰς τὰ χωρία τῶν τμημάτων τούτων, ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον μελετήσωσι τὰς ἀνάγκας τῶν χωρίων πρὸς σύστασιν σχολείων. Χαίρων ὁ Σύλλογος καθορᾷ τοὺς ἀγῶνας, οὓς ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ Σύλλογος καταβάλλει πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην συνδρομῆς αὐτῷ πρὸς ὑποστήριξιν.

Ἡ κοινότης Καλλιπόλεως ἔχουσα περὶ τὰς 600 οἰκογενείας διατηρεῖ δύο ἀλληλοδ. σχολεῖα ἱκανῶς κατηρτισμένα, ἐν οἷς φοιτῶσι περὶ τοὺς 265 μαθητάς, μίαν ἑλληνικὴν σχολήν, τέσσαρας ἀριθμοῦσαν τάξεις, καὶ ἔχουσαν 3 διδασκάλους, ἐν ᾗ πρὸς τῇ ἑλληνικῇ διδάσκεται ἡ Ὀθωμανικὴ καὶ ἡ Γαλλική, ἓν παρθεναγωγεῖον ἀρτισύστατον, ἐν ᾧ φοιτῶσιν 100 κοράσια, καὶ ὑπὲρ οὗ ὁ σεβάσμιος Ἀρχιερεὺς ἐδωρήσατο ἐκ τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ 40 χιλ. γρ. ὡς καὶ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐτησίαν αὐτοῦ ἐπιχορήγησιν ἐξ 7 χιλ. γροσίων.

Ἡ Ἐπισκοπὴ Καλλιπόλεως ἔχει 7 χωρία ἄπορα, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἀτελέσατα γραμματοδιδασκαλεῖα ἄξια βοηθείας. Ἡ Μάδυτος ἔχει σχολὰς δύο, ἑλληνικήν, τὴν Γαϊτανάκειον καλουμένην, ἀνεγερθεῖσαν φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ θρέμματος Μαδύτου κυρίου Στεφανῆ Γαϊτανάκη, καὶ ἀλληλοδιδακτικόν. Αἱ σχολαὶ αὗται κέκτηνται κληροδοτήματά τινα.

Ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς Μυριοφύτου ἐλήφθησαν αἱ ἑπόμεναι πληροφορίαι.

Ἐκτὸς τῶν σχολείων ἑλληνικῆς, ἀλληλοδ. καὶ τοῦ παρθεναγωγείου Μυριοφύτου καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀλληλοδ. Περιστάσεως, τὰ τῶν λοιπῶν κωμῶν καὶ χωρίων ἐλλείψει πόρων παρακμάζουσιν, ἰδίᾳ δὲ ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου τὰ χωρία Πλάτανον, Γενήκιοϊ, Γιουλτζίκι καὶ Γιαγάτι, καθότι ταῦτα στεροῦνται παντελῶς ἐκπαιδευτηρίων, πρὸς ἀνέγερσιν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦνται ἐν συνόλῳ 100 λιρ. ὀθ. διότι ἔν τισι τούτων ὁ νάρθηξ τῆς Ἐκκλησίας χρησιμεύει ὡς διδακτήριον. Μαθηταὶ ἔν τε Μυριοφύτῳ καὶ τοῖς χωρίοις εἰσὶ πάμπολλοι. Ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐπαρχίᾳ Ἡρακλείας ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα 7 χωρία, ἀτελῆ τινα γραμματοδιδασκαλεῖα ἔχοντα, ἅτινα πάντων τῶν ἀναγκαίων στεροῦνται.

Εἰ καὶ ἐν γένει ἡ ἐπαρχία Ἡρακλείας ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐξεταζομένη κατάστασιν, δείκνυται, ἐλλείπει τῆς δεούσης ἐκ μέρους τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς Ποιμενάρχου προνοίας, ὑπολειπομένη τῶν γειτόνων αὐτῇ ἐπαρχιῶν, ἡ ἐν αὐτῇ Ἐπισκοπὴ Καλλιπόλεως οὐχ ἧττον διαῤῥυθμίζει ὁσημέραι ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ ἑαυτῆς, χάρις τῇ πατρικῇ προνοίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἐπισκόπου καὶ τῇ φιλομουσίᾳ ἰδίως τῆς Κοινότητος αὐτῆς.

Ἐπαρχία Γάνου καὶ Χώρας

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν Φιλολ. Σύλλογον αἱ ἀκόλουθοι πληροφορίαι.

Ἐν Γάνῳ ὑπάρχουσιν ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. σχολή. Οἱ κάτοικοι καὶ ζήλου εὐμοιροῦσι πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ οἱ νέοι εὐφυΐαν ἔχουσι καὶ φιλομάθειαν, ἀγῶνες δὲ καταβάλλονται πρὸς προαγωγὴν τῶν γραμμάτων. Τὴν ἀνέγερσιν παρθεναγωγείου ποθοῦσιν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἔνδεια τῶν κατοίκων μεγίστη. Ἐν τῇ πτωχῇ κωμοπόλει Αὐδημίου ἀλληλοδ. σχολεῖον ὑπάρχει χρῄζον ἐπισκευῆς καὶ βιβλίων. Τὸ δὲ Νεοχώριον στερεῖται παντελῶς ἐκπαιδευτηρίου.

Ἐπαρχία Αἴνου.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Αἴνου ἐκ τῶν διαβιβασθέντων πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐγγράφων πληροφορούμεθα μόνον, ὅτι ὑπάρχει ἀναγ-

καιοτάτη ἡ σύστασις δημοτικῆς σχολῆς ἐν Φέρραις, κωμοπόλει τῆς ῥηθείσης ἐπαρχίας, καθόσον δύναται αὕτη ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον καὶ διὰ τὰ πέριξ, καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ ἓξ μηνῶν συστὰν σωματεῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀναγνωστήριον» ἐργάζεται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας.

Ἐπαρχία Φιλιππουπόλεως.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Ἐν Φιλιππουπόλει, ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας κεντρικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ ἑλλ. παρθεναγωγείου, τρία ὑπάρχουσι δημοτικὰ σχολεῖα· τὸ μὲν φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Μιχαὴλ Γκιουμουσγκερδάνη συντηρεῖται· τὸ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ αὐτοῦ κείμενον συντηρεῖται ἐκ τῶν χρημάτων, ἃ ἐκληροδότησεν ὁ ἀοίδιμος Ἱερομόναχος Νικόδημος, τὸ δὲ τρίτον κεῖται ἐν τῇ πτωχοτέρᾳ συνοικίᾳ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς λεγομένῃ. Ἡ ῥηθεῖσα σχολὴ συντηρουμένη ἐκ τῶν προσόδων τῶν προσηρτημένων αὐτῇ κτημάτων, ἤδη, ὡς ἐκ τῶν ἐπισκηψασῶν περιστάσεων, κινδυνεύει ὅπως ἀπολέσῃ ταῦτα. Ἡ δὲ ἐν Φιλιππουπόλει τῷ 1866 συγᾶσα ἀδελφότης «Τὰ Καλὰ Ἔργα», ἀριθμοῦσα ἤδη 202 μέλη, ἐργάζεται κατὰ τὸ ἐνὸν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς σπουδαζούσης ἀπόρου νεολαίας. Ἐν Στενημάχῳ, πόλει μικρᾷ οἰκουμένῃ ὑπὸ 8 περίπου χιλιάδων, τῶν πλείστων κατοίκων ὄντων ὁμογενῶν, ὑπάρχουσι τέσσαρα σχολεῖα· δύο ἀλληλοδιδακτικά, ἐν οἷς φοιτῶσι πλείους τῶν 200 μαθητῶν, ἓν παρθεναγωγεῖον ἔχον 100 μαθητρίας καὶ μία ἑλληνικὴ σχολὴ ἔχουσα 30 μαθητάς.

Ἐν Χάσκιοϊ μόλις διατηρεῖται ἡ ἀρχαία ἑλλ. σχολή, συντηρουμένη ὑπὸ μόνης τῆς Ι. Ἐκκλησίας· ἀπορία μεγίστη ἐπικρατεῖ τῷ 1870 συνέστη καὶ παρθεναγωγεῖον συνδρομῇ τοῦ φιλογενεστάτου Κ. Γκιουμουσγκερδάνη, ὅπερ ἤδη ἐκλείσθη.

Αἱ σχολαὶ τῶν κωμοπόλεων Χάσκιοϊ καὶ Παζαρτζηκίου ἔχουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην βοηθείας, ὡς καὶ τὸ Τσιπροχώριον Στενημάχου, ἐν ᾧ οὐδὲ ἓν σχολεῖον ὑπάρχει.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν κάτω Μοισίαν.

Κάτω Μοισία.

Ἐξ αὐτῆς μόνον ἡ Ἐπαρχία Βάρνης διεβίβασεν εἰς τὸν Σύλλογον πληροφορίας περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῆς,[1] αἵτινες ἐν συνόψει εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι·

Δραστηρίας ἐνεργείας καὶ ἐνδελεχεῖς ἀγῶνας ὁ φιλόμουσος τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἱεράρχης καταβάλλει νυχθημερὸν πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Ἐν τῇ πόλει Βάρνης ὑπάρχουσιν Ἑλληνικὴ σχολή, ἔχουσα ἓξ διδασκάλους, διδασκομένης ἐν αὐτῇ τῆς τε Ὀθωμανικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς, δύο παρθεναγωγεῖα καὶ δύο δημοτικαὶ σχολαὶ τῶν ἀῤῥένων καλῶς κατηρτισμέναι. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουσι καὶ ὃ ἰδιωτικά, τρία τῶν ἀῤῥένων καὶ δύο τῶν κορασίων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαζόντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν συμποσοῦται περὶ τοὺς 1120 κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς κατοίκους πλέον τῶν 10/00. Τοῦτο δὲ ὀφείλεται τῇ φιλογενείᾳ καὶ φιλομουσίᾳ τοῦ Μητροπολίτου. Ἐν τισι τῶν χωρίων ὑπάρχουσιν ἀτελῆ τινα ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα, ἓν τισι δὲ ἁπλᾶ γραμματοδιδασκαλεῖα καὶ ἓν τισι οὐδέν. Ἀπόλυτος ἄρα ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπικουρίας εἰς τὰ χωρία πρὸς συντήρησιν τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ σύστασιν νέων, ὅπου οὐχ ὑπάρχουσιν, ἰδίᾳ δὲ ἐν Βαλτζικίῳ καὶ Καβάρνῃ πρὸς ἀνέγερσιν Παρθεναγωγείων.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὰ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ εὐφορωτάτῃ χώρᾳ, ἐν ᾗ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος ἡγεμών, διαπαιδαγωγηθεὶς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ὑπὸ τοῦ ἐξόχου τῶν φιλοσόφων, μετεφυτεύσατο ταῦτα μέχρι τῶν ἀπωτέρων τῆς Ἀσίας περάτων. Περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπαρχιῶν Σερρῶν, Δράμας καὶ Μελενίκου ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας εἰδήσεις. Ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑπάρχουσι 4 ἐκπαιδευτήρια οὐ μικροῦ λόγου ἄξια, καὶ τρία ἐν τοῖς προαστείοις. Μία ἑλληνικὴ σχολή, ἓν παρθεναγωγεῖον καὶ πέντε δημοτικὰ σχολεῖα. Ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει Σερρῶν μαθητεύσιμοι εἰσὶ 4 χιλ., φοιτῶσιν ὅμως χίλιοι περίπου. Ὑπάρχει καὶ βιβλιοθήκη οὐχὶ εὐκαταφρόνητος. Τὰ ῥηθέντα ἐκπαιδευτήρια ὑποστηρίζονται χρηματικῶς ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Φιλεκπαιδευτικοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου. Ἡ ἐπαρχία Σερρῶν περιέχει χωρία 85 περιέχοντα χριστιανικοὺς οἴκους ὁμογενῶν 2966. Ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις ὑπάρχουσι σχολεῖα δημοτικά. Ὑπολογιζομένων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σερρῶν κατοίκων, πλὴν τῶν

τῆς πρωτευούσης, εἰς 28,920, ὑπάρχουσι μαθητεύσιμοι 5,784, μαθητεύουσιν ὅμως μόνον 790. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Δράμας καὶ Μελενίκου τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων στεροῦνται πόρων σταθερῶν. Ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς σχολείοις ὑπάρχει εἷς μόνον διδάσκαλος ἔχων πολλοὺς μαθητάς, ἐν πολλοῖς δὲ διευθύνων τό τε ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀλληλοδιδακτικόν· καὶ οὗτος ἀνίκανος καὶ ἀμαθὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· διδασκαλία ὅλως ἄσκοπος ἄνευ συστήματος καὶ τάξεως. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μελενίκου ἓν μόνον παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως συστῇ τοιοῦτο πρὸ πάντων ἐν Ζαλαχόβῳ, Ῥαχόβᾳ, Ζίχνῃ καὶ ἐν Ὀπωρινοῖς. Ἐν τῇ κωμοπόλει Τζουμαγιᾶ, ὡς καὶ ἐν Πετρίτσῃ ὑπάρχει ἀνάγκη συζάσεως σχολῆς ἑλληνικῆς. Ἐν Δράμᾳ ὑπάρχει ἓν ἀθλιέστατον. Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν χωρίων αἱ τῶν σχολείων οἰκοδομαὶ εἰσὶν ἑτοιμόῤῥοποι· πολλὰ στεροῦνται καὶ ἐφοριῶν. Πολλοὶ φιλομαθεῖς μαθηταὶ ἕνεκα πενίας ἀποσύρονται ἀκαίρως. Τὸ Πράβιον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ ἕδρα τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλευθερουπόλεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας, τῇ φροντίδι τοῦ σεβασμοῦ Ἐπισκόπου προήχθη οὐ μικρόν. Ἡ σχολὴ τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ἣν κατὰ τὸ ἐνὸν βοηθεῖ καὶ ὁ ἐν Σέῤῥαις Φιλεκπαιδευτικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος, ἔχει δύο τμήματα, ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικόν· περὶ τοὺς 100 μαθηταὶ διδάσκονται ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ πλεῖστοι ὅσοι παῖδες μένουσιν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ· παρθεναγωγεῖον οὐχ ὑπάρχει ἕνεκεν ἐλλείψεως πόρων. Τῶν πέριξ Πραβίου χωρίων τινὰ ἔχουσι ἀτελέστατα σχολεῖα, καί τινα γεροῦνται παντελῶς.

Τοιαύτη ἡ κατάστασις τῶν διαληφθεισῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν τούτοις τὸν δίκαιον ἀποδιδόντες ἔπαινον τῷ ἐν Σέῤῥαις Φιλεκπαιδευτικῷ Μακεδονικῷ Συλλόγῳ, ἀνθ' ὧν οὗτος μοχθεῖ ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν γραμμάτων κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, πεποίθαμεν ὅτι ἡ πατρικὴ μέριμνα τῶν σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ ὁ ζῆλος τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐφοριῶν θέλουσι συντελέσει εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἐν αὐταῖς οὐσιωδῶν ἐλλείψεων.

Ἐπαρχία Κασσανδρείας.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Κασσανδρείας πληροφορούμεθα μόνον, ὅτι ἡ ἐν Βάλτῃ τῆς ῥηθείσης ἐπαρχίας συστᾶσα Ἀδελφότης ἀγωνίζεται δραστηρίως πρὸς σύστασιν σχολῶν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ συνέστησε μίαν ἑλλην. σχολὴν ἐκ δύο τάξεων, εἰς ἣν συνέῤῥευσαν ἐκ τῶν χωρίων ἱκανοὶ μαθηταί.

Ἐπαρχία Στρωμνίτσης.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Στρωμνίτσης ὁ σεβαστὸς αὐτῆς Ἱεράρχης δραστηρίως ἐργάζεται πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας, καίτοι πολλῶν πρὸς τοῦτο προσκομμάτων παρεμβαλλομένων. Ἐντὸς 3 ἐτῶν τρία ἐκπαιδευτήρια συνέστησεν ἱκανῶς κατηρτισμένα ἐν τῇ πόλει Στρωμνίτσῃ· ἀλλ' ἡ συντήρησις αὐτῶν καθίσταται δσημέραι προβληματική· ἡ πόλις αὕτη χρήζει ἐπικουρίας καὶ συνδρομῆς.

Ἐπαρχία Θεσσαλονίκης.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλονίκης, μόνον παρὰ τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους καὶ Κύτρους ἐλήφθησαν αἱ ἑπόμεναι πληροφορίαι. Ἐν τῇ κωμοπόλει Λιαριγκόβῃ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱερισσοῦ ὑπάρχει μία μόνη Σχολὴ σμικροτάτη καὶ πεπαλαιωμένη, ἐν ᾗ οὐδεμία τῶν διδασκάλων ἐργασία ἐστὶ δυνατή, οὔτε τῶν μαθητῶν πρόοδος. Συνεπείᾳ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἡ κωμόπολις αὕτη ἀνέλαβε τὴν ἀνέγερσιν ἑλλ. καὶ ἀλληλοδιδ. σχολῆς, ἀλλὰ τὸ ἔργον μένει ἡμιτελὲς ἐλλείψει μέσων· αἱ σχολαὶ αὗται θέλουσι χρησιμεύει ἐν γένει πρὸς προαγωγὴν τῆς παιδείας καθ' ἅπαντα τὰ πέριξ κείμενα χωρία, γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαδεμοχώρια. Δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ μέσου ἡ κωμόπολις Λιαριγκόβη δύναται ἵνα καταστῇ ὁ πυρὴν τῆς παιδείας τῶν πέριξ μερῶν. Ἡ κωμόπολις ὅμως αὕτη δεῖται καὶ ἑνὸς παρθεναγωγείου.

Τὸ δὲ Ἀσβεστοχώριον συνίσταται ἐκ 500 οἰκιῶν, ἐν αὐτῷ ἓν καὶ μόνον γραμματοδιδασκαλεῖον ὑπάρχει, ἀναδιοργανωθὲν ὁπωσοῦν πρό τινων ἐτῶν κατὰ τὸ νεώτερον σύζημα, συνιζάμενον τὸ πρῶτον ἐκ δύο δωματίων, σήμερον δέ, ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, ἡ ἀποθήκη τῶν ἀνθράκων τοῦ σχολείου μετεποιήθη εἰς δωμάτιον· καὶ τὰ τρία ταῦτα δωμάτια εἰσὶ φυλακαί, ἐν αἷς ἡ νεολαία κρατεῖται μαραινομένη καὶ φθίνουσα. Ἡ τοιαύτη οἰκτρὰ κατάστασις ἠνάγκασε τὴν ἐφορίαν ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἀνέγερσιν νηπιαγωγείου. Τὰ χωρία Ἐπανομῆς καὶ Λαγκαδᾶ ἔχουσιν ἀλληλ. σχολεῖα ἀτελῆ καὶ δεόμενα βοηθείας. Μόνον ἐν Κολυνδρῷ, τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Ἁγίου Κύτρους, ὑπάρχουσιν ἑλλ. ἀλληλ. καὶ Παρθεναγωγεῖον.

Ἐπαρχίαι Σισανίου, Γρεβεννῶν καὶ Καστορίας.

Περὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν Σισανίου, Γρεβεννῶν καὶ Καστορίας διεκοινώθησαν τῷ Συλλόγῳ τὰ ἑπόμενα τῇ φροντίδι ἑνὸς τῶν μελῶν τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος, τοῦ Ἱεροδιακόνου Κ. Στεφάνου Νούκα, τοῦ πολλῶν ἐπαίνων ἀξίου, περιελθόντος, ἐγκρίσει τῆς Ἀδελφότητος, τὰς διαληφθείσας ἐπαρχίας πρὸς διάγνωσιν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, καὶ σύστασιν τῶν ἀναγκαίων σχολῶν.

Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Μακεδονίας, τὸ καλούμενον ὑπό τινων ὀροπέδιον τοῦ Ἀλιάκμονος, ὑπάρχουσι 360 χωρία κέντρον ἔχοντα τὸ Τσοτύλιον. Ἐκ τούτων 245 κατοικοῦνται ὑπὸ ὁμογενῶν· τὰ χωρία ταῦτα συνιζῶσι τὰς τρεῖς μνημονευθείσας ἐπαρχίας. Πανταχοῦ ἐπικρατεῖ παχυλωτάτη ἀμάθεια· ἐν παντὶ τῷ λεκανοπεδίῳ τούτῳ, ἐν ᾧ κατοικοῦσιν 200 χιλ. ἀνθρώπων, 6 μόνον ἑλλ. σχολεῖα ὑπάρχουσι καὶ 10 ἀλληλοδ. καὶ ταῦτα ἀτελέστατα. Ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη συστάσεως κεντρικοῦ Γυμνασίου κατὰ τὰ μέρη ταῦτα πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων.

Ἡ Σιάτιστα τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἔχει δύο ἑλλ. σχολεῖα, ἔχοντα 50 μαθητάς, καὶ δύο ἀλληλοδ. ἔχοντα 500 μαθητάς. Ἐκ τῶν 62 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σισανίου 11 στεροῦνται σχολείων, τὰ δὲ λοιπὰ ἔχουσιν ἀλληλ. ἢ γραμματοδιδασκαλεῖα, καὶ δύο ἢ τρία ἔχουσι παρθεναγωγεῖα. Ἐκ δὲ τῶν 103 χωρίων τῆς ἐπαρχίας Γρεβεννῶν τὰ πλεῖστα ἀμοιροῦσι σχολείων.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Πελαγωνείας.

Ἐπαρχία Πελαγωνείας.

Ἐν Βιτωλίοις ὑπάρχουσι 3 γραμματοδιδασκαλεῖα, 3 ἀλληλ. 1 ἑλλ., παρθεναγωγεῖον καὶ γυμνάσιον. 1053 μαθηταὶ ἐν αὐτοῖς σπουδάζουσιν, τῶν χριστιανῶν κατοίκων ὑπολογιζομένων περὶ τὰς 20 χιλ. ἀλλ' ἡ συντήρησις αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων κοινῶν καθιδρυμάτων, αὐξάνει κατ' ἔτος τὰ χρέη τῆς κοινότητος, ἅτινα ἤδη ἀνέρχονται εἰς 300 χιλ. γρ. ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως καταρτισθῇ τὸ γυμνάσιον καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ, πολλὴν τὴν σπουδαιότητα ἔχοντος ὡς πρὸς τὰς ἐκεῖ γείτονας κωμοπόλεις καὶ χωρία, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν παρακειμένων ἐπαρχιῶν. Ὁ δὲ Περλεπὲς ἔχει ἑλληνοαλληλοδιδακτικὴν σχολήν. Πολλὰς δυσχερείας ὑφίσταται ἡ κοινότης Περλεπὲ πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν αὐτῇ· εἶναι ἀξία τῆς ταχείας ἐπικουρίας τοῦ Συλλόγου, πρὸς ἀνέγερσιν παρθεναγωγείου. Ἡ δὲ κωμόπολις Μεγάροβον, ὑπὲρ τῶν γραμμάτων γενναίως μοχθοῦσα, κέκτηται ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδακτικὴν σχολὴν καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ δὲ Νιζόπολις δεῖται παρθεναγωγείου.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἐπαρχία Ἰωαννίνων.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν εὔανδρον καὶ καλλίτεκνον Ἤπειρον, τὴν γενέτειραν τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμαδῶν καὶ Καπλανῶν γῆν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων οὐδὲν διεκοινώθη τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα τῆς πόλεως ταύτης εὐχόμεθα ἵνα ὦσιν ἐκ τῶν πρώτων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἷά εἰσι τὰ τῆς Σμύρνης καὶ τὰ τῆς Χίου, διότι καὶ κληροδοτημάτων πλουσίων εὐμοιρεῖ ἡ πόλις αὕτη, καὶ ἐπὶ νοημοσύνῃ καὶ φιλοπονίᾳ διακρίνονται οἱ κάτοικοι αὐτῆς, δυνάμενοι δραστηρίως συντελέσαι εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καθ' ἅπασαν τὴν Ἤπειρον. Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ Ζαγόριον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τούτου μετ' ἐπαίνου μνημονεύομεν, διότι ὀλίγα αὐτοῦ χωρία στεροῦνται δημοτικοῦ σχολείου· τὰ δὲ πλεῖστα διατηροῦσι καὶ ἑλληνικόν, τινὰ δὲ παρθεναγωγεῖον· καταδείκνυται ἀναγκαία καὶ ἡ σύστασις κεντρικοῦ γυμνασίου. Ἐν Ζαγορίῳ ἐν συνόλῳ μνημονεύονται 20 ἑλληνικὰ σχολεῖα, 15 ἑλληνοαλληλοδιδακτικὰ καὶ 160 ἀλληλοδ. ἢ γραμματοδιδασκαλεῖα· 20 δὲ χωρία στεροῦνται παντελῶς δημοτικῶν σχολείων ἕνεκα πτωχείας. Ἂν οἱ πενέσται καὶ οἱ ἀκτήμονες ὁμοεθνεῖς σεβόμενοι τὸ ἔνδοξον παρελθὸν τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτῶν, τοῦ ἐπιουσίου αὐτοὶ στερούμενοι, κήδωνται τῆς μορφώσεως τῶν τέκνων αὐτῶν, ἡ τοσαῦτα ἔχουσα κληροδοτήματα τῶν Ἰωαννίνων πόλις τί ὀφείλει ἵνα πράξῃ; Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Ἰωαννῖται οὐδόλως θέλουσιν ἀνεχθῆ τὴν περαιτέρω παράτασιν τῆς νοσηρᾶς ταύτης καταστάσεως τῶν κατ' αὐτοὺς πραγμάτων· ἀλλὰ σταθμίζοντες τὰς περιστάσεις, τιμῶντες ἑαυτοὺς καὶ τὴν φύσασαν αὐτοὺς γῆν, ἐπιδείξουσιν ὅσον τάχος ἀπέναντι τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν τοὺς ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἄθλους καὶ ἀγῶνας.

Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Βελλᾶς τῆς ῥηθείσης ἐπαρχίας πληροφορούμεθα τὰ ἑπόμενα.

Ἐν Κονίτσῃ ὑπάρχει μία ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ μία ἀλληλοδιδακτικὴ κεντρική, καὶ δευτέρα τοιαύτη ἡμιτελής. Μέρος τῆς ἐπισκοπῆς ἀναλόγως τῶν ὑλικῶν πόρων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν χωρίων διατηρεῖ ἰδίᾳ δαπάνῃ ποῦ μὲν γραμματοδιδασκαλεῖα, ποῦ δὲ ἀλληλ. ἰδίᾳ δὲ ἐν Λεσκοβικίῳ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο Ι. Μονῶν Γκούρας καὶ Μολυβδοσκεπάστου τμήματι τῆς Πωγωνιανῆς γίνονται ἐνέργειαι, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ἀρχιερέως, πρὸς ἀνέγερσιν σχολῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Μελίγι ἀνεγείρεται προσεχῶς ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. σχολεῖον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου ἐνέργειαι γίνονται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων.

Περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Παραμυθίας διεβιβάσθη παρὰ τοῦ Σ. Ἐπισκόπου πρὸς τὸν Σύλλογον ἔκθεσις σπουδαιοτάτη περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τῶν τμημάτων Παραμυθίας, Μαργαριτίου, Πάργας, Φιλιατῶν καὶ μερίδος τινὸς τοῦ Δελβίνου. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ὑποδείκνυται ἡ ἀνάγκη ὅπως τὰ μὲν ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἐπισκοπῆς ὑπάρχοντα δημοτικὰ σχολεῖα ὑποστηριχθῶσι, συσταθῶσι δ' ἄλλα ὀκτώ, τρία μὲν ἐν τῷ τμήματι Μαργαριτίου, τρία δὲ ἐν τῇ περιοχῇ Παναρίου, ἐν τοῖς μᾶλλον κεντρικωτέροις χωρίοις, δύο δὲ μεταξὺ τῶν χωρίων τοῦ τμήματος Παραμυθίας· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἡμίσει, ἔνθα καθαρεύει τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον, ὑποστηριχθῶσι τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα, μετατραπῶσι δὲ τὰ κοινὰ εἰς ἀλληλοδιδακτικὰ καὶ ἀνεγερθῶσι καὶ ἕτερα τρία νέα, δύο μὲν ἐν τοῖς μᾶλλον κεντρικωτέροις χωρίοις τοῦ τμήματος Παραμυθίας, ἓν δ' ἕτερον ἐν τῷ τμήματι τῶν Φιλιατῶν. Τῇ ἐκθέσει ἐπισυνάπτεται πίναξ στατιστικὸς τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κωμῶν κατὰ τμήματα καὶ τῶν ἐν αὐταῖς Σχολείων.

Ὁ Σύλλογος συμμεριζόμενος τὰς περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης κρίσεις τοῦ φιλομούσου τούτου Ἱεράρχου, πέποιθεν ὅτι ἡ Α. Σεβασμιότης διὰ τοῦ ζήλου ὑφ' οὗ ἐμπνέεται, θέλει κατορθώσει ἵνα βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ἔχουσα καὶ τοῦτον συναρωγὸν κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ.

Ἐπαρχία Δρυϊνουπόλεως.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως διεβιβάσθη εἰς τὸν Σύλλογον στατιστικὸς πίναξ παρὰ τοῦ σεβαστοῦ αὐτῆς Μητροπολίτου. Κατ' αὐτὸν τὰ χωρία τὰ ἔχοντα σχολεῖα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἰσὶν 85 κατοικούμενα ὑπὸ οἴκων 4928, τὰ δὲ ῥερούμενα σχολείων εἰσὶν 67 κατοικούμενα ὑπὸ 1155 οἴκων· ὥστε τὸ ἓν πέμπτον τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης μένει ἄγευστον τῶν καλῶν τῆς παιδείας. Ὁ στατιστικὸς οὗτος πίναξ ἐστὶν ἄξιος σπουδαίας μελέτης, ἐφ' οὗ ὁ Σύλλογος εἰδικώτερον ἀσχοληθήσεται. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἐπληροφορήθημεν μετὰ λύπης, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον Ἀργυροκάστρου διελύθησαν ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ Κούζα κατασχέσεως τῶν Μοναστηριακῶν προσόδων, δι' ὧν συνετηροῦντο. Εἰ καὶ ὁ σεβ. Μητροπολίτης πολλὴν τὴν φιλομουσίαν ἐπιδείκνυται ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, οὐχ ἧττον ἡ κατάστασις αὐτῆς οὐκ ἔστιν εὐχάριστος. Οἱ ἀγαθοὶ ἐπαρχιῶται, ἰδίᾳ δὲ οἱ κάτοικοι Ἀργυροκάστρου, δέον ἵνα φιλοτιμηθῶσιν ὅπως κατορθώσωσι διὰ παντοίων μέσων τὴν ἀποκατάστασιν τῶν διαλυθεισῶν σχολῶν. Ἐν δὲ Κεστορατίῳ, κώμῃ μίαν περίπου ὥραν ἀπεχούσῃ τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὁ ζηλωτὴς τῶν καλῶν καὶ φιλόμουσος ὁμογενής, ὁ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος κύριος Χρηστάκης Ζωγράφος, ἀνήγειρε καὶ διατηρεῖ ἰδίᾳ δαπάνῃ μίαν ἑλληνικὴν καὶ μίαν ἀλληλοδιδακτικὴν σχολὴν τῶν ἀῤῥένων καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Ἐπαρχία Ἄρτης.

Τὰ δὲ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης ἔχουσιν ὡς ἐρεξῆς.

Ἐν τῇ πόλει Ἄρτῃ τρία σχολεῖα ὑπάρχουσι, ἑλλ., ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ τόπου εἰσὶν ὀλίγιστοι. Πρὸς συντήρησιν τούτων χορηγοῦσιν ἐνιαυσίως ποσά τινα αἱ ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσαι Ι. Μοναί· ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν ἐστὶ λίαν εὐάρεστος. Ἡ Πρέβεζα ἔχει 1 ἑλληνικὸν καὶ 1 ἀλληλοδ. σχολεῖον, συνάμα δὲ καὶ παρθεναγωγεῖον ἐν ᾧ φοιτῶσι τακτικῶς 160 μαθήτριαι, 12 ἐπὶ χιλίων ὡς πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμόν. Τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ συνετηρήθη τῇ συνδρομῇ τοῦ τότε Ἄρτης νῦν δὲ Ἁγ. Ἀμασείας Κ. Σωφρονίου, τινῶν τῶν ἐκεῖ Ι. Μονῶν καὶ φιλομούσων τινῶν πατριωτῶν, ὡς τῆς συζύγου τοῦ Κονεμένου Βέη Κ. Σεβαστῆς. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις ὑπάρχουσιν 110 ἀτελῆ σχολεῖα χρῄζοντα ἀναδιοργα-

νώσεως. Ὑπάρχει ἀνάγκη συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν ταῖς κεντρικαῖς κωμοπόλεσι τῶν τμημάτων τῆς ἐπαρχίας, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν διαγραμμάτων τῶν σχολείων τῶν διαφόρων χωρίων ἐξάγεται, ὅτι οἱ κάτοικοι ζῆλον κέκτηνται πολύν, ἀλλ' ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἀνεχείας ἀπαντῶσι προσκόμματα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων, πολλῶν μαθητῶν ἀπόρων ὄντων ἐν τοῖς χωρίοις· ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω βαθμηδὸν προάγεται ἡ ἐπαρχία αὕτη. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι καὶ αἱ εὐαγεῖς Μοναὶ τῆς ἐπαρχίας θέλουσι συντελεῖ γενναίως διὰ τῶν συνδρομῶν αὐτῶν πρὸς τὸν κοινωφελῆ τοῦτον σκοπόν.

Ἐπαρχία Βελεγράδων.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Βελεγράδων ἀπεστάλη πρὸς τὸν Σύλλογον ἔκθεσις σπουδαιοτάτη, ἐξ ἧς ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας πληροφορίας. Ἐν Βερατίῳ ὑπάρχουσι μία ἑλληνικὴ καὶ μία ἀλληλοδιδακτικὴ σχολή. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις Βερατίου, Βακοπολίας, Πρετσάνης τῆς Αὐλῶνος καὶ ἐν τῇ ἐν Αὐλῶνι Ἄρτῃ, ὡς καὶ ἐν ἑτέροις 12 χωρίοις τῆς ἐπαρχίας, ὑπάρχουσιν ἁπλᾶ γραμματοδιδασκαλεῖα, ὡς καὶ ἐν τῷ τμήματι τῆς Μουζακιᾶς. Ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον διοργάνωσις αὐτῶν ἀπαιτεῖ χρηματικὴν βοήθειαν, ἰδίως δὲ τὰ ἐν τῇ ἄνω καὶ κάτω Σπαθίᾳ σχολεῖα, ἕνεκα σπουδαιοτάτων τοπικῶν λόγων, δέονται τῆς ἀμέσου καὶ συντόνου ἀρωγῆς. Ὁ δὲ σεβάσμιος τῆς ἐπαρχίας κυριάρχης λίαν ἀξιεπαίνως ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ.

Ἐπαρχία Κορυτσᾶς.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Κορυτσᾶς ἐλάβομεν εἰδήσεις ὀλιγίστας, εἰ καὶ ἐνθαρρυντικὰς περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐν τῇ πόλει Κορυτσᾷ συνέστη κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος Φιλόπτωχος Ἀδελφότης, προτιθεμένη τὴν ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, καὶ ἀνέγερσιν νέων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις χωλαίνει ἐνταῦθα. Ἐνιαχοῦ μὲν μόνα ἀτελῆ γραμματοδιδασκαλεῖα ὑπάρχουσιν, ἐν τισι δὲ χωρίοις οὐδὲν σχολεῖον ὑπάρχει· σπάνις παρθεναγωγείων. Εἰ καὶ ἡ κατάστασις αὕτη τῆς ἐπαρχίας οὐκ ἔστιν εὐχάριστος, ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι τὸ ἀρτισύστατον σωματεῖον θέλει συντελέσει εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν μὴ καλῶς κειμένων, ἔχον συναρωγὸν καὶ συναντιλήπτορα καὶ τὸν σεβάσμιον ποιμενάρχην, ᾧ τινι ἐξαιρετικῶς ἐπιβάλλεται τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέλημα καὶ καθῆκον.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἐπαρχία Λαρίσσης.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἰδοὺ τί διεκοινώθη τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας Λαρίσσης. Αἱ περὶ αὐτῆς εἰδήσεις πολλὴν τὴν ἀθυμίαν καὶ τὸ ἄλγος ἐμποιοῦσι παντὶ ὁμογενεῖ. Τάδε αὐτολεξεὶ ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐκθέσει· «Ἀμάθεια παχυλὴ ἰσχυρῶς διὰ τῆς πενίας τεθωρακισμένη δυναστεύει τὴν τλῃπαθῆ Θεσσαλίαν. Ἅπαντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, πλὴν εὐαρίθμων οἰκούντων τὴν κατὰ τὸ Πήλιον χερσόνησον, κοιμῶνται τὸν τῆς ἀμαθείας ὕπνον, οὐδὲ κατὰ βῆμα χωρήσαντες πρὸς τὰ πρόσω, οὐδὲ δυνάμενοι χωρῆσαι ὡς δεσμευμένοι ὑπ' ἀκαταμαχήτου ἐνδείας. Πάντες σχεδὸν χειρώνακτες καὶ ἀποχειροβίωτοι ὄντες, καὶ ἀληθεῖς ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων πενεστῶν, μόλις ἀποζῶσι, καί περ ἄλλοις εὐμάρειαν καὶ εὐζωΐαν δαψιλῶς παρασκευάζοντες.» Μετὰ τὴν δραματικωτάτην ταύτην ἀφήγησιν προτείνονται τὰ ἑπόμενα μέτρα·

Δέον ὅπως ἐγκατασταθῇ ἐν Λαρίσσῃ, ἥτις καὶ γεωγραφικῶς καὶ πολιτικῶς ἐστὶ τὸ κέντρον τῆς Θεσσαλίας, δόκιμός τις διδάσκαλος, δυνάμενος νὰ ῥυθμίσῃ κανονικώτερον τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα, μορφώσῃ δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν, οἵτινες συνοικειωθέντες ταῖς στερήσεσι τοῦ τόπου ἱκανοποιοῦνται διὰ τῆς εὐτελοῦς ἀντιμισθίας, ἣν μόνον οἱ πτωχοὶ κάτοικοι δύνανται ἵνα παράσχωσι, καταρτίσῃ δὲ συγχρόνως καὶ ἑτέρους νέους ἐπίσης καταλλήλους ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι συσταθησόμενα σχολεῖα, καὶ οὕτω γένηται τὸ πρῶτον βῆμα διὰ τὴν δημοτικὴν καὶ κοινὴν ἐκπαίδευσιν. Ὁ Σύλλογος ἤθελε παράσχει τὴν μεγίστην τῶν εὐεργεσιῶν τῇ Θεσσαλίᾳ, ἐὰν ἔπεμπε τοιοῦτον Δημοδιδάσκαλον, καὶ προσέφερε χρηματικόν τι ποσὸν πρὸς εὕρεσιν καὶ διορισμὸν τοιούτου.

Ἐν Ἀλμυρῷ δὲ οὐδὲ οἰκοδόμημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν ὑπάρχει· ἀλλ' οἱ παῖδες ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβαίνουσι δι' ἐνοικίου· οὐδὲ ἓν παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει, καὶ ἀναγκάζονται τὰ κοράσια ἵνα φοιτῶσι φύρδην μίγδην μετὰ τῶν ἀῤῥένων. Ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς χωρίοις οὐδεμία σχολὴ ὑπάρχει, ἁπασῶν ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων καταστραφεισῶν.

Ἐν Πλατάνῳ ἓν μόνον ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον ὑπάρχει, ἀῤῥένων καὶ θηλέων ἀναμὶξ διδασκομένων ὑφ' ἑνὸς διδασκάλου· πλεῖστοι ὅσοι φωτοσβέσται ῥᾳδιουργοῦσιν ἵνα παραλύσωσι τοὺς ἀγῶνας τῶν ὀλίγων. Οἱ φοιτῶντες μαθηταὶ εἰσὶν 120, στερούμενοι πάντων τῶν ἀναγκαίων· ὁ λαὸς βεβυθισμένος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἀμεριμνεῖ περὶ τῆς ὑγιοῦς ἀγωγῆς τῶν παίδων. Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Θαυμακοῦ κειμένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσσης πληροφορούμεθα τὰ ἑπόμενα·

Αἱ κῶμαι Καΐτσα καὶ Ἀμβριακὴ οὐδὲν σχολεῖον κέκτηνται, οὔτε κἂν αὐτῶν τῶν κοινῶν γραμμάτων, διότι οἱ κάτοικοι, πενέστατοι, πολλὰ ἐκ τῆς λῃστείας ὑποφέρουσιν. Ἐν Βελισσιώταις, ἑτέρᾳ κώμῃ, ὑπάρχει σχολεῖον διατηρούμενον δι' ἐξόδων τοῦ κτηματίου κ. Φωτιάδου, εἰς ὃ φοιτῶσι περὶ τοὺς 60 μαθητάς. Ἕν ἕτερον ὑπάρχει ἐν Γούρᾳ, μισθοδοτουμένου τοῦ διδασκάλου ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ κ. Μεταξᾶ· ἀλλ' ἡ ἐπιχορήγησις τούτου συνίσταται εἰς μόνα 45 γρ. τὸν μῆνα, καὶ ἑπομένως ὅλως ἀνεπαρκὴς καὶ τὸ σχολεῖον κινδυνεύει ἵνα διαλυθῇ. Ἐν τοῖς χωρίοις Ματαρεγίνης, Ψυχικοῦ, Σοφάδων, Τυρνόβου, Νιμπίλγερι, Καρδίτσης, Πλατάνου, Καχωμᾶ, Ἀλμυροῦ, Θαυμακοῦ καὶ Ἀμεργιάννης ὑπάρχουσι μὲν Σχολεῖα δημοτικά, ἀλλὰ πενέστατα καὶ ἀτελέστατα. Παντα-χοῦ πτωχεία.

Ἐν τισι τῶν χωρίων τῆς ἐπισκοπῆς Γαρδικίου τὰ ὑπάρχοντα μέχρι τινὸς σχολεῖα ἐκλείσθησαν ἀκολούθως ἐλλείψει πόρων. Ἐν τισι δὲ γραμματοδιδασκαλεῖα μόνα ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς διδάσκει εἷς ἱερεύς. Παχυλὴ δὲ ἐν γένει ἀμάθεια ἐπικρατεῖ καὶ ἐνταῦθα. Ἐκ τῶν διαγραμμάτων τῶν σχολείων δηλοῦται, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες οἱ μαθηταὶ εἰσὶ πτωχοί, καὶ στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων βιβλίων.

Ἡ δὲ Ἐπισκοπὴ Σταγῶν σύγκειται ἐξ 100 καὶ ἐπέκεινα χωρίων· μόνον ἓν χωρίον ὑπάρχει, ὅπερ διατηρεῖ ἑλλ. σχολεῖον καὶ ὃ ἀνὰ ἓν ἀλληλοδιδακτικόν, τὰ δ' ἄλλα οὐδὲ γραμματοδιδασκαλεῖον δύνανται ἵνα διατηρήσωσιν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι εἰσὶ πενέστατοι, ἀναγκαζόμενοι οἱ δυστυχεῖς ἕνεκα τῆς σιτοδείας ἵνα τρώγωσι *κεγχρίσιον* καὶ *βαλανίσιον ψωμί*.

Σπαραξικάρδιος ἀληθῶς ἡ κατάστασις ἐν γένει τῆς ἐπαρχίας ταύτης, δυναμένης ἵνα συγκινήσῃ καὶ τὰς σκληροτέρας καρδίας· ἀνάγκη ἀμέσου ἐπικουρίας ἠθικῆς τε καὶ ὑλικῆς. Ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι βαθμηδὸν καὶ ἐνταῦθα διασκεδασθήσονται τὰ νέφη τῆς ἀμαθείας, ἐφ' ὅσον ζηλωταὶ ποιμενάρχαι κήδονται πατρικῶς τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, οἷοι οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἤδη ὑπάρχοντες, ὧν αἱ διαβιβασθεῖσαι πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκθέσεις μετ' ἐπαίνων μνημονεύουσιν.

Μικρὰ Ἀσία.

Ἤδη μεταβαίνομεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν γῆν ἐκείνην, ἐν ᾗ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκαρποφόρησεν ὁ ἑλλ. πολιτισμός, ὅπου ποιηταί, μαθηματικοί, φυσικοί, ἰατροί, ἱστοριογράφοι καὶ φιλόσοφοι διάσημοι ἐν τῷ ἑλληνισμῷ ἀνεφάνησαν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς βορειοανατολικωτέρας ἐπαρχίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Νικοπόλεως.

Ἐντεῦθεν διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον αἱ ἑπόμεναι πληροφορίαι. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη, κειμένη μεταξὺ τῆς Χαλδείας καὶ τῆς Νεοκαισαρείας, ἔχει χωρία 75 καὶ οἴκους περὶ τὰς ἑπτὰ χιλ. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς κὺρ Ἱερεμίας ᾠκοδόμησε σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικὸν ἐν τῇ Μητροπόλει. Ἑπτὰ χωρία μόνον ἔχουσιν ἀλληλοδιδακτικόν, ὀλίγιστα δὲ ἔχουσι γραμματοδιδασκαλεῖα. Τὰ πλεῖστα ἕνεκα τῆς ἐσχάτης πενίας στεροῦνται σχολείων, οἱ δὲ κάτοικοι πένητες μετερχόμενοι ἐν Κ/πόλει τὸ ἀχθοφορικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἐν σκότει ἀμαθείας διατελοῦντες. Τὸ ὅλον τῶν μαθητῶν συμποσοῦται εἰς 540 περίπου ἐν ἅπασι τοῖς Σχολείοις. Ταῦτα συντηροῦνται ἐκ τῶν δίσκων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐκ μικρῶν τινων συνεισφορῶν.

Ἐπαρχία Τραπεζοῦντος.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Τραπεζοῦντος διεβιβάσθη πρὸς τὸν Σύλλογον ἔκθεσις σπουδαιοτάτη παρὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Τραπεζοῦντος Ἐπιτροπῆς. Ἐξ αὐτῆς καταφαίνεται ὁ διακαὴς ζῆλος καὶ οἱ ἄτρυτοι ἀγῶνες, οὓς ἡ ῥηθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἀπὸ διετίας καταβάλλει, κατὰ μυρίων προσκομμάτων παλαίουσα, ὅπως βελτιώσῃ τὴν ἠθικὴν τοῦ Πόντου κατάστασιν.

Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἐστὶ τὸ κάτοπτρον τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν Τραπεζοῦντος, Νικοπόλεως, Χαλδείας καὶ Ἀμασείας· Ἐντὸς διετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, οὐχὶ ἐδιπλασιάσθησαν, ἀλλ' ἐπολ-

λαπλασιάσθησαν τὰ σχολεῖα. Ἤδη ἡ τε διαληφθεῖσα Ἐπιτροπή, καὶ ἡ συνάδελφος αὐτῆς καὶ συναντιλήπτωρ Ἱερατικὴ Ἀδελφότης κοινῇ μετὰ τοῦ σεβαστοῦ καὶ γηραιοῦ Μητροπολίτου ἐργάζονται πρὸς σύστασιν Ἱερατικῆς Σχολῆς καὶ διορισμὸν Ἱεροκήρυκος, ἐντολὴν ἔχοντος ὅπως περιερχόμενος τὴν ἐπαρχίαν διδάσκῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμοίως πολλὰ τελεσφόρα μέτρα ἔλαβε καὶ πρὸς ῥύθμισιν τοῦ ὁμοιομόρφου τῆς διδασκαλίας.

Περὶ δὲ Κερασοῦντος ἰδίᾳ ἐλήφθησαν αἱ ἑπόμεναι πληροφορίαι.

Ἡ Κερασοῦς ἔχει φροντιστήριον Ἑλληνικόν· τὸ σχολεῖον τοῦτο ἔχει 6 διδασκάλους, ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ ἔχει 90 μαθητάς, αἱ δὲ ἀλληλοδ. 350· τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον 140.

Ταῦτά εἰσιν ἐν γένει τὰ κατὰ τὸν Πόντον ἐνεργούμενα. Ζῆλος ὑπὲρ τῶν γραμμάτων διακαέστατος, φιλοπατρία ἀκραιφνής, ἐνδελεχὴς ἐνέργεια καὶ δραστηριότης εἰσὶ τὰ περικοσμοῦντα τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην πλεονεκτήματα. Οἱ Τραπεζούντιοι εἰσὶν ἀνώτεροι παντὸς ἐπαίνου ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν αὐτῶν τούτοις. Τὸ σκότος διαδέχεται φῶς, τὸ ἦθος μορφοῦται, ἡ νεολαία διαπαιδαγωγεῖται, διδάσκαλοι παρασκευάζονται, τὰ σχολεῖα διοργανοῦνται ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ἀνεγείρονται ὅπου δὲν ὑπάρχουσι, καὶ πόροι ἐξευρίσκονται, πλούσιοι καὶ πένητες ὑπὲρ τῶν κοινῶν συντρέχουσιν. Εἷς δὲ ἱερεὺς Στέφανος καὶ αὐτὴν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ σχολείου χωρίου τινὸς τῆς ἐπαρχίας, ἐν ᾧ αὐτὸς διδάσκει.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος μνημονεύων μετὰ πολλῆς τῆς ἀγαλλιάσεως τῶν Τραπεζουντίων, ἐπικαλεῖται τὴν ὑπὲρ αὐτῶν συνδρομὴν παντὸς φιλομούσου ὁμογενοῦς.

Ἐπαρχία Νικομηδείας.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσιν ἓν ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἓν παρθεναγωγεῖον, τρία ἑλληνοαλληλοδιδακτικά, 18 ἀλληλοδ. καὶ 25 χωρία ἔχουσι γραμματοδιδασκαλεῖα. Οἱ μαθηταὶ τῶν χωρίων στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων βιβλίων· φροντὶς δὲ οὐ σμικρὰ καταβάλλεται ὑπό τε τοῦ σεβαστοῦ Μητροπολίτου, τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πρὸ μικροῦ συστάσης Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος καί τινων προκρίτων πατριωτῶν, πρὸς τὴν βαθμηδὸν ἠθικὴν προαγωγὴν τῆς ἐπαρχίας καὶ διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· οὐχ ἧττον δεῖται ἰδίᾳ χρηματικῆς συνδρομῆς ἡ κωμόπολις Ἀδὰ Παζαρίου, ἧς τὸ παρθεναγωγεῖον ἐκλείσθη ἐλλείψει πόρων, ὡς καὶ τὸ χωρίον Κὶζ-Δερβέντ.

Ἐπαρχία Νικαίας.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Νικαίας πληροφορούμεθα τὰ ἑπόμενα.

Ἐν Κίῳ ὑπάρχουσιν ἓν ἑλληνικόν, ἓν ἀλληλ. καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας ἡ γραμματοδιδασκαλεῖά τινα ἄθλια ὑπάρχουσιν, ἡ οὐδὲν σχολεῖον ὑπάρχει. Μόνον ἐν Κιουπλίοις, χωρίῳ τῆς Νικαίας, ὑπάρχει ἀλληλοδ. παρθεναγωγεῖον καὶ τάξις τις ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἐντεῦθεν ἐννοεῖται, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας ταύτης παρουσιάζει οὐ μικρὰς ἐλλείψεις ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν δημοτικὴν παίδευσιν.

Πεποίθαμεν ὅμως ὅτι θέλομεν λάβει ἀφορμὴν ὅσον οὔπω ἵνα μνημονεύσωμεν τῶν μέτρων τῶν ληφθησομένων πρὸς διαῤῥύθμισιν τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ἐν αὐτῇ. Ἡ παίδευσις ἡ δημοτικὴ ἐστὶν ἡ πρώτη πνευματικὴ τροφὴ τοῦ ἀνθρώπου. Πᾶσα τάξις ἀνθρώπων χρῄζει ταύτης· αὕτη οὐ προτίθεται ἵνα μορφώσῃ ἡγεμόνας, ἢ νὰ παρασκευάσῃ διδασκάλους, ἢ καταρτίσῃ καλλιτέχνας, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχει τὴν καλὴν ἀγωγὴν παντὸς ἀνθρώπου, εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἂν ἀνήκῃ. Τὰ ἔθνη ἀφετηρίαν τῆς πνευματικῆς αὐτῶν προόδου καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τὴν προκαταρκτικὴν παίδευσιν λογίζονται, καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ πρῶτον τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἐφιστῶσιν.

Ἐπαρχία Προύσης.

Περὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Προύσης διεκοινώθησαν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ τὰ ἑξῆς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν χωρίων φοιτώντων εἰσὶν ἄποροι· ἔλλειψις διδακτικῶν βιβλίων· εἰσέτι ὁ πρὸς τὰ γράμματα ζῆλος τῶν κατοίκων δὲν ἀνεπτύχθη, ἡ δὲ φοίτησις τῶν μαθητῶν οὐκ ἔστι τακτική. Ἡ κωμόπολις Δεμερδεσίου διατηρεῖ ἑλλ. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς γενικῆς τῶν κατοίκων ἀπορίας, ἀπὸ δεκαετίας ἤδη πολλὰς στερήσεις ὑρίστανται αἱ σχολαὶ αὗται. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κωμοπόλεως ταύτης φοιτῶσιν οὐ μόνον ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ κωμόπολις αὕτη πολλὴν ἔχει τὴν σημασίαν, καὶ δέον ἵνα ληφθῇ ἡ δέουσα πρόνοια περὶ αὐτῆς, καὶ διότι διατελεῖ

ἐν καταστάσει ἀκροσφαλεῖ. Μολονότι δὲ ἡ ἀποτυχία τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς χώρας ἀπὸ δεκαετίας καθίστησι δυσχερῆ τὴν συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔξωθεν ἀποστελλομένων συνδρομῶν, διὰ τοῦ Νεγρεποντείου διαγωνίσματος τῶν 25 λιρ. καὶ τῆς ἐξ 20 λιρῶν συνδρομῆς τοῦ σεβασμίου Μητροπολίτου τὰ σχολεῖα τῆς κωμοπόλεως ταύτης βελτιοῦνται. Οὐχ ἧττον αἱ σχολαὶ Μουνδανίων, αἱ τῆς πέριξ τοῦ Δεμερδεσίου χώρας, ὡς καὶ τῶν χωρίων Καλασακίου, Κεπετζηκίου, Πλατάνου καὶ Σουσουρλικίου χρῄζουσιν ἐπικουρίας συντόνου.

Ἐπαρχία Σμύρνης.

Ἐν τῇ πόλει Σμύρνῃ ὑπάρχει πρῶτον ἡ Εὐαγγελικὴ σχολή. Ἡ σχολὴ αὕτη περιλαμβάνει 2 δημοτικά, 1 ἑλληνικὸν καὶ 1 Γυμνάσιον καὶ ἄλλα δημοτικὰ ἐξαρτήματα τῆς σχολῆς. 2,300 λίραι δαπανῶνται κατ' ἔτος, καὶ ἔχει μαθητὰς 1400. Δεύτερον τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς. Τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο περιλαμβάνει σχολεῖον προπαιδευτικὸν ἔχον 4 τάξεις, Σχολεῖον ἑλληνικὸν ἔχον 3 τάξεις καὶ Γυμνάσιον ἔχον δύο τάξεις, καὶ ἔχει μαθητρίας 700. Τρίτον ὑπάρχει τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς ἄνω συνοικίας Σμύρνης, συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Λαμπαδουχικῆς λεγομένης Ἀδελφότητος. Ἕτερον κατὰ τὴν συνοικίαν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἔχον μαθητρίας 132. Ἡ ἐμπορικὴ σχολὴ Ἀρώνη καὶ τὸ ἰδιωτικὸν ἐκπαιδευτήριον τῶν ἀδελφῶν Γρηγοριαδῶν. Ταῦτά εἰσι τὰ ἐν Σμύρνῃ ἐκπαιδευτήρια. Ἐν Φωκαΐᾳ ὑπάρχει σχολεῖον ἑλλ. τῶν ἀῤῥένων ἔχον 55 μαθητάς, 2 ἀλληλοδ. 1 τῶν ἀῤῥένων ἔχον μαθητὰς 130 καὶ 1 τῶν κορασίων ἔχον μαθητρίας 80· ἡ ἀναλογία δὲ ἐστὶν 6/00 ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς πόλεως. Ἐν Βουρνόβᾳ διατηρεῖται ἑλλ. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῇ κωμοπόλει Ἰμαρίου (Σεβδίκιοϊ) διατηρεῖται 1 ἀλληλοδ. περιλαμβάνον καὶ 1 τμῆμα ἑλλ. καὶ 1 παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῇ κωμοπόλει Πουντζᾶ ὑπάρχει 1 Παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσιν 90 μαθήτριαι.

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Σμύρνης.

Καθιδρύματα ἐκπαιδευτικὰ ἱκανὰ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καλῶς διωργανωμένα, πόροι ὁσημέραι πολλαπλασιαζόμενοι, σύστασις Ἀδελφοτήτων, ζῆλος πρὸς πᾶν ὅ,τι καλόν· σπουδασταὶ καὶ μαθήτριαι πλεῖστοι ὅσοι. Ταῦτα τὰ ἀληθῆ τῶν Σμυρναίων ἐγκαλλωπίσματα· Σμύρνη κερδῴα καὶ Σμύρνη λογία δικαίως δύναται νὰ ἀποκληθῇ. Παρακαλεῖται δὲ ὁ καλὸς καὶ φιλόμουσος αὐτῆς ποιμενάρχης, ἵνα ἀποβλέψας καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ αὐτοῦ τέκνα, κατορθώσῃ τῇ συναρωγῇ τῆς διαληφθείσης ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἀγωνιζομένης Ἀδελφότητος τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον διοργάνωσιν τῶν σχολείων τῶν πέριξ κωμῶν καὶ χωρίων. Εὐῤῥόσυνοι αἱ τοιαῦται ἀφηγήσεις, τιμῶσι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα οἱ διὰ τοιούτων λαμπρῶν κοσμημάτων καθωραΐζοντες τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Ἐπαρχία Ἐφέσου.

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Κρήνης τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου ἐλάβομεν τὰς ἑξῆς εἰδήσεις.

Ἐν Κρήνῃ ὑπάρχουσιν 1 ἑλληνικόν, 1 ἀλληλ. νηπιακὸν καὶ παρθεναγωγεῖον. Μαθηταὶ τοῦ ἑλλ. εἰσὶν 60, τοῦ ἀλληλοδ. 150, τοῦ νηπιακοῦ 100 καὶ τοῦ παρθεναγωγείου 150, πλὴν τούτων καὶ 200 περίπου μαθηταὶ διδάσκονται ἐν ἰδιωτικοῖς σχολείοις καὶ γραμματοδιδασκαλείοις· ἀναλογία τῶν μαθητῶν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐστὶν 6/00, διατηροῦσι δὲ οἱ Κρηναῖοι καὶ ὑπότροφόν τινα σπουδάζοντα τὴν φιλολογίαν ἐν Ἀθήναις. Οἱ κάτοικοι τῆς Κρήνης καὶ φιλομουσίας καὶ ζήλου εὐμοιροῦσιν. Ὁ Σύλλογος στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἠθικῶν τούτων προσόντων, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τοὺς διαληφθέντας ὁμογενεῖς, συνίστησιν αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην ὅπως φροντίσωσιν ἵνα ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐξήσῃ· διότι ὡς ἔχει ἐστὶν ὅλως δυσανάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ τόπου. Οὐκ ἔστι μὲν ἐπάναγκες ὅπως ἅπαντες ἀνεξαιρέτως μετέχωσι τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως· διότι οὔτε τὰ μέσα ἐπιτρέπουσι τοῦτο τοῖς πᾶσιν, οὔτε ὁ κοινωνικὸς προορισμὸς πάντων ἐστὶν ὁ αὐτός· τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως ὅμως οὐδεὶς ὀφείλει ἵνα μένῃ ἄγευστος, μηδεὶς τῶν παίδων στερῆται τοῦ ἐπιουσίου τούτου ἄρτου τῆς ψυχῆς. Ἐν Ὀβατζικίῳ ἔχοντι οἴκους 110 ὑπάρχει σχολὴ ἀλληλοδ., μαθηταὶ δ' ἐν αὐτῇ 45, ἀνάγκη ὑπάρχει βιβλίων διδακτικῶν. Ἐν Φετζδερε ὁμοίως ἀλληλοδιδακτικὴ Σχολὴ ἐν ᾗ ὑπάρχουσι μαθηταὶ 85 ἐπὶ 400 οἴκων. Ἐν δὲ τῇ κωμοπόλει Ἀλατσάτων ἑλληναλληδοδ. σχολὴ καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἔχει 1800 ὡς ἔγγιστα χριστιανικοὺς οἴκους. Ἐν τῷ χωρίῳ *Κάτω Παραγία* ὑπάρχουσιν 1 δημοτικὸν σχολεῖον Ἀῤῥένων καὶ 1 παρθεναγ-

γωγεῖον. Μαθηταὶ πάντες ὁμοῦ 200· ἀνάγκην ἔχουσι βιβλίων. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγία Παρασκευὴ δύο σχολαὶ ὑπάρχουσιν ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. ἔχουσαι 120 μαθητάς· συντηροῦνται διὰ τοῦ δεκάτου τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ τοῦ ἐκ τῆς φορολογίας ποσοῦ τῶν 40/00· ἀνάγκην ἔχουσι καὶ οὗτοι βιβλίων.

Ἐκ δὲ τῶν Βριούλλων, πολίχνης τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, παρακειμένης ταῖς ἀρχαίαις Κλαζομεναῖς, πατρίδι τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρα, διὰ τοῦ ἀπὸ διετίας συστάντος ἀναγνωστηρίου «ὁ Ἀναξαγόρας» διεκοινώθη τῷ Συλλόγῳ, ὅτι τὰ Βριούλλα συνίστανται ὡς ἔγγιστα ὑπὸ 1700 χριστιανικῶν οἴκων· ἔχουσι δύο νηπιακὰ σχολεῖα, δύο ἀλληλοδ. 2 παρθεναγωγεῖα οὐκ εὐκαταφρόνητα καὶ δύο ἀλλ' ἀτελῆ ἑλληνικὰ σχολεῖα· καὶ Γυμνάσιον δύνανται ἵνα συστήσωσιν, ἐὰν ἡ ὁμόνοια συσφίγξῃ πάντας καὶ συνενώσῃ. τὸ ὅλον τῶν σπουδαστῶν ἐνταῦθα ἀναβαίνει εἰς 450, ἐπὶ πληθυσμοῦ 800 οἴκων. Πλεῖστοι ὅσοι μαθηταὶ εἰσὶν ἄποροι, καὶ προοδεύουσι τακτικῶς φοιτῶντες, ἐξαιρέσει τῶν πάντη ἀπόρων. Περὶ δὲ τοῦ χωρίου Λιθρεσαρίου πληροφορούμεθα, ὅτι οἱ κάτοικοι διατελοῦντες ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ, μετὰ πολλῆς τῆς δυσχερείας συντηροῦσιν ἓν δημοτικὸν σχολεῖον· ὅτι θεωροῦσιν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τὴν ἀνέγερσιν παρθεναγωγείου, ἀλλ' ὅμως οὐ δύνανται, τὰ δὲ κοράσια αὐτῶν μένουσιν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας βεβυθισμένα.

Ἐπαρχία Ἰκονίου.

Περὶ τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐπληροφορήθη τὰ ἑπόμενα.

Ἡ Μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἰκόνιον περιέχουσα 100 οἴκους διατηρεῖ σχολεῖον ἀλληλοδιδακτικὸν καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἡ κωμόπολις Σίλλη περιέχουσα περὶ τοὺς 600 χριστιανικοὺς οἴκους διατηρεῖ ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει σχολεῖα ἑλληνικὸν ἀλληλοδιδιδακτικὸν καὶ παρθεναγωγεῖον. Τὸ χωρίον Πέρματα ὑπὸ 150 χρισιανικῶν οἴκων κατοικούμενον διατηρεῖ σχολεῖα ἑλλ. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Τὸ χωρίον Τένεϊ, περιέχον 300 χριστιανικοὺς οἴκους, διατηρεῖ σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδ. Πρόκειται δὲ ἤδη καὶ περὶ ἀνεγέρσεως παρθεναγωγείου.

Τὸ χωρίον Φερτέκι περιέχον περὶ τοὺς 350 χριστιανικοὺς οἴκους, διατηρεῖ σχολεῖα ἑλλην. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον· Νίγδη, ϛ'. Μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα ὑπὲρ τοὺς 120 χριστιανικοὺς οἴκους, διατηρεῖ, ἐλλείψει διαρκῶν πόρων, μόνον ἀλληλοδ. σχολεῖον. Πόρος, κωμόπολις μικρὰ οἰκουμένη ὑπὸ 150 χριστιανικῶν οἴκων, διατηρεῖ σχολεῖον ἀλληλοδιδακτικόν, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ τμῆμα ἑλληνικόν. Τὸ χωρίον Μαλακοπῆ, ἔχον 300 οἴκους χριστιανικούς, διατηρεῖ ἑλληνικὴν καὶ ἀλληλοδιδακτ. σχολήν· τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων χωρίων ἔχουσι γραμματοδιδασκαλεῖα· τινὰ δὲ παντελῶς στεροῦνται σχολείων. Ὁ Μητροπολίτης ἐργάζεται κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου, ἀλλ' ἡ ἀνέχεια παρεμβάλλει μεγάλα προσκόμματα εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου. Ἐν γένει αἱ περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πληροφορίαι καταδεικνύουσιν, ὅτι εἰ καὶ εἰσέτι οὐκ ἀνεπτύχθη ὁ ζῆλος παρ' ἅπασι τοῖς κατοίκοις, οὐχ ἧττον τῇ δραστηρίᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ φιλομούσου Ἀρχιερέως καὶ τῶν προκρίτων βαθμηδὸν ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὸ κρεῖττον διοργανοῦται πρὸς προαγωγὴν καὶ διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας. Εὐχῆς δὲ ἔργον ἦθελεν εἶσθαι, ἐὰν καὶ τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα βαθμηδὸν εἰς δημοτικὰ σχολεῖα μετεποιοῦντο.

Ἐπαρχία Καισαρείας.

Παρ' αὐτῆς τάδε διεκοινώθησαν τῷ Συλλόγῳ.

Ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ὑπάρχουσιν 1 ἑλλ. 1 ἀλληλοδ. καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Ἐν Κερμήρᾳ, κωμοπόλει τῆς Καισαρείας, ὑπάρχουσι σχολ. ἑλλ. ἀλληλοδ., παρθεναγωγεῖον καὶ 2 παιδαγωγεῖα. Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ὑπάρχουσι 500 οἰκίαι ἑλληνικαί· φοιτῶσι δὲ ἐν ταῖς σχολαῖς παῖδες περὶ τοὺς 500, ἀνάγκην ἔχουσι διδακτ. βιβλίων. Ἐν τῇ κωμοπόλει Γιοσγατίῳ ὑπάρχουσιν 1 ἑλληνικὸν καὶ 1 ἀλληλοδ. 110 δὲ οἰκίαι. Οἱ πόροι τῶν σχολῶν τούτων ἀπὸ διετίας ἤδη παντελῶς ἐξέλιπον· οἱ πλεῖστοι μαθηταὶ εἰσὶν ἄποροι· αἱ σχολαὶ χρῄζουσι βιβλίων. Παρὰ τῷ Γιοσγατίῳ κεῖνται τρία ἄπορα χριστιανικὰ χωρία, Ἄγκερ, Ἀσπραχμανί, Καριπλέρ, ἅτινα παντελῶς σχολείων στεροῦνται· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐν Ζιντζίδερε ὑπάρχουσιν 1 ἀλληλοδ. 1 προκαταρκτικὸν παιδευτήριον καὶ ἰδιωτικά τινα παιδαγωγεῖα. Αἱ σχολαὶ ἔχουσιν ἀνάγκην γεωγραφικῶν πινάκων καὶ βιβλίων. Ἐν τῷ χωρίῳ Ταβλουσοῦν τῆς Καισαρείας ὑπάρχουσιν 1 ἑλλ. τῶν ἀρρένων καὶ 1 ἀλληλοδιδ. Ἐν τῇ κωμοπόλει Μουταλάσκη

ὑπάρχουσιν ἐπὶ οἴκων 650 δύο ἑλληνικὰ σχολεῖα ἔχοντα 60 μαθητάς· 2 ἀλληλοδ. 270 μαθητὰς ἔχοντα, 1 παιδαγωγεῖον καὶ 1 βιβλιοθήκη. Ἐν τῷ χωρίῳ Στέφανα ἐπὶ 50 οἴκων ὑπάρχουσι μία ἑλληνικὴ σχολὴ μετὰ 30 μαθητῶν καὶ 1 παιδαγωγεῖον. Ἐν τῇ κώμῃ Ἀνδρονικίῳ ἐπὶ 400 οἴκων 1 σχολὴ ἑλληνικὴ ἔχουσα 50 μαθητάς, 1 ἀλληλοδ. 150 μαθητὰς ἔχουσα, 1 παρθεναγωγεῖον 45 μαθητρίας ἔχον καὶ μία βιβλιοθήκη. Ἐν τῇ Ἀρχελαΐδι (Ἐρκιλὲτ) ἐπὶ 100 οἴκων 1 σχολ. ἑλληνικὸν καὶ 1 παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ χωρίῳ Μόλου ἐπὶ 15 οἴκων 1 παιδαγωγεῖον. Παρὰ τὸ χωρίον Ζιντζίδερε παρακειμένη ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου μετὰ ἓξ πατέρων περιέχει ἓν σχολ. ἑλλ. ἔχον 16 μαθητὰς καὶ βιβλιοθήκην.

Ταῦτά εἰσι τὰ ἀφορῶντα τὸ περὶ τὴν καθέδραν κεντρικὸν μέρος τῆς ἐπαρχίας. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος τῆς ἐπαρχίας, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον, ἐν 28 περίπου χωρίοις ἐπὶ 3720 ὡς ἔγγιστα οἴκων ὑπάρχουσιν 8 σχολεῖα ἑλλ. 8 ἀλληλοδ., τρία παρθεναγωγεῖα καὶ 15 παιδαγωγεῖα. Ἐκ τούτων πάντων δηλοῦται, ὅτι ἡ φιλομάθεια ὑπάρχει ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ. Εἰ καὶ ἡ μεγάλη ἀπόστασις τοῦ τόπου, τὸ ὀλιγάριθμον τῶν χριστιανῶν, τὸ ἑτερόφωνον τῆς γλώσσης παρεμβάλλουσιν μεγάλα προσκόμματα πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων, οὐχ ἧττον ἀγῶνες οὐ σμικροὶ γίνονται ὅπως ὑπερνικηθῶσιν αἱ δυσχέρειαι αὗται. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολῆς τὰ γράμματα εἰσὶ τοσούτῳ διαδεδομένα, ὅσῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Καισαρείας. Ἀξία συστάσεως ἐστὶν ἡ πατρὶς τοῦ ἀοιδίμου φιλομούσου Ἁγίου Καισαρείας Παϊσίου ἀποβιώσαντος πρό τινος, κώμη ἐκ 300 οἴκων συγκειμένη, Βαραχησία (Φάρασα), ἀπέχουσα τῆς πόλεως Καισαρείας 20 ὅλας ὥρας, ἀπόκεντρος εἰς μέρος ἀπρόσιτον, διασώζουσα ἀρχαΐζουσαν δυσκατάληπτον γλῶσσαν. Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἡ Ζελέλα, κώμη μικρὰ πλησίον τῆς Ναζιανζοῦ, καὶ αὕτη διασώζουσα τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθαρωτέραν καὶ καταληπτήν. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ νέου αὐτῆς πολυμαθοῦς καὶ φιλομούσου ποιμενάρχου, ἔχοντος συναρωγὸν καὶ συναντιλήπτορα καὶ τὴν γενναίως ἀγωνιζομένην πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὰς χώρας ταύτας Καππαδοκικὴν ἀδελφότητα ὡς καὶ τὸν φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ ἐπαρχία αὕτη ποιήσεται ὅσον τάχος νέα βήματα πρὸς τὴν πρόοδον.

Λαοδίκεια τῆς Συρίας.

Ἐν δὲ τῇ Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας ὑπάρχει 1 σχολὴ ἑλληνική, ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλομούσου Μητροπολίτου Λαοδικείας Κ. Μελετίου, ἀπὸ πενταετίας ἤδη ἐργαζομένου γενναίως, ὅπως ἄρῃ τὴν ζοφώδη ἀχλὺν τὴν ἐπικαλύπτουσαν ἅπαντα τὸν ὁρίζοντα τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἡ κωμόπολις αὕτη δεῖται τῆς γενναίας συνδρομῆς τῶν ὁμογενῶν, τῆς τε πενίας τῶν κατοίκων αὐτῆς ἕνεκα, καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς θέσεως αὐτῆς.

Οὐκ ἐκλείψουσι τῷ Θεῷ στρατιῶται. Πανταχοῦ ἀναφαίνονται οἱ τῶν καλῶν ἐρασταί, καὶ οἱ ἐργάται τῆς ἀγαθοεργίας. Πόσον ἀνεκτίμητοι αἱ θυσίαι ἀποβαίνουσιν, ὅταν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀλιγώτερον ὑρίσανται τοὺς πειρασμοὺς τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Κατὰ τὴν ἀπόκεντρον Συρίαν ἐν τῇ περιωρισμένῃ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ ὁ καλὸς οὗτος ποιμενάρχης ἐργάζεται συναντιλήπτορα ἔχων καὶ τὸν διδάσκαλον τῆς σχολῆς κ. Θεμ. Ἀρφανίδην. Τί δὲν κατορθοῖ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀγαθὴ θέλησις; Τὰ ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ γινόμενα ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ δέον ἵνα διασαλπίζωνται.

Περὶ δὲ τῶν νήσων τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Αἰγαίου διεκοινώθησαν τῷ Συλλόγῳ τὰ ἑπόμενα.

Ἐπαρχία Προικοννήσου.

Ἡ νῆσος Κούταλις κατοικουμένη ὑπὸ χιλίων περίπου ψυχῶν, ἔχει ἓν μόνον Σχολεῖον, πρὸ εἰκοσαετίας ἱδρυθέν, μικρὸν καὶ πεπαλαιωμένον. Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἐστὶν Ἀλληλοδιδακτικὸν συνάμα καὶ ἑλληνικόν· μαθηταὶ ἐν αὐτῷ διδάσκονται περὶ τοὺς 105, οἱ πάντες ἄποροι, πλὴν εὐαρίθμων τινῶν. Ἐτήσιοι πρόσοδοι τῆς σχολῆς συμποσοῦνται περὶ τὰς 4,500 γρ. ἐν ᾧ αἱ δαπάναι ἀναβαίνουσι μέχρι 6500. Ἐλπίζεται ἤδη ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναδιοργάνωσις αὐτῆς καὶ ἡ ἀνάπτυξις, καθ' ὅσον ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πρὸ διετίας συστάσης ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Ἀδελφότητος, «τοῦ Εὐαγγελισμοῦ,» σκοπούσης τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἁλώνῃ ὑπάρχει ἓν σχολεῖον ἀλληλοδιδακτικόν, ἔχον 40 μόνον μαθητὰς πενεστάτους ἐπὶ διακοσίων οἴκων· δαπανῶνται κατ' ἔτος περὶ τὰς 2 χιλ. γρ. οὐδεμία δὲ πηγὴ ὡρισμένης προσόδου πρὸς συντή-

ρησιν αὐτοῦ ὑπάρχει. Ἐν Μαρμαρᾷ ὁμοίως ὑπάρχει ἓν μόνον ἀλληλοδ. συστὰν τῷ 1857· μαθηταὶ φοιτῶντες εἰσὶ περὶ τοὺς 130, τὰ $^3/_9$ ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ἓν ἔντοκον κεφάλαιον ἐκ 200 λιρ. ὀθωμ. ἀποτελεῖ τὸν μόνον πόρον αὐτοῦ. Ἐν τῷ χωρίῳ Παλατίοις ὁμοίως ἓν ἀλληλοδ. ὑπάρχει συντηρούμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· οἱ μαθηταὶ εἰσὶ περὶ τοὺς 70, ἅπαντες σχεδὸν ἄποροι. Ἐν Πασαλιμανίῳ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὑπάρχει σχολὴ ἀλληλοδ. πεντήκοντα μαθητὰς ἐπὶ 150 οἴκων ἔχουσα, ὧν οἱ πλεῖστοι γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι ὄντες ἀναγκάζονται ἵνα ἀπουσιάζωσι τῆς σχολῆς· οὐδεμία ὡρισμένη πρόσοδος πρὸς συντήρησιν αὐτῆς· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς δυσχερείας εἰσπράττεται ποσόν τι 20 τοῖς $^0/_0$ ἐπὶ τοῦ φόρου. Ἐκ τῶν χωρίων τῆς νήσου Πασαλιμανίου τὰ Σκουπιὰ καὶ Χουχλιὰ ἔχουσι μὲν μικρά τινα σχολεῖα, ἀλλ' ἀθλιέστατα· τὸ δὲ Βόρι λεγόμενον χωρίον παντελῶς στερεῖται ἕνεκα ἐσχάτης πτωχείας. Ἐκ δὲ τῶν τῆς Μαρμαροννήσου χωρίων, τὸ μὲν προάστειον καὶ ἡ Ἀφθόνη ἔχουσιν ἀνὰ ἓν σχολεῖον· τὸ δὲ Κλαζάκι συγκείμενον ἐκ τριάκοντα οἴκων οὐδὲν ἔχει· ἡ δὲ Γελημῆ καὶ ἡ Ἀφυσία ἐξ 100 οἴκων ἔχουσιν ἀτελέστατά τινα γραμματοδιδασκαλεῖα. Ἡ κυρία αἰτία τῆς τοιαύτης περὶ τὰ γράμματα καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐστὶν ἡ ἐσχάτη πενία, ὑφ' ἧς οἱ κάτοικοι κατατρύχονται· ποθοῦσι τὴν παιδείαν, ἀλλὰ τῶν μέσων ἀποροῦσιν· ἱκετικῶς ἐπικαλοῦνται τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμογενῶν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μιτυλήνης.

Ἐπαρχία Μιτυλήνης.

Ἐν τῇ πόλει Μιτυλήνῃ ὑπάρχουσι πέντε σχολεῖα· ἓν γυμνάσιον, ἓν ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, δύο ἀλληλοδ. ἀρρένων καὶ ἓν ἀλληλοδιδ. κορασίων. Τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον συνέστησαν τῷ 1840. Ἑπτὰ διδάσκαλοι διδάσκουσιν ἐν τῷ γυμνασίῳ, ἐν δὲ τῷ Παρθεναγωγείῳ ἑπτὰ διδασκάλισσαι· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τοῦ γυμνασίου ἀναβαίνει εἰς 170, τοῦ παρθεναγωγείου εἰς 60, τοῦ ἑνὸς ἀλληλοδ. τῶν ἀρρένων εἰς 240, τοῦ δὲ ἑτέρου εἰς 190· τοῦ δὲ τῶν κορασίων εἰς 200 ἐπὶ πληθυσμοῦ 10 χιλιάδ. κατοίκων. Αἱ πρὸς συντήρησιν τῶν σχολῶν γενόμεναι δαπάναι καταβάλλονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀναλόγως τῆς περιουσίας ἑκάστου· τὸ γυμνάσιον κέκτηται καὶ βιβλιοθήκην.

Ἐν Πλωμαρίῳ ὑπάρχουσι μία ἑλλ. σχολή, ἓν δημοτικὸν κατὰ τὸ συνδιδακτικὸν σύστημα, καὶ ἓν ἀλληλοδ. ἅπαντα συντηρούμενα ἐκ συνεισφορῶν καὶ παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ τρία ἰδιωτικὰ παρθεναγωγεῖα καὶ τέταρτον ἤδη ἀνεγειρόμενον. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις τοῖς κειμένοις περὶ τὸ Πλωμάριον ἤτοι ἐν Πλαγιᾷ, ἐν τῷ Μεγάλῳ Χωρίῳ, ἐν τῷ Παλαιο-χωρίῳ, ἐν τῇ Τριγώνῃ καὶ ἐν Βορῷ ὑπάρχουσιν ἀνὰ ἓν ἀλληλοδ. σχολεῖον.

Ἐν Πολυχνήτῳ ὑπάρχουσιν ἑλλ. ἀλληλοδιδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ ἑλλ. σπουδάζουσι περὶ τοὺς 20, ἐν τῷ ἀλληλοδ. 250, ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ 80, ἅπαντες δὲ οἱ κάτοικοι εἰσὶ περὶ τὰς 4 χιλ. τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ Ταμείου.

Ἐν τῇ κωμοπόλει Βατούσῃ ὑπάρχουσιν ἑλληνικόν, ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον. Ἐν τῷ ἑλλ. φοιτῶσιν 20 μαθηταί, ἐν τῷ ἀλληλοδιδ. 126, ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 25, ὡς 1 πρὸς 10 ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ· τὰ $^3]_4$ τῶν μαθητῶν ἄποροι, ἀλλ' ἐπιμελεῖς καὶ φιλόπονοι.

Ἐν Μανδαμάδῳ ὑπάρχουσιν ἓν ἑλληνικὸν καὶ ἓν ἀλληλοδ. συντηροῦνται ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ι. Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινότητος. Ὑπάρχει ἀνάγκη παρθεναγωγείου· ἀλλ' ἀπορεῖ ἡ κοινότης τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων μέσων.

Ἐν Πέτρᾳ ὑπάρχουσιν ὁμοίως ἑλλ. καὶ ἀλληλοδ. ἀπὸ τοῦ 1833· καὶ ἐν μὲν τῷ ἑλλην. διδάσκονται 20 μαθηταί, ἐν δὲ τῷ ἀλληλοδ. 70. Ὁ ἀριθμὸς τούτων ἀναλογεῖ 20 ἐπὶ τοῖς 100. Πρὸς συντήρησιν αὐτῶν δαπανῶνται περὶ τὰς 8 χιλ. γρ. προερχόμεναι ἐκ συνεισφορῶν· αἱ σχολαὶ ἔχουσιν ἀνάγκην βιβλίων πρὸς διανομὴν τοῖς ἀπόροις.

Ἐν τῷ χωρίῳ Φιλίῳ ὑπάρχει ἓν ἀλληλοδιδ. ἐν ᾧ σπουδάζουσι περὶ τοὺς 130, ἐνῷ προηγουμένως ὑπῆρχε καὶ ἑλλ. σχολή, ἀλλὰ ὡς ἐκ τῆς πολυετοῦς ἀφορίας ἐκλείσθη αὕτη.

Ἐν τῇ κωμοπόλει Τελωνείων δυστυχῶς μία μόνη ἀλληλοδ. σχολὴ ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 1837, ἔχουσα 135 μαθητάς, κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς πρὸς εἴκοσιν ἐπὶ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Ἐν ᾧ ἡ κωμόπολις αὕτη προηγουμένως διετήρει πρὸς τῇ Ἀλληλοδ. καὶ ἑλληνικὴν καὶ Παρθεναγωγεῖον, ἤδει στερεῖται τούτων ἕνεκα τῆς μειώσεως τῆς συγκομιδῆς· ἀπόλυτος ἀνάγκη βιβλίων.

Ἐν τῷ χωρίῳ Παμφίλοις ὑπάρχουσιν ἓν ἀλληλοδ. τῆς κοινότητος, καὶ ἓν ἰδιωτικὸν παρθεναγωγεῖον συντηρούμενον ὑπό τινων φιλομούσων. Ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ 1400 κατοίκων σπουδάζουσι περὶ τοὺς 110 ἐν τῇ ἀλληλοδ. σχολῇ· ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 18 μαθήτριαι. Ἡ σχολὴ συντηρεῖται διὰ τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν ἐστὶ λίαν ἄτακτος, μάλιστα ἐν καιρῷ γεωργικῶν ἐργασιῶν. Ἔλλειψις μεγάλη βιβλίων διδακτικῶν.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ Βρισᾷ ὑπάρχουσιν ἓν ἀλληλοδ. ἀπὸ 30 ἐτῶν καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον ἀπὸ 3 ἐτῶν. Ἐν τῇ ἀλληλοδιδακ. ὑπάρχουσιν 170 μαθηταὶ ἐπὶ 400 οἴκων, ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 40 μόνον μαθήτριαι. Συντηροῦνται δὲ αἱ σχολαὶ αὗται φορολογουμένου ἑκάστου τῶν πολιτῶν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ὑπάρχει ἀνάγκη ἑλλ. σχολῆς, ἀλλὰ τὰ μέσα οὐχ ὑπάρχουσιν.

Ἐν τῇ νήσῳ Τενέδῳ ὑπάρχουσιν ἑλλ. ἀπὸ τοῦ 1840, ἀλληλοδ. ἀπὸ τοῦ 1849 καὶ παρθεναγωγεῖον ἀπὸ τοῦ 1871. Οἱ κάτοικοι εἰσὶ περὶ τοὺς 2500· οἱ μαθηταὶ τοῦ ἑλ. εἰσὶ 12, τοῦ ἀλληλοδ. 90, τοῦ δὲ παρθεναγωγείου 130, συντηροῦνται δὲ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ι. Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει δὲ εἰς Λαχεῖον, μὴ ἐκκυβευθὲν εἰσέτι, διὰ 500 μετζήτια, ἐν οἰκόπεδον κληροδοτηθὲν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Τολμιδῶν· οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν ἄποροι. Ἔλλειψις μεγάλη βιβλίων.

Ἐν δὲ Σκοπέλῳ ὑπάρχει ἓν ἀλληλοδ. σχολεῖον καλῶς διωργανωμένον ἀπὸ τοῦ 1865. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ὑπερβαίνει τοὺς 100 ἐπὶ 400 οἰκιῶν. Ἡ κοινότης συντηρεῖ τὴν σχολήν. Μεγάλη πτωχεία ὑπάρχει.

Τοιαύτη ἐν γένει ἡ κατάσασις τῆς ἐπαρχίας Μιτυλήνης. Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτη βαίνει πρὸς τὴν πρόοδον· μάλιστα οὐ μικρὰ ἐργασία γίνεται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων εἰς τὰ πέριξ. Χρήζει δὲ χρηματικῆς βοηθείας· ἰδίᾳ δὲ ἡ κωμόπολις Τελωνείων, ὡς καὶ αἱ σχολαὶ τῶν χωρίων ἔχουσιν ἀνάγκην βιβλίων· Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ φιλόμουσος τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἱεράρχης, θέλει διατελεῖ ἐργαζόμενος πρὸς τὴν βαθμηδὸν ἐλάττωσιν τῶν πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ὑφισταμένων δυσχερειῶν.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Μηθύμνης.

Ἐπαρχία Μηθύμνης.

Ἐν Μολύβῳ, ἀρχαίᾳ Μηθύμνῃ, ὑπάρχει μία μόνη σχολὴ ἀλληλοδ. καὶ ἓν ἑτοιμόῤῥοπον παρθεναγωγεῖον, ἀμφότερα κακῶς ἔχοντα.

Ἐν δὲ τῇ κωμοπόλει τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὑπάρχουσιν ἓν ἑλλ. καὶ ἓν ἀλληλοδ. σχολεῖον· πρό τινος δὲ συνέστη καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ ἀριθμεῖ 25 μαθητάς. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος οὐδόλως ἀναλογεῖ πρὸς τὸν πληθυσμὸν ὑπερβαίνοντα τὰς 6 χιλ. Τὸ παρθεναγωγεῖον ἔχει ὑπὲρ τὰ 30 κοράσια· τὸ δὲ ἀλληλοδ. 180 μαθητάς.

Ἐν Κάπῃ, χωρίῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὑπάρχει μία σχολὴ ἀλληλοδιδακτικὴ μικτή, ἀνεγερθεῖσα τῷ 1841· οἱ μαθηταὶ ταύτης εἰσὶ περὶ τοὺς 80 ἐπὶ 600 κατοίκων. Τὸ κοινὸν ταμεῖον συντηρεῖ τὴν σχολήν. Ἄποροι εἰσὶν οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν· πολλοὶ τῶν παίδων ἐπιθυμοῦσι τὴν τακτικὴν εἰς τὴν σχολὴν φοίτησιν, ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς ἡ ἔνδεια τῶν ἀναγκαίων, ἀφ' ἑτέρου τὸ στενόχωρον τῆς σχολῆς κωλύουσιν αὐτούς. Καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Τέλια ὑπάρχει ἓν μικτὸν ἀλληλοδ. σχολεῖον, ἐν ᾧ φοιτῶσι περὶ τοὺς 100 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι ἐπὶ πληθυσμοῦ 500· ἡ αὐτὴ κατάστασις καὶ ἐνταῦθα. Ὁμοίως τοιαῦτα σχολεῖα μικρὰ καὶ ἀτελῆ ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς χωρίοις Ὑψηλομέτωπον καὶ Τακίτζα.

Ἐν Ἀχερώνῃ τῆς Καλλονῆς δύο ἁπλᾶ παραπήγματα ὑπάρχουσι χρησιμεύοντα ὡς σχολεῖα, καθὸ πυρποληθέντων τῶν ὑπαρχόντων. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ ἓν ἰδιωτικὸν παρθεναγωγεῖον· συντηροῦνται δ' ἐκ τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Τὰ $^2]_3$ τῶν μαθητῶν εἰσὶ πένητες, καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς τὰ σχολεῖα, στερούμενοι βιβλίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων· πτωχεία μεγάλη.

Ἐν γένει ἐξαιρουμένων ἓξ χωριδίων συγκειμένων ἐκ 30 μέχρις 40 οἴκων, τὰ λοιπὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας διατηροῦσιν ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα. Δυστυχῶς ὅμως, ἐπειδὴ ἀλλεπάλληλοι καὶ συνεχεῖς σεισμοί, πλημμύραι καταστρεπτικαί, ἀνομβρίαι, σιτοδεῖαι, ξήρανσις δένδρων μαστίζουσι τὸν τόπον, τὸ $^1/_3$ τῶν κατοίκων ἀπὸ τοῦ 1850 ἐξακολουθεῖ ἵνα μεταναστεύῃ πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ὅπερ παρεμποδίζει τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον προαγωγὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἡ ἐπαρχία αὕτη δεῖται οὐ σμικρᾶς βοηθείας, ἰδίᾳ οἱ κάτοικοι Μολύβου, Ἀχερώνης καὶ Κάπης πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χίου.

Ἐπαρχία Χίου.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας εἰδήσεις.

Ἐν τῇ πόλει Χίῳ ὑπάρχουσι ά) ἓν γυμνάσιον συστὰν τῷ 1859, διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Σουρία ἔχον 83 μαθητάς, ἐν ᾧ διδάσκονται καὶ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν ἡ Λατινική, ἡ Γαλλική, ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Ἀγγλική. β') ἑλληνικὸν σχολεῖον ἐκ 3 τάξεων συγκείμενον συστὰν τῷ 1832, ἔχον μαθητὰς 188. γ') ἓν ἀλληλοδιδ. σχολεῖον καταρτισθὲν τῷ 1839 ἔχον μαθητὰς 150· δ') ἕτερον ἀλληλοδ. ἱδρυθὲν τῷ 1846, ἔχον μαθητὰς 135· ε) παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ ἓν τμῆμα ἑλληνικοῦ σχολείου ἱδρυθὲν τῷ 1839, ἔχον μαθητρίας 190. Ἐν δὲ τῇ ἐξοχῇ Κάμπου ὑπάρχουσιν ἓν ἀλληλ. μετὰ τμήματος ἑλλην. ἔχον 80 μαθητάς, καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Εἰς μισθοδοσίας σύμπαντος τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως Χίου καὶ τῆς ἐξοχῆς Κάμπου δαπανῶνται κατ' ἔτος λίραι 1700. Εἰς ἐπιχορηγήσεις δὲ σχολείων τινῶν, εἰς ἀγορὰν βιβλίων τοῖς ὅλοις ἐνδεέσι μαθηταῖς καὶ εἰς ἑτέρας ὁμοίας φύσεως ἀνάγκας δαπανῶνται ἕτεραι 300 λίραι, τὸ ὅλον 2 χιλ. λίραι. Τὸ ποσὸν τοῦτο προέρχεται ἐκ τόκων κληροδοτημάτων τινῶν, καὶ ἐκ συνεισφορῶν ἐπιτοπίων, καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμογενῶν. Ἐκ τῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς πόλεως Χίου φοιτώντων παίδων τὰ $^2/_3$ εἰσὶν ἄποροι.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐκπαιδευτηρίων παράκειται τῷ γυμνασίῳ καὶ βιβλιοθήκη περιέχουσα περὶ τὰς 12 χιλ. τόμων, κληροδοτηθέντων τῶν πλείστων ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων τέκνων αὐτῆς Α. Κοραῆ καὶ Ἰωάννου Ἀνδρεάδου.

Ἐν δὲ τοῖς 37 πρὸς βορρᾶν χωρίοις καὶ τοῖς 8 Καμποχωρίοις ὑπάρχουσι σχολεῖα ἀλληλοδ. 20, ἐν οἷς περὶ τοὺς 1300 παῖδες διδάσκονται. Ἐν δὲ τοῖς εἴκοσι καὶ ἑνὶ Μαστιχοχωρίοις ὑπάρχουσι 18 ἀλληλοδιδ. ἐν οἷς διδάσκονται περὶ τοὺς 1200 παῖδες· πάντα δὲ ταῦτα μετὰ τῶν τῆς πόλεως εἰσὶ καλῶς κατηρτισμένα.

Ταῦτα πληροφορούμεθα περὶ τῆς ἐπαρχίας Χίου. Οἱ φιλόμουσοι καὶ ζηλωταὶ τῶν καλῶν Χῖοι πάνυ φιλοτίμως ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων παρ' αὐτοῖς. Γενναίαν δὲ πρὸς τοῦτο συνδρομὴν παρέχει καὶ ὁ σεβάσμιος αὐτῆς Μητροπολίτης· διὸ καὶ ἄξιοί εἰσι πολλῶν ἐπαίνων.

Ἐπαρχία Κῴου.

Ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας Κῴου ἐκτίθεται ὡς ἑπομένως·

Ἐν τῇ πόλει Κῷ ὑπάρχουσι σχολεῖα ἑλλην. ἀλληλοδ. καὶ παρθεναγωγεῖον· ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν τῶν τριῶν ὁμοῦ ἀναβαίνει εἰς 150 κατ' ἀναλογίαν 1 ἐπὶ τοῖς $^0/_0$ τοῦ πληθυσμοῦ. Δαπανῶνται κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν καὶ τῶν τριῶν γρόσια 17 χιλ. προερχόμενα ἐκ κληροδοτημάτων τινῶν καὶ ἰδιωτικῶν συνεισφορῶν ἐτησίων, καὶ ἀπὸ εἰσιτηρίων τῶν εὐπόρων μαθητῶν· αἱ σχολαὶ στεροῦνται βιβλίων· πολλοὶ εἰσὶν οἱ ἄποροι.

Ἐν τῇ κωμοπόλει Ἀντιμαχείου ὑπάρχουσιν ἓν ἀλληλοδ· καὶ ἓν ἑλλ. ἱδρυθέντα προνοίᾳ καὶ φροντίδι τοῦ νῦν Μητροπολίτου· μαθηταὶ ἐν ἀμφοτέροις ὁμοῦ διδάσκονται 90· δαπανῶνται ἐτησίως 6 χιλ. γρ. προερχόμεναι ἐκ συνεισφορῶν καὶ εἰσιτηρίων· τὰ $^2/_3$ τῶν φοιτώντων παίδων εἰσὶν ἄποροι· ὑπάρχει ἔλλειψις διδακτικῶν βιβλίων. Ὁμοίως ὑπάρχει καὶ ἐν Ἀσφενδιοῦ ἓν ἑλλ. καὶ ἓν ἀλληλοδ. συντηρούμενα ὑπὸ τῶν Ι. Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ συνεισφορῶν. Διδάσκονται ἐν αὐτοῖς περὶ τοὺς 110 μαθηταί· πολλοὶ μαθηταὶ ἐνδεεῖς καὶ ἄποροι· ἔλλειψις ὁμοίως διδακτικῶν βιβλίων. Τῶν ῥηθέντων σχολείων εἰσὶ τὸ μὲν μικρόν τι δωμάτιον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ καφφενεῖον μετασχηματισθὲν εἰς ἀλληλοδιδ. Ἐν δὲ τοῖς χωρίοις Καρδαμαίνῃ καὶ Πιλίῳ ὑπάρχουσιν ἀνὰ ἓν ἀλληλοδ. σχολεῖον συντηρούμενον ἐκ συνεισφορῶν τῶν Ι. Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἐκεῖ Ι. Μονῆς τοῦ προφήτου Ἠλιού, καὶ ἀπὸ εἰσιτηρίων καὶ ἐμβατοικίων Ἱερέων· ἄποροι πολλοί· ἀνάγκη ἀποστολῆς βιβλίων.

Εἰ καὶ ἡ ἐν γένει κατάστασις τῆς ἐπαρχίας ταύτης παρέχει ἀγαθὰ ἐχέγγυα ὑπὲρ τῆς βαθμηδὸν περαιτέρω προαγωγῆς αὐτῆς, οὐχ ἧττον ὅμως, ἐὰν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς πόλεως Κῶ, οὐ δυνάμεθα ἵνα μὴ ξενισθῶμεν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐν πόλει ἀριθμούσῃ τρεῖς σχολάς, σπουδάζουσι παῖδες κατ' ἀναλογίαν ἑνὸς ἐπὶ τοῖς $^0]_0$· ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, ὄντων μόνον 150, ἐστὶν ἐλάχιστος· ὁ Σύλλογος ἐπικαλούμενος τὴν πατρικὴν μέριμναν τοῦ φιλομούσου κυριάρχου τῆς ἐπαρχίας, καὶ τὴν περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τῶν κατοίκων τῆς διαληφθείσης πόλεως, ἐλπίζει ὅτι ἡ καχεκτικὴ αὕτη περὶ τὰ γράμματα κατάστασις αὐτῆς, θέλει ὅσον οὔπω ἀρθῇ καὶ παντελῶς ἐκλείψει.

Ἐπαρχία Ῥόδου.

Ἐν Ῥόδῳ ὑπάρχει μία ἑλλ. σχολὴ ἀτελεστάτη, μία ἀλληλοδ. ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Μητροπόλεως καὶ ἑτέρα ἐν Νεοχωρίῳ· μία ἀλληλοδ. ἐν Λίνδῳ· ἑτέρα ἐν Μαλόνᾳ καὶ ἑτέρα ἐν Ἀρχαγγέλῳ, χωρίοις· ἡ ἑλληνικὴ ἔχει 42 μαθητάς, ἡ ἐν τῇ Μητροπόλει ἀλληλοδ. 138· τὰ δ' ἐν τοῖς ῥηθεῖσι χωρίοις σχολεῖα ἔχουσι περὶ τοὺς 340 μαθητάς· Ὁ ὀρθόδοξος πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀναβαίνει εἰς 5,155 οἴκους. Τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται διὰ κληροδοτημάτων, συνεισφορῶν τινων ἰδιωτικῶν, τῶν Ι. Μονῶν καὶ ἐξ ἐπιχορηγήσεως ἐνιαυσίας 2 χιλ. γροσίων τοῦ Μητροπολίτου.

Πρὸς συντήρησιν μόνον τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Μητροπόλεως ἀπαιτοῦνται κατ' ἔτος 20 χιλ. γρ. πλὴν τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων τοῖς ἐνδεέσι καὶ ἄλλων παραπλησίων· διὸ καὶ κατ' ἔτος παρουσιάζεται ἔλλειμμα περὶ τὰς 3 χιλ. γροσίων. Ἐλπίσωμεν ὅτιή ἀπό τινος συστᾶσα Ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Ῥόδῳ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἥτις, καθὰ πληροφορούμεθα, ἐργάζεται δραστηρίως πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τούτων καθιδρυμάτων, θέλει ὅσον οὔπω κατορθώσει νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Λέρου τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας πληροφορούμεθα τὰ ἑξῆς· Ἐν Λέρῳ ὑπάρχουσιν ἓν ἑλλ. ἓν ἀλληλοδ. σχολεῖον καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Εἰς τὸ ἑλλ. φοιτῶσι 40 μαθηταί, εἰς τὸ ἀλληλοδ. 380, εἰς δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον 160 μαθήτριαι· ἀναλογοῦσι δὲ πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμὸν ὡς 1 πρὸς 10· δαπανῶνται ἐτησίως περὶ τὰς 300 λίρας, προερχομένας ἐκ κληροδοτήματος τοῦ ἀρχιερέως Μητροφάνους, ἐκ βοηθείας τῶν Ι. Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἐπιβληθέντος φόρου· ἄποροι μαθηταὶ ἐν τῇ ἑλλ. σχολῇ περὶ τοὺς 20, ἐν τῇ ἀλληλοδιδακτικῇ 40, ἐν δὲ τῷ παρθεναγωγείῳ 30· ἔλλειψις παντελὴς διδακτικῶν βιβλίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων βοηθημάτων· διὸ καὶ ἀπόλυτος ἀνάγκη ἀποστολῆς τῶν ἀναγκαιοτέρων.

Ἐπαρχία Κύπρου.

Ἤδη λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Κύπρου.

Ἐν Λευκωσίᾳ κατοικουμένῃ ὑπὸ 5700 χριστιανῶν ὑπάρχουσιν ἓν ἑλληνικόν, ἓν ἀλληλοδ. καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον. Ἡ ὕπαρξις τῆς ἑλλ. σχολῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830. Ἡ σχολὴ αὕτη ἦν ἀείποτε ἀνθηρὰ καὶ ἀκμαία. Πολλοὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτῇ σπουδασάντων ἀποφοιτῶντες μεταβαίνουσιν εἰς τὰ πέριξ χωρία, ἔνθα ἀποκαθίστανται συνιστῶντες δημοτικὰ σχολεῖα καὶ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς. Ἡ δὲ ἀλληλοδιδ. σχολὴ ἱδρυθεῖσα τῷ 1831 ἔτει ἤδη ἀριθμεῖ τρεῖς διδασκάλους. Τὰ ἐκπαιδευτήρια ταῦτα συντηροῦνται ἐκ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεισφορῶν τῶν Ι. Μονῶν, τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πολιτῶν· οἱ φοιτῶντες παῖδες καὶ ἐν τοῖς τρισὶ σχολείοις ἀνέρχονται εἰς 445, τούτων 55 ἀνήκουσι τῇ ἑλληνικῇ, 250 τῇ ἀλληλοδ. καὶ 140 τῷ παρθεναγωγείῳ. ἀναλογοῦσι δὲ πρὸς 7 $^0/_0$ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ· οἱ μαθηταὶ φοιτῶσι τακτικῶς· οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων εἰσὶν ἄποροι, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων βιβλίων στερούμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου. Καὶ ἡ μὲν ἀρχιεπισκοπὴ χορηγεῖ αὐτοῖς τὸν ἄρτον, ἡ δὲ σχολή, ἄλλοτε μὲν εὐημεροῦσα ἐχορήγει τοῖς ἀπόροις τὰ ἀναγκαῖα βιβλία, ἀλλ' ἤδη πάσχουσα δεινῶς, οὐ δύναται νὰ ἐξακολουθῇ τὴν χορηγίαν ταύτην. Ἐν Λευκωσίᾳ ὑπάρχει καὶ Λέσχη τις ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πρόοδος» σκοποῦσα τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν τῆς Κοινότητος ταύτης.

Ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου καὶ Σκάλᾳ ὑπάρχει μία ἑλληνικὴ σχολή, συστᾶσα πρὸ τοῦ 1812· δύο τελειόφοιτοι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διδάσκουσιν ἐν αὐτῇ· πρὸς τούτοις καὶ δύο ἕτεροι διδάσκαλοι ὑπάρχουσιν, ὧν ὁ μὲν τῆς Γαλλικῆς, ὁ δὲ τῆς Ἰταλικῆς· ὑπάρχει καὶ μία ἀλληλοδ. σχολὴ τῶν ἀῤῥένων ἀπὸ τοῦ 1830 ἐν Σκάλᾳ, ἑτέρα δὲ συνέστη ἐν Λάρνακι· δύο παρθεναγωγεῖα ὡσαύτως ὑπάρχουσιν, διευθυνόμενα ὑπὸ διδασκαλισσῶν τελειοφοίτων τοῦ Ἀρσακείου· ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν ἀναλογεῖ πρὸς τὸν πληθυσμὸν ὡς 5 τοῖς $^0/_0$, τῶν δὲ θηλέων ὡς 2 τοῖς $^0/_0$· ἡ φοίτησις γίνεται τακτικῶς. Πρὸς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων δαπανῶνται περὶ τὰς 60 χιλ. κατ' ἔτος, προερχόμεναι ἐξ ἀφιερωμάτων, εἰσιτηρίων καὶ ἐκ συνεισφορῶν τῶν Ι. Ἐκκλησιῶν Λάρνακος καὶ τῆς Ι. Μονῆς Κύκκου. Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν, μάλιστα μετὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀνομβρίαν, κατέστη λίαν σοβαρά· τὸ $^1/_3$ τῶν μαθητῶν εἰσὶ πενέστατοι· τὸ δ' ἕτερον $^1/_3$ μόλις ἀποζῇ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγομεν, ὅτι οἱ Κύπριοι εἰσὶ ζηλωταὶ τῶν καλῶν καὶ φίλοι τῶν γραμμάτων· διότι καὶ δημοδιδάσκαλοι, ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Λευκωσίας μορφούμενοι, διδάσκουσιν ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν διαφόρων τῆς ἐπαρχίας χωρίων· καὶ Λέσχη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συστᾶσα συνεργάζεται πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ἐπαρχίαν· πάσχουσιν ὅμως

οἰκονομικῶς, διὸ καὶ εἰσὶν ἄξιοι τῆς ἀρωγῆς τοῦ Συλλόγου.

Ἐπαρχία Κρήτης.

Λάβωμεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπαρχίαν Κρήτης.

Τὰς περὶ αὐτῆς διαβιβασθείσας πρὸς τὸν Σύλλογον πληροφορίας ἐλάβομεν μόνον παρὰ τῶν σεβασμίων ἐπισκόπων Ῥεθύμνης καὶ Λάμπης. Καὶ περὶ μὲν τῶν τριῶν ἐπαρχιῶν Ἀποκορώνης, Σφακίων καὶ Ἀργυρουπόλεως, τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν διοίκησιν Σφακίων, διεκοινώθησαν ἡμῖν τὰ ἑπόμενα. Ἐν Ἀποκορώνῃ 18 μόνον χωρία ἔχουσι σχολεῖα· ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν 12 εἰσὶ δημοτικά, τὰ 5 ἑλληνοδημοτικά· ἓν δὲ παρθεναγωγεῖον. Ἐν αὐτοῖς σπουδάζουσιν ἐν συνόλῳ 774 μαθηταί. Ἐν 14 χωρίοις τῆς Ἀργυρουπόλεως ὑπάρχουσι σχολεῖα, ὧν τὰ μὲν 12 εἰσὶ δημοτικά, τὰ δὲ δύο ἑλληνοδημοτικά· μαθηταὶ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ἐν συνόλῳ 662. Ἐν 11 δὲ χωρίοις Σφακίων ὑπάρχουσι σχολεῖα, ὧν τὰ μὲν 10 εἰσὶ δημοτικά, τὸ ἓν δὲ ἑλληνοδημοτικόν· οἱ εἰς αὐτὰ φοιτῶντες παῖδες εἰσὶ 372. Τῶν τριῶν ὁμοῦ ἐπαρχιῶν τὰ σχολεῖα εἰσὶ 43, οἱ δὲ μαθηταὶ 1808. Τὰ ἀνωτέρω ἐκπαιδευτήρια συνέστησαν τῷ 1870· μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδὲν ὑπῆρχε σχολεῖον. Ἐν γένει οἱ σπουδάζοντες εἰσὶ πένητες· βιβλία διδακτικὰ παντελῶς ἐλλείπουσιν. Αἱ σχολαὶ αὗται συντηροῦνται διὰ τῶν προσόδων τῶν Ι. Ἐκκλησιῶν καὶ διὰ συνεισφορῶν· αὐστηρότης μεγάλη ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν φοίτησιν τῶν μαθητῶν. Ἐν δὲ τῷ τμήματι Ῥεθύμνης, ἐν 58 χωρίοις ὑπάρχουσι 15 δημοτικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται 1475 παῖδες, ἐνῷ ὑπάρχει ἀνάγκη 170 χωρίων, καὶ 46 σχολείων, ἐν οἷς δέον ἵνα φοιτῶσι σχετικῶς ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν 3300 παῖδες. Ἐν δὲ τῇ πόλει Ῥεθύμνῃ ὑπάρχουσιν ἓν ἑλληνικὸν ἀπὸ τοῦ 1844, ἓν ἀλληλοδιδακτικὸν ἀπὸ τοῦ 1840 καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον μετὰ δύο τάξεων ἑλληνικοῦ ἀπὸ τοῦ 1844· οἱ φοιτῶντες παῖδες ἐν συνόλῳ εἰσὶ 441. Ἐν γένει πρόοδος οὐ σμικρὰ γίνεται εἰς τὰ μαθήματα· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν μαθητῶν ἄποροι, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα βιβλία ἐλλείπουσιν. Αἱ διαληφθεῖσαι σχολαὶ συντηροῦνται διὰ τῆς Σουλτανικῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως ἐκ γρ. 14220, ἐκ μοναστηριακῶν συνδρομῶν, ἀπὸ διδάκτρων καὶ ἀπὸ τῶν προσόδων ἀποθεματικοῦ τινος κεφαλαίου· ὑπάρχει δὲ ἀνάγκη σχηματισμοῦ μιᾶς τουλάχιστον γυμνασιακῆς τάξεως καὶ ἑνὸς διδασκάλου τῆς Γαλλικῆς.

Ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ μερικῶν εἰδήσεων ἐξάγομεν, ὅτι ἐν γένει ἡ διανοητικὴ τῶν ἐπισκοπῶν Ῥεθύμνης καὶ Λάμπης κατάστασις ἐστὶ λίαν παρημελημένη. Τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα ἐπὶ ψιλῷ μόνον ὀνόματι ὑπάρχουσιν· μάλιστα ἐν τῷ τμήματι Ῥεθύμνης οὐδὲ ἓν παρθεναγωγεῖον ὑπάρχει.

Πρὸ τῶν τελευταίων ἀλγεινῶν ἐκείνων ἀνωμαλιῶν ἐν τῷ τμήματι τούτῳ 30 περίπου ὑπῆρχον σχολεῖα, ἐν ᾧ ἤδη μόνα 15· δι' ἕκαστον τούτων ἐδαπανῶντο ἀνὰ 3 χιλ. γρ., προερχομένων ἐξ ἰδιωτικῶν συνεισφορῶν καὶ συνδρομῶν τῶν Ι. Μονῶν· ἤδη ὅμως πάντα ταῦτα ἐξέλιπον· οἰκτρὰ ἀληθῶς ἡ κατάστασις χρήζουσα ἰσχυρᾶς καὶ ἐνεργητικῆς χειρός. Γυμνόποδες καὶ ῥακένδυτοι παῖδες, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου στερούμενοι, διὰ δυσβάτων καὶ μακροτάτων ὁδῶν διερχόμενοι, φοιτῶσι καθ' ἡμέραν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰς ἀφορήτους στερήσεις μετ' ἀκάκου ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ὑποφέροντες. Οὕτω συνήθως οἱ παῖδες ἡμῶν ἐν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν ἄρτον ἐσθίουσιν· οὕτω καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν τῷ τῶν καλῶν ἔρωτι τηκόμενοι, «σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα αὐτῶν μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων».

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα περὶ τῆς νήσου Κρήτης καὶ τῶν φιλομούσων αὐτῆς καὶ ζηλωτῶν τῶν ἀγαθῶν, πλὴν ἀπόρων, τέκνων, ἐπικαλουμένων ἱκετικῶς τὴν ἀρωγὴν παντὸς ὁμογενοῦς πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν.

Προάστεια Κων/πόλεως.

Ἐπαρχίαι Δέρκων καὶ Χαλκηδόνος.

Ἱκαναὶ κῶμαι καὶ χωρία τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ σχολὰς καλῶς συγκεκροτημένας ἐκτήσαντο, καὶ Λέσχαι καὶ Ἀδελφότητες συνέστησαν, οὐχ ἧττον ὅμως οὐκ ὀλίγα χωρία ὑπάρχουσιν, ἅτινα μόνον γραμματοδιδασκαλεῖα, καὶ ταῦτα ἀτελέστατα, ἔχουσιν. Ἡ φιλομουσία ὅμως τῶν πλείστων κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, καὶ ἡ πατρικὴ πρόνοια τῶν σεβαστῶν Μητροπολιτῶν τῶν διαληφθεισῶν Ἐπαρχιῶν, εἰσὶν ἰσχυρὰ ἐχέγγυα τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων· ἰδίᾳ χρήζει τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων χωρίον Καστανιαί.

Κωνσταντινούπολις.

Λίαν παρήγορος καὶ φερέγγυος ὑπάρχει ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης. 104 διδακτήρια κέκτηται ἐξ ὧν παρθεναγωγεῖα 19, ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀρρένων 37, τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶ δημοτικά. Διδάσκαλοι περὶ τοὺς 250 διδάσκουσιν, ἐν οἷς γυναῖκες περὶ τὰς 45. Μαθηταὶ περὶ τοὺς 9800 ἐξ ὧν ἄρρενες 7100, αἱ δὲ λοιπαὶ μαθήτριαι. Πλεῖσαι ὅσαι Λέσχαι, Ἀδελφότητες καὶ Σύλλογοι ὑπάρχουσιν. Μία μόνη συνοικία ἀρτισύστατος, ἡ τοῦ Φερήκιοϊ, χρήζει τῆς συνδρομῆς τοῦ ἡμ. Συλλόγου πρὸς ἀνέγερσιν δημοτικῆς σχολῆς, ἧς παντελῶς στερεῖται, οἱ δὲ παῖδες εἰς τὰς ἀγυιὰς περιφέρονται.

Αὗται εἰσὶν ἐν γένει αἱ πληροφορίαι, ἃς ὁ Σύλλογος ἠρύσατο περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων. Πλεῖσται δὲ ὅσαι ἐπαρχίαι ὑπολείπονται, ἀφ' ὧν οὐδὲν εἰσέτι διεκοινώθη τῷ Συλλόγῳ, ὡς αἱ ἐπαρχίαι Ἀγχιάλου, Μαρωνείας, Διδυμοτοίχου, Δημητριάδος, Βερρόιας, Κυζίκου, Ἀμασείας, Ἀγκύρας, Δήμνου, Ἴμβρου καὶ ἄλλαι· ἐλπίσωμεν δὲ ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θέλομεν δυνηθῆ ἵνα συμπληρώσωμεν τὰς ἀτελεῖς ταύτας γνώσεις ἡμῶν. Ἐν τούτοις ἐξ αὐτῶν τῶν ὀλίγων εἰδήσεων ἐξάγομεν, ὅτι εἰ καὶ ἐν γένει καταφαίνεται ἐν ἡμῖν ὀργασμός τις πνευματικός, οὐχ ἧττον ὅμως οὐσιώδεις τινὲς ἐλλείψεις ὑφίστανται εἰσέτι, αἵτινες παρακωλύουσιν ἐπαισθητῶς τὴν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν πρόοδον ἡμῶν. Παραλείπομεν ἵνα ἐνδιατρίψωμεν ἰδίᾳ ἐφ' ἑκάστης τῶν ἐλλείψεων τούτων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ἐνδελεχὴς τῶν ἁρμοδίων μέριμνα καὶ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος ὀσημέραι ἀναπτυσσομένη, θέλουσιν ἄρει ἐκ μέσου ταύτας. Περιοριζόμεθα δὲ ἵνα μνημονεύσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος μιᾶς μόνης, τῆς χρηματικῆς δηλονότι ἀπορίας. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν ἐγνώσθη ἤδη, ὅτι τὰς πλείστας τῶν ἐπαρχιῶν μαστίζει ἡ πενία· πλεῖστα ὅσα ἐκπαιδευτήρια ὑπάρχουσι χρήζοντα τῆς ἀμέσου συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου, καὶ πολλὰ μέρη ὡσαύτως ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς ἀναγκαιοτάτη ἡ σύστασις σχολείων. Ἀλλά, εἰ καὶ ἀναγνωρίζει ὁ Σύλλογος τὴν μεγάλην ταύτην ἀνάγκην, οὐ δύναται ὅμως ἵνα θεραπεύσῃ αὐτὴν ὁλοσχερῶς, παρέχων ἀνεξαιρέτως χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις εἰς πάντα τὰ χρήζοντα τούτων· καθ' ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος μόνας ὀκτακοσίας εἴκοσι ἐννέα χρυσᾶς λίρας ὀθωμανικὰς ἔχει νὰ διανείμῃ τοῖς σχολείοις λόγῳ βοηθείας.

Τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρῶν ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς ἐπιχορηγήσεων·

ἀ. Ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως τοῦ Χρηςάκη ἐφένδη Ζωγράφου πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων ἐκ	λιρ.	200
β'. Ἐτησίας ἐπιχορηγ. τοῦ Κ. Γ. Ζαρίφη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκ	λιρ.	200
γ'. Ἐτησίας ἐπιχορηγ. τοῦ Κ. Μ. Νεγρεπόντη πρὸς ὑποστήριξιν παρθεναγωγείων Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐκ	λιρ.	100
δ'. Ἐπιχορηγ. τοῦ κ. Α. Βαλλιάνου	λιρ.	100
ε. Ἐκ προσφορᾶς τῆς Αὐστροτουρκικῆς Τραπέζης πρὸς τὸν Σύλλογον.	λιρ.	229
Τὸ ὅλον ὀθ. λίρ.		829

Ἐκ τοῦ διαληφθέντος ποσοῦ τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρ. ἑξακόσιαι ἑβδομήκοντα ὡρίσθησαν πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων καὶ πρὸς σύστασιν νέων. Τούτων αἱ μὲν 230 ὡρίσθη ἵνα διαβιβασθῶσι πρὸς Συλλόγους, Ἀδελφότητας ἢ Ἐπιτροπὰς ἐπὶ τῶν σχολείων, ὅπως δι' αὐτῶν διανεμηθῶσι ταῖς κατὰ τὰ μέρη αὐτῶν ὑπαρχούσαις ἀπόροις σχολαῖς· αἱ δὲ 440 ὅπως διανεμηθῶσιν ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὀκτακοσίων εἴκοσι ἐννέα λιρῶν ὡρίσθη πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὰ ἄπορα σχολεῖα.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐθεώρησε καλόν, ὅπως τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν 230 λιρῶν διανεμηθῇ ταῖς ἀπόροις σχολαῖς διὰ τῶν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα Συλλόγων καὶ λοιπῶν σωματείων ἕνεκα δύο λόγων, α') ὅπως διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπέλθῃ στενότερος σύνδεσμος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας σωματείων, ἅτινα τὸν αὐτὸν τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων σκοπὸν ἐπιδιώκουσι, καὶ β') διότι τὰ σωματεῖα ταῦτα δύνανται ἵνα ἐξακριβώσωσι τὰς διαφόρους τῶν κατὰ τὰ μέρη, ἐν οἷς ταῦτα εὑρίσκονται, σχολῶν ἀνάγκας εὐχερέστερον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην διαίρεσιν τοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἐπιψηφισθέντος ποσοῦ τῶν 829 λιρῶν ἐπέρχεται ὁ ὀνοματικὸς καὶ ἀναλυτικὸς τούτου κατάλογος ὡς ἀκολούθως.

Τὸ ποσὸν τῶν 230 λιρ. χρυσῶν ὀθ. διανεμηθήσεται ὡς ἑπομένως·

Τῷ Φιλεκπαιδευτικῷ Θρᾳκικῷ Συλλόγῳ Ῥαιδεστοῦ.	λίρ.	40
Τῷ ἐν Σέρραις Φιλεκπαιδ. Συλλόγῳ	»	50
Τῇ ἐνταῦθα Φιλεκπ. Ἀδελφότητι	»	30
Τῷ ἐνταῦθα Φιλεκπαιδ. Συλλόγῳ «Μικρὰ Ἀσία.»	»	40
Τῇ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Τραπεζοῦντος Ἐπιτροπῇ	»	40
Τῇ Ἀδελφότητι Κορυτσᾶς	»	15
Τῇ ἐν Κίῳ Ἀδελφότητι Κιανῶν	»	15
Τὸ ὅλον λίρ.		230

Τὸ δὲ ποσὸν τῶν 440 λιρῶν διανεμηθήσεται ὡς ἀκολούθως·

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως διὰ τὰ σχολεῖα

1. Γέννης	λίρ.	10
2. Καραγατσίου	»	10
3. Χωρίων Λουλὲ Βουργαζίου.	»	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βιζύης διὰ τὰ σχολεῖα

4. Μηδείας	λίρ.	10
5. Μικροῦ Σαμακοβίου	»	10
6. Διὰ παρθεναγ. Σαραντεκκλ.	»	15

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἴνου διὰ τὰ σχολεῖα

7. Φερῶν.	λίρ.	15

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλ. διὰ τὰ σχολεῖα

8. Χάσκιοϊ διὰ παρθεναγωγεῖον	λίρ.	20
9. Παζαρτζικίου	»	10
10. Τσιπροχωρίου.	»	15

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βάρνης

11. Διὰ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ἀπορώτερα σχολεῖα.	λίρ.	30

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας διὰ τὰ σχολεῖα

12 Πραβίου τῆς ἐπισκοπῆς Ἐλευθερουπόλεως.	λίρ.	25

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Στρωμνίτσης διὰ τὰ σχολεῖα

13. Τῆς πόλεως Στρωμνίτσης	λίρ.	25

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἱερισσοῦ διὰ τὰ σχολεῖα

14. Ἀλαριγκόβης	λίρ.	10
15. Ἀσβεστοχωρίου.	»	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πελαγωνείας

16. διὰ παρθεναγ. Βιτωλίων	λίρ.	25
17. » » Περλεπέ	»	20
18. » » Νιζοπόλεως	»	20

Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Βελλᾶς διὰ τὰ σχολεῖα

19. Λεσκοβικίου.	λίρ.	10

Ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Παραμυθίας

20 Ὅπως συστηθῇ δημοτικὸν σχολεῖον ἐν τῷ τμήματι Μαργαριτίου	λίρ.	10
21. Δι' ἕτερον τοιοῦτον ἐν τῇ περιοχῇ Παναρίου.	λίρ.	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελεγράδων διὰ τὰ σχολεῖα

22. Τῆς ἄνω καὶ κάτω Σπαθίας	λίρ.	20
23. Ἐν τῇ ἀρχιεπισκ. Νικοπόλ.	»	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Προύσης

24. Πρὸς σύστασιν ἀλληλοδ. σχολῆς ἐν Μουνδανίοις.	λίρ.	10

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου

25 πρὸς σύστασιν δημοτικ. σχολείων εἰς χωρία.	λίρ.	10

Ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας

26 Διὰ τὰ σχολεῖα.	λίρ.	20

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κρήτης

27. Διὰ τὰ σχολεῖα τῶν χωρῶν καὶ τῆς χώρας Σφακίων τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης.	λίρ.	20

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κύπρου

28 Διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολεῖα Λευκωσίας καὶ Κιττίου.	λίρ.	20

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων

29 Διὰ τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου Καστανιῶν.	λίρ.	10
Τὸ ὅλον λίρ.		440

Τὸ δὲ πρὸς ἀγορὰν διδακτικῶν βιβλίων διὰ τὰ ἄπορα σχολεῖα ὁρισθὲν ποσὸν τῶν 159 λιρῶν ἐνεκρίθη ἵνα διανεμηθῇ ὧδέ πως.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀδριανουπόλεως χορηγηθήσονται βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα

1. Μεγάλου Καβακλῆ 2. Παπᾶ ἐσκισὶ καὶ 3. Σκεπαστοῦ.	Λιρῶν	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Μυριοφύτου

4. Βιβλία διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολ.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σηλυβρίας

5. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν περὶ τὴν Σηλυβρίαν χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γάνου καὶ Χώρας

6. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Καλλιουπόλεως

7. Διὰ τὰ βιβλία τῶν σχολείων τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κασσανδρείας

8. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κύτρους

9. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Παραμυθίας

10. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δρυϊνουπόλεως

11. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσσης καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Σταγῶν

12. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	20

Ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Νικοπόλεως

13. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας

14. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Προύσης

15. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	10

Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κρήνης

16. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου

17. Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	20

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας

Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀπορωτέρων χωρίων.	λιρ.	25

Ἐν Προικοννήσῳ

Διὰ τὰ σχολεῖα Κουτάλεως.	λιρ.	5

Ἐν Κῷ

Βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων.	λιρ.	5

Ἐν Κρήτῃ

Βιβλία διὰ τὰ ἀπορώτερα σχολ. τῶν χωρίων.	λιρ.	5
Ὑπόλοιπον	λίρ.	9
Τὸ ὅλον λίρ.		159

Ταῦτά εἰσιν ὀνομαστὶ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἐπιψηφισθέντα αὐτοῖς χρηματικὰ ποσὰ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν χρηματικῶν τούτων ἐπιχορηγήσεων ἀποδίδωσι τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ τὸν ἱερὸν τῆς εὐγνωμοσύνης φόρον, πᾶσι τοῖς φιλοτίμως

καὶ γενναίως προσενεγκοῦσι τὰς χρηματικὰς ταύτας ἐπιχορηγήσεις, καὶ ὡς ἐξ ὀνόματος τῶν εὐεργετηθέντων, οἷς οἱ ζηλωταὶ οὗτοι τῶν καλῶν ὁμογενεῖς χορηγοῦσι τὰ μέσα τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν διαπλάσεως, εὔχεται δὲ ὅπως κατὰ τὸ ἐλευσόμενον ἔτος ὁ Σύλλογος δυνηθῇ ἵνα διατιθέμενος χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ προσφορὰς πολλῷ πλείους, παράσχῃ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν τοῖς τε ἐνδεέσι μαθηταῖς καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπόροις ἐκπαιδευτηρίοις, ἅτινα, καί τοι ἀναγνωρίζων τὰς μεγάλας αὐτῶν στερήσεις, οὐκ ἠδυνήθη, μετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως αὐτοῦ, ἵνα κἂν κατὰ μικρὸν παραμυθήσηται.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος αἱ χρηματικαὶ προσφοραὶ περιωρίζοντο εἰς μόνας 100 λιρ., κατὰ τὸ παρὸν ἀνέβησαν μέχρι τῶν 829, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ μέγα τοῦτο ἅλμα, ὅπερ ἡ φιλογένεια ἐν οὕτῳ βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι πρὸς τὰ πρόσω ἐποιήσατο, δικαιοῦται ἵνα προσδοκᾷ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἀμητὸν πολλῷ τούτου δαψιλέστερον. Οὕτω πιστεύομεν, καὶ τοῦτο παρὰ τῶν ὁμογενῶν ἐξαιτούμεθα. Ὁ δὲ Κύριος πληρώσαι τὰ αἰτήματα ἡμῶν.

Τῇ 6 Μαΐου 1872.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ

Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Πρόεδρος καὶ εἰσηγητής.
ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ
Α. ΒΑΦΙΑΔΗΣ
Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ
Β. ΠΥΛΑΔΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΠΘ'.

Τῇ 10 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κυρίου Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου διὰ τῆς ἑξῆς προσλαλιᾶς·

Κύριοι,

«Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν μοὶ ἐκάμετε ἐκλέξαντές με Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου. Μολονότι αἰσθάνομαι πάντοτε τὸ αὐτὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ προόδου αὐτοῦ, ἐδίστασα νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴν ταύτην, διότι ἀπό τινος ἤδη χρόνου ὀπαδὸς γενόμενος τοῦ ἐμπολαίου Ἑρμοῦ, ἐφοβήθην μήπως δὲν δυνηθῶ νὰ ὑπηρετήσω ἐπαξίως τὸν λόγιον. Ἡ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ὅμως τοῦ θεοῦ τούτου τῶν λόγων ἱκανότης τῶν ἄλλων κοσμητόρων, τοὺς ὁποίους ἐξελέξατε ὡς συναδέλφους μου, διεσκέδασε τοὺς φόβους μου τούτους. Ἐθεώρησα δὲ τότε καθῆκόν μου τὴν παραδοχὴν τῆς θελήσεώς σας, ὅπως συνεργασθῶ μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον προέθετο ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἤδη μέρος ἐπιψηφισθέντος νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ.

Κατὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν ὁ Σύλλογος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ἀναλαμβάνει καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὅθεν δὲν εἶναι πλέον κτῆμα ἀποκλειστικὸν τῶν περὶ τὰ γράμματα μόνον ἀσχολουμένων, ἀλλ' ἀνήκει εἰς πάντα κάτοικον τῆς Ἀνατολῆς, ὅστις θέλει νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Πῶς δ' ἄλλως δύναταί τις νὰ ὑπηρετήσῃ σκοπιμώτερον τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἢ συντελῶν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων αὐτῆς; τοῦτο εἶναι ἀλήθεια ἀναντίῤῥητος διὰ πᾶν ἔθνος· δι' ἡμᾶς δὲ εἶναι καὶ ἀνάγκη ἀπόλυτος.

Εἴμεθα κατώτεροι τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, οὐχὶ διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐπροίκισεν ἡμᾶς καὶ τὴν πατρίδα ἡμῶν διὰ πλουσίων φυσικῶν πλεονεκτημάτων, ἀλλὰ διότι στερούμεθα παιδείας καὶ γνώσεων. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν παιδείαν καὶ τὰς γνώσεις τὰς ὁποίας κέκτηνται τὰ ἄλλα ἔθνη, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν πατρίδα ἡμῶν εἰς θέσιν ἀξίαν ἐκείνης, ἣν κατεῖχεν ἄλλοτε ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς αὐτὴν ὕπαρξιν αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον, καὶ ἀπελευθερώσωμεν αὐτὴν τῆς διηνεκοῦς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπεμβάσεως τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν δὲν ἔχει σήμερον οὔτε τὰ μέσα, οὔτε τὴν δύναμιν ἵνα διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἐπιτύχῃ τοιούτου ἀποτελέσματος· κέκτηται ὅμως τὴν δύναμιν, ἣν παρέχει ἐλπὶς βασιζομένη ἐπὶ εὐτυχοῦς παρελθόντος. Ἄγνωστος καὶ ἀφανὴς ὅτε τὸ πρῶτον συνέστη ὁ Σύλλογος, κατώρθωσεν ἐντὸς βραχέος χρόνου νὰ γίνῃ γνωστὸς καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Γνωστὸς σήμερον καὶ πλήρης ἐλπίδων θὰ εὕρῃ εὐκολώτερον τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας του ἐν τῷ νέῳ κύκλῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πλειότεροι θὰ τὸν ἐννοήσωσι, θὰ τὸν ἐκτιμήσωσι καὶ θὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν. Ἀναλαμβάνων δὲ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν καὶ ὁ φιλόλαος ἡγεμὼν ἡμῶν ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, δύναται νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θέλει τύχει οὐ μόνον τῆς συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς πεφωτισμένης αὐτοῦ κυβερνήσεως.

Ἄλλο μέλος ἐπρότεινεν ἤδη, καὶ ὁ Σύλλογος παρεδέχθη τὴν ἔκφρασιν εὐχαριστιῶν εἰς τὸ παρελθὸν προεδρεῖον καὶ ἰδίως τὸν πρόεδρον. Νομίζω ὅλως καὶ ἐγὼ καθῆκόν μου, ἵνα ἐκφράσω ἀπὸ τῆς ἕδρας ταύτης τὸν ἀτομικόν μου φόρον ἐπαίνων πρὸς τὸν κύριον Ἀριστάρχην διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, μεθ' ἧς εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, καὶ τοῦτο κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον ηὐτύχησα ἐκ τοῦ πλησίον νὰ ἴδω καὶ ἐκτιμήσω τὴν τοιαύτην ἐργασίαν αὐτοῦ.

Ἐπιτρέψατέ μοι προσέτι, κύριοι, ἵνα ζητήσω τὴν συνδρομήν σας εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Προεδρείου, τὸ ὁποῖον, καίτοι ἐμφορούμενον ὑπὸ τοῦ διακαεστέρου ζήλου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου, οὐδὲν ὅμως θέλει δυνηθῇ νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἄνευ τῆς εἰλικρινοῦς ὑμῶν συνεργείας.

Μετὰ τὴν προσλαλιὰν ταύτην τοῦ Προέδρου, ἀγγέλλονται τὸ γ'.ον καὶ ψηφοφορίας γενομένης κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ ἐν Ἀθήναις κ. Ε. Σχλίεμαν Δ. Φ., ὡς τακτικὸν δὲ μέλος ὁ ἐν Καδήκοϊ ἰατρὸς κ. Α. Γρίβας. Εἶτα συζητοῦνται ἐσωτερικά τινα ζητήματα τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Σ'.

Ἔκτακτος.

τῇ 14 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς τοῦ ταμείου Ἐπιτροπῆς, συνιστώσης ὑπὸ τῶν κ. κ. Ι. Γκιών, Θ. Γαννιάρου καὶ Α. Βερναρδάκη, ἀναγγελλούσης ὅτι ἐξετέλεσε τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν, καὶ ἐκφραζούσης τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ πλήρει τάξει καὶ ἀκριβείᾳ πανταχοῦ τῆς ταμιακῆς διαχειρίσεως.

β') Ἐπιστολὴν ἐκ Πετρουπόλεως ἀπὸ 1 Μαΐου 1871 τοῦ κ. Γ. Συμβουλίδου, ἀγγέλλοντος ὅτι διὰ τῆς ἀπὸ 19/31 Δεκεμβρίου ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐνέκρινε τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ διαγωνίσματος αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ βλέπει ὅτι μόνον τὸ περὶ Ἠπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐδημοσιεύθη, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ περὶ Πόντου Πρόγραμμα ἕνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀφίξεως τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ ἐπιταχύνῃ καὶ τὴν τούτου δημοσίευσιν.

Ὁ Σύλλογος παραδεξάμενος τὴν τοῦ ἀγωνοθέτου πρότασιν, ἐψηφίσατο παμψηφεὶ τὴν ἄμεσον δημοσίευσιν τοῦ περὶ Πόντου Προγράμματος διὰ τὸ ἔτος 1873.

γ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Βραΐλᾳ «Φιλομούσου Συλλόγου» ἀπὸ 4 Μαΐου 1871 εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Περιοδικοῦ.

δ') Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Καισαρείᾳ ἑλλ. φιλομούσου Λέσχης ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀναγγελλούσης τὴν παραλαβὴν τῶν Προγραμμάτων τῶν διαγωνισμάτων.

ε') Ἐπιστολὰς τῶν κ. κ. Σ. Σκουλούδη, Μ. Μαράσογλου καὶ Λ. Χὲν ἀπὸ 26 Μαΐου αἰτουμένων νὰ ἐκλεχθῶσι μέλη τακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται τὸ γ'. καὶ ψηφοφορίας γενομένης κατὰ τὰ νενομισμένα γίνεται

δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ι. Καρολίδης Δ. Φ.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ὁ φιλογενὴς κ. Γ. Ζαρίφης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ 200 λίρ. ὀθ. κατ' ἔτος πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, ἢ ἵδρυσιν νέων ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος κηρύττει εὐεργέτας τῶν ἀπόρων σχολείων τοὺς κ. κ. Χρησάκην Ζωγράφον (ἴδ. Πρακτ. Συνεδρ. ΣΠΖ'.) καὶ Γ. Ζαρίφην, πρώτους ἐρχομένους εἰς βοήθειαν τῶν ἀπόρων σχολείων.

Μετὰ ταῦτα συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ ἀπὸ του 54—62 ἄρθρου.

Καὶ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΑ'.

Ἔκτακτος.

τῇ 19 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Σάββα Ἰωαννίδου ἀπὸ 6 Μαΐου συνιστῶσαν τὸν ὁσιώτατον Πρωθιερέα Χαράλαμπον, ἀποσταλέντα ἐνταῦθα εἰς εἴσπραξιν συνδρομῶν πρὸς ἀνέγερσιν σχολείων ἐν Νικοπόλει, ἐπαρχίᾳ τοῦ Πόντου.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Γ. Βαφειάδου ἀναγγέλλουσαν ὅτι ἡ Κ. *Δώρα Ἰστριὰς* ἔπεμψεν αὐτῷ 150 φράγκα πρὸς δημοσίευσιν τῆς περὶ Ῥαμαϋάνας πραγματείας αὐτῆς, ταύτης δὲ προεκδοθείσης ἐν τῷ Περιοδικῷ, ἔγραψεν αὐτῷ ἵνα δαπανηθῶσιν εἰς βελτίωσιν τῆς *Ἐπετηρίδος* τοῦ Νεολόγου, ἀλλ' ὁ κ. Βαφειάδης φρονῶν δικαιότερον νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Σύλλογον, τὰ προσφέρει αὐτῷ· ὁ Σύλλογος ἐπὶ τούτῳ ἐψηφίσατο εὐχαριστίας.

γ') Ἐπιστολὴν ἐφόρων τῶν σχολείων Λαρίσσης ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1871 περιγράφουσαν τὴν κατάστασιν τοῦ παρθεναγωγείου των, καὶ ἐξαιτουμένων τὴν εἰς αὐτὸ ἀπονομὴν τοῦ *Νεγρεποντείου βραβείου.*

Ἐπὶ τούτοις ὁ Γ. Γραμματεὺς ἐνετάλη νὰ παραπέμψῃ τὴν ἔκθεσιν, ὡς μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων ἀφικομένην, πρὸς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν, ὅπως λάβῃ αὐτὴν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

δ') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐπαμινώνδα Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1871 περικλείουσαν τὰς κατωτέρω ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς εἰς τὸ ἐκεῖ χωρίον «τῶν Μιτυληνῶν» ἀνευρεθείσας.

1. Εὐμανὴς Νάννα ἥρως χαῖρε
2. Πρέπων ἥρως χαῖρε
3. Ἐγνατολητὰς Κάλλω
   Ἡρωὶς χρηστὴ χαῖρε
4. Θ. Κ.
   Χαῖρε ὁ παράγων.
   Ἀθηναίη Ὑακίνθῳ
   Συμβίῳ συζήσαντι
   Ἀμέμπτως ἔτη ΙΓ.
   Καὶ Ἀθηναίη θυγάτηρ ΕΤ . . .
   ΩΙ Β τῷ πατρὶ μνήμης
   Χάριν.

ε) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Θάλητος Ἀντωνιάδου δικηγόρου, ἐξαιτουμένου νὰ ἐκλεχθῇ μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγγέλλει τὰς ὑπὸ τῶν κ. Ἐμμ. Κρητικίδου, Σπ. Π. Λάμπρου, Συλλόγου «Παρνασσοῦ» καὶ μετοχικῆς τραπέζης «Πόντου» γενομένας προσφορὰς βιβλίων.

Ἀκολούθως συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα τοῦ νέου Κανονισμοῦ ἀπὸ τοῦ 63—71.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι γενομένων ἀνασκαφῶν τυχαίως ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων Βυζαντινῶν Ἀνακτόρων (Σαράϊ Μπουρνοῦ) ὑπὸ τῆς ἑταιρίας τῶν σιδηροδρόμων, ἀνευρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα μνημεῖα, καὶ προτείνει νὰ διορισθῇ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν αὐτῶν· μέλη δὲ αὐτῆς προβάλλει τοὺς κ. κ. Σ. Ἀριστάρχην Ph. Dethier καὶ Α. Πασπάτην. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται δεκτή.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΒ'.

Τῇ 22 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δεκιγάλα ἀπὸ 18 Ἀπριλίου ἐκ Νάξου, ἀποστέλλοντος τῷ Συλλόγῳ τὴν *περὶ τῆς περὶ Σεισμῶν Θεωρίας* τοῦ Γάλλου Περρέϊος πραγματείαν αὐτοῦ καὶ τινα διαγράμματα τῶν κατὰ τὴν Θηρασίαν ἀνευρεθεισῶν προϊστορικῶν οἰκοδομῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ν. Ι. Πασπαλλῆ ἀπὸ 22 Μαΐου, ἐξαιτουμένου νὰ ἐκλεχθῇ τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ γ' καὶ ψηφοφορίας γενομένης κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Σ. Σκουλούδης, Μ. Μαράσογλους καὶ Λ. Χέν.

Καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΓ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 26 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Ταταούλοις Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος, ἀγγελλούσης ὅτι μετέβαλε τὸν Κανονισμὸν αὐτῆς οὕτως, ὥστε νὰ βοηθῇ τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς Κωμοπόλεως ἐκείνης καὶ φροντίζῃ διὰ δημοσίων διαλέξεων νὰ γίνηται ὠφέλιμος τῇ περὶ αὐτὴν κοινωνίᾳ, καὶ αἰτουμένης τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Goold, διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων, προσφέροντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα κατάλογον τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀρχαιοτήτων.

Ἀκολούθως δ' ἀγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων τοῦ κ. Δ. Πασπαλλῆ καὶ τοῦ κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ.

Εἶτα συζητοῦνται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ ἀπὸ τοῦ 72—86 ἤτοι τοῦ τελευταίου.

Καὶ οὕτω διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΔ'.

Τῇ 29 Μαΐου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά.) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς μετὰ τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς, δι' ἧς αἰτεῖται ὁδηγίας παρὰ τοῦ Συλλόγου *περὶ ὁμοιομόρφου διδασκαλίας.*

Παραπέμπεται εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Γ. Κορωνιοῦ προσφέροντος 200 ὀθ. λίρ. τῷ Συλλόγῳ πρὸς καταρτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, καὶ προτείνοντος τὸν Κ. Καλλιάδην ἵνα συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ σχηματισμοῦ τοῦ καταλλήλου καταλόγου.

Ὁ Σύλλογος εὐγνωμονῶν καὶ ψηφισάμενος εὐχαριστίας ἀνατίθησι τῷ κ. Καλλιάδῃ τὰ περαιτέρω κατὰ τὴν τοῦ δωρητοῦ ἐπιθυμίαν.

Εἶτα ψηφίζονται εὐχαριστήρια τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Λεονάρδῳ διευθυντῇ τῶν ταχυδρομείων, ἐπὶ τῇ ἀποδοχῇ τῆς αἰτήσεως τοῦ Συλλόγου, ἵνα πέμπωνται δωρεὰν εἰς Ἑλλάδα τὸ περιοδικὸν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ.

Ἀγγέλλεται τὸ τρίτον κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Θ. Ἀντωνιάδης.

Εἶτα ὁ κ. Γ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει *περὶ τῆς παρὰ τοῖς Ἀραψὶ χημείας* (Ἰδ. σελ. 1).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΕ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 2 Ἰουνίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τῆς Ἐφορίας τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει σχολείων αἰτουμένης παρὰ τοῦ

Συλλόγου νὰ συστήσῃ Σχολάρχην εἰς τὴν αὐτόθι Ἑλλ. Σχολήν.

Β') Ἐπιστολὰς τῶν κκ. Π. Κοντογεώργη, Α. Μαθιουδάκη, Δ. Χρυσοπούλου καὶ Ν. Βαμβάκη, αἰτουμένων νὰ ἐκλεχθῶσι τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ τρίτον καὶ ψηφισθέντες κατὰ τὰ νενομισμένα γίνονται δεκτοί, ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ Κ. Goold, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Ν. Πασπαλλῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀναγγέλλει ὅτι προσενεγκὼν τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου κατ' ἐνταλὴν τοῦ Προεδρείου πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Σαφὲτ Πασᾶν ὑπουργὸν τῆς παιδείας καὶ τὸν Μουνὶφ ἐφένδην πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τῆς Παιδείας ἐπεφορτίσθη παρ' αὐτῶν νὰ ἐκφράσῃ τῷ Συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν.

Εἶτα γενομένης συζητήσεως περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ ἀναγινωσκομένων *προσλαλιῶν* καὶ *ἐκθέσεων*, ἐνεκρίθη δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ἵνα αὗται ἀναγινώσκωνται προηγουμένως ἔν τινι συνεδριάσει τοῦ Προεδρείου· καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διάταξις αὕτη νὰ τεθῇ μόνον ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Κανονισμῷ.

Εἶτα ἀποπερατοῦται ἡ ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ συζήτησις. Ἀναγινώσκεται τὸ ὅλον αὐτοῦ καὶ *ἐπικυροῦται*. Ὁ δὲ Σύλλογος ἐκφράζει εὐχαριστίας τῇ ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Κανονισμοῦ Ἐπιτροπῇ.

Ἀκολούθως προβαίνει ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καὶ ἐπιψηφίζει τῇ προτάσει τοῦ Προεδρείου ὡς

Μέλη τῆς μὲν Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοὺς κκ. Ξ. Ζωγράφον Πρόεδρον, Δ. Πασπαλλῆν, Σ. Σκουλούδην, Ζ. Ἀλεξανδρίδην, Κ. Ἀνθόπουλον, Α. Βερναρδάκην, καὶ τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Ι. Γκιών.

Τῆς δὲ Συντακτικῆς τοὺς κκ. Α. Τάγην, Πρόεδρον, Ἠρ. Βασιάδην, Γ. Σοφοκλῆ, Γ. Ἀριστάρχην, τὸν Γεν. Γραμματέα Γ. Χασιώτην καὶ τὸν Εἰδικὸν Ν. Τσιγαρᾶν.

Τῆς δὲ Ἐκπαιδευτικῆς τοὺς κκ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆ, Πρόεδρον, Ἠρ. Βασιάδην, Κ. Καραθεοδωρῆ, Α. Βαφιάδην, Κ. Καλλιάδην, Β. Πυλάδην, καὶ Στ. Βουτυρᾶν (α).

Τῆς δὲ Φιλολογικῆς τοὺς κκ. Ἠρ. Βασιάδην, Γ. Σοφοκλῆ, Α. Τάγην, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆν, Γ. Χασιώτην, Στ. Βουτυρᾶν καὶ Γ. Λαζόπουλον (β).

Τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς τοὺς κκ. Σ. Ἀριστάρχην, Πρόεδρον, Ι. Μίλιγγεν, Α. Μόρδμαν, Dethier, Α. Πασπάτην καὶ Κ. Καραθεοδωρῆ (γ).

Τῆς δὲ Ἐπιστημονικῆς τοὺς κκ. Α. Πασπάτην, Πρόεδρον, Ἀλέξ. Καραθεοδωρῆ, Α. Σπαθάρην, Α. Βαφιάδην, Ξ. Ζωγράφον, Ἀβδουλλὰχ Βέην, Σ. Μαυρογένη, Α. Κουμπάρην, Α. Ζωηρὸν καὶ Β. Σαρακιώτην.

Καὶ οὕτω διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΓ'.

Τῇ 5ῃ Ἰουνίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1871, ἀναγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ, καὶ ἐπικαλουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγγέλλει τὴν προσφορὰν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ εἰρημένου Συλλόγου, ὡς καὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» καὶ δύο ἀντιτύπων τῆς λογοδοσίας τοῦ συμβουλίου τῆς ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ», ἀναγνωσθείσης κατὰ τὴν γενικὴν αὐτῆς συνέλευσιν τῇ 31 Ἰουνίου 1871.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοί, ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ἡ Α. Ἐξ. ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Σαφὲτ Πασᾶς, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Ν. Βαμβάκης Δ. Χριστόπουλος, Α. Μαθιουδάκης καὶ Π. Κοντογεώργης.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Καλλιάδης καθυποβάλλει τῷ Συλλόγῳ, μετὰ προηγουμένην ἔκθεσιν καὶ τὰς ἀπαιτουμένας διασαφήσεις, κατάλογον τῶν ἀναγκαιοτέρων βιβλίων ἵνα ἀγορασθῶσι διὰ τὸν

(α) Ἀκολούθως προσετέθη καὶ ὁ κ. Μ. Παρανίκας.

(β) Προσετέθη μετὰ ταῦτα καὶ ὁ κ. Μ. Παρανίκας.

(γ) Ἀπὸ Νοεμβρίου καὶ ἑξῆς προσετέθησαν οἱ κ. κ. Μόρδμανν υἱός, Schroeder, Α. Βερναρδάκης καὶ Α. Δημητριάδης.

Σύλλογον, ἀπέναντι τῆς ἐπὶ τούτῳ προσφορᾶς τοῦ φιλομούσου ὁμογενοῦς κ. Γ. Κορωνιοῦ.

Ἡ ἐπὶ τούτου συζήτησις ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ κ. Ἀλ. Σ. Μαυρογένης ἀναγινώσκει «Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν ιθ'. αἰῶνα» (ἴδ. σελ. 78).

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος συζήτησις ἀναβάλλεται μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἀναγνώσματος.

Καὶ οὕτω διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣϞΖ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 19 Ἰουνίου 1871

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν τοῦ καθηγουμένου τῆς Μονῆς Πάτμου κ. Γρηγορίου ἐξαιτουμένου βοήθειαν ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς Πάτμου. — Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

β') Ἐπιστολὴν τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἰσραηλιτῶν Ἰωσὴφ Ναχαμούλη καὶ Σαμουὴλ Μόρδου ἀπὸ 7 Ἰουνίου, ἐκφραζόντων τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Περιοδικοῦ.

γ') Ἐπιστολὴν τοῦ Παππαδούκα ἀπὸ 10 Ἰουνίου, προσφέροντος δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ'αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐμπειρικῆς ψυχολογίας.

δ') Ἐπιστολὴν τῶν ἐνταῦθα κυρίων Δ. Παπαδοπούλου ἰατροῦ καὶ Λεωνίδα Θ. Δούνια φαρμακοποιοῦ ἀπὸ 16 Ἰουνίου, αἰτουμένων νὰ γίνωσι τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

ε') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα Θεοδ. Α. Μαυροκορδάτου ἀπὸ 18 Ἰουνίου, ἀναγγέλλοντος ὅτι προσφέρει τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας, ἀρ. 100, πρὸς ἀγορὰν βιβλίων· τὸν δὲ σχηματισμὸν τοῦ ἁρμοδίου καταλόγου ἀνατίθησι τῷ κ. Καλλιάδῃ.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐνῷ τὸ Προεδρεῖον ἔμελλε νὰ προτείνῃ ὡς ἐπίτιμον μέλος τὸν κ. Δόσιον πρόεδρον τῆς ἐν Ἀθήναις ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» ὁ Θεὸς μετεκαλέσατο αὐτὸν παρ' αὑτῷ, καὶ ἐκφράζων τὴν λύπην τοῦ Προεδρείου ὅτι δὲν ἠξιώθη νὰ τὸν καταγράψῃ μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων μελῶν αὐτοῦ, προτείνει νὰ γραφῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ σωματεῖον οὗ προήδρευεν.

Ἡ πρότασις αὕτη παμψηφεὶ ἐγένετο δεκτή.

Ἀκολούθως ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ Κανονισμὸς τυπωθεὶς μέλλει νὰ διανεμηθῇ εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, καὶ ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἔκρινε καλὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ καὶ δι' ἐγκυκλίου, ἣν καὶ ἀναγινώσκει ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Ο ΕΝ Κ/Π ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ]πόλει, τῇ 1871.

Ἀριθ. 993.

«Διαβιβάζοντες ὑμῖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Συλλόγου τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα δώσωμεν ἐξηγήσεις τινὰς ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἐστὶ κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν διττός, ἡ *καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καὶ ἡ διάδοσις αὐτῶν κατὰ τὴν Ἀνατολήν, μάλιστα τῆς κατωτέρας παιδεύσεως*, ἥτις ἐστὶν ὁμολογουμένως ἡ στερεὰ καὶ ἀκράδαντος βάσις τῆς ἐπιστημονικῆς πυραμίδος ἑκάστου ἔθνους, ὡς ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἀνωτέρων ἐπιστημῶν ἐστὶν ἡ κορυφή.

Ὁ Σύλλογος τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτε συνέστη, ἐνδιέτριβε μᾶλλον περὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἀνακοινώσεως φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετημάτων καὶ συζητήσεως ἐπ' αὐτῶν· κατὰ μικρὸν δὲ ἐνθαῤῥυνθεὶς ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς, ἣς ἔτυχε παρὰ τοῦ δημοσίου, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιδοκιμασίας πολλῶν λογίων τῆς τε σοφῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡμετέρας χώρας προαγόμενος, ἤρξατο νὰ εὐρύνῃ τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀναδεχθεὶς καὶ ἄλλα ἔργα, οἷά εἰσιν αἱ δημόσιαι διαλέξεις, ἄλλων τε καλῶν γενόμεναι ἀφορμὴ καὶ τῆς συστάσεως πολλῶν ἐπιστημονικῶν σωματείων ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ, ἡ σύστασις δημοσίας βιβλιοθήκης πρὸς θεραπείαν τῆς μεγάλης ἐλλείψεως, ἣν πᾶς τις αἰσθάνεται ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ ἡ σύστασις διαγωνισμάτων πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

Διατηρῶν τὰ μέσα ταῦτα τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον, ἵνα κατατάξῃ μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ Κανονισμῷ καὶ τὸ τῆς *ὑποστηρίξεως τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τῆς καθιδρύσεως νέων*, ὅπου ἀνάγκη παρίσταται. Τὸ μέσον τοῦτο ὁ Σύλλογος ἡμῶν καθιέρωσεν ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτοῦ, διότι ἐθεώρησεν αὐτὸ ὡς τὴν θετικωτέραν ὁδὸν τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καὶ ἡ μελέτη σπουδαίων καὶ ὑψηλῶν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα κυριώτερον ἠσχολήθη μέχρι τοῦδε ὁ Σύλλογος, ἐστὶν ἀναντιῤῥήτως ἔργον ἀναγκαιότατον διὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν, ἥτις στερεῖται τῶν ἀλλαχοῦ ὑπαρχόντων πολλῶν καὶ σπουδαίων ἐπιστημονικῶν καθιδρυμάτων· ἀλλ' ἡ ὑποστήριξις τῶν σχολείων καὶ ἰδίως τῶν δημοτικῶν ἐστὶν ἀσυγκρίτως ἀναγκαιοτέρα, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ πλούτη, ἅτινα ἐπεδαψίλευσεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ ἅτινα ἡ ἔλλειψις τῆς ἀπαιτουμένης παιδείας καὶ τῶν ἀναγκαίων γνώσεων ἀφῆκε νεκρὰ καὶ ἀκαλλιέργητα.

Παραδεχθεὶς ὅμως καὶ *τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τὴν καθίδρυσιν νέων* μεταξὺ τῶν μέσων τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος δὲν φρονεῖ, ὅτι θὰ δυνηθῇ ἀμέσως διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων νὰ ὑποστηρίξῃ πάντα τὰ ὑποστηρίξεως χρῄζοντα Σχολεῖα ἐν Ἀνατολῇ, οὐδ' ὅτι θὰ δυνηθῇ ἀμέσως νὰ συστήσῃ νέα πανταχοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦτα, ἀλλὰ προέθετο νὰ καταβάλῃ οὕτω τὰ θεμέλια τοιαύτης τινὸς ἐργασίας, καὶ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸ μέλλον τὴν ὁλοσχερῆ καὶ τελείαν αὐτῆς ἐνέργειαν.

Διττῶς δ' ἐλπίζει ὁ Σύλλογος, ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἀνατολῆς· α) ἐρεύνας ποιούμενος περὶ τῶν νεωτέρων καὶ τελειοτέρων διδακτικῶν μεθόδων, ὡς καὶ περὶ παντὸς ζητήματος τὴν διδασκαλίαν ἀφορῶντος, καὶ διαβιβάζων εἰς τὰς σχολάς, αἵτινες ἤθελον ζητήσει τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων ἐρευνῶν· καὶ β') παρέχων διάφορα ὑλικὰ βοηθήματα εἰς ἐκείνας τῶν πρὸς αὐτὸν ἀποτεινομένων σχολῶν, ἃς θέλει εὕρει μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐχούσας ἀνάγκην τῶν τοιούτων βοηθημάτων.

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ πρῶτον, ὁ Σύλλογος στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐλπίζει, ὅτι πολλὰ ἐξ αὐτῶν θὰ δείξωσι τὸν αὐτὸν ζῆλον περὶ τὴν σπουδὴν τῶν πρακτικῶν τούτων θεμάτων, ὃν ἔδειξαν ἤδη περὶ τὴν μελέτην ὑψηλῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον, ὁ Σύλλογος ἐρείδεται κυρίως εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν φιλομούσων καὶ φιλοκάλων συμπολιτῶν ἡμῶν, καὶ ἐλπίζει ὅτι θέλει πάντοτε τύχει τοιαύτης, προοιωνιζόμενος τοῦτο ἐκ τῆς γενναίας πρωτοβουλίας, ἣν ἔλαβον ἤδη δύω τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν προσφέροντα ἕκαστον ἀνὰ 200 λίρας ὀθωμανικὰς κατ' ἔτος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ γενναίων συνδρομῶν, αἵτινες δὲν διέλιπον προσφερόμεναι αὐτῷ πρὸς ὑποστήριξιν διαφόρων αὐτοῦ ἔργων, καὶ ἐξ ὧν, ὡς ἐν παραδείγματι, ἀναφέρομεν τὴν ἐκ 200 λιρῶν ὀθωμ. ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ ἀρτίως γενομένην παρὰ φιλοκάλου ὁμογενοῦς. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀσχολίαι καὶ ἐργασίαι αὐτοῦ πολλαί εἰσι καὶ ποικίλαι, ὁ Σύλλογος, ὅπως τελειότερον καὶ ἀκριβέστερον ἐκτελῇ ταύτας, καθιέρωσεν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ τὴν σύστασιν διαφόρων διαρκῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς ἐξακρίβωσιν καὶ μελέτην τῶν ζητημάτων, ἅτινα συνδέονται μετὰ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Διὰ τῆς συζάσεως τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων ὁ κύκλος τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας τοῦ Συλλόγου καθίσταται εὐρύτερος, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἔσονται καὶ πλουσιώτερα καὶ σπουδαιότερα. Οὕτω δὲ ἑκάστη Ἐπιτροπὴ εἰδικὸν ἔχουσα σκοπὸν θέλει ἀποτελεῖ ἴδιον κέντρον ἐργασίας, ὁ δὲ Σύλλογος ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ συγκεντρόνων ταύτας θέλει εὑρίσκει ἐν αὐταῖς τροφὴν πνευματικὴν προητοιμασμένην καὶ ἀντικείμενα σπουδαίων μελετημάτων.

Θεωρῶν δὲ προσέτι ὁ Σύλλογος ὡς ἄριστον σύνδεσμον τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ διαδόσεως τῆς παιδείας τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεκήρυξε τὴν μετὰ σχολίων κριτικῶν καὶ ἐξηγητικῶν ἔκδοσιν αὐτῶν, ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων μέσων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο, προσκαλῶν οὕτω τοὺς μὲν φιλομούσους τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, ἵνα χορηγήσωσι τὴν πρὸς τοῦτο ἀναγκαιοῦσαν δαπάνην, τοὺς δὲ λογίους ἵνα εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀποδυθῶσιν ἀγῶνα.

Περαίνοντες τὴν παροῦσαν νομίζομεν ἀναγκαῖον ἵνα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ἄρθ. 15 τοῦ Κανονισμοῦ, καθ' ὃ δύνανται νὰ γίνωσι τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ἄνδρες ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαμένοντες· ἐξαιτούμενοι δὲ τὴν ἀρωγὴν ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, σᾶς παρακαλοῦμεν ἵνα δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς κτλ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

Ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε τὴν ἐγκύκλιον ταύτην.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ περιδόξου Γ. Γρόττε ἐκλεχθέντος ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς.

Ὁ δὲ κ. Στέφ. Κ. Καραθεοδωρῆ ἀναγινώσκει τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἔχουσαν ἐν περιλήψει ὡς ἑξῆς·

Ἐλπίζων ὅτι ἄλλος ἐκ τῶν σοφῶν συναδέλφων, λέγει ὁ κ. Στέφ. Κ. Καραθεοδωρῆ, θέλει ἀναλύσει δεόντως τὰ σοφὰ τοῦ Γρόττε συγγράμματα, περιορίζομαι ἵνα ἐν ὀλίγοις ἀναφέρω κατ' ἐντολὴν τοῦ Προεδρείου τὰ κυριώτερα τοῦ βίου τοῦ περικλεοῦς τῆς Ἀλβιῶνος τέκνου, ὅπερ οὐ μόνον ἡ Ἀγγλία θρηνεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ Πανελλήνιον, διότι τὰ ἑλλ. γράμματα ἀπώλεσαν τὸν ἐνδοξότερον ἀντιπρόσωπον αὐτῶν.

Ὁ Γρόττε ἦτο μέλος οἰκογενείας γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ἔγγονος τοῦ τραπεζίτου Γεωργίου Πρέσκωττ. Γεννηθεὶς τῇ 17 Νοεμβρίου 1794, ἀφοῦ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν περιβόητον σχολὴν Charter House εἰσῆλθεν ὡς ὑπάλληλος εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μόλις ἄγων τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐξώδευεν ὅλας του τῆς ἀναψυχῆς τὰς ὥρας εἰς τὸν λόγιον Ἑρμῆν, καὶ ὁλοκλήρους τὰς ἑσπέρας εἰς τὴν μελέτην ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ εἰς τὰς οἰκονομολογικὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς προώδευεν εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἀφ' ἑτέρου ἀνεμιγνύετο καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος του, καὶ συνήθροιζεν ὕλην πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀφοῦ δὲ εἰς διάφορα περιοδικὰ ἔγραψε διάφορα, ἐξέδωκεν εἰς φῶς τὸ πόνημά του «Essentials of parliamentary reform, καὶ τὰ συμβάντα τοῦ 1830 ἐνέβαλον αὐτὸν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν πολιτικὴν τύρβην· τὸ δὲ 1832 ἐξελέχθη μέλος τοῦ Κοινοβουλίου μέχρι τοῦ 1841, ὅτε ἀπεσύρθη καὶ ἀπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Μέλος ὢν τοῦ Κοινοβουλίου ὡς βουλευτὴς τοῦ Λονδίνου ἐζήτει ἐπιμόνως τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, ἀλλ' εἰς μάτην, ὅτε καὶ βαρυνθεὶς ἀπεσύρθη ἐντελῶς ἐκ τῶν πολιτικῶν· καὶ εἰς τοῦτο χρεωστοῦμεν τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ σύγγραμμα, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1846 μέχρι τοῦ 1856 ἐξεδόθη εἰς ιϐ'. τόμους, καὶ πασίγνωστος ὁ ἐνθουσιασμός, ὃν προὐξένησεν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ἐν τῇ πεφωτισμένῃ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα ἡ ἐκτύπωσις τῆς μεταφράσεως ἐγένετο κατ' εἰσήγησιν τοῦ κλεινοῦ Niebuhr.

Μετὰ σύντομον, ἀλλὰ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἀνάλυσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Γρόττε, ἀναφέρει ὁ κ. Στέφανος Κ. Καραθεοδωρῆ τὸ δεύτερον ἄξιον λόγου σύγγραμμα αὐτοῦ «ὁ Πλάτων καὶ οἱ λοιποὶ Σωκρατικοί,» ὅπερ ἐξέδωκε τὸ 1865, μετὰ τὸ ὁποῖον ὁ περικλεὴς ἀνὴρ ἤρχισε μεγάλην περὶ Ἀριστοτέλους συγγραφήν, ἧς μόνον ὁ πρῶτος τόμος ἦτον ἕτοιμος πρὸς ἔκδοσιν, ὅτε ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸν κάλαμον. Ἂν δὲ καὶ αἱ φιλολογικαὶ ἐργασίαι ἀπερρόφουν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ καιροῦ του, μολονοτοῦτο παντοιοτρόπως καθίστατο ὠφέλιμος, διότι τὸ University College τὸ (Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου) εἰς αὐτὸν χρεωστεῖ τὴν ἀνθηρὰν αὐτοῦ κατάστασιν, ὅτι ὡς ὑποπρύτανις αὐτοῦ, εἶχε μόνος τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου καθιδρύματος, καὶ χάριν αὐτοῦ ἀπεποιήθη τὴν πρότασιν τοῦ κ. Γλάδστωνος νὰ λάϐῃ θέσιν εἰς τὴν ἄνω βουλήν.

Καταστρέφει δὲ τὸν λόγον ὁ κ. Στέφ. Κ. Καραθεοδωρῆ διὰ συντόμου περιγραφῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου αὐτοῦ, καθ' ἣν ὁ Γρόττε ἦτον ὁ εὐγενέστερος, γλυκύτερος καὶ μετριοφρονέστερος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ, γνωστὴ εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον διὰ τῆς βιογραφίας τοῦ Ary Scheffer, ἐπιζῇ μετὰ πεντηκονταετῆ βίον συζυγικῆς εὐτυχίας, καὶ ὅτι ἐτελεύτησεν ἄτεκνος, οἱ καλλίτεροι δὲ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὰ εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα ἐπιζήσοντα ἀθάνατα αὐτοῦ συγγράμματα.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος προτείνει ἵνα γραφῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν χήραν τοῦ Γρόττε, μνημονεύουσα τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγνώσεως τῆς βιογραφίας αὐτοῦ.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμψηφεὶ παραδεκτή.

Μετά τινα δὲ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου σχηματισθέντος καταλόγου τῶν βιβλίων τῶν ἀγορασθησομένων διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ κ. Γ. Κορωνιοῦ, ὁ κατάλογος οὗτος ἐνεκρίθη διὰ πλειονοψηφίας, τῇ προσθήκῃ ὅτι ὀφείλουσι ἵνα ὦσι τὰ βιβλία ταῦτα δεδεμένα.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Σύλλογος ἀνακηρύττει τὸν κ. Γ. Κορωνιὸν δωρητὴν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπίσης ἐνέκρινε νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος

ἐπιστολὴ καὶ τῷ κυρίῳ Θ. Μαυροκορδάτῳ διὰ τὴν ἄνωθι ἑκατονταλιρον προσφορὰν αὐτοῦ. Ὁ δὲ σχηματισμὸς τοῦ καταλόγου τῶν βιβλίων ἀνατίθεται τῷ κ. Κ. Καλλιάδῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ δωρητοῦ.

Ἐπὶ τέλους ἀναγγέλλει ὁ Πρόεδρος τὰς εὐχαριστίας τῆς Α. Ε. τοῦ Σαφὲτ Πασᾶ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας, δεξαμένου τὸ δίπλωμα ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Καὶ οὕτω διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΗ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 22 Ἰουλίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὰς τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κκ. Χρ. Ζωγράφου καὶ Γ. Ζαρίφη πρὸς ἀπάντησιν τῆς εὐχαριστηρίου τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐκ 200 λιρῶν ἐτησίαν αὐτῶν συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων.

β') Ἐπιστολὰς τοῦ Α. Προύσης κ. Νικοδήμου, τῶν ἐφόρων Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Α. Εἰρηνουπόλεως κ. Ἰγνατίου, τῶν κοινοτήτων Χάσκιοϊ καὶ Σινασοῦ, πρὸς δήλωσιν ὅτι παρέλαβον τὰ εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα αὐτῶν ἀπονεμηθέντα βραβεῖα τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντη.

γ') Τῆς ἐν Ἀθήναις ἑταιρίας τῶν «Φίλων τοῦ Λαοῦ» εὐγνωμονούσης διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ μετὰ τῆς ἐγκυκλίου.

δ') Τοῦ κ. Ἐρρίκου Σχλίεμαν εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

ε') Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει κ. Βλ. Σκορδέλη παρέχοντος πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἐκεῖ σχολείων.

ς') Τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν σχολείων Φερίκιοϊ, αἰτούσης συνδρομὴν διὰ τὸ ἀρτισύστατον δημοτικὸν αὐτῆς σχολεῖον.

ζ') Τοῦ ἐν Ἀθήναις *πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου* συγχαίροντος τῷ ἡμετέρῳ διὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμόν.

η') Τοῦ κ. Ν. Μάνου αἰτοῦντος διὰ τὴν Κορυτζὰν τὰ ἀντίτυπα τοῦ Περιοδικοῦ.

θ') Τοῦ κ. E. Goold εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους, καὶ προσφέροντος διὰ τὸν νέον σκοπὸν τοῦ Συλλόγου 10 λίρας ὀθωμανικάς.

ι') Τοῦ κ. Π. Λάμπρου ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ μακαρίτης Κ. Δόσιος ἀφῆκε κληροδότημα εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐξ 6000 δραχμῶν, καὶ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι ἤδη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου.

ια') Τοῦ κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ προσφέροντος τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετάφρασιν τῆς Αἰνειάδος τοῦ Βιργιλίου.

ιβ') Τοῦ κ. Ι. Πανταζίδου εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ.

ιγ') Τοῦ Βαρώνου Dumast εὐχαριστήριον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ μέλους ἐπιτίμου.

Εἶτα προτείνονται κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κκ. Κ. Ἰωσὴφ Κοφίνας (ἐξ Ἰωαννίνων), Λεβὰλ ἐφένδης, Δ. Παπαδόπουλος ἰατρός, Λεωνίδας Δούνιας φαρμακοποιὸς καὶ Ν. Βλέσσας, ὡς ἐπίτιμα δὲ οἱ κκ. Θ. Ὀρφανίδης, Ἐμ. Κόκκινος, Π. Καλλιγᾶς, Ἡρ. Μητσόπουλος Καθηγηταὶ τοῦ ἑλλ. πανεπιστημίου, Ν. Μαυροκορδάτος πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις *πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων Συλλόγου* καὶ Γ. Βασιλείου ὑποδιοικητὴς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΣΘ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 6 7βρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου «ὁ Παρνασσὸς» ἀπὸ Αὐγούστου 1871, ἀναγγέλλοντος ὅτι διενεμήθησαν τὰ σταλέντα αὐτῷ ἀντίτυπα τοῦ Περιοδικοῦ κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ Συλλόγου.

β') Ἐπιστολὴν τῶν προϊχόντων τοῦ Κάστρου Βερατίου, μετὰ συστατικῆς τοῦ Ἁγίου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου, ἀγγελλόντων τὴν ἀπὸ τριετίας σύστασιν παρθεναγωγείου, κινδυνεύοντος νὰ διαλυθῇ δι' ἔλλειψιν πόρων, καὶ ἐξαιτουμένων τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

γ') Τοῦ κ. Α. Μελᾶ, ἀπὸ Ἰουλίου 1871, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ 10 ἀντίτυπα τῶν περὶ *Χριστιανισμοῦ Φιλοσοφικῶν Μελετῶν* κατ' ἐντολὴν ἀνωνύμου ὁμογενοῦς, καὶ ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων.

δ') Τῶν ἀδελφῶν Περῤῥῆ ἀπὸ Ἰουλίου πεμπόντων τὰ ἐκ τοῦ πιεστηρίου αὐτῶν ἐκδοθέντα βιβλία.

ε') Τοῦ κ. Π. Καλλιγᾶ ἀπὸ Αὐγούστου 1871 εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ς') Ἀγγελίαν τοῦ ἐν Παρισίοις κ. A. Chassant Γραμματέως τοῦ «Πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικ. γραμμάτων Συλλόγου» *Περὶ ἐκδόσεως Ἑλληνογαλλικοῦ Λεξικοῦ*. Ἐπὶ τούτῳ προτείνει ὁ Πρόεδρος, ἵνα δι' ἐγκυκλίου ἀγγελθῇ πρὸς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἀναδέχεται νὰ διαβιβάζῃ τὰς συνδρομάς.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμψηφεὶ παραδεκτή.

ζ') Ἀγγελίαν τοῦ ἐν Κυδωνίαις Ἀναγνωστηρίου περὶ ἐκδόσεως τοῦ «Χαρικλέους τοῦ Βεκκήρου» μεταφρασθέντος ὑπὸ Α. Σταυρίδου.

Ἐγκρίνει ὁ Σύλλογος τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοιχοκόλλησιν αὐτῆς πρὸς καταγραφὴν συνδρομῶν.

η') Ἐπιστολὴν ἀπὸ Αὐγούστου τοῦ Ταμίου τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου «*Πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων*,» διαβιβάζοντος τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Κ. Δοσίου κληροδοτηθὲν ποσὸν τῶν 6 χιλ. δραχμῶν.

θ') Τοῦ κ. Ν. Τσιγαρᾶ ἀπὸ 7 βρίου ἀναγγέλλοντος, ὅτι ὁ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Καθηγητὴς κ. Δ. Στροῦμπος προσφέρει δι' αὐτοῦ τῷ Συλλόγῳ τὰ διάφορα πονήματα αὐτοῦ.

ι') Τοῦ ἐν Σερραῖς Μακεδον. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀπὸ Αὐγούστου, περιέχουσαν πληροφορίας περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, καὶ περικλείουσαν πρόγραμμα τοῦ Ἀντωνιαδείου διαγωνίσματος καὶ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς διδασκάλους πρὸς πληροφορίαν τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν σχολείων.

ια') Τῆς τῶν Κίων Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 7/βρίου, πεμπούσης ἀντίγραφον τοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς πρὸς ἐπιθεώρησιν.

Ὁ Σύλλογος ἀνέθετο τὸ ἔργον τοῦτο τῷ κ. Βασιάδῃ.

ιβ') Τοῦ κ. Τυπάλδου Πρετεντέρη ἐκ Κερκύρας ἀπὸ Αὐγούστου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ιγ') Τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη ἀπὸ Ἰουλίου, ὑποβάλλοντος τῇ κρίσει τῆς ἁρμοδίας Ἐπιτροπῆς τὴν χειρόγραφον αὐτοῦ *Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης*.

Παραπέμπεται τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. Βασιάδης ἀγγέλλει, ὅτι ὁ ἐν Παρισίοις *πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. γραμμάτων* Σύλλογος δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ, προέτρεψε ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ, ὅπως πέμψωσι τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντα βιβλία.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει διαφόρους προσφορὰς βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Ζαννῆς Νομικός, Oskar Edward, Η. Ζερβουδάκης, Ἀ. Μάτσικας, Δ. Δράκος ἐν Κων]πόλει, Δ. Σαλτέλης ἐν Κυδωνίαις, Ρ. Μ. Σβορῶνος ἐνταῦθα, Γ. Π. Μιχαηλίδης, Ἡρ. Κάμπερ, Β. Μ. Βαλλιάνος, Κ. Π. Τραυλός, Ν. Ἰ. Κοκκώνης, Ἰ. Ζαδές, Λ. Συρίγος, Δ. Καλλίνικος, Π. Μάξιμος, Π. Καρδαμίτσης, Κ. Π. Κανάκης, Ἀθ. Π. Κανάκης. Ἀ. Νικολόπουλος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Δ. Σγούτας, Μ. Βαλτατζῆς, Π. Ἀθηνογένους, Ν. Βερίσης, Κ. Βαρότσης ἰατρός, Ἰ. Βόδιτσας, Σπηλιωτόπουλος, Σ. Μ. Ἀγέλαστος, Στ. Οἰκονομάκης, Μ. Κούρτελης, Κ. Νικολαΐδης, Ἰ. Βρετός, Ν. Ἰ. Ῥοδοκανάκης, Ἀθ. Ἀποστολίδης ἰατρὸς ἐν Ἀϊδινίῳ, Κ. Πολυμέρης, Ἡ. Σ. Γεωργιάδης ἐν Ῥουστσουκίῳ.

Εἶτα ὁ Σύλλογος, τῇ προτάσει τοῦ Προεδρείου, ἐγκρίνει νὰ σταλῶσιν ἐγκύκλιοι πρὸς τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις φίλους τῶν γραμμάτων, περὶ αἰτήσεως πληροφοριῶν διὰ τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων αὐτῶν, καὶ περὶ ὑποδείξεως τῶν μερῶν, ὅπου ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη συστάσεως νέων σχολείων.

Ἐπίσης ἐγκρίνει τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου πρὸς συλλογὴν καὶ ἀντιγραφὴν ἐπιγραφῶν, ἀρχαιοτήτων κτλ. τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις.

Εἶτα προτείνονται ὡς μέλη τῆς μὲν Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Μ. Παρανίκας, τῆς δὲ Ἀρχαιολογικῆς ὁ κ. Ἀθ. Βερναρδάκης, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Γ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐγκύκλιον τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλ. Συλλόγου *ὁ Παρνασσὸς* ἀπὸ 8 Ὀκτωβρίου 1871, ἐν ᾗ ἐκτίθεται ὁ σκοπὸς τοῦ εἰρημένου Συλλόγου.

β') Ὁμοίαν τῆς ἐν Κ/πόλει Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ Αὐγούστου 1871.

γ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Κ/πόλει Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου «Μικρὰ Ἀσία» ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου 1871, δι' ἧς ἐξαιτεῖται νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἡ αἴτησις αὕτη ἐγένετο παμψηφεὶ δεκτή.

δ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1871, ἐν ᾗ ἐκτιθέμενος ὁ Σύλλογος οὗτος τὴν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κατάσασιν τῶν σχολείων ἐξαιτεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

ε') Ὁμοίαν τοῦ ἐν Αἴνῳ Ἀναγνωστηρίου «ὁ Εὐαγγελισμὸς» ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1871.

ς') Ἐπιστολὴν τοῦ Προεδρείου τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου *Βύρων* ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας ἐφορίας.

ζ') Τοῦ αὐτοῦ Προεδρείου πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871 ἀγγέλλοντος τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν περὶ ἀνιδρύσεως μνημείου ὑπὲρ τοῦ φιλέλληνος Βύρωνος ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ ἐξαιτουμένου συνδρομάς.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Οἰκονομ. Ἐπιτροπήν, πρὸς εἴσπραξιν συνδρομῶν καὶ ἀποζολὴν αὐτῶν.

η') Ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων κὺρ Σωφρονίου ἀπὸ 23 7/βρίου 1871, ἐν ᾗ ἐκτιθεὶς τὴν κατάσασιν τῆς παιδείας καὶ τῶν σχολείων εἰς 60 χωρία Τσαρακοβίσας καὶ Σουλίου, τριῶν τῶν Κουρέντων καὶ ἑπτὰ τῶν Τσουμέρκων, καὶ ὁρίζων τὸ ποσὸν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς ἵδρυσιν σχολείων, ἐξαιτεῖται τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου.

Τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου ἐγκρίνεται νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἅγιον Ἰωαννίνων· ἡ δ' ἐπιστολὴ μετὰ τοῦ περικλειομένου ἐν αὐτῇ καταλόγου νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

θ') Ἐπιστολὴν τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Ἡρακλείου Κρήτης ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1871, αἰτουμένης ὅπως ἀποσταλῇ ὁ διδάσκαλος.

ι') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐρρίκου Σχλίεμανν ἐκ τοῦ ὄρους Ἰσαρλὴκ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Τρῳάδος ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1871, ἐξιστοροῦντος τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένας ἐκεῖ ἀνασκαφάς, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΙΣΑΡΛΙΚ ΕΝ ΤΩ ΠΕΔΙΩ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ.

Τῇ 10|22 Ὀκτωβρίου 1871.

Κύριε Γενικὲ Γραμματεῦ!

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι ἐπέτυχα ἐπὶ τέλους νὰ ἀρχίσω τὰς ἀνασκαφὰς εἰς τὸ ὄρος τοῦτο τὴν τετάρτην $^{29}/_{11}$ 8βρίου μὲ 8 ἐργάτας· ἀλλ' ἤδη τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἶχον 35 καὶ τὴν $^{1}/_{13}$ 8βρίου 74 ἐργάτας, οἵτινες ἔμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου· ὅλοι εἶναι ἕλληνες ἀπὸ τὸ χωρίον Ῥεγκόϊ· τὸ ἡμερομίσθιον εἶναι ἐδῶ 9 γρ. Περισσοτέρους δὲ ἐργάτας δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιθεωρῶ. Ἔχω μεγάλην ὠφέλειαν ἀπὸ τὰ ἁμαξάκια (brouettes), ἀλλὰ δυστυχῶς ἔχω μόνον 8 ἀπ' αὐτά· διὰ τοῦτο μεταχειρίζομαι καὶ 45 κανίστρας διὰ τὴν μετακόμισιν τοῦ χώματος. Ἕκαστος ἐργάτης φέρει δύο κανίστρας διὰ μιᾶς, ἀλλά, ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι τόσον κουραστική, ὥστε ἀναγκάζομαι νὰ ἀλλάξω τοὺς φέροντας κάθε ὥραν. Μετεχειρίσθην τὴν πρώτην ἑβδομάδα καὶ 4 ἁμάξας μὲ βῶδια διὰ τὴν μετακόμισιν τοῦ χώματος, ἀλλ' αὐταὶ δὲν μοὶ χρησιμεύουν πλέον εἰς τὸ παρὸν βάθος τῆς ἀνασκαφῆς. Ἐργάζομαι μὲ μεγίστην ἐνέργειαν ἵνα φθάσω ἀκόμη πρὸ τῶν χειμερινῶν βροχῶν εἰς τὸ ἀρχαιότατον ἔδαφος, καὶ ἵνα λύσω ἐπὶ τέλους τὸ μεγάλον αἴνιγμα τῆς τοποθεσίας τῆς Τροίης τοῦ Ὁμήρου. Εἶμαι δὲ βεβαιότατος ὅτι τὸ ὄρος Ἰσαρλὶκ εἶναι ἡ ἀκρόπολις τῆς Τροίης, ἡ Πέργαμος τοῦ Πριάμου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ καλλιεργούμενα ὄρη σμικρύνουν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐντελῶς ἀφανίζονται. λ. χ. πλησίον τοῦ χωρίου Ἀνκερσγάγεν ἐν Μεκλεμβούργῳ ὑπῆρχεν ἓν ὄρος, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ μου ἐλογαρίαζον τὸ ὑψηλότατον τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐν διαστήματι 40 ἐτῶν τοῦτο τὸ ὄρος ἐντελῶς ἠφανίσθη. Ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὄρη σημαντικῶς ἐν ὕψει καὶ ἐν πλάτει αὐξάνουσιν, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἐν διαστήματι χιλιάδων ἐτῶν, πάντοτε νέα σπήτια κτίζονται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν οἰκοδομῶν. Τὸ ὄρος Ἰσαρλὶκ ἀποδεικνύει τοῦτο σαφέστατα. Τὸ ὄρος τοῦτο κεῖται κατὰ τὴν βόρειον ἄκραν τοῦ Ilium Novum, τοῦ ὁποίου ἡ τοποθεσία ἀποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ περιτειχίσματος, ὅπερ εἶναι πανταχοῦ φανερόν. Ὄχι μόνον ἡ μεγαλοπρεπὴς θέσις τοῦ ὄρους τούτου ἐντὸς τῆς τοποθεσίας τοῦ Ilium Novum καὶ τὸ τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα Ἰσαρλίκ, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀκρόπολις, ἀλλὰ καὶ τὰ πέρυσι ὑπ' ἐμοῦ ἐν αὐτῷ ἀνακαλυφθέντα τείχη καὶ παραπετάσματα δύο μέτρων τὸ πλάτος, ὅλα ταῦτα ἀρκούντως ἀποδεικνύουν, ὅτι ἐδῶ ἦτο ἡ Πέργαμος τοῦ Νέου Ἰλίου· καὶ οὕτω, ὅτι ἐδῶ καθ' Ἡρόδοτον 7.43 ὁ Ξέρξης ἀνέβη καὶ ἐθυσίασε τῇ Παλλάδι τῇ Ἀθηνᾷ τῶν Ἰλιέων 1000 βῶδια, ὅτι ἐδῶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐκρέμασε τὰ ὅπλα του ἐν τῷ ναῷ τῆς θεᾶς ταύτης, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔλαβεν ὀλίγα τῶν ἐν αὐτῷ ἀπὸ τὸν τῆς Τροίης πόλεμον φυλαχθέντων ὅπλων· αὐτὸς δὲ ὁμοίως ἐθυσίασεν ἐδῶ τῇ θεᾷ (Στράβων 13.1.8. Ἀρριανὸς 1.11. Πλούταρχος ἐν βίῳ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου 8).

Ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῆς Τροίης ὁ ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς κυρίως μνημονεύεται ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ ἐν τῇ παραδόσει· διὰ τοῦτο συμπεραίνω ὅτι αὐτὸς εὑρέθη εἰς τὸ ὑψηλότατον μέρος τῆς κορυφῆς· ἀπεφάσισα δὲ νὰ ἀνασκάψω ἐκεῖνον τὸν τόπον ἕως εἰς τὸ ἀρχαιότατον ἔδαφος· ἐπεθύμουν ὁμοίως νὰ ἐβγάλω εἰς τὸ φῶς τὰ παναρχαιότατα ὀχυρώματα τῆς Περγάμου, καὶ νὰ ἐξετάσω ἀκριβῶς πόσῳ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος τοῦ ὄρους ηὔξησε διὰ τοῦ ἐπισεσωρευμένου χώματος· διὰ τοῦτο ἤρχισα εἰς ἀπόστασιν 20 μέτρων ἀπὸ τὴν περυσινὴν χάνδακά μου μεγάλην διώρυγα 48 μέτρων τὸ μῆκος καὶ 15 μ. τὸ πλάτος, ἥτις ὑπερβαίνει τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς κορυφῆς, καὶ ἐμπεριέχει ὅλον τὸ κτίριον, τοῦ ὁποίου ἀνεκάλυψα πέρυσι τὰ θεμέλια· τὸ μῆκος τῆς οἰκοδομῆς ταύτης εἶναι 17 μ. 90, τὸ δὲ πλάτος 13 μ. 25. φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔβγαλα ὅλα τὰ θεμέλια ταῦτα.

Μέγισται εἶναι αἱ δυσκολίαι τῶν ἀνασκαφῶν εἰς ταύτην τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ πᾶν λείπει, αἱ δὲ δυσχέρειαι μεγαλύνουν καθ' ἡμέραν· διότι, ἕνεκα τοῦ κατηφόρου, τὸ μῆκος τῆς κατατομῆς αὐξάνει καθ' ὅσον σκάπτομεν βαθύτερον. Ἡ μετακόμισις τοῦ χώματος εἶναι τόσῳ δυσκολωτέρα, ὅσῳ ἐξ ἀνάγκης αὐτὴ πρέπει νὰ γίνῃ διὰ πλαγίων δρόμων. Κατὰ τὰς πρώτας 9 ἡμέρας καὶ ἡ μετακόμισις τῶν εὑρισκομένων εἰς τὰς ἀνασκαφὰς πολλῶν πετρῶν ὑπερβολικοῦ μεγέθους σρόδρα μᾶς ἐμπόδισε τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον, καθ' ἣν στιγμὴν μία μεγάλη πέτρα κυλινδεῖται ἕως εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κατηφόρου, ὅλοι οἱ ἐργάται ἀφίνουν τὴν ἐργασίαν των, καὶ τρέχουν νὰ ἰδοῦν τὸν λίθον, τὸν μὲ μεγίστην ταχύτητα καὶ μὲ κρότον κυλινδούμενον ἀπὸ τὸ κατήφορον. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς βάθος τριῶν μέτρων εὑρίσκομεν μόνον ὀλίγας μεγάλας πέτρας.

Εἰς βάθος 2 μέτρων εὑρήκαμεν ἓν φρέαρ ἀπὸ τὸν ῥωμανικὸν χρόνον· αὐτὸ ἦτο σκεπασμένον μὲ μεγάλην πέτραν, καὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι βαθύ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἔχει δίκαιον ὁ σεβαστὸς φίλος μου ὁ κ. Φράνκ Κάλβερτ, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἄλλου ἡμίσεος τοῦ ὄρους, ὅστις βεβαιοῖ ὅτι εἰς βάθος 5 μ. εὑρίσκεται βράχος. εἶμαι πεποιθὼς ὅτι, ἐὰν ἔχῃ βράχον, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον παρὰ 10 μ. ὑπὸ τὴν γῆν.

Εἰς βάθος 1 μ. καὶ ἕως 2 μ. εὑρήκαμεν πολλὰ χαλασμένα νομίσματα τοῦ Νέου Ἰλίου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρῳάδος. Ἀλλ' εἰς βάθος 2 ἕως 3 μ. τὰ νομίσματα λείπουν ἐντελῶς, καὶ τὰ τζουκάλια εἶναι πολὺ παραξένου κατασκευῆς, καὶ ἐνίοτε ὁμοιάζουν πρὸς τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐν τῇ νήσῳ Θηρασίᾳ ὑπὸ 3 στρώματα πορσελάνης. Συχνὰ εὑρίσκομεν καὶ χάλκινα ξίφη χαλασμένα ἀπὸ σκωρίαν· ἐν γένει ὁ χαλκὸς εἶναι τὸ μόνον μέταλλον, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε εὑρήκαμεν. Εὑρίσκομεν πάμπολλα στρογγύλα κομμάτια γλήνης μὲ δύο τρύπας, συμπεραίνω ὅτι αἱ γυναῖκες μετεχειρίζοντο αὐτὰς ὑφαίνουσαι. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἰλιεῖς ἦσαν θαυμασταὶ κογχυλίων, διότι εὑρίσκομεν ὑπερβολικὸν ποσὸν αὐτῶν· εὑρίσκομεν καὶ ὄστρακα ὀστρειδίων καὶ πάμπολλα κόκκαλα.

Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Ἰσαρλὶκ εἶναι 40· ἡ βόρειος πλευρά, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι τὸ σῶμα τῆς διώρυγός μου, καταβαίνει ὑπὸ γωνίαν 40 βαθμῶν.

Ἐπειδὴ ἐπιστατῶ μόνος ὅλας τὰς ἐργασίας, σφόδρα δυσκολεύομαι, ἀλλὰ μ'ὅλον τοῦτο τὸ μεγάλον ἔργον προοδεύει, καὶ ἐὰν μόνον ὁ καιρὸς μείνῃ ἀκόμη ἕνα μῆνα καλός, ἀναμφιβόλως θέλομεν φθάσει εἰς βάθος 10 μέτρων. Δὲν θέλω νὰ εἴπω τίποτε περὶ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς μου εἰς ταύτην τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ πᾶν λείπει, καὶ ὅπου εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ πάρω

κάθε πρωΐ 4 σιτάρια κινίνης ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τοῦ βαλτώδους πυρετοῦ.

Ὁ πολιτισμός μ' ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἀγαθά του δὲν ἔφθασεν, ἢ κάλλιον νὰ εἴπω, δὲν ἐπανῆλθεν ἀκόμη εἰς τὴν Τρῳάδα· κανένας τῶν 74 ἐργατῶν μου δὲν ἠξεύρει γράμματα, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν αὐτοὶ ἔχουν καθαρώτατα ἤθη. Αἱ δὲ γυναῖκες τῆς Τρῳάδος διακρίνονται τόσον διὰ τὴν ὡραιότητά των, ὅσον καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην των.

Τὴν πρώτην βροχερὰν ἡμέραν θὰ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐξακολουθήσω τὰς πληροφορίας μου.

Δεχθῆτε τὴν βεβαίωσιν τοῦ εἰλικρινοῦς σεβασμοῦ μου.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

Διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

ιά) Τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου 1871, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

ιβ') Τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἰ. Ἀ. Βρετοῦ ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1871, προσφέροντος τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τῆς Παιδικῆς αὐτοῦ Βιβλιοθήκης.

ιγ') Τοῦ ἁγίου Βελεγράδων Κ. Ἀνθίμου ἐκ Βερατίου ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1871, περικλείουσαν διάφορα ἀπεικονίσματα ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων.

ιδ') Τοῦ κ. Κ. Δημάδου ἀρχιτέκτονος ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1871, ἐξαιτουμένου ὅπως ἐγγραφῇ τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

ιέ) Τῶν κ. κ. Δ. Μαλιάδου, Γ. Χασιώτου καὶ Ι. Γκιὼν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου 1871, προτεινόντων διαφόρους ὡς τακτικὰ μέλη.

Εἶτα ἀναγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων

1) Τοῦ ἁγίου Ἰωαννίνων,

2) Τῶν ἱδρυτῶν τοῦ ἐνταῦθα ἑλλ. λυκείου,

3) Τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Βαθυῤῥάκος,

4) Τοῦ Συλλόγου «Περία» καὶ τοῦ Κ. Νικολαΐδου.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κ. κ. Ἐρνέστος Κούρτιος, καθηγητὴς ἐν Βερολίνῳ, καὶ ὁ ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας κόμης Melchior de Vogué, ὡς τακτικοὶ δὲ οἱ κ. κ. G. Curtis Chapelain de l' église commemorative protestante de C/ple, Hughes γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς πρεσβείας καὶ ὁ D. Mordtman (υἱὸς) ἰατρός· ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ι. Θεοδωρίδης, πρόεδρος τοῦ ἐν Σέρραις Μακεδ. Φιλεκπ. Συλλόγου, Κ. Θεοδωρίδης, πρόεδρος τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Συλλόγου, Hyde Clarke μηχανικὸς τοῦ σιδηροδρόμου Σμύρνης καὶ Giovanni Leonardi φαρμακοποιὸς ἐν Ἀγκύρᾳ.

Εἶτα ὁ Ταμίας ἀναγινώσκει τὸν ἐτήσιον προϋπολογισμὸν τοῦ Συλλόγου, ἡ δὲ συζήτησιν αὐτοῦ ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπὴ συνῳδὰ τῇ πληρεξουσιότητι, ἣν παρὰ τοῦ Συλλόγου ἔχει, κατάλληλον οἰκόπεδον εὑροῦσα ἐξ 850 περίπου τετραγ. πήχεων, πρὸς λίρας ὀθωμ. δύο καὶ τρία τέταρτα τὸν τετρ. πῆχυν, ἐξαιτεῖται τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀγορὰν αὐτοῦ.

Μετά τινας διασαφήσεις περὶ ῥυμοτομίας καὶ περὶ ἐξοικονομήσεως τοῦ ἀναγκαιοῦντος χρηματικοῦ ποσοῦ, ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε παμψηφεὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ εἰρημένου οἰκοπέδου.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΑ'.

Τῇ 1 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀγγέλλει, ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις κ. Π. Κουπιτώρης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ Εὐαγγέλιον *ἐπὶ μεμβράνης*.

Παραπέμπεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν, ἵνα ποιήσηται αὐτὴ τὴν δέουσαν περιγραφὴν αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ προεδρεύων κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀγγέλλει, ὅτι τὸ Προεδρεῖον προτείνει τῷ Συλλόγῳ ὡς ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος τὴν Α. Θ. Π. τὸν οἰκουμ. πατριάρχην κύριον Ἄνθιμον τὸν ς'. Ὁ Σύλλογος παραδεξάμενος ἐξελέξατο παμψηφεὶ τὴν Α. Θ. Π. Ἄνθιμον τὸν ς'. Μέλος Ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου· ἐπεφόρτισε δὲ τὸ Προεδρεῖον ἵνα ἐν σώματι μεταβὰν παρ' αὐτῷ ἐπιδώσῃ αὐτῷ τὸ δίπλωμα.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δ'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί, ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κ. Σωφρόνιος, Κωνσταντῖνος Δημάδης ἀρχιτέκτων, Γ. Ἀδαμαντίδης ἐν Κασσανδρείᾳ, Θεόδωρος Ἰωακείμ, Α. Δημητριάδης, Ἀρσένιος Παπᾶ Εὐστρατίου, Εὐστάθιος Εὐγενίδης, Βασίλειος Τάξης, Δημήτριος Κοκκώνης, Ζωρζῆς Σεβαστόπουλος, Μιλτιάδης Κατινάκης, Ναπολέων Καποδαΐστης, Γεώργιος Δάλας, Γεώργιος Λάτρης, Κωνστ. Τσερώνης καὶ Ἀλέξανδρος Σεβαστόπουλος, οἱ πάντες ἐν Κ/πόλει· ἔτι δὲ οἱ ἐν Φιλιππουπόλει κ. κ. Μ. Γκιουμουσγκερδάνης, Ἀθ. Γκιουμουσγκερδάνης, Κυριακὸς Δ. Μήτσορας, Δ. Ἀργυριάδης, Κωνστ. Παπαδάτης, Ζήσης Νέμτσογλους, Μιχαὴλ Νέμτσογλους, Κλεάνθης Χατζῆ Ἀργύρογλους, Δ. Κυριαζῆς, Κ. Ζουπάν, Ἰωάννης Ἀλτινταμάζης, Κωνσταντῖνος Δήμητσας, Εὐστράτιος Ζαφειριάδης καὶ Κων. Περίδης· ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ κ. Κλεάνθης Παπάζογλους ἐν Βραΐλᾳ.

Ἀκολούθως ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Ι. Ζωγραφίδης ἀποστέλλεται προσεχῶς εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης ὡς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς γλώσσης συνεπείᾳ τῶν ἐπανειλημμένων αἰτήσεων τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων τῆς πόλεως ἐκείνης· προτείνει δὲ εἰς τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ Προεδρεῖον ἵνα διὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἔξοδα τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ δώσῃ ὁ Ταμίας τοῦ Συλλόγου λίρας ὀθωμ. 4 ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτή.

Εἶτα ὁ Κ. Μ. Παρανίκας ἀναγινώσκει τὸ «Περὶ γλωσσολογίας» πρῶτον ἀνάγνωσμα αὐτοῦ (ἴδ. σελ. 24).

Εἶτα ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς.

Διὰ τῆς σειρᾶς τῶν γλωσσολογικῶν ἀναγνωσμάτων ἃ προτίθεται νὰ ποιήσῃ ὁ κ. Παρανίκας, ὁ Σύλλογος ἐπανέρχεται καὶ αὖθις ὅθεν ἤρξατο· διότι αἱ πρῶται συνεδριάσεις, ὡς ἐνθυμοῦνται τὰ ἀρχαῖα τοῦ Συλλόγου μέλη, εἶχον εἰς τὰ περὶ γλώσσης ζητήματα καθιερωθῆ, πολλάκις δὲ ὑπεδείχθη τίνων γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων ἀνάλυσις δύναται νὰ ἐπιχύσῃ μέγα φῶς καὶ συντελέσῃ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ πρόοδον καὶ παρ' ἡμῖν τῆς γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης (ἴδ. Περιοδ. τόμ. Α. σελ. 32), πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἐν τῷ Περιοδικῷ καταχωριζομένοις ἐρανίσμασιν ἐπανελήφθη, ὅτι τοῦ Συλλόγου ἔστι καὶ τοῦτο, ἵνα τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλοσοφικὰς γνώσεις τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης μετοχεύσῃ εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἑστίαν, καὶ καταστήσῃ καὶ παρ' ἡμῖν κοινάς· ὅ,τι τότε ὡς εὐχὴ ἐξεφράζετο, τοῦτο μετὰ χαρᾶς βλέπομεν νῦν καθιερωμένον ἐν τῷ Κανονισμῷ, καὶ ὡς καθῆκον ἐπιβαλλόμενον εἰς ἰδίαν Ἐπιτροπήν, τὴν φιλολογικήν, «ἵνα δηλ. κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς πρόοδους». Διὰ τῆς κοινοποιήσεως ταύτης οὐ μόνον ὁ Σύλλογος ἐνήμερος καθίσταται τῶν προόδων τῆς γλωσολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἐπέκεινα τῶν τοῦ Συλλόγου ὁρίων ἐξαπλοῦνται αἱ γνώσις αὗται διὰ τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύσεως, ἕως οὗ πληθυνθῇ ἡ γλωσσολογικὴ γνῶσις καὶ διδαχθῶσι πολλοί.

Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου, ἰδίᾳ δέ, λέγει ὁ κ. Βασιάδης, τὰς ἐξῆς ποιοῦμαι παρατηρήσεις.

Ὁ κ. Παρανίκας ἀναφέρων τ[illegible] θεμελιωτὰς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἐπελάθε[illegible] τοῦ Εὐγενίου Burnouf οὐκ ὀλίγον συντελέσαντος εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, περὶ οὗ πάντοτε μετ' ἐπαίνων καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης ὁμιλεῖ ὁ Max Müller. Περὶ δὲ τῆς ἀρχεγόνου φυλῆς καὶ γλώσσης τῶν Ἀρίων τὸν λόγον ποιούμενος μεταχειρίζεται ὁ κ. Παρανίκας τὴν λέξιν *Ἰνδογερμανικήν*, ἣν ὑπ' ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἔπλασαν οἱ γερμανοὶ γλωσσολόγοι, καί τοι τινὲς ἐξ αὐτῶν μεταχειρίζονται τὴν λέξιν *Ἰνδοευρωπαϊκήν*· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν ἡ φυλὴ καὶ ἡ γλῶσσα ἦν ἀδιαίρετος, καὶ οὔτε Ἰνδοὶ ὑπῆρχον οὔτε Γερμανοί, ὀρθότερόν ἐστιν, ἵνα μεταχειριζώμεθα τὸ ὄνομα *Ἀρία*, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ὀνομάτων τοῦ ἀρχεγόνου τούτου φυλετικοῦ στελέχους· τοῦ δὲ *Ἰνδοευρωπαϊκὴ* δυνάμεθα νὰ κάμωμεν χρῆσιν, ὅταν πρόκειται λόγος περὶ τοῦ συνόλου τῶν διακλαδώσεων τοῦ στελέχους τούτου μετὰ τὴν ἀπόσχισιν. Γλωσσικὸν δὲ βεβαίως ἁμάρτημά ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Παρανίκα ῥηθέν, ὅτι ἐν τῷ bharamasi τὸ μὲν ma ἐστὶν ὑποκείμενον, τὸ δὲ si ἀντικείμενον, ἐνῷ καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰσὶν ὑποκείμενα, συναπαρτίζουσαι τὸ πρῶτον πληθυντικὸν πρόσωπον. Ἁμαρτάνει δὲ λέγων, ὅτι ὁ Max Müller ἀποκρούει τὴν ἀρχικὴν ἑνότητα τοῦ Σημιτικοῦ καὶ Ἀρίου στελέχους· τοὐναντίον ἐν μακρᾷ ἐπιστολῇ περὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν Τουρανίων γλωσσῶν, ἀποσταλείσῃ τὸ 1854 πρὸς τὸν Bunsen πρεσβευτὴν τότε τῆς Πρωσσίας ἐν Λονδίνῳ, καὶ δημοσιευθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Δοκιμίῳ τῆς φιλοσοφίας τῆς γενικῆς ἱστορίας, ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ οὐ μόνον τὴν ἀρχικὴν ἑνότητα τοῦ Σημιτικοῦ καὶ Ἀρίου στελέχους, ἀλλὰ καὶ τοῦ Τουρανικοῦ, πρὸς ὃν ἀντεῖπεν ὁ καθηγητὴς Πόττ.

Πρὸς ταῦτα ἁπάντων ὁ κ. Μ. Παρανίκας, μετεχειρίσθην, λέγει, τὸ ὄνομα *ἰνδογερμανικὴ*

φυλή, ἐπειδὴ προθέμενος κατ' ἀρχὴν νὰ ἀκολουθήσω γερμανοὺς ἐπιστήμονας, πρὸς οὓς ἔχω ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, δὲν δύναμαι νὰ παρεκτραπῶ ποιούμενος χρῆσιν ἄλλων προσωνυμιῶν, καθόσον μάλιστα οἱ ἄνδρες οὗτοι δέον ἵνα θεωρῶνται οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα ζητήματα· διαφωνίαι δὲ περὶ ὅρων ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ μεταξὺ τῶν ἐπισήμων τούτων ἀνδρῶν, οἷον ὁ Max Müller τὴν γλωσσολογίαν ἀποκαλεῖ *ἐπιστήμην τῆς γλώσσης*, ἄλλοι τὴν ὀνομάζουσι Linquistique (γλωσσολογίαν), ἕτεροι γλωσσοσύγκρισιν κτλ.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παράλειψιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Εὐγενίου Burnouf ὡς γλωσσολόγου, ἐπιφέρω ὅτι ὁ Max Müller θεωρεῖ τοῦτον ἐκ τῶν ἐξόχων νόων τῆς Γαλλίας, καὶ μαθητὴς μάλιστα αὐτοῦ ὑπῆρξεν, ἀλλὰ γλωσσολόγος οὐκ ἦν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΒ'.

Τῇ 8 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου 1871 τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Γ. Βασιλείου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προτείνοντος νὰ ὀνομασθῇ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Mordtmann (υἱός), ἀσχολούμενος εὐδοκίμως εἰς ἀρχαιολογικὰς καὶ Βυζαντινὰς μελέτας.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας.

γ') Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγγέλλοντος, ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπὸ τοῦ Προεδρείου συνταχθείσας ἐγκυκλίους περὶ τῆς διανομῆς τῶν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἐτησίως διδομένων προσφορῶν ἀπεφήνατο κατὰ πλειονοψηφίαν, ὅτι δέον ἐν αὐταῖς νὰ ἀναφέρηται, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο διανεμηθήσεται: ἀνὰ 25 λίρας εἰς ὀκτὼ ἀῤῥένων σχολεῖα, καὶ εἰς ὀκτὼ παρθεναγωγεῖα· καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ μειονοψηφοῦσα γνώμη, ὅπως ἀφεθῇ ἀόριστον τοῦτο.

Μετά τινα συζήτησιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Σύλλογος παρεδέχθη δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τὴν πρότασιν τοῦ κ. Δ. Μαλιάδου, ἵνα ἀφεθῇ τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως αὕτη ὁρίσῃ κατ' ἔτος τὸ διανεμηθησόμενον ποσόν, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων, ἅτινα χρῄζουσιν ὑποστηρίξεως.

δ') Ἀναγινώσκει τὸ σχέδιον τῶν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Συλλόγους καὶ Λέσχας κλπ. ἀποσταλησομένων δύο ἐγκυκλίων (μετὰ τοῦ Διαγράμματος) ἐχουσῶν ὡς ἑξῆς·

Ο ΕΝ Κ/Π. ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ]πόλει τῇ 1871

Ἀριθ.

Ἐκ τῆς ἐσωκλείστου ἐγκυκλίου θέλει ἰδεῖ ἡ Ὑμετέρα τὸν τρόπον, δι' οὗ ὁ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐνέκρινεν, ὅπως ἀναπληρώσῃ κατὰ τὰ ἐνόντα αὐτῷ μέσα τὸν διὰ τοῦ Κανονισμοῦ διακηρυχθέντα ἤδη ἐκπαιδευτικὸν αὐτοῦ σκοπόν. Ἡ αὐτὴ δ' ἐγκύκλιος ἐν ἀντιτύποις συναποστέλλεται ὑμῖν, ἵνα ἐγκαίρως διαβιβασθῇ εἰς τὰς Ἐφορίας, Δημογεροντίας ἢ ἄλλα σωματεῖα, ἐποπτεύοντα τὰς σχολὰς τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ὑμῶν, ὅπως δυνηθῶμεν ἵνα πορισθῶμεν τὰς δεούσας ἀκριβεῖς πληροφορίας πρὸς εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σκοποῦ ἔν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Καὶ ἀληθῶς, ἄλλως δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σχολείων, ἢ δι' ὑμῶν τῶν πνευματικῶν πατέρων τοῦ ἔθνους, οἵτινες ἐστὲ καὶ οἱ φυσικοὶ προστάται καὶ βοηθοὶ αὐτῶν, πᾶν τὸ ἐφ' ὑμῖν παρέχοντες πρὸς τοῦτο. Οὕτω δὲ διαβιβάζουσα ἡ Ὑμετέρα τὰς ἐγκυκλίους ἔνθα δεῖ, καὶ εὐαρεστουμένη ἵνα ἐπιστρέψῃ τὰς ἀπαντήσεις αὐτῶν προσφέρει ἡμῖν μεγίστην ὑπηρεσίαν.

Καὶ τοῦτο μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέρη, εἰς ἃ ὑπάρχουσιν ἤδη σχολεῖα· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μέρη, ἐν οἷς ἐλλείπουσι τοιαῦτα, παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν Ὑμετέραν ἵνα ὑποδείξῃ ταῦτα, ἀναφέρουσα τὰς ἀνάγκας ἑκάστου αὐτῶν, τὴν κοινωνικήν, ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ τὴν συνδρομήν, ἣν νομίζει ἀναγκαίαν, ὅπως ἐπιτευχθῇ καὶ ἐν αὐτοῖς ἡ σύστασις σχολείων.

Καὶ ναὶ μὲν ὁ Σύλλογος δὲν δύναται νὰ συστήσῃ ἀμέσως σήμερον πανταχοῦ σχολεῖα, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν θέλει παύσει ἐνθαῤῥύνων τὰ ἀνάγκην ἐνθαῤῥύνσεως ἔχοντα καὶ μὴ ἐξαρκοῦντα ἐκ τῶν ἐνόντων μέσων πρὸς τοῦτο· καὶ εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει πράξει πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὅπως συντελέσῃ ἵνα πολυπλασιασθῶσι ταῦτα ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς χώραις. Νομίζομεν περιττὸν ἵνα συστήσωμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν τὸ προκείμενον θέμα, ἀλλὰ στηριζόμενοι εἰς τὸν ἱερὸν αὐτοῦ σκοπόν, παρακαλοῦμεν θερμῶς Αὐτήν, ἵνα παράσχῃ ἡμῖν τὴν ἠθικὴν σύμπραξίν Της πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ὃν ἀπὸ κοινοῦ πάντες ἐπιδιώκομεν.

Ἀναμένοντες ἀπάντησίν Σας ἀσπαζόμεθα τὴν δεξιάν Της, καὶ ὑποσημειούμεθα μετὰ σεβασμοῦ,

Τῆς Ὑμετέρας

Πρόθυμοι θεράποντες

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

Ο ΕΝ Κ/Π. ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Ἐν Κ]πόλει τῇ 187

Ἀριθ.

Πρὸς τὴν Ἐφορίαν (ἢ Δημογεροντίαν) τῆς Κοινότητος

Κύριοι

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἀναλαβὼν συμφώνως τοῖς ἄρθροις 69, 70 καὶ 71 τοῦ Κανονισμοῦ (*) αὐτοῦ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ὑποστήριξιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ σχολείων, καὶ τὴν κατὰ τὰ μέσα αὐτοῦ ἀνέγερσιν νέων, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσιν, ἔχει ἀνάγκην λεπτομερῶν πληροφοριῶν περί τε τῆς καταστάσεως τῶν ὑφισταμένων σχολῶν καὶ περὶ τῶν μερῶν, ὅπου τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τούτων στηριζόμενος ὁ Σύλλογος θέλει κρίνει τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα θέλει θεωρήσει ἔχοντα ἀνάγκην μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ θέλει διανείμει κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν τά τε χρηματικὰ ποσά, ἅπερ φιλόμουσοι καὶ φιλοπάτριδες ὁμογενεῖς προσφέρουσιν αὐτῷ ἐτησίως, καὶ ὅσα ἐκ τῶν ἰδίων δύναται νὰ διαθέσῃ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀνωτέρω σκοποῦ αὐτοῦ.

Τούτων λοιπὸν ἕνεκα περικλείομεν ὑμῖν Διάγραμμα, ἐν ᾧ ἐπιγεγραμμέναι εἰσὶ διάφοροι ἐρωτήσεις, ἀφορῶσαι τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων ὑμῶν, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀπαντήσητε εἰς αὐτὰς ὅσον οἷόν τε λεπτομερέστερον, σημειοῦντες τὰς ἀπαντήσεις ὑμῶν δι' ἕκαστον θέμα ἐπὶ τῆς ἀναλόγου στήλης, ἢ καὶ ἰδίαν ἔκθεσιν ἀποστέλλοντες περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν σχολείων ὑμῶν, περιλαμβάνουσαν τὰς ἐν τῷ Διαγράμματι ἐρωτήσεις ἡμῶν. Αὗται δὲ αἱ ἀπαντήσεις δέον ἵνα διαβιβασθῶσι πρὸς ἡμᾶς πρὸ τῆς πρώτης Μαρτίου τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1872. Ταῦτα δὲ ποιοῦντες, καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ διαμένετε, συντελεῖτε τὸ καθ' ὑμᾶς, καὶ εἰς τὸν Σύλλογον προσφέρετε τὰς ὑμετέρας εὐγενεῖς ὑπηρεσίας, δι' ἃς ἐκ τῶν προτέρων τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἀποδίδομεν.

Πεποιθότες ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Διάγραμμα θέλετε ἀποστείλει, ὡς ἀνωτέρω ὥρισται, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, δι' οὗ θέλετε λάβει, ἵνα δυνηθῇ ὁ Σύλλογος ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ τὰ σχολεῖα ὑμῶν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενησομένην ἐξέτασιν πρὸς διανομὴν τῶν προῤῥηθέντων βοηθημάτων, ἀποσταλησομένων μετὰ τὴν τριακοστὴν Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1872, παρακαλοῦμεν ἵνα δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεως ἡμῶν.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

(*) Ἄρθρον 69. «Ὁ Σύλλογος κατὰ τοὺς πόρους »αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ φιλομούσων ἀνδρῶν προσ»φορὰς ἀπονέμει ἐπὶ τῇ προτάσει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς »Ἐπιτροπῆς τὰς πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων »ἢ πρὸς σύστασιν νέων χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις.

Ἄρθ. 70 »Οὐδεμία χορηγεῖται ὑποστήριξις καὶ »συνδρομὴ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἱ Ἐφορίαι »αὐτῶν προαποστείλωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματι»κῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἐπικεκο»ρωμένην ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς »ἢ τῆς Δημογεροντίας.

Ἄρθ. 71. »Ὁ Σύλλογος, πρὸς γνῶσιν ἀκριβεστέ»ραν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν »ἡμετέρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἰτεῖ πληροφορίας παρὰ »τῶν Συλλόγων, ἢ τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις με»λῶν αὐτοῦ, ἢ παρ' ἄλλων καταλλήλων προσώπων.»

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.

ΣΧΟΛΕΙΑ.

Ἑλληνικόν, Ἀλληλοδιδακτικόν, ἢ Παρθεναγωγεῖον.

—

Πότε συνέστησαν ;

—

ΕΦΟΡΟΙ.

Τὰ ὀνόματα τῶν Ἐφόρων καὶ ὁ χρόνος τῆς διαρκείας αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς των.

—

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ.

Τὰ ὀνόματα τῶν διδασκάλων καὶ ὁ μισθὸς αὐτῶν.

—

ΜΑΘΗΤΑΙ.

Ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ ἀναλογία πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ τόπου· ἡλικία ἑκάστου τούτων ὡς ἔγγιστα.

—

ΜΑΘΗΜΑΤΑ.

Τὸ ἐτήσιον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων κατὰ τάξεις καὶ ὁ κανονισμὸς τῆς σχολῆς, ἂν ὑπάρχῃ.

—

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ.

Τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν τῶν ἐπιδιδόντων, καὶ εἴπερ οὗτοί εἰσι πλούσιοι ἢ ἄποροι.

—

ΔΙΑΚΟΠΑΙ.

Ἡμέραι ἑορτάσιμοι καὶ αἱ ἐτήσιαι διακοπαί.

—

ΜΕΣΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ.

Κληροδοτήματα, ἢ συνεισφοραί, πόσαι καὶ πῶς συνάζονται.

—

Πόσαι αἱ πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς γινόμεναι δαπάναι.

—

Ποῖαι αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν πορίζονται ταύτας κατὰ ποσά.

—

ΕΙΔΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Οἱ μαθηταὶ φοιτῶσι τακτικῶς ἢ οὔ; ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ποῖα τὰ αἴτια.

—

Ὑπάρχουσιν ἄποροι μαθηταὶ καὶ πόσοι;

—

Ὁποίας ἄλλας ἀνάγκας ἔχει ἡ σχολή, ὡς π. χ. βιβλίων, κτλ.

—

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Ἐν τῇ

Ἡ Ἐφορία Οἱ διδάσκαλοι

Ἀμφότεραι αἱ ἐγκύκλιοι αὗται, ὡς καὶ τὸ Διάγραμμα, ἐνεκρίθησαν παμψηφεὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγγέλλει ὁ Γραμματεὺς τὰς προσφορὰς βιβλίων τοῦ ἐν Καισαρείᾳ διδασκάλου κ. Σεραπίωνος Ἰωάννου, τῆς κ. Ῥαζῆ, τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Γούδα, τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ τοῦ κ. Ι. Κούρτελη.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ ϐ΄. ὡς ἐπίτιμον μέλος, καὶ γίνεται δεκτὸς παμψηφεὶ ἡ Α. Ἐξ. ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας Κεμὰλ Πασᾶς.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συσκεψάμενος μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Κ/πλει Λεσχῶν προέϐη εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ῥύθμισιν τοῦ Προγράμματος τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἐξακολουθεῖ τὸ Περὶ *γλωσσολογίας* ἀνάγνωσμα αὐτοῦ (ἴδ. σελ. 24).

Ὁ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς παρατηρεῖ, ὅτι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ ποῦ στηριζόμενος ὁ κ. Μ. Παρανίκας εἶρηκε τὸ κοινῶς λεγόμενον, ὅτι ἡ κεντρικὴ Ἀσία θεωρεῖται ἡ κοιτὶς τοῦ Ἰνδο-ευρωπαϊκοῦ στελέχους.

Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀπαντᾷ, ὅτι καὶ εἰς τοῦτο ἡ γλωσσολογία καὶ τὰ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς γλωσσολογικὰ μνημεῖα παρέχουσι τὰς πιθανὰς ἐνδείξεις τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης ταύτης.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΓ΄.

Τῇ 15 Νοεμϐρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ὁ Εἰδικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Πρυτάνεως τοῦ ἑλλ. πανεπιστημίου κ. Ε. Καστόρχη ἀπὸ 6 Νοεμϐρίου 1871, ἀγγέλλοντος ὅτι ἅμα ἀποπερατωθείσης τῆς ταξινομήσεως τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου, θέλει ἀποστείλει ἡ πρυτανεία ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων ὅσα ἤθελον κριθεῖ χρήσιμα εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον.

Εἶτα ἀναγγέλλει προσφορὰς βιβλίων τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη, τοῦ κ. Ι. Καμπούρογλου καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου *Σμύρνης*.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς τῶν Τραπεζουντίων κ. κ. Παπᾶ Ἰωάννου Λευΐτου, Γεωργίου Δομνηνοῦ καὶ Γ. Ζαΐφίδου ἀπὸ 6 Σεπτεμϐρίου 1871, περικλείουσαν ἔκθεσιν «περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ περὶ τῶν σχολείων τοῦ Βατούμ, Ῥιζέου, τῶν 8 χωρίων Σουρμένων, τῆς χώρας τῶν Κοϐάτων, τοῦ Χότζι (Κύμανα), Πολίτα, Κιθάραινα, Ἀργιλείου καὶ Καρλίκ, Καλιγκᾶς καὶ Κιρισχανᾶ, Ζουρμερᾶς καὶ Μεσσαρέας, Χωλομάνας, Ἀσσόρ, Ῥιζίου, Πλατάνων καὶ τῶν περὶ αὐτὰ διαφόρων χωρίων, τῶν τοῦ Ἀγριδίου, Κογκᾶ, Ὄχτζα, Κοσμᾶ καὶ Καπικιοϊ, τῶν τῶν τριῶν ἐξαρχιῶν, ἤτοι Περιστερᾶς, τοῦ ὄρους Σουμελᾶ καὶ Σάντας, τῶν τῆς ἐπαρχίας Χαλδείας, Νικοπόλεως, Νεοκαισαρείας, Ἀμασείας, Σινώπης, Παφλαγονίας καὶ Τραπεζοῦντος».

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ὁ Σύλλογος παραδέχεται παμψηφεὶ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου, ἵνα ἡ ἔκθεσις τῶν Τραπεζουντίων κοινοποιηθῇ ἐπισήμως τῇ Α. Θ. Π. τῷ Οἰκουμ. Πατριάρχῃ.

Εἶτα ὁ ταμίας κ. Ι. Γκιών, καὶ εἰσηγητὴς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ τρέχοντος Συλλογικοῦ ἔτους.

Μετά τινας συζητήσεις ἐπί τινων κεφαλαίων καὶ τροποποιήσεις τινάς, ὁ Σύλλογος παραδέχεται αὐτὸν παμψηφεὶ ἔχοντα ὡς ἑξῆς·

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝ|ΠΟΛΕΙ ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓ. ΔΕΚΑΤΟΥ ΣΥΛ-

ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ

Εἰσφοραὶ ἐτήσιοι ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων

	Λ. Τ.	Λ. Τ.
Ἀπὸ τὸν Κον Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον	200	400
» » » Γεώργιον Ζαρίφην	200	
Συνδρομαὶ τακτικῶν μελῶν ἐνεστῶτος Συλλογικοῦ ἔτους	150	
» καθυστερούμεναι λήξαντος	40	
» παλαιαὶ προηγουμένων ἐτῶν	20	210
Ἔκτακτοι συνδρομαὶ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἐν γένει	15	
» » » τοῦ Ἀναγνωστηρίου	22	
» » » τοῦ Περιοδικοῦ	6	43
Ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης Προσφορὰ τοῦ κ. Γ. Κορωνιοῦ	200	
» » » » Θ. Μαυροκορδάτου	100	300
Τόκοι χρηματικοῦ Συλλόγου ἐν γένει εἰς χρεώγραφα περίπου ἀξίας	2700	
Πλὴν τῶν δυναμένων ἐντὸς τοῦ ἔτους νὰ δαπανηθῶσι	1700	
Ὑπόλοιπον	1000	
Ὁ τόκος αὐτῶν ὁ δυνάμενος νὰ δαπανηθῇ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου ὑπολογιζόμενος πρὸς 10 %		100
Δικαιώματα διπλώματος νέων μελῶν	50	
Περιοδικοῦ πώλησις	10	60
Ἔλλειμμα		272
Τὸ ὅλον λίραι ὀθωμανικαὶ		1385

ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟ 1ης ΜΑΪΟΥ 1871—30ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1872. ΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΔΑΠΑΝΗΤΕΑ

	Λ. Τ.
Ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων	400
Πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Περιοδικοῦ	200
Ὑπὲρ τοῦ Ἀναγνωστηρίου	20
Εἰς βιβλία χρήσιμα διὰ τὰς μελέτας τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς ἐργασίας αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ δετικὰ διὰ τὸ τρέχον ἔτος	50

Ἔξοδα τακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

	Λ. Τ.	
Εἰς μισθοδοσίαν ὑπαλλήλου Θ. Ἀκεστορίδου	72	
» ἑτέρου τακτικοῦ ὑπαλλήλου	48	
Εἰς Ταχυδρομικὰ	30	
» Γραφικὴν ὕλην	10	
» Φωτισμὸν	15	
» Θέρμανσιν	10	
» Ἔκτακτα τυπωτικὰ καὶ ἄλλα διάφορα	40	225
Ὑπὲρ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς	40	
Ὑπὲρ πασῶν τῶν ἄλλων Ἐπιτροπῶν	20	60
Ὑπὲρ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἵνα δαπανήσῃ ἐκ τῶν ἰδίων τοῦ Συλλόγου πόρων χάριν ἄλλων κέντρων, ἢ ἀπόρων σχολείων, ὅπως ἐγκρίνῃ		100
Πρὸς ἀγορὰν βιβλίων βιβλιοθήκης		300
» δετικὰ δεθέντων ἤδη βιβλίων βιβλιοθήκης		30
Τὸ ὅλον λίραι ὀθωμανικαὶ		1385

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΔ'.

Τῇ 22 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἐρρίκου Σχλίεμανν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Τροίαν ὄρους Ἰσαρλὴκ ἀπὸ 24 Νοεμβρίου 1871, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΙΣΑΡΔΙΚ.

Τῇ 24 Νοεμβρίου 1871

Κύριε Γενικὲ Γραμματεῦ!

Μετὰ τὰς ἀπὸ 21 παρόντος εἰδήσεις μου ἐξηκολούθησα τὰς ἀνασκαφὰς ἀκόμη ἕως σήμερον τὸ βράδυ, μ' ὅλον ὅτι ἔβρεχεν ἀδιαλείπτως. Ὅμως κατὰ τὴν μεγίστην λύπην μου εἶμαι νῦν ἠναγκασμένος νὰ παύσω τὰς ἐργασίας μου, ἵνα ἐξακολουθήσω αὐτὰς μόνον τὴν 20/1 Ἀπριλίου 1872. Δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι θὰ ἀρχίσει ἐνταῦθα ὁ χειμὼν πρὶν τῆς 3|15 Δεκεμβρίου, καὶ μ'ὅλην τὴν βροχήν, μὲ ἐνθουσιασμὸν ἤθελον ἐργασθῆ ἕως εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχήν, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον εἶμαι πεποιθώς, ὅτι ἤδη ἔφθασα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀληθινῆς Τροίης. Ἔχω τὴν πεποίθησιν ταύτην διότι ἀπὸ προχθὲς τὸ πρωῒ δὲν εὑρίσκω σχεδὸν ἄλλο τι, εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἀνασκαφῶν μου, παρὰ μεγάλας πέτρας, τῶν ὁποίων πολλαὶ εἶναι κεκομμέναι ἢ δεδουλευμέναι, αἱ δὲ πλεῖσται ἀδούλευτοι. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουσιν λίθοι μεγάλου ὄγκου· π. χ. εἰργάσθην σήμερον τὸ πρωῒ μὲ 65 ἐργάτας τρεῖς ὥρας ὅπως μετακομίσω ἓν κατώφλιον θύρας.

Ἤδη εἰς βάθος ἑπτὰ μέτρων ἠναγκάσθην νὰ ἀφήσω ὅλως διόλου τοὺς δύο μεγάλους πλαγίους δρόμους· μετὰ δὲ ταῦτα ἔφερον ὅλας τὰς πέτρας καὶ ὅλον τὸ χῶμα εἰς κοφίνια καὶ ἀμαξάκια (brouettes) διὰ τῆς μεγάλης χάνδακος καὶ ἀπὸ τὴν ἄκραν αὐτῆς, ἐπὶ πλαγίων δρόμων, εἰς τὸ κατήφορον τοῦ ὄρους. Ἀλλ' εἰς τὸ παρὸν βάθος 10 μέτρων ἡ χάνδαξ αὕτη, ἧς οἱ τοῖχοι καταβαίνουν ὑπὸ γωνίαν $67\frac{1}{2}$ βαθμῶν, δὲν ἔχει πλέον ἀρκετὸν πλάτος διὰ τὴν μετακόμισιν πετρῶν τοιούτου ὑπερβολικοῦ μεγέθους, καὶ πρὸ πάντων ἀναγκάζομαι νὰ κάμω αὐτὴν τοὐλάχιστον 4 μέτρα πλατυτέραν. Αὕτη ὅμως εἶναι μία γιγαντώδης ἐργασία, τὴν ὁποίαν εἰς τοῦτον τὸν ὑετώδη καιρὸν δὲν τολμῶ νὰ ἀρχίσω πρὸ τοῦ χειμῶνος.

Ἕνεκα τῶν πολλῶν μεγάλων πετρῶν δὲν εὑρήκαμεν οὔτε προχθὲς οὔτε χθὲς τζουκάλια· σήμερον ὅμως, εἰς τὴν τελευταίαν ὥραν, εὕρηκα ἓν μικρὸν τζουκάλιον $5\frac{1}{2}$ ἑκατοστῶν τὸ ὕψος μὲ 3 ποδάρια· σχηματίζει ὃ μεγάλους καὶ ὃ μικροὺς κάμπους, οἱ ὁποῖοι τακτικῶς ἀλλάζουν μεταξὺ ἀλλήλων· ὅλοι οἱ μεγάλοι κάμποι εἶναι πλήρεις μικρῶν ἐγκεχαραγμένων ἀστερίσκων· τὸ δὲ στόμα ἔχει μόνον 9 χιλιοστὰ μέτρου ἐν διαμέτρῳ. Συμπεραίνω ὅτι τοῦτο τὸ θαυμαστὸν τρῳϊκὸν ἀγγεῖον ἐχρησίμευε ταῖς κυρίαις ὡς δοχεῖον διὰ μυρωδικὸν ἔλαιον, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο εἰς τὸ λουτρόν. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι λαμπάς, διότι ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἔζη 200 ἔτη μετὰ τὴν τῆς Τροίης καταστροφήν, δὲν γνωρίζει εἰσέτι λαμπάδας· εὕρηκα σήμερον τὸ πρωῒ καὶ δύο σαίτας καὶ ἓν ἐκείνων τῶν μικρῶν ἡφαιστείων, ὧν μόνον δύο εἶχον εὑρεῖ μεταξὺ 7 καὶ 10 μ. τὸ βάθος· εὕρηκα μίαν μολυβδίνην πλάκα $3\frac{3}{4}$ ἑκατοστῶν τὸ μάκρος καὶ τὸ πλάτος μὲ τὸ φοινικικὸν γράμμα Γ ἐν τῷ κέντρῳ καὶ μίαν τρύπαν εἰς μίαν γωνίαν, διὰ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ πλὰξ ἐκρέματο.

Μ' ὅλον ὅτι ἡ λέξις «γράφειν» εὑρίσκεται μόνον δὶς ἐν Ὁμήρῳ, καὶ ἔχει ἐκεῖ τὴν σημασίαν «ἐγχαράττειν,» εἶμαι ὅμως πεποιθώς, ὅτι τὰ γράμματα ἦσαν γνωστὰ ἐν Τροίῃ, καὶ ἔχω τὴν μεγίστην ἐλπίδα, ὅτι θέλω ἐπιτύχει ἐν τῇ ἐλευσομένῃ ἀνοίξει νὰ τὸ ἀποδείξω δι' ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀναμφιβόλων μνημείων, ὅτι ἤρχισα προχθὲς νὰ φέρω πρακτικῶς εἰς τὸ φῶς τὰ τῆς Τροίης ἐρείπια, ἅπερ ἐπὶ τόσα ἔτη ματαίως ἐγυρεύθησαν θεωρητικῶς· φυσικῷ τῷ λόγῳ θέλω κάμει τὴν εἰλικρινεστάτην περιγραφὴν ὅσων εὑρίσκω.

Αἱ ἀνασκαφαί μου ἐν Ἰλιέων κώμῃ ἀπέδειξαν, ὅτι ὁ Στράβων καὶ ὁ Δημήτριος ὁ Σκέψιος ἔχουν μεγάλον λάθος, λέγοντες ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἡ τοποθεσία τῆς Τροίης, διότι δὲν εὕρηκα οὔτε ἴχνος τείχους οὔτε χώματος εἰς τὸ μακρόν, ξενόν, κρημνῶδες ὕψωμα, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ καθαρὰν χονδρὰν ἄμμον. Δὲν πιστεύω τώρα οὔτε εἰς τὴν ὕπαρξιν μιᾶς βρύσεως ζεστοῦ ὕδατος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τῆς Ἰλιέων κώμης· νομίζω ὅτι αὐτὴ ὑπάρχει μόνον εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς Θυμβρίας, τοῦ

σεβαστοῦ φίλου μου κυρίου Φρ. Κάλβερτ, διότι μὲ τὸ θερμόμετρον εἰς τὴν χεῖρά μου διέβην τώρα ὅλον τὸν βάλτον, καὶ δὲν ἀνεκάλυψα καμμίαν διαφορὰν εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν ὑδάτων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχει ἐκεῖ περισσοτέρας ψυχρὰς βρύσεις παρὰ μίαν, ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰμπορεῖ τις νὰ διορίσῃ μόνον μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ βάλτου, ὅστις τώρα συνίσταται ἀπὸ *πλωτὰς* νήσους.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφῶν μου ἦτο τὸ ἀκόλουθον· ἕως εἰς βάθος 2 μέτρων εὕρηκα νομίσματα Σιγείου, Ἀλεξανδρείας τῆς Τρῳάδος καὶ τοῦ Νέου Ἰλίου· τὰ τελευταῖα ἀπὸ τὸν 2ον αἰῶνα μετὰ Χριστόν· μικρὰ στρογγύλα πήλινα κομμάτια ὁμοιάζοντα πρὸς λαμπάδας, μὲ δύο τρύπας, ἀλλὰ χωρὶς στολίσματα· εὕρηκα μεγάλον ποσὸν τῶν κομματίων τούτων ἕως εἰς βάθος 3 μ, ὅπου διὰ μιᾶς ἐντελῶς ἐκλείπουν· ἀντ' αὐτῶν δὲ εὕρηκα εἰς βάθος 3 ἕως 10 μ. τὰ πολλάκις ὑπ' ἐμοῦ περιγεγραμμένα ἐν εἴδει ἡφαιστείων καὶ φουρλῶν, ἀπὸ μαῦρον λίθον ἢ ἀπὸ γλήνην, ὅλα σχεδὸν μὲ στολίσματα. Εἰς βάθος 2 μ. ἓν ῥωμανικὸν φρέαρ, τὸ ὁποῖον ἀνέσκαψα ἕως εἰς βάθος 11 περίπου μέτρων. Εἰς ὅλα τὰ στρώματα, ἕως εἰς 10 μ. τὸ βάθος, πολλὰ κογχύλια, ὀδόντας τοῦ ἀγρίου χοίρου, ψαροκόκκαλα· κόκκαλα δὲ τοῦ σκυλοψάρου μόνον εἰς βάθος $3\frac{1}{2}$ μέχρι 4 μ. Ἕως εἰς βάθος 4 μ. τὰ ἠνθρακωμένα ἐρείπια τῶν ἀναριθμήτων στρωμάτων χώματος ἀποδεικνύουν, ὅτι ὅλαι αἱ οἰκοδομαί, αἱ ἐκεῖ ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων ὑπάρξασαι, κατεστράφησαν ὑπὸ πυρκαϊῶν· διὰ τοῦτο εὕρηκα μόνον ἀποσπάσματα τζουκαλίων καλῆς ποιότητος καὶ δύο μικρὰ ἀβλαβῆ τζουκάλια χονδροτάτου εἴδους. Εἰς βάθος 4 μ. ἐπὶ ἀποσπάσματος τζουκαλίου μικρὰν ἐπιγραφὴν εἰς αἰγυπτιακὰ ἱερόγλυφα· ἐπὶ ἄλλου ἀποσπάσματος ἓν ἀνθρώπινον πρόσωπον φοινικικῆς κατασκευῆς, καὶ ἐπὶ κοινοῦ λίθου 9 γράμματα ὅλως ἀγνώστου ἐμοὶ γλώσσης· εὐθὺς δὲ μετέπειτα, καὶ οὕτως εἰς βάθος 4 ἢ $4\frac{1}{4}$ μ. ὑπερβολικὸν ποσὸν λιθίνων ἐργαλείων καὶ ὅπλων χονδροτάτου εἴδους, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ ἕως εἰς βάθος 7 μ. ταυτοχρόνως δὲ μὲ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕως εἰς βάθος 7 μ. πολὺ ὡραῖα τζουκάλια χωρὶς στολίσματα, ἀλλὰ συχνὰ μὲ τὸ πρόσωπον τῆς γλαυκός· μικρὰ τζουκάλια καὶ μεγάλα ἀγγεῖα μὲ 3 ποδάρια· ἐκτὸς τούτου ἀλλ' ὁμοίως μόνον ἕως εἰς βάθος 7 μ. εὑρέθη ὁ Πρίαπος ἐν τῇ φυσικῇ μορφῇ ἀπὸ γλήνην καὶ ἐν εἴδει τῆς ἄνω στρογγυλωμένης στήλης. Εἰς βάθος 4 μέχρι 7 μ. εὕρηκα πολλὰς μαχαίρας καὶ πρίονας συνισταμένας κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ κοπτερὰ κομμάτια πυροβολοπέτρας, σπανίως δὲ ἔχοντα τὸ σχῆμα λαμῶν. Ἕως εἰς τὸ ὅμοιον βάθος καὶ βελόνας καὶ χουλιάρια ἀπὸ κόκκαλον· καὶ πολλοὺς ὁμαλοὺς πηλίνους δίσκους μὲ τρύπαν διὰ τοῦ κέντρου. Εἰς βάθος 4 ἕως 6 μ. μόνον 2 χάλκινα καρφία, μετέπειτα δὲ περισσότερα καρφία· μεταξὺ 7 καὶ 10 μ. βάθους πολλὰς μεγαλοπρεπῶς κατεσκευασμένας, δυστυχῶς δὲ ὑπὸ σκωρίας κατεγραμμένας χαλκίνας λόγχας καὶ ὀλίγας πολεμικὰς ἀξίνας. Ὅσον βαθύτερον ἔσκαψα ἀπὸ τὸ βάθος 7 μ. τόσα περισσότερα ἴχνη μεγαλειτέρου πολισμοῦ εὕρηκα· λίθινα ὅπλα δὲν ὑπάρχουν πλέον, τὰ λίθινα ἐργαλεῖα ἐξακολουθοῦν, ἀλλ' εἶναι πολὺ καλλιτέρας κατασκευῆς, αἱ μάχαιραι εἶναι μόνον ἀπὸ χαλκόν· τζουκάλια καὶ ἀγγεῖα γίνονται βαθμηδὸν μεγαλοπρεπέστερα· ποτήρια ἐν εἴδει κωδώνων μὲ κορώνην ἀπὸ κάτω, ἢ ἐν εἴδει στενῶν ὑψηλῶν κουτίων μὲ 2 μεγάλα χερούλια, καὶ μικρότατα τζουκάλια μὲ 3 ποδάρια, ἀλλ'ἐντελὴς ἀπουσία χρωματισμοῦ· εἰς βάθος $7\frac{1}{2}$ μ. μικρὸς πήλινος δίσκος μὲ φοινικικὰ γράμματα· εἰς $8\frac{1}{2}$ μ. μία πηλίνη φοῦρλα μὲ 6 γράμματα ἀγνώστου ἐμοὶ γλώσσης· ὁμοχρόνως ἓν γράμμα ἐπὶ μικροῦ λίθου, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς βάθος 10 μ. ἢ 33 ἀγγλ. ποδῶν μικρὰ μολυβδινὴ πλὰξ μὲ ἓν φοινικικὸν γράμμα.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν οἰκοδομῶν, αἱ ὁποῖαι μετὰ 31 αἰῶνας εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν ἀνασκαφῶν μου ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Νέου Ἰλίου, τῆς ποτε Περγάμου Πριάμου, ὅλοι οἱ οἶκοι, ὧνπερ εὕρηκα τὰ ἐρείπια ἕως εἰς βάθος 2 μ. εἶναι κτισμένοι ἀπὸ πέτρας συνηρμοσμένας μὲ ἄσβεστον. Φαίνεται δὲ ὅτι αὕτη ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀναβαίνει ἕως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμετέρας χρονολογίας. Ἀλλ' εἰς βάθος 2 μέχρι 4 μ. ἡ ἀπουσία τῶν λίθων καὶ ἡ φύσις τῆς τῶν στρωμάτων ὕλης δὲν ἀφίνουν καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων πρὶν τοῦ Χριστοῦ ὅλαι αἱ οἰκοδομαὶ ἦσαν ἐνταῦθα ξύλιναι. Ὅμως ταυτοχρόνως μὲ τὰ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα ἀρχίζουν τὰ σπίτια τὰ ἐκτισμένα ἀπὸ κοινοὺς λίθους συνηρμοσμένους μὲ πηλόν· ἕως εἰς βάθος 7 μ. αἱ πέτραι τῶν οἰκοδομῶν εἶναι μικραί, τότε ὅμως αὐταὶ γίνονται μεγαλείτεραι, ἀλλὰ μόλις εἰς βάθος $8\frac{1}{2}$ μ. αὐταὶ ἤρχισαν νὰ μὲ ἐνοχλοῦν διὰ τοῦ μεγέθους των. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸ πεδίον τῆς Τρῳάδος εὑρίσκει εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἀνασκαφῶν μου πολλοὺς τοίχους

οἰκοδομῶν, οὓς ἠναγκάσθην νὰ διακόψω. Αὕτη ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καταβαίνει ἕως εἰς 10 μ. ὅπου διὰ μιᾶς ἀλλάσσει καὶ γίνεται γιγαντιαία. Εἰς τὰς οἰκοδομὰς τούτου τοῦ βάθους ἔχει ἤδη πολλοὺς δουλευμένους λίθους, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν εἶναι ἀκόμη ἀδούλευτον. Δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἀπέτυχον νὰ ἰδῶ πῶς εἶναι κτισμένοι οἱ τοῖχοι, καὶ ποῖον πάχος ἔχουν· οἱ λίθοι αὐτῶν εἶναι κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλους ὡσανεὶ ὑπὸ φοβεροῦ σεισμοῦ. Κατεπείσθην ὅμως ὅτι δὲν ἔχουν μεταξὺ αὐτῶν οὔτε ἴχνος πηλοῦ ἢ ἀσβέστου.

Μόνον ἐκεῖνος ὅστις παρευρέθη εἰς τοιαύτας ἀνασκαφὰς ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἰδέαν περὶ τῶν δυσκολιῶν τῶν ἀνασκαφῶν ἐν μέσῳ τόσων μεγάλων λίθων· μόνον αὐτὸς ἠξεύρει πόσος καιρὸς ἀπαιτεῖται, καὶ πόσον εἶναι κοπιαστικὸν ἰδίως εἰς τοιοῦτον ὑετώδη καιρόν, πρῶτον μὲν νὰ ἐβγάλῃ τις τὰς μικροτέρας πέτρας τριγύρω ἑνὸς τῶν πολλῶν μεγάλων λίθων, μετέπειτα δὲ νὰ ὑποσκάψῃ τὸν λίθον, νὰ ὑποθέσῃ τὴν μηχανήν, νὰ σηκώσῃ τὸν μέγαν ὄγκον καὶ νὰ κυλίσῃ αὐτὸν διὰ τῆς λάσπης εἰς τὸ κατήφορον τοῦ ὄρους. Ἀλλ' αἱ δυσκολίαι καὶ δυσχέρειαι αὐξάνουν ἀκόμη τὸν πόθον μου νὰ φθάσω εἰς τὸν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἐλπίδων μου σκοπόν, καὶ ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ Ἰλιὰς θεμελιώνεται ἐπὶ ἱστορικῶν συμβάντων· ὅτι δὲ τὸ μεγάλον ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἠμπορεῖ νὰ στερηθῇ ταύτης τῆς κορώνης τῆς δόξης του. Δὲν θέλω φεισθῆ οὔτε κόπων οὔτε ἐξόδων, ὅπως φθάσω ἐκεῖ.

Πρέπει ἀκόμη νὰ καλέσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τὴν τοῦ ὄρους τούτου παράξενον αὔξησιν. Τὰ θεμέλια τοῦ εἰς τὴν κορυφὴν ῥωμαϊκοῦ σπιτίου, ἅπερ ἦσαν ποτὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἦσαν νῦν εἰς ἐνίους τόπους εἰς βάθος 34 ἑκατοστῶν, εἰς δὲ ἄλλους εἰς βάθος 1 μ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κολοσσαῖα ἐρείπια, ἅπερ ὡς εἶμαι πεποιθὼς εἶναι τὰ τῆς Τροίης, εὑρίσκονται εἰς βάθος 10 μ. ἡ ἐπισώρευσις τοῦ χώματος εἰς τοῦτον τὸν τόπον ἦτο εἰς τοὺς πρώτους 13 ἢ 14 αἰῶνας παραπάνω τῶν 30, εἰς δὲ τοὺς τελευταίους 17 ἢ 18 αἰῶνας μόνον 1 ἕως 3 ἀγγλ. πόδας. Θαυμασίῳ τρόπῳ ὅμως εἰς 31 αἰῶνας τὸ πάχος τοῦ ὄρους δι' ὅλου δὲν ηὔξησεν εἰς τὴν βόρειον πλευράν, ὅπου εἶναι τὸ κατήφορον, διότι ὄχι μόνον τὰ τῶν ἀναριθμήτων οἰκοδομῶν στρώματα φθάνουν πάντοτε ἕως εἰς τὸ κατήφορον, ἀλλ' εὑρίσκω καὶ πάντοτε ἕως εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κατηφόρου τὰ ἴδια ἀντικείμενα, ἅπερ εὑρίσκω κατὰ τὴν ἰδίαν ὁριζόντιον γραμμὴν εἰς τὴν ἀντικειμένην ἄκραν τῶν ἀνασκαφῶν μου. Λοιπὸν εἶναι περίεργον νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἤδη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὸ κατήφορον τοῦ ὄρους ἦτο ἀκριβῶς τόσον κρημνῶδες ὡς τὴν σήμερον, δηλαδὴ ὅτι αὐτὸ κατέβαινεν ἤδη τότε ὑπὸ γωνίαν 40 βαθμῶν.

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε περισσοτέρας περὶ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐξηγήσεις, εὐδοκήσατε νὰ μοὶ γράψητε εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου σκοπεύω νὰ μείνω ὅλον τὸν χειμῶνα.

Δεχθῆτε τὴν βεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεώς μου.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ

Διδάκτωρ φιλοσοφίας.

Τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου ψηφίζονται εὐχαριστίαι τῷ γράψαντι.

β') Περικοπὴν ἐπιστολῆς τινος ἐκ Πόρτο Λαγὼ διαλαμβανούσης, ὅτι περὶ τὰς ἀρχαίας πόλεις Ἄβδηρα, Ἀμφίπολιν καὶ Φιλίππους ἀνακαλύπτονται καθ' ἑκάστην νομίσματα καὶ ἄλλαι ἀρχαιότητες, αἵτινες ἀπαλλοτριοῦνται, καὶ ἐφιστώσης ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἡ περικοπὴ αὕτη ἐνεκρίθη νὰ κοινοποιηθῇ εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν.

γ') Ἐπιστολὰς τῶν κ. κ. Ν. Παρανίκα διδασκάλου, ἐκ Ζαγορίου τῆς Ἠπείρου, Β. Λαγᾶ βιβλιοδέτου, καὶ Κ. Πληθωνίδου συντάκτου τοῦ Τύπου, ζητούντων νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. De Sanley μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Paul Schroeder διερμηνεὺς τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς πρεσβείας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς ἀντεπιςέλλοντα δέ, οἱ κ. κ. Παναγιώτης Λαζαρᾶς ἰατρὸς ἐν Κερκύρᾳ, Δημ. Σχορτσανίτης σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ, καὶ Ἰωάννης Ῥάμμος καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ Προεδρείου, καὶ γίνονται δεκτοὶ παμψηφεί.

Συζητήσεως δὲ μακρᾶς γενομένης περὶ διαφόρων ἐγκυκλίων, ὁ Σύλλογος παραδέχεται δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τὴν πρότασιν τοῦ κ. Δ. Μαλιάδου, «ἵνα ὁ Σύλλογος δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ ἀποτανθῇ εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ διάφορα ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα αὐτοῦ μέλη πρὸς σύμπραξιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἀποτεφρωθείσης βιβλιοθήκης αὐτοῦ.»

Ἐπίσης ἐνέκρινε διὰ πλειονοψηφίας τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, «ἵνα ζαλῇ ἐγκύκλιος εἰς τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἐπισημοτέρους βιβλιοπώλας περὶ ἀποστολῆς βιβλίων εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον», ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ἡρ. Βασιάδου γενομένην προσθήκην, «ἵνα γίνηται ἐν τῷ περιοδικῷ ἀνάλυσις καὶ περίληψις τοῦ παρ' αὐτῶν ἀποστελλομένου συγγράμματος.» Ἡ δὲ διὰ τὰ περαιτέρω φροντὶς ἀνετέθη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνέγνω Περὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς, καὶ ἐν περιλήψει εἶπε τοιάδε.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὡς γνωστόν, μετεχειρίζοντο ἐν τῇ στιχουργίᾳ αὐτῶν τὸν χρόνον· μετ' Ἀλέξανδρον ὅμως τὸν μέγαν, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ῥώμην, ἤρξατο βαθμηδὸν νὰ διαφθείρηται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ προφορά, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἰδίως μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου, καὶ μάλιςα κατὰ τὰς πρώτας ἑκατονταετηρίδας μ. Χ. Διαφθαρείσης δὲ τῆς προφορᾶς καὶ μεταπεσούσης εἰς τὴν νῦν περίπου παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει, ἔμεινε μόνος ὁ τόνος, ὁ κυριώτερος παράγων ἐν τῇ στιχουργίᾳ· μολονότι οἱ λόγιοι ἔκτοτε μέχρις ἁλώσεως Κ/πόλεως καὶ ἐφεξῆς μέχρις ἡμῶν ἔτι ἐπειρῶντο πάντοτε νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ἀρχαῖα μέτρα εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τίς πρῶτος ἐποίησε ποιήματα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου· ἴχνη τούτων εὑρῆνται ἴσως παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ κατὰ τὴν γ'. μ. Χ. ἑκατ. ἀκμάσαντι, ὅστις ἐν τῷ *εἰς Χριστὸν* ὕμνῳ λέγει

Παίδων ἡγήτορα Χριστόν,

ὅπερ εἶναι δίμετρον ἰαμβικὸν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου. Ἐν τοῖς μετέπειτα ὅμως ἀνακρεοντείοις, τὰ ὁποῖα ἦσαν λίαν ἀγαπητὰ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ μέτρον ταλαντεύεται οὕτω μεταξὺ χρόνου καὶ τόνου, ὥστε δικαίως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς δ'. ἤδη μ. Χ. ἑκατ. ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἐφεξῆς ὁ τόνος εἶχε λάβει τὴν ὑπεροχὴν ἐν τῇ στιχουργίᾳ.

Πλὴν τῶν ἀνακρεοντείων ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα ποιήματα, πεποιημένα κατὰ τὸν τόνον· τοιαῦτα εἰσὶ τὰ ᾄσματα τῆς Ἐκκλησίας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δ'. ἑκατ. μ. Χ. ὁ Ἄρειος εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας τὰ *τροπάρια*, ἅτινα ἀναμιμνήσκουσι τοὺς *τρόπους* τῶν διθυραμβοποιῶν, περὶ ὧν ἀναφέρει Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων (ιθ'. σ. 262) καὶ ὁ Ἡφαιστίων (β, 9). Τὰ τροπάρια ταῦτα ἀναφερόμενα ἔτι καὶ ἐν τῷ Γεροντικῷ τοῦ ἀββᾶ Παμβῶ κατὰ τὴν έ. ἑκατον. διετηρήθησαν, οὕτω καλούμενα καὶ ᾀδόμενα καὶ μέχρις ἡμῶν. Κατὰ τὴν ζ'. ἑκατονταετηρίδα ἐποιήθησαν καὶ οἱ *κανόνες*, ὧν πρῶτος ποιητὴς ἀναφέρεται Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, συγκείμενοι ἐξ ἐννέα ᾠδῶν, ἑκάστη δὲ τούτων ἐκ πέντε ἕξ καὶ πλειόνων στροφῶν ἢ τροπαρίων, ἐχόντων τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέλος τῆς πρώτης στροφῆς, ἥτις καλεῖται *Εἱρμός*.

Τὰ τροπάρια ταῦτα καὶ αἱ στροφαὶ ἀναλύονται εἰς κῶλα καὶ περιόδους κατὰ τὸ μέλος αὐτῶν, οὕτω δὲ ἐξεδόθησαν ἐσχάτως. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ μέτρα αὐτῶν, νομίζω, ὅτι οἱ μελῳδοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ σχήματα τῶν ἀρχαίων χορικῶν ᾀσμάτων τῶν λυρικῶν καὶ δραματικῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τόνου ἐποίουν τὰ ποιήματα αὐτῶν· διότι εἰκάζω, ὅτι ἀνεῦρον μετὰ τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου καὶ διδασκάλου κ. W. Christ, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου, τὰ πολυσχημάτιςα καὶ ἀσυνάρτητα μέτρα τῶν ἀρχαίων, ὡς περὶ τούτων δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ γ'. μέρει τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθείσης «Ἀνθολογίας τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων».

Πλὴν τούτων οἱ μελῳδοὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔν τισι ποιήμασιν αὐτῶν μετεχειρίσθησαν τὸν χρόνον καὶ τὸν τόνον· οὕτως Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τοῖς τρισὶν αὐτοῦ ἰαμβικοῖς κανόσι μετεχειρίσθη τὸν χρόνον καὶ τὸν τόνον· καὶ κατὰ μὲν τὸν χρόνον τὸ ποίημα εἶναι τρίμετρον ἰαμβικόν, κατὰ δὲ τὸν τόνον ὁρίζεται τὸ μέλος καθ' ὃ ᾄδεται ὁ κανών.

Τελευταῖον οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο ἀπὸ τῆς ι. ἑκατ. τὸν *πολιτικὸν* στίχον, ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα καὶ μέτρα· ὁ πολιτικὸς στίχος εἶναι ἰαμβικὸς τετράμετρος καταληκτικὴν ἔχων τομὴν μετὰ τὴν δευτέραν διποδίαν.

Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΕ'.

Τῇ 29 Νοεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου *Βύρωνος* ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1871, ἀναγγέλλοντος ὅτι ὅσον οὔπω ἐκδίδεται βασιλικὸν διάταγμα, ἐπιτρέπον τὴν εἴσπραξιν συνδρομῶν πρὸς ἀνέγερσιν μνημείου τοῦ ἀειμνήστου Βύρωνος.

β') Τοῦ κ. Κ. Χρονίδου Σχολάρχου Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1871, ἀγγέλλοντος τὴν λῆψιν τῆς ἀποδείξεως τῶν πέντε λιρῶν, καὶ τοῦ Δ΄ τόμου τοῦ περιοδικοῦ.

γ') Τοῦ κ. Σ. Α. Νικοκάβουρα, αἰτουμένου νὰ καταταχθῇ εἰς τὰ τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη.

Προσφορὰν δὲ βιβλίων ἀναγγέλλει τὴν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Ἰωάν. Λαμπρινίδου.

Ἀγγέλλονται τὸ β΄. καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ ἐν Ἀθήναις κ.κ. Παῦλος Λάμπρου νομισματολόγος, Λύσανδρος Καφταντζόγλους ἀρχιτέκτων καὶ Εὐθύμιος Καστόρχης Πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου· ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ.κ. Νικόλαος Παρανίκας διδάσκαλος, Βασίλειος Λαγᾶς βιβλιοδέτης, Κωνς. Πληθωνίδης συντάκτης τοῦ Τύπου καὶ Καλλιάρχης Ἀποστολίδης· ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ν. Δ. Λεβίδης πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθ. Συλλόγου *Παρνασσὸς* καὶ Μ. Π. Λάμπρος Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ αὐτοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει, ὅτι τὸ Προεδρεῖον συνελθὸν μετὰ τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς ἐνέκρινεν, ἵνα οἱ ἀρχιτέκτονες μέλη τοῦ Συλλόγου διαγράψωσι σχέδιον κτιρίου, ὅπως καθυποβληθῇ εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου, καὶ ὅτι συνεστήθησαν διάφοροι Ἐπιτροπαὶ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ περὶ εἴσπραξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου.

Εἶτα ὁ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἀνέγνω «Περὶ τῶν ἐν Κ/πόλει ἀνασκαφῶν ἐπὶ τοῦ Θρᾳκικοῦ σιδηροδρόμου» (ἴδ. σελ. 46).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΣ΄.

Τῇ 13 Δεκεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Ἡρακλείου ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1871, ἀγγελλούσης ὅτι παραδέχονται τὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον κ. Ι. Ζωγραφίδην ὁρισθέντα μισθόν, καὶ ὅτι πέμπουσι τὰ ἀπαιτούμενα ὁδοιπορικά.

Ἀγγέλλονται τὸ β΄. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ ἐνταῦθα κκ. Π. Καλλιβούρσης, ἰατρός, καὶ Σ. Α. Νικοκάβουρας, καθηγητής.

Εἶτα ὁ κ. Μόρδτμανν ἀναγινώσκει «Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας» (ἴδ. σελ. 64 κ. ἑ.).

Ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης ὑποδείξας τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐμβριθοῦς ἀναγνώσματος τοῦ κ. Μόρδτμανν, καθὸ οὐ μόνον διαχέοντος φῶς εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν, ἀλλὰ χρησιμεύσαντος καὶ ὡς ἀφορμῆς, ἵνα δείξῃ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἦν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τρέφει εἰς τὸ φίλον καὶ ἀδελφὸν ἔθνος, τὸ Ἀρμενικόν, καὶ πόσῳ ἐνδιαφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἱστορίαν, προστίθησιν ὅτι τὸ πολυμαθὲς ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Μόρδτμανν, μεγάλην ἔχει σημασίαν ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρμενικοῦ ἔθνους, διότι ἀνάγει ἡμᾶς πρῶτον εἰς ἐποχὴν αὐτοῦ παναρχαίαν, περὶ ἧς οὐδὲν ἄλλο ἔγγραφον σώζεται· καὶ δεύτερον, διότι δίδει ἀφορμὴν καὶ εἰς τοὺς λογίους τῶν Ἀρμενίων, μαθόντας ἤδη ὅτι καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ὑπάρχουσι γεγραμμέναι σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαί, ὅπως περισυνάξωσιν αὐτὰς μετὰ συντόνου σπουδῆς, καθὼς καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀρχαῖα λείψανα διασώζονται ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν, καὶ οὕτω σαφηνισθῇ καὶ συμπληρωθῇ ἡ ἀρχαία ἱστορία τοῦ ἀρμενικοῦ ἔθνους· καὶ τρίτον, διότι ἀναμιμνήσκον εἰς τὸ ἀρμενικὸν ἔθνος τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ εὔκλειαν, δείκνυσι τὴν μόνην ἀληθῆ ὁδόν, ἣν ὀφείλει νὰ βαδίσῃ πρὸς ἀναγέννησιν αὐτοῦ. Ἐκφράζει δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Μόρδτμανν, διότι ἐγένετο αἴτιος ἵνα ἐκδηλωθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν ἡ πρὸς τὸ Ἀρμενικὸν ἔθνος συμπάθεια, καὶ φιλοξενήσῃ οὗτος τοὺς λογάδας τῶν Ἀρμενίων ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ.

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς δέ, μίαν μόνην παρατήρησιν ποιεῖται ὁ κ. Βασιάδης περὶ τοῦ ὀνόματος *Διάσπας*, ὅπερ δηλοῖ θεόν τινα πρωτεύοντα τῆς ἀρμενικῆς φυλῆς, ὅτι δὲν συγγενεύει πρὸς τὸ Dasapatis = δεσπότης, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸ σανσκριτικὸν Diauspita, Diauspata καὶ Λατινικὸν Diespiter, Jupiter, Ζεὺς πατήρ. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἡ ἀρ-

χιγένεθλος Ἀρία φυλὴ πρὶν ἢ ἀποσχισθῇ καὶ διαιρεθῇ εἰς διαφόρους λαοὺς ἐδήλου τὸν πρῶτον καὶ κορυφαῖον θεόν, τὸν πατέρα πάντων, ἀνδρῶν τε θεῶν τε, καὶ ὅτι φαίνεται αὐτῷ λίαν πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ τῶν Ἀρμενίων ἔθνος τὴν λατρείαν ταύτην τοῦ θεοῦ διετήρησε, καὶ αὐτὸν ἐδήλου διὰ τοῦ ὀνόματος *Διάσπας*.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Καλλιάδης, παρουσιάζων τὸν κατάλογον τῶν διὰ τῆς ἑκατονταλίρου προσφορᾶς τοῦ κ. Θ. Μαυροκορδάτου ἀγορασθησομένων βιβλίων (ἴδ. σελ. 215) ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου ὑποβαλλόμενος οὗτος κατάλογος κατηρτίσθη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ταῖς Ἐπιτροπαῖς τοῦ Συλλόγου ἀναγκαιούντων βιβλίων, ὧν ἡ ἀξία ἀναβαίνει εἰς 1800—2000 φράγκα κατὰ πιθανὸν ὑπολογισμόν.

Ἀναγινώσκεται ὁ κατάλογος ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως, καὶ μετά τινας παρατηρήσεις γίνεται παμψηφεὶ δεκτός, ἡ δὲ περαιτέρω φροντὶς ἀνατίθεται τοῖς κ. κ. Ἡρ. Βασιάδῃ καὶ Στεφ. Κ. Καραθεοδωρῇ.

Εἶτα ὁ κ. Pierre Guizel, ἐκ τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρευρεθέντων Ἀρμενίων, λαβὼν τὸν λόγον ἐπ' ὀνόματι τῶν παρόντων ὁμοεθνῶν αὐτοῦ, ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν αὐτῶν, συγχαίρει τοῖς μέλεσιν ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι καὶ μόχθοις αὐτῶν οὐ μόνον διὰ τὰ ἀφορῶντα τὸ ἑλλ. ἔθνος ζητήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ δεικνύουσιν ὑπὲρ πάντων τῶν ἀφορώντων τὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ἀνατολῆς, αἵτινες διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας καὶ τῆς ἐπιστήμης θέλουσιν ἀπαλλαγῇ ποτὲ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ἐπικρατουσῶν προλήψεων, καὶ θέλουσιν ἐκτιμήσει δεόντως τὴν συγγένειαν καὶ τὴν κοινὴν αὐτῶν καταγωγήν. Ἐκφράζει δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν καὶ τῷ κ. Μόρδτμανν διὰ τὴν τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρουσαν αὐτοὺς ὁμιλίαν περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, μυθολογίας καὶ θρησκείας αὐτῶν, ἅτινα ἔμενον ἐν τῷ σκότει καὶ σχεδὸν ἄγνωστα, καὶ δι' ἧς δίδει νέας πληροφορίας εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους διὰ τῆς μέγα ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον ἐχούσης ἀνακαλύψεως αὐτοῦ τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου εὐχαριστῶν τῷ κ. P. Guizel διὰ τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον φιλοφρονήσεις αὐτοῦ, ἀποδεικνύει συντόμως, ὅτι διὰ τῆς ἐπιστήμης θέλει ἀναγνωρισθῇ ἡ κοινὴ τῶν ἐθνῶν καταγωγὴ καὶ ἀδελφότης, καὶ θέλουσιν ἐκλείψει αἱ τὰ ἔθνη διαχωρίζουσαι προλήψεις. Παρατηρεῖ προσέτι, ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι χῶρος οὐδέτερος ἐν ᾧ οἱ πάντες δύνανται νὰ ἐργασθῶσι, καὶ νὰ προκύψῃ ἡ προσδοκωμένη ὠφέλεια καὶ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος· ὡς παράδειγμα δὲ φέρει τὴν ἐσπερινὴν ταύτην συνεδρίασιν, καθ' ἣν ἐν *Ἑλληνικῷ* Συλλόγῳ *Γερμανὸς* ἀνήρ, ἐν *Γαλλικῇ* γλώσσῃ ὡμίλησε περὶ *Ἀρμενικοῦ* ἔθνους καὶ ἐπιγραφῶν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΖ΄.

Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι δέχεται τὴν ἰδίαις ἐκ τοῦ δαπάναις συντήρησιν ἐπὶ πενταετίαν εἰς τὸ ἐν Σταυροδρομίῳ ἑλλ. λύκειον τῶν κ. κ. Χ. Καλωταίου, Μ. Πανταζῆ, Α. Τάγη καὶ Γ. Χασιώτου ἓξ ὑποτρόφων, ἤτοι δύο ἐξ Ἠπείρου, καὶ ἀνὰ ἑνὸς ἐκ Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Θρᾴκης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν δὲ φροντίδα τῆς ἐκλογῆς τούτων ἀνατίθησιν εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον· ἐκφράζει δὲ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ὅπως μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν διδάξωσιν ἐπὶ τριετίαν ἐν τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἢ ὅπου ἂν ἐγκρίνῃ ὁ Σύλλογος.

Ὁ Σύλλογος ἀνατίθησιν εἰς τὸ Προεδρεῖον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἄνωθι ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενοῦς κ. Χρηστάκη ἐφένδη.

Εἶτα ὁ κ Ι. Καρολίδης ἀνέγνω «σύντομον ἱστορίαν τῆς φυσιολογικῆς περὶ ὁράσεως θεωρίας καὶ ἐκτενέστερον περὶ χρωμάτων καὶ περὶ γνώσεως καθόλου,» ἐν ᾗ ἐν περιλήψει ἔλεξε τοιάδε.

Ὥσπερ νῦν οἱ ἀμαθεῖς, οὕτως οἱ ἀρχαιότατοι τῶν ἀνθρώπων οὐδεμίαν εἶχον ὀρθὴν ἰδέαν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡ ὅρασις τελεῖται. Ἀφοῦ δ' ἐξέθηκε τὰς ἀρχαιοτάτας περὶ ὁράσεως παρὰ τοῖς Ἕλλησι φιλοσόφοις θεωρίας, καὶ ὅτι ὁ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος δοξάζουσιν ὅτι εἰκόνες ἀπολυόμεναι τῶν πραγμάτων εἰσρέουσιν εἰς τὸν ὀφθαλμόν, καὶ οὕτω γεννῶσι τὸ τῆς ὄψεως αἴσθημα, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ὅτι ἀκτῖνες ἐκπεμπόμεναι ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ψαυουσαι

τῶν πραγμάτων γεννῶσι τὴν ὅρασιν, προσέθηκεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ Ἐμπεδοκλέους δόξῃ, νομίζων ὅτι τότε μόνον ἐκτελεῖται ὅρασις, ὅτε τὸ φῶς τὸ ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ προϊὸν συναντᾷ ἐν τοῖς πράγμασι τῷ συγγενεῖ ἐξωτερικῷ· ἐν δὲ τῷ Θεαιτήτῳ πλησιάζει μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρίαν, ὅς τις ἀποδίδωσι τὴν ὅρασιν ἐνεργείᾳ τινὶ τοῦ μεταξὺ τῶν σωμάτων *διαφανοῦς*, ὅπερ ἠρεμοῦν ἐργάζεται σκότος. Ὑπάρχει δὲ τοῦτο καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὀφθαλμῷ, τελεῖται δὲ ἐσωτερικῶς ἡ ὅρασις διὰ κρίσεως.

Ἐν δὲ τοῖς μέσοις χρόνοις, λέγει, ἀναπτύσσεται τὸ φυσικὸν μέρος τῆς θεωρίας ταύτης, καὶ δι' Ἀλλέρου τὸ πρῶτον βεβαιοῦται τὸ τῶν νεύρων ἐρεθιστόν, περιγράφοντος ὀρθότατα τὴν τοῦ φωτὸς πρὸς τὴν αἴσθησιν καὶ ταύτης πρὸς τὴν ἀντίληψιν ἀναφοράν· ἢ καὶ δι' ἄλλων πλὴν τοῦ φωτὸς ἐρεθιστικῶν μέσων διέγερσις τῶν νεύρων ἦν οὔπω γνωστή. Πρῶτος δ' ἔγραψε περὶ τούτου ὁ Γοίτιος ἐν τῇ αὐτοῦ χρωματολογίᾳ (Farbenlehre)· μετέπειτα δ' ἐφάνησαν αἱ περὶ διεγέρσεων τῶν αἰσθητικῶν νεύρων παρατηρήσεις τοῦ Ῥιττέρου, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Purkinje. Τούτοις ἠκολούθησεν ὁ Μυλλέρειος περὶ τῶν εἰδικῶν τῶν αἰσθητηρίων ἐνεργειῶν νόμος ἔχων ὡς ἑξῆς, α') διάφορα ἐρεθιστικὰ ἐν τῷ αὐτῷ αἰσθητηρίῳ τὴν αὐτὴν ἐμποιοῦσιν ἡμῖν αἴσθησιν, β') τὸ αὐτὸ ἐρεθιστικὸν ἐν διαφόροις αἰσθητηρίοις διάφορον ἐμποιεῖ τὴν αἴσθησιν.

Εἶτα ἀναφέρει, ὅτι αἱ διὰ πιέσεως γινόμεναι εἰκόνες ἦσαν ἤδη γνωσταὶ τῷ Ἀριστοτέλει, καὶ ὅτι ὁ Νεύτων ἐξηγεῖ ταύτας δι' ὁμοιότητος τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπὸ πιέσεως τῷ ἐκ τῶν φωτιστικῶν ἀκτίνων. Πρῶτος δ' ὁ Βερκελεῖος ἐπιχειρεῖ ἀποδεῖξαι, ὅτι διὰ τῆς ὄψεως οὔτε ἀποστάσεως, οὔτε μεγέθους, οὔτε θέσεως τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι δυνάμεθα, ἀλλὰ χρῶμα μόνον ὁρῶμεν καὶ τὸ φαεινὸν καὶ τὸ σκοτεινόν, ὅτι ἡ ἔννοια οὐσίας τὰς ἰδιότητας πάσας εἰς μίαν οὐσίαν συμπεριλαμβανούσης οὐδαμῶς ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἀπορρέει, ὅτι καθόλου πράγματα ἐκτὸς ἡμῶν κείμενα οὐκ εἰσὶν αἰσθητά, τῶν αἰσθήσεων πασῶν μεταβολῶν οὐσῶν τῆς ψυχῆς, τὸν δὲ χῶρον ἐξηγεῖται ὁ Βερκελεῖος διὰ τῆς συνάψεως αἰσθητῶν φαινομένων εἰς ὁλικὴν παράστασιν. Νεωτέρα τις ἐποχὴ εἰσάγεται διὰ Καντίου εἰς τὴν Γερμανίαν, διάκρισις παρ' αὐτῷ τοῦ ὑποκειμενικοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ ὅτι χῶρος καὶ χρόνος παρ' αὐτῷ εἰσὶ μορφαὶ τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐποπτείας ἐκ τοῦ πνεύματος γεγενημέναι· ὁ δὲ Φίχθιος ἐν τῷ «Προορισμῷ τοῦ ἀνθρώπου» ἐκφράζει σαφέστερον ὅ,τι εἶναι ἤδη γνωστόν, ὅτι οὐχὶ αὐτὰ τὰ πράγματα αἰσθητά, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ ἀντιλήψει αἱ ἴδιαι μόνον τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς συνειδήσεως καταστάσεις γίνονται ἡμῖν αἰσθηταί.

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων Γερμανῶν φιλοσόφων, λέγει ὁ κ. Καρολίδης, ὁ μὲν Ἐρβάρτος οὐδαμῶς, ὁ δὲ Κραύσιος (Krause) μετ' ἰδιαιτέρας ἐκτάσεως καὶ βαθυνοίας ἐπραγματεύσατο τὸ ζήτημα ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν, ἀκριβέστατον δὲ πάντων ἐξέθηκε φιλοσοφικῶς καὶ φυσιολογικῶς τὴν περὶ αἰσθήσεων θεωρίαν ὁ Λώτιος (Lotze) ἐν τῇ «Ἰατρικῇ αὐτοῦ ψυχολογίᾳ.»

Εἶτα ὁ κ. Καρολίδης μεταβαίνει εἰς τὸ περὶ χρωμάτων, καὶ λέγει ὅτι ὡς δι' ἑκάστης τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἰδιαιτέρας τινὸς αἰσθανόμεθα τῶν σωμάτων ἰδιότητος, οὕτω διὰ τῆς ὁράσεως χρωμάτων καὶ μόνων. Ὅτι σὺν τούτοις καὶ ἐκτὸς τούτων συνοίδαμεν ἑαυτοῖς ἀντιλαμβανομένοις πραγμάτων διαφόρων, ὀφείλομεν τοῦτο ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα τῇ ἁφῇ, καὶ σὺν ταύταις τῇ τε τῶν προγενεστέρων καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐμπειρίᾳ· ὁρῶμεν δὲ τῶν πραγμάτων μόνας τὰς ἐπιφανείας ὡς χρώματα ἁπλᾶ καὶ ποικίλα συμπίπτοντα ταῖς ἐπιφανείαις· ὅθεν ὀρθῶς καὶ οἱ Πυθαγόρειοι χροιὰς τὰς ἐπιφανείας ἐκάλουν. Ἀδύνατον οὖν εἰσδύειν εἰς τὰ τῶν πραγμάτων ἐνδότερα, διότι ὅσον ἂν διαιρῶμεν τὰ σώματα, χροιὰς ἀεὶ καὶ ἐπιφανείας ὀψόμεθα, καὶ ἐκ τούτων δῆλον ὅτι ἐπειδὴ ἡ ὅρασις ἐστὶν ἡμῖν ἡ κυριωτέρα τῶν αἰσθήσεων, καὶ πλεῖσαι τῶν ἡμετέρων ἐννοιῶν ἐκ χρωμάτων συνίστανται, τὸ πλέον τούτων κτώμεθα τῇ ἁφῇ καὶ τῇ διανοίᾳ· αἴτιον δὲ τῶν χροιῶν ἐξωτερικῶς μὲν τὸ φῶς, ἤτοι αἱ τοῦ αἰθέρος κυμάνσεις, οὖσαι διάφοροι κατὰ μῆκος καὶ ταχύτητα (κατὰ τὴν καλουμένην τῶν κυμάνσεων θεωρίαν), ἐσωτερικῶς δὲ ὁ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἐρεθισμός, μεταβιβαζόμενος ἐν εἴδει ῥεύματος, ὡς φασιν, ἠλεκτρικοῦ εἰς τὸ ἀντιστοιχοῦν μέρος τοῦ νευρικοῦ κέντρου, ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου. Αἱ ἡλιακαί, λέγει, ἀκτῖνες (αἱ ἐπὶ τὰς τῶν κυματικῶν περιφερειῶν ἐφαπτομένας νοερῶς ἀγόμεναι κάθετοι), διερχόμεναι διὰ πρίσματος τριγωνικοῦ θλῶνται, καὶ οὕτως ἀναλύονται εἰς τὰ ἁπλούστατα αὐτῶν στοιχεῖα, ἅπερ ἐμποιοῦσιν ἡμῖν τὴν αἴσθησιν τῶν τριῶν κυριωτάτων χρωμάτων, τοῦ ἐρυθροῦ, τοῦ ὠχροῦ, τοῦ κυανοῦ· ταῦτα δ' ἐφεξῆς μιγνύμενα γεννῶσι τὰ τρία δευτερεύοντα, τὸ χρυσοειδές,

τὸ πράσινον ἢ χλωρὸν καὶ τὸ ἰοειδές, τὸ δὲ σύνολον τῶν φωτιστικῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐμποιεῖ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν αἴσθησιν τοῦ λευκοῦ, καὶ ὅτι αἱ χροιαί, ὡς ἡμῖν παρίστανται, εἰσί τι τῶν ἐν ἡμῖν ἢ καθαρῶς ὑποκειμενικῶν· τούτου ἀπόδειξις, ὅτι φωτὸς ἢ χροιᾶς αἴσθησις ἐγγίνεται τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ὑπ' ἄλλων ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτὸς (τῶν αἰθερίων δονήσεων) αἰτίων ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ ὀργανισμοῦ κειμένων, καὶ ὅτι τὸ ὀπτικὸν ὄργανον δύναται λαβὸν ἀφορμὴν ἔκ τινος ἐρεθισμοῦ, καὶ ἐνεργοῦν ἐξ ἑαυτοῦ παράγειν αἴσθησιν χροιᾶς μηδενὶ ἐξωτερικῷ ἀντιστοιχοῦσαν· τοιοῦτοι δ' ἐρεθισμοὶ παράγοντες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἴσθησιν φωτὸς εἰσὶ α') ὁ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἐκ μηχανικῆς πιέσεως ἢ οἱασδήποτε φυσιολογικῆς αἰτίας, β') ὁ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ· ἑτέρα δέ τις ἀπόδειξις εἰσὶν αἵ τε συμπληρωματικαὶ καλούμεναι χροιαί, γεννώμεναι ἐνίοτε ἐκ διεγέρσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς διὰ μιᾶς ἢ πλειόνων ἐξωτερικῶν χροιῶν, καὶ ἡ μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐξωτερικῆς αἰτίας ἐπί τινα χρόνον διαμονὴ τοῦ ἀπεικάσματος ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ καὶ ἡ πλημμελὴς τῶν χρωμάτων αἴσθησις, προερχομένη τὸ μὲν ἐκ τοῦ φύσει περιωρισμένου τοῦ διεγερτοῦ ἢ ἐρεθιστοῦ τοῦ ὀπτικοῦ ὀργάνου (διεγειρομένου οὐχὶ ὑπὸ πάντων τῶν αἰθερίων κυμάτων, ἀλλ' ὑπὸ βραχείας τινὸς αὐτῶν σειρᾶς), τὸ δὲ ἀπὸ βλάβας τινὸς τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἢ καθόλου τοῦ ὀρθαλμοῦ. Ἀκολούθως ἀνέφερε τὰς κρίσεις τοῦ Γοιτίου περὶ τῆς ἠθικῆς τῶν χρωμάτων ἐπενεργείας, ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦ διὰ τῶν χρωμάτων γινώσκειν ὅ,τι δήποτε τῶν ἐκτὸς ἡμῶν καθίσταται διὰ τῶν εἰρημένων ἐναργές. Ἀφοῦ δ' ἀνέφερεν ἀπόσπασμα τῆς περὶ σκεπτικῶν πραγματείας, περαίνει τὸ ἀνάγνωσμα διὰ τοῦ χωρίου τοῦ φιλοσόφου Λιχτεμβεργίου ἀρνουμένου τοῖς ἀνθρώποις καθόλου τὸ δυνατὸν τοῦ ἑαυτῶν ἐξιέναι καὶ μανθάνειν τὰ ἐκτὸς ἑαυτῶν ὅ,τι εἰσὶ κατ' οὐσίαν, καὶ λέγοντος ὅτι πᾶσαι ἡμῶν αἱ γνώσεις εἰσί τινες ἡμῶν αὐτῶν μεταβολαί, καὶ ὅτι τὸ γινώσκειν ἐξωτερικὰ πράγματα εἶναι ἀντίφασις.

Εἰς ταῦτα ὁ κ. Α. Τάγης ποιεῖται τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις· νομίζει, λέγει, ὅτι ὁ κ. Ι. Καρολίδης ἐνέπεσεν εἰς σφάλμα, εἰπὼν ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ νοεῖν εἶνε πάθημα τῆς ψυχῆς. Τὸ αἰσθάνεσθαι, καθ' ὅσον ἐννοοῦμεν ἁπλῶς ἐπίδρασίν τινα ἐξωτερικὴν ἄνευ προσοχῆς τῆς ψυχῆς, εἶναι οὕτω πάθησις· καθ' ὅσον ὅμως ἡ ψυχὴ ἑκουσίως στρέφεται πρός τι ἀντικείμενον, καὶ μετὰ προσοχῆς παρατηροῦσα αὐτὸ γινώσκει μετ' ἀκριβείας, τὸ αἰσθάνεσθαι τότε εἶνε μᾶλλον ἐνέργεια ἢ πάθησις, καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τὸ αἰσθάνεσθαι ὀνομάζεται *ἀντιλαμβάνεσθαι* ἢ ἀντίληψις· ἀφοῦ λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν διακρίνομεν αὐτενέργειάν τινα τῆς ψυχῆς, πολὺ περισσότερον δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὴν αὐτενέργειαν ταύτην εἰς τὴν νόησιν. Ἐπίσης ἔσφαλε, λέγει, ὁ κ. Καρολίδης εἰπών, ὅτι τὰ ἀντικείμενα γίνονται ἡμῖν ὁρατὰ διὰ τῆς θλάσεως τοῦ φωτός, ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ εἴπῃ διὰ τῆς ἀνταναπλάσεως. Ἡ δὲ περὶ φωτὸς θεωρία του ὑπῆρξε λίαν σύντομος, καθ' ὅσον δὲν ἀνέφερε τὰ περὶ κυμάνσεως, ἢ τὰ περὶ ἐκπομπῆς ἐν ἐκτάσει, παρέλειψε δὲ τοὺς πατέρας τῶν περὶ φωτὸς θεωριῶν Νεύτωνα κλπ.

Ὁ δὲ κ. Ἀριστοκλῆς παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Καρολίδου εἶναι σπουδαιότατον, καὶ ἀληθῶς ἡ ὁδός, ἣν ἠκολούθησεν, εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ κατάλληλος, ἀλλὰ λυπεῖται ὅτι δὲν συνεφώνει πως μετὰ τοῦ τίτλου ὃν ἔφερε, διότι τῆς θεωρίας τῆς ὁράσεως ἁπλῶς ἔψαυσεν ὀλίγα τινὰ εἰπὼν περὶ Δημοκρίτου καὶ ἄλλων ἀρχαίων· συμφωνεῖ δὲ μετὰ τοῦ κ. Τάγη, ὅτι τὸ γνωστικὸν εἶναι ἐνεργητικὴ τῆς ψυχῆς κατάστασις.

Εἰς ταῦτα ἁπάντων ὁ κ. Ι. Καρολίδης λέγει, ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Τάγη, ὅτι δηλ. εἶπον ἐγώ, ὅτι ἡ νόησις εἶναι πάθημα τῆς ψυχῆς, προῆλθεν ἐκ παρακοῆς ἢ παρεννοήσεως τῶν λεχθέντων, διότι τοῦτο παραδέχεται διὰ τὴν αἴσθησιν· ὅ,τι δὲ διισχυρίζεται, λέγει, εἶναι, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τῆς εἱρκτῆς αὐτῆς, καὶ αἱ μόναι θυρίδες αὐτῆς εἰσὶ τὰ αἰσθητήρια, καὶ οἷα παριστῶσιν αὗται τὸ ἀντικείμενον, τοιοῦτον καὶ ἐννοεῖ αὐτό, καὶ ὅτι παραδέχεται αὐτενέργειαν τῆς ψυχῆς· ὡς πρὸς δὲ τὰς περὶ τῆς συντομίας τοῦ ἀναγνώσματος παρατηρήσεις, αὕτη ἐπήγασεν ἐξ ἄλλων σκέψεων, καὶ ἰδίᾳ ἵνα μὴ ὑπερβῇ τὰ ὅρια μιᾶς συνεδριάσεως· ἐθεώρησε δὲ περιττὸν ν' ἀναφέρῃ τοὺς πατέρας τῆς περὶ φωτὸς θεωρίας, φρονῶν, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἰσὶ γνωστοὶ εἰς πάντας τοὺς ἐνταῦθα. Περιττὸν δὲ θεωρεῖ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ὅσα εἶπεν ὁ κ. Τάγης περὶ θλάσεως καὶ ἀνταναπλάσεως, διότι πρὸς οὐδὲν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων ἀναφέρονται ταῦτα.

Ὁ δὲ κ. Βασιάδης παρατηρεῖ, ὅτι αἱ φυσιολογικαὶ θεωρίαι τοῦ κ. Καρολίδου ὤφειλον κατὰ τὸν τίτλον τοῦ ἀναγνώσματος νὰ ἦναι ἐκτενέστεραι, ἐν ᾧ τώρα, ὅπως ἔχει, τὸ πλεῖστον τοῦ ἀναγνώσματος περιλαμβάνει περὶ τῶν θεωριῶν τῶν φιλοσόφων περὶ ὁράσεως. Δεύτερον, αἱ

ἐν τῷ Τιμαίῳ περὶ ὁράσεως θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος, ὅσις παραδέχεται συνάντησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἐσωτερικοῦ φωτός, ἤτοι *συναύγειαν*, ὡς καλεῖ αὐτὴν ὁ Πλούταρχος, προσεγγίζουσι πρὸς τὴν περὶ αἰθέρος θεωρίαν τῶν νεωτέρων μᾶλλον ἢ πρὸς τὴν τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Τοιοῦτόν τι τοὐλάχιστον φρονεῖ ὁ Henri Martin, ὁ ἐκδοὺς τὸν Τίμαιον, ἐν τῷ «Περὶ φιλοσοφίας τῆς φύσεως» σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι· ἐκφράζει δὲ τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ὁ κ. Καρολίδης παρέδραμε τοὺς γάλλους συγγραφεῖς, πολλὰ καὶ καλὰ γράψαντας περὶ τῶν φυσιολογικῶν θεωριῶν τῶν ἀρχαίων· ὅ,τι δὲ διέφυγε τοὺς πρὸ αὐτοῦ λαβόντας τὸν λόγον, ὁ κ. Καρολίδης πολὺν κατέτριψε λόγον περὶ σκεπτικῶν φιλοσόφων, οἱονεὶ θέμα τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶχεν αὐτό.

Ὁ κ. Καρολίδης προτείνει καὶ ὁ Σύλλογος παραδέχεται, ἵνα ἡ περὶ τῆς δόξης καὶ θεωρίας τοῦ Πλάτωνος συζήτησις ἀναβληθῇ εἰς ἑτέραν συνεδρίασιν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗ'.

Τῇ 27 Δεκεμβρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν τοῦ Προέδρου καὶ τῆς δωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐν Ῥόδῳ Ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἀπὸ 11 Βρίου 1871, ἐν ᾗ περικλείουσιν ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας ὑπὲρ τῶν σχολείων αὐτῶν, αἰτοῦνται τὴν ὑποστήριξιν αὐτῆς καὶ παρὰ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀναγγέλλουσι τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνέστη ἡ δωδεκαμελὴς Ἐπιτροπή.

Ὁ Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὸ Προεδρεῖον φροντίσαν περὶ τῆς αἰτήσεως αὐτῶν θέλει ἀναγγείλλει αὐτοῖς τὸ ἀποτέλεσμα.

β') Τοῦ κ. Σοφοκλέους Οἰκονόμου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1871, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀποστολὴν τῶν σωζομένων τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς αὐτοῦ συγγραμμάτων.

γ') Τοῦ κ. Γ. Βερυκίου ἐκ Ζακύνθου ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου 1871, ἀποστέλλοντος τὸ ἑαυτοῦ σύγγραμμα.

δ') Τοῦ ἐνταῦθα κ. Χρ. Παπαδοπούλου πέμποντος φάκελλον Ὀθωμανικῶν ἐγγράφων μετὰ ἐκθέσεως περὶ αὐτῶν ἤτοι

α) Δύο αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων ἀπὸ 1263 ἐγείρας πρὸς τὸν Διοικητὴν Νικομηδείας, τοῦ μὲν περὶ νεοσυλλεξίας καὶ τῶν ὅρων τῆς ἀποζολῆς τῶν νεοσυλλέκτων εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δὲ περὶ ὑποθέσεως . . . . τινὸς ἔχοντος νὰ λαμβάνῃ χρήματα παρά τινων Γιαννάκη καὶ Γεωργίου ἀπὸ 1269 ἐγείρας.

β') Τριῶν Βουγιουρουλτίων (διαγγελμάτων) ἀπὸ 1271 ἐγείρας τοῦ διοικητοῦ Νικομηδείας Χουσεῖν Ῥεμζῆ Πασσᾶ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν δημάρχους.

γ') κειμένων δύο αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων τοῦ μὲν πρὸς τὸν μουτεσαρίφην Κοτζᾶ Ἰλὶ περὶ ἀποστολῆς τῆς ἀναγκαίας ξυλικῆς πρὸς θέρμανσιν τῶν Ἀγγλο-Γάλλων, τοῦ δὲ πρὸς τὸν Χουσεῖν Ῥεμζῆ Πασσᾶ περὶ ἀποστολῆς δημάρχου ἐπιφορτισμένου τὰ τῆς νεοσυλλεξίας.

δ') Ἀντιγράφων τοῦ εὐχαριστηρίου τῶν κατοίκων τῆς Νικομηδείας ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Σουλτάνον.

Εἶτα ἀγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων τῶν κ. κ. Σοφοκλέους Οἰκονόμου, Γ. Βερυκίου καὶ Μ. Παρανίκα.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιζέλλον μὲν μέλος ὁ κ. Henzen Γενικὸς Γραμματεὺς de l' instituto di correspondenza Archeologica di Roma, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ῥωσόλυμος, Ἀνδρέας Συγγρός, Μιχαὴλ Γκιώνης, Ἀθανάσιος Κούρτελης, Πέτρος Μεσθενεύς, Κλεάνθης Φωτίου, Ἀντώνιος Δόριζας, Ν. Ψιακῆς, Ἀντώνιος Σβορῶνος, Δημήτριος Καλβοκορέσης, Βασίλειος Σοφατζόγλους, Κωνς. Ἰωαννίδης, Νικόλαος Σπυλλίδης, Νικόλαος Καρᾶς, Δημοσθένης Ῥεβελάκης, Παρασκευᾶς Ἀναστασιάδης, Γ. Καζανόβας, Δημ. Παντσίρης, πάντες ἔμποροι ἐν Κων/πόλει καὶ Κ. Περδικάρης πράκτωρ τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως ἐν Χαλεπίῳ.

Εἶτα ὁ κ. Α. Μόρδτμανν ἀνέγνω «Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως» καὶ ἐν περιλήψει ἔλεξε τοιάδε.

Ὁ κ. Βλάσιος Σκορδέλης ἀνεκοίνωσε τῷ Συλλόγῳ ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν καὶ φωτογραφίας ἀναγλύφων, ἀνευρεθέντα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο

ἐν Φιλιππουπόλει καὶ τοῖς πέριξ αὐτῆς, καὶ πολὺ ἔχοντα τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς πολυτίμους διασαφήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐν τῇ ἀρχαιότητι, περὶ ἧς οὐδὲν γινώσκομεν· καὶ ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἠρεύνησε ταῦτα, δέκα ἐν συνόλῳ ὄντα·

1) Ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν Δία ὁλόκληρον ἐστραμμένον πρὸς τὸν θεατήν, ἡμίγυμνον, τὴν μὲν δεξιὰν ἔχοντα ἐπὶ κανοῦ πλήρους θυμάτων ἐπί τινος θυσιαστηρίου, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατοῦντα σκῆπτρον· δεξιόθεν τοῦ Διὸς εὕρηται θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ ἵσταται ἀετὸς ἀναπεπταμένας ἔχων τὰς πτέρυγας· ἐπιγραφὴ

Κυρίῳ Διΐ

ἐπὶ δὲ τοῦ θυσιαστηρίου δεξιόθεν

Ἐν τῷ σῷ
δρόμῳ

κάτωθεν δὲ

Δορφεύθης Δίνιος δῶρον
ἐκ τῶν δειράντων με ἐκδίκησον.

Ἐὰν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ δὲν ἐδηλοῦτο ὁ Ζεύς, ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Δορφεύθης, ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ τὸ ὅλον ὡς μνημεῖον χριστιανικόν. Τὸ περιεχόμενον, λέγει ὁ κ. Μόρδτμανν, ἀναμιμνήσκει ἄπειρα ὅμοια χωρία τῶν ψαλμῶν.

Ἐκ τοῦ σχήματος δὲ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τεχνικῆς ἐξεργασίας τοῦ ἀναγλύφου εἰκάζει ὁ κ. Μόρδτμανν, ὅτι εἶναι ἔργον τῶν ἀρχῶν τῆς γ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἑπόμενα.

2) Ἀνάγλυφον παριστῶν ἱππέα, δεξιόθεν δὲ πρὸ αὐτοῦ γυναῖκα· ἔχει ἐπιγραφὴν

ἄνωθεν Ἥρως σεμνὸς Λα(μ)π(ρος)
κάτωθεν ΑCΘΥΚΟΥC . . . . . εὐχήν.

3) Ἀνάγλυφον ἔχον ἐπιγραφὴν ὡς τὸ προηγούμενον,

Κυρίῳ ἥρωϊ

ΓΡΑΙ[ΑVΛΟV ΤΡΑΛΕΟ . . . εὐχήν.

4) Ἀνάγλυφον παριστῶν ἱππέα πρὸς τὰ δεξιά, κρατοῦντα τῇ μὲν δεξιᾷ ἀκόντιον, μεταξὺ δὲ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου κύνα ἐρίζοντα πρὸς ἄγριον ζῶον.

Ἐπιγραφὴ

ΑΙCΑΤ . . . ΙΗΕΤ. Γ. ΓΑΤΡΑΛΕΟC ΕΥΧΗΝ.

περὶ οὗ λέγει, ὅτι μεθ' ἱκανὴν ἔρευναν ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν νὰ συμπληρωθῶσιν ἀμοιβαίως αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου μετὰ τῶν τοῦ προηγουμένου, αἵτινες φαίνονται οὖσαι αἱ αὐταί, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑλικοῦ, ὅπερ ἔχει, ἔστι τοῦτο ἀδύνατον αὐτῷ.

5) Ἀνάγλυφον παριστῶν γυναῖκα πρὸς τὸν θεατὴν ἐστραμμένην, καὶ κρατοῦσαν τῇ μὲν δεξιᾷ δίσκον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ

ἐπιγραφὴν (Κυρ)ίᾳ Ἥρᾳ Ἀρτάκην εὐχὴν
. . . Ο[ΚΛΗΡΑΙ . . . ΜΕΙΛΙ Ι : Ι

εἰ καὶ ἐπεκράτει ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Κυζίκῳ, οὐδαμοῦ, λέγει ὁ κ. Μόρδτμανν, εὗρε μνημονευομένην τὴν Ἥραν ἐν Ἀρτάκῃ, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον δύναται ν' ἀποδείξῃ τὸν συνδυασμὸν τῆς Ἥρας ταύτης τῆς Ἀρτάκης μετὰ τῆς ἐν Θράκῃ Φιλιππουπόλεως.

6) Τεμάχιον ἀναγλύφου παριστῶν γυναῖκα λαμβάνουσαν τῇ ἀριστερᾷ βέλη ἐκ τῆς φαρέτρας· προφανῶς λοιπὸν τὴν Ἄρτεμιν. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγνωρίζονται μόνον στοιχεῖα τινὰ (Κυ) ΡΙΑ. ΑΡΤ.

Τὰ τρία τελευταῖα ἀναμφιλέκτως εἰσὶ τὰ ἀρκτικὰ τοῦ ὀνόματος Ἄρτεμις.

7) Ἀνάγλυφον παριστῶν δύο μορφὰς πρὸς τὸν θεατὴν ἐστραμμένας ὑπὸ τὰ κλήματα ἀμπέλου· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἶναι νεαρὰ togam περιβεβλημένη καὶ φέρουσα ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, ἧς πρὸς τὰ δεξιὰ ἵσταται κύων, ἡ δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ μορφὴ εἶναι πωγωνοφόρος, στηριζομένη διὰ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ κορύνης, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατοῦσα λεοντῆν· αὕτη προφανῶς παρίστησι τὸν Ἡρακλέα, περὶ δὲ τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ μορφῆς οὐδεμίαν τολμᾷ νὰ ἐκφέρῃ εἰκασίαν. Φαίνεται δέ, ὅτι ἐπιγραφὴ ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει.

8) Ἀνάγλυφον παριστῶν γυμνὴν μορφὴν ἵππέως πρὸς τὰ δεξιά, περὶ οὗ οὐδὲν περαιτέρω γινώσκομεν.

9) Ἀνάγλυφον παριστῶν παῖδα γυμνόν, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ἄνω μέρους ἄγνωστον μορφήν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδὸς φαίνεται ἐν τούτοις ληφθεῖσα ἐξ ἑτέρου μνημείου.

10) Σφὶγξ καθημένη καὶ πτερωτὴ μετὰ μεγάλου διαμεμορφωμένου signion. Προσέτι ἐπί τινος λίθου ἐκ τοῦ ἀρχαίου φρουρίου εὑρέθη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή, ἔχουσα πολλὰ χάσματα, ἀλλ' ἐκ τῶν περιεχομένων δῆλον, ὅτι ἦν οἰκογενειακὸν μνημεῖον.

. . . . . καὶ φιλίοις τέκνο(ις)
(Σε)κονδᾳ . . . λημιτα(. . . Κ)λεοπάτρᾳ κουριδ[ίοις

. . . . . αἱμογέρᾳ χρηστῇ καὶ Ἀτιλίᾳ ἀνθοῦσιν
. . . . . καὶ τὸν ζῶντ' . . . ἐνέγρ(α)ψα Ἀπολ(λ)ινάριον ὃς
. . . . σεμνῆς μητρὸς σ(ω)φροσύνην . . . σαν . . .
. . καὶ (ε) ἰς τέκνα εὐσεβῆ . . εην ποθέουσ' ἐπὶ χαίροις ὦ παροδε(ι)τα.

Τελευταῖον παρὰ τὸ χωρίον Περιστερὰ τῆς ἐπαρχίας Παζαρτζὶκ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ῥοδόπης εὑρέθη ἀνάγλυφον παριστῶν ἱππέα βάλλοντα διὰ τοῦ ἀκοντίου αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ ἄγριον θηρίον· ἐπιγραφὴ

ἄνωθεν «Θεοῖς Διοσκόροι(ς)»
κάτωθεν
«Αὐγάζων (ὑ)πὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδίων εὐχήν.»

Ἐρωτήσαντος τοῦ κ. Μ. Παρανίκα πότε διεδόθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς Φιλιππούπολιν, ἀπαντᾷ ὁ κ. Μόρδτμανν ὅτι δὲν εἰσῆλθεν εἰς τοιαύτην ἔρευναν, ἀλλ' ἁπλῶς εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τεχνικῆς ἐργασίας εἰκάζει, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον εἶνε τοῦ γ'. μ. Χ. αἰῶνος, καὶ ὅτι Κυρίῳ Διῒ εἶναι ἐπίκλησις ἐκ τῶν ψαλμῶν ληφθεῖσα.

Ὁ δὲ κ. Βασιάδης παρατηρεῖ ὅτι, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ κ. Μόρδτμανν, ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἀναγλύφων, ὅτι καὶ κατὰ τὸν γ'. μ. Χ. αἰῶνα ἦτον ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν χρήσει κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἅπερ τὴν σήμερον ἕτεροι διαφιλονεικοῦσιν ὡς μὴ ἑλληνικά.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΘ'.

Τῇ 3 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰακώβου Βολονάκη ἐκ Τεργέστης ἀπὸ 25 Δεκεμβρίου 1871, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἕνεκα τῆς ἐπισφαλοῦς ὑγείας αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἀναδεχθῇ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, ὅπως εἰσπράξῃ συνδρομὰς ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, καὶ ὑπόσχεται ὅτι ἐμμέσως θέλει πράξει τὸ ἐπ' αὐτόν·

β') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἀλκιβιάδου Ἀριστάρχου ἀπὸ 30 Δεκεμβρίου 1871, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τακτικοῦ·

Καὶ γ') Αἰτήσεις διαφόρων ἵνα ἐγγραφῶσι μέλη.

Εἶτα ἀναγινώσκει τὰς προσφορὰς βιβλίων ὑπὸ Α. Ἀριστάρχου.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί, ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κ. κ. Φριδερῖκος Ῥιτσχέλιος καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας ἐν Λειψίᾳ, καὶ Γεώργιος Κούρτιος καθηγ. τῆς φιλολογίας ἐν Λειψίᾳ, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Διονύσιος Κωνσταντινίδης ἐκ Κερασοῦντος καὶ Εὐστράτιος Τσακαλῶτος καθηγητὴς ἐν Ταϊγανίῳ.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν 9 Ἰανουαρίου περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν π. μ. τεθήσεται ὑπὸ τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, προσκληθέντος ἐπὶ τούτῳ, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, καὶ προτείνει κατ' ἀπόφασιν τοῦ Προεδρείου ἵνα ἐπὶ μὲν τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τεθῇ

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

Θαρσεῖν χρή, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.

εἶτα, ἡ λυχνία, τὸ σύμβολον τοῦ Συλλόγου, καὶ κατόπιν·

Θεμέλιον τόνδε Πατριάρχης ΑΝΘΙΜΟΣ Ϛ'. κατεβάλετο

Προεδρεύοντος Κ. Καραπάνου.

Τῇ θ'. Ἰανουαρίου ᾳωοβ'·

Ὑπὸ δὲ τὸν θεμέλιον λίθον νὰ τεθῇ ἐντὸς μολυβδίνου κυλίνδρου ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον τὸ ἀκόλουθον

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὁ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος πρὸς καλλιέργειαν ἐν γένει τῶν γραμμάτων καὶ διάδοσιν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν πρὸ δεκαετίας ἱδρυθείς, τὴν ἀνέγερσιν τοῦδε τοῦ κτιρίου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γένους καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐψηφίσατο τῇ φιλομούσῳ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ὁμογενῶν πεποιθὼς συνδρομῇ.

Πάντων δὲ τούτων μαρτύριον ἐπίσημον καὶ ἄϊδιον ἔστω τάδε τὰ γράμματα τῇ τοῦ Συλλόγου σφραγῖδι καὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν κοσμητόρων καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς σεσημασμένον.

Τῇ θ'. Ἰανουαρίου ᾳωοβ'.

Ταῦτα πάντα παμψηφεὶ παραδεχθεὶς ὁ Σύλλογος, τὴν περαιτέρω φροντίδα ἀνέθετο εἰς Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ ὀνομασθεῖσαν, συγκειμένην ἐκ τῶν κ. κ. Κλεάνθους ἀρχιτέκτονος, Λ. Χρυσοβελώνου, Ι. Γκιών, καὶ Ἀθ. Βερναρδάκη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Α. Σ. Μαυρογένης ἀνέγνω συνέχειαν «Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν ιθ'. αἰῶνα» (ἴδε σελ. 78).

Ὁ κ. Ι. Ἀριστοκλῆς ποιεῖται τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις·

Ἀνέλαβε, λέγει, ὁ κ. Μαυρογένης, νὰ διαλάβῃ περὶ ἑνὸς μέρους τοῦ ὑλισμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀπαιτεῖται νὰ δείξῃ καὶ τὴν σχέσιν ἣν ἔχει πρὸς τὴν ἐποχήν, ἐν ᾗ ἀνεφάνη, διότι δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐξῆλθε τὸ φιλοσόφημα ἐκ τῆς κεφαλῆς ἑνός, καὶ νὰ εἴπῃ ὑμῖν τίνα τὰ ἐπιδράσαντα πρὸς τοῦτο· δεύτερον παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας δὲν ἀπαιτεῖ τὴν ἁπλῆν ἀφήγησιν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ εἴπῃ ὑμῖν καὶ ποῖα τὰ ὀρθὰ καὶ ποῖα τὰ ἐσφαλμένα, ὅπερ, ὡς νομίζει, δὲν ἔπραξεν ὁ κ. Α. Μαυρογένης. Τρίτον, ἔπρεπε ν' ἀναφέρῃ καὶ τοὺς λόγους, ἐφ' ὧν ἕκαστος στηρίζει τὸ φιλοσόφημα αὐτοῦ. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι προσέκοψαν εἰς πολλά, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ πράγματα, δι' ὧν ἀπηθανάτισαν τὰ ὀνόματά των, καὶ ἀπαιτεῖται προσοχὴ νὰ μὴ καταδικάσωμεν αὐτοὺς πλέον τοῦ δέοντος, διότι ὁ κ. Μαυρογένης ὑπερέβη τὰ ὅρια, ὅσον ἀφορᾷ τὸν Taine, παραστήσας αὐτὸν ὡς ὑλιστήν· ἐνῷ ἤθελε ποιήσει κάλλιον νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ ἴδῃ τί τὸ πλημμελές. Πρὸς τούτοις νομίζει, ὅτι εἷς ἓν μέρος καταδικάζει τὸν Ἀριστοτέλην ἀναφέρων τὸ «οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ἐὰν μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει,» ὅπερ καταδεικνύει αὐτὸν ἐμπειρικήν· καὶ εὑρέθησαν μὲν οἱ ὑποστηρίζοντες τοῦτο ἐκ τῆς ῥήτρας ταύτης, ἀλλ' ἀκολούθως βαθύτερον μελετήσαντες τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνόησαν τὸ ἀληθὲς τῆς ῥήτρας ταύτης, καὶ ὅτι πρὸς ἀνάπτυξιν πάσης ἰδέας ἀπαιτεῖται ἡ συγκοινωνία μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἐπικροτεῖ δέ, λέγει ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, εἰς τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Α. Μαυρογένους διὰ τὸν Rénan χαρακτηρίσαντος τὴν κατ' ἐπιφάνειαν *εὐφυΐαν* τοῦ ἀνδρός, ὃν σέβεται μᾶλλον ὡς φιλολόγον ἢ ὡς φιλόσοφον· τελευταῖον παρατηρεῖ, ὅτι δὲν εἶνε ὀρθόν, ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ἐπαγωγῆς εὑρέθη ὑπὸ τοῦ Βάκωνος, ὡς εἶπεν ὁ κ. Α. Μαυρογένης· ἀλλ' εἰς τὸν Σωκράτην ὀφείλεται ἡ δόξα αὕτη, ἣν ἠσπάσθη καὶ ὁ Πλάτων, ἐτελειοποίησε δὲ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ δὲ Βάκων ἀνέπτυξε μόνον τοὺς κανόνας αὐτῆς.

Πρὸς ταῦτα ἁπάντων ὁ κ. Α. Μαυρογένης λέγει, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ ἐκθέσῃ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ιθ'. αἰῶνος, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ιή, καὶ ὅτι οἱ διασημότεροι τῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης φιλοσόφων εἰσὶν οἱ τέσσαρες, οὓς ἀνέφερε καὶ ἀνέπτυξε· δὲν ἠκολούθησε δὲ ἣν μέθοδον ἐξέθηκεν ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, διότι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦν νὰ δώσῃ ἰδέαν τινὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ συζήματος, εἴτε, καθὰ ἐκφράζεται ὁ κ. Ἀριστοκλῆς, τοῦ φιλοσοφήματος αὐτῶν· διὸ καὶ περιωρίσθη εἰς γενικὴν ἐποπτείαν, χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἐπικρίσεις καὶ ἐμβριθεῖς ἐπ' αὐτῶν σκέψεις καὶ παρατηρήσεις χρῃζούσας μείζονος ἐκτάσεως, ἢ ὅσην ὥρισεν εἰς τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ· ὅσῳ δ' ἀφορᾷ τὰς περὶ Ἀριστοτέλους παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἀριστοκλέους, τοῦτο μόνον εἶπον, λέγει, ὅτι ὁ Taine ὑπερασπίζεται ἰδέας, αἵτινες ἀνήκουσιν ἢ ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ.

Σήμερον τῇ θ'. Ἰανουαρίου 1872 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ΑΝΘΙΜΟΥ τοῦ Ϛ', παρόντων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ πλείστων φιλομούσων ὁμογενῶν.

Καὶ πρῶτον ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς Α. Παναγιότητος ἁγιασμός, καὶ θερμαὶ ἀνεπέμφθησαν πρὸς τὸν Ὕψιστον δεήσεις καὶ εὐχαὶ ὑπὲρ στερεώσεως καὶ εὐημερίας τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὲρ τῶν Ἱδρυτῶν, Μελῶν, Εὐεργετῶν, Δωρητῶν καὶ Συνδρομητῶν τοῦ Συλλόγου· εἶτα ἐτέθη ὑπ' Αὐτοῦ, βοηθουμένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ὁ θεμέλιος λίθος φέρων τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει ἐγκριθέντα γράμματα καὶ σήματα. Κάτωθεν δὲ αὐτοῦ ἐτέθη τὸ ἐπὶ τούτῳ ψήφισμα ἐπὶ μεμβράνης, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Προέδρου κ.

Κ. Καραπάνου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ὑπὸ τῶν κ. κ. Η. Βασιάδου, Ι. Μίλλιγκεν, Ι. Γκιών, Ξ. Ζωγράφου καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐπικεκυρωμένον δὲ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἐπὶ τούτοις ἡ Α. Παναγιότης ἀπήγγειλε τάδε.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἔντιμος καὶ φιλόμουσος ὁμήγυρις.

Εἰ καὶ αἱ πρεσβυτικαί μου δυνάμεις δέν μοι βοηθοῦσιν, ὅπως ἐκφράσω, ὡς θέλω, τὴν πνευματικὴν ἐγκάρδιον ἀγαλλίασίν μου, ἀλλ' ὅμως πάλιν αὐτὴ αὕτη ἡ ἐγκάρδιος πνευματικὴ ἀγαλλίασις δέν με συγχωρεῖ ἵνα ὅλως σιωπήσω· ἀναγκάζομαι δέ, ἵνα εἴπω, ἂν οὐχὶ ὡς θέλω, τοὐλάχιστον ὡς δύναμαι, τὰς λέξεις ταύτας.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ἡ σύστασις τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ ἐπηγγέλλετο νέαν ἐποχὴν διανοητικῆς προόδου τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας διὰ τῆς δημωδεστέρας διαδόσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων, συμμεριζόμενος ἰσχυρῶς τὴν γενικὴν καὶ πάνδημον συγκίνησιν, ἣν παρήγαγεν ἡ ἐπ' αἰσίοις αὕτη ἐπαγγελία, ηὐχήθην ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου τοῦ σώματος τούτου.

Ὀλίγα ἔτη ἤρκεσαν, ὅπως τὸ εὐγενὲς βρέφος ἀνδρωθὲν διαπράξῃ ἀνώτερα τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν, καὶ ὑπερβὰν τὰς κοινὰς προσδοκίας ἀναλάβῃ σιωπηλῶς, ἀλλὰ μάλα ἐπαξίως, τὴν ἀρχηγίαν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ γένους.

Ἐν τῷ σχετικῶς βραχυτάτῳ τούτῳ διαστήματι τοσαύτην ζωτικότητα ἐκτήσατο, ὥστε περιπέτειαι ἀπρόοπτοι καὶ δεινὴ καταστροφὴ δὲν ἴσχυσαν νὰ καταβάλωσιν αὐτόν, τοὐναντίον ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ ἀκμαιότερον ἀνέστη, καὶ σήμερον κάλλιον σύροιδε τὸν πρακτικὸν σκοπόν, πρὸς ὃν ὀφείλει νὰ τείνῃ. Ἡ ζωτικότης αὕτη μαρτυρεῖ τραγῶς, ὅτι πάντες συνησθάνθημεν τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως τοιούτου κέντρου παιδείας, ἐνθαῤῥύνει δὲ καὶ πείθει ἕκαστον, ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος οὐκ ἔστιν ἀνέφικτος. Τί δὲν κατορθοῖ ἡ συναίσθησις τῶν ἀναγκῶν καὶ ἐλλείψεων ἡνωμένη μετὰ τῆς θελήσεως τοῦ θεραπεῦσαι αὐτάς;

Ἡ Ἐκκλησία εὐλογεῖ τὰ τέκνα Αὐτῆς, ὅταν εὐθαρσῶς πρὸς τοιαῦτα μεγάλα καὶ θεάρεστα ἔργα χωρῶσιν. Ἡ Ἐκκλησία εὐχαριστεῖ τοῖς τέκνοις Αὐτῆς, ὅταν σπεύδωσι πρὸς ταχυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν πραγματοποίησιν ἐνὸς τῶν σπουδαιοτέρων μελημάτων τῆς ἑαυτῶν Μητρός. Ναί, τὸ λέγω μετὰ θάῤῥους, ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῶν πρωτίστων μελημάτων Αὐτῆς ἐποιήσατο τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας παρὰ τῷ λαῷ· καθότι ἐὰν ἀφ' ἑνὸς δὲν συγχωρῇ τὸ νὰ ὑπάγηται ἡ θρησκεία εἰς τὸ κριτήριον τοῦ ὀρθολογισμοῦ, τοῦ μολύνοντος τὴν διάνοιαν καὶ πλανῶντος τὴν συνείδησιν, δὲν θέλει ὅμως ἀφ' ἑτέρου ν' ἄρχῃ ἐν τῷ σκότει, ἀφίνουσα τὴν πίστιν ἔρμαιον τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τοῦ φαναρισμοῦ.

Ἐν χρόνοις χαλεποῖς ἡ Ἐκκλησία κατέστη τὸ καταφύγιον τῆς ὑγιοῦς καὶ ἀληθοῦς παιδείας, περιέβαλε τοὺς πτωχούς, ἀλλὰ μεγάλους διδασκάλους, συνέστησε σχολεῖα, ἐφελκύσασα διὰ πάντα ταῦτα τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀγαπητῶν Αὐτῆς τέκνων, ἅτινα καὶ τὴν ὥραν ταύτην ἐπικαλοῦνται τὰς εὐχὰς Αὐτῆς πρὸς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν οὐδέποτε ἐπαύσατο Αὕτη οὐδὲ παύσεται ἐπιδιώκουσα. Ἀπέναντι τῶν ἀναρῶν φυλετικῶν ἀξιώσεων καὶ διαιρέσεων καὶ παθῶν καὶ ἀντεγκλήσεων, αἵτινες ἀντιβαίνουσαι πρὸς τὴν θεμελιώδη βάσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τέως ἄγνωστοι τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνεφύησαν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς, καὶ κατατρύχουσι σήμερον τὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν, μοὶ εἶναι παρήγορον νὰ βλέπω ἐκλεκτὴν καὶ πεφωτισμένην μερίδα τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἐπιδιώκουσαν τὴν διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἠθῶν διάπλασιν τῆς κοινωνίας ἐν τῷ πνεύματι τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἑνότητος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάσις τοῦ εὐκλεοῦς τούτου ἱδρύματος καὶ ἡ γενικωτέρα ἀφετηρία τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ.

Ἔχετε πλήρη, ὦ ἀγαπητά μοι ἐν Κυρίῳ τέκνα, τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας. Συγκινοῦμαι βαθέως τὴν στιγμὴν ταύτην, διότι ἐν ταῖς γηραιαῖς μου ἡμέραις ἀξιοῦμαι νὰ θέσω τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ καταστήματος τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου. Ἐν τῇ καταβολῇ τοῦ θεμελίου τούτου λίθου ἐνορῶ ἀπεικονιζομένην τὴν παγίωσιν τοῦ κλεινοῦ Συλλόγου, τὸν δὲ αἰσίως ἀνεγειρόμενον τοῦτον οἶκον θεωρῶ ὡς ψηλαφητὴν εἰκόνα τοῦ ὅλου ἠθικοῦ καὶ διανοητικοῦ οἰκοδομήματος, εἰς ὃ τείνουσιν αἱ ἐνέργειαι πάντων ἡμῶν. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Φώτων ἐπιστεγάσοι τὸ οἰκοδόμημα τῇ ἄνωθεν Αὐτοῦ εὐλογίᾳ· Αὐτὸς κατευθύνοι τὰς προσπαθείας ὑμῶν διατηρῶν ἄῤῥηκτον τὸν ἀγαστὸν ἡμῶν σύνδεσμον διὰ τοῦ πνεύματος τῆς Εὐαγγελικῆς ἑνότητος καὶ ἀγάπης ἐν Χριστῷ».

Εἶτα ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος ἀπήγγειλε τὰ ἑξῆς·

Παναγιώτατε Δέσποτα, φιλόμουσοι κύριοι.

Μεγάλην τελοῦμεν σήμερον πανήγυριν καταβάλλοντες τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ πρώτου ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἀνωτέρου ἐνδιαιτήματος τῶν Μουσῶν.

Τὰ γράμματα οὐδέποτε ἔπαυσαν καλλιεργούμενα καὶ διδασκόμενα ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, ἀπὸ πολλῶν ὅμως αἰώνων στεροῦνται κέντρου ἀποκλειστικοῦ σκοπὸν ἔχοντος τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῶν καλλιέργειαν καὶ τὴν εὐρυτέραν αὐτῶν διάδοσιν.

Τὸν σχηματισμὸν τοιούτου κέντρου προέθεντο κυρίως οἱ πρὸ δεκαετίας ἱδρύσαντες τὸν ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογον. Ἐκτὸς ὅμως τῶν γραμμάτων ὁ Σύλλογος ἀπ' ἀρχῆς ἤδη τῆς συστάσεώς του ἐνόμισε καθῆκον, ἵνα καλλιεργήσῃ καὶ καταστήσῃ κοινοτέρας ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν τὰς γνώσεις ἐκείνας, αἵτινες ἔφερον τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς εὐημερίας, ἣν γνωρίζομεν ἅπαντες.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐπεδίωξεν ὁ Σύλλογος, δύναμαι νὰ εἴπω, μετ' ἐπιτυχίας κατὰ τὸ πρῶτον δεκαετὲς στάδιον τοῦ βίου αὐτοῦ. Πτωχός, ἄστεγος καὶ παλαίων κατὰ παντὸς εἴδους ἐμποδίων κατώρθωσεν, ἵνα ζήσῃ καὶ παραγάγῃ καρπούς, οἵτινες τὸν κατέστησαν γνωστὸν οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι περὶ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν μεριμνῶντες.

Ἀπέναντι τῶν κόπων καὶ τῶν στερήσεων ὁ Σύλλογος οὐδέποτε ἀπεθαῤῥύνθη. Ἀπ' ἀρχῆς ὅμως ἠσθάνθη, ὅτι ἔχει ἀνάγκην μονίμου κτιρίου, ὅπερ οἰκοδομηθὲν συμφώνως πρὸς τὰς ποικίλας αὐτοῦ ἐργασίας ἤθελε παρέχει αὐτῷ τὸ μέσον πρὸς τελειοτέραν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐκπλήρωσιν. Τὴν ἀνάγκην δὲ ταύτην ἠσθάνθη ἔτι ζωηρότερον, ὅτε κατὰ τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν ἀνεδέχθη ἄλλα τε καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, εὐρύνας οὕτω τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Σκεπτόμενος δ' ὁ Σύλλογος πῶς δύναται ν' ἀνεγείρῃ τοιοῦτον κτίριον, ἕνα μόνον τρόπον εὑρίσκει πρὸς ἐπίτευξιν τούτου τὴν συνδρομὴν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν. Ἡ τοιαύτη συνδρομὴ εἶναι ὁ κυριώτερος, ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὁ μόνος ἐθνικὸς ἡμῶν πόρος· εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὰς ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν καταστήματα. Ἡ ἰδιωτικὴ συνδρομὴ εἶναι ὁ μέγας μοχλός, ὅστις διετήρησε καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους καὶ ἐν μέσῳ περιστάσεων πολὺ δυσκολωτέρων τῶν σημερινῶν. Οὔτε ἡ πτωχεία, οὔτε ἡ πίεσις ἐμπόδισάν ποτε τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα δι' ἰδιωτικῆς ἐκουσίας συνδρομῆς διατηρήσῃ τὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ καθιδρύματα. Δὲν ἐδιστάσαμεν λοιπὸν ἵνα καταφύγωμεν εἰς αὐτὴν πρὸς θεραπείαν τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τοῦ Συλλόγου, καὶ δὲν ἠπατήθημεν. Γενναῖοι καὶ φιλόμουσοι ὁμογενεῖς συνεισέφερον ἤδη ὑπὲρ τὰς δισχιλίας ὀθωμανικὰς λίρας, διὰ τῶν ὁποίων ἠγοράσαμεν τὸ γήπεδον, ἔνθα θεμελιοῦμεν σήμερον τὸ κτίριον τοῦ Συλλόγου. Γενναῖοι καὶ φιλόμουσοι ὁμογενεῖς θὰ συνεισφέρουσιν (οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν) τὸ ἀναγκαῖον ποσόν, ὅπως οἰκοδομήσωμεν τὸ κτίριον, ὅπερ σήμερον θεμελιοῦμεν. Διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου τούτου οὐ μόνον ὁ Σύλλογος θέλει τύχει ἀνετωτέρας ὑπάρξεως, καὶ κατορθώσει εὐκολώτερον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν θέλει ἀποκτήσει ἐν νέον δεῖγμα ὑπάρξεως καὶ προόδου· θέλει δείξει δι' αὐτοῦ, ὅτι εἶναι πάντοτε τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔθετο τὴν διάνοιαν ἄνω τῆς ὕλης, καὶ ὅτι δὲν θέλει παύσει καλλιεργοῦν τὸ δένδρον τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐφύτευσαν ἐν τῷ κόσμῳ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ.

Ἐν τῷ κτιρίῳ τούτῳ τὸ ἔθνος ἡμῶν θέλει προσφέρει καὶ εἰς ἑαυτὸ καὶ εἰς τὰ μετ' αὐτοῦ συζῶντα ἔθνη καὶ εἰς τοὺς παρεπιδημοῦντας ξένους τροφὴν ἠθικὴν ἄφθονον διὰ τῶν ἐν αὐτῷ γενησομένων ἐπιστημονικῶν συζητήσεων καὶ δημοσίων διαλέξεων, καὶ διὰ τῆς σχηματισθησομένης βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν συλλογῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι, πρὶν τελειώσω τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις, ἵνα ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν σεβαστὸν ἡμῶν Ἄνακτα καὶ τὴν πεφωτισμένην Αὐτοῦ Κυβέρνησιν, διὰ τὴν προστασίαν ἣν παρέχει εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, πρὸς τὸν γεραρὸν ἡμῶν Πατριάρχην, ὅστις εὐηρεστήθη νὰ θέσῃ ἰδίαις χερσὶ τὸν θεμέλιον λίθον, καὶ εὐλογήσῃ τὰ ἔργα ἡμῶν, δεικνύων τὴν σημασίαν ἣν δίδει εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ποιμνίου Αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἐκείνους οἵτινες συνεισέφερον καὶ θέλουσι συνεισφέρει ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου.

Ἐπιτρέψατέ μοι ἐπὶ τέλους, Κύριοι, ἵνα εὐ-

χαριστήσω ὅλους ὑμᾶς ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου, διότι εὑηρεστήθητε νὰ τιμήσητε τὴν σημερινὴν αὐτοῦ πανήγυριν, καὶ εὐχηθῶ ἵνα πολλὰς καὶ συνεχεῖς τελῶμεν τοιαύτας.

Παρατεταμέναι χειροκροτήσεις διεδέχθησαν τὸν λόγον τοῦ Προέδρου καὶ ἀνευφημίαι ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεώς Του, καὶ ὑπὲρ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος προσέρχεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὸ δίπλωμα *ἐπιτίμου* μέλους τοῦ Συλλόγου, προσφωνήσας τάδε·

Παναγιώτατε Δέσποτα!

«Ὁ ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἐκτιμῶν καὶ δικαίως τὰ φιλογενῆ αἰσθήματα, ἅπερ ὑπὲρ τοῦ ἐμπιστευθέντος Ὑμῖν ποιμνίου ἐπιδείκνυσθε, τρανότατον δὲ τούτου δεῖγμα παρέσχετε ἐν τῷ πρὸ ὀλίγου ἀπαγγελθέντι ἱεροπρεπεστάτῳ λόγῳ, τολμᾷ δι' ἐμοῦ μιᾷ τῇ φωνῇ, ἵνα προσφέρῃ τῇ Ὑμ. Θειοτάτῃ Παναγιότητι τὸ δίπλωμα *Ἐπιτίμου* Μέλους, πεποιθὼς ὅτι δὲν θέλει ἡ Ὑμ. Θ. Παναγιότης παύει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παρέχουσα τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς κατευοδώσεως τοῦ ἀνωτέρου τούτου τῶν γραμμάτων φυτωρίου.

Ἡ Α. Π. εὐμενῶς ἀποδεξαμένη τὸ δίπλωμα, ηὔξατο καὶ αὖθις τὰ βέλτιστα τῷ Συλλόγῳ.

Οὕτω δ' ἐπεραιώθη ἡ τελετὴ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙ'.

Τῇ 10 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1871, δι' ἧς ἀπαντῶν εἰς τὰς παρὰ τοῦ Συλλόγου αἰτηθείσας πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, λέγει ὁποῖα μέτρα ἔλαβεν, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τὰ Μοναστήρια τῶν χρεῶν, καὶ χρησιμεύσωσι τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν δι' ἄλλας ἀνάγκας, ὡς καὶ διὰ τὰ σχολεῖα, καὶ περικλείει διαφόρους ἐγκυκλίους αὐτοῦ· ἐπὶ τέλους δ' εὐχαριστεῖ τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους.

Ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ Ἀ. Ἰωαννίνων.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Καισαρείας ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου 1872, δι' ἧς ἀναγγέλλει, ὅτι ἔκρινε σκόπιμον τὴν σύστασιν γυμνασίου καὶ παρθεναγωγείου ἐν τῇ Καισαρείᾳ, καὶ ὅτι ἠνεῴχθη ἐπὶ τούτῳ κατάλογος, ὃν περιφέρουσιν οἱ κ. κ. Γ. Σοφοκλῆς καὶ Χαράλαμπος Ἐμμανουηλίδης, οὓς καὶ συνιστᾷ, καὶ αἰτεῖται ἵνα καὶ ὁ Σύλλογος γράψῃ τὸ ἀνάλογον δώρημα.

Ὁ Σύλλογος ἐψηφίσατο νὰ γραφῇ εὐχαριστήριος τῷ Ἀ. Καισαρείας δι' ἣν ἔλαβε πρωτοβουλίαν περὶ συστάσεως γυμνασίου, τὴν δὲ περὶ συνδρομῆς αἴτησιν παραπέμπει τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

γ') Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου τῶν *Φιλομούσων* ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 1871, αἰτοῦντος ἵνα ὁ ἐν τῷ Ἑλλ. Λυκείῳ ἐκ Θράκης ὑπότροφος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐκλεχθῇ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν ἢ ἐκ τῶν πέριξ.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι πολὺ πρότερον ἔγραψε περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑποτρόφων τῷ εἰρημένῳ Συλλόγῳ, ὡς καὶ διὰ τὸν ἐκ Μακεδονίας τῷ ἐν Σέρραις Συλλόγῳ, διὰ δὲ τὸν ἐκ Θεσσαλίας τῷ Ἀ. Λαρίσσης, καὶ διὰ τὸν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῇ Λέσχῃ *Μικρὰ Ἀσία*.

δ') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ν. Δ. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872, ἐκφραζοντος τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ε—ς') Ἐπιστολὰς τῶν κ. κ. Ἀλεξ. Μανούσου καὶ Ν. Γιαμαλῆ ἐκ Τεργέστης ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1871, παραιτουμένων τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πρὸς εἴσπραξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου, πρὸς ἣν καὶ προτείνουσι ν' ἀποτανθῇ ὁ Σύλλογος.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτή.

ζ') Ὁμοίαν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰωάννου Χρυσοβελώνη ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Kirchhoff ἀρχαιολόγος ἐν Βερολίνῳ, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Ἰω. Σιφναῖος καὶ Ἰω. Τάξης ἔμποροι, καὶ ὁ ἐν Παρισίοις Μιλτ. Ἰακώβου, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. κ. Ν. Ῥάλλης Καθηγητὴς ἐν Περγάμῳ, Περίδης ἐν Λάρνακι Κύπρου καὶ Ἱερώνυμος Μυριανθεύς, Καθηγητὴς τῆς σχολῆς τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱεροσολύμοις.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνέγνω συνέχειαν *Περὶ γλωσσολογίας* (ἴδε σελ. 24 κ. ἑ.).

Ὁ κ. Γ. Χασιώτης ποιεῖται τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις·

1) Ὅτι ὁ κ. Παρανίκας ὤφειλε πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὰς ἐξαφανίσεις τοῦ α νὰ εἴπῃ ἀ) περὶ τῶν ἀρχεγόνων φθόγγων α, ι καὶ υ, εἶτα περὶ τῆς διασχίσεως τοῦ α εἰς ε καὶ ο, καὶ τελευταῖον περὶ τῶν ἐξαφανίσεων τοῦ α. β') τὰ ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει περὶ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ α παραδείγματα γεν-γιγεν-γιγν δὲν φαίνονται ἐχόμενα ἀληθείας, διότι πρὶν ἢ ἐξαφανισθῇ ὁ φθόγγος α διεσχίσθη εἰς ε, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ὁμαλοῦ ἀορίστου *γερ*, ἔνθα φυλάττεται ἡ ῥηματικὴ ῥίζα γεν κτλ.

2) Ὅτι ὁ κ. Παρανίκας εἰς τὰ περὶ ἐπιτάσεως προσέθηκε καὶ τὸν φθόγγον ο, ὅστις δὲν εἶναι ἐπίτασις, ἀλλ' ἐξασθένησις. Περὶ δὲ τῶν σχέσεων τῶν ἑλλην. λέξεων καὶ χρονικῶν στελεχῶν φρονεῖ, ὅτι καλὸν ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἤρκειτο μόνον εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν ῥηματικῶν στελεχῶν ὡς πρὸς τὰς συγγενεῖς γλώσσας.

Πρὸς ταῦτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας λέγει, ὅτι αὐτὸς ἀκολουθεῖ τὸ Compendium τοῦ Schleicher, ἐξ οὗ ἠρύσθη καὶ τὸ περὶ ἐπιτάσεως τοῦ ε εἰς ο, ὅπερ ἄλλοι πτῶσιν τῶν φθόγγων καλοῦσιν, καὶ ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἀκολουθῶν ἄλλους γλωσσολόγους ἴσως ἔχει δίκαιον.

Ὁ κ. Ἠρ. Βασιάδης ἐπεθύμει, λέγει, ἵνα ἐξέθετεν ὁ κ. Παρανίκας τὰς αἰτίας καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς οἱ ἀρχικοὶ φθόγγοι ἐξαλείφονται ἢ ἐπιτείνονται, περὶ ὧν δὲν ἐποιήσατο μνείαν ὁ κ. Παρανίκας. Ἔχει δέ, προσθέτει, δίκαιον ὁ κ. Χασιώτης λέγων, ὅτι πρὶν ἐξαφανισθῇ τὸ α ἐξέπεσεν εἰς ε, ὅπερ λέγουσι καὶ ὁ Schleicher καὶ ὁ Κούρτιος διαιροῦντες τὸ ἀρχικὸν α εἰς τρία, διότι ἐν ἄλλοις μὲν ἐτράπη εἰς ε, ἐν ἄλλοις εἰς ο, καὶ ἐν ἄλλοις ἐξηφανίσθη· ἔχει ὅμως ἄδικον, λέγων ὅτι εἶναι ἐξασθένησις, διότι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ε εἶναι μᾶλλον ἐπίτασις· προσέτι ἤκουσε, λέγει, τὸν κ. Παρανίκαν ὁσάκις ἀνέφερε τὸ açvas (=ἵππον) νὰ προφέρῃ δασέως (haçvas) ἐνῷ εἶναι ψιλόν, καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐγένετο δασύ. Ὑπάρχει δὲ ἀρχαῖον ὄνομα ἑλλην. Ἵκκος (ἵππος) ὁ Ταραντῖνος, γυμναστὴς καὶ ἀ.ος περὶ γυμναστικῆς γράψας, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται τοῦτο· ἡ δὲ λέξις VIC ἐξ ἧς *οἶκος* δὲν σημαίνει, ὡς εἶπεν ὁ κ. Παρανίκας, *καθῆσθαι*, ἀλλὰ *εἰσέρχεσθαι*.

Ὁ κ. Παρανίκας ἀναγνωρίζων τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Βασιάδου ὡς λίαν ὀρθάς, τοσαῦται, λέγει, ὑπάρχουσι σχολαί, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπιφανέστεροι Κούρτιος καὶ Schleicher δὲν ἀναφέρουσι τοὺς λόγους, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τοὺς παρέλειψεν· περὶ δὲ τοῦ VIC παρατηρεῖ ὅτι τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπ' ὄψιν, μεταφράζει αὐτὸ διαμένειν καὶ καθῆσθαι.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΑ'.

Τῇ 17 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1872, αἰτουμένου ἵνα, εἰ δυνατόν, προτιμηθῇ ὡς ὑπότροφος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη ἐκ Θράκης εἷς νέος ἐκ Ῥαιδεστοῦ, ὃν ἤθελεν ὑποδείξει ὁ Σύλλογος οὗτος.

Ἡ αἴτησις αὕτη δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, διότι προηγουμένως εἶχεν ἀνατεθεῖ ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὑποτρόφου τούτου εἰς τὸν ἐν Φιλιππουπόλει Σύλλογον.

β) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1872 περικλείουσαν κατάλογον βιβλίων, ἅτινα προσφέρει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

γ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀναστασίου Σταμούλη ἐκ Σηλυμβρίας ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1872, πέμποντος δύο μὲν λίρας ὑπὸ τὸν ὅρον, ἵνα, ἐὰν μὲν δύναται νὰ γίνῃ μέλος, θεωρηθῶσιν ὡς τακτικὴ αὐτοῦ συνδρομή, ἄλλως νὰ χρησιμεύσωσι τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου, δέκα δὲ φράγκα, τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ συνδρομήν, πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων καὶ τὰς ἑξῆς ἐπιγραφάς.

1) ἀνενεώθη ἡ θεόσοστος πώλις ταύτη ἐπὶ

Μιχαὴλ Θεοδώρας καὶ Θέκλης οὓς ἐδικαίωσεν ΚΣ βασιλεύων ἐπὶ τῆς γῆς·

ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, λέγει, σώζεται ἄνωθεν τῆς πύλης τοῦ φρουρίου, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ πόλις κατεσράφη ὑπὸ Κρούμου βασιλέως Βουλγάρων τὸ 805 μ. Χ. καὶ ἀνηγέρθησαν τὰ τείχη.

2)

Α	Α	ΤΡ	Κ		
Ξ	Ο	ΚΧ	ΜΚΝ	ΤΩ	†
Δ	Π		Μ		Η
Α	Α		Ι		Ο
ΞΟ	ΚΧ		ΝΝ		ΟΡ
Δ	Π		Ω		Λ

εὑρίσκεται, λέγει, ἔν τινι ἠρειπωμένῳ τζαμίῳ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἔνθα σώζονται καὶ ἴχνη εἰκόνων· ἐξηγεῖ δ' αὐτήν·

«Ἀλέξιος ἀπόκαυχος παρακοιμώμενος.»

«Ἀλέξιος ἀπόκαυχος Ἰωάννου Θεολόγου.»

διότι τὸ ρηθὲν τζαμίον ἦν ναὸς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κατά τινα παράδοσιν.

Ἐγκρίνεται ἵνα ὁ κ. Α. Σταμούλης προταθῇ μέλος τακτικόν, αἱ δ' ἐπιγραφαὶ νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν.

δ') Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος *Γαλατίας* ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1871, ἀγγελλούσης τὸν σκοπὸν τῆς Ἀδελφότητος, καὶ τιθεμένης ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παραπέμπεται εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

έ) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλη ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ Ἰανουαρίου 1872, αἰτοῦντος περίληψιν τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Μόρδτμανν περὶ τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἐπιγραφῶν.

Ἐνεκρίθη νὰ σταλῇ ἡ αἰτουμένη περίληψις.

ς') Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1872, περιέχουσαν ἐγκύκλιον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Κλήρου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

ζ') Ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς περιέχουσαν προτάσεις μελῶν.

καὶ ή) Τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου προσφερομένων βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ παμψηφεὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Grumbach καθηγητὴς ἐν τῷ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῷ Λυκείῳ, Σ. Κέπετσης ἔμπορος καὶ Ἀπόστ. Σκέντσος δικηγόρος.

Εἶτα ὁ κ. Παρανίκας ἀνέγνω συνέχειαν *Περὶ γλωσσολογίας* (ἴδ. σελ. 24 κ. ἑ.).

Ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης παρατηρεῖ, ὅτι ἵνα τὰ γλωσσολογικὰ ἀναγνώσματα ἀποβαίνωσιν ὠφέλιμα, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἵνα ἔχῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ σοφὰ περὶ γλωσσολογίας τῶν ξένων συγγράμματα, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ἀναδιφᾷ καὶ τὸν πλοῦτον τῶν διαλέκτων τῆς σημερινῆς γλώσσης, διότι πολλὰ μὴ περισωθέντα ἐν τοῖς συγγραφεῦσι, σώζονται ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ὡς εἶχε πράξει ὁ μακαρίτης Δ. Μαυροφρύδης, ὅστις ἐν Βερολίνῳ ἔτι ὢν ἔγραψε περὶ τοῦ Ἰῶτα (jot) ἐν τῇ ἐφημερίδι τοῦ Kün, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος διετηρήθη ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ οἷον Γιάννης, στεργιά κλ. ὥστε δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰ τοιαῦτα. Εἶτα παρετήρησεν ὁ κ. Βασιάδης περὶ τῆς μεταπτώσεως τοῦ σ εἰς δασὺ πνεῦμα, εἰπὼν ὅτι τοῦτο εἶναι φαινόμενον περίεργον, ἀπαντώμενον οὐ μόνον εἰς τὴν Ἑλλ. καὶ Περσικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τῆς Πολυνησίας· καὶ ἡ μὲν Ἑλλ. καὶ Περσικὴ εἶναι γλῶσσαι ἀρχαῖαι καὶ συγγενεῖς, ἀλλὰ πόθεν τοῦτο εἰς λαοὺς ἀπομεμακρυσμένους καὶ νεωτέρους; ὡς παράδειγμα δὲ μετατροπῆς τοῦ σ εἰς ρ ἔφερε τὸ ῥέω σρέω, ἔρρεον, ὅπερ οἱ παλαιότεροι ἔγραφον μὲ ψιλὴν καὶ δασεῖαν, οἱ δὲ νεώτεροι ἄνευ τούτων, καὶ ὁ δοὺς προσοχὴν εἰς ὅσα εἶπεν ὁ κ. Παρανίκας θὰ ἐνόησε τὸν λόγον, διότι εἰς τὸν ἐνεστῶτα τὸ σ ἐτράπη εἰς δασὺ εἰς δὲ τὸν παρατατικὸν εἰς ρ. Ἄλλο δὲ περίεργον ἀνέφερεν ὁ κ. Βασιάδης τὴν τροπὴν καὶ προφορὰν τοῦ t εἰς σ εἰς τὰς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γλώσσας, οἷον patis πόσις, constitution, κτλ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΒ'.

Τῇ 24 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1872, πέμποντος κατάλογον διαφόρων βιβλίων, ἅτινα προσφέρει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

β') Τοῦ ἐν Σέρραις Μακεδ. Φιλεκπ. Συλλόγου ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1872, περικλείουσαν ἔκθεσιν γενικὴν τῆς καταστάσεως καὶ ἐκτάσεως τῶν σχολείων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐπαρχιῶν Σερρῶν, Δράμας (Δράμα, Μυροκόπι, Ζεχνά, Πράβι) καὶ Μελενίκου (Μελένικον, Τιμοὺρ Χισάρ, Πετρίτσα), μετὰ στατιστικῶν πινάκων.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

γ') Συλλόγου Κορυτσᾶς (μετὰ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ) ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ζητοῦντος τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

δ') Εὐλαμπίου Θεοδωρίδου ἐκ Σηλυμβρίας ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1872, προτείνοντος ν' ἀναλάβῃ ὁ Σύλλογος τὴν πρωτοβουλίαν ἵνα διαιρέσῃ τοὺς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον χριστιανοὺς εἰς 4 βαθμούς, ὧν ὁ πρῶτος νὰ πληρώσῃ κατ' ἔτος γρ. 500, ὁ δεύτερος 300, ὁ τρίτος 200 καὶ ὁ τέταρτος 100 πρὸς διατήρησιν τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

Καὶ αὕτη παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

έ) Τοῦ Α. Καισαρείας κ. Εὐσταθίου ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1872, περικλείουσαν πίνακα τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

ς') Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Βαλλιάνου ἀπὸ 14 Ἰανουαρίου, προσφέροντος τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑλλ. θεάτρου, ὅπως δοθῇ χορὸς πρὸς ὄφελος τοῦ Συλλόγου.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Εὐαγ. Βαλλιάνου ἐγένετο παραδεκτὴ μετ' εὐχαριστιῶν τῷ εἰρημένῳ φιλογενεῖ κ. Εὐαγ. Βαλλιάνῳ.

ζ') Τῶν κ. Ῥοδοκανάκη καὶ Ζάρπα ἐκ Βραΐλας ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1872, ὅτι δὲν δύνανται νὰ συνδράμωσιν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου, ἕνεκα τῶν ἐπιβαρυνουσῶν τὴν κοινότητα αὐτῶν συνεισφορῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς συντήρησιν Συλλόγου, σχολείου καὶ Παρθεναγωγείου.

ή) Ὁμοίαν τῶν κ. κ. Σ. Ζαφειροπούλου, Σ. Μεταξᾶ, Ἀνδ. Βαλλιάνου καὶ Δ. Μικρουλάκη ἐκ Μασσαλίας ἀπὸ 5]17 Ἰανουαρίου 1872.

θ') Τοῦ κ. Π. Λάμπρου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

ί) Ὁμοίαν τοῦ κ. Μ. Π. Λάμπρου, ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ιά) Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου περικλείουσαν τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων, ἅτινα ὁ Σύλλογος «Παρνασσὸς» πέμπει τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

ιβ') Τοῦ Συλλόγου τῶν 40 Ἐκκλησιῶν ἀπὸ Ἰανουαρίου 1872, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ τοῦ βραβείου εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον αὐτῶν ἐκ τοῦ Νεγροποντείου διαγωνίσματος.

Τῇ προτάσει τοῦ κ. Ἡρ. Βασιάδου ἐνεκρίθη ἵνα ὁ Σύλλογος δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης γράψῃ τοῖς ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν σύμπνοιαν.

Καὶ ιγ') Τοῦ κ. Ἐρρίκου Σχλιεμανν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Ἐν Ἀθήναις 11]23 Ἰανουαρίου 1872.

Κύριε Γενικὲ Γραμματεῦ.

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπὸ 12/24 Νοεμβρίου τελευταίαν ἔκθεσίν μου σπεύδω νὰ κοινοποιήσω ὑμῖν, ὅτι ἐν τῷ παραρτήματι τῆς ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου ἐφημερίδος Allgemeine Zeitung ὁ γερμανὸς ἐπιστήμων G. P. Heller δημοσιεύει τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἀνεκάλυψα ἐν Τρῳάδι εἰς βάθος 8 ½ μέτρων ἐπὶ πηλίνης βέμβικός τινος, ὡς ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου ἐκθέσει μου.

Η ΤΡΩΪΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ.

«Ἐν τῷ ὑμετέρῳ παραρτήματι Ἀρ. 350 ἀπὸ 16 Δεκεμβ. 1871 ὁ διδάκτωρ Σχλιέμανν κοινοποιεῖ τὴν ἐπιγραφὴν αἰνιγματώδους πηλίνου σκεύους τῆς Τρῳάδος, καὶ ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς. Ἡ γραφὴ εἶναι ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, καὶ ὁμοιάζει ἀκόμη πολὺ πρὸς τὴν φοινικικὴν γραφήν, ἐξ ἧς αὐτὴ κατάγεται· ναί, αὕτη ὁμοιάζει πρὸς τὰ φοινικικὰ γράμματα περισσότερον ἀκόμη, παρ' ὅσον ὁμοιάζουσι πρὸς αὐτὰ τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ ἤδη τούτου ἕνεκα αὕτη εἶναι λίαν σπουδαία.

Ἐπαναλαμβάνω τὴν ἐπιγραφήν.

πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ ἀπὸ ἀριστερᾶς πρὸς δεξιάν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ παρούσῃ θέσει της αὐτὴ εἶναι ἐπάνω κάτω, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γυρίσωμεν αὐτήν. Τοῦτο ἀποδείκνυται διὰ τοῦ πέμπτου γράμματος τοῦ φοινικικοῦ «*aïr*», τὸ ὁποῖον ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς εἶναι ὅλως κλειστόν, ὡς κύκλος, καὶ σημαίνει «ὄμμα», ἐν δὲ ταῖς νεωτέραις ἐπιγραφαῖς αὐτὸ εἶναι ἄνω ἠνοιγμένον, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ πεισθῇ εἰς τὸν πίνακα ἀριθ. 1. τῶν Monumenta Phoen. τοῦ Γεσενίου (Gesenius), ἰδίως δὲ εἰς τὰ καρχηδονικά. Διὰ τοῦτο ἔχομεν νῦν τὸ προνόμιον νὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι τὸ ἄνω καὶ τί εἶναι τὸ κάτω μέρος τοῦ πηλίνου σκεύους.

Τὸ πρῶτον τῶν ἓξ σημείων εἶναι φοινικικὸν «Ἰώτ», ἡ εἰκὼν τῆς χειρὸς μετὰ τρεῖς εἰς τὸ κάτω στρεφομένους δακτύλους ἀντὶ πέντε

Αἱ ἐν τῷ 2ῳ πίνακι πολλαὶ μορφαὶ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. γραφῆς δεικνύουν κατὰ τὸ πλεῖστον μεγάλας συγκοπὰς καὶ σμικρύνουν ἐν τῇ ἑβραϊκῇ, τῇ ἑλληνικῇ, τῇ λατινικῇ καὶ τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ ἕως εἰς ἕνα δάκτυλον τὸ ι (i). Εἰς ταύτην τὴν θέσιν τοῦ γράμματος ὑπάρχει καὶ δευτέρα ἐπικύρωσις, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι ἀνάποδος ἐν τῇ νῦν αὐτῆς θέσει.

Τὸ δεύτερον σημεῖον εἶναι φοινικικὸν λάμεδ (L)· ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ > (τὸ ἡμέτερον Λ). ἀλλὰ ἡ πλαγία γραμμὴ εἶναι τυχηρὸν σχίσμα ἢ ἀναδίπλωσις τοῦ γράμματος· προκρίνω τὸ τελευταῖον, διότι ἡ γραμμὴ αὕτη ἐντελῶς ὁμοιάζει πρὸς τὸ γράμμα, καὶ σταυροειδῶς προσετέθη αὐτῷ.

Τὸ δὲ τρίτον σημεῖον, ὅπερ, ὡς λέγει ὁ διδάκτωρ Σχλιέμανν, εἶναι βεβλαμμένον, εἶναι ἐντελῶς τὸ ἴδιον ὡς καὶ τὸ πρῶτον, λέγω ὅτι εἶναι «ι» (i), διακρίνεται δὲ μόνον διὰ τὴν μικρότητά του· αὐτὸ δέ, ὡς φαίνεται, ἀποδεικνύει τὸ πρῶτον σημεῖον, ἕνεκα τοῦ μεγέθους του, ὡς τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῆς ἐπιγραφῆς τῆς περικυκλούσης τὸ σκεῦος, καὶ τοῦτο εἶναι νέα ἐπικύρωσις, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ πρέπει νὰ στραφῇ τὸ ἐπάνω κάτω.

Τὸ τέταρτον σημεῖον εἶναι εἰς τὴν φοινικικὴν γλώσσαν Ǝ, ɜ, He καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἐλαφρῶς ἢ ψιλῶς γραφομένον Ǝ, στραφὲν Ε, ἐξ οὗ ἐστρογγυλώθη τὸ ἡμέτερον «ε».

Τὸ πέμπτον σημεῖον εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ ἄνω ἠνοιγμένον «αἶν» ℸ «ο»· τὸ δὲ ἕκτον βεβαιότατα εἶναι τὸ φοινικικὸν «νουν» Ϟ, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ N, τὸ ἡμέτερον Π.

Οὕτως ἡ ὅλη ἐπιγραφὴ σημαίνει ἰλιέον ἢ ἰλλιέον τοῦτ' ἔστι Ἰλιέων· ἀναγκάζομαι ν' ἀφήσω ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἂν πρέπει νὰ προσθέσωμεν νόμισμα, ζύγιον, προσφορά, ἤ τι ἄλλο τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον δὲν εἶδον τὸ ἀντικείμενον ἰδίοις ὄμμασι. Τῷ ὄντι ἐπὶ τοῖς τῆς Τύρου νομίσμασιν εἶναι γεγραμμένον τὸ Zor Tyriôn (πίναξ 34 Gesenius), ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἐννοεῖται «νόμισμα» εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφήν, διότι ἐν τῇ ἐποχῇ τοιαύτης γραφῆς τὰ νομίσματα ἦσαν πρὸ πολλοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ. Τὸ σπουδαῖον καὶ εὑάρεστον τῆς λύσεως ταύτης θέλει εἶσθαι διὰ τὸν διδάκτορα Σχλίεμανν καὶ διὰ πάντας, ὅτι αὐτὸς ἐπέθεσε τὴν δίκελλαν καὶ τὸ λισγάριον (φθιάριον) εἰς τὸν ἀληθῆ τόπον, καὶ ὅτι αὐτὸς ἀνεκάλυψε τὰ βάθη τοῦ ἀρχαίου Ἰλίου. Αὐτὸς θέλει λάβει ἀπὸ τούτου νέον θάρρος διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ταλαιπώρων καὶ ἐπιτυχῶν ἐργασιῶν του, αἱ ὁποῖαι θέλουσι καταςρέψει πολλὰς φαντασίας καὶ χιμαίρας.»

Ἐλπίζω ὅτι αὕτη ἡ διερμήνευσις τοῦ ἐπιστήμονος γερμανοῦ εἶναι ἀληθὴς καὶ ὀρθή, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι, ὅτι ὑπῆρχον ἤδη νομίσματα ὁμοχρόνως μὲ τὴν ἐπιγραφήν, ἣν εὕρηκα εἰς βάθος 8 $^1/_2$ μέτρων· καὶ οὕτω τοὐλάχιςον 4 $^1/_2$ μέτρα *ὑποκάτω* τῶν λειψάνων τῶν ἱστορικῶν χρόνων, διότι ἐνθυμίζω ὑμᾶς, ὅτι *κατὲν* ἴχνος τῶν ἱστορικῶν χρόνων δὲν εὑρέθη ὑποκάτω τῶν *δύο* μέτρων βάθους· ὅτι δὲ εἰς βάθος 4ων ἕως 7 μέτρων εὑρέθησαν ὁμοῦ μὲ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ λίθινα ὅπλα πάμπολλα, σπασμένα *προϊστορικὰ* ἀγγεῖα μὲ κεφαλὴν γυναικὸς ὁμοιαζούσης πρὸς γλαῦκα, 2 μαστοὺς καὶ ὀμφαλόν, ὡς δὲν εὑρίσκεται εἰς κανὲν μουσεῖον τοῦ κόσμου. Ὑποκάτω δὲ τῶν 7 μέτρων καὶ ἕως εἰς 10 μ. τὸ βάθος χάλκινα ὅπλα, κομμάτια ἄλλων μάλιστα φανταστικῶν προϊςορικῶν ἀγγείων καλλητέρας ποιότητος καὶ λπ. Πῶς ἐκεῖ ἠμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ἡ ἰδέα περὶ νομισμάτων (πρὸ πολλοῦ ἐν κυκλοφορίᾳ ὄντων) παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὧν τὰ λείψανα ἀνεκάλυψα εἰς βάθος 8 $^1/_2$ μ.;

Θερμῶς παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ μὲ πληροφορήσητε ἂν ἐλάβετε τὰς ἀπὸ τὴν Τρῳάδα πεμφθείσας ὑμῖν 5 ἐκθέσεις μου.

Σκοπεύω νὰ ἐξακολουθήσω τὰς ἐν Τρῳάδι ἀνασκαφὰς τὴν 20/1 Ἀπριλίου μὲ μεγίστην

ἐνέργειαν, καὶ δὲν θέλω λείψει, ὡς καὶ πρότερον, νὰ δώσω Ὑμῖν κάθε ἑβδομάδα λεπτομερεῖς πληροφορίας. Ἐν τούτοις διαμένω

μετὰ διακεκριμένης ὑπολήψεως

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΧΛΙΕΜΑΝΝ.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν·

Εἶτα ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου προσφερομένων βιβλίων.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ παμψηφεὶ γίνονται δεκτοί, ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ. κ. Νικηφόρος Γλυκᾶς Ἀρχιμανδρίτης, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ, καὶ Ἀναςάσιος Βαφειάδης διδάσκαλος ἐν Χαρταλιμῇ, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ κ. Δημήτριος Τσολάκης, ἠπειρώτης, κτηματίας ἐν Μπέλταις τῆς Βασσαραβίας.

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χ. Κόλλεν, ἰατροῦ, συλλεγέντων νομισμάτων τῶν πόλεων Τόμεως, Καλλατίας κλπ. ἔκθεσιν τοῦ κ. Γ. Σ. Γ. Βός, προλύτου, μέλους τῆς Βασιλικῆς ἑταιρίας καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς, ἐξελληνισθεῖσαν ὑπὸ Διονυσίου Π. Κοντογεώργη, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

«Μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἐκθέτω εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Νομισμάτων Ἑταιρίαν τὰ περὶ μικρᾶς συλλογῆς ἀρχαίων νομισμάτων προσφάτως προμηθευθέντων ἐν Κωνστάντσᾳ, τῇ νέᾳ θέσει τῆς ἀρχαίας Θρακικῆς πόλεως Τόμεως, ἐν Μοισίᾳ, ὑπὸ τοῦ φίλου μου Δρ. κ. Γ. Κόλλεν, ὅστις ἐπί τινα ἔτη παρεπιδημεῖ ἐκεῖ ὡς ἰατρός. Παρακινοῦμαι δ' εἰς τοῦτο ἐξαιρέτως, διότι ἡ τοποθεσία, ἐν ᾗ τὰ νομίσματα εὑρέθησαν, ἀρχαιολογικῶς ἐνδιαφέρει, καὶ διότι αἱ ἔρευναι, τὰς ὁποίας ὁ Δρ. Κόλλεν ἔκαμεν, δμοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐσχάτως ἔπεμψεν εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἣν ὁ συνέταιρός μου κ. Νεύτων (Mr. Newton) θέλει, ἐλπίζω, ἐκδώσει διὰ τὴν βασιλικὴν Φιλολογικὴν Ἑταιρίαν, κατέπαυσαν τὸ ἐπὶ πολὺ συζητηθὲν ζήτημα, ἐὰν ἡ νέα ἐν Τουρκίᾳ πόλις Κωνςάντσα ἦναι ἡ Τόμις αὐτή, εἰς ἣν ὁ Ὀβίδιος ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου.

Νῦν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας γινώσκομεν, ὅτι τόπος τις καλούμενος Τόμις (ὑπὸ Στράβωνος, Ζ'. 319· ὑπὸ τοῦ Ὀβιδίου Trist. III. 9, 33· ὑπὸ τοῦ Γεωγράφου τῆς Ῥαβέννης, Δ. 6), ἡ Τόμι (ὑπὸ Πλιν. IV. § 18. Στατίου § 1, 2, 25· ὑπὸ τῆς περιηγήσεως τοῦ Ἀντωνίνου, σελ. 227), ἡ Τόμοι (ὑπὸ Μελᾶ [Mela] II, 2), καὶ Τομεὺς-έος (ὑπὸ Στεφ. Βυζαντίου, S. V. καὶ Ἀρριανοῦ Περιπλ. Εὐξ., Π. σελ. 24), ἦτο πόλις τῆς Κάτω Μοισίας, ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου, καί, κατὰ τὸν Σωζόμενον (Ἱστορία Ἐκκλ. Ζ. 25) καὶ Ἱεροκλῆν (σ. 637) ἡ πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Σκυθίας. Ἔκειτο περὶ τὰ 36 μίλια μακρὰν τοῦ Ἴστρου (Ἀνων. Περίπλ. Εὐξ. Π. σελ. 12), ἤ, κατὰ τοὺς Πευτινγεριανοὺς Πίνακας (Tabula Peutingeriana) περὶ τὰ 40 μίλια. Ἐν τῇ κλασικῇ Ἱςορίᾳ ἐθεωρεῖτο, ὡς ὁ Ἴστρος, ἡ Καλλατία καὶ ἄλλαι ὅμοροι χῶραι, ἀποικία ἐκ Μιλήτου, ἐνῷ, ἐν τῇ μυθολογίᾳ ἦτον ὁ τόπος, ὅπου ἡ Μήδεια κατέκοψε τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἀψύρτου, καὶ ὅπου ὁ πατήρ των Αἰήτης συνήγαγε καὶ ἐνεταφίασε τὰ διάφορα μέλη τοῦ υἱοῦ του (Ὀβίδ. V. C. Ἀπολλόδωρος A. 9. 26. Hygin. Tab. 13).

Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον παράγεται ἐκ τοῦ ἀρχαίου ῥήματος «τέμνω» (κόπτω), ἀναμφιβόλως συνδέεται μετὰ τοῦ μύθου τούτου. Ὁ Ὀβίδιος ὑπαινίττεται τὸν μῦθον τοῦτον ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις·

«Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.»
Trist. III Eleg. IX., 33, 34.

(Ἐκ τούτου ὁ τόπος ὀνομάζεται Τόμις, καθ' ὅσον ἀναφέρεται, ὅτι ἐν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ κατέταμε τὰ μέλη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς).

Καὶ τὴν θεμελίωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ βαρβάρῳ χώρᾳ τῆς Μοισίας ὑπαινίττεται ἐν τοῖς ἑξῆς·

«Hic quoque sunt igitur Graiae... quis [crederet? ... urbes,
Inter inhumanae nomina barbariae?
Huc quoque Mileto missi venere coloni
Inque Getis Graias constituere domos?
Sed vetus huic nomen, positumque an- [tiquius urbe,
Constat ab Absyrti caede fuisse loco».
Trist. III Eleg. IX., 1—6

(Ἐπίσης ἐνταῦθα (τίς ἤθελε τὸ πιστεύσει;) ὑπάρχουν Ἑλληνικαὶ πόλεις, μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῆς ἀπανθρώπου βαρβαρότητος; Ἐπί-

σης ἐνταῦθα ἦλθον ἄποικοι ἐκ Μιλήτου, καὶ ἱδρύσαντο μεταξὺ τῶν Γετῶν Ἑλληνικὰς ἀποικίας; Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἀρχαῖον, καὶ εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι ἡ πόλις ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Ἀψύρτου).

Περὶ τῆς μετὰ ταῦτα ἱστορίας τῆς ἐκ Μιλήτου ὑποτιθεμένης αὐτῆς ἀποικίσεως οὐδὲν γινώσκομεν· καὶ μόλις ἠθέλομεν ἔχει μνείαν τινὰ τῆς ὑπάρξεώς της, ἐὰν δὲν εὑρίσκοντο ὀλίγα μᾶλλον μεταγενέστερα ἐπιχώρια νομίσματα, καὶ σειρά τις αὐτοκρατορικῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων, ἀπὸ τοῦ Τιβερίου μέχρι Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Οἱ στίχοι τοῦ Ὀβιδίου μόνου διασώζουσιν αὐτὴν ἐξ ἐπαξίου λήθης, ἐπειδὴ δὲν ἐγένετο διάσημος ἐν τῇ μεσολαβούσῃ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον δύναμαι νὰ εὕρω. Ἡ θέσις τῳόντι, ἣν κατεῖχεν ἐπὶ τοῦ ἐξωτέρου μεθορίου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἀπέχουσα πολὺ ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν, δι' ὧν στρατευόμενοι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι κατακτηταὶ κατ' ἀνάγκην διήρχοντο, ἀπεμάκρυνον αὐτὴν (τὴν Κωνστάντσαν) ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐκείνης τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἥτις ἐξησφάλισεν εἰς ἄλλας ὁμόρους χώρας ἐνδιαφέρον ἐπὶ πολὺ διαρκέσαν.

Ὁ Δρ. Κόλλεν μοὶ ἔπεμψε τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ τόπου αὐτοῦ σύντομον σημείωσιν, μέρη τῆς ὁποίας ἐκθέτω ὡς ἑξῆς. Ἄρχεται λέγων ὅτι εἰς ἓν ὑπόμνημα γραφὲν παρὰ τοῦ κ. Φόρεστερ (Mr. Forester), πρώτου μηχανικοῦ τῆς τοῦ Δουνάβεως καὶ Εὐξείνου Πόντου ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου, ὁ κύριος οὗτος παρατηρεῖ, ὅτι ἅπασαι αἱ γενόμεναι ἔρευναι τείνουσι νὰ προσδιορίσωσιν, ὅτι ἡ Τόμις ἔκειτο ἐν Κωνστάντσᾳ ἢ πλησίον αὐτῆς, καὶ ὅτι εἶχε λόγους ἱκανοὺς νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἡ Τόμις, ὁ τῆς τοῦ Ὀβιδίου ἐξορίας τόπος, ἦν ὅμορος, ἐὰν οὐχὶ ὁ αὐτὸς τῇ νέᾳ ταύτῃ τουρκικῇ πόλει. Ὁ Δρ. Κόλλεν ἐπιβεβαιοῖ τὴν κρίσιν ταύτην λέγων, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εὗρε τὰ ἐρείπια οἰκοδομῶν μεγάλου μεγέθους καὶ στερεότητος ἐφ' ὅλου τοῦ χώρου τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐφ' οὗ ἡ νέα πόλις κεῖται, καθὼς καὶ μέρος προκυμαίας ἐκτεινομένης ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ θαυμασίως εἰσέτι διατηρουμένης. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς πόλεως ὁ βράχος ἀνεσκάφη εἰς δύο μέρη, πιθανῶς δι' ὀχετούς, ἐπειδὴ τὰ ὑποτιθέμενα αὐτῶν στόμια ἀπολήγουσιν εἰς τὸ παράλιον ἰσοϋψῶς μὲ τὴν θάλασσαν.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ σιδηροδρόμου, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ ἐν τῇ πόλει ἀνασκαφαί, αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἀνέγερσιν πολυαρίθμων ἀποθηκῶν καὶ οἰκιῶν, ἀνέδειξαν τὰ θεμέλια ἐκείνου, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἦτο ἄλλοτε μεγάλοι οἶκοι, ἢ θαυμασίως ᾠκοδομημένοι ναοί, ἢ δημόσια κτίρια. Αἱ ἐπιγραφαί, ὧν ἀντίγραφα ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν, ἅπασαι ἀνεσκάφησαν ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, τὰ δὲ νομίσματα ἐσαγηνεύθησαν ἐκ τοῦ λιμένος, ἢ εὑρέθησαν ἐν τῇ παραλίᾳ συχνάκις εἰς βάθος πλεῖον τῶν 12 ποδῶν ὑπὸ τὴν νῦν ἐπιφάνειαν.

Ὁ Δρ. Κόλλεν προσθέτει, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρῃ ἐρείπια τοῦ τόπου, τοῦ νῦν ὑπὸ τῶν γεωγράφων καλουμένου Νάξος παρὰ τὴν Τόμιν (Naxos apud Tomi), ἐκτὸς ἐὰν ὁ τόπος οὗτος ἦναι τὸ χωρίον τὸ νῦν καλούμενον Ἀναδὸλ-Κιβί, περὶ τὸ ἓν καὶ τέταρτον μιλίου μακρὰν τῆς Τόμεως, ὅπου οὐχὶ μόνον νομίσματα συχνάκις ἀνασκάπτοντες οἱ χωρικοὶ εὑρίσκουσιν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν εἰσέτι καὶ πολὺ μεγάλα τεμάχια λίθων τετμημένων, καὶ ὅπου, ἐπὶ τοῦ στηλοβάτου κίονος καὶ ἐπιγραφὴ μετὰ τοῦ ὀνόματος «Titius Crispus», ἀνήκουσα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀνεκαλύφθη. Ἀμέσως πλησίον τούτου τοῦ τόπου εἰσέτι κεῖνται πέριξ τμήματα ὡραίων μαρμαρίνων κιόνων ἔχοντα 8-10 ποδῶν μῆκος.

Ἐκ τοῦ κατὰ παράδοσιν τείχους τοῦ Τραϊανοῦ ὀλίγον μόνον νῦν ἐναπομένει, ἐπειδὴ τὸ ὑλικὸν ὅλον ἐξήχθη ὑπὸ τῶν Τατάρων, καὶ μετεκομίσθη εἰς τὴν πόλιν δι' οἰκοδομάς.

Ὑπάρχουσιν ἐναργεῖς ἀποδείξεις, ὅτι ἐν ἀρχαίοις χρόνοις ἡ Δόβριτζα πρέπει νὰ ἦτο πολυπληθής, ἐπειδὴ ἀπαντῶνται θεμέλια μεγάλων οἰκοδομημάτων καὶ κίονες διεσπαρμένοι ἐφ' ὅλης τῆς χώρας, καὶ εἰς τοποθεσίας, ὅπου οὐδὲν ἄλλο σημεῖον κατοχῆς δύναται, νῦν, τοὐλάχιστον, νὰ ἀνευρεθῇ. Τοῦ Ὀβιδίου ἡ περιγραφὴ χειμῶνος ἐν Τόμει, ἐν τοῖς «Tristium» αὐτοῦ, εἶναι κατὰ πολλὰ ἐνδιαφέρουσα, διότι ταὐτὸ συμβαίνει καὶ τὴν σήμερον. Καὶ ὁ θρῆνός του περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς ἐλλείψεως δένδρων, ὡς καὶ ἰτεῶν, δεικνύει, ὅτι ἐν τῷ μακρῷ διαστήματι τῶν ἐτῶν ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ μέρους τούτου ποσῶς δὲν μετήλλαξε· δυνάμεθα νῦν εὐκόλως νὰ ἀριθμήσωμεν τὰ δένδρα ἐκ τῆς ἀτμάξης ἑκατέρωθεν ἐν τῷ διαστήματι τῶν πρώτων τριάκοντα μιλίων, ἀπερχόμενοι ἢ εἰσερχόμενοι εἰς Κωνστάντσαν.

Ἄξιον λόγου εἶναι νὰ φέρωμεν εἰς μαρτυρίαν τοῦ Ὀβιδίου αὐτοῦ τοὺς στίχους

«Orbis in extremi jaceo desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces edu[cat herbas,
Non salices ripa, robora monte virent.
* * * * *
Quocumque aspicias, campi cultore ca[rentes
Vastaque, quae nemo vindicet; arva [jacent».

Epist. ex Ponto, I. 3, 49—56.

(Εὑρίσκομαι εἰς τὸ ἀπώτατον μέρος τοῦ κόσμου, ἐν ἐρήμοις χώραις· ὅπου ἡ γῆ αἰωνίως καλύπτεται ὑπὸ χιόνος. Ἐνταῦθα, εἰς τοὺς ἀγρούς, δὲν ὑπάρχει οὔτε δένδρον οὔτε ἄμπελος. Δὲν θάλλουν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αἱ ἰτέαι, οὔτε ἐπὶ τῶν ὀρέων (δρῦς).

* * * * * *

Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃς τὸ βλέμμα, βλέπεις τοὺς ἀγροὺς ἄνευ γεωργῶν, καὶ τοὺς ἀπεράντους λειμῶνας χέρσους).

Εἰς Μαγγάλια, πρότερον Καλλατίαν ἡ Κάλλατιν, εὑρίσκομεν τὴν ἀρχαίαν προκυμαίαν, σχεδὸν ἓν μίλιον μακράν, εἰσέτι ὑπάρχουσαν, καὶ σχεδὸν τόσον ἐντελῆ, ὡς ὅτε πρῶτον ᾠκοδομήθη, καίτοι, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν μὲ τὴν προτέραν αὐτῆς σημαντικότητα, ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῷ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἓν ἁλιευτικὸν πλοῖον. Αὐτοπρόσωπος παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ἀντικρυ παραλίου τοῦ κόλπου πρὸς ἀνεύρεσιν τοποθεσίας τινός, ἥτις δυνατὸν νὰ ἦτον ἡ θέσις τῆς Ἰστρίας ἢ Ἰστριαπόλεως, ἥτις, καθὰ λέγει ὁ Πλίνιος, ἦτο μετὰ τῆς Καλλατίας «pulcherrima urbs,» ὁλοσχερῶς ἀπέτυχεν. Δὲν ὑπάρχουσιν ὅμως ἐρείπια πρὸς δικαιολόγησιν τοιαύτης περιγραφῆς.

Τὰ ἐνταῦθα λοιπὸν εὑρεθέντα νομίσματα δύνανται νὰ περιγραφῶσιν ὡς ἑξῆς·

1. Καλλατία Μοισίας—Αὐτόνομος.

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΘΡΑΚΗΣ.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους — Κεφαλὴ Λυσιμάχου φοροῦντος ἐπενδύτην.

Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους—ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ. Παλλὰς Ἀθηνᾶ, μετὰ περικεφαλαίας, καθημένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν μικρὰ εἰκὼν τῆς Νίκης· ἀριστερόθεν δόρυ. Ὄπισθεν τοῦ θρόνου, ἀσπίς· ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ΚΑΛ. Εἰς τὸν χῶρον, ΗΡ. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος πτερωτὴ τρίαινα, ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἀριστερόν.

Μέγεθος,. 78. Βάρος, ΑΓ.

2. Καλλατία Μοισίας. — Αὐτοκρατορικὴ Ἑλληνική.

ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΠΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. ΑΥΤ. Προτομὴ τοῦ Γορδιανοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, δαφνηφόρου, ἀμφίεσμα ἐπὶ τῶν ὤμων.

Ἐκ τοῦ ἄλλου —ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ. Νίκη περιπατοῦσα πρὸς τὸ ἀριστερόν. Δεξιόθεν στέφανος· ἀριστερόθεν κλάδος φοίνικος. Εἰς τὸν χῶρον, πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος, Ε.

Μέγεθος, 11. Æ.

3. Τόμι Μοισίας.—Αὐτόνομος.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους — Κεκαλυμμένη κεφαλὴ πρὸς τὸ δεξιόν.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — Δύω καιόμεναι δᾷδες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ΤΟ. ὑποκάτω ΕΜΙ.

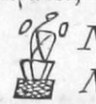
ΜΙ

Μέγεθος,. 67. Æ.

4. Τόμι Μοισίας.—Αὐτοκρατορικὴ Ἑλληνική.

ΤΡΑΙΑΝΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους — . . . ΤΡΑΙΝΟC . . . . Προτομὴ τοῦ Τραϊανοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἠμφιεσμένοι. Ἐκ τοῦ ἄλλου —τρόπαιον ἐπὶ τετραγώνου ὑποστηρίγματος ἑκάτερωθεν, οὕτω.

(ἀντὶ ΤΟΜΙΤΩΝ).

Μέγεθος,. 77. Æ.

5. Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Προτομὴ τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ δεξιόν, δαφνηφόρου, ὦμοι γυμνοί. Ἐκ τοῦ ἄλλου ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΤΟΜΕΩC. Ζεὺς ἀετοφόρος καθήμενος πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος· δεξιόθεν ἀετός· ἀριστερόθεν δόρυ. Εἰς τὸν χῶρον, πρὸς τὰ ἀριστερά, Γ.

Μέγεθος 1. D. Æ.

6. Ἐξ ἑνὸς μέρους — . . . ΚΑΙCΑΡΙΒΗΡΩ. Προτομὴ τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ δεξιὸν δαφνηφοροῦντος· ὦμοι γυμνοί.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΤΟΜΙΤΩΝ. Βάκχος ἱστάμενος ἀριστερόθεν· δεξιόθεν κάνθαρος· ἀριστερόθεν, θύρσος· παρὰ τοὺς πόδας του, πάνθηρ τρέχων πρὸς τὰ ἀριστερά.

Μέγεθος,. 71. Æ.

7. Ἐξ ἑνὸς μέρους—ΚΑΙCΑΡΙΒΗΡΩ. Νεανικὴ προτομὴ τοῦ Μ. Αὐρηλίου πρὸς τὸ ἀριστερόν· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΤΟΜΕΙΤΩΝ. Βάκχος ἱστάμενος ἀριστερόθεν· δεξιόθεν κάνθαρος· ἀριστερόθεν, θύρσος· παρὰ τοὺς πόδας του μακρὸς βωμός.

Μέγεθος,. 72. Æ.

8. ΚΑΡΑΚΑΛΛΑ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC. Προτομὴ τοῦ Καρακάλλα, δαφνηφοροῦντος, δεξιόθεν· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. Τύχη ἱσταμένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν στάθμη· ἀριστερόθεν κέρας Ἀμαλθείας· εἰς τὸν χῶρον, δεξιόθεν Δ.

Μέγεθος, 1.07. Æ.

9. ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους — ΦΟΥΛΒΙΑ. ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ CE. Προτομὴ Πλαυτίλλης δεξιόθεν, ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤ. ΤΟΜΕΩC. Τύχη ἱσταμένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν, δόρυ· ἀριστερόθεν, κέρας Ἀμαλθείας· παρὰ τοὺς πόδας της, δεξιόθεν, ταύρου κεφαλή (;)· εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερόθεν Δ.

Μέγεθος, 1.07. Æ.

10. ΓΕΤΑ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους—ΑVΤ. Κ. Π. CΕΠ. ΓΕΤΑC. Προτομὴ τοῦ Γέτα δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. Νέμεσις ἱσταμένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν στάθμη· ἀριστερόθεν ῥάβδος· παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς, δεξιόθεν, τροχός.

Μέγεθος, 1.05. Æ.

11. Ἐξ ἑνὸς μέρους —Α. Κ. Π. CΕΠ. ΓΕΤΑC. Προτομὴ τοῦ Γέτα δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου— ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝ. ΤΟΜΕΩC. Ἀετὸς μετ' ἀνιπταμένων πτερύγων ἱστάμενος ἀριστερόθεν ἐπὶ τετραγώνου βάσεως, κρατῶν στέφανον εἰς τὸ ῥάμφος του· ἑκατέρωθεν σημαῖα. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος Δ.

Μέγεθος, 106. Æ.

12. Ἐξ ἑνὸς μέρους — . . . ΓΕΤΑC. Προτομὴ τοῦ νέου Γέτα δεξιόθεν· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΤΟΜΕΙΤΩΝ. Βότρυς σταφυλῆς.

Μέγεθος, 0.7. Æ.

13. ΣΕΒΗΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους—ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥΗΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. Προτομὴ τοῦ Σευήρου Ἀλεξάνδρου δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι γυμνοί.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. Ζεὺς ἡμιμφιεσμένος, καθήμενος ἀριστερόθεν· δεξιόθεν φιάλη (θυσιῶν)· ἀριστερόθεν δόρυ. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος Δ.

Μέγεθος, 1.08. Æ.

14. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. ΜΑΞΙΜΕΙΝΟΣ. ΕΥCΕΒ. ΑΥΓ. Προτομὴ τοῦ Μαξιμίνου δαφνηφοροῦντος, δεξιόθεν· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. Σέραπις ἵσταται ἀριστερόθεν· ἐπὶ κεφαλῆς μόδιον· ἀριστερόθεν λόγχη, δεξιόθεν (;)· εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερόθεν Δ.

Μέγεθος, 1.06. Æ.

15. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΠΙΟΣ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑΥΤ. Προτομὴ τοῦ Γορδιανοῦ δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλ.—ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. Δύο ἡμιεμφιεσμένων ἀῤῥένων εἰκόνες καθημένων κατὰ γῆς ἀριστερόθεν· ὑπεράνω ἑκάστης κεφαλῆς ἀστήρ· εἰς τὸν χῶρον, ἀριστερόθεν, Δ.

Μέγεθος 1,01. Æ.

16. Ἐξ ἑνὸς μέρους — ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΝΤ. ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ ΑΥΤ. Προτομὴ Γορδιανοῦ Πίου δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩC (οὕτω)· Νέμεσις ἱσταμένη δεξιόθεν· δεξιόθεν (;)· . . ἀριστερόθεν, σάκκος (;) παρὰ τοὺς πόδας αὐτῆς ἀριστερόθεν, τροχός· εἰς χῶρον, ἀριστερόθεν, Δ.

Μέγεθος, 1,07. Æ.

17. ΦΙΛΙΠΠΟΣ Α.

Ἐξ ἑνὸς μέρους—ΑΥΤ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ. ΑVΤ. Προτομὴ Φιλίππου Α'. δεξιόθεν, δαφνηφοροῦντος· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου—ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕ (οὕτω) . . . . Τύχη ἱσταμένη ἀριστερόθεν· δεξιόθεν, φιάλη (θυσιῶν)· ἀριστερόθεν, κέρας Ἀμαλθείας· εἰς χῶρον, ἀριστερόθεν Δ.

Μέγεθος, 1.05. Æ.

18. ΤΡΑΪΑΝΟΥΠΟΛΙΣ ΓΕΤΑΣ.

Ἐξ ἑνὸς μέρους — Δ. CΕΠΤΙ. ΓΕΤΑΕ. ΑΥ. Ἀγένειος νεανικὴ προτομὴ τοῦ Γέτα δεξιόθεν· ὦμοι ἡμφιεσμένοι.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΑΥΓΟΥCΤΗC. ΤRΑΙΑΝΗC. Ἄρτεμις Κυνηγὸς περιπατοῦσα δεξιόθεν· σύρουσα βέλος ἐκ φαρέτρας· ἀριστερόθεν καμπτὸν τόξον· παρὰ τοὺς πόδας της, κύων.

Μέγεθος, 1,02. Æ.

19. ΑΜΑΣΤΡΙΣ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑΣ.
Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους— . . . Μ. ΑΥΡΗΛΙΟC. ΑΝΤΟΝΙΝΟC. Προτομὴ Μ. Αὐρηλίου δεξιόθεν· ὦμοι γυμνοί.

Ἐκ τοῦ ἄλλου — ΑΜΑCΤΡΙΑΝΩΝ. λιβυρνὶς (galère) μετὰ δέκα κωπηλατῶν δεξιόθεν.

Μέγεθος, 1. 14. Æ.

Τὰ νομίσματα αὐτὰ ἐν γένει διατηροῦνται εἰς καλλίστην κατάστασιν, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ὑπάρχει κανὲν ἐξ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπολύτως νέον. Ἐνόμισα ἄξιον λόγου νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχήν σας εἰς αὐτὰ πρωτίστως ἕνεκα τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὑρέθησαν· καὶ διότι ὁ Δρ. Κόλλεν μοὶ ἔπεμψε τὸ σύντομον περὶ αὐτοῦ ὑπόμνημα, ἐξ οὗ ἀνέγνων ὑμῖν ἄρτι τὰ σημαντικώτερα.»

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΓ'.

Τῇ 31 Ἰανουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου «Μικρὰ Ἀσία» ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι εὐγνωμόνως ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὅπως ἐκλέξῃ ἕνα νέον ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἵνα ἀναλώμασι τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐκπαιδευθῇ εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἑλλην. Λύκειον, ἐξελέξατο τρεῖς νέους Μικρασιανούς, καὶ πέμπει αὐτούς, ἵνα ἐκ τούτων ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐκλέξηται τὸν ἱκανώτερον.

Ὁ κ. Χασιώτης λέγει, ὅτι τὸ Προεδρεῖον ἐνέκρινε νὰ τοὺς πέμψῃ εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν, ἵνα αὕτη ἐξετάσῃ καὶ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Σύλλογον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών της, ὅπως ὁ ἁρμοδιώτερος ἐκλεχθῇ ὡς ὑπότροφος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου.

β') Τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν κ. Νεοφύτου, ἀγγέλλοντος τὴν λῆψιν τῶν ἐγκυκλίων καὶ τῶν διαγραμμάτων, καὶ ὅτι ὁ ἐκεῖ Σύλλογος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν σχολείων ἀποστέλλει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.

γ') Τοῦ κ. Κ. Δήμητσα ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 26 Ἰανουαρίου 1872, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους.

δ') Ὁμοίαν τοῦ κ. Π. Λαζαρᾶ ἰατροῦ μέλους ἀντεπιστέλλοντος ἐκ Κερκύρας ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1872.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίων τοῦ κ. Μόρδτμανν.

Ἀγγέλλεται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, ὡς τακτικὸν μέλος ὁ ἐν Σηλυμβρίᾳ κ. Ἀναξάσιος Ν. Σταμούλης, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνεται δεκτός.

Ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρακάθηται ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου καὶ μέλος ἀντέπιστέλλον τοῦ ἡμετέρου κ. Ι. Θεοδωρίδης.

Ὁ κ. Μόρδτμανν ἀναγινώσκει «περὶ Μολυβδοβούλλων» (ἴδ. σελ. 108.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΔ'.

Τῇ 9 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Λιβερπόλει ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. κ. Γ. Μ. Παπαγιάννη, Π. Κοντοσταύλου, Σ. Σπάρταλη, Δ. Γαλάτη ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, παραδεχομένων τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν.

β') Τοῦ κ. Δ. Βικέλλου ἐκ Λονδίνου ἀπὸ 30 Ἰανουαρίου 1872, ἀποποιουμένου νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τῆς ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς, καὶ πέμποντος συνδρομὴν ἐκ λιρῶν Ἀγγλικῶν πέντε.

γ') Τοῦ κ. Λ. Καφταντζόγλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου 1872, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου.

δ') Ὁμοίαν τοῦ κ. Ἰ. Ῥάμμου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 18 Ἰανουαρίου 1872, μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ε) Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου *τῶν Φιλομούσων* ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐξελέξαντο καὶ πέμπουσι τὸν ἐκ Θρᾴκης ὑπότροφον τοῦ Χρης. ἐφένδη Ζωγράφου.

ς') Τοῦ κ. Chassant Γραμματέως τοῦ ἐν Παρισίοις «Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. γραμμάτων Συλλόγου» ἀπὸ 16 Ἰανουαρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν βιβλίων ἔκ τινων μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐκείνου πρὸς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

ζ') Τῆς κ. Σαπφοῦς Λεοντιάδος ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου, πεμπούσης *ᾠδὴν ἐπὶ τῇ ἀναγεννήσει τοῦ Συλλόγου* καὶ αὐτοσχεδίους στοχασμοὺς «περὶ τῆς πρώτης παιδαγωγίας, ἢ μᾶλλον, περὶ τῆς πρώτης ἀνατροφῆς».

η) Τοῦ κ. Εὐθ. Καστόρχη, μέλους ἐπιτίμου ἐξ Ἀθηνῶν εὐχαριστήριον ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰανουαρίου 1872.

Κύριε Πρόεδρε!

Ἀσμένως ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ἀπὸ 10 παρελθόντος Δεκεμβρίου ὑμέτερον ἔγγραφον, δι' οὗ εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀναγγείλητε, ὅτι ὁ ὑφ' ὑμῶν προεδρευόμενος Φιλολ. Σύλλογος ἠξίωσε νὰ κατατάξῃ καὶ ἐμὲ ἐν τοῖς ἐπιτίμοις αὐτοῦ μέλεσιν, ὁμολογῶ ὑμῖν τε, κύριε Πρόεδρε, καὶ τῷ φιλομούσῳ Συλλόγῳ πολλὰς τὰς χάριτας, δι' ἣν ἀπέδωκε τιμὴν εἰς ἀρχαῖον τῶν μουσῶν λειτουργόν. Ἀλλ' ἐντεῦθεν λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ δηλώσω καὶ τὴν τῆς ψυχῆς μου ἀγαλλίασιν, διότι βλέπω ὅτι ὁ ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς Τουρκίας πρῶτος κατασταθεὶς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς οὗτος Σύλλογος οὐ μόνον δραστηρίως προβαίνει πρὸς τὸν ἐθνωφελῆ αὐτοῦ σκοπόν, ἀλλ' ὑπόδειγμα γινόμενος προκαλεῖ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὁμοίων Συλλόγων τὴν σύστασιν. Εἰς τὰς σπουδαίας δὲ καὶ σκοπίμους ἐνεργείας τούτων τε καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἀποβλέπων πᾶς φιλογενὴς Ἕλλην εὐφραίνεται ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ, καὶ πείθεται ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι μακρὰν ὁ χρόνος τῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ποθητῆς ἠθικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς παλινορθώσεως.

Ἀποπερατῶν τὴν εὐχαριςήριον ταύτην ἐπιστολήν μου, παρακαλῶ ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε μετὰ τῶν ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου εὐχῶν μου καὶ τρεῖς βίβλους, ὧν ἡ μὲν περιέχει μικράς τινας διατριβάς μου, ἡ δὲ μετάφρασιν τοῦ Βεκκαρίου ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, καὶ ἡ τρίτη δίτομος τὴν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Engel περιγραφὴν τῆς νήσου Κύπρου, ὡς μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν ἐκ νέου συγκροτουμένην βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐλάχιστον δεῖγμα τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου.

ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ.

Τῷ ἐλλογίμῳ Προέδρῳ τοῦ ἐν Κ/πόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου κυρίῳ κ. Καραπάνῳ.

Εἰς Κ/πολιν.

θ') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Σχλίεμανν, ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, πέμποντος φωτογράφημα τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἀνεπιγράφου ἀγγείου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν.

ι) Τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων ἀπὸ Βεράτιον 16 Ἰανουαρίου, πέμποντος φωτογράφημα τῆς ἐπιγραφῆς Αὐλῶνος.

Ἐπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογ. Ἐπιτροπήν.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. ὡς ἀντεπιςέλλοντα μέλη οἱ κ. κ. Μόρδτμανν υἱὸς φοιτητὴς τῆς φιλολογίας ἐν Βόννῃ καὶ ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐν Ἀθήναις, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ Προεδρείου, καὶ παμψηφεὶ γίνονται δεκτοί.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ

ά) Ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία* ἀποσταλέντων τριῶν νέων ἐξελέξατο ὡς

ὑπότροφον τοῦ Χρης. ἐφ. Ζωγράφου τὸν Ἀρχάγγελον Γαβριήλ.

Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἐνεκρίθη.

β') Ὅτι ἐπειδὴ πολλὰ τῶν παίδων ἐνοριῶν τινων τῆς Κ/πόλεως μὴ φοιτῶντα εἰς τὰ σχολεῖα περιφέρονται εἰς τὰς ἀγυιάς, καὶ οὐδεμία πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου λαμβάνεται πρόνοια καὶ φροντίς, προτείνει ἡ Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπή, ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον παρακληθῇ ἵνα λάβῃ τὰ ἀπαιτούμενα δραστήρια μέτρα πρὸς ἄρσιν τῆς καχεκτικῆς ταύτης ἠθικῆς καταστάσεως.

Ὁ Σύλλογος ἐπιδοκιμάσας τὴν πρότασιν ταύτην τῆς Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπῆς ἀνέθετο τῷ Προέδρῳ, ὅπως ποιήσηται τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα παρὰ τῇ Α. Π. πρὸς τὸν ὑποδειχθέντα σκοπόν.

Εἶτα ὁ ἰατρὸς κ. Π. Καλλιβούρσης ἀνέγνω «Περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τὴν διέλευσιν τῶν ῥευςῶν διὰ τῶν τριχοειδῶν σωληνίων» (ἴδ. σελ. 112.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΕ'.

Τῇ 14 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Λαρίσσης κ. Ἰωακειμ ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ὡς ὑπότροφος τοῦ Χρης. ἐφένδη Ζωγράφου ἐξελέγη ὁ ἐξ Ἀγράφων Ἀστέριος Φαρμακίδης, καὶ ἐστάλη εἰς Κ/πολιν.

β') Ὁμοίαν τοῦ Φιλεκπαιδ. Μακεδονικοῦ Συλλόγου Σερρῶν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, προτείνοντος, ἵνα, εἰ δυνατόν, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐσύστησαν ἐκεῖ διδασκαλεῖον, ὁ Χρησάκη ἐφένδης Ζωγράφος ἀποστείλῃ αὐτοῖς τὸ διὰ τὴν ἐνταῦθα ἐκπαίδευσιν ἑνὸς νέου ἀπαιτούμενον ποσόν, δι' οὗ δύνανται νὰ μορφωθῶσι 3 ἢ 4 νέοι ἁρμόδιοι εἰς τὸν σκοπὸν ὃν προτίθεται ὁ Σύλλογος αὐτῶν. Ἀγγέλλων δὲ ὅτι ὁ κ. Μιχαὴλ Ν. Μιχαὴλ ἔθετο διαγώνισμα ἐξ 25 ὀθωμανικῶν λιρῶν, κατ' ἔτος πληρωθησομένων ἐπὶ τετραετίαν, πρὸς συγγραφὴν εὐμεθόδου διδακτικοῦ βιβλίου ἐκ τῶν τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης εἰς τὴν προκαταρκτικὴν τῆς ά. ἡλικίας ἐκπαίδευσιν, αἰτεῖται τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐνεκρίθη ἵνα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν. Περὶ δὲ τοῦ ὑποτρόφου νὰ σκεφθῇ τὸ Προεδρεῖον καὶ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα.

γ'—ς') Ἐπιστολὰς τῶν Ἀ. Τρίκκης, Πελαγωνείας, καὶ Ἡλιουπόλεως καὶ τῶν ἐφόρων τῶν ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίων Βιτωλίων, περιεχούσας τὰς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν αἰτηθείσας πληροφορίας, καὶ αἰτούσας τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

ζ') Ἐπιςολὴν τοῦ ἐν Τεργέστῃ κ. Α. Γ. Κωστῆ ἀπὸ ὅ Φεβρουαρίου 1872, παραιτουμένου τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς, ὡς ἀποτελοῦντος μέλους τῆς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλ. γραμμάτων Συλλ. Ἐπιτροπῆς.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν βιβλίων τῆς κ. Σαπφοῦς Λεοντιάδος.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι καθὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει ἐγνώσθη ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γραμματέως τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου, ἦλθον τὰ βιβλία, καὶ προτείνει ἵνα ὁ κ. Βασιάδης, εἰς ὃν προηγουμένως εἶχεν ἀνατεθεῖ ἡ κατάστρωσις τοῦ καταλόγου τῶν βιβλίων, ὧν χρῄζουσιν αἱ Ἐπιτροπαί, ἀναδεχθῇ τὴν φροντίδα ν' ἀντιπαραθέσῃ τὸν κατάλογον αὐτῶν πρὸς τὸν τῶν ἀγορασθησομένων, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν ἂν ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς ἤδη σταλεῖσι νὰ τὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀγορασθησομένων.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμψηφεὶ δεκτή.

Ἀγγέλλονται τὸ β' κατὰ τὰ νενομισμένα ὡς ἀντεπιςέλλον μὲν μέλος ἡ κυρία Σαπφὼ Λεοντιάς, διευθύντρια τοῦ παρθεναγωγείου Σμύρνης, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Ἀργύριος Παυλίδης, Ἀθανάσιος Θωμίδης, Σωτήριος Φιλιππόβιτς, Νικόλαος Παππᾶ, Θωμᾶς Κατσίγρας, πάντες ἐν Φιλιππουπόλει, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, α') ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἔδωκεν αὐτῷ ἀρχαιολογικά τινα ἀντικείμενα ὅπως παραδώσῃ τῷ Συλλόγῳ, καὶ ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ καταγίνεται ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν.

β') Ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ προ-

τείνει νὰ προσληφθῇ ὡς μέλος αὐτῆς ὁ κ. Δημητριάδης γεωμέτρης.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτή.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙϚ'.

Τῇ 21 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Γ. Ἀφεντούλη ἐκ Τεργέστης ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου 1872, ἀποποιουμένου ν' ἀποτελῇ μέρος τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς, καθὸ ἀποτελοῦντος μέλους τῆς ἐκεῖ Ἐπιτροπῆς τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου.

β') Ὁμοίαν τοῦ κ. Α. Σ. Ῥάλλη ἐκ Τεργέστης.

γ') Τοῦ Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία* ἀπὸ 15 Φεβρ. 1892, πέμποντος τὸ ἐγγυητικὸν τοῦ κηδεμόνος του Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ὑποτρόφου τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου.

δ') Τοῦ κ. Ἐρνέστου Κουρτίου ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 11 Φεβρ. 1872 εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἐπιτίμου, καὶ ζητοῦντος κατ' ἐντολὴν τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης ν' ἀποσταλῇ αὐτῇ τὸ Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς ἐνταῦθα Γερμ. Πρεσβείας.

Ἡ περὶ ἀποστολῆς τοῦ Περιοδικοῦ φροντὶς ἀνατίθεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ· ἐγκρίνεται δὲ νὰ σταλῶσι δωρεάν.

ε) Τοῦ κ. Γουστάβου Stickel ἐξ Ἰένης ἀπὸ 19 Φεβρ. 1872, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ϛ') Τοῦ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου ἀπὸ 10 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀποστέλλει ἀρχαῖά τινα νομίσματα.

ζ') Εὐχαριστήριον τοῦ κ Δ. Ι. Ἀργυριάδου ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ 14 Φεβρ. ὡς μέλους τακτικοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ β' ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη οἱ κκ. F. Zambaldi καθηγητ. τῶν Ἑλλ. καὶ Λατ. γραμ. ἐν Βενετίᾳ προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Hubert Jernnigham γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλ. πρεσβείας, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ ἐν Βενετίᾳ λόγιοι κ. κ. Ι. Βελάνδης καὶ Κ. Τριανταφύλλης, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ὁ κ. Δανιὴλ Παπᾶ προσφέρει δέκα λίρας ὀθωμανικὰς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν τοῦ ἀρχείου.

Ὁ Σύλλογος μετ' εὐχαριστήσεων παραδέχεται αὐτάς.

Ἀκολούθως ὁ κ. Π. Καλλιβούρσης ἀνέγνω συνέχειαν «περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ θερμογόνου κτλ.» (ἴδ. σελ. 112. κ. ἑξῆς.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΖ'.

Τῇ 28 Φεβρουαρίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης Συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δ. Οἰκονόμου ἐκ Τεργέστης, παραιτουμένου τῆς πρὸς εἴσπραξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς.

β') Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Δ. Κ. Σχορτσανίτου ἐξ Ἄρτης, μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

γ') Τῆς ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου Λέσχης ἡ *Πρόοδος* ἀπὸ 14 Φεβρ. 1871, περικλείουσαν ἔκθεσιν τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων Λευκωσίας καὶ τῆς διευθυντρίας τοῦ ἐν αὐτῇ παρθεναγωγείου, ἐπικεκυρωμένην καὶ ἀπὸ τὸν Α. Κύπρου κ. Σωφρόνιον.

δ') Τῆς ἐν Κονίτσῃ τῆς Ἠπείρου ἐφορίας τῶν σχολείων ἐπικεκυρωμένην ἀπὸ τὸν Α. Βελλᾶς κ. Γερμανὸν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῶν.

ε—ιγ') Ἐκθέσεις τῆς ἐν Κουτάλει δημογεροντίας, τοῦ Α. Φιλιππουπόλεως κ. Νεοφύτου, τῆς ἐν Μολύβῳ Μιτυλήνης Δημογεροντίας μετ' ἐπιστολῆς τοῦ ἰατροῦ κ. Εὐστ. Γεωργιάδου περὶ τῆς ἐν Μολύβῳ παιδείας, τῆς ἐν Κίῳ ἐφορίας, τοῦ Α. Ῥόδου κ. Συνεσίου, τοῦ Α. Βιζύης κ. Πλάτωνος, τῆς ἐφορίας τοῦ Τατὰρ Παζαρτζικίου, τῆς ἐφορίας τῶν σχολείων Γάνου καὶ τοῦ Α. Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων αὐτῶν.

ιδ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει σωματείου *Τὰ Καλὰ Ἔργα* ἀπὸ 19 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος τὸν σκοπὸν τοῦ σωματείου, καὶ πέμποντος ἀντίτυπον τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, καὶ σημείωσιν τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ.

ιέ) Διάφορα Διαγράμματα σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, μετ' ἐκθέσεως περὶ συστάσεως Γυμνασίου ἐν Ζαγορίῳ.

ις') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἰωάννου Δέκκα ἀπὸ 28 Φεβρ., ἐξαιτουμένου συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ σχολείου τοῦ χωρίου Δρυμάδων.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικ. Ἐπιτροπήν.

ιζ') Ἀγγελίαν τοῦ κ. Μιχ. Α. Μουστοξύδου περὶ ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀειμνήστου πατρός του.

Ἀπεφασίσθη ἵνα τοιχοκολληθῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί, ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Α. Πάλλης καθηγητὴς τοῦ Πανεπις. Ἀθηνῶν, ὡς τακτικὸν δὲ ὁ κ. Ἀντώνιος Σ. Σοβατζόγλους ἔμπορος ἐνταῦθα.

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Θ. Α. Κοσούδης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ 10 λίρας ὀθ. διὰ θήκην βιβλίων.

Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ κ. Θ. Α. Κοσούδῃ.

Εἶτα ὁ κ. P. Schroeder ἀνέγνω «περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα» (ἴδ. σελ. 120).

Ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρεδρεύουσιν ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Γερμ. Αὐτοκρατορίας κ. Radovich καὶ ὁ κ. Clermont Ganneau ἀρχαιολόγος καὶ ἀνακαλύψας τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, καὶ ἐκφράζει αὐτοῖς τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου, διότι ἐτίμησαν τὴν συνεδρίασιν ταύτην διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΗ'.

Τῇ 6 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—ιή) Ἐκθέσεις τῆς ἐν Προύσσῃ Φιλεκπ. Ἀδελφότητος *ἡ Βιθυνία*, τῆς ἐν Νικομηδείᾳ Φιλεκπ. Ἀδελφότητος (μετὰ τοῦ αὐλικοῦ ὁμολόγου 73750 γροσίων, ἀφιερωθέντος τοῖς σχολείοις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Γέροντος Νικομηδείας κ. Διονυσίου), τῆς Ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Χίου, τοῦ Α. Σηλυμβρίας κ. Διονυσίου, τῶν κατοίκων Μηδείας, τῆς ἐν Χάλκῃ ἐφορίας τῶν δημοτικῶν σχολείων, τῶν κατοίκων Νεοχωρίου Γάνου καὶ Χώρας τῇ ἐπικυρώσει τοῦ Ἀρχιερέως αὐτῶν κ. Χρυσάνθου, καὶ τῇ συστάσει τοῦ συμπολίτου αὐτῶν κ. Δημ. Ζαφειρίδου ἐκ Χάλκης, τῶν κατοίκων Τρίγλης, τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Κρήτῃ Μονῆς Πρέβελι (περὶ συστάσεως σχολείων ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μονῆς ταύτης), τῆς ἐν Χάς-κιοϊ Φιλιππουπόλεως Ἑλλ. Κοινότητος, τῶν ἐφόρων τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει δημοτικοῦ σχολείου *Ἁγίας Παρασκευῆς*, τοῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις Φιλεκπ. Συλλόγου, τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐκπαιδ. καταστημάτων Φιλιππουπόλεως, τοῦ Α. Παραμυθίας κ. Ἀνθίμου, τοῦ Α. Καλλιουπόλεως κ. Γρηγορίου, τοῦ Α. Μελενίκου κ. Διονυσίου καὶ τοῦ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρονίου, περὶ τῆς καταχάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν σχολείων, καθὼς καὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀδελφῶν Π. καὶ Γ. Γρηγοριαδῶν ἐκ Σμύρνης, μετὰ καὶ Προγράμματος τῆς ἰδιωτικῆς αὐτῶν σχολῆς.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

ιθ) Αἴτησιν τοῦ ἰατροῦ κ. Ζαμπάκη, ὅπως ἀντὶ ἀντεπιστέλλοντος γίνῃ τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ Προεδρεύων ἀναγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἐξέθηκε τὰ δέοντα τῇ Α. Π. τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀγυιαῖς περιφερομένων παίδων, καὶ ὅτι ἡ Α. Π. θέλει προσκαλέσει τὰς ἐφορίας τῶν ἐνοριῶν, καὶ δώσει αὐταῖς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας περὶ τῆς περιστολῆς τούτων, καὶ συνάμα θέλει πέμψει καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἱεροκήρυκας ἵνα ὁμιλήσωσι περὶ τούτου.

Εἶτα ὁ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἀνέγνω «Περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Γενουηνσίων κτλ.» (ἴδ. σελ. 138).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΙΘ'.

Τῇ 13 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξενοφῶντος Ζωγράφου
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Προεδρεύων ἀναγγέλλων ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρεδρεύει ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Compte de Vogué, μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου, καὶ ὁ Κ. Forster διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Ὀθωμανικῆς Τραπέζης, προσφωνεῖ τοιάδε πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας.

Κύριε Πρέσβυ,

Ὁ Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως ἐκφράζει δι' ἐμοῦ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἣν ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης εὐηρεστήθη νὰ περιποιήσῃ αὐτῷ παρεδρεύουσα ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει.

Ἡ παρουσία τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν διατρανοῖ τὴν συμπάθειαν, ἣν ἡ Γαλλία ἀείποτε ὑπὲρ τῶν Ἑλλ. γραμμάτων διατρέφει, συμπάθειαν ἄλλως δικαίαν καὶ νόμιμον, ὡς συνάδουσαν μετὰ τῶν ἀληθῶν αὐτῆς συμφερόντων· ἐπειδὴ διὰ τῶν Ἑλλην. γραμμάτων, ἤτοι διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἐνδόξου Ἑλλ. ἀρχαιότητος, τὰ ἔθνη καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερα καὶ πράγματι μεγάλα ἀναφαίνονται. Ἡ μελέτη τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀνυψοῖ τὸ φρόνημα, καὶ μορφώνει τὸν χαρακτῆρα, ἐξασφαλίζει καὶ τὴν ἀστυκὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀτομικὴν εὐδαιμονίαν. Καίτοι αἱ Ἑλληνικαὶ θεότητες καὶ Μοῦσαι πρὸ πολλοῦ ἀπέδρασαν τοῦ ἡμετέρου ἐδάφους, δυνάμεθα βεβαιῶσαι τὴν Ὑμ. Ἐξ. ὅτι οὐδέποτε ἐπαυσάμεθα καλλιεργοῦντες τὰ Ἑλλ. γράμματα, ἀντλοῦντες ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μόρφωσιν.

Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἡμετέρους Εὐγενίους, Οἰκονόμους, Κοραεῖς κλπ., ὡς ἡ Γαλλία τοὺς Φενελών, τοὺς Βοσσουέτους, τοὺς Βολταίρους αὐτῆς, ἔχομεν, λέγω, τοὺς διδασκάλους, οἵτινες ὑπεστήριξαν καὶ παρηγόρησαν μὲν ἡμᾶς ἐν καιροῖς χαλεποῖς, προητοίμασαν δὲ τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν, καὶ ἐνεπέδωσαν τὸ στάδιον τῶν ἡμετέρων ἀγώνων. Ὑπὸ τοιούτους ὁδηγοὺς οὐδεὶς φόβος, ἐξοχώτατε, νὰ παρεκκλίνωμεν τῆς ὁδοῦ, ἣν αὐτοὶ ἐχάραξαν· καὶ μάλιστα ἤδη, ὅτε ἡ μελέτη καὶ ἀναδίφησις τῆς Ἑλλ. ἀρχαιότητος τοσοῦτον ἀνεπτύχθη παρ' ἡμῖν, χάρις τῇ εὐγενεῖ ἀρωγῇ τοῦ ἡμετέρου Ἄνακτος.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, Κύριε Πρέσβυ, δικαιοῦται τοὐντεῦθεν ν' ἀπολαύσῃ καὶ τῆς ὑμετέρας ὑποστηρίξεως, διὰ πᾶν τὸ τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ ἀφορῶν.

Τὰ σπουδαῖα ἔργα τοῦ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν Ἑλλ. γραμμάτων ἐν Παρισίοις Συλλόγου ὑπόσχονται τῷ Ἑλλην. τούτῳ Φιλολ. Συλλόγῳ τὴν ὑποστήριξιν τούτων, ἡ παρουσία τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν διαβεβαιοῖ αὐτήν, ἡ δ' εὐγνωμοσύνη ἁπάντων ἡμῶν πρὸς Ὑμᾶς, Κύριε Πρέσβυ, καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν Γαλλίαν τὴν ἐξασφαλίζει. »

Ἡ δ' Α. Ε. ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας κόμης de Vogué ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην εἶπε τοιάδε·

Κύριε Πρόεδρε,

« Κατόπιν τῶν λόγων ὑμῶν ἀσμένως προάγομαι, ἵνα εὐχαριστήσω ὑμῖν ἐπὶ ταῖς λίαν κολακευτικαῖς προσρήσεσιν, ἃς εὐηρεστήθητε ἵνα μοὶ ἀποτείνητε. Πρὶν ἢ ἔλθω εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὡς πολιτικός, διέτρεξα αὐτὴν ὡς ἐραστὴς τῶν γραμμάτων, καὶ ἀκμαῖα διατηρῶ ἔκτοτε τὰ αἰσθήματά μου, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διότι ἀποτελῶ μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Συλλόγου. Διὸ ὁλοσχερῶς συμμερίζομαι, καὶ ἐκτιμῶ πᾶν ὅ,τι ἐξεφράσθητε περὶ τοῦ παρελθόντος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως παρατηρῶ τὰς νέας ὑμῶν δραστηρίους ταύτας ἐνεργείας· καὶ μετ' εὐχαριστήσεως βλέπω γενικήν τινα ζωὴν καὶ ἐπίμονον ἐνέργειαν, ἥτις πολλὴν περιποιεῖ ὑμῖν τιμήν· καὶ εὐτυχεῖς θέλομεν λογισθῆ πάντες οἱ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ἀγωνιζόμενοι, ὅταν διὰ τῆς σπουδῆς αὐτῶν φθάσωμεν εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.»

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—θ') Ἐκθέσεις τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς τῆς ἐν Ἀσβεστοχωρίῳ τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Α. Δρυϊνουπόλεως κ. Ματθαίου, τοῦ Α. Καισαρείας κ. Εὐσταθίου, τοῦ Α. Μεθύμνης κ. Ἀγαθαγγέλου, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀδελφότητος Δεμιρδεσίου κ. Ἀπ. Χριστοδουλίδου, τῆς Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος Βάλτης Κασσανδρείας, τῶν Δημογερόντων Ἀχερώνης, τῆς ἐν Χρυσουπόλει Λέσχης, καὶ τοῦ αἰδεσ. Π. Χαραλάμπου (περὶ τῶν σχολείων Νικοπόλεως), περιεχούσας τὰς περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταςάσεως τῶν σχολείων ζητηθείσας πληροφορίας.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

ί) Εὐχαριστήριον τοῦ ἀντεπιςέλλοντος μέλους κ. Κ. Θεοδωρίδου ἐκ Ῥαιδεστοῦ.

ιά) Ὁμοίαν τοῦ κ. Ι. Θεοδωρίδου Προέδρου τοῦ ἐν Σέρραις Συλλόγου.

ιβ') Τῆς ἐν Φαναρίῳ Λέσχης *Μνημοσύνης*, ἀγγελλούσης ὅτι ὠνόμασε πενταμελῆ Ἐπιτροπήν, ὅπως ὑποβάλῃ αὐτῇ ἔκθεσιν περὶ τῶν σχολείων τῆς περιφερείας αὐτῆς.

ιγ') Τοῦ κ. Σχλίεμανν ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2 Μαρτίου, πέμποντος ὃ φύλλα τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων, περιέχοντα τὰς περὶ Ἰλίου ἐκθέσεις αὐτοῦ.

ιδ') Τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Γούδα πέμποντος τὸν έ. τόμον τῶν *Παραλλήλων Βίων* αὐτοῦ.

ιέ) Τοῦ κ. Β. Δαγᾶ, προσφέροντος διάφορα βιβλία.

ις') Τοῦ κ. Π. Κωνσταντινίδου ἐκ Κερασοῦντος, περικλείουσαν τὰ περὶ τῆς διαχειρήσεως τῆς τραπέζης *ὁ Πόντος* διαλαμβάνοντα φύλλα τοῦ *Νεολόγου*.

καὶ ιζ') Τῆς ἐν Βουκορεστίῳ πρὸς εἴσπραξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς, συνισαμένης ἐκ τῶν κ. κ. Μ. Ξανθοῦ, Δ. Ζητσαίου, καὶ Κ. Νικοκλέους, ἀγγελλούσης, ὅτι εἰσέπραξαν ὀθωμανικὰς λίρας διακοσίας εἴκοσιν ἑπτά, ἀριθ. 227, καὶ εἰκοσάφραγκα εἴκοσιν ἐννέα, ἀριθ. 29, κατὰ τὸν ἑξῆς κατάλογον·

	Λίρ. Ὀθ.	
Ἀ. Ἀρνάκης	»	40
Θ. Νεγρεπόντης	»	25
Κ. Δερσόνης	»	10
Μ. Γερμάνης	»	5
Δ. Γερμάνης	»	5
Υἱοὶ Ζερλέντη	»	10
Γ. Βλαστὸς	»	10
Α. Καλενδέρογλους	»	5
Ἡρ. Δούμπας	»	5
Δ. Πολυμερίδης	»	5
Κ. Λεβέντης	»	5
Λ. Κ. Φιλήτης	»	5
Ἀδελφοὶ Παπάζογλου	»	6
Δ. Σιμωνίδης	»	10
Ἀδελφοὶ Τζιρεκλεώτου	»	5
Γ. Μαυράκης	»	5
Η. Βακᾶς	»	3
Ἐμ. Τριανταφυλλίδης	»	5
Εὐθ. Πεταλᾶς	»	4
Ν. Γαβριὴλ	»	5
	Λίρ. Ὀθ.	173
Μεταφορὰ Λίρ. Ὀθ.		173
Ρ. Σκληβανίτης	»	4
Π. Θεολόγος	»	5
Ξ. Θεολόγος	»	5
Ἀν. Φιλήτης	»	3
Μιχ. Βλαχλείδης	»	3
Εὐθύμ. Χρήστου	»	5
Φ. Χαρικλῆς	»	3
Δ. Πορφυρέσκος	»	3
Παντολέων Βαρικλᾶς	»	3
Μαρία Ν. Γκούμα	»	10
Μιχαὴλ Ξανθὸς	»	10
Τὸ ὅλον Λίρ. Ὀθ.		227

Εἰκοσάφραγκα.

Κ. Ῥαϋνέκε	»	6
Δ. Ζητσαῖος	»	5
Γρ. Σοῦτσος	»	5
Ἀρετὴ Φωτεινοῦ	»	3
Κ. Ν. Μιχαὴλ	»	5
Κ. Νικοκλῆς	»	5
Τὸ ὅλον Εἰκοσάφρ.		29

Ἐπικροτήσαντος τοῦ Συλλόγου καὶ συγκινηθέντος ἐπὶ τῇ προσφορᾷ ταύτῃ τῶν ἐν Βουκορεστίῳ ὁμογενῶν, ὁ Προεδρεύων ἐντέλλεται τῷ Γ. Γραμματεῖ νὰ ἐκφράσῃ διὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστολῆς τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρός τε τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ πρὸς τοὺς προσενεγκόντας, καὶ ν' ἀναγγείλῃ αὐτοῖς, ὅτι μετ' εὐγνωμοσύνης ὁ Σύλλογος ἀπεδέξατο τὴν προσφορὰν ταύτην.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλ. μέλη οἱ κ.κ. Clermont Ganneau διερμηνεὺς τῆς Γαλλ. Πρεσβείας προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς, καὶ Φίλιππος Σακελλάριος ἰατρὸς ἐν Γαλαζίῳ, καὶ γίνονται παμψηφεὶ δεκτοί.

Εἶτα ἀνέγνω ὁ κ. Schroeder συνέχειαν « Περὶ τῆς μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα» (ἴδ. σελ. 120 κ. ἑξ.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚ'.

Τῇ 20 Μαρτίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι Δ. Ἀριστοκλέους
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν

πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—ιγ') Ἐκθέσεις τοῦ Ἀ. Πελαγωνείας κ. Παρθενίου, τῶν Ἐφόρων τῶν σχολείων Μεγαρόβου, Νιζοπόλεως καὶ Τυρνόβου, τοῦ Ἀ. Σμύρνης κ. Μελετίου καὶ τῆς ἐφορίας τοῦ ἐκεῖ παρθεναγωγείου καὶ τῶν ἐν Φωκαΐᾳ ἐφόρων, τῶν ἐν Σηλυμβρίᾳ ἐφόρων τῶν σχολείων, τοῦ ἐν Σέρραις Φιλεκπαιδ. Μακεδ. Συλλόγου, τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων Στενημάχου, τοῦ Ἀ. Βάρνης κ. Ἰωακείμ, τοῦ Ἀναγνωστηρίου Κυδωνιῶν, τῆς ἐν Κυδωνίαις *Ἀγαθεργοῦ Ἀδελφότητος*, τῶν Δημογερόντων Ἀϊδημίου, τῶν Δημογερόντων Σεϊδή-κιοϊ, καὶ τῶν ἐν Νεαπόλει τῆς Καισαρείας Δημογερόντων μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγ. Καισαρείας.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

ιδ') Ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Σέρραις Φιλεκπαιδ. Μακεδ. Συλλόγου ἀπὸ 10 Μαρτίου 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι δὲν εὑρέθη κατάλληλός τις ὡς ὑπότροφος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη, καὶ αἰτουμένου ἵνα ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἀναβληθῇ μέχρις Αὐγούστου.

Ἀνετέθη τῷ Προεδρείῳ ἡ περὶ τούτου σκέψις καὶ ἀπόφασις.

ιέ) Τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Συλλόγου τῶν *Φιλομούσων* ἀπὸ 4 Φεβρ. 1872, ἀγγέλλοντος ὅτι ὑπότροφος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη ἐκ Θρᾴκης ὠνομάσθη ὁ Γ. Χ. Δ. Βασκοβάτης.

Εἶτα ὁ προεδρεύων ἀναγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Θ. Α. Κοσούδης τὴν ἐκ δέκα λιρῶν προσφορὰν αὐτοῦ διὰ θήκην βιβλίων (ἴδ. Συνεδρ. ΤΙΘ'.) ἐπηύξησεν εἰς πεντήκοντα, ἀριθ. 50.

Ὁ Σύλλογος μετ' ἀνευφημιῶν δέχεται τὴν προσφορὰν τοῦ κ. Θ. Α. Κοσούδη· ὁ δὲ Προεδρεύων ἐντέλλεται τῷ Γ. Γραμματεῖ, ἵνα δι'εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς ἀναγγείλῃ τῷ κ. Κοσούδῃ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἀνέγνω συνέχειαν «Περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Γενουηνσίων κτλ.» (ἴδ. σελ. 138 κ. ἑ.).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΑ'.

Τῇ 29 Μαρτίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Πρόεδρος ἀναγγέλλει, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ συμπαρεδρεύει ὁ Ἀ. Φιλιππουπόλεως κ. Νεόφυτος.

Ὁ δὲ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—ιδ') Ἐκθέσεις τοῦ Α. Νικοπόλεως κ. Ἱερεμίου, τοῦ Ἀ. Κρήτης κ. Ἀμβροσίου, τοῦ Ἀ. Λαρίσσης κ. Ἰωακείμ, τοῦ Ἀ. Κιττίου κ. Κυπριανοῦ καὶ τῶν Ἐφόρων τῶν σχολείων Λάρνακος, τῶν δημογερόντων καὶ τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων τοῦ προαστείου Γενὶ-Μαχαλέ, τοῦ Ἀ. Δέρκων κ. Νεοφύτου, τῶν ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Σρωμνίτσης καταστημάτων, τῶν ἐφόρων τῶν ἐν μικρῷ Σαμακοβίῳ σχολείων, τοῦ Ἀ. Κασσανδρείας κ. Γρηγορίου, τοῦ Ἀ. Ἀδριανουπόλεως, τῶν ἐφόρων τῶν σχολείων Βάρνης, τοῦ Ἀ. Λάμπης κ. Παϊσίου, τῶν Δημογερόντων τῆς νήσου Χάλκης, καὶ τοῦ Ἀ. Μυριοφύτων κ. Γρηγορίου περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταστάσεως τῆς παιδείας.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

ιέ) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Γεωργίου Ἀδαμαντίδου ἐκ Στρωμνίτσης, ἀπὸ Μαρτίου 1872, μέλους τακτικοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Δ. Μαυρογένης καὶ Γ. Νεγρεπόντης ἔμποροι ἐν Βομβάῃ καὶ ὁ κ. Δ. Στατηρόπουλος διευθυντὴς ἰδιωτικοῦ σχολείου εἰς Καθήκιοϊ, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί.

Εἶτα ὁ κ. Ι. Καρολίδης ἀνέγνω «περὶ τοῦ Γνωστικοῦ».

Ὁ κ. Καρολίδης ἄρχεται πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ *γνωστικοῦ* ἢ τῆς γνωστικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐστὶ κατ' αὐτὸν *ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος δύναται περιποιεῖν ἑαυτῷ γνώσεις τῶν τε καθ' ἑαυτὸν καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν τούτων ἀναφορῶν. Γνῶσις* δὲ *ἡ γινώσκειν* ἐστὶ κατ' αὐτὸν *ἡ τοῦ πνεύματος ἐργασία, δι' ἧς αὐτὸ δημιουργεῖ ἐν ἑαυτῷ συνεκτικὴν εἰκόνα τῶν ὄντων*· οὖσα δέ, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Καρολίδης, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ παντελῶς κεχωρισμένη τοῦ ἐπιλοίπου κόσμου, ἅτε ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ οἰκοῦσα, καὶ φύσιν δ' ἔχουσα πάντῃ διάφορον τῆς ἐκτὸς φύσεως, δεῖται κατὰ τὸ εἰκὸς ὀργάνων, ἵνα κοινωνῇ πρὸς τὰ ἔξω καὶ γινώσκῃ ταῦτα *καὶ θεωρῇ*· τοῦτο δ' ἐστὶ κατὰ τὸν κ. Καρολίδην ὁ προορισμὸς αὐτῆς. Τοιοῦτον ὄργανον ἔστι τῇ ψυχῇ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀποφυόμενα νεῦρα, ἐξερχόμενα δὲ ταῦτα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἀφικνούμενα ἄλλα εἰς ἄλλα τοῦ σώματος ἄκρα, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐπιτηδὲς κατεσκευασμένα πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν

ὄργανα, καὶ διαφόρως ἕκαστον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπενεργειῶν ἐρεθιζόμενα, διαβιβάζουσι τῇ ψυχῇ διὰ τῶν ἀντιστοιχούντων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μερῶν τοὺς ἰδίους ἐρεθισμούς, ὧν ἡ ψυχὴ ἐπιλαμβανομένη δημιουργεῖ κατὰ νόμους ἰδίους μέν, ἀλλ' ἀγνώστους αὐτῇ, παραστάσεις χρωμάτων, θερμότητος, τόνων, πιέσεως, ἡδέος, πικροῦ καὶ τῶν τοιούτων. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστι, λέγει ὁ κ. Καρολίδης, αἴσθησις ἐσωτερική· ἔστι δὲ καὶ ἕτερα τις αἴσθησις, ἣν ἐξωτερικὴν οἱ φιλόσοφοι καλοῦσι, δι' ἧς ἀμέσως ἡ ψυχὴ τῶν ἰδίων ἐνεργειῶν τε καὶ παθημάτων ἢ ὅλως καταστάσεων ἀντιλαμβάνεται. ἀμφότεραι δ' αὗται αἱ αἰσθήσεις εἰσὶ πηγαὶ τῆς γνώσεως *ἄμεσοι* καλούμεναι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἔμμεσον, τὴν διὰ νοήσεως ἢ συλλογισμῶν, ἥτις ἐπερείδεται τοῖς ἐκ τῶν αἰσθήσεων δεδομένοις. Ἀναβαλὼν δὲ τὴν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἐμμέσου ἤτοι διὰ συλλογισμῶν γινομένης γνώσεως εἰς ἕτερον ἀνάγνωσμα ὁ κ. Καρολίδης ἄρχεται τὸ πρῶτον ζητεῖν περὶ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ἐποπτείας· ἀφηγητέον δὲ τὸ πρῶτον εἶναι νομίζει ὅσα καὶ οἷα περὶ ταύτης ἐφιλοσόφησαν οἵ τε ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι τῶν φιλοσόφων.

Τῶν μὲν ἀρχαιοτάτων ἰωνικῶν φιλοσόφων (λέγει ὁ κ. Καρολίδης), ἰδίᾳ δὲ Θάλητος, Ἀναξιμάνδρου καὶ Ἀναξιμένους, ἡ θεωρία ἐτέραπτο κατ' εὐθεῖαν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὴν γνωστικὴν τῶν ἐκτὸς ὄντων δύναμιν· νεώτεροι δὲ φυσικοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Ἀναξαγόρας, Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος, ἀποφαίνουσι τὴν διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἀντίληψιν ἀβέβαιον ὡς τοιαύτην, φρονοῦσι δ' ὅτι ἡ μετ' αὐτῆς ἑνωθεῖσα καὶ διὰ ταύτης διήκουσα διάνοια κρίνει αὐτὴ τἀληθές. Εἶτα δὲ φέρει πρὸς μαρτυρίαν χωρία τῶν φιλοσόφων ἐκείνων παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρ. καὶ Διογένει τῷ Λαερτίῳ καὶ ἄλλοις σωζόμενα· ἰδίᾳ δὲ περὶ Δημοκρίτου φέρει τὴν μαρτυρίαν Σέξτου τοῦ Ἐμπειρ. (κατὰ Μαθημ. 138) λέγοντος, ὅτι διήρει τὴν γνῶσιν εἰς τὴν διὰ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως καὶ τὴν διὰ τῆς διανοίας προσγινομένην· κἀκείνην μὲν ἐκάλει *σκοτίην*, ταύτην δὲ *γνησίην*. Ἀλλ' ἡ διάνοια (κατὰ Δημόκριτον) παρέχει μόνον ἀναφορικῶς ὑπερτέραν βεβαιότητα, *ἐτεῇ* δ' ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν οἶδεν ἐν βυθῷ τῆς ἀληθείας κειμένης. Σώζεται δὲ (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) τὸ τοῦ Σέξτου χωρίον παρὰ Διογ. τῷ Λαερτίῳ 9, 72. Ἐμπεδοκλῆς δ' ὁ Ἀκραγαντῖνος διδάσκει (κατὰ τὸν κ. Καρολίδην), ὅτι τά τε ἐκτὸς πράγματα πάντα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν αὐτῶν ὑλικῶν σύγκεινται στοιχείων, καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος γινώσκει τῷ (ἐν ἑαυτῷ) ὁμοίῳ τὸ (ἐκτός, ἐν τοῖς πράγμασιν) ὅμοιον· καὶ πρὸς μαρτυρίαν ὁ κ. Καρολίδης ἀναγινώσκει στίχους αὐτοῦ παρ' Ἀριστοτέλει σωζομένους. Ἔπειτα μεταβαίνων εἰς τοὺς Πυθαγορείους λέγει, ὅτι οὗτοι συνῳδὰ τῇ ἰδίᾳ ἀρχῇ, ὅτι *πέρας* καὶ *ἄπειρον*, τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα, εἰσὶ καὶ πάντων τῶν ὄντων στοιχεῖα, πειρῶνται κτᾶσθαι πᾶσαν γνῶσιν διὰ ζητήσεως μαθηματικῆς καὶ διὰ θεωρίας ἀριθμητικῆς· καὶ φέρει χωρία πρὸς μαρτυρίαν. Ξενοφάνης δὲ ὁ τῆς Ἐλεατικῆς σχολῆς ἀρχηγὸς (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) ἐκ τῆς θεολογικῆς αὐτοῦ θεωρίας ὁρμώμενος διακρίνει τὴν βεβαίαν γνῶσιν τῆς κατὰ τύχην ὀρθῆς δόξης (φέρονται μαρτυρίαι ἀπὸ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρ.). Παρμενίδης δὲ ὁ ἐπισημότατος τῶν Ἐλεατῶν καὶ διάδοχος τοῦ Ξενοφάνους καταπολεμῶν τὴν Ἡρακλείτειον περὶ τῆς καθολικῆς τῶν πραγμάτων ῥοῆς καὶ τῆς ταυτότητος τῶν ἐναντίων δόξαν («πάντα ῥεῖ»), ἀφικνεῖται κατὰ πρῶτον, εἰ καὶ ἀτελῶς, εἰς τὴν θεωρητικὴν συνείδησιν τῆς ἀρχῆς τῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἀντιφάσεως· διδάσκει δ' ἅμα καὶ τὴν τοῦ νοεῖν ἢ τῆς νοήσεως πρὸς τὸ νοούμενον ὂν ταὐτότητα, καὶ ἀντιτίθησιν αὐστηρῶς τὴν διὰ τῆς νοήσεως γινομένην, πειστικὴν τοῦ ἑνός, ὄντως ὄντος, γνῶσιν τῇ ἐπὶ τῇ ἀπάτῃ τῶν αἰσθήσεων ἐρειδομένῃ περὶ πλήθους καὶ μεταβολῆς τοῦ ὄντος δόξῃ· εἶτα φέρει ὁ κ. Καρολίδης τὰ πρὸς μαρτυρίαν χωρία. Σημειοῦται δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν Παρμενίδου καὶ Ἡρακλείτου φιλοσοφικῶν ἀρχῶν ἐναντιότης ἐπανελήφθη μετά τινος διαφορᾶς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐν τοῖς ἐναντίοις συστήμασιν Ἐγέλου καὶ Ἐρβάρτου. Ἀνήκει δὲ (λέγει) κατὰ Παρμενίδην ἡ νόησις τῷ ἑνί, ὄντως ὄντι, καὶ ἔστι ταὐτὸν ἐκείνῳ· αὐτὸ δὲ τὸ ὂν ἐστὶν ὁ νοῦς ἢ τὸ νοεῖν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἄνευ ὑποκειμένου, ᾧ ἐμπέφυκε· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ *ἐόν* (μνημονεύονται διάφοροι τοῦ Παρμενίδου στίχοι ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων). Εἶτα λαλῶν ὁ κ. Καρολίδης περὶ Ζήνωνος τοῦ τρίτου τῶν Ἐλεατῶν λέγει, ὅτι ἐγένετο κατ' Ἀριστοτέλη (παρὰ Διογένει τῷ Λαερτ. 9, 25.) εὑρετὴς τῆς διαλεκτικῆς τέχνης, δι' ἧς ἰδίᾳ προῦθετο δι' ἀποδείξεων κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πολλοῦ καὶ τῆς κινήσεως ἀποδεῖξαι τὴν Παρμενίδειον περὶ τοῦ ἑνός, ὄντως ὄντος, διδασκαλίαν. Ταύτην δὲ τὴν τοῦ Ζήνωνος διαλεκτικήν, ᾗ κατεχρήσαντο οἱ σοφισταὶ ἐν ὑποκειμενικῇ αὐθαιρεσίᾳ, (λέγει ὁ κ. Κα-

ρολίδης) ἐχρησιμοποίησεν ὁ Σωκράτης, ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐπιστήμης κατεχόμενος εἰς τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὴν ἀντικειμενικῶς ὀρθὴν γνῶσιν· οὕτω δ' ἐγένετο κατ' Ἀριστοτέλη εὑρετὴς τοῦ *ὁρισμοῦ* καὶ τῆς *ἐπαγωγῆς*, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ τούτων εἰς ἠθικὰ προβλήματα ἐφαρμογῇ.

Παρὰ Πλάτωνι (ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Καρολίδης) ἡ τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τῆς ἀϊδίου τῶν πραγμάτων ῥοῆς διδασκαλία καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους πρὸς ἐννοιῶν σχηματισμὸν ῥοπὴ γεννῶσιν ὁμοῦ κατ' Ἀριστοτέλη (Μετὰ τὰ Φυσ. 1, 6 καὶ 12, 4 καὶ 9) τὴν περὶ ἰδεῶν διδασκαλίαν. Καὶ τὴν μὲν δόξαν ὅτι τὸ αἰσθητὸν ὑπόκειται διηνεκῶς τῇ μεταβολῇ καὶ ῥοῇ παρέλαβε κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρ. παρὰ τοῦ Ἡρακλειτείου Κρατύλου καὶ διετήρησε μέχρι τέλους· μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Σωκράτους ἐννοίας, αἵτινες, ἅπαξ ὀρθῶς σχηματισθεῖσαι, δύνανται εἶναι ἐς ἀεὶ ἀναλλοίωτοι, ἐνόμισεν ὅτι οὐκ ἔδει ταύτας ἀναφέρειν εἰς τὰ αἰσθητά, ἀλλ' εἰς ἄλλα τινὰ ὄντα, ἅπερ εἰσὶ κατ' αὐτὸν ἀντικείμενα τῆς κατ' ἔννοιαν ἐπιστήμης· ταῦτα δὲ τὰ ἀντικείμενα προσηγόρευσεν *ἰδέας*. Ὡς οὖν κατὰ Πλάτωνα διὰ τῆς μονήρους παραστάσεως γινώσκεται τὸ μονῆρες ἀντικείμενον, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἐννοίας γινώσκεται ἡ *ἰδέα*· αὕτη δ' ἐστὶν οὐχὶ ἡ τοῖς ἀτόμοις ἐμφυὴς οὐσία ἤ τοιαύτη, ἀλλ' ἡ ὡς αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα νοουμένη οὐσία τῶν εἰς τὸ τῆς ἀντιστοιχούσης ἐννοίας πλάτος ἀνηκόντων ὄντων. Εἰσὶ δὲ αἱ ἰδέαι πολλαί τινες, αἱ δὲ μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν ἀναφοραὶ ὑπάρχουσι καὶ ἐν αὐταῖς ἐκείναις. Ὑψίστη δὲ τῶν ἰδεῶν ἐστι κατὰ Πλάτωνα ἡ τοῦ *ἀγαθοῦ* ἡ καὶ τὴν τοῦ *εἶναι* δυνάμει καὶ ἀξιώματι ὑπεραίρουσα, καὶ ἔστιν οἷον ἥλιος ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἰδεῶν ὡς αἴτιον τοῦ τε εἶναι καὶ τοῦ γινώσκειν, ἣν καὶ ταυτίζει κατά τινας τῇ ὑψίστῃ θεότητι. Ἐν μὲν οὖν τῷ διαλόγῳ Φαίδρῳ (σελ. 247) παρίστησιν ἡμῖν ὁ Πλάτων τὰς ἰδέας (λέγει ὁ κ. Καρολίδης), ἰδίᾳ δὲ τὰς τῆς *δικαιοσύνης*, τῆς *σωφροσύνης*, τῆς *ἐπιστήμης* καὶ ἄλλας, ἐν τῷ ἐπέκεινα τοῦ οὐρανοῦ χώρῳ καθημένας, ἄχρους, ἀμόρφους, οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων ἀντιληπτάς, ἀλλὰ μόνῳ τῷ νῷ προσιτάς· τὴν δὲ πρὸς γνῶσιν τῶν ἰδεῶν ἔξαρσιν ἀφηγεῖται ὁ Πλάτων ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ ὡς τινα τῆς ψυχῆς εἰς τὸν ὑπερουράνιον χῶρον ἄνοδον. Ἐν δὲ τῷ Συμποσίῳ (σελ. 211) ἀντιτιθεὶς ὁ Πλάτων τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ τοῖς καθ' ἕκαστον *καλοῖς* πράγμασιν, οἷον καλοῖς σώμασιν, ἐπιτηδεύμασι κτλ. καλεῖ ταύτην *αὐτὸ τὸ καλὸν* μετὰ τῶν ἐπιθέτων *εἰλικρινές*, *ἄμικτον*. Τοῦτο δὲ *τὸ καθ' ἑαυτὸ καλὸν* ἐστιν ἀΐδιον, οὔτε γεννώμενον, οὔτε θνῆσκον, οὔτε αὐξόμενον, οὔτε φθίνον, κατὰ ταὐτὰ δ' ἔχον ἑαυτῷ, μονοειδὲς ἀεὶ ὄν· οὐχὶ τῇ μὲν καλόν, τῇ δ' αἰσχρόν, οὐδὲ νῦν μὲν καλόν, ἄλλοτε δ' οὔ, οὐδὲ τῇ φαντασίᾳ παραστατόν, οὐδέ τις λόγος, οὐδέ τις ἐπιστήμη, οὐδ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ὄντων, οὐδ' ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἔστιν *αὐτὸ καθ' αὑτὸ μεθ' ἑαυτοῦ*· πᾶν δ' ἄλλο καλὸν ἐκείνου μετέχει. Τὸν μέντοι τῆς μεθέξεως τρόπον (λέγει ὁ κ. Καρολίδης) οὐ διεσάφησεν ἡμῖν ὁ φιλόσοφος. Ἡ δὲ μαθηματικὴ γνῶσίς ἐστι κατὰ Πλάτωνα, ἐξακολουθεῖ, μέση τις μεταξὺ τῆς νοήσεως καὶ τῆς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεως, ἐφικνεῖται δ' αὐτῆς ἡ διάνοια· κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τ' ἀντικείμενα τῆς μαθηματικῆς εἰσι μέσα τινὰ ὄντα μεταξὺ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν. Διακρίνων δὲ πάλιν ὁ Πλάτων (κατὰ τὸν κ. Καρολίδην) ἐν τῇ κατ' αἴσθησιν γνώσει τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν αἰσθητὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν καθαρὰν εἰκασίαν καὶ τὸ ἀνάλογον ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τὰ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτὰ καὶ τὰς εἰκόνας ἢ τὰ εἴδωλα, ἀφικνεῖται εἰς τὴν ἑξῆς τῶν γνωστικῶν μεθόδων καὶ τὴν ἀνάλογον τοῦ συνόλου τῶν ὄντων διαίρεσιν.

νοῦς	δόξα
νόησις | διάνοια	πίστις | εἰκασία
νοητὰ	αἰσθητὰ
ἰδέαι | μαθηματικὰ	σώματα | εἰκόνες.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΒ'.

Τῇ 3 Ἀπριλίου 1872

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—ζ') Ἐκθέσεις τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους, Στεφάνου τινὸς Νούκα (περὶ τῆς ἐν ταῖς τρισὶν ὁμόροις ἐπαρχίαις, Σισανίου, Γρεβεννῶν καὶ Καζορίας, καταζάσεως τῆς παιδείας μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου), τοῦ Ἀ. Λαρίσσης κ. Ἰωακείμ., τῆς ἐν Λέρῳ Ἐφορίας, τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλη ἐκ Φιλιππουπόλεως, τοῦ Ἀ. Σταγῶν, καὶ τοῦ ἐν Ῥαιδεστῷ Θρᾳκικοῦ Φιλεκπαιδ. Συλλόγου, περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν καταστάσεως τῶν σχολείων.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

ή) Ἐπιστολὴν τοῦ Ἀ. Λαρίσσης ἀπὸ 21 Μαρτίου, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν ἐγγυητικοῦ διὰ τὸν ἐκ Θεσσαλίας ὑπότροφον τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ἀστέριον Χ. Φαρμακίδην.

θ') Ἐπιστολὴν τῆς κ. Σαπφοῦς Λεοντιάδος ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 24 Μαρτίου 1872, εὐχαριστούσης τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

ί) Τοῦ κ. Α. Ζ. Ἐϊπίδου ἐξ Ἀγκύρας, πέμποντος 7 ἐπιγραφὰς ἐπιτυμβίους καὶ μή, Ἑλλ. καὶ Λατινικὰς μετὰ διασαφήσεων.

Εἶτα ἀγγέλλει τὴν προσφορὰν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Κλειὼ τῆς Ὀρθοδοξίας.»

Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ κ. Γεώργιος Βασιάδης προσήνεγκεν εἰς τὸν Σύλλογον χαλκοῦν νόμισμα ἀρχαῖον.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογ. Ἐπιτροπήν.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. κατὰ τὰ νενομισμένα ὡς τακτικὰ μέλη οἱ ἐνταῦθα κ. κ. Ν. Δεπάζας βιβλιοπώλης καὶ Ἀριστοτέλης Ταπεινὸς ἐκ Μελενίκου, καὶ παμψηφεὶ γίνονται δεκτοί.

Εἶτα ὁ κ. Ἀθ. Βερναρδάκης ἀνέγνω «Περὶ τοῦ χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» (ἴδε σελ. 165).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΓ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 6 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου Ἀντιπροέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ἐκτάκτου Συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

Ἐπιστολὴν τῶν ἀδελφῶν Ν. καὶ Α. Στεφ. Κάσδαγλη ἐκ Σμύρνης, πεμπόντων 150 σώματα βιβλιαρίου τινὸς ἐπιγραφομένου *Ἀνακαλύψεις καὶ Ἐφευρέσεις*, ἵνα διαθέσῃ αὐτὰ ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τοῖς κυρίοις τούτοις.

Εἶτα κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὁ Πρόεδρος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Α. Τάγης ἀναγγέλλει διὰ συντόμου ἐκθέσεως τὸ σημεῖον, εἰς ὃ εὑρίσκεται ἡ ἔκδοσις τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ τίνα τῶν ἀναγνωσμάτων ἐδημοσιεύθησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ὁποία κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἡ περὶ τὴν ἔκδοσιν γινομένη δαπάνη.

Μετὰ τοῦτον ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀναγινώσκει τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν·

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὀλίγοι τινὲς ὁμογενεῖς, ἐμφορούμενοι ὑπὸ τῶν ἀγνῶν τοῦ καλῶς ἐννοουμένου ἑλληνισμοῦ αἰσθημάτων, συνέλαβον τὴν ἀγαθὴν ἰδέαν ἵνα ἐνίοτε συνεντυγχάνοντες ἀλλήλοις ἀνταλλάσσωσι τὰ διανοήματα αὐτῶν, ὁτὲ μὲν ἀναπαριστάμενοι τὴν γεραρὰν ἐκείνην τοῦ κόσμου διδάσκαλον ἀρχαιότητα, ὁτὲ δὲ ἐπὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐνδιατρίβοντες, οὐδεὶς ἠδύνατο ἵνα προΐδῃ, ὅτι ἡ πρωτοβουλία ἐκείνη, ἡ κατὰ τύπον οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουσα, ἦν κατ' οὐσίαν ζείδωρος καὶ δημιουργός· καὶ ὅτι βαθμηδὸν ἀναπτυσσομένη ἔμελλεν ἵνα διαπλάσῃ καὶ διαμορφώσῃ τὸν ἡμέτερον, ὡς ἔχει σήμερον, Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον. Ἀλλ' ὅμως τὰ πράγματα αὐτὰ καὶ ὁ χρόνος κατέδειξαν, ὅτι ἡ σύλληψις ἐκείνη προεμνηστεύετο μεγάλα· ὅτι τὸ ἔμβρυον, ἀρυόμενον τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τοῦ πρὸς τὰ γράμματα ἐμφύτου ἔρωτος τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, ηὐξήθη ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι, καὶ εἰς τάξιν παιδὸς προήχθη. Ἤδη δὲ ὁρῶμεν μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιάσεως τὸν παῖδα τοῦτον θαλερὸν καὶ ἀκμαῖον νεανίαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο διακηρύττει ἡμῖν, ὅτι ἡ ἰδέα ἐκείνη τῆς ἀρχικῆς πνευματικῆς συνεντεύξεως ἦν μεγάλη· διότι αἱ μεγάλαι ἰδέαι γεννῶσι τὰ μεγάλα ἔργα. Ναί, κύριοι, ἀπὸ Ἰουνίου τοῦ 1871 ἔτους ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος εἰσῆλθεν εἰς τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, εἰσῆλθεν εἰς βίον πολλῷ κρείττονα τοῦ προτέρου. Εἰ καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦν ἀείποτε ὁ αὐτός, ἡ ἐνέργεια ὅμως αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον ὑπέστη οὐσιώδεις μεταῤῥυθμίσεις. Ἡ ἀρχικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια ἦν λίαν συνεπτυγμένη, ἀείποτε μὲν τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν πρόοδον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπεδίωκεν, καὶ οὐδέποτε ἐξέστη τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπίτευξιν τούτου ἀπὸ μονομεροῦς τινος ἐνεργείας ἀπεξεδέχετο· ἀπό τινος ὅμως αὖτη πολλαπλῆ καὶ πολύτροπος κατέστη.

Πολλαὶ δυνάμεις ἀναφανεῖσαι ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ προσώπῳ ἐναρμονίως ἐργάζονται, πρὸς ἓν ὡρισμένον σημεῖον σκοποῦσαι· ἡ τοιαύτη τοῦ ἡμετέρου σώματος, κύριοι, ἀνάπτυξις ἐστὶν ἡ μόνη φυσικὴ καὶ συνάδουσα πρὸς τὸν αἰώνιον νόμον. Ἡ ἀδιαίρετος ἑνότης, ἡ ἐσερημένη πολλαπλότητος, στεῖρα καὶ ἄγονος ἀποβαίνει· μόνη ἡ ἐν τῇ πολλαπλότητι ἑνότης καὶ ἡ ἐν τῇ ἑνότητι πολλαπλότης γόνιμος καὶ παραγωγὸς καθίσταται. Τοιοῦτος ὁ παγκόσμιος νόμος· ἐπ' αὐτοῦ καὶ πολιτεία, καὶ νομοθεσία, καὶ καλλιτεχνία, καὶ ἅπαντα τὰ τοῦ πολιτισμοῦ στοιχεῖα ςηρίζονται καὶ ἐφεδράζονται. Ἰδοὺ δὲ τὸ πολλαπλοῦν συνάμα καὶ ἑνιαῖον τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Στρέψας τὸ ὄμμα πρὸς τὴν προϊστορικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὴν τὰς περὶ αὐτῆς ἀνθρωπολογικὰς ἐρεύνας καὶ ἀνακαλύψεις ἐπιζητεῖ. Τὰ ἀπαράμιλλα τῆς καλλιτέχνου Ἑλλάδος δημιουργήματα, πρότυπα τοῦ ἐνσεσαρκωμένου ἰδανικοῦ ἀναλογιζόμενος, μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ ἀνιχνεύει ταῦτα καὶ μελετᾷ. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα κρηπῖδα καὶ θεμέλιον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος θεωρῶν, τὰς περὶ αὐτῶν νεωτέρας φιλολογικὰς προόδους φιλοτίμως ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει, ὅπως οὕτω ἐγκρατέστερος γενόμενος, τελειοτέραν συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως ἑαυτῷ προσπορίσηται· τὸν δὲ νεώτερον πολιτισμὸν περὶ πολλοῦ ποιούμενος, τὰς ἐπιςημονικὰς τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς γνώσεις ἀγωνίζεται ἵνα προσκτήσηται. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ πρὸς τὸ μέλλον τηλεσκοπῶν, καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τοῦ λαοῦ πρόοδον ἐνςερνισάμενος, τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὸ πάτριον ἔδαφος διενεργεῖ, τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ συνδρομὴν κατὰ τὸ ἐνὸν παρέχων, καὶ τὴν μεγαλοδωρίαν τῶν ζηλωτῶν ὁμογενῶν πρὸς τοῦτο ἐνθουσιωδῶς ἐπικαλούμενος. Αὕτη ἐστὶν ἡ πολλαπλῆ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐνέργεια. Ἐντεῦθεν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὡρισμέναι ἐπιτροπαί· Ἐπιτροπὴ Οἰκονομική, Ἐπιτροπὴ Συντακτική, Ἐπιτροπὴ ἀρχαιολογική, Ἐπιτροπὴ φιλολογική, Ἐπιτροπὴ Ἐκπαιδευτική, Ἐπιτροπὴ Ἐπιςημονικὴ καὶ ἀνθρωπολογική. Δυνάμεις πολλαπλαῖ, ἀποτελοῦσαι τὴν ἑνιαίαν καὶ ἀδιάῤῥηκτον τοῦ Συλλόγου ἠθικὴν δύναμιν.

Ἤδη ἐπέστη ὁ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὡρισμένος χρόνος, καθ' ὃν τὸ πρῶτον ἑκάςη τῶν Ἐπιτροπῶν παρίσταται, ἵνα ὑποβάλῃ τῷ Συλλόγῳ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, ὅπως δηλώσῃ τί διεσκέψατο καὶ τί ἀπεφήνατο ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς. Τούτῳ τῷ κανόνι ςοιχοῦσα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπὴ προάγεται ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸ καθῆκον τοῦτο, τιμήσασά με διὰ τῆς ἐντολῆς ταύτης.

Οὐδόλως λανθάνει ὑμᾶς, κύριοι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καθὸ ὂν ἀτελές, βαθμηδὸν εἰς τὴν τελειότητα προάγεται καὶ χωρεῖ· ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ βῆμα πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐστὶ καὶ τὸ δυσχερέστερον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον λόγιον «Ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ τοῦ παντός»· καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ οὐδὲν γενναῖον, οὐδὲν μέγα πρακτικὸν ἔχει ἵνα παρουσιάσῃ ἀπέναντι ὑμῶν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἔπραξέ τι, τοῦτο ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀκριβὴς διάγνωσις τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ ἐντολῆς, καὶ ἡ ἁρμονικὴ εἰς τὰ κατάλληλα στοιχεῖα διαίρεσις. Ἀλλὰ δὲν συμμερίζεσθε μετ' ἐμοῦ τὴν ἰδέαν, ὅτι τοῦτό ἐςιν ὁ τῆς προόδου ἀπαραίτητος ὅρος; καὶ τί ἄλλο σημαίνει ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος λόγος «Γνῶθι σαυτόν;»

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριςοκλέους, προέδρου αὐτῆς, Κ. Καραθεοδωρῆ, Ἡρ. Βασιάδου, Ἀ. Βαφειάδου, Κ. Καλλιάδου, Β. Πυλάδου, Μ. Παρανίκα καὶ Σ. Βουτυρᾶ, τῶν δύο τελευταίων μὴ λαβόντων ἐνεργὸν μέρος λόγῳ ἀσχολιῶν, ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς 17 Ἰουνίου τοῦ λήξαντος ἔτους. Καὶ πρῶτον συνετάξατο τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς διοργανισμὸν συμφώνως ταῖς διακελεύσεσι τοῦ ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, τοῦ ὁρίζοντος τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα αὐτῆς. Εἶτα ἐπιλαβομένη τοῦ κυρίως αὐτῆς ἀντικειμένου διεῖλε τὴν ἐργασίαν αὐτῆς εἰς τρία μέρη· ἀ) ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων συνδρομὴ κατορθοῦται διὰ τῆς ἐπὶ ὑγιῶν βάσεων διαῤῥυθμίσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως πρὸς τὴν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ ἔγκαιρον ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας τῶν παίδων· β') διὰ τῆς προτροπῆς, ἐμψυχώσεως, νουθεσιῶν καὶ ἄλλων ἠθικῶν βοηθημάτων πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ διαφόρους τρόπους ἀγωνιζομένους· καὶ γ') διὰ τῆς ὑλικῆς βοηθείας πρὸς συντήρησιν τῶν ἀπόρων σχολείων, ἀνέγερσιν νέων, ἔνθα δεῖ, χορηγίαν τῶν διδακτικῶν βιβλίων τοῖς ἀπόροις κτλ.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον, ἵνα λάβῃ γνῶσιν τῆς καταςάσεως τῆς παρ' ἡμῖν δημοτικῆς παιδεύσεως, ἵνα ἀκολούθως διὰ τῶν καταλλήλων βοηθημάτων μελετήσασα τὴν ἐν Εὐρώπῃ δημοτικὴν παίδευσιν, καὶ διασκεψαμένη ἀποφήνηται περὶ τῶν ἐλλείψεων τῶν ἡμετέρων, καὶ οὕτω γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον διαῤῥυθμίσεως αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου οὐδὲν ὁριστικὸν εἰσέτι ἀπεφήνατο, διότι εἰσέτι ἡ ἀναγκαία πρὸς τοῦτο ὕλη οὐ παρεσκευάσθη· πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ἐργασία ἕξει τὸ τελεσφόρον αὐτῆς ἀποτέλεσμα, θείᾳ συνάρσει, κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ δεύτερον ςοιχεῖον τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ οὐκ ὠλιγώρησε τοῦ καθήκοντος τούτου· καὶ ἰδού τινα τούτου τεκμήρια· ἡ Ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐπανειλημμένας ἐπιστολὰς τῆς κατὰ τὸν Πόντον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων καρτερικῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐταπαρνήσεως ἀγωνιζομένης Ἐπιτροπῆς, ἐψηφίσατο εὐχαρισίας αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀκαμάτῳ αὐτῆς δραςηριότητι, καὶ ἐκθύμως προέτρεψεν αὐτὴν εἰς τὴν μετὰ ζήλου ἐπιδίωξιν τοῦ ἐθνωφελοῦς τούτου ἔργου. Ἐπικαλουμένη δὲ αὕτη ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἠθικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν παρὰ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀνέγερσιν Ἱερατικῆς Σχολῆς κατὰ τὸν Πόντον, ἐποιήσατο τῇ ἐγκρίσει τοῦ Συλλόγου τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο διαβήματα. Τὴν ἠθικὴν αὐτὴν συνδρομὴν ἡ Ἐπιτροπὴ παρέσχε καὶ πρὸς τὸν ἐν Ῥαιδεστῷ Φιλεκπαιδ. Σύλλογον, καὶ τοῦτον τὴν κατὰ τὴν Θρᾴκην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διάδοσιν γενναίως ἐπιδιώκοντα. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεπείᾳ ἐπιστολῆς τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἀρτισυστάτου Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος *Γαλατία*, δι' ἧς αὕτη διακοινοῦσα τῷ Συλλόγῳ τὴν σύστασιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, προτιθεμένης τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Κοινότητος Ἀγκύρας, ἀνετίθετο τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ τὴν διηνεκῆ ἐποπτείαν ἐπὶ τῆς ῥηθείσης Ἀδελφότητος, ἐπεψηφίσατο αὐτῇ τὰ συγχαρητήρια τοῦ Συλλόγου· ἐνεψύχωσεν αὐτὴν εἰς ὃ ἀνέλαβεν ἱερὸν ἔργον, καὶ ἐγνωμοδότησε συμφώνως τῇ αἰτήσει τῆς Ἀδελφότητος, ὅπως τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Συλλόγου ἀποστέλλωνται αὐτῇ τὰ ζητηθέντα περιοδικὰ φύλλα. Τὴν αὐτὴν ἠθικὴν συνδρομὴν παρέσχε καὶ τῇ ἀρτισυστάτῳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορυτσᾶς Φιλοπτώχῳ Ἀδελφότητι, τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην προτιθεμένῃ. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεπείᾳ πληροφοριῶν, ἃς ἠρύσατο διὰ τοῦ ἐν Σέῤῥαις Μακεδονικοῦ Φιλεκπ. Συλλόγου περὶ τῶν σχολείων Δράμας, Σερρῶν καὶ Μελενίκου, ἐπεψηφίσατο εὐχαριστίας, καὶ ὑπέθετο αὐτῷ διὰ τοῦ Προεδρείου τὰ εἰκότα πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ οὗτος γενναιοφρόνως ἀνέλαβεν.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἡ Ἐπιτροπὴ διενήργησεν, ὅπως ὁ Σύλλογος παράσχῃ τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐπικαλεσαμένους ταύτην.

Ἰδοὺ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς. Ὅτι τὸ καθῆκον τοῦτο τῆς ἠθικῆς συνδρομῆς ἐστὶ πολλοῦ λόγου ἄξιον, τοῦτο τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμενον. Ὁ ἀρχικὸς μοχλὸς τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως ἐστὶν ἡ καρδία. Ἐφ' ὅσον αὕτη διὰ τῶν καλῶν ὑποδειγμάτων, τῶν παρακλητικῶν λόγων καὶ τῶν ὠφελίμων παραινέσεων πρὸς τὰ καλὰ παροτρύνεται, κατὰ τοσοῦτον πρὸς αὐτὰ ἀφοσιοῦται, καὶ ἐλατήριον ἰσχυρὸν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως ἀποκαθίσταται, καὶ ἡ ψυχροτέρα καρδία διὰ τῆς κοινωνίας θερμαίνεται καὶ φλέγεται· τότε καὶ τὰς δυσχερείας ἀψηφᾷ καὶ τὰ προσκόμματα καταφρονεῖ. Οὐδὲν ἀντάλλαγμα τῆς τοιαύτης ἐνθουσιώδους καρδίας· ἡ ἠθικὴ συνδρομὴ τοιαύτας μεγαλεπηβόλους ὑπὲρ τῶν καλῶν καταρτίζεται καρδίας. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦσιν ἵνα δείξωσι κατὰ πόσον ἡ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐνεργουμένη ἠθικὴ συνδρομὴ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀγωνιζομένους ἐστὶ λυσιτελὴς καὶ ἀναγκαία.

Ἤλθωμεν ἤδη εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς, τοὐτέστιν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν χρηματικῶν ἐπιχορηγήσεων πρὸς συντήρησιν ἀπόρων σχολείων, ἢ σύστασιν νέων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς εὐτελεστάτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πόρους, οὐδόλως ἠδύνατο ἵνα συζητήσῃ καὶ διασκέψηται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εἰ μὴ δύο ἀξιότιμοι ὁμογενεῖς, ὁ κ. Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος καὶ ὁ κ. Γ. Ζαρίφης, ἐρασταὶ τῶν πατρίων, καὶ τῆς ἠθικῆς τῆς νεολαίας ἡμῶν μορφώσεως ζηλωταί, ἐφιλοτιμοῦντο ἵνα ὀρέξωσι χεῖρα ἀρωγόν, ἀναδεικνύμενοι διὰ τῆς κατ' ἔτος προσφορᾶς αὐτῶν ἀνὰ 200 λιρῶν ὀθ. εὐεργέται τῶν ἀπόρων σχολείων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς εὐγενοῦς προσφορᾶς τῶν κυρίων τούτων ςηριζομένη διεσκέψατο, καὶ διετύπωσε τῇ ἐγκρίσει τοῦ προεδρείου, κατὰ τὸ 70 ἄρθρον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ, διάγραμμα, πρὸς ἐκζήτησιν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν παρὰ τῶν κατὰ τόπους Ἀ. Ἀρχιερέων, τῶν Συλλόγων, τῶν Λεσχῶν καὶ τῶν Ἐφοριῶν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταςάσεως τῶν διαφόρων σχολείων, καὶ τῆς ἀνάγκης συστάσεως νέων, ὅπου οὐχ ὑπάρχουσιν, ὅπως οὕτω ὁ Σύλλογος ἀπονείμῃ τὸ προσενεχθὲν ποσὸν κατὰ

τὰς πραγματικὰς τῶν σχολείων ἀνάγκας. Αἱ ζητηθεῖσαι ἐκθέσεις διαβιβαζόμεναι εἰς τὸν Σύλλογον ὑποβάλλονται ἤδη τῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐπ' αὐτῶν ἀποφηναμένη τὸ δέον, κοινοποιήσῃ τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτῆς ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ. Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπή, εἰ καὶ εἰσέτι οὐκ ἀπεφήνατο ὁριστικῶς ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων, ἅτινα χρῄζουσι τῆς ἡμετέρας ἀρωγῆς καὶ ἐπικουρίας, οὐχ ἧττον καθορᾷ τὴν ἀνάγκην μεγάλων χρηματικῶν ἐπιχορηγήσεων. Πανταχοῦ καρδίαι φλεγόμεναι ὑπὲρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας. Πανταχοῦ σχεδὸν ἀγῶνες πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἀχλύος καὶ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις ἀνάγκαι, στερήσεις μεγάλαι καὶ πενία ἀκαταμάχητος. Παρὰ τῶν πλείστων ἐπικλήσεις τῆς ἀρωγῆς ἡμῶν καὶ ἐπικουρίας· τὰ δὲ ἡμέτερα μικρά, ἀλλ' ἔχει ὁ Θεός. Ἡ φωνὴ τοσούτων πτωχῶν καὶ ἀπόρων χωρῶν, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῶν γραμμάτων καταφλεγομένων, καὶ τὴν σύντονον ἐπικουρίαν ἡμῶν ἐπικαλουμένων, εὑρήσει πάντως ἠχὼ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν φιλομούσων ἡμῶν καὶ φιλομαθῶν ὁμογενῶν, καὶ αἱ χρηματικαὶ ἡμῶν ἐπιχορηγήσεις πλούσιαι καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀνάγκας ἔσονται. Ἐλπίσωμεν ἐπὶ Κύριον καὶ αὐτὸς ποιήσει.

Ταῦτά εἰσι τὰ πρακτικὰ τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος, οἱονεὶ προοίμια τῆς βαθμηδὸν προαχθησομένης ἐργασίας αὐτῆς. Τὰ μικρὰ διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς φροντίδος γίνονται μεγάλα.

«Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
καὶ θαμὰ τοῦθ' ἕρδεις, τάχα κεν μέγα καὶ [τὸ γένοιτο».

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΔ'.

Τῇ 24 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀριστοκλέους Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Ἐπιστολὴν Λουΐζη Γαουδιάνου ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1872, δι' ἧς ὑποβάλλει ἣν ἔχει πρόθεσιν νὰ δώσῃ ἑσπέραν τινὰ μουσικὴν συναυλίαν διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέντος κυπελαρμονίου πρὸς ὄφελος τοῦ τε ἡμετ. Συλλόγου, τοῦ ἐν Σέρραις καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ κατὰ τὸ τρίτον, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν περὶ τούτου ἔγκρισιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου.

Ἀνατίθεται τῷ Προεδρείῳ ἡ περὶ τούτου ἀπόφασις.

β'—έ) Ἐκθέσεις τοῦ Α. Μιτυλήνης κ. Μεθοδίου, τοῦ Α. Κώου κ. Γερμανοῦ, τοῦ Α. Ἰκονίου κ. Σωφρονίου, τοῦ Α. Τραπεζοῦντος κ. Κωνσταντίου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπήν.

ς') Εὐχαριστήριον τῆς ἐν Κίῳ Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 19 Ἰανουαρίου, ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν παρέλαβεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ τὴν εἰρημένην Ἀδελφότητα.

Καὶ ζ') Αἰτήσεις διαφόρων, ἵνα γίνωσι τακτικὰ μέλη.

Ἀγγέλλει ὁ προεδρεύων, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἐν Στρασβούργῳ Βιβλιοθήκης Ἐπιτροπὴ ἔπεμψεν ἐγκύκλιον, προτρεπομένη πάντα φιλόμουσον νὰ πέμψῃ βιβλία εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν δέχεται προσφορὰν βιβλίων ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. ὡς ἐπίτιμα μέλη, καὶ παμψηφεὶ γίνονται δεκτοὶ οἱ κ. κ. Karajean γερουσιαστὴς ἐν Βιέννῃ καὶ Ἀνδρέας Βαλλιάνος ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ.

Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῆς γραμματικῆς τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἶτα ἀνέγνω ὁ αὐτὸς συνέχειαν «περὶ γλωσσολογίας» (ἰδ. σελ. 24).

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΕ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 12 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει.

ά) Ἐπιστολὴν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆς αἰτοῦντος, ἵνα ὡς ἡμέρα συνεδριάσεως διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ὁρισθῇ ἡ τετάρτη ἢ πέμπτη τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος (20 Ἀπριλίου).

Ἐνεκρίθη ἡ αἴτησις αὕτη.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλολογικ. Ἐπιτροπῆς κ. Ἡρ. Βασιάδης ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Ὁ Σύλλογος πολλάκις καὶ πρότερον πρὸς ἑαυτὸν ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ εὔνοιαν τῶν τοῦ ἡμετέρου γένους λογίων καὶ τῶν ἀλλογενῶν διὰ τὴν ταχεῖαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, καὶ ζωηροτάτη ἐξεδηλώθη αὐτῷ συμπάθεια, δι' ἃς μετ' εὐσταθοῦς καρτερίας καὶ νεανικῆς φιλοτιμίας ἀνεδέχθη πολυειδεῖς καὶ σπουδαίας ἐργασίας, μάλιστα δὲ μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ἐκείνην πυρκαϊὰν τῆς 24 Μαΐου τοῦ 1870, ὅτε πολλοὶ μετὰ βαρυαλγοῦς καρδίας καὶ ἀγωνίας τὴν παντελῆ αὐτοῦ περιέμενον καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν, οὗτος δὲ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνηγέρθη ζωτικώτερος, θαλερώτερος, ἀκμαιότερος· ἡ γενικὴ αὕτη συμπάθεια δείκνυσι, πόσον ἁπανταχοῦ ἐκτιμῶνται οἱ ὑψηλοὶ τοῦ Συλλόγου σκοποὶ καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν· ἀλλὰ πόθεν ὁ Σύλλογος τὰς νέας ταύτας ἀρυσάμενος δυνάμεις ἠνωρθώθη εὐθύς; Τίνες αἱ αἰτίαι τῆς ταχείας αὐτοῦ ἀναβιώσεως; καλόν ἐστιν ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν ταύτας, διότι ὅσα πρὸς ἀναβίωσιν ἐπιτήδεια, ταῦτα καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ εὐζωΐαν καὶ διάρκειαν ἔσονται τελεσιουργά. Βεβαίως εἰς τὴν νέαν τοῦ Συλλόγου ζωὴν συνετέλεσαν πολλά, ἡ ἁπανταχόθεν, ὡς εἴπομεν, ἐκδηλωθεῖσα συμπάθεια, αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ συνδρομαί, ὁ ἔνθερμος ζῆλος πολλῶν αὐτοῦ μελῶν, ἡ ἔκτακτος ἐνέργεια τῶν κοσμητόρων, οὐχ ἥκιστα δὲ αἱ εἰσαχθεῖσαι εἰς τὸν Κανονισμὸν μεταρρυθμίσεις, δι' ὧν ἡ ἀταξία καὶ ἀκαταστασία ἐκ ποδῶν ἤρθη, ὁ δὲ κύκλος τῶν ἐργασιῶν εὐρύτερος πολὺ ἐγένετο, νέον δὲ ἠνέῳκται στάδιον μεγάλων ἐθνικῶν ἀγώνων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὅσαι ἡ εἰς τὴν τακτικὴν ἀναφέρονται διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου ἢ εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπόρων σχολείων, οὐδένα λόγον ποιούμεθα ἐνταῦθα, διότι ἄλλοι κάλλιον καὶ ἀκριβέστερον ἐν καιρῷ τὰ δέοντα ἐροῦσι, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐκ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ὠφελείας.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰς πολλαπλοῦν τινα ἀπέβλεπε σκοπόν· ά) ἵνα διὰ παντὸς ἀποσκορακισθῇ ἡ σύγχυσις καὶ ἀταξία, ἐξ ἧς συνέβη τῷ Συλλόγῳ πρότερον διορίσαι περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δὶς καὶ τρὶς Ἐπιτροπὰς πολλάκις ἐκ τῶν αὐτῶν μελῶν ἄνευ ἀποτελέσματος· β') ἵνα εἰς ἐνέργειαν ὅσον οἷόν τε πλείονα προσληφθῶσι τοῦ Συλλόγου μέλη· γ') ἵνα κατὰ μικρὸν δι' ἑκάστην τῶν Ἐπιτροπῶν ἄνδρες καταρτισθῶσιν εἰδικοί, διότι ἕκαστος εἰς τὴν πρόσφορον αὐτῷ Ἐπιτροπὴν εἰσερχόμενος εὑρήσει ἀφορμὴν καὶ εὐχαρίστησιν, ἵνα κατὰ τὰς ἑαυτοῦ σπουδὰς καὶ μελέτας, καὶ καθ' ἣν ἔχει κλίσιν, ἐργάζηται· δ') ἵνα παντοειδοῦς ὕλης ἀναγνώσματα παρασκευάζωνται, ὅπως μὴ κεναὶ παρέρχωνται αἱ συνεδριάσεις.

Ὅτι δὲ αἱ διαρκεῖς Ἐπιτροπαὶ ἐκτελοῦσι τὸν σκοπὸν τοῦτον δι' ὃν συνέστησαν, μανθάνομεν ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς πληθύος τῶν εἰδικῶν ἐργασιῶν τῶν Ἐπιτροπῶν, ἔνθεν δὲ ἐκ τῆς ἀκμαίας τοῦ Συλλόγου πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας ἐν ταῖς συνεδριάσεσι. Κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος οὐδεμία παρῆλθε συνεδρίασις κενὴ ἄνευ ἀναγνώσματος· τοὐναντίον πολλὰ μέλη οὐκ ὀλίγας ἔχουσι διατριβὰς ἑτοίμους, ἃς τινας προκατειλημμένων τῶν συνεδριάσεων ὑπ' ἄλλων οὐχ εὗρον ἔτι καιρὸν ἵνα ἀναγνῶσι. Τοιοῦτόν τι οὐδέποτε ἄλλοτε συνέβη κατὰ τὰ παρελθόντα τοῦ Συλλόγου ἔτη, καίτοι τότε ἀφθονώτερα ἦσαν τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ βιβλία, διότι καὶ ἰδιωτικαὶ ὑπῆρχον βιβλιοθῆκαι καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Συλλόγου. Ἐκ τούτων προοιωνιζόμεθα ὡς πλεῖστα τὰ ἐκ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ἀγαθά. Ὀφείλουσιν ὅμως τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν ἵνα μὴ ἐπιλανθάνωνται, ὅ,τι γεγραμμένον ὡς καθῆκον ἔχουσιν αὐταὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῶν διατάξεσιν «αἱ ἐργασίαι ἑκάστης Ἐπιτροπῆς προτίθενται τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου». Αἱ Ἐπιτροπαὶ οὐκ εἰσὶ τμήματα αὐτόνομα, κέντρα ἀνεξάρτητα τοῦ Συλλόγου καὶ αὐθύπαρκτα, ἀλλὰ μέρη αὐτοῦ οὐσιώδη καὶ ἀναπόσπαστα· οὐδέποτε δὲ τὸ μέρος ἐστὶ μεῖζον τοῦ ὅλου, οὐδὲ δύναται καταστῆναι κέντρον αὐτοῦ. Ταῦτα ὀφείλουσιν ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν πάντοτε αἱ Ἐπιτροπαί, ἵνα μὴ ἀντὶ εὐκολίας καὶ ἐνισχύσεως παρέχωσι πράγματα τῷ Συλλόγῳ καὶ κωλύματα εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ὁ Σύλλογος ὀφείλει πᾶσαν εὐκολίαν παρέχειν ταῖς Ἐπιτροπαῖς.

Ταῦτα καθόλου περὶ τῶν Ἐπιτροπῶν προαναπαυσαμένῳ ἐπιτραπήτω μοι νῦν ἵνα εἰς τὰ καθέκαστα εἰσέλθω τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ τὸν Κανονισμὸν ἀνατεθειμέναι τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ εἰσὶν αἱ ἑξῆς ἐργασίαι· α) ἵνα μεριμνᾷ περὶ τῶν ἐκδόσεων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, β') ἵνα κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προόδους, γ') ἵνα ἀσχολῆται εἰς ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις χειρογράφων (Ἄρθ. 43), δ') ἵνα κρίνῃ τὰ πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμπόμενα βιβλία, ε) ἵνα κρίνῃ καὶ γνωμοδοτῇ περὶ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναφερομένων εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτῆς ἐργασίας (Ἄρ. 48), ς') ἵνα προτείνῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Συλλόγου ὡς μέλη ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἄνδρας ἐπὶ φιλολογικαῖς διαπρέποντας γνώσεσι (Ἄρθ. 17), ζ') ἵνα προβάλλῃ εἰς συζήτησιν τῷ Συλλόγῳ σπουδαῖα θέματα, ἡ) ἵνα κοινοποιήσῃ τῷ Συλλόγῳ τὰ μᾶλλον λόγου ἄξια ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς (Ἄρ. 46), θ') ἵνα καθυποβάλλῃ ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν, καὶ ι) ἔκθεσιν περὶ τῶν βραβείων τῶν διαγωνισμάτων, ἃ ἂν τύχωσιν αὐτῇ πρὸς κρίσιν ἀνατεθειμένα (Ἄρ. 49).

Ταῦτα μετά τινων ἀναπτύξεων καὶ ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν ταῖς περὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς διατάξεσιν ἐνεγράψατο «αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς προτιθέμεναι τὴν ἐνίσχυσιν καὶ διευκόλυνσιν τῶν φιλολογικῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου περιλαμβάνουσι φιλολογικὰ ἀναγνώσματα, τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προόδους, ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις χειρογράφων, συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων τῶν διατηρουμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἤτοι γλωσσηματικῶν λέξεων, δημοτικῶν ᾀσμάτων, διστίχων, παροιμιῶν, παραμυθίων ἐν δημώδει γλώσσῃ κτλ.

Τοιαῦται μὲν περίπου αἱ ἀνατεθειμέναι τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἐργασίαι. Ἴδωμεν νῦν τί διεπράξατο· ἀλλὰ πρὸ τούτου τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Συλλόγου ἐπικαλούμεθα ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῆς, ἂν μήτε πολλὰ μήτε μεγάλα φανῶσι, διότι πολλὰς ἔσχε τὰς ἐπιπροσθούσας δυσχερείας καὶ προσκόμματα, τὴν ἔλλειψιν βιβλίων, τὴν ἔλλειψιν χρημάτων, ὅπως ἀποστολὰς ποιῆται πρὸς ἔρευναν χειρογράφων, τὰς ἐκ τῆς ἐνσκηψάσης ἐπιδημικῆς νόσου προελθούσας ταραχὰς καὶ διακοπὰς ἐν τῇ ἐργασίᾳ, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ἐργασιῶν, αἳ ἀνατεθειμέναι εἰσὶν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς συνεργαζόμενα καὶ ἐν ἄλλαις Ἐπιτροπαῖς, ἐξ ὧν ἀναφέρω ἰδίᾳ τὸν κ. Τάγην, διότι εἰς τὰς ἀκαμάτους αὐτοῦ φροντίδας ὀφείλεται τὸ πλεῖστον ἡ ἔκδοσις τοῦ έ. Τόμου τοῦ Περιοδικοῦ.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν κ. κ. Α. Τάγη, Γ. Σοφοκλέους, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆ, Γ. Χασιώτου, Στ. Βουτυρᾶ, Γ. Λαζοπούλου καὶ Ἡρ. Βασιάδου προσείληφεν ὕστερον καὶ τὸν Μ. Παρανίκαν νεωστὶ ἐκ Γερμανίας ἐπανελθόντα· Παρανίκαν νεωστὶ ἐκ Γερμανίας ἐπανελθόντα· ἐξ αὐτῆς μετά τινας συνεδριάσεις μετὰ λύπης ἀπεχώρησεν ὁ Στ. Καραθεοδωρῆς ἀποδημήσας ἐκ Κ/πόλεως εἰς Βερολῖνον· ὁ δὲ Βουτυρᾶς τῶν ἀποστάσεων ἕνεκα καὶ τῶν πολυμόχθων αὐτοῦ ἐν τῷ Νεολόγῳ ἐργασιῶν οὔτε προσελθεῖν ἠδυνήθη οὐδὲ συνεργασθῆναι τῇ Ἐπιτροπῇ, ὁ δὲ Λαζόπουλος διμήνου ἕνεκα ἀποδημίας καὶ τῶν νέων αὐτοῦ ἀσχολιῶν ἠναγκάσθη τῆς γραμματείας παραιτηθῆναι, ἵνα μὴ κωλύματα καὶ ἀναβολαὶ εἰς τὰς τῆς Ἐπιτροπῆς ἐργασίας παρεμβάλλωνται.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν προβᾶσα τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῆς ἐσκέφθη περὶ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῇ ἐργασιῶν, καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως γενικαί τινες καὶ εἰδικαὶ διατάξεις πρὸς ὁδηγίαν αὐτῆς συνταχθῶσιν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀναγνωσθὲν ἐπεκυρώθη τὸ συνταχθὲν σχέδιον τῶν διατάξεων. Εἶτα ἡ Ἐπιτροπὴ σκεφθεῖσα τίνας ἄνδρας ἐπὶ παιδείᾳ διακρινομένους ὀφείλει προτεῖναι ὡς μέλη ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἀπεφάσισεν, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦτο μετὰ μεγάλης μεταχειρίζηται φειδοῦς καὶ προσοχῆς χάριν τῆς ὑπολήψεως τῶν τε ἐκλεγομένων καὶ τοῦ Συλλόγου. Γενομένου δ' ὕστερον λόγου περὶ φιλολογικῶν ἀναγνωσμάτων, ἅπερ τὰ μέλη παρασκευάσαι ὀφείλουσιν, ἐγκρίνεται ὅπως συνταχθῇ κατάλογος τῶν ἀναγκαιούντων τῇ Ἐπιτροπῇ βιβλίων, ὧν ἄνευ μετὰ τὴν πυρκαϊὰν καὶ τὴν τῶν πλείστων βιβλιοθηκῶν τῶν μελῶν καταστροφὴν ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ φιλολογικὴ ἐργασία. Ἐν τῇ τρίτῃ ἐξετάζεται ὁ συνταχθεὶς κατάλογος. Ἐν τῇ τετάρτῃ ἡ κρίσις τῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμφθείσης τῇ Φιλολογ. Ἐπιτροπῇ γραμματικῆς τοῦ κ. Κοντογεώργη ἀνατίθεται τῷ κ. Παρανίκᾳ. Ἡ κρίσις αὕτη καί τοι πρὸ πολλοῦ ἑτοίμη ἀνεγνώσθη κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνεδρίασιν τοῦ Συλλόγου.

Ἐν τῇ τετάρτῃ συνεδριάσει νομίζει καλὸν ἡ Ἐπιτροπή, ἵνα τὰ μέλη αὐτῆς ἀσχοληθέντα εἰς

τὰ νεώτερα φιλολογικὰ συγγράμματα ἀνακοινώσωσι τῷ Συλλόγῳ περίληψιν αὐτῶν, καὶ καταστήσωσιν οὕτω γνωστὰς τὰς νεωτέρας προόδους τῆς φιλολογίας. Κατὰ ταῦτα εἰς μὲν τὸν κ. Παρανίκαν ἀνατίθεται ἡ ἀνάλυσις τῶν γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Γ. Κουρτίου (Ἐγχειρίδιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐτυμολογίας), τοῦ Schleicher (Ἐγχειρίδιον τῆς συγκριτικῆς γραμματικῆς) καὶ τοῦ Max Müller (Ἐπιστήμη τῆς γλώσσης)· εἰς δὲ τὸν κ. Βασιάδην ἡ μετάφρασις τῆς πραγματείας Γ. Κουρτίου, περὶ χρονολογίας τῆς ἀρχιγενέθλου Ἀρίας (Ἰνδογερμανικῆς) γλώσσης, ἵνα καταχωρηθῇ ὡς ἐράνισμα ἐν τῷ έ. Τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ, καὶ ἡ ἀνάλυσις τοῦ νεωτάτου συγγράμματος τοῦ Benfey, «ἱστορία τῆς γλωσσολογίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς φιλολογίας ἐν Γερμανίᾳ.» Ὑπεσχέθησαν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη ἵνα ἀναδεχθῶσι φιλολογικήν τινα ἐργασίαν. Καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ταῦτα ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι σπουδάζουσα ἀνέλαβεν ἵνα διευκολύνῃ τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, διότι αἱ ἀναλύσεις τῶν ἄνω μνημονευθέντων συγγραμμάτων πολλὰ καὶ ποικίλα ἀποτελέσουσιν ἀναγνώσματα, τὰ περὶ γλώσσης κινοῦντα ἢ λύοντα σπουδαιότατα ζητήματα· ποία τις ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ γλῶσσα, καὶ πόσας περιόδους διελθοῦσα ἀφίχθη εἰς τὴν τελείαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, κατὰ τίνα μὲν περίοδον συνέστησαν τὰ ῥήματα, κατὰ τίνα δὲ τὰ ὀνόματα, κατὰ τίνα δὲ οἱ χρόνοι, κατὰ τίνα δὲ αἱ ἐγκλίσεις, πότε μὲν αἱ πτώσεις, πότε δὲ τὰ μόρια, ἃ οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ λείψανα πτώσεων ἀπηρχαιωμένων, καὶ πότε τὰ ἀπαρέμφατα, ἃ ὡσαύτως εἰσὶ λείψανα πτώσεων. Τούτων τῶν ζητημάτων τὴν πιθανὴν λύσιν ἐν τῇ τοῦ Κουρτίου πραγματείᾳ εὑρήσομεν.

Ἀπὸ τῆς πέμπτης δὲ συνεδριάσεως καὶ ἑξῆς ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τῆς πραγματείας, ἥτις διὰ τὸ περὶ Ἠπείρου ἀπεστάλη διαγώνισμα· πολυμερὴς δ' οὖσα ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσιν ἐπησχόλησε καὶ ἐπασχολήσει ἔτι τὴν Ἐπιτροπήν. Ἡ ἐξέτασις δὲ τῆς πραγματείας ταύτης ἀπέδειξε καὶ αὖθις τρανῶς, ὅτι ὅσῳ ἀναγκαῖαι καὶ ὠφέλιμοί εἰσιν αἱ συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων, τοσούτῳ δυσχερεῖς καὶ δυσκατόρθωτοι. Διὸ ἡ Ἐπιτροπὴ σκεφθεῖσα πολλάκις τίνι τρόπῳ κατορθωθήσεται εὐκολώτερον ἡ συλλογὴ τῆς γλωσσικῆς ὕλης εὗρε τὸν ἑξῆς, ὃν καὶ προτείνει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου· ά) ὁ Σύλλογος δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους κοινοποιήσει, ὅτι κατ' ἔτος μέλλει ἀπονέμειν ἀμοιβὰς εἰς τοὺς ἀσχολουμένους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων τῶν διατηρουμένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ἤτοι λέξεων γλωσσηματικῶν, δημοτικῶν ᾀσμάτων, διστίχων, παροιμιῶν, παραμυθίων ἐν δημώδει γλώσσῃ, καὶ ἀποστέλλοντας αὐτὰς εἰς τὸν Σύλλογον· β) αἱ ἀμοιβαί, δέκα λιρῶν ὀθ. ἑκάστη, ἔσονται κατ' ἔτος δέκα, καὶ δοθήσονται ταῖς συλλογαῖς οἱωνδήποτε ἐπαρχιῶν, πόλεων, περιοχῆς τινος κωμῶν, ὅσαι ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας κριθῶσι πληρέστεραι, ἀκριβέστερον ἐπεξειργασμέναι καὶ ἄξιαι ἀμοιβῆς· γ') ὁ ἀποστέλλων δύναται συλλογὴν ἑνὸς μόνου ἢ δύο ἐκ τῶν ζώντων μνημείων ἢ καὶ πάντων ἀποστεῖλαι· καὶ δ') ὅσαι τῶν συλλογῶν ἂν ἐγκριθῶσι, δημοσιεύονται ἐν ὀνόματι τῶν ἀποστειλάντων ἐν τῷ τοῦ Συλλόγου Περιοδικῷ. Ὅτι μὲν ὁ τρόπος οὗτος πρὸς συλλογὴν ὅσον οἷόν τε πλουσιωτέρας γλωσσικῆς ὕλης πρακτικώτερός ἐστιν, εὐκολώτερος καὶ ἀποτελεσματικώτερος τῶν ἄλλων, ὅσοι μέχρι τοῦδε προετάθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν, οὐδείς, νομίζομεν, ὁ ἀμφιβάλλων. Ἀλλὰ ποῦ χρήματα; καὶ περὶ τούτου ἐσκέφθη ἡ Ἐπιτροπή· ὁ δὲ Πρόεδρος αὐτῆς μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ φιλογενέστατος ἡμῶν συμπολίτης κ. Χρ. Ζωγράφος ἀνεδέχθη ἄσμενος χορηγεῖν κατ' ἔτος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ 100 λίρας ὀθωμ., ἐνετείλατο δὲ αὐτῷ, ἵνα κοινοποιήσῃ τοῦτο τῷ Συλλόγῳ καὶ αἰτήσῃ τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἕκτῃ συνεδριάσει μεταξὺ ἄλλων καὶ σπουδαία ἐγένετο σκέψις καὶ ζωηραὶ συζητήσεις περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, διότι πολλαὶ αἱ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαι πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ ἐξέγερσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ ἀναγέννησιν τῆς κριτικῆς φιλολογίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐκρίθη δὲ σκόπιμον, ἵνα ὁ Σύλλογος ἀσχοληθῇ πρότερον εἰς τὴν ἔρευναν, συλλογὴν καὶ ἀντιγραφὴν τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν μοναστηρίων καὶ ἀλλαχοῦ εὑρισκομένων χειρογράφων τῶν Ἑλλ. συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐκ τῆς συλλογῆς καὶ παραβολῆς αὐτῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰ ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης διασωζόμενα χειρόγραφα κατορθωθήσεταί ποτε καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ νέα κριτικὴ ἔκδοσις τῶν Ἑλλ. συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ἀπαιτοῦνται δὲ καὶ πρὸς ταύτην τὴν ἐργασίαν τῆς

Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοὐλάχιστον 100 λίραι κατ' ἔτος. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔχομεν δοῦναι τὴν εὐχάριστον ἀγγελίαν, ὅτι φιλόμουσος ὁμογενὴς ἀνεδέχθη τὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τῶν χρημάτων τούτων, ἡ Φιλολ. Ἐπιτροπὴ ἐκφράζει τὴν εὐχήν, ἵνα ὅσον οὔπω ἀγγελθῇ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὑπάρχουσιν ὁμογενεῖς διακαῶς ποθοῦντες καὶ συντελοῦντες χρήμασιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Τοιαῦται, ἀξιότιμοι συνάδελφοι, αἱ ἐτήσιαι τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς ἐργασίαι, οὔτε πολλαὶ οὔτε μεγάλαι, οὐδὲ τοιαῦται, οἵας καὶ αὕτη ἐπεθύμει· ἀλλ' ἔπραξε τὸ κατὰ δύναμιν καὶ καθ' ἃ εἶχε μέσα. Αἱ δυσχέρειαι, ὡς εἴρηται, ἦσαν μεγάλαι τοῦτο τὸ ἔτος· ἴσως δὲ αἱ πλεῖσται αὐτῶν καὶ εἰς τὸ μέλλον οὐκ ἐκλείψουσι· διὸ πρὸς εὐδοκίμησιν τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν ἀπαιτεῖται ζῆλος διακαής, ὅπως ἕκαστον μέλος ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον αὐτοῦ μετὰ θρησκευτικῆς ἀκριβείας καὶ μετὰ θυσίας τῶν ἰδίων αὐτοῦ συμφερόντων. Τότε καὶ μόνον ἡ εὐδοκίμησις τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν βεβαία καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν τελεσφόρος λίαν. Εἴθε αἱ διαρκεῖς Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ πλεῖστον χρόνον διαρκέσειαν μετὰ συμπνοίας καὶ ζήλου ἐργαζόμεναι ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ Γένους.

Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τῷ φιλογενεστάτῳ κυρίῳ Χρηστάκῃ ἐφένδῃ Ζωγράφῳ διὰ τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς φιλογενείας αὐτοῦ· ὁ δὲ Πρόεδρος ἐντέλλεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ ἵνα διαβιβάσῃ αὐτὰς δι' εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς τῷ φιλογενεστάτῳ τούτῳ ἀνδρί.

Τῇ προτάσει δὲ τοῦ Προεδρείου ὁ Σύλλογος παραδέχεται παμψηφεί, ἵνα ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συντάξῃ τὸ Πρόγραμμα, καθ' ὃ δέον νὰ γίνηται ἡ συλλογὴ τῆς γλωσσικῆς ὕλης.

Εἶτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπιστημονικῆς καὶ Ἀνθρωπολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Α. Ζωηρὸς ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐξέθετο τοὺς λόγους, δι' οὓς ὀλίγα μὲν εἰργάσατο ἡ Ἐπιτροπή, εὐελπιστεῖ δὲ ὅτι πλείονα θέλει πράξει κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ὁ αὐτὸς ὡς εἰσηγητὴς τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει ἀνάλυσιν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Bertheraud, Γεν. Γραμματέως τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἑταιρίας, καὶ τοῦ ά. ἀριθμοῦ τοῦ Γ'. ἔτους (1869) Bulletin de la société Algerienne de la Climatologia et des sciences physiques et naturelles, ἀναπτύξας ἰδίᾳ τὰ ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ περιεχόμενα ἄρθρα.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΣ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 20 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ξ. Ζωγράφου
Ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει, ὅτι συμπαρεδρεύει κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὁ κ. Ἀνδρέας Βαλλιάνος, ἀνὴρ διακρινόμενος ἐπὶ φιλομουσίᾳ, ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Α. Βαλλιάνος εὐχαριστήσας τῷ προεδρεύοντι, ἀγγέλλει ὅτι ὁ ἐν Γαλαζίῳ διαμένων γαμβρὸς αὐτοῦ κ. Μενέλαος Νεγρεπόντης εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει τὴν κατ' ἔτος ἐξακολούθησιν τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον χρηματικῆς αὐτοῦ προσφορᾶς ἐξ ἑκατὸν λιρῶν ὀθωμανικῶν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παρθεναγωγείων τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, καὶ ὅτι τὴν τοῦ λήγοντος ἤδη ἔτους προσφορὰν παρέδωκε τῷ ταμίᾳ τοῦ Συλλόγου.

Συγχρόνως ὁ κ. Βαλλιάνος ἀγγέλλει, ὅτι καὶ αὐτὸς προσφέρει τῷ Συλλόγῳ ἑκατὸν ὀθωμ. λίρας, ἃς καὶ ἐμέτρησε τῷ Ταμίᾳ τοῦ Συλλόγου, ἵνα διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων.

Ὁ Σύλλογος μετ' ἀνευφημιῶν δεξάμενος τὰς προσφορὰς ταύτας, ἐκήρυξε τὸν μὲν κ. Μενέλ. Νεγρεπόντην *εὐεργέτην τῶν ἀπόρων σχολείων*, τὸν δὲ κ. Α. Βαλλιάνον *Δωρητὴν* τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά) Εὐχαριστήριον τοῦ ἐν Βερολίνῳ κ. Α. Kirchhoff ἐπιτίμου μέλους ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Ἐν Βερολίνῳ τῇ 18 Ἀπριλίου 1872.

Ἐλλόγιμε Κύριε,

Ἀπηνέχθη μοι τῇ 17 Ἀπριλίου ἡ ἐπιστολὴ ἡ γραφεῖσα ὑφ' ὑμῶν τῇ 15 Φεβρουαρίου, δι' ἧς ἠγγείλατέ μοι, ὅτι ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐψήφισταί με ἐπίτιμον αὐτοῦ μέλος, ἅμα δὲ καὶ τό τε δίπλωμα καὶ ὁ τοῦ Συλλόγου κανονισμός· περὶ ὧν τῆς παραλαβῆς ἀντεπιστέλλων ἐγὼ κατὰ τὸ 20 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ δέομαι Ὑμῶν, ἐλλόγιμε Κύριε, εἰπεῖν τοῖς τοῦ Συλλόγου μέλεσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅσον εὐχαριστῶ αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς τιμῆς, ἧς με ἠξίωσαν διὰ ταύτης τῆς ψηφοφορίας, καὶ εὔχομαι γενέσθαι τῷ Συλλόγῳ τυχεῖν τοῦ γενναιοτάτου σκοποῦ τοῦ προτεθέντος, δηλαδὴ τῆς τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιεργείας καὶ διαδόσεως κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ διαμένειν διηνεκῶς καὶ εὐτυχῶς πράττοντα τὰ πρὸς προαγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συντείνοντα.

Ὑμεῖς δέ, ἐλλόγιμε Κύριε, δέξασθε τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς διακεκριμένης ὑπολήψεώς μου.

A. KIRCHHOFF.

β'—δ') Ἐκθέσεις τοῦ κ. Δ. Κωνσταντινίδου ἐκ Κερασοῦντος, τοῦ Α. Ἄρτης κ. Σεραφείμ, τῶν κατοίκων Βρυούλλων καὶ τῶν ἐφόρων τῆς ἐκεῖ σχολῆς καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου, περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν σχολείων.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

ε') Ἐπιστολὴν τῆς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπῆς τῆς Τραπεζοῦντος ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένης ὅπως γίνηται ὑπόμνησίς τις ὅπου δεῖ, περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ παραχωρήσεως τῆς Α. Βαρβάρας, καὶ ὅπως κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βοηθημάτων ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ *Πόντος*.

Ἐνεκρίθη ἵνα διὰ μὲν τὸ ά. ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα τὸ Προεδρεῖον, ἡ δὲ περὶ συνδρομῆς αἴτησις παραπεμφθῇ τῇ Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῇ.

ς') Τῆς ἐν Βάλτῃ τῇ Κασσανδρείας Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένης τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν Ἀδελφότητος.

Παρεπέμφθη τῇ Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῇ.

ζ') Εὐχαριστήριον τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Πάλλη ἐξ Ἀθηνῶν, μέλους ἐπιτίμου.

η') Ἐπιστολὴν τοῦ σεβασμίου ἱερέως τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας κ. C. E. Curtis ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, ἀγγέλλοντος τὴν προσφορὰν βιβλίων τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Σ. Ἀριστάρχης ἀναγινώσκει τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν.

Φιλάρχαιος Ὁμήγυρις.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τῶν κ.κ. Dr I. Millingen Dr A. Mordtman, Dr. P. Déthier, ἰατροῦ Α. Γ. Πασπάτη. Κωνς. Στ. Καραθεοδωρῆ καὶ Σ. Ἀριστάρχου, προσλαβοῦσα δ' ἀκολούθως τοὺς κ. κ. Dr. Schroeder, Dr. Mordtman (υἱόν), Clermont Ganneau, Α. Βερναρδάκην καὶ Α. Δημητριάδην, ἐξελέξατο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει πρόεδρον μὲν τὸν Σ. Ἀριστάρχην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Α. Πασπάτην· τούτου δὲ παραιτηθέντος, ἀνέλαβε προσωρινῶς τὰ καθήκοντα γραμματέως ὁ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ, ὃν καὶ διαδέχεται ἀπὸ τῆς ζ'. συνεδριάσεως ὁριστικῶς ὁ κ. Α. Βερναρδάκης.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέταξεν ἐν μὲν τῇ ά. αὐτῆς συνεδριάσει τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς διοργανισμόν, ἐν δὲ τῇ β'. τὸν κατάλογον τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῇ βιβλίων, ὃν καὶ ὑπέβαλεν ἔκτοτε εἰς τὴν τοῦ Συλλόγου ἐπιψήφισιν, ἐνεγράφη δὲ συνάμα ἐν τοῖς συνδρομηταῖς τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ The Numismatic Chronicle καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Revue Archeologique.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνεκρότησεν 23 τὸ ὅλον συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἐπιγραφήν, τὴν γλυπτικήν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν τῶν τε ἀρχαίων ἐθνῶν, καὶ δὴ καὶ τῶν Βυζαντινῶν.

Α'. Ἐπιγραφική.

ά) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί.

Τῇ Ἐπιτροπῇ ἐκοινοποιήθησαν εἴτε ἐν ἀντιγράφοις, εἴτε ἐν ἀτελεῖ περιγραφῇ αἱ ἑξῆς ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί.

1) Ἐπιγραφαὶ τρεῖς Ἀγκύρας, ἡ μὲν ἐπιτύμβιος, αἱ δὲ τιμητικαὶ εἰς αὐτοκράτορα Τίτον καὶ εἰς Ἀρχιερέα τινά.

2) Ἐπιγραφὴ ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Clermont Ganneau, καὶ περιέχουσα ἀπαγόρευσιν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὸ νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, τοῦ ὑπὸ Ἡρώδου ἀνοικοδομηθέντος.

3) Ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι Νικομηδείας ἀνορυχθεῖσαι κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ σιδηροδρόμου καὶ μετενεχθεῖσαι εἰς τὸ ἐνταῦθα Μουσεῖον.

4) Ἐπιγραφαὶ συλλεγεῖσαι ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τοῦ Προξένου τῆς Ἀμερικῆς κ. Κεσνόλα.

5) Ἐπιγραφὴ Περγάμου ἐφηβικὴ κοινοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ πρὸς τὴν Ἐπιτρ. ἑτοιμάζουσαν ἔκθεσιν ἐπ' αὐτῆς.

6) Ἐπιγραφαὶ πέντε ἀνευρεθεῖσαι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Charles Human ἐν Κίρκ-Ἀγὰτς παρὰ τὴν Πέργαμον, ἀνακοινωθεῖσαι δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Dr. Schroeder· τούτων ἡ μὲν ἐστὶν ἐφηβικὴ ἐπὶ πρυτάνεως Ἀττάλου Μενάνδρου, αἱ δὲ τέσσαρες τιμητικαὶ εἰς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, Διοδώρου τινὸς Νικάνδρου, ἱερείας τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐφηβάρχου τινός.

7) Ἐπιγραφαὶ 4 ἐπιτύμβιοι ἀντιγραφεῖσαι μὲν ἐν Σάμῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπαμινώνδα Σταματιάδου, κοινοποιηθεῖσαι δὲ τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

8) Ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα μὲν ἐν σπηλαίῳ τοῦ Πειραιῶς, περιέχουσα δὲ κατάλογον γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἔργων διαφόρων τραγικῶν ποιητῶν.

9) Ἐπιγραφὴ ἔμμετρος ἐπιτύμβιος Φίλωνός τινος ἀνακαλυφθεῖσα ἐν Λαρύμνῃ τῆς Λοκρίδος ὑπὸ τοῦ Ἱεροκήρυκος κ. Ἀνθίμου Λιεροῦ.

10) Ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ ἐν τῷ κατὰ τὴν Κυλλήνην τῆς Κορινθίας σπηλαίῳ.

11) Ἐπιγραφὴ Δερβίοπων, φωτογραφηθεῖσα ἐν Πελαγωνείᾳ καὶ ἀνακοινωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Dr Millingen, περιέχουσα δέ τινας γραφὰς ἀκριβεστέρας τῆς ἤδη ἐκτυπωθείσης.

12) Ἐπιγραφαὶ 4 ἐπιτύμβιοι Ἀπολλωνίας.

13) Ἐπιγραφὴ ἐπιτύμβιος Αὐλῶνος.

14) Ἐπιγραφὴ ἀφιερωτικὴ εἰς Ἄρτεμιν ἐν Ἀπολλωνίᾳ.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀπολλωνίας καὶ Αὐλῶνος, ὧν ἀντίγραφα ἔπεμψεν ὁ φιλόμουσος Μητροπολίτης Βελεγράδων κ. Ἄνθιμος, μέλλει μετ' οὐ πολὺ νὰ καθυποβάλῃ τῷ Συλλόγῳ ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπή.

15) Ἐπιγραφαὶ ἐκ Φιλιππ/πόλεως πεμφθεῖσαι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλη, ἐπεξεργασθεῖσαι δὲ τῇ αἰτήσει τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κοινοποιηθεῖσαι τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ κ. Dr Mordtmann (πατρός).

16) Ἐπιγραφαὶ 5 Τόμεως, ὧν ἡ μὲν ἀφιερωτικὴ εἰς Σαράπιν συνεπείᾳ ὀπτασίας, ἡ δὲ τιμητικὴ πρεσβευτοῦ τινος τῆς Μητροπόλεως Τόμεως εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ αὐτοκρ. Ἀδριανοῦ, αἱ δὲ δύο ἐπιτύμβιοι.

17) Ἐπιγραφὴ ἔμμετρος εἰς τιμὴν Κλαυδίου τινος ἰατροῦ, ἀντιγραφεῖσα ἐν τῇ Παραδουναβίῳ Πορτίτσᾳ.

Αἱ ἐπιγραφαὶ Τόμεως καὶ Πορτίτσης ἀντεγράφησαν μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη, ἐπεξειργάσθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Dr. κ. Déthier, αἰτήσει τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως κοινοποιηθῶσι τῷ Συλλόγῳ.

17 β') Τρεῖς ἐπιγραφαὶ Γάνου καὶ Πανίδου τῆς Θράκης ἐπὶ σηκωμάτων (Ponderaria) περιεχόντων καὶ κοιλώματα μέτρων χωρητικότητος, κοινοποιηθεῖσαι ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου κατὰ περιγραφὴν τοῦ κ. A. Dumont.

17 γ') Ἐνεπίγραφον ξίφος ἀνῆκον δῆθεν τῷ τελευταίῳ αὐτοκράτορι Κων/πόλεως Κωνσταντίνῳ τῷ Παλαιολόγῳ, κοινοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀφοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξήτασεν ἐπισταμένως τὸ ξίφος τοῦτο, οὗτινος ἡ θήκη καὶ ἡ λαβὴ ὡς καί τινα τῶν κοσμημάτων ἦσαν μεταγενέστερα τῆς λεπίδος, ἐξήλεγξε τοῦτο ὡς νόθον διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους. Τὸ ἐπ' αὐτοῦ μονόγραμμα καὶ ἡ σύνθεσις αὐτοῦ δὲν ἦσαν συνήθη τῶν Παλαιολόγων· Τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶχον τὸ σχῆμα τῆς ἐποχῆς· ἡ ἐπ' αὐτοῦ χρονολογία ἦν ἱστορικῶς βεβιασμένη· τὰ δὲ ἀπεικάσματα, ἐμβλήματα καὶ τρόπαια, μάλιστα δὲ ἡ τούτων συμπλοκή, ἐμαρτύρουν τρανῶς περὶ τῆς μὴ γνησιότητος τοῦ ξίφους, ὡς καὶ τὸ σμῆμα καὶ ἐν γένει ἡ τέχνη αὐτοῦ. Συμπεραίνει δὲ ἡ Ἐπιτροπή, ὅτι κατεσκευάσθη μᾶλλον ἐν Ῥωσσίᾳ κατὰ τὸ 1770, ὅπως ζηλῇ ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Β'. εἰς ὁπλαρχηγόν τινα Ἕλληνα, μέγα πάντως αὐχοῦντα ὅτι τὸ ξίφος τοῦ Δραγάση ἔφερεν.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ξίφους τούτου χρονολογία γεγραμμένη δι' ἀραβικῶν λεγομένων χαρακτήρων ἤγειρε προσέτι τὸ ζήτημα, ἂν οἱ Βυζαντινοὶ ἐχρῶντο τοιούτοις· πολλῶν δὲ λόγων συμπεσόντων, ἀνέλαβεν ὁ κ. Α. Βερναρδάκης τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως συντάξῃ μελέτην πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι πολὺ πρὸ τῶν ἀραβικῶν κατακτήσεων ἤδη ἀπὸ τοῦ ς'. μ. Χ. αἰῶνος οἱ Βυζαντινοὶ ἐγνώριζον τοὺς ἀριθμοὺς τούτους, οἵτινες ἑπομένως ἀδίκως ἀποκαλοῦνται ἀραβικοί.

β'. Ἐπιγραφαὶ Λατινικαί.

18) Ἐπιγραφὴ Τόμεως εἰς τιμὴν Σεπτιμίου Σεβήρου ἀντιγραφεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Π. Κοντογεώργη, παραπεμφθεῖσα δὲ εἰς τὸν Dr. Déthier.

19) Ἐπιγραφὴ ἐπὶ ὀρειχαλκίνης πλακὸς εὑρεθεῖσα μὲν ἐν Τόμει ὑπὸ τοῦ κ. Cullen, κοινοποιηθεῖσα δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνστάντσᾳ κ. Δ. Κοντογεώργη· ἔστι δὲ δίπλωμα πραιτωριανὸν ἐπὶ Οὐσπεσιανοῦ τῆς 2 10]βρίου 76 μ. Χ., δι' οὗ χορηγεῖται πολίτου δικαίωμα εἰς στρατιώτην ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη πιστῶς ὑπηρετήσαντα.

20) Ἐπιγραφὴ ἐπὶ ὅρου ἢ τέρματος τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν, ἀποσαλεῖσα ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων.

γ') Ἐπιγραφαὶ Φοινικικαί.

21) Ἐπιγραφὴ πεμφθεῖσα ἐν φωτογραφήματι ὑπὸ τοῦ κ. Schliemann, εὑρόντος αὐτὴν παρὰ τὴν Τρῳάδα καὶ ἀναγνόντος *Ἰλιέων* Φοινικιστί, ἐνῷ κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν οἱ χαρακτῆρές εἰσι μᾶλλον ἄλλης ἐπιτοπίου διαλέκτου.

22) Ἐπιγραφὴ μωαβιτικὴ τοῦ βασιλέως Μέσα, εὑρεθεῖσα μὲν ἐν Διβὼν τῆς Παλαιστίνης, κοινοποιηθεῖσα δὲ μετὰ ἱστορικῶν καὶ παλαιογραφικῶν καὶ γλωσσικῶν σχολίων, ἐντολῇ τῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς τὸν Σύλλογον ὑπὸ τοῦ Dr Schrœder.

δ'.) Ἐπιγραφαὶ Ἀρμενικαί.

23) Ἐπιγραφαὶ 50 σφηνοειδεῖς ἀρμενικαὶ εὑρεθεῖσαι μὲν εἰς Βὰν τῆς Ἀρμενίας, ἑρμηνευθεῖσαι δὲ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ Dr. A. Mordtmann τῇ ἐπιμόνῳ ἀξιώσει τῆς Ἐπιτροπῆς.

ε') Βιβλιογραφία.

Οἱ μὲν κκ. Dr P. Déthier καὶ Dr A. Mordtmann προσήνεγκον τῷ Συλλόγῳ διὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τὸ ἑαυτῶν σύγγραμμα «Epigraphik von Byzantion und Constantinopolis. Wien 1864. 4ον. ὁ δὲ Dr. A. Mordtmann ἔτι τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ «Inschriften aus Bithynien, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ κ. I. Mordtmann ἐκ Βόννης τὸ πόνημα αὐτοῦ «Epigraphische Nevigkeiten,» ὁ δὲ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῆ τὸν παρ'αὐτῷ διασωθέντα Β'. τόμον τοῦ Corpus inscriptionum Graecarum τοῦ Boeckh (Berlin 1854 fol.), ὁ δὲ κ. Σ. Ἀριστάρχης τὰ ἐπίσης περισωθέντα «Elementa Epigraphices Graecae τοῦ Franz.

Ἐφίστησι δὲ τὴν προσοχὴν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐπὶ τῶν ἑξῆς συγγραμμάτων·

ά) Σ. Κουμανούδου Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι ἐν Ἀθήναις, 1871. 8ον. Περιέχει δὲ 3894 ἐπιγραφάς, ἐξ ὧν 1598 ἀνέκδοτοι, μετὰ σοφῶν προλεγομένων καὶ σημειώσεων.

β') A. Dumont Inscriptions Céramiques de Grèce. Paris, 1871 8ον. Ἐνταῦθα διακρίνονται διὰ μεθόδου ὅλως νέας οἱ ἀμφορεῖς, οἱ προερχόμενοι ἐκ τῶν κυριωτέρων μάλιστα ἐργαστηρίων τῆς Θάσου, τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Κνίδου, καὶ διερευνῶνται αἱ ἐπὶ τῶν ὤτων τῶν ἀμφορέων ἐπιγραφαί.

γ') Pape's Wörterbuch der Griechischen Eigennamen γ'. ἔκδοσις ὑπὸ Dr G. E. Benseler. Braunschweig 1863—1870 2 τόμοι 8ον. Ἀναγκαιότατον βοήθημα πρὸς εὕρεσιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς κυρίων ὀνομάτων.

δ') Mommsen Corpus inscriptionum Latinarum. Εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ κολοσσαίου τούτου ἔργου, ἣν ἀνυπόμονος ἀναμένει ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, προσέλαβε τελευταῖον ὁ κ. Mommsen, τῇ μεσολαβήσει τοῦ κόμητος Βίσμαρκ, τὸ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ Trivulzio ἐν Μεδιολάνοις διατηρούμενον χειρόγραφον, τὸ περιέχον συλλογὴν ἁπασῶν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ λατινικῶν ἐπιγραφῶν.

Β'. Παλαιογραφία.

Ἐκ Τραπεζοῦντος ἐπέμφθη τῷ Συλλόγῳ ἀντίγραφον χρυσοβούλλου τινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου τῷ 924 μ. Χ. περὶ τῆς κατὰ τὸ ὄρος Ἄθω μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφόρτισε τὴν ἔρευναν τοῦ παλαιογραφικοῦ τούτου μνημείου εἰς τοὺς κκ. Dr A. Mordtmann καὶ Σ. Ἀριστάρχην, οἵτινες εὗρον ἐκδεδόμενον μὲν τοῦτο ὑπὸ Ζαχαρίου (Zachariae a Lingenthal Novellae Constitutiones Imperatorum post Justinianum. Lipsiae, 1857. 8ον δ. XXVII), ἀλλὰ μετὰ πολλῶν παραλλαγῶν· διὸ καὶ ἐνεκρίθη ὅπως αἱ διάφοροι γραφαὶ κατ' ἀντιπαράθεσιν συνεκδοθῶσιν ἐν τῷ περιοδικῷ.

Γ'. Γλυπτική.

ά) Ἀγάλματα.

1) Κεφαλαὶ δέκα γυναικεῖαι καὶ 3 κεφαλαὶ ἀνδρῶαι, ὧν ἡ μὲν ἐνεπίγραφος, ἐξ Ἀπολλωνίας, πεμφθεῖσαι ἐν ἰχνογραφήματι ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου.

2) Κεφαλὴ μαρμάρινος ἀνδρὸς ἀγενείου μετ' ἐπιγραφῆς, αὐτόθεν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

3) Ἀνὴρ γέρων πωγωνοφόρος, ἀσκεπής, γυμνὸς καθήμενος ἐπὶ στρωμνῆς, ὡσαύτως.

4) Κεφαλαὶ λέοντος τρεῖς, ἐπίσης.

Περὶ πάντων τούτων ἑτοιμάζει ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπή, συνεργασθέντων ἤδη τῶν κ. κ. Dr Millingen, Dr Schroeder καὶ Σ. Ἀριζάρχου.

4) Ἄγαλμα ἐνεπίγραφον πλὴν ἀκέφαλον ἀνορυχθὲν ἐν Γορτύνῃ τῆς Κρήτης.

5) Ἀγαλμάτια πήλινα ἐν Κύπρῳ ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Ἀμερικῆς κ. Κεσνόλα.

β') Ἀνάγλυφα.

6) Ἔφιππος Θεότης Θρᾳκικὴ ζητοῦσα νὰ διατρυπήσῃ διὰ λόγχης τὸ παρ' αὐτῇ θέον θηρίον μετ' ἐπιγραφῆς, ἐν φωτογραφήματι σταλέντι μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Βλ. Σκορδέλη, περιγραφέντι δὲ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου, μετ' ἄλλων ἀναγλύφων τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τοῦ Dr Mordtmann κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐπιτροπῆς.

7) Γυνὴ κρατοῦσα ῥάβδον, γυνὴ κρατοῦσα χειρόμακτρον, γυνὴ φέρουσα σκῆπτρον καὶ ἔχουσα κύνα παρ' αὐτῇ, γυνὴ πτερυγοφόρος, γυνὴ ποδήρη χιτῶνα φέρουσα, γυνὴ ἄτρακτον καὶ καλάθιον φέρουσα, Ἀθηνᾶ ἱσταμένη, ἀνὴρ σκηπτροῦχος ἱσάμενος, γυνὴ αἰωρουμένη, ἀνὴρ γυμνὸς σύρων ἕτερον διὰ τῆς κόμης σύροντα τρίτον ἐπίσης, στρατιώτης ἕλκων γυμνὸν ἄνδρα ἐκ τῆς κόμης, ἀνὴρ ἀκέφαλος φέρων μανδύαν φιλοσοφικόν, ἀνὴρ πωγωνοφόρος φέρων τιάραν ἐπὶ κεφαλῆς καὶ καθήμενος ἐπὶ σκίμποδος, ἀνὴρ κρατῶν ῥάβδον καὶ βαδίζων παρά τινα ἵππον, ἱππεὺς βαίνων ἐπὶ γυμνοῦ ἐκτάδην κειμένου ἀνθρώπου, μαχητὴς φέρων κράνος καὶ προσωπεῖον, καὶ ἐμπήγων μάχαιραν ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἑτέρου πρηνοῦς κειμένου, ἱππεὺς τρέχων καὶ κρατῶν λόγχην, μαχητὴς ἀποχαιρετῶν νέαν γυναῖκα καὶ παρ' αὐτῷ κύων, ἀνὴρ χιτωνοφόρος καὶ παρ' αὐτῷ νέος γυμνός, σύμπλεγμα ἀνδρός, γυναικὸς καὶ τέκνου μετ' ἐπιγραφῆς, νέος καὶ νέα ἱστάμενοι μετ' ἐπιγραφῆς λατινικῆς, ἀνὴρ καὶ γυνὴ χορεύοντες γυμνοὶ περὶ βωμόν, σύμπλεγμα ἀνδρός, γυναικὸς καὶ τέκνου ἀκεφάλων, νέος μετὰ χιτῶνος ποδήρους καὶ ἐπιγραφῆς ἑλληνικῆς, νέος ἱσάμενος ἐν μέσῳ δύο γυναικῶν ἐναγκαλιζομένων αὐτόν, νέος χιτωνοφόρος, προτομὴ γενειῶντος, προτομὴ ἀνεπίγραφος γυναικὸς φερούσης πέπλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, προτομαὶ ἀνδρός, γυναικὸς καὶ νέας μετ' ἐπιγραφῆς, κεφαλαὶ γυναικῶν μετὰ καὶ ἄνευ ἐπιγραφῶν, ζῶα καὶ πτηνὰ μυθώδη, ἔλαφος τρέχουσα, κεφαλαὶ λέοντος καὶ βοός, βοῦς ἐν σταύλῳ τρώγων, ἀμνὸς στρέφων πρὸς τὸ ἄνω τὴν κεφαλήν, κεφαλὴ βοός, λάρναξ μετ' ἐπιγραφῆς *Λυσιμάχου*.

Τ' ἀπεικονίσματα τῶν ἀναγλύφων τούτων προερχομένων τῶν πλείστων ἐξ Ἀπολλωνίας ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου, καὶ ἐπεξεργάζονται, ὡς ἐρρέθη, ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκ Βελεγράδων ἐπιγραφῶν, ἀγαλμάτων κλπ.

8) Σαρκοφάγος ἐνεπίγραφος ἐν Πάτραις ἀνορυχθείς, φέρων χορὸν ὀκτὼ γυμνῶν παίδων κρατούντων δορκάδα, χοιρίδιον, στρουθούς, ὀπώρας, καὶ παρ' αὐτοῖς ἐχόντων δύο κύνας κυνηγετικούς.

9) Σαρκοφάγος μετ' ἀναγλύφων τέχνης ἑλληνικῆς, ἀνακαλυφθεὶς ἐν Ταρσῷ ὑπὸ τοῦ κ. Wells καὶ μετακομισθεὶς εἰς Ἀμερικήν.

10) Στήλη ἐν Ἐφέσῳ παριστῶσα τὰς δώδεκα πόλεις τῆς Ἰωνικῆς συμπολιτείας μετὰ τῶν συμβόλων μιᾶς ἑκάστης.

11) Τὸ τῆς ῥαβδομαντείας ἀνάγλυφον τοῦ Dr Millingen ἐγένετο ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἐπιτροπῆς νέων ἀφορμὴ λόγων καὶ ἐνδιαφερουσῶν παρατηρήσεων.

γ') Δακτυλιόλιθοι.

Ὁ κ. Dr. J. Millingen ἤρξατο μεγάλου ἔργου, ἤτοι τῆς περιγραφῆς τῶν παρὰ διαφόροις ἐν Κ/πόλει σωζομένων δακτυλιολίθων, ἣν κατ' ἔγκρισιν τῆς Ἐπιτροπῆς μέλλει νὰ κοινοποιήσῃ καὶ εἰς τὸν Σύλλογον. Μέχρι τοῦδε ὑπεβλήθησαν ὑπ' αὐτοῦ τῇ Ἐπιτροπῇ

12) Ἡ πάλη τοῦ Ἡρακλέους μετὰ τοῦ Ἀχελῴου περὶ Δηϊανείρας.

13) Ὁ Ἀκταίων μεταμορφούμενος εἰς ἔλαφον μετ' ἐπιγραφῆς, ἐπὶ ἰάσπιδος.

14) Ὁ Μαρσύας ἐκδερόμενος, ἐπὶ ἀγαθίτου λίθου.

Ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Καραγεώργη παρουσιάσθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ οἱ ἑξῆς·

15) Κυνηγὸς κρατῶν σάκκον, ὁπόθεν ἐξέρχονται πτηνά, ἅπερ ζητεῖ ν' ἁρπάσῃ κύων, ἐπὶ σμαράγδου.

16) Προτομὴ Ἀθηνᾶς, ἐπὶ λίθου ἐρυθροῦ, κρανοφόρου.

Παρὰ δὲ τοῦ κ. Σ. Ἀριζάρχου ἐνεχειρίσθησαν ἐν ἀντιτύποις τῷ κ. J. Millingen οἱ ἑξῆς δακτυλιόλιθοι μετὰ παρακλήσεως, ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ τὴν περιγραφὴν τούτων ἐν τῇ γενικῇ αὐτοῦ Βυζαντινῇ δακτυλιοθήκῃ.

17) Γανυμήδης ἁρπαζόμενος ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐν μορφῇ ἀετοῦ, ἐπὶ λίθου διαφανοῦς.

18) Ἀφροδίτη γυμνὴ κεκλιμένη ἐπὶ κλίνης, καὶ ὑπ' αὐτὴν ὑπογραφὴ ἀναγινωσκομένη βουστροφηδὸν ΠΙΧΛΕΡ, ἐπὶ λίθου ἐπίσης διαφανοῦς· ἔστι δὲ τοῦτο, κατὰ τὸν κ. Βερναρδάκην, ἀντίγραφον τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Τιτιανοῦ.

19) Ἔρως κυνηγῶν τὴν ψυχὴν οὖσαν ἐν μορφῇ Χρυσαλλίδος, ἐπὶ ὁμοίου λίθου.

20) Νέος γυμνὸς ἱστάμενος πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς *τροχόν*, ὃν ἐπείγεται νὰ κυλίσῃ διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ *ἐλατῆρος*, ἐπὶ λίθου διαφανοῦς. Ὁ λίθος οὗτος ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ Κουρτίου ἰδόντος αὐτὸν ἐν Σμύρνῃ παρὰ τῷ τότε ὑποδιοικητῇ.

21) Κεφαλὴ Μεδούσης μετ' ἐπιγραφῆς βουστροφηδὸν ΠΙΧΛΕΡ, ἐπὶ κρυσταλλολίθου.

22) Ὁ Μαρσύας προσδεδεμένος εἰς δένδρον, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ Ἀπόλλων ἕτοιμος νὰ τὸν ἐκδάρῃ, ἐπὶ ἀγαθίτου λίθου.

23) Ἀθηνᾶ φέρουσα ποδήρη χιτῶνα καὶ κράνος· κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀσπίδα, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς σέφανον, καὶ παρὰ πόδας γλαύξ, ἐπὶ ἰάσπιδος.

24) Ἅρμα τέθριππον μετ' ἡνιόχου φέροντος κράνος καὶ λόγχην, ἐπὶ ἰάσπιδος.

25) Ζεὺς καθήμενος καὶ σκηπτοῦχος, ἐνώπιον δὲ αὐτοῦ ἡ πτεροφόρος Νίκη κρατοῦσα στέφανον· μεταξὺ δὲ αὐτῶν βωμός, ἐπὶ ἰάσπιδος.

25 β') Κεφαλὴ νέου ἀσκεποῦς, ἐπὶ ἰάσπιδος.

25 γ') Κεφαλὴ Ἥρας, ἐπὶ ἰάσπιδος.

26) Προτομὴ γυναικός, ἐπὶ ἰάσπιδος.

27) Πτηνόν, πιθανῶς πελεκάνος, ἐπὶ γρανίτου λίθου.

28) Πτηνόν, οὗτινος ἡ κοιλία παρίστησι πρόσωπον γυναικός, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

29) Ἱπποπόταμος καὶ παρ' αὐτῷ ἱστάμενος ἄνθρωπος, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

30) Κιουφικὰ γράμματα, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

31) Ἱερεὺς Γάλλος ἔχων μόδιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· κρατῶν δρέπανον εἰς τὴν ἀριστερὰν καὶ ἀνεγείρων τὸν χιτῶνά του, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

32) Ἀνὴρ γυμνὸς ἐμπήγων μάχαιραν εἰς τὸ στῆθος λέοντος (ἀσσυριακῆς κατασκευῆς), ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

33) Ἀφροδίτη ἀναδυομένη, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

34) Πτηνὸν ἔχον ἡμισέληνον ἐπὶ κεφαλῆς (κατασκευῆς παρθικῆς), ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

35) Τύχη κρατοῦσα κέρας τῆς Ἀμαλθείας διὰ τῆς δεξιᾶς, πηδάλιον διὰ τῆς ἀριστερᾶς, καὶ ἑκατέρωθεν ἀνὰ μία καραβίς, ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

36) Ἀγριόχοιρος.

37) Ἔλαφος καθημένη (σύμβολον σελήνης).

38) Ἔλαφος καθημένη (παρθικῆς κατασκευῆς), ἐπὶ ἐρυθροῦ λίθου.

39) Ταῦρος τρέχων, ἐπὶ ἰάσπιδος.

40) Κεφαλὴ Σεράπιδος μετὰ μοδίου, ἔμπροσθεν ἥλιος, ὄπισθεν σελήνη, ἐπὶ ἰάσπιδος.

41) Παρθικὰ σύμβολα, ἐπὶ κυανολίθου.

42 Κάνθαρος αἰγυπτιακὸς μετὰ ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων, ἐπὶ πυρίτου λίθου.

43) Ἡρακλῆς γυμνός, ἱστάμενος, ἐπιστηριζόμενος εἰς τὸ ῥόπαλον, ἔχων μὲν λεοντῆν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, φέρων δὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὄπισθεν, μετ' ἐπιγραφῆς ΗΡΑΚΛΗΣ, ἔργον ἐξαισίας καλλονῆς, λυσιππείου τέχνης, παρεμφεροῦς τῷ φαρνεσίῳ Ἡρακλεῖ, ἐπὶ χαλκηδονείου λίθου.

44) Ἀνὴρ ἱστάμενος, φέρων ποδήρη χιτῶνα καὶ κρατῶν μήκωνας καὶ στάχυν ἐν τῇ δεξιᾷ, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

45) Ἔρως ἐπὶ στρουθοκαμήλου, ἐπὶ ἰάσπιδος.

46) Ἀνὴρ ἱστάμενος καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ κέρας τῆς Ἀμαλθείας, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ στάχυν, ἐπὶ ἰάσπιδος.

47) Ἀνὴρ κρατῶν δύο πτηνὰ διὰ τῆς λαιᾶς καὶ στάχυν διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

48) Ἀνὴρ καθήμενος γυμνὸς ἐνώπιον βωμοῦ, ἐφ' οὗ ἀετός, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

49) Ἡρακλῆς μαχόμενος πρὸς τὸν Νεμαῖον λέοντα, ἐπὶ πρασίνου λίθου.

50) Ζεὺς κισσοφόρος, ἐπὶ μελάγχροος λίθου.

δ') Σφραγῖδες.

Σφραγῖδες δ' ἐκοινοποιήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ

51) Ἑπτὰ μολύβδιναι βοῦλλαι τῶν κληρικῶν τῆς Ἁγ. Σοφίας ὑπὸ τοῦ Dr. Mordtmann (υἱοῦ), κοινοποιηθεῖσαι καὶ τῷ Συλλόγῳ κατ' εἰσήγησιν τῆς Ἐπιτροπῆς.

52) Τρεῖς μολύβδιναι βοῦλλαι πατριαρχῶν Κ. Π. ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, κοινοποιηθεῖσαι ἐπίσης καὶ τῷ Συλλόγῳ.

53) Σφραγὶς ἐξ ὀρειχάλκου παριστῶσα τὸν Φιλοκτήτην θεραπευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ κοινοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. J. Millingen.

54) Κύλινδρος Ἀσσυριακός, παριστῶν Ἡρακλέα μαχόμενον πρὸς ταῦρον, μετ' ἐπιγρα-

φῆς σφηνοειδοῦς, παρουσιασθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀριστάρχου.

ε') Νομίσματα.

Νομίσματα δὲ ὑπεβλήθησαν τάδε ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου.

Ἑλληνικὰ μὲν

55) Ἀργυροῦν «Ἀπολλωνίας.»

56) Χαλκοῦν «Ἀπολλωνιατῶν.»

57) Χρυσοῦν «Ἀλεξάνδρου.»

Λατινικὰ δὲ

58) Χαλκοῦν «Ἀναστασίου.»

59) Χαλκοῦν «Ἰουστινιανοῦ.»

Ἀνέκδοτον νόμισμα Ὀλοφέρνους Νικηφόρου τοῦ Β'., βασιλέως τῆς Καππαδοκίας, οὗτινος τὴν ἐν τῇ Numismatic chronicle περιγραφὴν συνίστησι τῇ Ἐπιτροπῇ ὁ κ. Millingen.

Νομίσματα ἀνακαλυφθέντα ἐν Νικομηδείᾳ φέροντα ἐπιγραφὰς «Νικομηδέων καὶ Νικομηδέων Μητρόπολις» «Νικαέων Μητρόπολις» καὶ ἀγγεῖον περιέχον χάλκινα νομίσματα ἀρμενικά, μετενεχθέντα εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον.

Νομίσματα Τόμεως, Ὀδησσοῦ καὶ Καλλατίας, περιγραφέντα ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Vaux ἐν πραγματείᾳ μεταφρασθείσῃ μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κοντογεώργη, κοινοποιηθείσῃ δὲ μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ γνωμοδότησιν τοῦ κ. Dr. J. Millingen πρὸς τὸν Σύλλογον.

Ἐνταῦθα καὶ περὶ τῶν ἐν Πανίδῳ ἀνακαλυφθέντων πέντε μέτρων χωρητικότητος μετ' ἐπισήμου πήχεως δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν, ὡς καὶ περὶ τῶν δακτυλίων, ἂν ἦσαν ἐν χρήσει ὡς νομίσματα παρὰ τοῖς λιμναίοις λαοῖς, ὅπως διατείνεται ὁ κ. Bonstellen (Revue Archeologique Juillet 1870) ἢ οὐχί, καθὰ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνέπτυξεν ὁ κ. Α. Βερναρδάκης.

Ἀρχιτεκτονική.

α) Ἀνασκαφαὶ μνημείων.

Ἐν Πειραιεῖ ἀνεκαλύφθη τετράγωνον οἰκοδόμημα κεκοσμημένον διὰ μαρμάρων, εἰς ὅπερ ἄγει λιθίνη ὁδός, παρ' ᾗ εὑρηνται δύο βωμοὶ ἐπιμελῶς ἐξειργασμένοι· ἴσως ἦτο ναός τις τοῦ Ποσειδῶνος.

Ἐν Ἀπολλωνίᾳ σώζεται Μονὴ τῆς Παναγίας, τέχνης Βυζαντινῆς τοῦ ιγ'. μ. Χ. αἰῶνος, ἔχουσα ἀνάγλυφα παριστῶντα δράκοντας καὶ τέρατα καὶ πτηνά, ὧν ἀπεικονίσματα ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Α. Βελεγράδων κ. Ἀνθίμου.

Παρὰ τὴν Νικομήδειαν κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ σιδηροδρόμου ἀνεκαλύφθησαν ἐρείπια πιθανῶς Ναοῦ.

Ἐν Φιλιππουπόλει ἀνεκαλύφθησαν πρὸς τὸ ΒΔ. μέρος τῆς πόλεως ἐρείπια οἰκοδομήματός τινος συνεχομένου πρὸς τὸ ἀρχαῖον τῆς πόλεως τεῖχος, καὶ συγκειμένου κατὰ τὴν βάσιν ἐκ τετραγώνων ἐπιτοπίων λίθων, ἄνωθεν δὲ ἐκ λίθων καὶ πλίνθων συνάμα.

Αἱ κατὰ τὴν Θρᾴκην ἀνακαλύψεις τοῦ κ. A. Dumont (Rapport sur un voyage archéologique en Thrace. Paris. 1871 8ον) ἀρχαίων πόλεων, οἰκοδομῶν, ὁδῶν κλπ. φῶς μέγα ἐπιχέουσιν ἐπὶ τὰς τέως ἀγνώστους τῷ ἀρχαιοδίφῃ χώρας ταύτας.

Ἐν Ῥώμῃ ἤρξαντο ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνόρυξιν τοῦ ὅλου Παλατινοῦ λόφου καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ μεταξὺ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Φόρου, τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ, τῆς Κωνσταντινείου Ἀψίδος καὶ τοῦ Μεγάλου Ἱπποδρόμου· ὁ δὲ κ. Parker καταγίνεται εἰς σύστασιν Ἑταιρίας ἐχούσης διαθέσιμα κεφάλαια 50 χιλ. λιρ. ἀγγλικῶν πρὸς ἀνασκαφὰς ἐν Ῥώμῃ, καὶ μάλιστα τοῦ μεγάλου Χρυσοῦ Οἴκου τοῦ Νέρωνος μετὰ τῶν Θερμῶν τοῦ Τίτου καὶ τοῦ Τραϊανοῦ.

Ἐν Παλαιστίνῃ καταγίνονται ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία (Palestine exploration Sosiéty) ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κ. Holland, Drake, Captain Steward, εἰς σύνθεσιν τοπογραφικοῦ χάρτου τῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς τοῦ Ἰορδάνου χωρῶν μετὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν ἀρχαίων πόλεων, ὁδῶν, ἐρειπίων, καὶ εἰς ἀναδίφησιν τῶν λοφίσκων ἔνθα κατῴκουν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, καὶ εἰς συλλογὴν ἀρχαίων ἀντικειμένων κτλ.

Ἐν Ἐφέσῳ ἐξακολουθεῖ τὰς ἀνασκαφὰς ὁ κ. Wood, ἀνακαλύψας, ὡς φρονεῖ, τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἄλλα διάφορα κτίρια, ὡς ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐν Λονδίνῳ Society for the encouragement of the fine arts ἐμφαίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις ἄρθροις τῆς ἐν Σμύρνῃ *Προόδου* κλπ. ἐφημερίδων.

β') Τοπογραφικὸς χάρτης Κ/Π.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀπασχολησάντων τὴν Ἐπιτροπὴν ἦν καὶ ἡ ἀρχαία τοπογραφία τῆς Κ/πόλεως κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν νέαν. Ἡ ἀρχικὴ ἰδέα ὀφείλεται τῷ κ. Κων. Στ. Καραθεοδωρῇ, ὅστις καὶ γενναίως πάνυ ἔθηκεν εἰς

τὴν διάθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς χάρτην ἀκριβέστατα ἰχνογραφημένον παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ κ. Α. Δημητριάδου, τῶν Βλαχερνῶν καὶ τῶν πέριξ μέχρι τοῦ Τεκφοὺρ Σεραΐου.

Ὑπελείπετο δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὴν σπουδαίαν τῶν συναδέλφων αὐτῆς ἐργασίαν. Εἰς τοῦτο προσδιώρισεν ἀποκλειστικῶς τὴν ἐτησίαν πίστωσιν τῶν 40 ὀθ. λιρῶν, ἣν ἐχορήγησεν αὐτῇ ὁ Σύλλογος. Χάρις εἰς τοὺς ἀκαμάτους ἀγῶνας τῶν διαληφθέντων δύο ἐπιστημόνων ἀνδρῶν καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπερατώθησαν ἅπαντα τὰ χερσαῖα τείχη. Ἐλήφθησαν δὲ τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, ὅπως συμπληρωθῇ ἡ μὲν περίχωρος διὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρίας τῶν σιδηροδρόμων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὸ δ' ἐμβαδὸν διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν μέχρι τοῦδε ἀκριβεστέρων τοπογραφικῶν Πινάκων τῆς Κ/πόλεως τοῦ Moltke, τῆς Δημαρχίας, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Ὀθωμ. μηχανικοῦ Ἐπιτελείου (génie), ἔνθα 40 γεωμέτραι ἀπὸ τριετίας ἤδη ἀνενδότως ἐργάζονται. Συνάμα ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν σχέδιαν συγκριτικοῦ πίνακος τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ὀνομάτων τῶν πυλῶν, οἰκοδομῶν, τοποθεσιῶν τῆς Κ/πόλεως συνταχθὲν ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γυλλίου, Hammer, Κωνσαντίου τοῦ Α'., Σκαρλ. Βυζαντίου, Dr. Mordtmann, Α. Πασπάτη κλπ., καὶ ἐργάζεται ὅπως εἰς πέρας ἄγῃ καὶ τὸν παραλληλισμὸν τοῦτον, ὅπως ἀκολούθως ἐφαρμόσῃ τὰ συμπεράσματα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ συγκριτικοῦ χάρτου τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης. Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν δύναται ν' ἀποκρύψῃ ἀφ' ὑμῶν, ὅτι χάρτην τοιοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ ἱστορικωτέραν ἔποψιν ἤρξατο καταρτίζων προηγουμένως ὁ σοφὸς αὐτῆς συνάδελφος κ. Dr. Déthier, ὅπως συνεκδώσῃ μετὰ τῶν σχολίων τῶν περὶ τὸν Κριτόβουλον περιγραφῶν τῆς Ἁλώσεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ μὲν κ. Κ. Στ. Καραθεοδωρῆ προσενεγκὼν αὐτῇ ὡραῖον ἀντίγραφον χάρτου τοῦ προαστείου τοῦ Γαλατᾶ ἀπὸ Ἀζὰπ-Καποῦ μέχρι τοῦ Μουμχανὲ καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς μεγάλης ὁδοῦ Χανδὲκ μέχρι Κασὴμ-Πασᾶ, προτίθεται νὰ σημειώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὅσα Βυζαντινὰ ἢ Γενουήσια οἰκοδομήματα περιεσώθησαν, ἐν οἷς εὑρέθη καὶ ἀρχαῖος ὀχετὸς διήκων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Λιναρδῆ μέχρι Μουμχανέ. Ὁ δὲ κ. Α. Δημητριάδης παρουσίασε τὴν ἀναγωγὴν εἰς ὑποδιπλασίαν κλίμακα τοπογραφικοῦ χάρτου ὑπὸ τοῦ ρωσσικοῦ ἐπιτελείου σχεδιασθέντος τὸ 1828, τῆς Κ/λεως, τοῦ Βοσπόρου, τῶν νήσων, καὶ τῶν Ἀσιατικῶν περιχώρων ἀπὸ Φαναρακίου μέχρις Ἀρετσοῦς. Ὁ δὲ κ. J. Millingen ἐκοινοποίησεν, ὅτι οἱ ἐκ τῶν Ἰουδαίων Καραΐται ἐκέκτηντο κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους Συναγωγὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ νῦν ᾠκοδομήθη τὸ τέμενος καὶ ἡ συνοικία «Γενῆ-Τζαμί», καὶ ὅτι ἔλαβον εἰς ἀντάλλαγμα οἰκόπεδόν τι εἰς Χάσκιοϊ· δίδοται δὲ ἔτι καὶ νῦν τίμημα κτηματικὸν (ἰτζαρὲς) εἰς αὐτὴν ἐτησίως διὰ τὸ τέμενος 32 γρ. καὶ χορηγεῖται ἀσυδοσία διὰ 40 Καραΐτας. Ὁ δὲ ἰατρὸς κ. Α. Γ. Πασπάτης παρουσιάζει ἀπεικόνισμα τοῦ Καχριὲ-Τζαμισὶ (Μονῆς τῆς Χώρας), ἐπιφυλασσόμενος ἵνα ἐν ἁρμοδίῳ καιρῷ ἀνακοινώσῃ τὰς περὶ τῶν περιλειπομένων ἐν Κωνσαντινουπόλει βυζαντινῶν ναῶν ἐρεύνας αὐτοῦ.

ε) Ζωγραφική.

Ὁ κ. Σ. Ἀριστάρχης ὑπέβαλεν ὑπ' ὄψιν τῶν σοφῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἀπεικονίσματα τῶν τοιχογραφιῶν (presques) τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀνορυττομένου παλατίου τῆς Λιβίας, παριστανουσῶν διάφορα εἴδη μαντειῶν, οἷον λεκανομαντείας κλπ.

Ὁ δὲ Α. Βελεγράδων κ. Ἄνθιμος ἔπεμψεν ἀντίγραφον τῆς ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παναγίας ἐν Ἀπολλωνίᾳ εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, ὡραίας Βυζαντινῆς τέχνης, ἐχούσης ἔνθεν μὲν τὴν προτομὴν Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου (1325—1354), ἔνθεν δὲ τὴν τοῦ Νέου Κωνσταντίνου Κομνηνοῦ Δούκα Ἀγγέλου τοῦ Παλαιολόγου.

Τοιαύτη ἡ ὠχρὰ τῶν κυριωτέρων ἔργων τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπογραφή. Στερουμένη βιβλίων, τοὐλάχιστον ἐκείνων ὅσα πρὸ πολλῶν μηνῶν ἐπεψήφισεν ὁ Σύλλογος, δὲν ἠδύνατο νὰ διαλευκάνῃ ὡς ἤθελεν διάφορα ζητήματα.

Ὅπως δ' ἐπωφελῆται τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐπιτοπίων γνώσεων ἀνδρῶν ἀρχαιολόγων καὶ ζηλωτῶν περὶ τὴν ἀναδίφησιν τῶν ἀρχαίων προέτεινεν εἰς τὸν Σύλλογον ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη τοὺς ἑξῆς·

Τὴν Α. Ε. τὸν κόμητα Melchior de Vogué Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας,

Τὸν κ. Θεόδωρον Mommsen μέλος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας,

Τὸν κ. Newton ἐπιμελητὴν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ ἐν Λονδίνῳ Βρεττανικοῦ Μουσείου,

Τὸν συνταγματάρχην Sir Rawtinson πρόεδρον τῆς βασιλικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου,

Τὸν κ. F. de Sanley μέλος τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου,

Τὸν κ Henri Kieppert καθηγητὴν τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου,

Τὸν κ. Leon Rénier μέλος τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου,

Τὸν κ. Emile Hübner directeur de bureau Slatistique à Berlin,

Τὸν κ. Kirchhoff μέλος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας.

Ἀντεπιστέλλοντα δέ,

Τὸν ἐν Ῥώμῃ διδάκτορα κ. Henzen Γεν. Γραμματέα de l'Instituto di Correspondenza archeologica di Roma,

Τὸν κ. Hyde Clarke μηχαν. ἐν Σμύρνῃ.

Τὸν ἐν Ἰέννῃ κύριον Stickel, καθηγητὴν τῆς θεολογίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Τὸν ἐν Περγάμῳ ἰατρὸν κ. Ῥάλλην,

Τὸν ἐν Λάρνακι τῆς Κύπρου κ. Πιερίδην,

Τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀρχιμανδρίτην καὶ καθηγητὴν κ. Ἱερώνυμον Μυριανθέα,

Τὸν ἐν Βόννῃ κ Ἰωάννην Mordtmann φιλολόγον.

Τακτικὰ δέ,

Τὸν κ. G. Hughes, Γραμματέα τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας,

Τὸν κ. Α. Δημητριάδην, μαθηματικόν,

Τὸν Διδάκτορα κ. Paul Schroeder, διερμηνέα τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Πρεσβείας,

καὶ τὸν κ. Clermont Ganneau διερμηνέα τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας.

Τελευτῶσα τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ εὔχεται ἀπὸ καρδίας, ὅπως ὁ προσφιλὴς ἡμῶν Σύλλογος εὐρύνῃ ὁσημέραι τὸν κύκλον τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν, καὶ σχηματίζῃ συλλογὰς μνημείων τῶν παρωχημένων χρόνων ὁλονὲν πλουσιωτέρας μέχρι καὶ τῆς καταρτίσεως Μουσείου Ἀρχαιολογικοῦ, ἀξίου τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ βαδίζομεν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΖ'.

Τῇ 24 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

ά—δ') Ἐκθέσεις τῆς ἐν Φερτεκίῳ ἐφορίας, τῆς ἐφορίας Μεσορώπης, τῆς ἐν Πόρῳ Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος « Ἡ Μέλισσα τοῦ Πόρου» περὶ τῶν σχολείων αὐτῶν, καὶ δέκα συμπληρωματικὰς τοῦ Ἁγ. Ἄρτης ἐκθέσεις.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

έ) Ἐπιστολὴν τῆς ἐν Κων/πόλει Μακεδ. Ἐκπαιδ. Ἀδελφότητος ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, ἀγγελλούσης ὅτι πέμπουσι νέους τινάς, ἵνα ὁ Σύλλογος ἐκλέξῃ τὸν ἱκανώτερον ὡς ὑπότροφον τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπήν.

ς') Ἐπιστολὴν τοῦ Χατζῆ Πολυχρόνη ἐκ Χαρταλιμῆς ἀπὸ 22 Ἀπριλίου 1872, προσφέροντος ἓν χαλκοῦν βυζαντινὸν νόμισμα.

ζ') Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Α. Ν. Σταμούλη ἐκ Σηλυμβρίας, μέλους τακτικοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλει τὰς προσφορὰς βιβλίων, τῆς ἐν Βιέννῃ ζωολογικῆς ἑταιρίας καὶ τοῦ κ. Δεκιγάλλα.

Ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ συμπαρεδρεύει ὁ ἐν Πετρουπόλει διαμένων ὁμογενὴς ἰατρὸς κ. Γ. Συμβουλίδης, μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ ἡμ. Συλλόγου, ὃς πρὸ τοῖς ἄλλοις καὶ διαγώνισμα ἔθετο *περὶ Ποντικῶν*, ὡς γνωρίζει ὁ Σύλλογος.

Ἀγγέλλει προσέτι, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν (30) Ἀπριλίου γενήσονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ β'. ὡς μέλη τακτικὰ καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί, οἱ κ. κ. Ι. Α. Πανᾶς ἰατρὸς καὶ Γ. Κ. Σάῤῥος διδάκτωρ τῆς νομικῆς.

Ἀκολούθως ὁ κ. Jernnigham, ἀνέγνω «περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Βοσπόρου» γαλλιστί, καὶ ἐν περιλήψει ἔλεξε τοιάδε.

Ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ ἔτι ἀνωτέρω, καὶ διηγηθεὶς τὰ κατὰ τὸν Ἰάσονα καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἀργοῦς καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας, περιέγραψε τὸν πλοῦν αὐτῶν μέχρι τοῦ Βυζαντίου μεθ' ὅλων τῶν περιπετειῶν. Μετὰ ταῦτα περιέγραψε τὰς κατὰ τὸν Βόσπορον περιπετείας αὐτῶν, τὰς διαφόρους θέσεις, εἰς ἃς προσήραξαν καὶ ἐνδιέτριψαν, καὶ εἰς ἃς ἀνήγειραν ἱερά, τοὺς διαφόρους κινδύνους καὶ ἀγῶνας αὐτῶν μετὰ καὶ ἄλλων καὶ τοῦ Ἀμύκου βασιλέως τῶν Βεβρύκων, τὰς θυσίας, τὰ μαντεῖα ἅτινα συνεβουλεύθησαν, τὰ κατὰ τὰς Κυανέας Πέτρας καὶ τὴν εἰς Κολχίδα ἄφιξιν καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους ἐξήγησε τί ἐννοεῖ διὰ τοῦ χρυσοῦ δέρατος, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρῶτοι συνέλαβον τὴν ἰδέαν ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς συζάσεως τῶν ἀποικιῶν ἐν ξέναις χώραις, ἥτις ἀνέδειξε σήμερον τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΗ'.

Τῇ 26 Ἀπριλίου 1872.

Ἔκτακτος.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίασεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ ἐνταῦθα κ. Θ. Α. Κοσούδη ἀπὸ 26 Μαρτίου 1872, προσφέροντος ἀνάγλυφον ἐπὶ πλακὸς ὀρειχαλκίνης.

Εἶτα ὁ Ἀντιπρόεδρος κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς ἀνέγνω τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ἔχων τὴν τιμὴν ἵνα διατελῶ κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος Ἀντιπρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὑπέβαλον ὑμῖν κατὰ τὴν 6ην τοῦ ἐνεστῶτος μηνός, συμφώνως ταῖς τοῦ Κανονισμοῦ διακελεύσεσι, τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς. Ἤδη δὲ προάγομαι, συμφώνως τῷ 11ῳ ἄρθρῳ τοῦ αὐτοῦ Κανονισμοῦ, ἵνα ὑποβάλω ὑμῖν καὶ τὴν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἔκθεσιν.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος τὰς δημοσίας διαλέξεις ἐθεώρησεν ἀείποτε ἓν τῶν τελεσφορωτέρων μέσων πρὸς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων· καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐκαναὶ διαλέξεις γίνονται. Ἀλλ' ὡς πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀτελῆ, καὶ βαθμηδὸν διαῤῥυθμίζονται καὶ τελειοποιοῦνται, οὕτω καὶ αἱ δημόσιαι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διαλέξεις πολλὰς εἶχον τὰς ἐλλείψεις, ἃς βαθμηδὸν ἡ πεῖρα καταδείξασα προεκάλεσε τὴν ἀνάγκην τῆς κατὰ τὸ ἐνὸν θεραπείας αὐτῶν πρὸς μείζονα ὠφέλειαν τῶν ἀκροωμένων. Τὰ κατωτέρω ῥηθησόμενα θέλουσι μαρτυρήσει περὶ τῶν λεγομένων μου.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἑξαμηνίας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου ὡρίσατο τὸ πρόγραμμα τῶν γενικῶν θεμάτων, ἐν οἷς δέον κυρίως ἵνα περιλαμβάνωνται αἱ δημόσιαι διαλέξεις. Τὸ ῥηθὲν πρόγραμμα περιεῖχε τὰς ἑπομένας διαιρέσεις·

ά) Γεωγραφικά, β') Ἱστορικά, γ') Φιλοσοφικά, δ') Ἐπιστημονικά, έ) Ἠθικά, ς') Οἰκονομολογικά. Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἀκολούθως ὁρισθέντων τῶν εἰδικῶν θεμάτων καὶ τῶν ἀγορητῶν, διετυπώθη τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ὅπερ καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων προεδημοσιεύθη ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας. Συνάμα ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συνεννοήθη καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ τῶν Λεσχῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὡς πρὸς τὰς περὶ δημοσίων διαλέξεων γενικὰς ἀρχάς, καὶ οὕτως ἤρξατο τὸ ἔργον.

Ἡ τοιαύτη προπαρασκευαστικὴ ἐργασία συνετέλεσεν οὐ μικρόν, ά) ὅπως αἱ δημόσιαι διαλέξεις ἐξακολουθήσωσι μέχρι τέλους τῆς ἑξαμηνίας σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς· β') ὅπως διαλέξεις πραγματευόμεναι περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μὴ χωρίζωνται διὰ μακροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μὴ διακόπτηται ἐπὶ μακρὸν ἡ συνέχεια ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἀκροατηρίου· καὶ γ') ὅπως στενώτερον συνδεθῶσι μετὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ οἱ ἄλλοι Σύλλογοι καὶ αἱ Λέσχαι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ ἐνὸν βάσεων ἐργαζόμενοι ὡς πρὸς τὰς δημοσίας διαλέξεις.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, παρακαλῶ ἵνα λάβητε ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ ἀκροατήριον κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ἐφοίτα τακτικῶς εἰς τὰς διαλέξεις· ἡ αἴθουσα ἡμῶν ἦν πάντοτε σχεδὸν πλήρης· πολλάκις μάλιστα ἔξω τῆς αἰθούσης ἀκροαταὶ ἱστάμενοι μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ἠκροῶντο τοῦ ῥήτορος. Μόνον τὸ γυναικεῖον φῦλον σπανιώτατα ἐτίμα διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν ἡμετέραν αἴθουσαν· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῆς ἡμετέρας κοινωνίας λίαν εὐάριθμοι ἐνίοτε ἐνεφανίζοντο. Καὶ χαρὰν ἀληθῶς ἐνδόμυχον αἰσθανόμεθα πάντες, βλέποντες τοῦ λαοῦ τὴν τάσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὸν φωτισμόν· ἀληθῶς, Κύριοι, ἡ ἕξις καθίσταται δευτέρα φύσις. Ἐργάται τινὲς καὶ πλεῖ-

στοι ὅσοι τῶν νέων, καὶ τοῦτο παρετήρουν μετ' ἀμυθήτου ἀγαλλιάσεως, ἦσαν οἱ τακτικοὶ εἰς τὰς πλείσας τῶν δημοσίων διαλέξεων. Δὲν χαίρει ἐπὶ τούτῳ ὁ Σύλλογος; δὲν συναισθάνεται ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ δὲν ματαιοῦνται; Ἡ τοιαύτη τοῦ δημοσίου ἐκτίμησις τῶν ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ αὐτοῦ καμάτων τοῦ Συλλόγου, δὲν ἐγγυῶνται ἡμῖν, ὅτι πᾶσα ἐνέργεια αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων στεφθήσεται μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας; Ναί! θαρσῶμεν καὶ καρτερικῶς ἐργαζώμεθα.

Καὶ ἄλλο τι ἄξιον παρατηρήσεως ὑπάρχει. Ἐν τισι τῶν προηγουμένων ἐτῶν, μὴ ὑπάρχοντος ῥητοῦ νόμου κανονίζοντος τὰς περὶ δημοσίων διαλέξεων διατυπώσεις, ἐνίοτε ἀπῆν τῶν δημοσίων διαλέξεων ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸ προεδρεῖον Κοσμήτωρ, μόνοι δὲ παρίσταντο οἱ τοῦ Συλλόγου ὑπάλληλοι. Κατὰ τὴν παροῦσαν ἐξαμηνίαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτρ. ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ τεταγμένος ἵνα ἐποπτεύῃ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ἦν σχεδὸν πάντοτε παρών· ἡ τακτικὴ αὕτη ὑποχρεωτικὴ παράστασις αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον σοβαρώτερον ἀνεδείκνυε, καὶ τὴν τάξιν αὐστηρὰν διετήρει, καὶ τὸ ἀκροατήριον προσείλκυεν. Ἡ τοιαύτη ἐπὶ τὸ κρεῖττον ὡς πρὸς τοῦτο μεταβολὴ ὀφείλεται ἰδιαζόντως εἰς τὸν νέον Κανονισμὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἂν πάντες ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ ἀτελέστερος νόμος ἐστὶν αἱρετώτερος τῆς ἀναρχίας, οὐδεὶς ὅμως δύναται ἵνα ἀρνηθῇ, ὅτι ὅσον νόμος τις τελειότερος καθίσταται, τοσοῦτον εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων συντελεῖ, καὶ ἕκαστον διδάσκει ἵνα σέβηται, καὶ ἐκπληροῖ ἀπαρεγκλίτως τὸ καθῆκον αὐτοῦ.

Εἴπωμεν ἤδη καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημοσίων διαλέξεων. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου, οὐδέποτε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ χειμερινῇ ἐξαμηνίᾳ ἐγένοντο τοσαῦται δημόσιαι διαλέξεις, ὅσαι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Αἱ δημόσιαι διαλέξεις κατὰ τὴν παροῦσαν ἐξαμηνίαν εἰσὶ μέχρι σήμερον 41 τὸν ἀριθμόν, ἤρξαντο δὲ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους· ἤθελον δὲ ὑπερβῆ καὶ τὰς ἑξήκοντα, ἂν μὴ ἡ βροτολοιγὸς χολέρα ἐνέσκηπτεν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν. Λυποῦμαι πολύ, διότι δὲν δύναμαι ἵνα ὑποβάλω ὑμῖν ἀνάλυσιν ἑκάστης τῶν διαλέξεων τούτων. Πάντα λίθον ἐκίνησα ἵνα κατορθώσω τοῦτο· ἀλλὰ κατέστη ἀδύνατον· καὶ ἐπιστολαὶ ἐπανειλημμέναι ἐγράφησαν πρὸς ἕκαστον τῶν ἀγορητῶν, καὶ πρός τινας τούτων ἰδίᾳ ὅ τε ἀξιότιμος Γεν. Γραμματεὺς καὶ ἐγὼ ἀπετάθημεν, καὶ ἔν τισι τῶν τοῦ Συλλόγου συνεδριάσεων ὑπόμνησις ἐγένετο, ἀλλ' ὀλίγοι τῶν ἀγορητῶν εὐηρεστήθησαν ἵνα μοὶ διαβιβάσωσι περίληψιν τῶν διαλέξεων αὐτῶν.

Συνεπείᾳ τῶν ἀνωτέρω θέλω περιορισθῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ὀνοματικὴν ἁπλῶς μνημόνευσιν τῶν θεμάτων. Ὁ δὲ Σύλλογος ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν δυσχέρειαν ταύτην, ἥτις καὶ τὴν ἀναγκαίαν τῷ Συλλόγῳ τάξιν διαταράττει, θέλει βεβαίως ἀποφασίσει τὸ δέον, ἵνα καὶ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Κανονισμοῦ τηρῆται οὐχὶ κατὰ τύπον μόνον.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποβάλλω ὑμῖν, ὅτι ἀγορηταὶ κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν ἑξαμηνίαν ἦσαν οἱ κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς, Ἡρ. Βασιάδης, Ἀθ. Βερναρδάκης, Α. Δημητριάδης, Κ. Καραθεοδωρῆ, Ἰ. Καρολίδης, Π. Καλλιβούρσης, Γ. Λαζόπουλος, Δ. Μαλιάδης, Μ. Παρανίκας, Ἀ. Σπαθάρης καὶ Γ. Χασιώτης. Τὰ δὲ γενικὰ θέματα ἦσαν ἱστορικά, φιλολογικά, ἐπιστημονικά, ἠθικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ κατὰ τὸ ὁρισθὲν πρόγραμμα. Ἐκτὸς δὲ τούτων προσετέθησαν καὶ τὰ φιλοσοφικά. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῶν Ἱστορικῶν.

Ἱστορικά. Ὁ κ. Χασιώτης ἐν τῇ ά. αὐτοῦ διαλέξει ἐδίδαξε τὰ περὶ Ἰουλίου Καίσαρος· ἐν δὲ τῇ β'. εἰσαγωγὴν εἰς τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων. Ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδίδαξε συνέχειαν εἰσαγωγῆς εἰς τὴν γενικὴν Ἱστορίαν. Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ἐδίδαξεν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας. Ὁ κ. Γ. Λαζόπουλος ἐν μιᾷ διαλέξει ἐδίδαξε περὶ τῶν κατακτήσεων τῶν Ἀράβων ἐν Ἀρμενίᾳ. Ὁ κ. Δημητριάδης ἐν μιᾷ διαλέξει περὶ τῶν τελευταίων περιπετειῶν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Βιβλιοθήκης. Τὸ ὅλον τῶν ἱστορικῶν διαλέξεων ἀναβαίνει εἰς δέκα.

Φιλολογικά. Ὁ κ. Ἡρ. Βασιάδης ἐν μιᾷ διαλέξει ἐδίδαξε περὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἐν μιᾷ διαλέξει περὶ τοῦ μεταξὺ Δημοσθένους καὶ Αἰσχίνου ἀγῶνος. Ὁ κ. Ἰ. Καρολίδης ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις διαλέξεσι, περὶ διαιρέσεως τῶν Ἀρίων γλωσσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ περὶ τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν, ἐν τῇ πέμπτῃ, ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης. Ὁ κ. Α. Δημητριάδης ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀνάλυσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ ὅλον τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων ἀναβαίνει εἰς 9.

Ἐπιστημονικά. Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ ἐδίδαξεν ἐν 7 διαλέξεσι συνέχειαν ὑγιεινῆς. Ὁ κ. Ἀ. Σπαθάρης ἐν ἓξ διαλέξεσι Κοσμογραφίαν. Ὁ κ. Δ. Μαλιάδης ἐν δυσὶ διαλέξεσι Περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ δικαίου. Τὸ ὅλον 15.

Φιλοσοφικά. Ὁ κ. Π. Καλλιβούρσης ἐν μιᾷ διαλέξει ἐδίδαξε Περὶ ἐγκεφάλου ψυχολογικῶς θεωρουμένου· ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν μιᾷ ὡσαύτως διαλέξει ἐδίδαξε Περὶ φαντασίας. Τὸ ὅλον 2.

Ἠθικά. Ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν τρισὶ διαλέξεσιν ὡμίλησε Περὶ ἠθικῶν ἐνστιγμάτων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ Περὶ πατριωτισμοῦ καὶ θείου ἔρωτος. Τὸ ὅλον 3.

Οἰκονομολογικά. Ὁ κ. Ἀθ. Βερναρδάκης ἐν τῇ πρώτῃ διαλέξει ἀνέγνω Περὶ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσθμοῦ αὐτῆς· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ Περὶ τελωνείων καὶ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος. Τὸ ὅλον 2.

Οὗτός ἐστιν ὁ ὀνοματικὸς κατάλογος τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην μέχρι σήμερον γενομένων δημοσίων διαλέξεων, ἐκτὸς τῆς κατὰ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν γενησομένης ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου διαλέξεως Περὶ τῆς ἐννεαημέρου Βασιλίσσης Ἰωάννας.

Ἤλθομεν ἤδη εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἄλλων Συλλόγων καὶ Λεσχῶν γενομένων διαλέξεων. Πρός τε τοὺς Συλλόγους καὶ τὰς Λέσχας ἐπέμφθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ Προεδρείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἵνα διαβιβάσωσι τὰς περιλήψεις τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῶν γενομένων κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην διαλέξεων. Δύο μόνον ἔπεμψαν τοιαύτας, ἡ Ἐφορία τῆς Λέσχης *Μνημοσύνης* ἐν Φαναρίῳ καὶ τὸ Προεδρεῖον τοῦ Φιλεκπαιδευτ. Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία*. Καὶ ἡ μὲν ἐφορία τῆς Λέσχης Μνημοσύνης διεβίβασεν ἡμῖν ἔκθεσιν συνοπτικὴν τῶν ἐν αὐτῇ γενομένων δημοσίων διαλέξεων· κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων τῆς ῥηθείσης Λέσχης κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν ἑξαμηνίαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871—1872 διῃρέθη εἰς 9 σειράς· αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι· 1) Ἀναλύσεις δραμάτων, 2) Ἀνάλυσις ῥητορικῶν λόγων, 3) Ἀρχαιολογικά, 4) Ἱστορία, 5) Φυσικὴ Γεωγραφία, 6) Πολιτικὴ οἰκονομία, 7) Φυσικὴ Ἱστορία, 8) Καλλιτεχνικά, 9) Φυσικομαθηματικά.

Ἐκ τούτων ἡ ἀνάλυσις ῥητορικῶν λόγων, δραμάτων καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ οὐδόλως ἐδιδάχθησαν, διότι ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἐνσκήψασα χολέρα ἐπήνεγκε τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν νυκτερινῶν μαθημάτων μέχρι τῆς 11ης Ἰανουαρίου, καὶ διότι ἐκωλύθησάν τινες τῶν ἀναδεξαμένων σειρὰν μαθημάτων.

Ἐκ τῆς φυσικῆς γεωγραφίας ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Ἰ. Καρολίδου τρία μαθήματα γενόμενα ἡμέραν ἀντὶ νυκτός, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἀναγκαίας μεταβολῆς τῆς ἐν τῷ προγράμματι τάξεως. Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο δύο διαλέξεις ὁ δικηγόρος κ. Ἀλέξανδρος Ἰσμυρίδης καὶ ἀποδημήσας ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Σεμηριώτου, ὁμιλήσαντος Περὶ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν.

Τακτικῶς ἐδιδάχθησαν ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Γ. Ἀποστολίδου, ἡ δὲ φυσικὴ Ἱστορία καὶ τὰ Καλλιτεχνικὰ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Αἰμυλίου Νοννότη καὶ Κ. Ζαχαριάδου.

Τὰ ἡμερήσια μαθήματα γενόμενα κατὰ Κυριακὴν δὲν περιελήφθησαν ἐν τῷ δημοσιευθέντι προγράμματι, ἀφεθέντα ἐλεύθερα κατά τε τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος καὶ τὸ συνεχὲς ἢ μὴ αὐτῶν.

Ταῦτα δ' ἐδίδαξαν οἱ ἑξῆς·

Στ. Βουτυρᾶς ὁμιλήσας Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ιέ αἰῶνα, ἐξέθηκε λεπτομερῶς τοὺς ἀγῶνας καὶ μόχθους, οὓς ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες πρόσφυγες διὰ τὴν διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ.

Μιλτ. Καραβοκυρὸς Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ Λίγκολν ὁμιλήσας, περιέγραψε τὰ ἔκτακτα προτερήματα τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐξ ἀσήμου οἰκογενείας ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕπατον τῶν ἀξιωμάτων ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ πολιτείᾳ, καὶ κατέπαυσε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας. Ἐξέθηκεν ἐν δευτέρᾳ διαλέξει τὰ κατὰ *τὴν δίκην τῶν ἑπτὰ ἐπισκόπων τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας*, κατασήσας ἐμφανῆ τὰ αἰσθήματα, ὑφ' ὧν ἐνεφορεῖτο ἡ φιλελευθέρα μερὶς τοῦ Ἀγγλικοῦ κλήρου. Ἐν δὲ τρίτῃ διαλέξει ὡμίλησε Περὶ *τῶν συστημάτων τῶν φυλακῶν*.

Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ὡμίλησε Περὶ τῆς *περὶ τὸ διανοεῖσθαι ἐλευθερίας*, ἧς ἐξέθηκε τὴν σωτήριον ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, εἰς τὴν γέννησιν τῆς θρησκευτικῆς μεταῤῥυθμίσεως ὑπὸ Λουθήρου καὶ Καλβίνου, καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν πολιτευμάτων ἰδίᾳ δὲ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἡρ. Βασιάδης ἐν δυσὶν ἐπίσης διαλέξεσιν ἐξιστόρησε τὰ *τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν ἐν Σικελίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν*, καὶ ἤρξατο *τῆς βιογραφίας τοῦ Τιμολέοντος*, ὃν ὑπέδειξεν ὡς ἕνα τῶν θαυμασιωτάτων χαρακτήρων τῆς ἀρχαιότητος.

Γ. Ἀποστολίδης Περὶ *φορολογίας* ἐποιήσατο δύο διαλέξεις, ὁρίσας τὴν φύσιν τῶν φόρων καὶ ἐκθεὶς τὰς ἀρχὰς καλοῦ συστήματος φορολογίας· τρίτην δὲ διάλεξιν *περὶ παθῶν*, ὑποδείξας τό τε ὠφέλιμον καὶ ἐπιβλαβές, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν.

Ἀβρ. Μαλλιάκας ποιησάμενος *ἀνάλυσιν τῶν ωφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους*, ἐξέθηκε τὴν ἐπὶ τούτου ἠθικὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν.

Κ. Ζαχαριάδης *περὶ τῶν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ιέ. καὶ ις΄. αἰῶνος* ὁμιλῶν, προοιμιάσατο ἱκανὰ περὶ τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων.

Ἱπποκράτης Ταυλάριος *περὶ τῆς συναφείας τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ* πραγματευθείς, ἀπέδειξε μεταξὺ ἄλλων τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐπεκράτησεν ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀθ. Σεμηριώτης *περὶ δουλείας* ὁμιλήσας ἐξέθηκε τὴν κατάστασιν τῶν δούλων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, εἰπών τινα περὶ τῶν γενεσιουργῶν λόγων τῆς δουλείας.

Ἐγένοντο λοιπὸν μέχρι τῆς 23 Ἀπριλίου ἐν συνόλῳ 32 μαθήματα. Ἐκ τούτων 18 ἡμερήσια, ὧν τὰ τρία μετενεχθέντα ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν νυκτερινῶν μαθημάτων, ὡς εἴρηται, καὶ 14 νυκτερινῶν.

Τὸ δὲ προεδρεῖον τοῦ Φιλεκπαιδευτ. Συλλόγου *Μικρὰ Ἀσία* διεβίβασεν ὡσαύτως εἰς τὸν Σύλλογον ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ 1871—1872 Συλλογικὸν ἔτος διδαχθέντων ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ δημοσίων μαθημάτων ἐν τῇ ἑλλ. καὶ τουρκικῇ γλώσσῃ. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὡρίσθη, ὅπως τὰς μὲν Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς αἱ δημόσιαι διαλέξεις γίνωνται εἰς τὴν Τουρκικήν, χάριν τῶν πανταχοῦ τῆς πρωτευούσης διεσπαρμένων Μικρασιανῶν, τῶν ἀγνοούντων εἰσέτι τὴν ἑλληνικήν, τὰς δὲ λοιπὰς εἰς τὴν ἑλληνικήν. Εἰς τὰ τουρκιστὶ διδασκόμενα μαθήματα ἐφοίτων τακτικῶς ἱκανοὶ Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀρμένιοι. Τῇ προτροπῇ καὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ῥηθέντος Συλλόγου συνέστησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Λέσχαι καὶ Ἀδελφότητες, οἷον ἐν Καισαρείᾳ, Ἰκονίῳ, Σίλλῃ, Πόρῳ, Σπάρτῃ, Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας, Ἀγκύρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐπιφυλάττεται δὲ ἡ ἐφορία τοῦ Συλλόγου, ἵνα ὑποβάλῃ ἐγκαίρως τὰς πληροφορίας, ἃς ἐζήτησεν ἤδη περὶ τῶν τῇ προτροπῇ αὐτοῦ συστάντων δημοσίων σωματείων, τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκπληρώσεως ὧν ἐπιδιώκουσι σκοπῶν.

Διαλέξεις δημόσιαι ἐγένοντο 53

Εἰς Ἑλληνικὴν μὲν γλῶσσαν

Ὁ κ. Ι. Ταυλάριος Περὶ Βασιλείου Μακεδόνος διάλεξις 1
» » Περὶ γυναικῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ. 4
» » Περὶ Ἡρακλείου καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. 1
» » Περὶ Οἰκουμ. Συνόδου. 2
» » Περὶ πάλης Λατινισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν μεσαίωνα. 1
Ὁ κ. Κ. Ζαχαριάδης Περὶ Καπιτωλίου. 1
» » Περὶ γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων γενομένων μέχρι τοῦ ιέ. αἰῶνος. 1
Ὁ κ. Ι. Καρολίδης ἀνάλυσιν τοῦ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον ποιήματος τοῦ Μουσαίου. 1
» » Ὑγιεινήν. 3
» » Περὶ Μικρᾶς Ἀσίας ἐν γένει. 3
» » Μετεωρολογικά. 1
Ὁ κ. Α. Χ. Παπᾶς Περὶ Σωκράτους. 2
Ὁ κ. Β. Βήζενθαλ Περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς τέχνης ἐπὶ τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων. 1
» » Περὶ χοροῦ παρὰ διαφόροις ἔθνεσι ἔν τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις χρόνοις. 1
Ὁ κ. Β. Γαβριηλίδης Περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Ἑλληνο-χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς αὐτοῦ. 1
Ὁ κ. Γ. Ἀριστάρχης Περὶ τῆς παρ' Ἄραψιν ὀρυκτολογίας. 1
Ὁ κ. Θ. Φαληρεὺς Βοτανικήν. 1
Ὁ κ. Γ. Ἀποστολίδης Περὶ Ἑβραίων καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. 1
Ὁ κ. Γ. Λαζόπουλος Περὶ πολέμων καὶ κατακτήσεων τῶν Ἀράβων ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ. 1
Ὁ Ἱερολογιώτατος Κ. Ἀθανάσιος ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἁγ. Ἀμασείας, Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπινου γένους κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ. 1
Ὁ κ. Μ. Καραβοκυρὸς Περὶ προσωποκρατήσεως ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. 1
Ὁ κ. Β. Φαρσῆς Περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστημότητος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὡς πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα. 1

Τριάκοντα μία διαλέξεις.

Εἰς Τουρκικὴν δὲ γλῶσσαν

Ὁ κ. Εὐ. Μισαηλίδης Περὶ Λεσχῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ὠφελημάτων. 1
» » Περὶ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ προαγωγῆς τῶν γραμμάτων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. 1
Ὁ κ. Ἀ. Χ. Παππᾶς Περὶ Λεσχῶν, Ἀδελφοτήτων, Συλλόγων ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν. 1
Ὁ κ. Γ. Καρολίδης ἀρχὰς κοσμογραφίας. 1
Ὁ κ. Μ. Σισμάνογλους Περὶ Γεωργίας. 1
» » Περὶ βιομηχανίας. 1
» » Περὶ ἐμπορίου. 1
Ὁ κ. Β. Γαμβέρογλους Ὑγιεινήν. 3
Ὁ κ. Τεβφὶκ Βέης Περὶ πέψεως. 1
Ὁ κ. Θ. Τελλόγλους Περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ θήλεος φύλου. 1
Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ἱεροδ. Περὶ ἀνατροφῆς. 1
Ὁ κ. Β. Βήζενθαλ Περὶ ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων καὶ τῶν προλήψεων. 1
Ὁ κ. Νι Θ. Σουλλίδης Ὀθωμανικὴν ἱστορίαν ἐν συγκρίσει τῶν Ὀθωμανικῶν καὶ μὴ ὀθωμανικῶν πηγῶν. 8

Εἴκοσι δύο διαλέξεις.

Ἰδοὺ ἐν συνόψει πᾶν ὅ,τι ἐν γένει ἀφορᾷ τὰς κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν ἐξαμηνίαν γενομένας δημοσίας διαλέξεις ἔν τε τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, ἐν τῇ Λέσχῃ *Μνημοσύνῃ* καὶ ἐν τῷ Φιλεκπαιδ. Συλλόγῳ *Μικρὰ Ἀσία*. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνωτέρω ἔκθεσιν δύναται βεβαίως ἵνα ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῆς ὡς τελικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ λαὸς ἡμῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εὐκρινεστέραν συνείδησιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διαμορφώσεως κτώμενος, φιλομαθέστερος καθίσταται, ὅτι ἡ διάθεσις τῶν δυναμένων ἵνα ἕκαστος κατὰ τὸ ἐνὸν παράσχῃ ἑαυτὸν χρήσιμον τῷ πλησίον διὰ τῆς διδασκαλίας ὁσημέραι αὔξει καὶ παγιοῦται· ὅτι ἡ διὰ τῶν γραμμάτων μεθ' ἡμῶν κοινωνία τῶν ἑτεροεθνῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐπὶ σταθερῶν βάσεων προερχομένη ἀδελφικὴ συμπάθεια βραδέως μέν, ἀλλὰ πραγματικῶς παρασκευάζεται· καὶ τελευταῖον, ὅτι βαθμηδὸν προχωροῦμεν εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ἐν ᾗ ὁ ἄνθρωπος μανθάνει ἵνα σέβηται τὸ καθῆκον αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν τούτου ἱερώτερον θεωρῇ. Ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν αὐτῶν σκέψεων κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος διατελῶν, παρακαλῶ τὸν Σύλλογον ἵνα ἐπιψηφίσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀκαμάτους ἡμῶν ἀγορητάς, οἵτινες λίαν φιλοφρόνως πρὸς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ ἀνταπεκρίθησαν, καὶ δεύτερον ἵνα ἐκφράσηται δημοσίᾳ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ εὐχαρίστησιν πρὸς τὸ φιλομαθὲς καὶ καρτερικὸν Κοινόν, ὅπερ διηνεκῶς ἐφοίτα εἰς τὰς ἡμετέρας διαλέξεις, δικαιοῦν τὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ προσπαθείας τοῦ Συλλόγου.

Συνάμα δὲ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος παρακαλεῖται, ἵνα διαβιβάσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὰς Λέσχας καὶ τοὺς Συλλόγους, οἵτινες ὑπέβαλον αὐτῷ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῶν γενομένων διαλέξεων, καὶ κατέδειξαν κατὰ πόσον κήδονται τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Περαίνων, Κύριοι, τὴν παροῦσάν μου ἔκθεσιν, συναισθάνομαι χαρὰν ἐνδόμυχον, ἐφ' ὅσον ἀναλογίζομαι τὰς ἀγαθὰς συνεπείας τῶν γενναίων τούτων ἀγώνων. Χαίρω καὶ πάλιν χαίρω· ἀλλὰ τὴν χαράν μου ταύτην θορυβεῖ ταύτην τὴν στιγμὴν μία λύπη, ὅτι μοῦ ἐστέρησαν τὰ μέσα, ἵνα ἐκπληρώσω ὁλοσχερῶς καὶ τοῦτο τὸ καθῆκόν μου, ὑποβάλλων τῷ Συλλόγῳ περίληψιν ἑκάστης τῶν δημοσίων διαλέξεων· ἀλλ' ἐὰν ἀκολούθως κατορθωθῇ, ἵνα ληφθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι σημειώσεις παρ' ἑκάστου τῶν ἀγορητῶν, καὶ τοῦτο, Θεοῦ θέλοντος, θέλω πράξει· ἄλλως, ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θέλει κατορθωθῇ διὰ τῶν περὶ τούτου παρὰ τοῦ Συλλόγου ληφθησομένων ἀναγκαίων μέτρων. Ὅθεν ἐξαιτούμενος συγγνώμην ἐπὶ τῇ ἀκουσίᾳ ταύτῃ ἐλλείψει, καταπαύω τὸν λόγον.

Ὁ δὲ Εἰδικὸς Γραμματεὺς κ. Ν. Τσιγαρᾶς ἀναγινώσκει τὴν Περὶ τῶν ἐτησίων τοῦ Συλλόγου ἐργασιῶν ἔκθεσιν αὐτοῦ, καὶ ἰδίᾳ Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενομένων ἀναγνωσμάτων, ἀνερχομένων εἰς εἴκοσι τέσσαρα, καὶ τῶν διαφόρων ἐκθέσεων, συμποσουμένων εἰς δέκα ἕξ,

καὶ τῶν ἐν ταῖς τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου ληφθεισῶν ἀποφάσεων.

Μετὰ τοῦτον ὁ βιβλιοφύλαξ κ. Ἀλ. Μαυρογένης ἀνέγνω τὴν Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης ἔκθεσιν αὐτοῦ, καὶ ἀνέφερεν ὀνομαστὶ τοὺς εἴτε βιβλία εἴτε χρήματα προσενεγκόντας πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΚΘ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 28 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α) Εὐχαριστήριον τοῦ κ. Ν. Ἰ. Ῥάλλη ἐκ Περγάμου, μέλους ἀντεπιστέλλοντος, καὶ ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν 2 ὀθωμ. λιρῶν, καὶ ἑκατὸν ἀντιτύπων τῆς περὶ Περγάμου μονογραφίας του καὶ δεκατριῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν.

Παρεπέμφθη εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐπιτροπήν.

β') Ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου «Μικρὰ Ἀσία» προσκαλοῦντος τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν, γενησομένην τὴν προσεχῆ Κυριακήν.

γ') Ἐπιστολὴν τοῦ κ. Εὐαγγέλη Βαλλιάνου, προτείνοντος ποιητικὸν ἀγῶνα, οὗ ἔπαθλον ἔσεται 1000 δραχμαὶ δοθησόμεναι τῷ ἀριστεύσοντι ποιητῇ τραγῳδίας.

Παρεπέμφθη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

δ') Εὐχαριστήριον τῆς κοινότητος τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Νεαπόλεως διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ὡς ὑποτρόφου τοῦ Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου.

ε—ς') Ἐκθέσεις τοῦ Α. Προικοννήσου κ. Γεδεὼν καὶ τῶν ἐφόρων τῆς ἐν Καισαρείᾳ κώμης Ἰντζέσου περὶ τῶν σχολείων αὐτῶν.

Παρεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπήν.

Ἀγγέλλονται τὸ ϛ'. ὡς τακτικὰ μὲν μέλη οἱ κ.κ. C. Cookson, ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας, Δ. Πληθωνίδης, συντάκτης τοῦ Τύπου, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ κ. Bertheraud Γ. Γραμματ. τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἑταιρίας, καὶ δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας γίνονται δεκτοί.

Εἶτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς κ. Γ. Χασιώτης ἀναγινώσκει τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 1871—1872.

Κύριοι!

Ἐνῷ πολλὰ καὶ ποικίλα εἰσὶν ἀνατεθειμένα τῷ Γενικῷ Γραμματεῖ ἔργα, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ὁ Κανονισμὸς ἀπαιτεῖ ἔκθεσιν, παρὰ περὶ τῆς ἀλληλογραφίας, διότι δι' αὐτῆς ἐκδηλοῦνται κάλλιον αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι αὐτοῦ ἐνέργειαι καὶ σχέσεις. Ἡ ἀλληλογραφία ἐστὶν ὁ ἀλάνθαστος γνώμων τῆς σημασίας καὶ εὐρύτητος παντὸς σωματείου, καὶ ὁ ἄριστος σύνδεσμος αὐτοῦ μετὰ παντὸς τὸν αὐτὸν ἢ καὶ παραπλήσιον ἐπιδιώκοντος σκοπόν. Δικαίως ἄρα οἱ νομοθέται τοῦτο ὡς κύριον τοῦ Γραμματέως ἔργον ἔθεσαν, καὶ τούτου λόγους καὶ εὐθύνας ᾔτησαν· ἐπικαλοῦμαι δὲ τὴν ὑμετέραν ἐπιείκειαν, ἂν αὕτη τε καὶ ἡ ἀνάλυσις αὐτῆς εἰς χεῖρας νεαρὰς ἐμπιστευθεῖσα μὴ φανῇ ἀξία τῆς τε ὑποθέσεως καὶ τῆς προθέσεως πάντων τῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου πονούντων.

Α'. μέρος.

Γενικόν.

Ἡ ἀλληλογραφία πολλὴ καὶ ποικίλη οὖσα ἀπαιτεῖ ἀριάδνειον μίτον, ἵνα διεξέλθῃ τις αὐτὴν ἀσφαλῶς. Τοιοῦτος δὲ μίτος ἐστὶν ἡ τακτικὴ διάταξις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ διαίρεσις. Ἡ ἀλληλογραφία ἐστὶν ἐπιζολιμαία κοινωνία τοῦ Συλλόγου μετ' ἄλλων, τοῦτ' ἔστι δι' ἀποστολῆς καὶ λήψεως ἐπιστολῶν πραγματευομένων περὶ πραγμάτων ἀναφερομένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ ὁπωσδήποτε σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτὸν ἐχόντων· ἔστιν ἡ πραγματικὴ παράστασις τῶν αἰσθημάτων καὶ σκέψεων τῶν συναλλασσομένων, δι' ὧν οὐ μόνον νέα ἐσαεὶ ἀναγεννῶνται ζώπυρα ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ σταθερωτέρα καὶ παγιωτέρα καθίσταται ἡ σύνδεσις, ἡ τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἐν παντὶ παράγουσα.

Τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ πρότερον ὁ Σύλλογος ὡς τῶν οὐσιωδῶν εἶχεν ὁρίσει, ἀλλ' ὁ στενὸς αὐτοῦ κύκλος στενὴν καὶ περιωρισμένην ἀπῄτει καὶ ταύτην. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω τὸ πρᾶγμα ἀπό τινος χρόνου. Ἡ δεινὴ τῆς Περαίας ἐκείνη πυρκαϊά, ἡ τὰ πάντα ἀποτεφρώσασα, ἵνα μὴ διαψεύσῃ τοὺς λιγεῖς ἀγορητάς, ὧν κυριωτάτη ὕλη ἦν ἡ ἐκτραγῴδησις τῆς παρακμῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ Συλλόγου, ἔδειξε καὶ αὐτοῖς ἔτι τοῖς οὕτως ἐν τοῖς ἑδωλίοις τοῦ προεδρείου καθημένοις, ὅτι οὐδὲ καὶ τὰ στοιχεῖα δύνανται νὰ καταστρέψωσι τὴν παρ' ἡμῖν ἐνσαρκωθεῖσαν ἰδέαν, ὅτι διὰ τοῦ συνεταιριστικοῦ καὶ συλλογικοῦ τούτου πνεύματος δυνάμεθα μέγα τι εἰς πέρας νὰ φέρωμεν, ἂν μετὰ τῆς αὐταπαρνησίας ἐκείνης καὶ τοῦ ζήλου ἐργαζώμεθα, ὃν παρὰ τοῖς μικρὸν ἀφισταμένοις ἡμῶν πατράσιν ἐβλέπομεν. Ἐκ τοιαύτης δὲ δραστηρίου ἐνεργείας νέα ζωὴ τοῦ Συλλόγου παραχθεῖσα γενναίους τοὺς καρποὺς ἀπήνεγκε, παρασκευάσασα καὶ εἰς φῶς ἀγαγοῦσα τὸν νέον ἡμῶν Κανονισμόν.

Ἀντιπρόσωπον τῶν φρονημάτων καὶ σκέψεων ὑμῶν τὸ Προεδρεῖον ἔσπευσε μετὰ τοῦ νέου Κανονισμοῦ διὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ Ἐγκυκλίου, εἰς πολλὰ τυπωθείσης ἀντίτυπα, νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν νέαν τοῦ Συλλόγου φάσιν, ἐν ᾗ παρίσταται σαφῶς ὁ τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων σύνδεσμος μετὰ τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας, τῆς κατωτέρας μάλιστα, τῆς σταθερᾶς ταύτης καὶ ἀκραδάντου βάσεως πάσης μαθήσεως ἑκάστου ἔθνους. Καὶ ἀληθῶς ἡ τῶν γραμμάτων καλλιέργεια καὶ φιλολογικὴ μελέτη ἐν Ἀκαδημίαις καὶ παρὰ λογίων ἐγγηρασάντων ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπιδιωκομένη ἠδύνατο μὲν ν' ἀποφέρῃ καρπούς τινας καὶ ἐνταῦθα, ὡς μέχρι τοῦδε ἔγεινε καὶ γίγνεται, ἀλλ' ὅπως ἐπιτευχθῇ τοῦτο βέλτιον, ἔδει πρῶτον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀνάγκαι τῆς ἡμετέρας χώρας. Ἡ εὐρύτης λοιπὸν τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν προελθοῦσα, νέαν περίοδον ἀναγράφει, δι' ἧς θὰ δυνηθῶμεν, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ ἐξεθέμεθα, νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ πλούτη τῆς ἡμετέρας πατρίδος, τὰ καταλειφθέντα νεκρὰ καὶ ἀκαλλιέργητα διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀπαιτουμένης παιδείας καὶ τῶν ἀναγκαίων γνώσεων.

Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου καθιερώσατε ἐν τῷ Κανονισμῷ πρακτικώτατον καὶ τελεσφόρον μέτρον, τὴν σύστασιν τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν, εἰς ἃς ἀνετέθησαν πρὸς παρασκευὴν καὶ μελέτην εἰδικὰ ἔργα, ἵνα ὑποβάλλωνται ὡς προητοιμασμένη πνευματικὴ τροφὴ ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου.

Τὴν νέαν ταύτην τοῦ Συλλόγου φάσιν ἀσμένως μὲν ἀπεδέχθη ἡ κοινὴ γνώμη, διὰ τῶν ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ δημοσίων αὐτῆς ὀργάνων εὐμενέστατα ἐκφρασθεῖσα, προθύμως δὲ προσέδραμον ἀμέσως μὲν φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς συμπολῖται, ἱκανὰ ποσὰ ἐτησίως ὑπὲρ τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου προσφέροντες, ἀρχὴ δὲ κληροδοτημάτων ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας εἴδομεν, ὅτι καὶ ἕτεροι μιμηταὶ τῆς πρωτοβουλίας ἐκείνης πρόθυμοι προσέρχονται ἵνα καταθέσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ὀβολὸν αὐτῶν.

Καὶ τὰ πολλαχοῦ δὲ ἱδρυθέντα παραπλήσια ἐπιζημονικὰ κέντρα, μεθ' ὧν συνδεόμεθα, ἐδέξαντο μετ' ἐθνικῆς χαρᾶς τὸν νέον ἡμῶν Κανονισμόν, ἐπικροτήσαντες εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ φάσιν. Οὕτω, ὁ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων Σύλλογος δι'ἐπιζολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 26 Ἰουν. ἀπαντῶν εἰς τὴν παρ' ὑμῶν ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῷ Ἐγκύκλιον, διακηρύττει ὅτι ἅπαν τὸ ἔθνος μετ' ἀγάπης καὶ ἐλπίδος στρέφει τὰ βλέμματα εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὅστις ἐνῷ τηρεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ φιλολογικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, τείνων οὕτως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀνωτέρας καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, παρασκευάζων πεφωτισμένους τοῦ ἔθνους ὁδηγούς, καὶ κοινωνῶν μετὰ τῆς κατὰ τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην ἐπιζήμης, περισπούδαστον συγχρόνως θεωρεῖ αὐτοῦ μέλημα τὴν διὰ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μόρφωσιν τῶν λαῶν, ἥτις εἶνε ἡ εὐρυτάτη καὶ ἑδραιοτάτη πάσης προόδου κρηπίς. Τὰ αὐτὰ ἐξέφρασαν καὶ ἕτερα σωματεῖα. Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις κ. Ἰ. Πανταζίδης, μέλος ἀντεπιζέλλον τοῦ Συλλόγου, ἔγραφεν ἡμῖν ἀπὸ 8 Ἰουλίου, ὅτι τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον καὶ κατὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς ἐχαιρέτησε καὶ νῦν μετὰ τὴν ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον τροπήν, ἣν ἔλαβεν, ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ ὡς τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ὅπερ εὔχεται ἵνα ἡ φιλογένεια καὶ γενναιότης τῆς ἡμετέρας πλουσίας κοινότητος ἀναδείξῃ ἐφάμιλλον, ἢ καὶ ὑπέρτερον τοῦ παρ' αὐτοῖς πρώτου. Οἱ δ' ἐκ Κερκύρας φιλόμουσοι Ἰσραηλῖται, Ἰωσὴφ Ναχαμούλης καὶ Σαμουὴλ Μόρδος, μέλη καὶ ταῦτα ἀντεπιζέλλοντα, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου ὁμιλοῦντες ἐν τῇ ἀπὸ 7 Ἰουνίου ἐπιστολῇ αὐτῶν ἐπιλέγουσιν, «Εἴθε πλήρης ἐπιτυχία νὰ στέψῃ τὰς προσπαθείας ὑμῶν, τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ διαδιδομένων πρὸς διασκέδασιν τῆς ζοφερᾶς ὁμίχλης τῆς τε ἀμαθείας καὶ τῶν προλήψεων, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἐγένοντο ἡ μάστιξ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.» Καὶ ἄλλοθεν δὲ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ὑπὲρ τοῦ νέου ἡμῶν σκοποῦ ἐπιεικῶς πάνυ ἐκφρασθέντες,

καὶ τὰς μεταῤῥυθμίσεις ἡμῶν πάσας ἐπιδοκιμάσαντες, μεγάλως ἐνθαῤῥύνουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ νέον τοῦτο ἔργον, ὅπερ ἀνεδέχθημεν. Τὰ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη ἔτος γενόμενα καὶ αἱ σχέσεις ἡμῶν θέλουσι δείξει, ἂν κατωρθώθη νὰ βαδίσωμεν εἰς τὰ ἴχνη, ἅπερ ὁ τοῦ Συλλόγου νέος Κανονισμὸς διαγράφει ἡμῖν. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος τὸ καὶ κύριον τοῦ ἐμοῦ θέματος.

Β'. Μέρος.

Εἰδικόν.

Ἀπὸ τῆς νέας ταύτης τοῦ Συλλόγου φάσεως ὁ μὲν Σύλλογος ἔπεμψεν ἐπιςολὰς 2115, ἐκομίσατο δὲ 300 μὲν ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα, 113 ἐκθέσεις καὶ 400 διαγράμματα, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀνταλλαγεισῶν ἡμιεπισήμως. Τούτων αἱ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς *περὶ τῶν μελῶν*, αἱ δὲ *εἰς τὰς τῶν Ἐπιτροπῶν*, αἱ δὲ *εἰς τὰ τῆς βιβλιοθήκης* καὶ τελευταῖον ἄλλαι *εἰς τὰς σχέσεις ἡμῶν μετ' ἄλλων ἐπιστημονικῶν σωματείων.*

α) Αἱ περὶ τὰ μέλη ἐπιστολαί.

Αὗται εἰσι διτταί, ἤτοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀπάντησιν, ἢ εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ Συλλόγου περὶ ἄλλων ζητημάτων. Αἱ τοῦ πρώτου εἴδους ἐπιστολαί εἰσιν ὅσα καὶ τὰ ὀνομασθέντα καθ' ὅλον τὸ ἔτος μέλη. Τούτων ὀλίγοις μέν τισιν ἀπεστάλη χειρόγραφος ὅλως ἐπιστολή, τοῖς δὲ πλείστοις σχέδιόν τι ἐπὶ τούτῳ τυπωθὲν πρὸς πλείω εὐκολίαν, καὶ κατὰ τὰς περικοσμούσας ἕκαστον ἀρετὰς συμπληρούμενον ἐν τοῖς κενοῖς· διότι τὸ Προεδρεῖον λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὸ 15ον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, καθ' ὃ ὅτι πλεῖστα μέλη καὶ ἀλλαχοῦ διαμένοντα ἠδύναντο νὰ ψηφισθῶσι, παρεδέξατο τὸ πρακτικὸν τοῦτο μέτρον διευκολύνον κατὰ μέγα μέρος τὰς πολλὰς τοῦ γραφείου ἐργασίας. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, τῶν συνοδευουσῶν τὸ δίπλωμα καὶ τὸν Κανονισμόν, ἐδηλοῦτο ἥ τε αἰτία, δι' ἣν ὁ Σύλλογος ὠνόμασέ τινα μέλος, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ ἵνα οὕτω συνδεόμενος συντελῇ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ ἡμῶν ὅση αὐτῷ δύναμις. Τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διαμενόντων μελῶν ἀπήντησαν μέχρι τοῦδε δύο μὲν τοῦ παρελθόντος ἔτους μέλη, ὁ Βαρῶνος Dumast διὰ φιλελληνικωτάτης ἐπιστολῆς μεστῆς συμπαθειῶν καὶ εὐμενείας, καὶ ὁ κ. E. Schliemann, οὗ γνωστός ἐςιν ὁ ζῆλος ὑπὲρ παντὸς ὅ,τι ἑλληνικόν. Τοῦ δὲ παρόντους ἔτους 16 μὲν ἡμέτεροι φιλοφρόνως πάνυ ἀπήντησαν, 5 δὲ εὐρωπαῖοι, ὧν αἱ ἐπιστολαὶ φιλελληνικώταται δηλοῦσιν ἀριδήλως, ὅτι καὶ οἱ ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι εὐμενῶς πάνυ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου διάκεινται. Δύο δὲ ἐπεστράφησαν ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, ἀγνώςων οὐσῶν τῶν διαμονῶν αὐτῶν.

Αἱ δὲ σχέσεις τῶν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Συλλόγου ὀνομασθέντων ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων μελῶν δὲν εἶνε μὲν καὶ ὅλως ἀνθηραί, οὐχ ἧττον δεικνύουσιν εὐάρεστα ἀληθῶς σημεῖα, δι' ὧν δυνάμεθα ἐν τῷ μέλλοντι διὰ κανονικωτέρας καὶ προσφορωτέρας συνδέσεως νὰ προσλάβωμεν τὰ πλεῖστα τούτων εἰς τὰς τοῦ Συλλόγου πολλαπλᾶς ἐργασίας, ὅπως ἀληθῶς καταστῇ ἀδελφικὴ συνεννόησις τῶν διὰ κοινῶν δεσμῶν οὕτω συνδεομένων. Τὰς δὲ τοῦ παρόντος ἔτους ἐργασίας αὐτῶν θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὰς οἰκείας Ἐπιτροπάς, εἰς ἃς ἀπεστάλησαν. Τοῦτο δὲ μόνον ἐνταῦθα σημειοῦμεν, ὅτι οἱ ἀποδεχόμενοι τὸ δίπλωμα οὐ μόνον ὑπισχνοῦνται προθύμως νὰ συντελέσωσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν εὐμενῶν ἐκφράσεων ἀναπτεροῦσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἀνελάβομεν, διακηρύττοντες τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀγαλλίασιν, διότι βλέπουσιν ὅτι ὁ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Τουρκίας πρῶτος καταστὰς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος οὐ μόνον δραστηρίως προβαίνει εἰς τὸν ἐθνωφελῆ αὐτοῦ σκοπόν, ἀλλ' ὑπόδειγμα γινόμενος προκαλεῖ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὁμοίων Συλλόγων τὴν σύστασιν (ἀπόσπ. ἐπιστ. Ε. Καστόρχη ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου ἐξ Ἀθηνῶν).

Ἀλλ' ἐνῷ χαίρομεν ἐπί τε τῇ προσκτήσει τοσούτων μεγατίμων ἀνδρῶν καὶ τοῖς εὐγενέσιν αὐτῶν αἰσθήμασι, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου λυπούμεθα ἠναγκασμένοι νὰ προσγράψωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐστερήθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τοῦ διακεκριμένου τῆς Ἑλλάδος ἱστορικοῦ κ. Γ. Γροτίου, εἰς τὴν χήραν τοῦ ὁποίου κατ' ἐντολὴν ὑμῶν ἐξεφράσαμεν τὴν βαθεῖαν λύπην τοῦ Συλλόγου, οὗ μέλος ἐπίτιμον ἦν. Ἐνταῦθα κατατακτέον καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ἀειμνήστου κ. Κ. Δοσίου, ὃν τὸ Προεδρεῖον ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς θλιβερᾶς τοῦ θανάτου εἰδήσεως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ προτείνῃ μέλος ἐπίτιμον. Γνωρίζετε ὅτι ἀντὶ τῆς προτάσεως ταύτης κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἠγγέλλετο ὑμῖν, ὅτι ὁ ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις Συλλόγων μέγα πονήσας τελευτῶν τὸν βίον ἔθετο τὰς πρώτας βάσεις κληροδοτήματος, προσενεγκὼν 6000 δραχμὰς ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Διὸ τῇ τε αὐτοῦ οἰκογενείᾳ καὶ τοῖς Συλλόγοις, ὧν ἐνεργὸν μέλος ἦν, ἐξεδηλώθη ἡ βαθυτάτη πάντων ἡμῶν λύπη. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν Κερασοῦντι κ. Π. Τριανταφυλλίδης, ὁ ἐν Κυδωνίαις κ. Σταυράκης Ἀναγνώστη, ὁ ἐν Ἰωαννίνοις κ. Π. Ἀραβαντινὸς καὶ ὁ ἐν Μασαλίᾳ κ. Μ. Βρετός, πάντες ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ μεγάλως ἐνδιαφερόμενα, κατέλιπον ἡμῖν τὴν βαθεῖαν λύπην, ὅτι ἐστερήθημεν τοιούτων συναδέλφων.

β') Αἱ εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς ἀναφερόμεναι ἐπιστολαί.

Καθόλου εἰπεῖν αἱ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι περιστρέφονται καὶ δέον νὰ περιστρέφωνται πᾶσαι εἰς τὰς Ἐπιτροπάς. Διότι δι' αὐτῶν, ὡς ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ διεκηρύξαμεν, ὁ κύκλος τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας καθίσταται εὐρύτατος, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἔσονται καὶ πλουσιώτερα καὶ σπουδαιότερα. Τὸ Προεδρεῖον μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰς ἑκάστην Ἐπιτροπὴν εἰδικῶν μελῶν ἐφρόντισε τὸ κατ' ἀρχὰς διὰ τῶν πρὸς τοῦτο ἐπιστολῶν οὐ μόνον ν' ἀναγγείλῃ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακαλέσῃ θερμῶς, ὅπως συνελθόντες εἰς προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν σκεφθῶσι περὶ εἰδικῶν διατάξεων, ὑποβάλωσι τὸν ἐτήσιον αὐτῶν προϋπολογισμόν, ὑποδείξωσι τὰς αὐτῶν ἀνάγκας καὶ παρασκευάσωσι κατὰ τὸν Κανονισμὸν τά τε ἀνατεθειμένα αὐτοῖς ἔργα, καὶ ὅσα ὑποδεικνύουσι τὰ περὶ αὐτῶν ἴδια ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ. Ὀφείλομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τούτου, ὅλως νέου παρ' ἡμῖν, ἐστέφθη κατὰ μέγα μέρος δι' ἐπιτυχίας, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τά τε ἡμῖν παρουσιασθέντα διὰ τὰς Ἐπιτροπὰς θέματα, καὶ τὰς ἐργασίας, ἃς αἱ πλεῖσται τούτων ἐποιήσαντο. Τακτικωτέρα δέ τις ἐν τῷ μέλλοντι συνεννόησις αὐτῶν μετὰ τοῦ Προεδρείου θέλει ταχέως φέρει τὰ προσδοκώμενα μεγάλα ἀγαθά. Τοῦτο ὑπ' ὄψιν ἔχον τὸ Προεδρεῖον ἐφρόντισε νὰ ῥυθμίσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰς τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου ἐργασίας, κατασκευάσαν κατάλληλα ἀρχεῖα μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων βοηθητικῶν τοῦ πρωτοκόλλου βιβλίων, ἅπερ τά τε εἰσερχόμενα καὶ τὰ ἐξερχόμενα ἔγγραφα, ὧν ἡ πληθὺς μεγάλη, θὰ παρέχωσι χρησιμώτερα ὅπου δεῖ· ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ λαμβάνουσαι τὰ ἔγγραφα ταῦτα θέλουσιν ἐγκαίρως ὑποβάλει τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην ἢ ἔκθεσιν τῷ Συλλόγῳ, καὶ ἐπιτρέψει ταῦτα ἵνα κατατιθῶνται ἐν τοῖς ἀρχείοις.

Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί.

Τῶν Ἐπιτροπῶν ἡ μὲν Οἰκονομική, Συντακτικὴ καὶ Ἐπιστημονικὴ ἐκτὸς τῶν εἰς πάσας γενικῶς ἀναφερομένων ἐγγράφων οὐδὲν μεθ' ἡμῶν ἀντήλλαξαν· δὲν ἔχει ὅμως οὕτω καὶ περὶ τῶν τριῶν ἄλλων, ἤτοι τῆς Φιλολογικῆς, Ἀρχαιολογικῆς καὶ Ἐκπαιδευτικῆς.

Φιλολογική. Τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπεστάλησαν παρ' ἡμῶν τὰ ἑξῆς, ἅπερ ὑπέβαλον τῷ Συλλόγῳ μέλη ἀντεπιστέλλοντα· 1) ὁ ἐν Τραπεζοῦντι κ. Σάββας Ἰωαννίδης ἓν χειρόγραφον περιέχον ἀνέκδοτά τινα χρυσόβουλλα· 2) ὁ ἐν Πειραιεῖ κ. Π. Κουπιτώρης δι ἐπιστολῆς ἓν εὐαγγέλιον ἐν μεμβράνῃ, ἐλλιπὲς μὲν τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἄξιον προσοχῆς· 3) ὁ ἐν Χάλκῃ κ. Π. Κοντογεώργης Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐρανισθεῖσαν καὶ κατὰ μέθοδον ὅλως πρακτικὴν συντεταγμένην, τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου ζητῶν· 4) ὁ κ. Σάββας Ἰωαννίδης ἔπεμψεν ἀντίγραφον χρυσοβούλλου τινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου περὶ τῆς κατὰ τὸ ὄρος Ἄθω μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, ὅπερ παρεπέμφθη κατ' ἀπόφασιν ὑμῶν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ· 5) ἐξ Ἠπείρου ἀπεστάλη πραγματεία πολύτομος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Ὅ,τι δ' ἀφορᾷ τὴν ἐν ζώσῃ λαλιᾷ φερομένην γλωσσικὴν ὕλην, ἀγγέλλομεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ νῦν ὁ ἐν Κερασοῦντι κ. Π. Τριανταφυλλίδης δι' ἐπιςολῆς ἀπὸ 16 Ἀπριλίου πρὸς ἀπάντησιν ἧς ἀπηύθυνεν αὐτῷ πέρυσι τὸ Προεδρεῖον Ἐγκυκλίου Περὶ γλωσσικῆς καὶ ἄλλης ὕλης, ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἁπλέτου θησαυροῦ τῆς εἰς τὰ στόματα τῶν περὶ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὸν Πόντον χωρῶν φερομένης ὕλης, καὶ δεικνύων τὰς δυσκολίας, ἃς δύναταί τις πρὸς συλλογὴν αὐτῆς ν' ἀπαντήσῃ ἄνευ ὑλικῆς τινος βοηθείας, προτείνει ἵνα ὁ ἡμέτ. Σύλλογος διορίσῃ ἢ πέμψῃ εἰδικοὺς πρὸς τοῦτο ἄνδρας. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἶχον ὑπογεγραμμένην καὶ οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντινίδαι, ἀγγέλλοντες ὅτι ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου εἰσὶ πρόθυμοι νὰ προσφέρωσιν ἐτησίως δέκα εἰκοσάφραγκα. Μετὰ μικρὸν δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 7 Μαΐου ὁ αὐτὸς λόγιος διαβεβαιῶν τὰ τῆς προηγουμένης ἐκοινοποίει, ὅτι καὶ ὁ ἅγιος Χαλδείας συμ-

μεριζόμενος τὰ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκτεθέντα διατίθησι καὶ αὐτὸς δεκάλιρον ἐτησίαν συνδρομὴν ὑπὲρ τούτου· ἀλλ' ἀτυχῶς μετ' ὀλίγον ἀποθανόντος τοῦ φιλοπόνου πρωτουργοῦ, μεθ' οὗ εἰς συνεννόησιν εἴχομεν ἔλθει, καὶ μηδεμιᾶς ἀπαντήσεως γενομένης ἡμῖν παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς μνημονευομένων δωρητῶν ἀνεβλήθη τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὁ ἐν Ἀνδρονικίῳ τῆς Καισαρείας κ. Σεραπίων Ἰωάννου ἁπάντων τῇ 16 Ἀπριλίου εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν Ἐγκύκλιον, λέγει ὅτι ἐγχώρια γλωσσικὰ παρὰ τῇ κώμῃ καὶ τοῖς περιχώροις ἐκείνοις ἀμυδρὸν ἢ οὐδὲν διασώζουσιν ἴχνος ἑλληνισμοῦ· μάτην δὲ θὰ ἐζήτει τοῦτο καὶ ὁ ἐξυδερκέστατος ὀφθαλμὸς τοὐλάχιστον ἐν αἷς ἐδίδαξε χώραις· συνιστῶν δ' ἡμῖν τὴν ἐν Καισαρείᾳ ἱδρυθεῖσαν Λέσχην, πολλοὺς ἀριθμοῦσαν ἐν τοῖς μέλεσι νέους εὐπαιδεύτους, ἐπιλέγει ὅτι μόνον διὰ τούτων καὶ δι' ὑλικῶν μέσων ἠδύνατο νὰ πληρωθῇ ἡ πρόθεσις τοῦ Συλλόγου ἐν πολλαῖς ἀποκέντροις κώμαις, ἔνθα ἡ μὲν ἑλληνικὴ γλῶσσα λαλεῖται ὁπωσδήποτε, ἴχνη δὲ πολλὰ ἑλληνισμοῦ διασώζονται.

Τὴν σπουδαιότητα τῆς γλωσσικῆς ὕλης τό τε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μεταῤῥυθμισθὲν πρόγραμμα τῶν Διαγωνισμάτων δεικνύει καὶ ἡ Ἐγκύκλιος, ἣν ἀπεστείλαμεν, ἀλλ' ἔδει πρὸς πρακτικωτέραν καὶ ἀνυσιμωτέραν τοῦ πράγματος λύσιν νὰ ἐξευρεθῶσι τὰ μέσα. Ἁπλῆ νέα Ἐγκύκλιος πρὸς τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη καὶ τοὺς λογίους τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ σπουδαῖόν τι ἀποτέλεσμα· καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Διαγωνισμάτων ἁπλοποίησις οὐδὲν φαίνεται συντελέσασα, τοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο *περὶ Θεσσαλίας* ἀναβαλλομένου, μηδεμιᾶς σταλείσης πραγματείας. Ἴδει λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ λύσις τις, δηλοῦσα ὅτι καὶ διὰ τὰς κατὰ περιοχὰς συλλογὰς οὐ μόνον ἠθικὴ ἀλλὰ καὶ ὑλικὴ ἀμοιβὴ δοθήσεται. Καὶ κατ' εὐτυχίαν ἡ ἐξεύρεσις τούτου δὲν ἐβράδυνεν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνήγγειλε· πρὸ ἑβδομάδος, ὅτι ὁ φιλογενὴς ἡμῶν συμπολίτης κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἀνεδέχθη ἅσμενος νὰ χορηγῇ κατ' ἔτος τῷ Συλλόγῳ πρὸς τὸν ἐκτεθέντα σκοπὸν 100 ὀθωμ. λίρας, ὅπερ δι' ἀνευφημιῶν ἀπεδέξασθε. Τὸ δὲ Προεδρεῖον δι' ἐπιστολῆς ἐγένετο ὁ διερμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων ὑμῶν, ἀνέθηκε δὲ κατὰ τὴν ἀπόφασίν σας τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπὶ τούτου προγράμματος τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὑπολείπεται δὲ τοῖς διαδόχοις ἡμῶν ἵνα κοινοποιήσωσι τοῦτο ἐπισήμως καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις λογίοις.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπή. Αἱ περὶ ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων ἐπιστολαὶ εἰσί πως πλουσιώτεραι. 1) ὁ ἐν Σάμῳ κ. Σ. Σταματιάδης ἐκ τοῦ χωρίου Μιτυληνῶν ἀπέστειλεν ἡμῖν 4 ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς· 2) ὁ ἐν Θήρᾳ κ. Ἰ. Δεκιγάλας προϊστορικά τινα διαγράμματα τῶν κατὰ τὴν Θηρασίαν ἀνευρεθεισῶν οἰκοδομῶν· 3) ὁ κ. Π. Κοντογεώργης ἓξ ἐπιγραφάς, ὧν αἱ μὲν 4 ἑλληνικαί, μία δὲ λατινικὴ καὶ ἡ ἑτέρα ἔμμετρος· 4) ὁ αὐτὸς ἀρχαῖά τινα νομίσματα. 5) ὁ ἐν Κωνστάντσᾳ κ. Δ. Κοντογεώργης, υἱός, ἐπιγραφὴν ἐπὶ ὀρειχαλκίνης πλακὸς εὑρεθεῖσαν ἐν Τόμει· 6) ὁ αὐτὸς πραγματείαν τοῦ κ. Vaux περὶ νομισμάτων Τόμεως, Ὀδησσοῦ καὶ Καλλατίας μεταφρασθεῖσαν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ· 7) ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ κ. Ἠϊπίδης τρεῖς ἐπιγραφὰς τὸ πρῶτον καὶ ἄλλας τινὰς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν· 8) ὁ ἐν Σηλυμβρίᾳ Ἀναστάσιος Σταμούλης ἐπιγραφάς τινας Ἑλληνικάς· ὁ Α. Βελεγράδων κ. Ἄνθιμος ἐπιγραφάς τινας Ἀπολλωνίας καὶ Αὐλῶνος, φωτογραφήματα ἱκανὰ γλυπτικῶν ἔργων καὶ ὀλίγα νομίσματα· 10) ὁ κ. Κ. Καραπάνος 2 πλάκας ἐξ ὀρειχάλκου παριστώσας ἀνάγλυφα μετ' ἐπιγραφῶν, βυζαντινῆς τέχνης· 11) ὁ κ. Ἑβραῖος Schliemann, ὁ γνωστὸς ἡμῖν διὰ τοὺς πρὸς εὕρεσιν τῶν Περγάμων τοῦ Ἰλίου συντόνους ἀγῶνας αὐτοῦ διὰ σειρᾶς ἐπιστολῶν καὶ ἐκθέσεων ἀνέγραφε λεπτομερῶς τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν αὐτοῦ, κοινωνοὺς καθιστῶν ἡμᾶς τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ. Τὸ Προεδρεῖον ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ πᾶσι διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων φροντίδας των, ἰδίᾳ δὲ τῷ κ. Schliemann, ὅστις ἐργάζεται ν' ἀναδείξῃ τὸ Ἴλιον διὰ μνημείων μηδεμίαν ἀποδεχομένων ἀντίῤῥησιν, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος τὰς δυσχερείας, εἰς ἃς ὑποβάλλεται ἐν χώρᾳ στερουμένῃ τῶν πάντων, πλὴν τῶν ἐκ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος μυριπνόων ἐντυπώσεων. Ὁ κ. E. Schliemann, διακόψας ὡς ἐκ τοῦ χειμῶνος τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ἀνέλαβεν ἤδη αὐτὰς μετὰ πλείονος ζωηρότητος, ὡς δεικνύει ἡ πρὸ μικροῦ ἀποσταλεῖσα ἀπὸ 15 ἀπριλίου νέα ἔκθεσις μετὰ τοπογραφικοῦ χάρτου τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου. Καὶ τῷ Α. Βελεγράδων, ὅστις ἐπιδείκνυται μέγαν ζῆλον πρὸς διάσωσιν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναγραφὴν αὐτῶν, πολλὰς ἐξεφράσαμεν τὰς εὐχαριστίας, εὐχόμενοι ὅπως καὶ ἕτεροι τῶν ἀρχιερέων μιμηθῶσι τὸ ἀξιέπαινον τοῦτο παράδειγμα· 12) ὁ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρόνιος ἀπέστειλεν 72 ἀρχαῖα καὶ βυζαντινὰ νομίσματα· 13) ὁ κ. Γ. Βαφειάδης ἓν νόμισμα ἀρχαῖον· 14) ὁ ἐκ Χαρταλιμῆς κ. Χατσῆ Πολυχρόνης ἓν χαλκοῦν νόμισμα· 15) ὁ κ. Θ. Κοσούδης πλάκα ἐξ ὀρειχάλκου παριστῶσαν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀποστείλαντος τοὺς Ἁγ. Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένην, μετ' ἐπιγραφῆς· 16) ὁ ἐν Περγάμῳ κ. Ν. Ι. Ῥάλλης 13 ἐπιγραφάς· 17) καὶ τελευταῖον περιῆλθον εἰς χεῖρας ἡμῶν καὶ 6 ἀντίγραφα ἐπιγραφῶν τινων καὶ ἀπεικασμάτων διὰ τοῦ Α. Κασσανδρείας κ. Νεοφύτου διαφόρου ἡμερομηνίας. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐπιστολῶν τούτων μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφερομένων παρεπέμφθησαν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῃ Ἐπιτροπῇ, αἱ δὲ ἐναπολειπόμεναι παραδοθήσονται μετὰ τὴν καθίδρυσιν τῆς διαδόχου αὐτῆς.

Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή. Τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ὁ Σύλλογος ἀνέθηκεν, ὡς γνωστόν, τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως· τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἢ μᾶλλον τῷ Προέδρῳ αὐτῆς ἀνατεθειμένη ἐστὶ καὶ ἡ περὶ τῶν δημοσίων Διαλέξεων φροντίς, τοῦ λίαν προσφόρου τούτου τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων μέσου παρὰ τοῖς ἐνταῦθα ὁμογενέσιν. Πρὸς ἐπιτυχίαν λοιπὸν τούτου τὸ Προεδρεῖον συνεννοηθὲν μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ καὶ ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου, προσεκάλεσε μὲν τὰ μέλη αὐτοῦ δι' ἐπιστολῶν, ἵνα λάβωσι μέρος εἰς τὸ ἐτήσιον τῶν Διαλέξεων πρόγραμμα, ἀνήγγειλε δὲ τοῦτο καὶ ταῖς Λέσχαις, μεθ' ὧν εἴχομεν συνδεθῇ διὰ τῶν γενικῶν διατάξεων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ σκεφθῶσι, καὶ διὰ τῆς ἀμοιβαίας ταύτης συνεργασίας κατορθωθῇ θᾶσσον ἡ εἰς πάσας τὰς συνοικίας ἀναμενομένη ὠφέλιμος ἐπίδρασις τῶν μαθημάτων. Ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἦν ἐφετὸς ἡ αὐτὴ ζέσις καὶ προθυμία πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἣν πέρυσιν αἱ πλεῖσται τῶν Λεσχῶν ἐφάνησαν δεικνύουσαι· εὔχομαι δ' ἐν τῷ μέλλοντι ὅπως ἡ συνεργασία μὴ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προγραμμάτων, καὶ τούτων λίαν παρακαίρως, ἀλλὰ γίγνηται συμφώνως τῷ πνεύματι τῷ ὑπαγορεύσαντι τὰς γνωστὰς ἐκείνας διατάξεις.

Τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ἀνατεθειμένα εἰσὶ καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα, ἤτοι ἡ ἐξέτασις μεθόδων, διδακτικῶν βιβλίων κλπ. Καὶ ὅ,τι μὲν ἀφορᾷ τὴν μέθοδον, ἀπεστάλη δι' ἐπιστολῆς παρὰ τῆς ἐν Σμύρνῃ κ. Σαπφοῦς Λεοντιάδος «Σχέδιον περὶ συστάσεως μικτῶν ἀνατροφείων μικρῶν παιδίων» κατὰ σύστημα σκοπίμου παιδαγωγίας· ὅ,τι δ' ἀφορᾷ τὰ διδακτικὰ βιβλία ὁ κ. Γ. Σοφοκλῆς, ὅστις ἀνέγνω κατὰ τὴν ῥκζ' συνεδρίασιν πραγματείαν Περὶ τῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἐπικρατούσης μεθόδου, καταχωρισθεῖσαν καὶ ἐν τῷ Περιοδικῷ (ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΓ'—ΙΕ' Τεύχους), ἀνήγγειλε τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὴν ά. 7/βρίου, ὅτι ἔχει πρὸ πολλοῦ ἕτοιμον πλῆρες σύστημα διδακτικὸν ἀναγνώσεως ἐπὶ ὕλης τερπνῆς καὶ διδακτικῆς ἅμα, ἐξαιτούμενος τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον πρό τινος περιελθὸν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν παρεπέμφθη τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, εὐχαριστίαι δ' ἐγράφησαν τῇ ἐπιστειλάσῃ, περὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφήνατο, ὅπως παρακληθῇ ὁ ἐπιστείλας νὰ πέμψῃ αὐτῇ τὸ διδακτικὸν αὐτοῦ σύστημα διὰ τὰ περαιτέρω.

Σπουδαιότεραί εἰσιν αἱ ἐργασίαι, αἱ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων ἀφορῶσαι, τὸ νέον τοῦτο πρακτικώτατον τοῦ νέου Κανονισμοῦ μέσον πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων. Δὲν εἶχον ἔτι ἐπιψηφισθῇ ὅλα τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ καὶ ὁ πρὸς ὑποστήριξιν παντὸς μεγάλου καὶ γενναίου ἔργου πρόθυμος φιλόμουσος ὁμογενὴς δι' ἐπιστολῆς λακωνικῆς ἀνήγγειλεν, ὅτι ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας κατὰ τὴν Ἀνατολήν, ἥτις ἄλλοτε τοσοῦτον προεξῆρχεν εἰς τὰ γράμματα, προσφέρει κατ' ἔτος διακοσίας ὀθωμ. λίρας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων. Ἡ αὐτὴ μετὰ μικρὸν ἀνηγγέλθη γενναία πρόθεσις τοῦ ἑτέρου φιλογενοῦς τῶν ὁμογενῶν, καὶ περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας νέαι προσφοραὶ ἐπεσφράγιζον κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τὸ ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἀρξάμενον γενναῖον τοῦτο ἔργον. Τὸ Προεδρεῖον διηρμήνευσε τὰ αἰσθήματα ὑμῶν διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολῶν, πρόθυμον πάντοτε ὅπως διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὁριζομένων τιμῶν σέβηται καὶ ἐκτιμᾷ τοὺς εὐεργέτας καὶ προστάτας τῶν ἀπόρων σχολείων.

Αἱ εἰδήσεις αὗται διά τε τῆς Ἐγκυκλίου ἡμῶν διακοινωθεῖσαι τοῖς ἡμετέροις καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων διαβιβασθεῖσαι ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας πολλῶν Κοινοτήτων, αἵτινες στερούμεναι μέσων εἰς ἀπελπισίαν εὑρίσκοντο. Καὶ πρῶτον ἡ πρὸ ἕνδεκα ἐτῶν συστᾶσα ἐν Τραπεζοῦντι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχολείων Ἐπιτροπὴ διὰ σειρᾶς ἐπιστολῶν καὶ ἐκθέσεων ἐδήλωσεν ἡμῖν τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις. Ταύτην ἠκολούθησαν ὁ ἐν Σέῤῥαις Φιλεκπαιδευτ. Μακεδονικὸς Σύλλογος, ὁ ἐν Ῥαιδεστῷ, τὸ ἐν Αἴνῳ Ἀναγνωστήριον καὶ τελευταῖον ὁ Α. Ἰωαννίνων κ. Σωφρόνιος. Τῇ Ἐπιτροπῇ καὶ τοῖς Συλλόγοις τὸ Προεδρεῖον ἐξέφρασε τὰ συγχαρητήρια αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς τραναῖς ταύ-

ταις ἐνδείξεσι τῆς φιλομουσίας καὶ τῶν ἀτρύτων ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς διαμορφώσεως τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν καμάτων, ἐπιλέγων ὅτι ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ἔσται ὁ ἀμάραντος στέφανος. Τῷ δὲ σεβασμίῳ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις πρῶτος ἐξ Ἠπείρου αὐθορμήτως ἀπέστειλε πληροφορίας περὶ τῶν σχολείων, καὶ διεσκέδασε τὴν λύπην ὅτι μόνον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ δὲν παρίστατο ἡ πνευματικὴ κίνησις, ἣν ἐπιδείκνυνται αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι, ἐξέφρασεν ἰδιαιτέρας εὐχαριστίας, ἅς ἐψηφίσασθε, καὶ εἰς συνεχῆ περὶ τῶν προσφόρων μέσων πρὸς ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν, ἃς ἡ ἀπαιδευσία προκαλεῖ, ἀλληλογραφίαν εὑρίσκεται.

Αἱ ἀποσταλεῖσαι αὗται πληροφορίαι, εἰ καὶ τμηματικαί, ἔχουσαι πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, παρεκίνησαν τὸ Προεδρεῖον ἵνα μετὰ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συσκεφθὲν ἐξεύρῃ κατάλληλον τρόπον πρὸς συλλογὴν ὅτι πλείστων εἰδήσεων, καὶ εἰ δυνατόν, συγηματικῶν ἐκθέσεων τῆς παιδείας. Συνέταξε λοιπὸν τρεῖς Ἐγκυκλίους, ἃς καὶ ἐπεδοκιμάσατε. Τούτων ἡ μία ἀπηυθύνετο εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν, τοὺς πνευματικοὺς τούτους πατέρας τοῦ ἔθνους, οἵτινές εἰσι καὶ οἱ φυσικοὶ προστάται καὶ βοηθοὶ αὐτῶν· περιεκλείετο δὲ ἐν αὐτῇ ἡ πρὸς τὰς Ἐφορίας καὶ Δημογεροντίας τῶν σχολείων δευτέρα Ἐγκύκλιος μετὰ Διαγραμμάτων ἐξεπίτηδες γενομένων, ἐπεξηγητικὴ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔδει ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπιγραφείσας ἐν κεφαλίδι ἐρωτήσεις. Τρίτη Ἐγκύκλιος ἀπεσέλλετο πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Συλλόγων καὶ Λεσχῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περικλείουσα μὲν τὰς δύο προηγουμένας, διαθηλοῦσα δὲ ὅτι ἀναμένει παρ' αὐτῶν ὁ Σύλλογος ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν σχολείων, καὶ εἰ δυνατόν, ἱστορίαν συνοπτικὴν καὶ ἀκριβῆ τῶν τε σχολείων τῆς περιοχῆς αὐτῶν καὶ τοῦ Συλλόγου. Τὸ πρακτικώτατον τοῦτο σχέδιον, ὅπερ ὀφείλεται ὅλως τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἡμετέρου Προέδρου, ἐπήνεγκε πολλοὺς τοὺς καρπούς, καὶ σχεδὸν ἐστέφθη διὰ πλήρους ἐπιτυχίας.

Ὑπὲρ τὰς 150 σπουδαιόταται ἐκθέσεις καὶ ἄλλα ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἀριδήλως καταδεικνύουσαι μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων 400 Διαγραμμάτων τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας παρ' ἡμῖν, εἶναι τὰ προτέλεια τοῦ νέου τούτου σταδίου τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον ἔτος. Ὁ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς Πρόεδρος, εἰς ὃν παρεπέμφθησαν πάντα ταῦτα, θέλει ποιήσει ὑμῖν τὴν κατ' ἐπαρχίας ἀνάλυσιν τούτων κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτήν, καὶ δείξει τὸ σημεῖον, εἰς ὃ εὑρίσκονται νῦν τὰ γράμματα, καὶ εἰς τίνα ὁ Σύλλογος θέλει ἀπονείμει τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν. Προτείνω δ' ὅπως πᾶσι τοῖς σεβασμίοις ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς φιλοφρόνως πάνυ ἀναδεξαμένοις καὶ συντελέσασιν ὑπὲρ τούτου ζωηραὶ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι, καὶ δειχθῇ αὐτοῖς ὅτι διὰ τοιαύτης μεθ' ἡμῶν συνδέσεως καὶ τοιούτων ἐργασιῶν θέλουσι παρέχει τὰς φιλομούσους καὶ φιλογενεῖς αὐτῶν ὑπηρεσίας ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ τῶν σχολείων ὑποστήριξις συνεπάγεται τὰ περὶ διδασκάλων· διότι κατὰ μέγα μέρος οἱ διδάσκαλοί εἰσι τὰ ἔμψυχα σχολεῖα, τὰ δυνάμενα πολλὰ καὶ καλὰ νὰ προσφέρωσι τῇ πατρίδι, ὅταν μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ ζήλου ἐργάζωνται πρὸς τοῦτο. Τοῦτο γινώσκουσαι καὶ δύο τῶν κοινοτήτων ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Συλλόγου καταλλήλους διδασκάλους διὰ τὰ σχολεῖα αὐτῶν. Ἡ Ἐφορία τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει σχολείων, ἐκθέτουσα τὴν ἐν γένει κατάστασιν τῶν σχολείων ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ τοῖς πέριξ, ἐζήτει παρ' ἡμῶν κατὰ Ἰούνιον σχολάρχην διὰ τὴν Ἑλληνικὴν τῆς πόλεως ἐκείνης σχολήν. Ἡ ἐπιστολὴ παρεπέμφθη μὲν τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἀλλ' αὕτη ὡς ἐκ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους μὴ συνεδριάζουσα δὲν ὑπέβαλε τῷ Συλλόγῳ τὴν περὶ τούτου γνώμην της. Ἦτο δὲ πλέον ἀργά, ὁπότε ἠδυνάμεθα νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς τῆς Ἐφορίας ἐκείνης προθέσεις. Κατὰ δὲ Σεπτέμβριον ἡ ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης Ἐφορία δι' ἐπιστολῆς δηλούσης τὴν σταθερὰν αὐτῆς θέλησιν ἵνα προαγάγῃ τὰ ἐκεῖ σχολεῖα, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Συλλόγου διδάσκαλον γινώσκοντα πλὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ τὴν γαλλικήν, ὁρίσασα δίμηνον διάστημα πρὸς εὕρεσιν τούτου. Εἰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἡ βροτολοιγὸς χολέρα ἐμάστιζε τὴν πόλιν ἡμῶν, οὐχ ἧττον μετὰ τὴν ἀπόφασιν ὑμῶν ἵνα εὑρεθῇ καὶ ἀποσταλῇ ὁ κατάλληλος διδάσκαλος, τὸ Προεδρεῖον οὐ μόνον ἀπέστειλε τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ὑπέδειξε πόσην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐπαρχιακοῦ πνεύματος ἔχει ἡ ἐν κυριωτέρᾳ τινὶ τῆς ἐπαρχίας ἕδρᾳ διατήρησις συστηματικῆς καὶ ἀξίας λόγου κεντρικῆς σχολῆς. Ἡ Ἐφορία ἐξέφρασε διὰ νέας ἐπιστολῆς τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς ὑπὲρ πάντων τούτων, διακηρύττουσα ὅτι πάντας κατέχει ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν σχολείων Ἡρακλείου ὁ αὐτὸς

ζῆλος. Τέλος, κύριοι, γινώσκετε ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ μόρφωσις νέων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας εἶναι τῶν γενναίων εὐεργετημάτων, ἅπερ δύναταί τις νὰ προσφέρῃ τῇ πατρίδι. Ὁ ἀείποτε διὰ νέων πράξεων ζητῶν νὰ ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς εἰς ὅπερ ἀνελάβομεν ἔργον κ. Χρηςάκης Ζωγράφος δι' ἐπιςολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου ἐδήλωσε τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἀποφασίσας νὰ διατηρήσῃ εἰς τὸ Ἑλλ. Λύκειον ἐπὶ πενταετίαν ἐξ ὑποτρόφους ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, χρησιμεύσοντας ὡς ὄργανα πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν ταῖς αὐτῶν χώραις, ἀνατίθησι τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν τῷ Συλλόγῳ, ὅπως μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτῶν διδάξωσιν ἐπὶ τριετίαν κατ' ἐντολὴν ὑμῶν, ἐπὶ μισθῷ ἀναλόγῳ ἐν ταῖς αὐτῶν κώμαις. Τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς φιλομουσίας τοῦ προστάτου τούτου τῶν ἀπόρων νέων ἀσμένως δεξάμενοι ἀνέθετε τῷ Προεδρείῳ τὰ περαιτέρω· τοῦτο δὲ προσκαλέσαν τοὺς ἁρμοδίους πρὸς τοῦτο Συλλόγους εἰς ἐκλογὴν τῶν ὑποτρόφων ἀπέστειλεν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν νενομισμένων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Λύκειον.

Ἔκτακτοι Ἐπιτροπαί.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπιςολῶν τῶν ἀφορωσῶν τὰ ἔργα τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν· ἀλλὰ παρὰ ταύτας ὠνομάσθησαν ἐφέτος καὶ ἔκτακτοι Ἐπιτροπαὶ πρὸς καταγραφὴν συνδρομῶν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου, ὅπερ ἐγένετο τῶν πρώτων τοῦ Προεδρείου μελημάτων. Τούτων αἱ μὲν εἰς τὰς τέσσαρας ἐπισημοτέρας συνοικίας τῆς πόλεως ἡμῶν ὁρισθεῖσαι ἀντήλλαξαν μεθ' ἡμῶν ἐπιςολὰς περὶ ἐνάρξεως ἢ ἀναβολῆς τῆς ἀνατεθείσης αὐτοῖς ἐντολῆς· αἱ δὲ εἰσὶν εἰς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διακεκριμένας ἑλληνικὰς ἀποικίας, οἷον ἐν Ὀδησσῷ, Πετρουπόλει, Λονδίνῳ, Λιβερπούλῃ, Μασσαλίᾳ, Τεργέστῃ, Βιέννῃ, Καΐρῳ, Ἀλεξανδρείᾳ, Γαλατσίῳ, Βραΐλᾳ καὶ Βουκορεστίῳ. Δι' Ἐγκυκλίου δηλούσης τὴν σημασίαν, ἣν ἔξει ἐνταῦθα ἥτε σύνδεσις αὐτῶν μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου ἵδρυσις, γνωστὸν ἐποιοῦμεν καὶ τοῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμογενέσι τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ τὰς μέχρι τοῦδε ἐργασίας αὐτοῦ. Καὶ ἔσπευσαν μὲν αἱ πλεῖσται τούτων ν' ἀπαντήσωσιν εὐμενῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' ἡ εὐμένεια αὕτη περιεκάλυπτε τὴν αὐτῶν παραίτησιν, μὴ ἀναδεχομένων διὰ διαφόρους λόγους τὴν ἐντολήν, ἣν αὐτοῖς ὁ Σύλλογος ἀνέθηκεν. Ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης προκληθείσης κατὰ μέγα μέρος ἐξ αἰτίων ἀνεξαρτήτων ὅλως ἀπὸ τοῦ Συλλόγου ὡρμήθητε, ὅπως ἀντικατασήσητε τοὺς παραιτηθέντας, ὅπερ ἐν Τεργέστῃ γενόμενον καὶ αὖθις ἀπέτυχε. Τὸ ἀποθαρρυντικὸν τοῦτο γεγονὸς ἐμετριάσθη πως, ὅτε ἐλάβομεν ἐκ Λιβερπούλης ἐπιστολὴν παρὰ τῆς ἐκεῖ Ἐπιτροπῆς δηλούσης, ὅτι λογίζονται εὐτυχεῖς ὅτι παρέχεται αὐτοῖς εὐκαιρία, ὅπως ὑποστηρίξωσι κατὰ τὸ ἐνὸν τὰς ἡμετέρας προσπαθείας ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις λαοῖς τῆς ὀθωμ. αὐτοκρατορίας. Τὰ αὐτὰ ἐξέφρασε καὶ ἡ ἐν Βιέννῃ, ὁ δὲ ἐν Λονδίνῳ κ. Ι. Βικέλας παραιτούμενος λόγῳ ἀποδημίας ἔπεμψεν ὑπὲρ τοῦ κτιρίου πέντε ἀγγλικὰς λίρας. Τελευταῖον ἡ ἐν Βουκορεστίῳ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κκ. Μ. Ξανθοῦ, Δ. Ζητσαίου καὶ Κ. Νικοκλέους ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι οἱ τῆς πόλεως ἐκείνης ὁμογενεῖς ἐν παντὶ καιρῷ διατηροῦντες τὴν φιλογένειαν ἀπαραμείωτον, λαβόντες γνῶσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πράγματος, καὶ χαίροντες ἐπὶ τῇ προόδῳ τῶν ἀγαθῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μετὰ σπουδῆς κατέθηκαν ἕκαστος τὴν δυνατὴν συνεισφορὰν ἀριθμουμένην εἰς λίρας ὀθωμ. 227 καὶ 29 ναπολεόνεια. Τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ καὶ τοῖς προθύμως συνδραμοῦσι καλοῖς κἀγαθοῖς ὁμογενέσιν ἐξεφράσαμεν τὰς δεούσας εὐχαριστίας μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει ἐσαεὶ ἀναμιμνήσκεσθαι τῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐθνωφελὲς φιλοτιμίας τῶν ἡμετέρων.

Ἐνεργειῶν δὲ ὑπὲρ τοῦ κτιρίου γινομένων ἔδει νὰ παρασκευασθῶσιν ἐγκαίρως τὰ ἐπὶ τούτῳ σχεδιάσματα. Πρὸς τοῦτο δὲ προσκληθέντες διακεκριμένοι ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀρχιτέκτονες ἐπροθυμήθησαν νὰ ὑποβάλωσιν ἑπτὰ τοιαῦτα· ὁ δ' ἐν Ἀθήναις γνωστὸς ἀρχιτέκτων κ. Λ. Καφταντσόγλους φιλοπονήσας τοιοῦτον ἐκ τεσσάρων πλαισίων, καὶ ἀποστείλας εὐηρεστήθη δι' ἐπιστολῆς νὰ δῷ ἐξηγήσεις, προσθεὶς καὶ τὰ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν διακοσμήσεως, ἀξίως τοῦ τε ὀνόματος τοῦ καθ' ἡμᾶς Συλλόγου καὶ τῆς καλλαισθησίας τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχιτέκτονος. Πᾶσι δὲ τοῖς ἀρχιτέκτοσι φιλοτίμως πάνυ φιλοπονήσασι καὶ ὑποβαλοῦσι ταῦτα δέον μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἔγκρισιν τοῦ σχεδίου νὰ γραφῶσιν εὐχαριστήριοι.

γ') Αἱ περὶ βιβλίων ἐπιστολαί.

Τὰ βιβλία καὶ πανταχοῦ μὲν μάλιστα δ' ἐνταῦθα, ἔνθα ἐλλείπει δημοσία Βιβλιοθήκη, εἶναι ἀληθῶς ψυχῆς ἰατρεῖον καὶ κοινὴ πνευματικὴ τροφὴ τοῖς ἐρασταῖς τῶν γραμμάτων·

διὸ κύριον μέλημα πάντων τῶν μελῶν δέον νὰ ᾖ ἡ ταχεῖα ἀντικατάστασις τῶν ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπολεσθέντων θησαυρῶν καὶ ἡ κατάρτισις βιβλιοθήκης οὕτως, ὥστε νὰ ᾖ προσιτὴ παντὶ τῷ βουλομένῳ. Δικαίως ἄρα μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς καὶ μετ' ἄκρου ἐνδιαφέροντος ἠκροασάμεθα ἅπαντες τῆς τε ἀπὸ 28 μαΐου ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γ. Κορωνιοῦ προσενεγκόντος ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης διακοσίας ὀθωμανικὰς λίρας, καὶ τῆς ἀπὸ 18 Ἰουνίου τοῦ κ. Θ. Α. Μαυρογορδάτου προσφέροντος ἑκατὸν ὀθωμ. λίρας. Ἀμφοτέροις τοῖς δωρηταῖς τὸ Προεδρεῖον συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως ὑμῶν ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν χαράν, ὅτι διὰ τοιούτων προσφορῶν ἐτίθεντο οὕτω τὰ θεμέλια τῆς ἐκ νέου συστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης· εὐχαριστίαι δ' ἐξερράσθησαν καὶ τῷ κ. Κ. Καλλιάδῃ, ὅστις καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα προσήνεγκε τῇ Βιβλιοθήκῃ βιβλία, οὐ παύεται δὲ μεριμνῶν ὑπὲρ αὐτῆς τὰ κάλλιστα δι' ἐπιστολῶν προοιωνιζόμενος. Καὶ ἄλλοι δὲ ἡμέτεροί τε καὶ ἀλλοδαποί, ὡς ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ βιβλιοφύλακος ἠκούσατε, ἔσπευσαν καὶ καθ' ἡμέραν σπεύδουσι πλουτοῦντες τὴν ἡμετέραν Βιβλιοθήκην. Ἐνταῦθα μνημονευτέον τοῦ ἐν Παρισίοις «Πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων Συλλόγου», ὅστις δι' ἰδίας Ἐγκυκλίου προσεκάλει τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς παραναλωθείσης Βιβλιοθήκης, πρὸ ὀλίγων δὲ μηνῶν διὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως αὐτοῦ κ. Chassang ἀπέστειλεν ἡμῖν ἱκανοὺς τόμους. Καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικὸς Σύλλογος *Παρνασσὸς* ἔπεμψεν ἑκατὸν περίπου τόμους. Ἐκκρεμὴς δὲ μένει ἔτι ἡ ὑπόσχεσις τῆς Συγκλήτου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὸν νῦν τοῦ ὁποίου Πρύτανιν κ. Ἐ. Καστόρχην δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ 26 Ἰουνίου ὑπεμνήσαμεν ταύτην, οὗτος δὲ δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 6 Ἰουλίου ἀνήγγειλεν, ὅτι αἰτία τῆς βραδύτητος ταύτης ἦν ἡ μήπω τῆς Βιβλιοθήκης τελεία ταξινόμησις. Πᾶσι δὲ τοῖς προσενεγκοῦσι βιβλία ἐγράψαμεν κατ' ἐντολὴν ὑμῶν τὰς δεούσας εὐχαριστίας. Τελευταῖον δὲ προσθετέον ὅτι ὁ κ. Θ. Κοσούδης τῶν προσφορῶν τούτων λαβὼν γνῶσιν ἀπέστειλε τῷ Συλλόγῳ 50 ὀθωμ. λίρας πρὸς κατασκευὴν τῶν νέων θηκῶν τῶν βιβλίων. Καὶ τῷ καλῷ τούτῳ καγαθῷ ὁμογενεῖ τὰς εὐχαριστίας ἀπενείμαμεν δι' ἐπιστολῆς.

Ἐν τούτοις διὰ τῶν μέχρι τούδε γενομένων προσφορῶν μέγα τι δὲν προσγίγνεται. Καὶ ἐνείδετε μὲν τοῦτο, διὸ καὶ ἐνετείλασθε τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἵνα συντάξῃ τὴν δέουσαν Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἄλλους λογίους, ἀλλὰ καὶ διὰ ταύτης πρὸ τῆς τοῦ κτιρίου ἐγέρσεως οὐδὲν σπουδαῖον πρέπει νὰ προσδοκᾷ τις.

δ') Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν λοιπῶν σωματείων.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐθεωρήθη πάντοτε καὶ θεωρεῖται δικαίως ὡς ἡ πρώτη ἐν τῇ Ἀνατολῇ φωτοβόλος ἑστία, ἥτις καταρτίσασα συμπαγέστερον τὴν κρατίστην τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ λογίων κοινωνίαν παρήγαγε περὶ αὐτὴν πολλὰ ἄλλα ἕλλην. γραμμάτων κέντρα, διεγείρουσα οὕτω τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐν βραχεῖ δὲ διάδοσις παρά τε τοῖς ἡμετέροις καὶ τοῖς ἀλλογενέσι τοῦ ὑπὲρ τῶν ἕλλην. γραμμάτων συλλογικοῦ πνεύματος εἶνε παρήγορος ἐλπὶς περὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλων αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, ἂν ἀκμαῖον μὲν καὶ ζωηρὸν ὡς νῦν διατηρηθῇ τοῦτο, κανονικώτερον δὲ ῥυθμισθῇ. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον δέον στενώτατα νὰ συνδέωνται τὰ πολλαχόσε ἐγκατεσπαρμένα σωματεῖα ταῦτα μετὰ τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἀδελφικῶς συνδεόμενα νὰ ἐργάζωνται κανονικῶς καὶ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν σκοποῦ. Τοῦτ' αὐτὸ διακηρύττει καὶ ὁ νέος ἡμῶν Κανονισμός· αὕτη δ' ἐστὶ καὶ ἡ πρόθεσις πάντων ἡμῶν. Σήμερον δ' εὑρισκόμεθα εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν, νὰ διακηρύξωμεν ὅτι μεθ' ὅλων τούτων εὑρισκόμεθα εἰς στενὰς σχέσεις, ἀνταλλάσσοντες ἐλευθέρως τὰς ἰδέας ἡμῶν καὶ ἀνακοινοῦντες προθύμως πᾶν ὅ,τι κοινωφελὲς ἀγαθὸν ἐπιδιώκομεν. Καὶ ἀληθῶς τά τε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τοῦ κράτους 62 ἐκπαιδευτικὰ σωματεῖα, ἅπερ εἰσὶ γνωστὰ ἡμῖν, ἀποτείνονται πρὸς ἡμᾶς ἐλευθέρως, ὑποβάλλοντα τὰς αὐτῶν ἐργασίας, καὶ αἰτοῦντα τὴν ἡμετέραν συνδρομὴν καὶ προστασίαν. Καὶ τὰ μὲν ἐν ταῖς συνοικίαις τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, τὰς δημοσίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαλέξεις κοινὰς μεθ' ἡμῶν ἔχοντα, κοινῶς καὶ συσκέπτονται καὶ συζητοῦσι. Τὰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐκπαιδευτικὰ ὅλως ὄντα καὶ πρὸς ὑποστήριξιν σχολείων συστάντα, μεγάλως εὐκολύνουσιν ἡμᾶς εἰς ὅπερ ἀνεδέχθημεν νέον ἔργον. Οὕτω δέ, ἵνα τὰ κεντρικώτερα ἀναμνήσω, ἡ μὲν ἐν Τραπεζοῦντι ἐξωτερικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν σχολείων, μεθ' ἧς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀντηλλάξαμεν οὐκ ὀλίγα γράμματα, ἀνυσίμως πάνυ προστατεύουσα τὰ περὶ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὸν Πόντον σχολεῖα, παρέχει ἡμῖν τὰς ἀρίστας πληροφορίας περὶ τῶν τόπων ἐκείνων, μηδαμῶς ἀποθαῤῥυνομένη ἐξ ὅσων ἀπαντᾷ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν· ὁ δὲ ἐν Ῥαιδεστῷ Σύλλογος, οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ συστὰς μετὰ τῶν κατὰ τὴν Θρᾴκην ἀδελφῶν σωματείων, δείκνυσιν ἡμῖν τούς τε ἀγῶνας, οὓς καταβάλλει, καὶ ὅπερ ἐπιδιώκει μέλλον. Μεγίστης δὲ προσοχῆς καὶ ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων εἶνε ὁ ἐν Σέῤῥαις Φιλεκπαιδ. Μακεδον. Σύλλογος, ὅστις μετὰ τῆς ἐνταῦθα Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος δραστηρίως ἐπιδιώκων τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων, καὶ ἑκάστοτε ἀγγέλλων ἡμῖν οἵας γενναίας ἐργασίας ποιεῖ, κρατεῖ πάντοτε ἡμᾶς ἐνημέρους τῶν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων τελουμένων. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ δὲ ὑπάρχοντες καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους συστάντες προθύμως ἀγγέλλουσιν ἡμῖν τὰ περὶ τῶν σχολείων τῆς περιοχῆς αὐτῶν. Ποῖος δὲ Σύλλογος ἢ ποία Ἀδελφότης ἐκ σμικρῶν τὸ πρῶτον ὁρμώμενος, δὲν δεικνύει τρανὰ δείγματα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ πνεύματος, ὅπερ κατέλαβε τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν; Ἁπλῆ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας ὅλων τούτων τῶν σωματείων πείθει ἡμᾶς περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἣν ποτε ἐπὶ τῆς ὅλης ἐκπαιδεύσεως ἔξουσι ταῦτα. Δικαίως ἄρα ὁ τοῦ πανεπιστημίου Πρύτανις κ. Ε. Καστόρχης ἀναφωνεῖ ἐν τῇ ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου ἐπιστολῇ αὐτοῦ τάδε· Εἰς τὰς σπουδαίας καὶ σκοπίμους ἐπενεργείας τούτων τε καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἀποβλέπων πᾶς ὁμογενὴς ἕλλην εὐφραίνεται ἐπὶ τῷ θεάματι τούτῳ, καὶ πείθεται ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι μακρὰν ὁ χρόνος τῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ποθητῆς ἠθικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς παλινορθώσεως.

Πᾶσι τοῖς σωματείοις τούτοις τὸ Προεδρεῖον οὐκ ἐπαύσατο κατ' ἐντολὴν ὑμῶν πᾶσαν τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν παρέχον, πρόθυμον πάντοτε εἰς ὅ,τι ἂν ἤθελον κρίνει τὸν Σύλλογον κατάλληλον. Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν ὅτι ὁ ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος ἡ *Μικρὰ Ἀσία* διὰ τῆς ἀπὸ 22 Ἰουνίου ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀνενέωσε τὴν καὶ πρότερον ὑποβληθεῖσαν πρότασιν, ἵνα τεθῇ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν κηδεμονίαν καὶ προστασίαν. Ὁ Σύλλογος οὗτος, συνδεόμενος στενῶς καὶ μετὰ τῶν ἐν Καισαρείᾳ, Ἰκονίῳ, Σίλλῃ, Πόρῳ, Σπάρτῃ, Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας καὶ Ἀγκύρᾳ, χάριν τῶν μικρασιανῶν, τῶν πλείστων ἀδαῶν τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ποιεῖ τὸ ἥμισυ τῶν αὐτοῦ διαλέξεων εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, κοινὰς ποιῶν τοῖς αὐτοῦ συμπολίταις τὰς πρακτικὰς καὶ στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀναγκαιοτέρων ἐπιστημῶν. Τὸ δὲ σύστημα τοῦτο ὑποβαλὼν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ σωματείοις θέλει ἐξεγείρει τὸν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ζῆλον τῶν προσερχομένων. Τὴν προστασίαν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐζήτησε καὶ ἡ τῶν Κιανῶν Φιλεκπαιδ. Ἀδελφότης ὑποβαλοῦσα τὴν 1 7βρίου καὶ τὸν Κανονισμὸν αὐτῆς πρὸς ἔγκρισιν. Καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ Φιλεκπαιδευτ. Ἀδελφότης *Γαλατία*, ἄρτι συστηθεῖσα τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν ἡμῶν. Ταύταις κατ' ἐντολὴν ὑμῶν ἐδηλώθη ἡ χαρά, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου τὰ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὁμοίας φύσεως σωματεῖα συνενοῦνται οὕτω δι' ἀδιαῤῥήκτων δεσμῶν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀναλαμβάνουσι νὰ ἐπιδιώξωσι μετὰ σταθερότητος τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἀνηγγείλαμεν δὲ αὐτοῖς, ὅτι μόνον διὰ τῆς συνεργασίας ὁ σκοπὸς ἡμῶν εὐοδοῦται τέλεον καὶ μάλιστα ἐν χώραις, ἐν αἷς κοιναὶ καὶ γενναῖαι μέτρα εἰσὶν ἀπαραίτητα εἰς σκόπιμον καὶ ἐπιτυχῆ διασκέδασιν τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθείας διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν γραμμάτων καὶ διαδόσεως πρακτικῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως.

Ἀλλ' οὐ μόνον οἱ ἐνταῦθά τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σύλλογοί εἰσι στενῶς μεθ' ἡμῶν συνδεδεμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Ὁ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων Σύλλογος, ὅστις μετὰ πολλῆς τῆς πρακτικότητος καὶ σωφροσύνης ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, διάκειται, ὡς εἴδομεν ἔν τε τῇ ἀρχῇ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, εὐμενέστατα πρὸς ἡμᾶς· ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατέχονται αἰσθημάτων ἥ τε Ἑταιρία τῶν *Φίλων τοῦ Λαοῦ* καὶ οἱ Φιλολογικοὶ Σύλλογοι *Βύρων* καὶ *Παρνασσός*. Τὸν τελευταῖον μάλιστα παρηκολούθησεν ὁ Σύλλογος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, ἐπεκροτήσαμεν δὲ εἰς τὸν νέον αὐτοῦ Κανονισμὸν πολλὰς εὐχαριστίας ἀποδόντες, οὐ μόνον διότι καταγίνεται ἐπὶ τῇ μελέτῃ καὶ ἐκδόσει τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ λοιπῶν φιλολ. μελετημάτων, ἀλλὰ καὶ διότι κατὰ συγκυρίαν οἱ πλεῖστοι τῶν εἰς τὸν ποιητικὸν καὶ φιλολογικὸν ἀγῶνα τῶν Ἀθηνῶν διαγωνισθέντων ἦσαν νεαρὰ αὐτοῦ μέλη. Τῇ δὲ Ἑταιρίᾳ τῶν *Φίλων τοῦ Λαοῦ*, ἥτις προσπαθεῖ διὰ δημώδους διδασκαλίας νὰ διαδώσῃ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, βαθέως συνελυπήθημεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ προέδρου αὐ-

τῆς Κ. Δοσίου, ἀνδρὸς μεγατίμου καὶ ἀκαμάτου, μεγάλως ἐργασαμένου ὑπὲρ τῆς ἑδραιώσεως τῶν Συλλόγων τούτων.

Μετὰ δὲ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου «Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. γραμμάτων» οὐ παυόμεθα ἔχοντες ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ τὰς ἀρίστας σχέσεις. Ἐφέτος μάλιστα κατὰ τὴν 10 Ἰουνίου μαθόντες, ὅτι καὶ κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Παρισίων θύελλαν οὐκ ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι, καὶ πονοῦντες ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῶν, συνελυπήθημεν αὐτοῖς ἐπὶ ταῖς ἐθνικαῖς συμφοραῖς, καὶ ἐξεφράσαμεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Γαλλία μεγάθυμος οὖσα ἀείποτε, καὶ τὸν ἐκπολιτιστικὸν ἀγῶνα γενναίως ἀγωνιζομένη, ταχέως θέλει ἐπουλώσει τὰς πληγὰς αὐτῆς, καὶ θέλει παράσχει εἰς τὸν κόσμον νέον δεῖγμα μεγάλων φρονημάτων. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου κατ' ἐντολὴν ὑμῶν θέλοντες νὰ δῶμεν μικρὰν ἔνδειξιν τῶν φιλαδέλφων αἰσθημάτων ἡμῶν ἀνεδέχθημεν ἀσμένως τὴν τοῦ κατ' ἔτος ἐκδιδομένου Περιοδικοῦ αὐτῶν διανομήν, συλλέγοντες τὰς τῶν ἐν Κ/πόλει μελῶν ἐτησίας συνδρομάς, καὶ ὡς ἀνταποκριταὶ αὐτῶν παρέχοντες τὴν συνεργασίαν ἡμῶν εἰς ὅ,τι ἂν ἐγκρίνωσιν ἁρμόδιον τὸν Σύλλογον. Διὸ καὶ κατὰ Μάρτιον ἐστείλαμεν αὐτοῖς φράγκα 885 μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, καὶ ἐξηγήσαμεν τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα μέλη μέν τινα παρητήθησαν, ὀλίγα δὲ νέα ἐνεγράφησαν.

Τοιαύτη καὶ ἡ σχέσις τοῦ Συλλόγου ἡμῶν μετὰ τῶν πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐργαζομένων σωματείων. Εἴθε δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ σχέσις αὕτη μὴ μόνον νὰ διατηρηθῇ ἀκμάζουσα καὶ διαρκής, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐρυνθῇ ἔτι μᾶλλον διὰ συνδέσεως μετὰ παντὸς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐπιστημονικοῦ σωματείου διὰ τὰς φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἡμῶν σχέσεις.

Ἐξέθηκα, Κύριοι, ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφήματι τὰ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆγον ἤδη ἔτος. Ἂν δ' ἀνεμίχθην εἰς λόγους δικαιοδοσίας ἄλλων οὐκ ἐμὸν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπιβαλλομένου μοι καθήκοντος. Τὰς ἐντολὰς ὑμῶν ἐκπληρῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ταχείας αὐτῶν ἐκπληρώσεως ἐργαζόμενος, ἕνα πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν σκοπὸν εἶχον τοῦ νὰ μὴ παραλείψω ἑκὼν μηδὲν τῶν ὅτα ἐψηφίσασθε. Ἀλλ' ἂν δὲν βλέπετε ἐν αὐτῇ τὴν εὐρύτητα, ἣν προσεδόκα ἐκ τῆς νέας αὐτοῦ πορείας ὁ Σύλλογος, τοῦτο ἀπόδοτε τῇ ἐμῇ ἀδυναμίᾳ, ὅτι τὰς ἀποφάσεις ὑμῶν ἐκτελῶν εἰργάσθην οὐχ ὡς ἠβουλόμην, ἀλλ' ὡς ἠδυνάμην. Εἴθε δ' ἐν τῷ μέλλοντι ἡ μεγάλη τῆς ἀλληλογραφίας σπουδαιότης εἰς χεῖρας δεξιωτέρας ἀνατεθεῖσα νὰ καταστῇ ἀξία τῆς ἀποστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ.

Ἀκολούθως ὁ Ταμίας κ. Ἰ. Γκιὼν ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ταμείου ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Κύριοι,

Ἐκπληρῶν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, δίδωμι ὑμῖν λόγον τῆς ἐφ' ὅλον τὸ λῆγον ΙΑ'. συλλογικὸν ἔτος διαχειρίσεως τῶν ἡμετέρων οἰκονομικῶν· ἡ ἐμὴ ὑπόθεσις, Κύριοι, εἶναι ὅλως πραγματική, καὶ χωρὶς νὰ ἀπασχολῶ ὑμᾶς εἰς θεωρίας κλπ. προβαίνω εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν λ/σμῶν μου.

Α'. Ταμεῖον.

Παραδοθέν μοι τὴν 20 Μαΐου παρ. ἔτους ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου κ. Ζ. Ἀλεξανδρίδην ἔφερεν ὑπόλοιπον ἰσολογισμοῦ του Λ. Τ. 99,97

Προσετέθη καὶ τις δαπάνη, ἥτις κατὰ τὴν διαχείρισίν του κατὰ λάθος εἶχε σημειωθεῖ δίς, ἐκ Λ. Τ. 2,57 — 102 54

Μεταφορὰ

Μεταφορὰ Λ. Τ. 102 54

Ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἡ ὅλη κίνησις τοῦ Ταμείου συγκεφαλαιοῦται ὡς ἑξῆς·

α.) Εἰσπράξεις.

1) Συνδρομαὶ τῶν μελῶν ἐν γένει	Λ. Τ.	249 75	
2) Δικαιώματα Διπλωμάτων	»	115	
3) Προσφοραὶ ἔκτακτοι	»	394 09	
4) Προσφοραὶ ἐφ' ὡρισμένῳ σκοπῷ	»	1050 70	
5) Τόκοι καὶ μερίσματα ἀπὸ μετοχὰς	»	178 83	
6) Πώλησις Περιοδικοῦ	»	4 35	
7) Συνδρομαὶ ὑπὲρ τοῦ Κτιρίου	»	1609 50	
8) Πώλησις μέρους τῶν μετοχῶν μας δι' ἀγορὰν τοῦ οἰκοπέδου	»	1657 84	5260 06
		Ἐν ὅλῳ	5362 60

β') Δαπάναι.

1) Εἰς τὰ Παρθεναγωγεῖα Χάσκιοϊ, Σινασοῦ, Δεμερδεσίου καὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τοῦ κ. Μενελάου Νεγρεπόντη Προσφορὰ	»	100	
2) Διὰ τὸ οἰκόπεδον τοῦ Κτιρίου	»	2436 93	
3) Εἰς ἀγορὰν Μετοχῶν	»	1787	
4) » διαφόρους τοῦ Συλλόγου δαπάνας	»	404 60	4728 53
	Ὑπόλοιπον	Λ. Τ.	634 07

Β'. Συνδρομαί.

Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν συνδρομῶν μερικώτερον ἔχει ὡς ἑξῆς·

1) Συνδρομαὶ τοῦ λήγοντος ἔτους	»	192	
2) » παλαιαὶ καθυστεροῦσαι εἰσεπράχθησαν ἀπὸ 3 Μέλη		17 75	
3) Συνδρομαὶ τοῦ προηγουμένου ἔτους, αἵτινες μοὶ παρεδόθησαν πρὸς εἴσπραξιν.	»	40	249 75

Ἀρχομένου τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους τὰ τακτικὰ Μέλη ἦσαν 83· ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος ἐνεγράφησαν νέα ἔτερα 143. ἐν ὅλῳ ἐγένοντο Μέλη τακτικὰ 226. Ἐκ τούτων 5 διεγράφησαν, καὶ 9 ἕτερα ἐπιψηφισθέντα τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας θὰ πληρώνωσιν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1 Μαΐου 1872. Οὕτως ὑπελείφθησαν τακτικὰ Μέλη, ἃ ἔδει νὰ πληρώσωσιν ἀπὸ 1 λ.= 212. Ἐκ τούτων μόνον οἱ 192 ἐπλήρωσαν μέχρι σήμερον τὰς συνδρομάς των, ὑπολείπονται δὲ νὰ πληρώσωσιν οἱ 20· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ Μέλη ταῦτα ἐψηφίσθησαν ἐσχάτως, καὶ διαμένουσιν ἀλλαχοῦ, προσδοκῶν προσεχῶς εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐπιστολῶν

μου νὰ ἔχω παρ' αὐτῶν τὰς συνδρομάς των, ἐνέγραψα ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν λ. 212, ὡς βεβαιωμένον.

Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου τῶν εἰσπράξεων τῶν ἐφετεινῶν συνδρομῶν, καθαρισθέντων ἤδη καὶ τῶν καθυστερούντων τῶν προηγουμένων ἐτῶν, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν διὰ τῆς αὐξησεως μάλιστα ἐφαρμογῆς τοῦ ἡμετέρου Κανονισμοῦ, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι ζήτημα καθυστερούντων δὲν θὰ ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ Συλλόγῳ.

Γ'. Δικαιώματα Διπλωμάτων.

Κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν πᾶν Μέλος καταβάλλει ἅπαξ λ. ὀθωμ. μίαν δικαίωμα Διπλώματος. Ἐκ τῶν ἐφέτος ἐγγραφέντων 143 νέων Μελῶν, ἀφαιρουμένων τῶν 9, ἃ ὡς εἴρηται ὑπήχθησαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἑπομένου ἔτους, καὶ 3 ἐκ τῶν ὅ διαγραφέντων, ἅ εἰσι τοῦ τελευταίου, ὑπολείπονται Μέλη 131, ἃ ὤφειλον νὰ πληρώσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ Διπλώματός των, ἤτοι λ. 131. Καί τοι μὴ εἰσπραχθεισῶν ἢ τῶν 115, κατελογίσθη καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν δικαιωμάτων τῶν Διπλωμάτων ὁλόκληρον ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ, ὡς βεβαιωμένον ἔσοδον τοῦ ἔτους, δι' ὃν λόγον ἐγένετο τοῦτο καὶ διὰ τὰς συνδρομάς, ὡς πρὸ ὀλίγου εἴπομεν.

Δ'. Προσφοραὶ Ἔκτακτοι.

Παρὰ φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν ὁ Σύλλογος εἰσέπραξεν ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος τὰς ἐξῆς προσφοράς·

Ἀπὸ τὸν κ. Goold	Λ. Τ.	10	
» τοὺς κ. Συντάκτας τοῦ Νεολόγου ὑπὲρ τοῦ Περιοδικοῦ	»	6	55
» ἀνώνυμον ἐξ Ἀδριανουπόλεως διὰ τοῦ κ. Βλασ. Σκορδέλη	»	5	
» τοὺς φιλοπάτριδας υἱοὺς τοῦ κ. Δοσίου, τὸ κληροδότημα τοῦ ἀειμνήστου πατρός των	»	226	
» τὴν Σ. Ἑλλ. Κυβέρνησιν διὰ τὰς ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπωλείας τοῦ Συλλόγου	»	76	70
» ὑπόλοιπον τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλλ. Συλλόγου ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἀφεθεισῶν συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν αὐτοῦ διὰ τὸ 1870	»	7	84
» τὸν κ. Δανιὴλ Παππᾶ	»	10	
» » » Θερμ. Κοσούδην	»	50	
» » ἐν Περγάμῳ ἰατρὸν κ. Ῥάλλην, Μέλος ἀντεπιστέλλον.	»	2	
	»	394	09

Ε'. Προσφοραὶ ἐφ' ὡρισμένῳ σκοπῷ.

Ἐφ' ὡρισμένῳ δὲ σκοπῷ προσηνέχθησαν τῷ Συλλόγῳ

Ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων	»	600	
Πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης	»	300	
» συλλογὴν γλωσσικῆς ὕλης	»	100	
Δι' ἀγορὰν Περιοδικῶν διὰ τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ Συλλόγου	»	50	10
	Λ. Τ.	1050	10

α) *Ἄπορα Σχολεῖα.*

Οἱ κατὰ τὸν Κανονισμὸν ἡμῶν ἀνακεκηρυγμένοι *εὐεργέται τῶν ἀπόρων Σχολείων* κ. κ. Χρηστάκης Ζωγράφος, Γ. Ζαρίφης, καὶ Μενέλαος Νεγρεπόντης, ὡς προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐτησίως οἱ μὲν κ. κ. Ζωγράφος καὶ Ζαρίφης ἀνὰ λίρ. 200, ὁ δὲ κ. Νεγρεπόντης λ. 100, ἐμέτρησαν τῷ Ταμείῳ ἕκαστος τὴν διὰ τὸ λῆγον ἔτος εἰσφοράν των,

Ἤτοι ἐν ὅλῳ	Λ. Τ.	500	
Ἑτέρας ἑκατὸν ἕτερος φιλόμουσος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ ὁ κ. Ἀνδρέας Βαλλιάνος ἐμέτρησεν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ ἄπορα καὶ οὗτος Σχολεῖα.	»	100	
			600
Τὴν δὲ προσεχῆ ἑβδομάδα εἰσπράττομεν ἑτέρας 229	»		229
ὄφελος τῶν 100 μετοχῶν τῆς Αὐστροτουρκικῆς Πιστωτ. Τραπέζης, ἃς ὁ ἡμέτερος Πρόεδρος καὶ εἷς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἑταιρίας ταύτης κ. Καραπάνος ἐκράτησεν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀξίαν τῶν λ. 8, κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν, ἵνα διατεθῶσι καὶ αὗται ὑπὲρ τῶν ἀπόρων Σχολείων. Καὶ οὕτω			
παρακαταθήκη ἐξ 829 λιρῶν ἀναμένει τὸν Σύλλογον, ἵνα κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς διανείμῃ αὐτὴν εἰς ἄπορα Σχολεῖα, ἐγκαινιάζων οὕτω τὴν πρακτικωτέραν τῶν ἐργασιῶν, ἣν ἀνέγραψεν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ αὐτοῦ.	»		829

β') *Βιβλιοθήκη.*

Οἱ κ. κ. Γεώργιος Κορωνιὸς καὶ Θεόδ. Λ. Μαυρογορδάτος ἐμέτρησαν τῷ ἡμετέρῳ Ταμείῳ ἑκάτερος τὴν προσφοράν του πρὸς πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου,

ὁ μὲν κ. Κορωνιὸς	Λ. Τ.	200
ὁ δὲ κ. Μαυρογορδάτος	»	100
		300

αἵτινες ὡσαύτως μένουσιν ἀνέπαφος παρακαταθήκη δι' ὃν σκοπὸν ὑπὸ τῶν φιλομούσων δωρητῶν προωρίσθησαν. Τὸ ποσὸν τοῦτο ὥρισται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ λήγοντος ἔτους νὰ ἐνδυθῇ ὁλόκληρον εἰς βιβλία τοῦ Συλλόγου, καὶ τὸ Ταμεῖον ἕτοιμον ἀναμένει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ, ἥτις ἀνετέθη εἰς Εἰδικὴν Ἐπιτροπήν, ἵνα ἐκλέξῃ τὰ βιβλία, ἃ δέον ν' ἀγορασθῶσι.

Ἀλλ' ὁ Σύλλογος καὶ σήμερον ἔχει ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν πυρκαϊὰν ἀναβιώσεώς του ἐσχηματισμένην βιβλιοθήκην τινά, χάρις εἰς τὰς ἀκαταπαύστους δωρεὰς βιβλίων παρὰ φιλομούσων ἀνδρῶν, ἅ, καί τοι δωρεαί, οὐχ ἧττον εἶναι μία τις περιουσία. Τὸ μὲν θεωρῶν καλὸν τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικὰ νὰ ὦσιν ὅσον ἔνεστιν ἐν τάξει, τὸ δὲ ἀποβλέπων, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐλπίζομεν, ἡ εἰς βιβλία περιουσία τοῦ Συλλόγου θὰ βαίνῃ αὐξάνουσα, ἐστοχάσθην καλὸν νὰ ἐμπεριληφθῇ καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτοῦ εἰς τοὺς λ/σμούς του, καὶ ἐκτιμήσας αὐτὴν τῇ παραδοχῇ καὶ τοῦ ἡμετέρου Βιβλιοφύλακος κ. Μαυρογένους ὡς ἀξίας τοὐλάχιστον 100 λιρῶν, ἐμπεριέλαβον ἐν τῇ Καταστάσει εἰς τὸ Ἐνεργητικὸν ἡμῶν, αὐξηθέντος κατ' ἴσον ποσὸν τοῦ ἀποθεματικοῦ μας ἐν τῷ Παθητικῷ.

γ') *Περιοδικὰ Συγγράμματα.*

Ὁ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος ἀπὸ διετίας, ὡς γνωστόν, ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρῃ τῷ Συλλόγῳ πεντακοσιόφραγκον ἐτησίαν εἰσφορὰν διὰ περιοδικὰ τοῦ ἀναγνωστηρίου αὐτοῦ. Ἐσχάτως δὲ κατέβαλε καὶ τὴν διὰ τὸ προσεχὲς συλλογικὸν ἔτος τρίτην ἐτησίαν προσφοράν του ἐκ φρ. 500. Τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν λιρ. 50, 10 προκύπτει ὡς ἑξῆς·

Ὑπόλοιπον προσφορᾶς	1870	φρ. 165	Λ.	7 20	
Προσφορὰ διὰ τὸ	1871	» 500	»	21 75	
» » »	1872	» 500	»	21 75	
			»		50 70
Ἐπληρώσαμεν τὴν συνδρομὴν 2 περιοδικῶν, χρησίμων τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, διὰ τὸ ἔτος 1871			»		2 18
Ὑπόλοιπον ἐν τῇ κατωτέρω Καταστάσει			»		48 52

δ') *Συλλογὴ γλωσσικῆς ὕλης.*

Ὁ ἴδιος φιλόμουσος καὶ φιλογενὴς ἀνὴρ κ. Χρηστάκης Ζωγράφος, εἰς ὃν τῳόντι μεγάλην ὀφείλει ὁ Σύλλογος εὐγνωμοσύνην, ὅτι προθύμως ἐπιδαψιλεύει πάντοτε τὴν ὑποστήριξίν του εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ σκοπῶν, ἐμέτρησεν εἰς τὸ Ταμεῖόν μας τὴν διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος πρώτην ἐτησίαν προσφοράν του τῶν λιρῶν ὀθ. 100, ἃς ἀνήγγειλεν ἐσχάτως τῷ Συλλόγῳ, ὅτι προσφέρει κατ' ἔτος πρὸς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων τῶν διασωζομένων ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο συμπεριελήφθη ἐν τῇ μερίδι «Διαγωνίσματα».

ς'. Μετοχαί, τόκοι αὐτῶν καὶ μερίσματα.

Ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου κ. Ζ. Ἀλεξανδρίδην παρέλαβον τὴν 20 παρελθ. Μαΐου 135 Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἑταιρίας καὶ 20 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 8 $^0/_0$. Τὴν 7 Ἰουλίου παρελθ. ἔτους ἠγόρασα 60 ἑτέρας Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἑταιρίας ἀπὸ 10, $^{13}/_{40}$ καὶ τὴν 5 Αὐγούστου ἑτέρας 5 ἀπὸ 9, $^{38}/_{40}$, καὶ οὕτως ἐγενόμεθα κάτοχοι 200 ἐν ὅλῳ Μετοχῶν τῆς Γεν. Ἑταιρίας τοῦ Ὀθωμ. Κράτους· τὴν δὲ 19 Αὐγούστου ἠγόρασα ἑτέρας 35 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 9 $^0/_0$ ἀπὸ φρ. 219, 50· ἀλλ' εἶτα ἠγοράσαμεν τὸ οἰκόπεδον τοῦ κτιρίου ἡμῶν, καὶ ἐδέησε πρὸς ἀποπληρωμὴν αὐτοῦ νὰ πωλήσωμεν τὴν 10 Νοεμβρίου 150 ἐκ τῶν 200 Μετοχῶν μας τῆς Γεν. Ἑταιρίας ἀπὸ λίρ. 10, $^2/_{40}$, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔχομεν ἢ τὰς 50. Ἐκ τῶν μετοχῶν τούτων ἀπηλαύσαμεν ἓν μέρισμα καὶ ἕνα τόκον· τὸ μὲν ἐκ λιρ. 101 25

τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐπὶ τῶν ἃς εἴχομεν τότε, ὡς εἴρηται, μόνον 135 πρώτων μετοχῶν, τὸν δὲ ἀρχὰς τοῦ τρέχοντος ἔτους » 26 28

ἐπὶ τῶν αἱ μᾶς εἶχον ἐναπομείνει τότε 50 Μετοχῶν.

Τῶν δὲ 55 μετοχῶν μας τοῦ Ἑλλ. Δανείου ἀπηλαύσαμεν τὸν τόκον τοῦ παρελθ. Ὀκτωβρίου » 25 91

καὶ ἑτέρας » 25 39

178 83

τὸν τόκον τῆς τελευταίας τὸν λήγ. μῆνα πληρωμῆς ἐπὶ 54 ἐκ τῶν μετοχῶν μας τούτων, διότι ἡ μία τῶν 8 $^0/_0$ εἶχεν ἐκκυβευθῇ καὶ ἐξοφληθῇ ἀπὸ τῆς προλαβούσης ἑξαμηνίας. Οὕτω παρήχθη τὸ ποσόν, ὃ εἴδομεν ἀνωτέρω ἐν τῷ Ταμείῳ. Λ. Τ. 178 83

Αἵ τε μετοχαὶ αὗται τῆς Γεν. Ἑταιρίας καὶ αἱ τοῦ Ἑλλ. Δανείου εἶχον ἀγορασθῇ εἰς ἐλάσσονας τῶν σημερινῶν τιμάς, καὶ ἔκρινα μέρος τῆς νῦν κεκτημένης ὑπερτιμήσεως νὰ φέρω εἰς αὔξησιν τοῦ περισσεύματος τῶν ἐτησίων ἐσόδων μας, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ Ἰσολογισμῷ, ὁρίσας αὐτὰς εἰς ἀξίαν διὰ τὸ μέλλον πάλιν καὶ ταύτην ἐλάσσονα τῆς σημερινῆς, διότι τὰς μὲν 50 Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἑταιρίας ἐκτιμῶ ἀνὰ λ. 11 ἐνῷ ἡ σημερινὴ ἀξία αὐτῶν εἶνε ἄνω τῶν λ. 12, τὰς δὲ Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου ἐκτιμῶ ἀνὰ φρ. 220, ἐνῷ αἱ μὲν τῶν 8 τιμῶνται σήμερον ἄνω τῶν φρ. 240, αἱ δὲ τῶν 9 ἄνω τῶν φρ. 250. Ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐκτὸς τούτων Μετοχῶν εἴμεθα κάτοχοι. Τὴν 25 Φεβρουαρίου ἠγόρασα 38 Μετοχὰς τῆς Ἑταιρίας τῶν Τροχιοδρόμων ἀνὰ λ. 13, 30, καὶ σήμερον ἠγόρασα ἑτέρας 19 Μετοχὰς τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 8 $^0/_0$ ἀ, φρ. 241. Οὕτω δὲ ὁ Σύλλογος ἔχει σήμερον τὰς ἑξῆς πιστωτικὰς ἀξίας.

50	Μετοχὰς τῆς Γεν. Ἑταιρίας ἀ. λ. 11.		
35	» τοῦ Ἑλλ. Δανείου τῶν 9 $^0/_0$ ἀ. φρ.		220
19	» » » » » » 8 »		220
19	» » » » » » »		241
καὶ 38	» Τροχιοδρόμων ἀ. λ. 13, 30		

Ἀξίας ἁπάσας ὁμοῦ λ. Τ. 1824, 43.

Ζ'. Ἔσοδα καὶ Δαπάναι.

Ὁ ἐτήσιος Ἰσολογισμὸς αὐτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς.

Περιοδικὸν ἐν τῷ δημοσιευθῆναι	Λ.	129 95	Συνδρομαὶ λήγ. ἔτους	Λ.	212
Μισθοδοσίαι ὑπαλλήλων		110 49	» παλαιαὶ καθυστεροῦσαι	»	17, 75 229 75
Ταχυδρομικὰ		19 80	Δικαιώματα Διπλωμάτων		134
Φωτισμὸς		7 78	Προσφοραὶ ἔκτακτοι		394 09
Γραφικὴ ὕλη		8 19	Τόκοι καὶ μερίσματα		178 82
Θέρμανσις		1 34	Διαφορὰ Μετοχῶν μας.		99 08
Ἔκτακτα τυπωτικὰ καὶ ἄλλα		67 83			
Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπὴ διὰ τοπογρ. χάρτην Κ/πόλεως		40			
Ἔπιπλα καὶ σκεύη· τὰ ἀποσβενόμενα		13 77			
Ὑπόλοιπον περίσσευμα		633 59			
		1032 74			1032 74

Ὁ λόγος, δι' ὃν ἀντὶ ἐλλείμματος, ὃ εἴχομεν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, προέκυψε περίσσευμα, εἶνε ὅτι καὶ τὰ ἔσοδα ὑπερηκόντισαν τὰς προσδοκίας ἡμῶν, καὶ αἱ δαπάναι ἐγένοντο ἐλάσσονες ἢ ὅσας προϋπελογίσαμεν.

Η'. Κτίριον τοῦ Συλλόγου.

Τὸ παρελθὸν ἔτος αἱ δι' αὐτὸ εἰσπεπραγμέναι συνδρομαὶ ἀνέβαινον	εἰς	Λ. Τ.	1199 35
Ἔκτοτε μέχρι σήμερον εἰσεπράχθησαν καὶ αἱ ἑξῆς·			
Παρὰ τοῦ Ἁγίου Δημητριάδος Γρ. 500 εἰς 20 φρ. ἀ. 102	»	4 28	
» » Δ. Σγούτα	»	30	
» τῆς ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς παθόντων Ἐπιτροπῆς τῆς Παναγίας	»	530 50	
» τοῦ κ. Ἀνδρέου Βαλλιάνου	»	200	
» » » Δ. Βικέλλα, ἐκ Λονδίνου	»	5 48	
» » Ἁγίου Παμφίλου	»	2	
» » κ. Π. Σεκιάρη	»	100	
» » » Γ. Ν. Ταμβάκου	»	50	
» » » Δ. Ν. Ταμβάκου	»	50	
» » » Δημ. Κοκκώνη	»	20	
» » » Ἀμβρ. Μαυρογορδάτου	»	50	
» » » Ἀντ. Βλαστοῦ	»	50	
» » » Στεφ. Ῥάλλη	»	100	
» » » Α. Νομικοῦ	»	5	
» » » Ζ. Σεβαστοπούλου	»	25	
» » » Εὐς. Εὐγενίδου	»	25	
» » » Δημ. Καλβοκορέσση	»	50	
» » » Ἀνδρ. Συγγροῦ	»	60	
Καὶ παρὰ τῶν ἐν Βουκορεστίῳ ὁμογενῶν διὰ τῆς ἐκεῖ Ἐπιτροπῆς εἰσεπράχθησαν			
Ἀπὸ τὸν κ. Α. Ἀρσάκην	»	40	
» » » Θ. Νεγρεπόντην	»	25	
» » » Κ. Δερούσην	»	10	
» » » Μ. Γερμάνην	»	5	
» » » Δ. Γερμάνην	»	5	
» » » Υἱοὺς Τζερλέντη	»	10	
» » » Γ. Βλαστὸν	»	10	
» » » Λ. Καλενδέρογλου	»	5	
» » » Ἡρ. Δούμπαν	»	5	
» » » Δ. Πολυμερίδην	»	5	
» » » Κ. Λεβέντην	»	5	
» » » Δ. Κ. Φυλίτην	»	5	
» » » Ἀδελφοὺς Παππάζογλου	»	6	
» » » Θ. Σιμωνίδην	»	10	
Μεταφέρονται		1503 26	1199 35

	Μεταφορὰ		Λ. Τ.	1503 26	1199 35
» » »	Ἀδελφοὺς Τζιρικλεώτου		»	5	
» » »	Γ. Μαυράκην		»	5	
» » »	Ἡ Βακᾶν		»	3	
» » »	Ἐμμ. Τριανταφυλλίδην		»	5	
» » »	Εὐθ. Πεταλλᾶν		»	4	
» » »	Ν. Γαβριὴλ		»	5	
» » »	Ἰω. Σκλιβανίτην		»	4	
» » »	Π. Θεολόγον		»	5	
» » »	Σ. Θεολόγον		»	5	
» » »	Ἀναστ. Φυλίτην		»	3	
» » »	Μιχ. Βλαχλίδην		»	3	
» » »	Εὐθ. Χρήστου		»	5	
» » »	Ἰω. Χαρικλῆ		»	3	
» » »	Δ. Πορφυρέσκον		»	3	
» » »	Παντ. Βουρουκλᾶν		»	3	
» » »	Μαρίαν Ν. Γούμα		»	10	
» » »	Μιχ. Ξανθὸν		»	10	
» » »	Κ. Ῥάϊνεκε	20 φρ. 6			
» » »	Β. Ζητσαῖον	» 5			
» « »	Γρηγ. Σοῦτσον	» 5			
» » »	Ἀρετὴν Φωτεινοῦ	» 3			
» » »	Κ. Ν. Μιχαὴλ	» 5			
» » »	Κ. Νικοκλῆ	» 5 20 φρ. 29	»	25 25	1609 50
Ἤτοι τὰ ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς Συλλόγου εἰσπραχθέντα μέχρι σήμερον εἰσὶ			»		2808 85
Ἐδαπανήθησαν δὲ δι' ἀγορὰν τοῦ ἐκ □ 828 οἰκοπέδου καὶ εἰς προκαταβολὰς τῷ ἀρχιτέκτονι κ. Κλεάνθει διὰ τὴν ἰσοπέδωσιν κλπ.			Λ. Τ.	2366 93	
			»	70	2436 93
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τοῦ κτιρίου μένουν ἐν τῷ Ταμείῳ			»		371 92
Καθυστεροῦνται ὅμως ἀκόμη ἀπό τινας τῶν ἐγγεγραμμένων ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομητῶν περὶ τὰς αἵτινες πιστεύω, ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ εἰσπραχθῶσι καὶ αὗται, καὶ οὕτω σήμερον δυνάμεθα νὰ λογαριάζωμεν βεβαιωμένας διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Συλλόγου περὶ τὰς			»		300
			»		750

Θ'. Κατάστασις τοῦ Ἐνεργητικοῦ καὶ Παθητικοῦ.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ἡ κατάστασις σήμερον τοῦ *Ἐνεργητικοῦ* καὶ *Παθητικοῦ* τοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ ἑξῆς.

Μετοχαὶ				*Ἀποθεματικὸν.* Τὸ σχηματιζόμενον μετὰ τοῦ περισσεύματος Ἰσολογ. μας	981 56
Ἑλλ. Δανείου	Λ. 716 18			*Παρακαταθῆκαι.*	
Γεν. Ἑταιρίας	» 602 25			Δι' ἀγορὰν βιβλίων Λ. 300	
Τροχιοδρόμων	» 506		1824 43	» τὰ ἄπορα Σχολεῖα » 829	
Κτίριον τὰ ὡς ἄνω δεδαπανημένα	»		2436 93	» τὰ Διαγωνίσματα » 321	
Γραμμάτια πρὸς εἰσπραξιν	»			» Περιοδικὰ Ἀναγνωστηρίου » 48 52	1499 02
Τὸ ἐκ τῶν Μετοχῶν μας Austroturc	» 229			» Συνδρομαὶ κτιρίου.	» 2808 85
Καὶ ἓν ἕτερον παλαιὸν	26		255	» Λ/σμοὶ ἐκκρεμεῖς	» 6
Βιβλιοθήκη, ἡ ἀξία αὐτῆς	»		100		
Ἔπιπλα καὶ Σκεύη, τὰ ἀπολειπόμενα πρὸς ἀπόσβεσιν	»		45		
Ταμεῖον, τὰ ἐν αὐτῷ μετρητὰ	»		634 07		
	»		5295 43		5295 43

Αὕτη εἶνε, κύριοι, ἡ ἐν γένει σημερινὴ κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν ἡμῶν. Αἱ περικυκλοῦσαι ἡμᾶς ἀνάγκαι ἀληθῶς εἰσιν ἄπειροι, καὶ μὲ τοιαῦτα μέσα ὀλίγον ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνάμεθα νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὁπότε αἱ ἐτήσιοι αὐτοῦ πρόσοδοι ἀνέβαινον εἰς χιλιάδας τινὰς γροσίων, ἀναμνησθῶμεν δὲ καὶ τὰς πρὸ διετίας ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀπωλείας ἡμῶν, δι' ἃς ὁ Σύλλογος ἐθεωρεῖτο διὰ παντὸς κατεστραμμένος, ὀφείλομεν νὰ ὦμεν εὐχαριστημένοι, ὅτι ἐντὸς μικροῦ χρόνου ὁ Σύλλογος ἡμῶν τοιαῦτα δεικνύει σημεῖα σφριγώσης ἀναβιώσεως, διότι πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ παρουσιάζει τοιαύτην ἀρκετὰ εὐάρεστον οἰκονομικὴν κατάστασιν. Κατὰ τὸν παρελθόντα βίον τοῦ Συλλόγου ὑπῆρξαν ἀληθῶς ἐποχαί, καθ' ἃς διετέλει εἰς ἀνθηράν πως κατάστασιν οἰκονομικῶς, ἀλλ' οὐδέποτε εἶχεν ἀποκτήσει ἣν σήμερον κέκτηται ἰδίαν περιουσίαν, ἀναβαίνουσαν εἰς 4000 περίπου λίρας, καὶ οὐδέποτε εἶχε περιβληθῇ ὃ νῦν φέρει γόητρον, γενόμενος τὸ κέντρον τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ διανοητικῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν διαπλάσεως καὶ ὁ ἐκτελεστὴς τοσούτων ἀγαθῶν γενναιοδωριῶν τῶν ἡμετέρων φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν. Ἐμβλέπων εἰς τὸν ζῆλον, ὃν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν δεικνύει περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ ἔργων, πέποιθα, ὅτι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καλῶς κατενόησε τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολήν, καὶ εὐφροσύνως ἀπεκδέχομαι κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος αὐτοῦ διάκονος τὰ βελτίονα ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ Ταμίας ΙΩ. ΓΚΙΩΝ.

Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξετάσασα τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου τοῦ Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου κατὰ διάταξιν τοῦ Ἄρθρου 11 τοῦ Κανονισμοῦ, πιστοποιεῖ, ὅτι εὗρεν αὐτὰ σύμφωνα τῇ παρούσῃ ἐκθέσει, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ὑπογράφεται.

Ἐν Κων/πόλει τῇ 28 Ἀπριλίου 1872.

Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ — ΔΗΜ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ
ΣΤΕΦ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ — ΖΑΧ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΔ'.

Ἔκτακτος.

Τῇ 30 Ἀπριλίου 1872.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῶν κ. Ἀ. Βαφειάδου καὶ Κοσμᾶ Χ. Προδρόμου ἐκ Χαρταλιμῆς ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1872 προσφερόντων διάφορα νομίσματα.

Εἶτα προβαίνει ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Κοσμητόρων αὐτοῦ καὶ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ΙΒ' συλλογικὸν ἔτος, καὶ δι' ἀπολύτου μυστικῆς πλειονοψηφίας ἀναδείκνυνται

Πρόεδρος μὲν	ὁ κ.	Κ. Καραπάνος
Ἀντιπρόεδροι	οἱ »	Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς καὶ A. Mordtmann.
Γεν. Γραμματεὺς	ὁ κ.	Δ. Μαλιάδης
Εἰδ. Γραμματεὺς	»	Δ. Πληθωνίδης
Βιβλιοφύλαξ	»	Α. Λιούμας
Ταμίας	ὁ αὐτὸς	Ἰ. Γκιών.

Μέλη δὲ Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν,

Τῆς μὲν Οἰκονομικῆς οἱ κ. κ. Ζ. Ἀλεξανδρίδης, Κοκκώνης, Θ. Κοσούδης καὶ Β. Σαρακιώτης,

Τῆς Συντακτικῆς οἱ κ. κ. Γ. Λαζόπουλος, Γ. Σάββος, Μ. Παρανίκας, Γ. Σοφοκλῆς καὶ Ἀ. Λιούμας,

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς οἱ κ. κ. Ξ. Ζωγράφος, Κ. Καλλιάδης, Κ. Καραθεοδωρῆς ἰατρός, Μ. Πανταζῆς, Γ. Σοφοκλῆς καὶ Ν. Τσιγαράς,

Τῆς Φιλολογικῆς οἱ κ. κ. Ἡ. Βασιάδης, Ἀ. Δημητριάδης, Ἰ. Καρολίδης, Μ. Παρανίκας καὶ Α. Τάγης,

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς οἱ κ. κ. Σ. Ἀριστάρχης, Α. Βερναρδάκης, Δημητριάδης γεωμέτρης, Ganneau, Millingen, Mordtmann (πατήρ), Mordtmann (υἱός), Κ. Σ. Καραθεοδωρῆς καὶ Α. Πασπάτης,

Τῆς δὲ Ἐπιστημονικῆς καὶ Ἀνθρωπολογικῆς οἱ κ. κ. Α. Βαφιάδης, Ἀβδουλλὰχ Βέης, Ἀ. Ζωηρός, Σ. Μαυρογένης, Ἀ. Σπαθάρης, Ἀ. Πασπάτης, Π. Καλλιβούρσης, Weisbach καὶ Mordtmann (υἱός).

Ὁ Πρόεδρος ἐντέλλεται τῷ Γεν. Γραμματεῖ ἵνα ἀναγγείλῃ τοῖς νέοις Κοσμήτορσι καὶ τοῖς μέλεσι τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΛΑ'.

Τῇ 7 Μαΐου 1872.

Ἐπέτειος Πανήγυρις τοῦ Συλλόγου.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Συνελθόντων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς τῆς Παναγίας ἐν Σταυροδρομίῳ καὶ πλήθους φιλομούσων, ἐν οἷς οἱ Σεβάσμιοι ἀρχιερεῖς Καισαρείας καὶ Παμφίλου, μετὰ τοῦ μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου κ. Δωροθέου Εὐελπίδου, τῶν Ἀρχιμανδριτῶν Εὐγενίου Ξηροποταμηνοῦ καὶ Νικηφόρου Γλυκᾶ, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν, παρεκάθηντο δὲ αὐτοῖς ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Ῥαζῆς, καὶ ὁ Γεν. Πρόξενος αὐτῆς κ. Ν. Ἀϊβαζίδης, ἀντιπρόσωποι δὲ τῶν διαφόρων Λεσχῶν καὶ Ἀδελφοτήτων τῆς ἡμετέρας πόλεως πρόθυμοι παρίσαντο τὰ ἀδελφικὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκδηλοῦντες αἰσθήματα, ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Καραπάνος κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως ἀναγινώσκει τὴν ἑξῆς λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Πρὸ ἕνδεκα ἐτῶν πολλοὶ λόγιοι καὶ φιλόμουσοι συνέστησαν τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὅπως δι' αὐτοῦ καλλιεργῶσι τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, καὶ εὑρίσκωσιν ἐν αὐτῷ διανοητικήν τινα διάχυσιν. Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Σύλλογος περιωρίσθη κυρίως εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον τῶν ἱδρυτῶν αὐτοῦ· δὲν ἦτο ὅμως δυνατὸν μία ὁμὰς λογίων συνερχομένη τακτικῶς πρὸς ἰδίαν αὐτῶν ἠθικὴν ὠφέλειαν καὶ εὐχαρίστησιν νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπιδράσῃ καὶ γενικώτερον ἐπὶ τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ἔζη· οὕτω δὲ ὁ Σύλλογος ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν σὺν τῇ καλλιεργείᾳ τῶν γραμμάτων ἐπεδίωξε καὶ τὴν διάδοσιν αὐτῶν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν. Τὴν τελευταίαν ὅμως

ταύτην ἐργασίαν ὁ Σύλλογος ἀνεδέχθη σπουδαιότερον, καὶ ἀνέγραψεν ὡς ἕνα τῶν κυριωτέρων, ἵνα μὴ εἴπω τὸν κυριώτερον τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ αὐτοῦ, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ἤδη λήγοντος ἔτους.

Κατὰ τὸν νέον Κανονισμὸν ἡμῶν ἀναδεχθεὶς τὴν ὑποστήριξιν καὶ πολλαπλασίασιν τῶν σχολείων ἐν Ἀνατολῇ ὁ Σύλλογος, χωρὶς νὰ παραβλάψῃ τὸν φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἀνέλαβε συγχρόνως καὶ τὰ καθήκοντα ἐθνικοῦ φροντιστηρίου. Τοιοῦτος δὲ γενόμενος ὁ Σύλλογος δὲν εἶναι πλέον κτῆμα λογίων καὶ φιλομούσων τινῶν, ἀλλ' ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐργάζεται, καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ ὁποίου στηρίζει τὴν πρόοδον καὶ ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.

Τοιούτου ὄντος σήμερον τοῦ Συλλόγου ἡ ἔκθεσις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας κατὰ καθῆκον ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενον ἀνέλαβον ἵνα ποιήσω σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν, δὲν δύναται νὰ ἦναι πανηγυρικὸς καὶ ῥητορικός τις λόγος, ἀλλὰ καθαρὰ καὶ ἁπλῆ λογοδοσία, ἐξ ἧς θὰ κρίνητε, ἂν πρέπῃ νὰ ὑποστηρίξητε αὐτὸν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐρέος σκοποῦ, ὃν ἀνεδέχθη. Ὅπως δὲ γείνω καταληπτός, θέλω ἐκθέσει ὑμῖν ὅσον οἷόν τε συντομώτερον τί ἔπραξεν ὁ Σύλλογος ἐν ἑκάστῃ τῶν ποικίλων αὐτοῦ ἐργασιῶν.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ηὔξησεν ἐπαισθητῶς κατὰ τὸ παρὸν ἔτος. Ἐξ 83 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέβη εἰς 230, ὧν τέσσαρα μὲν διεγράφησαν ἐκ τῶν παλαιῶν, τρία δὲ ἐκ τῶν νεωστὶ ἐκλεγέντων· ὅθεν κατετάχθησαν κατὰ τὸ ἤδη λῆγον ἔτος 147 νέα μέλη. Καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων ηὔξησεν ὡσαύτως ἐπαισθητῶς, τῶν μὲν πρώτων κατὰ 28, τῶν δὲ δευτέρων κατὰ 23· ὁ θάνατος ὅμως ἀφήρπασέ τινα τούτων, καὶ ὁ Σύλλογος θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν δύο τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν, τοῦ διακεκριμένου καὶ μεγάλου ἱστορικοῦ Γ. Γροτίου, καὶ τοῦ ἀειμνήστου καὶ φιλοπάτριδος Κ. Δοσίου. Καὶ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ὁ θάνατος ἐλύπησε καιρίως τὸν Σύλλογον· διότι ἐν τῷ πρώτῳ ὅλος ὁ πεφωτισμένος κόσμος καὶ ἰδίως τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπώλεσε τὸν μεγαλείτερον αὐτοῦ ἱστορικόν, ὅστις καταλιπὼν τὸ τραπεζιτικὸν στάδιον καθιέρωσεν ὅλον αὐτοῦ σχεδὸν τὸν βίον εἰς τὴν μελέτην τῆς πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν προγόνων ἡμῶν, καὶ συνέγραψε τὴν ἐμβριθεστάτην καὶ σοφωτάτην ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὸ μὲν ἔθνος ἡμῶν ἀπώλεσεν ἕνα τῶν σπουδαιοτέρων αὐτοῦ ἀνδρῶν, ὁ δὲ Σύλλογος ἕνα τῶν εἰλικρινεστέρων φίλων καὶ βοηθῶν, ὡς ἐδείχθη τρανῶς καὶ ἐκ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἐν ᾗ πρῶτος αὐτὸς καταλείπει τῷ Συλλόγῳ κληροδότημα 6 χιλ. δραχμῶν. Τὴν θλῖψιν ταύτην ἐξέφρασεν ἤδη ὁ Σύλλογος πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν ἀειμνήστων τούτων ἀνδρῶν· θεωρῶ δὲ ὅτι ἐκπληρῶ ἱερὸν καθῆκον ἐκφράζων αὐτὴν σήμερον καὶ δημοσίᾳ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. Ἐκ δὲ τῶν ἀντεπιστελλόντων αὐτοῦ μελῶν ὁ Σύλλογος θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις ἀοιδίμου Π. Ἀραβαντινοῦ, ὅστις πολλὰ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐμόχθησε, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου θέλει γείνει ἐκτενέστερος λόγος παρὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος· τοῦ ἐν Κερασοῦντι ἀοιδίμου Π. Τριανταφυλλίδου, ὅστις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου εἶχεν ἀποδεχθῇ τὴν ἰδέαν, ἣν δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας, τῆς συλλογῆς τῶν ἐν Πόντῳ σωζομένων ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης ἡμῶν, καὶ τῶν ἀοιδίμων Μαρίνου Βρετοῦ ἐν Μασσαλίᾳ καὶ Σταυράκη Ἀναγνώστου ἐν Κυδωνίαις, οἵτινες δὲν ἔπαυον δεικνύοντες τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ.

Καίτοι ἡ νόσος χολέρα ἠνάγκασεν ὅλους ἡμᾶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου νὰ ἀποφεύγωμεν ἐπί τινα καιρὸν τὰς συναθροίσεις, οὐχ ἧττον ὁ Σύλλογος συνῆλθε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος εἰς 43 συνεδριάσεις. Τούτων αἱ μὲν 29 εἰσὶ τακτικαί, αἱ δὲ 14 ἔκτακτοι.

Καὶ ἐν μὲν ταῖς τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ἐγένοντο 23 σπουδαῖα ἀναγνώσματα ἐφελκύσαντα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου πολυπληθὲς ἀκροατήριον οὐ μόνον ἐξ ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν μεθ' ἡμῶν συμβιούντων ἐθνῶν. Ταῦτα δὲ εἰσί· α) Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνασκαφῶν ἐπὶ τοῦ Θρᾳκικοῦ σιδηροδρόμου, καὶ περὶ ἐμπορίου τῶν Γενουηνσίων ἔν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ τῷ Εὐξείνῳ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Πασπάτη (Ἀναγνώσμ. 3). β') Περὶ τῶν σφηνοειδῶν ἀρμενικῶν ἐπιγραφῶν, καὶ Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τοῦ δόκτορος Μόρδτμανν (Ἀναγνώσμ. 2). γ') Περὶ μολυβδοβούλλων ἀναφερομένων εἰς τὴν μεγαλώνυμον ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τοῦ δόκτορος Μόρτδμανν υἱοῦ (ἀναγν. 1). δ') Περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βασιλέως Μέσα ὑπὸ τοῦ δόκτορος Schrœder (ἀναγν. 2). ε) Περὶ γλωσσολογίας καὶ περὶ μετρικῆς τῶν Βυζαντ. ὑπὸ Μ. Παρανίκα (ἀναγν. 6). ς') Περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ κ. Jernnigham (ἀνάγν. 1). ζ') Περὶ ἐπιῤῥοῆς τοῦ θερμογόνου ὑπὸ Π. Καλλιβούρση (ἀναγν. 2). η) Περὶ γνωστικοῦ καὶ περὶ φυσιολογικῆς θεωρίας τῆς ὁράσεως ὑπὸ Ι. Καρολίδου (ἀναγν. 2). θ') Βιογραφία Γροτίου ὑπὸ Σ. Κ. Καραθεοδωρῆ (ἀνάγν. 1). ι) Περὶ χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ Α. Βερναρδάκη (ἀνάγν. 1). ια) Περὶ χημείας παρὰ τοῖς Ἄραψιν ὑπὸ Γ. Ἀριστάρχου (ἀνάγν. 1). ιβ') Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ Α. Μαυρογένους (ἀναγν. 2).

Τῶν δὲ ἐκτάκτων συνεδριάσεων αἱ μὲν 4 πρῶται κατηναλώθησαν εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ μέρους τοῦ Κανονισμοῦ, ὅπερ δὲν εἶχε συζητηθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ εἰς τὴν ὁριστικὴν αὐτοῦ ἐπιψήφισιν· ἕτεραι δὲ 4 γενόμεναι κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Συλλόγου ἐχρησίμευσαν διὰ τακτικὰς αὐτοῦ ἐργασίας· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἐξ ἐγένετο ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν Κοσμητόρων, ἃς ὁ Κανονισμὸς ὁρίζει, καὶ αἵτινες περιέχουσιν ἐν λεπτομερείᾳ ὁλόκληρον τὸν βίον τοῦ Συλλόγου.

Λεπτομερῆ δ' ἀφήγησιν τῶν κατὰ τὰς συνεδριάσεις ταύτας γενομένων περιέχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ Γραμματέως κ. Ν. Τσιγαρᾶ μετὰ πολλῆς τῆς φιλοπονίας συνταχθέντα ἐκτενῆ πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

Δημόσιαι διαλέξεις ἐγένοντο κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 42 ὑπὸ 13 ἀγορητῶν· ἐξ αὐτῶν αἱ 15 ἦσαν ἐπιστημονικαί, γενόμεναι ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Α. Σπαθάρη καὶ Δ. Μαλιάδου· 11 ἱστορικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ι. Ἀριστοκλέους, Γ. Χασιώτου, Μ. Παρανίκα, Γ. Λαζοπούλου, Α. Δημητριάδου καὶ Κ. Καλλιάδου· 9 φιλολογικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Γ. Χασιώτου, Ι. Καρολίδου καὶ Α. Δημητριάδου· 3 ἠθικαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Ἀριστοκλέους· 2 φιλοσοφικαὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. Π. Καλλιβούρση καὶ Ι. Ἀριστοκλέους καὶ 2 οἰκονομολογικαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βερναρδάκη.

Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγορητῶν καὶ πρὸ πάντων ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροατῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἀνῆκον εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ἐνθαῤῥύνει ἡμᾶς, ἵνα ἐλπίσωμεν ὅτι τὸ μέσον τοῦτο τῆς εἰς τὸν λαὸν ἐμπνεύσεως τοῦ πρὸς τὴν μάθησιν ἔρωτος, ὅπερ πρῶτος ὁ Σύλλογος ἐνεκαινίασεν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, ἐπέτυχε πληρέστατα, καὶ ὑπόσχεται εὐαρέστους καρποὺς. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν καὶ ἕτεροι Σύλλογοι ἐφήρμοσαν ἐνταῦθα τὸ μέτρον τῶν δημοσίων διαλέξεων, καὶ ἐποιήσαντο τοιαύτας κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Μετὰ πολλῶν τῶν Συλλόγων τούτων συνεννοήθημεν πρὸ ἑνὸς ἔτους, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ σκεπτώμεθα περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τῆς δημοτικῆς ταύτης διδασκαλίας. Δύο δὲ αὐτῶν οἱ καὶ τὰς σπουδαιοτέρας καὶ πολυαριθμοτέρας ποιήσαντες δημοσίας διαλέξεις ἔπεμψαν ἡμῖν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς γενομένων τοιούτων. Οὗτοι δ' εἰσὶν ἡ ἐν Φαναρίῳ Λέσχη «Μνημοσύνη,» ἐν ᾗ ἐγένοντο 32 δημόσιαι διαλέξεις, καὶ ὁ Σύλλογος «Μικρὰ Ἀσία», ἐν ᾧ ἐγένοντο 53 τοιαῦται, ἐξ ὧν αἱ 22 εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν χάριν τῶν πολλῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ὁμογενῶν, οἵτινες ἀγνοοῦσιν εἰσέτι τὴν πάτριον γλῶσσαν. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ εἴδομεν μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων διαλέξεων καὶ μίαν γενομένην παρ' ὀθωμανοῦ συμπατριώτου ἡμῶν.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ Σύλλογος ἔπραξέ τι κατὰ τὸ λῆγον ἔτος, ἐξετάσας διὰ τῆς Φιλολ. Ἐπιτροπῆς τὸ σύγγραμμα, ὅπερ ἐξάλη αὐτῷ διὰ τὸ Ζωγράφειον *Περὶ Ἠπείρου* διαγώνισμα. Ὁ εἰσηγητὴς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Μ. Πανταζῆς θέλει ποιήσει ἡμῖν σήμερον ἐκτενῆ περὶ τούτου ἔκθεσιν. Ἐγὼ δὲ περιορίζομαι ἵνα ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν τοῦ Συλλόγου, ὅπως κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος λάβωμεν σπουδαῖα καὶ ὅσον οἷόν τε πλείονα συγγράμματα διὰ τὰ Εὐγένεια διαγωνίσματα Περὶ Θεσσαλίας, περὶ Μακεδονίας καὶ περὶ Θρᾴκης, καὶ διὰ τὸ Συμβουλίδειον διαγώνισμα Περὶ Πόντου. Ἐλπίζομεν δ' ὡσαύτως ὅτι θέλομεν ἔχει κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος καὶ Περὶ τραγῳδιῶν διαγώνισμα τοῦ κ. Εὐ. Βαλλιάνου.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ.

Ἡ εὐρύτης τῶν ἐργασιῶν, ἃς ὁ Σύλλογος ἀνεδέχθη διὰ τοῦ νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ, κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν τῶν τοιούτων

Ἐπιτροπῶν. Θὰ ἦτο δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον εἰς τὸν Σύλλογον ν' ἀσχοληθῇ καὶ διεκπεραιώσῃ τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα αὐτοῦ ἔργα εἴτε ἀπ' εὐθείας ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ, εἴτε διὰ προσωρινῶν Ἐπιτροπῶν. Μόνον ἡ σύγασις τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καθίστα δυνατὴν τὴν ταχεῖαν καὶ κανονικὴν διεκπεραίωσιν τῶν ἔργων τούτων. Ἑκάστη αὐτῶν ἀσχολουμένη ἐντὸς ὡρισμένου κύκλου, καὶ συγκροτουμένη ἐξ ἀνδρῶν εἰδικὰς κεκτημένων γνώσεις δύναται νὰ μελετήσῃ μετ' ἀνέσεως, καὶ προετοιμάσῃ τὸ μέρος τὸ εἰς αὐτὴν ἀνῆκον ἐκ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Οὕτω δὲ εὑρίσκων ὁ Σύλλογος τὰς ἐργασίας ταύτας προητοιμασμένας, καὶ γνώμην δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ὠφέλειαν νὰ προσπορισθῇ.

Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος αἱ Ἐπιτροπαὶ κατηνάλωσαν μέρος τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν εἰς τὴν αὐτῶν διοργάνωσιν. Ἑκάστη συνέταξε τὸν κανονισμὸν αὐτῆς, ἐσχημάτισε τὸν προϋπολογισμόν της, καὶ ὥρισε τὰ ἔργα της. Ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ἐργασία, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὸ «γνῶθι σαυτὸν» τῶν Ἐπιτροπῶν, παγιώσασα καὶ ὁρίσασα τὸ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ νομοθετηθὲν σύστημα τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν δὲν ἀπετέλεσε τὴν μόνην ἀσχολίαν αὐτῶν. Πολλαὶ παρήγαγον καὶ ἔργα σπουδαῖα καὶ ἀρκούντως πολυάριθμα, ἐξ ὧν μόνον τὰ κυριώτερα θέλω ἀναφέρει ἐνταῦθα, φοβούμενος μὴ καταχρασθῶ τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν.

Ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Ξ. Ζωγράφου Προέδρου, Δ. Πασπαλλῆ, Σ. Σκουλούδη, Ζ. Ἀλεξανδρίδου, Κ. Ἀνθοπούλου καὶ Α. Βερναρδάκη καὶ τοῦ ταμίου τοῦ Συλλόγου κ. Ι. Γκιών, σκοπὸν ἔχει τὴν καλὴν ἐγένει διευθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου. Συνέταξε δὲ τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἐβοήθησε τὸν κ. ταμίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του, ὡς θέλομεν εἰδεῖ κατωτέρω.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου Προέδρου, Γ. Σοφοκλέους, Ἀ. Τάγη, Στ. Κ. Καραθεοδωρῆ, Μ. Πανταζῆ, Γ. Χασιώτου, Στ. Βουτυρᾶ, Γ. Λαζοπούλου καὶ Μ. Παρανίκα, προτίθεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ καὶ τὸν ἰδιαίτερον αὐτῆς διοργανισμόν, ἵνα μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰς νεωτέρας φιλολογικὰς προόδους, ἀσχολῆται εἰς ἔρευναν τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις χειρογράφων, κρίνῃ τὰ εἰς αὐτὸν ἀνατιθέμενα διαγωνίσματα, βιβλία καὶ διάφορα ζητήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς εἰδικὰς αὐτῆς ἐργασίας, καὶ κοινοποιῇ τῷ Συλλόγῳ τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἔργων αὐτῆς. Τοιοῦτον ἔχουσα σκοπὸν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἔκρινε κατὰ τὸ τρέχον ἔτος τὴν Γραμματικὴν τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ κ. Παρανίκας ἐποιήσατο ἔκθεσιν· ἀνέθηκε δὲ εἰς μὲν τὸν κ. Μ. Παρανίκαν τὴν ἀνάλυσιν τῶν γλωσσολογικῶν συγγραμμάτων τῶν κ. κ. Γ. Κουρτίου, Schleicher καὶ Max Müller, εἰς δὲ τὸν κ. Ἡρ. Βασιάδην τὴν μετάφρασιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Γ. Κουρτίου Περὶ χρονολογίας τῆς ἀρχιγενέθλου Ἀρίας (ἰνδογερμανικῆς) γλώσσης, ἵνα καταχωρισθῇ ὡς ἐράνισμα ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ νεωτάτου γλωσσολογικοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Benfey, καὶ ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τῆς πραγματείας, ἥτις ἀπεστάλη διὰ τὸ Περὶ Ἠπείρου Ζωγράφειον διαγώνισμα, περὶ τοῦ ὁποίου ποιήσει σήμερον ἔκθεσιν ἐνώπιον ἡμῶν. Συγχρόνως δὲ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε καὶ τὸ ζήτημα τῆς συλλογῆς τῶν πανταχόσε διεσπαρμένων ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης ἡμῶν, καὶ ἔθηκε βάσεις τινὰς περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ Σύλλογος ἤκουσε μετὰ πλείστης ὅσης εὐχαριστήσεως τὴν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς γενομένην αὐτῷ ἀγγελίαν, ὅτι ὁ πολυειδῶς ἤδη βοηθήσας τὸν Σύλλογον κ. Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος ἀνεδέχθη ἄσμενος ἵνα χορηγῇ 400 λίρ. ὀθ. κατ' ἔτος, ὅπως χρησιμεύσωσι πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἀσχοληθησομένων εἰς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων. Ἐμελέτησεν ὡσαύτως ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐσκέφθη περὶ τῆς ἐρεύνης, συλλογῆς καὶ ἀντιγραφῆς τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν μοναστηρίων καὶ ἀλλαχοῦ εὑρισκομένων χειρογράφων τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ἀναμένει δὲ παρὰ τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, ἵνα δοθῇ τῷ Συλλόγῳ ἡ ἀναγκαία χρηματικὴ βοήθεια, ὅπως κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος μετὰ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁποίων καὶ τιμὴ καὶ ὠφέλεια θέλει προκύψει εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλέους Προέδρου, Ἡρ. Βασιάδου, Κων. Καραθεοδωρῆ, Ἀ. Βαφιάδου, Κ. Καλλιάδου, Β. Πυλάδου, Στ. Βουτυρᾶ καὶ Μ. Παρανίκα, προτίθεται τὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην ὅλων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων

τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἰδίως τὴν δημοτικήν, καὶ φροντίζει περὶ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ πρακτικωτέρου τῶν σκοπῶν τοῦ Συλλόγου, τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἀπόρων σχολείων καὶ τῆς συστάσεως τοιούτων, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι. Συμφώνως δὲ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἡ Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε σπουδαίως κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς δι' αὐτὴν καταλληλοτέρας μεθόδου, ἐλπίζει δὲ ὅτι ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους θέλει λήξει εἰς τελικόν τι συμπέρασμα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ ὁποίου τὴν σπουδαιότητα ἕκαστος ἡμῶν κατανοεῖ, διότι ὅλοι γνωρίζομεν πόσον ἐπείγουσα εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας εἰς τὸν λαόν, καὶ πόσον θέλει εὐκολύνει τὴν θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἡ εὕρεσις τῆς καταλληλοτέρας διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν μεθόδου καὶ ἡ ὁμοιόμορφος, εἰ δυνατόν, ἐφαρμογὴ αὐτῆς καθ' ὅλα τὰ σχολεῖα. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη συγχρόνως εἰς τὴν ἐξέτασιν διαφόρων κοινοποιήσεων γενομένων τῷ Συλλόγῳ παρ' ἑτέρων Συλλόγων, Ἀδελφοτήτων ἢ Σχολῶν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων αἰτήσεων τοιούτων σωματείων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτῆς, καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς εὑρέσεως ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τῶν ἐξ ὑποτρόφων μαθητῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, τοὺς ὁποίους ὁ κ. Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ἐπιθυμῶν ἵνα συντελέσῃ διὰ παντὸς μέσου εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀπεδέχθη ἵνα ἐκπαιδεύσῃ ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἑλληνικῷ Λυκείῳ ἀναθεὶς εἰς τὸν Σύλλογον τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀπησχόλησε τὴν Ἐπιτροπὴν κατὰ τοὺς τελευταίους τρεῖς μῆνας εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων σχολῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ὁ εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς θέλει ὁμιλήσει σήμερον ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν ἐκθέσεων τούτων. Ὅθεν νομίζω περιττὸν νὰ ποιήσω ἐκτενῆ ἐνταῦθα λόγον περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, καὶ περιορίζομαι ἵνα ἐπισύρω τὴν προσοχὴν ὑμῶν εἰς ὅσα θέλετε ἀκούσει μετ' ὀλίγον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, ἐξ ἧς θέλετε ἴδει πόσον ἱερὸς καὶ μέγας εἶναι ὁ σκοπός, τοῦ ὁποίου τὴν ἐκπλήρωσιν ἀνεδέχθη νεωστὶ ὁ Σύλλογος, ἀναμένων αὐτὴν ἐκ τοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις προϊχόντων καὶ λογίων καὶ ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ἁπανταχοῦ εὐπόρων καὶ φιλομούσων ὁμογενῶν. Ἐνδόμυχον δ' αἰσθάνομαι χαρὰν σήμερον δυνάμενος νὰ ἐκφράσω δημοσίως, ὅτι ἅμα τῇ παραδοχῇ τοῦ σκοποῦ τούτου εὑρέθησαν ἄνδρες φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς, οἵτινες δι' ἀδρῶν συνδρομῶν ἐνεθάρρυναν τὸν Σύλλογον, ἵνα μετὰ ζήλου καὶ πεποιθήσεως ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ. Τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς κ. κ. Χρ. ἐφένδης Ζωγράφος καὶ Γ. Ζαρίφης, οἵτινες προσέφερον ἀνὰ λίρας ὀθωμανικὰς 200 ἕκαστος πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων σχολείων, καὶ ὑπεσχέθησαν τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατ' ἔτος προσφορὰν ἴσου ποσοῦ, ὁ φιλόμουσος κ. Μ. Νεγρεπόντης, ὅστις προσήνεγκεν ἤδη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 100 ὀθωμ. λίρας πρὸς βράβευσιν ἀπόρων παρθεναγωγείων, προσέφερεν ὡσαύτως κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 100 λίρ. ὀθωμανικὰς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων σχολείων, ὑποσχεθεὶς ἵνα χορηγῇ κατ' ἔτος τὸ ποσὸν τοῦτο, καὶ ὁ φιλογενὴς κ. Ἀ. Βαλλιάνος, ὅστις προσήνεγκε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος λίρας ὀθωμ. 100, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ τοιούτου σκοποῦ τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἀπαρίθμησις τοιούτων γενναίων συνδρομῶν εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἔπαινος, καὶ δὲν θέλω νὰ ἐλαττώσω αὐτὸν προσθέτων τετριμμένας τινὰς φράσεις. Εὔχομαι δὲ μόνον ἵνα καὶ ἄλλοι φιλόμουσοι ὁμογενεῖς, πεισθέντες περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν καθηκόντων, ὧν τὴν ἐκπλήρωσιν ἀνεδέχθημεν, ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν ἡμῶν, καὶ ὑποστηρίξωσιν ἵνα ὅσον οἷόν τε γενναιότερον καὶ ταχύτερον βοηθήσωμεν τὰ συνδρομῆς χρῄζοντα σχολεῖα, καὶ συντελέσωμεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοιούτων, ἔνθα δὲν ὑπάρχουσιν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Στ. Ἀριστάρχου Προέδρου, Ἰ. Μίλιγγεν, Ἀ. Μόρδτμανν, Déthier, Schroeder, Μόρδτμανν (υἱοῦ), Ἀ. Πασπάτη. Κωνστ. Στ. Καραθεοδωρῆ, Ἀ. Βερναρδάκη, καὶ Ἀ. Δημητριάδου, ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἐπιγραφικήν, γλυπτικήν, ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ζωγραφικὴν τῶν ἀρχαίων ἐν γένει ἐθνῶν, ἰδίᾳ ὅμως προτίθεται τὴν εὕρεσιν καὶ ἐξέτασιν τῶν μνημείων τῆς τέχνης τῶν προγόνων ἡμῶν, τὰ ὁποῖα ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχοντα ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου καὶ οὗτοι ἔζησαν, καταστρέφονται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ εἴτε ὑπὸ τοῦ χρόνου, εἴτε ὑπὸ τῶν βεβήλων χειρῶν, συμπαρασύροντα ἐνίοτε μεθ' ἑαυτῶν πολυτίμους σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐποίησεν 23 συνεδριάσεις, καὶ ἠσχολήθη ἐν αὐταῖς εἰς τὴν ἑρμηνείαν διαφόρων ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν, λατινι-

κῶν, φοινικικῶν καὶ ἀρμενικῶν, τῶν ὁποίων ἀντίγραφα κοινοποιηθέντα τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ διαφόρων μελῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων φιλαρχαίων διεβιβάσθησαν εἰς αὐτήν, καὶ ἐξήτασε διάφορα ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα, παλαιογραφικὰ μνημεῖα, ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, δακτυλιολίθους, σφραγῖδας, νομίσματα, ἀρχαίας ζωγραφίας καὶ ἐκθέσεις νεωτέρων ἀνασκαφῶν ἐνεργηθεισῶν εἰς διάφορα μέρη. Τὰ ἔργα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐξ ὧν τινα ἐκοινοποιήθησαν καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου, εἰσὶ καὶ πολλὰ καὶ σπουδαῖα. Λυποῦμαι δέ, διότι ἡ ἐξ ἀνάγκης περιωρισμένη ἔκτασις τῆς προεδρικῆς ἐκθέσεως δέν μοι ἐπιτρέπει νὰ ἀπαριθμήσω ταῦτα, καὶ περιορίζομαι ἀναφέρων τὸν σχηματισμὸν συγκριτικοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ ὁποίῳ διευκρινίζεται ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀνομασία τῶν διαφόρων αὐτῆς θέσεων, καὶ τὸν ὁποῖον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἔφερε σχεδὸν εἰς αἴσιον πέρας διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν μελῶν αὐτῆς κ. κ. Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ καὶ Γ. Ἀ. Δημητριάδου.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Ἀ. Τάγη Προέδρου, Ἡρ. Βασιάδου, Γ. Σοφοκλέους, Γ. Ἀριστάρχου, τοῦ Γεν. Γραμματέως κ. Γ. Χασιώτου καὶ τοῦ Εἰδικοῦ Γραμματέως κ. Ν. Τσιγαρᾶ, ἠσχολήθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας, τὴν ὁποίαν ἀνέθηκεν αὐτῇ ὁ Κανονισμός. Διέταξεν, ἐκανόνισε καὶ διώρθωσε τὰ διάφορα ἔργα τοῦ παρελθόντος ἔτους, καὶ διὰ τῆς μετ' αὐταπαρνήσεως ἐργασίας τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Ἀ. Τάγη, ἔφερεν εἰς πέρας τὸ Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου, ὅπερ μετ' ὀλίγον θέλει ἰδεῖ τὸ φῶς. Θεωρῶ δὲ καθῆκόν μου ἵνα καὶ δημοσίως ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρός τε τὸν Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τοὺς κόπους, οὓς ὑπὲρ τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ κατέβαλον.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν κ. κ. Ἀ. Πασπάτη Προέδρου, Ἀλεξ. Καραθεοδωρῆ, Ἀ. Σπαθάρη, Ἀ. Βαφιάδου, Ξ. Ζωγράφου, Ἀβδουλλὰχ Βέη, Σ. Μαυρογένους, Ἀ. Κουμπάρη, Ἀ. Ζωηροῦ καὶ Β. Σαρακιώτη. Καίτοι δὲ ἐπὶ πολὺ ἀσχοληθεῖσα εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ εὐρέος κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἐξήτασεν οὐχ ἧττον διάφορα νέα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα, ὡς π. χ. τὸ ἔργον τοῦ κ. Bertherand, Γεν. Γραμματέως τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ «Κλιματολογικῆς Ἑταιρίας», καὶ ἔργα τινὰ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἰατροῦ Ἀβδουλλὰχ Βέη.

Ταῦτα, κύριοι, τὰ ἔργα τῶν Ἐπιτροπῶν, αἵτινες, καίτοι στερούμεναι τῶν ἀναγκαίων βιβλίων καὶ οὖσαι ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, διεπράξαντο, νομίζω, ἀρκετά, ἵνα ἐπιβεβαιώσωσιν ὅσα εἶπον ἀνωτέρω περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς συστάσεως αὐτῶν καὶ τῆς εὐρύτητος τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου πυρποληθεῖσα κατὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς 24 Μαΐου, καθ' ἣν τὸ πῦρ τοσαῦτα προϋξένησε δυστυχήματα εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν, ἤρχισε νὰ σχηματίζηται ἐκ νέου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος παρὰ τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐφρόντισαν ἵνα ἀναστήσωσι τὸν Σύλλογον μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ταύτην πυρκαϊάν. Ἐπλουτίσθη δ' ἔτι μᾶλλον διὰ τῶν γενναίων προσφορῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, καὶ σύγκειται σήμερον ἐξ 800 περίπου τόμων, ἐξ ὧν οἱ 500 προσηνέχθησαν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος. Ὁ ἀριθμὸς δὲ αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ἀνώτερος, ἐὰν ἕνεκα διαφόρων λόγων ὁ Σύλλογος δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀγορὰν τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἀπεφάσισεν ἵνα ἀγοράσῃ διὰ τῶν γενναίων συνδρομῶν, ἃς προσέφερον ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ οἱ φιλόμουσοι κ. κ. Γ. Κορωνιὸς καὶ Θ. Μαυρογορδάτος, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐδωρήσατο λίρ. ὀθ. 200, ὁ δὲ λίρ. ὀθ. 100.

Ἐκ τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος προσενεχθέντων 500 περίπου τόμων, 200 μὲν προσέφερεν ὁ ἐν Παρισίοις Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογος, ὅστις μαθὼν τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καταστροφὴν τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν ἐξέδωκεν Ἐγκύκλιον εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ ἐξητήσατο τὴν ὑπὲρ αὐτῆς συνδρομὴν αὐτῶν· 97 δὲ ὁ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικὸς Σύλλογος *Παρνασσός*, 48 δὲ οἱ κ. κ. Περρῆς καὶ Βαμπᾶς, 18 ὁ κ. Καλλιάδης, 14 ὁ κ. Χρ. Παππαδόπουλος, ἓν χειρόγραφον ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὁ ἐν Ἑλλάδι γυμνασιάρχης κ. Κουπιτώρης, καὶ τὰ λοιπὰ διάφορα μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ ἄλλοι φιλόμουσοι ὁμογενεῖς.

Ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης προσέφερον ὡσαύτως ὁ μὲν κ. Χρηστάκης ἐφέντδης Ζωγράφος φρ. 500 κατ' ἔτος πρὸς ἀγορὰν περιοδικῶν· ὁ δὲ ἐν Πετρουπόλει κ. Γ. Συμβουλίδης φρ. 100 πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, καὶ ὁ κ. Θ. Κοσούδης λίρ. 50 πρὸς κατασκευὴν βιβλιοθήκης, ἐν ᾗ τεθήσονται τὰ ὑπάρχοντα βιβλία.

Πολλοὶ δὲ τῶν συντακτῶν τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ἀποστέλλουσι δωρεὰν τὰ ἑαυτῶν φύλλα, δηλοῦντες καὶ διὰ τῆς προσφορᾶς ταύτης τὰ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου αἰσθήματα, ἅπερ πολλάκις πολυειδῶς διετράνωσαν.

Ἐκφράσαντες ἤδη τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τοὺς συνδραμόντας τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ φιλομούσους κυρίους, θεωροῦμεν καθῆκον ἡμῶν ἵνα ἐπαναλάβωμεν ταύτην καὶ σήμερον δημοσίᾳ, καὶ εὐχηθῶμεν ἵνα καὶ ἄλλοι μιμηθῶσι τὸ καλὸν αὐτῶν παράδειγμα, καὶ κατορθώσωμεν οὕτως ἐντὸς ὀλίγου νὰ σχηματίσωμεν βιβλιοθήκην ἀξίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἥτις ἐκτὸς τῆς σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἣν θέλει παρέχει εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν μελέτην σπουδαίων θεμάτων ὁμογενεῖς τε καὶ ξένους, θέλει συγχρόνως προξενήσει καὶ πολλὴν τιμὴν εἰς τὸν Σύλλογον καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

ΑΡΧΕΙΑ.

Ἡ εὐρύτης τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου κατέστησεν ἀναγκαῖον τὸν σχηματισμὸν τακτικῶν ἀρχείων αὐτοῦ. Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ὁ Σύλλογος ἐτακτοποίησε καὶ ταῦτα, ὡς καὶ τὸ γραφεῖον αὐτοῦ ἐν γένει. Ὅλα δὲ τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα ἔγγραφα διεκπεραιοῦνται καὶ πρωτοκολλοῦνται τακτικῶς. Καὶ τὰ μὲν ἀμέσως κατατίθενται ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ, τὰ δέ, ἀφοῦ πρότερον μελετηθῶσι παρὰ τῶν ἁρμοδίων Ἐπιτροπῶν. Ὑπὲρ τῶν ἀρχείων τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Δ. Παπᾶς προσέφερε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 10 λίρας ὀθωμανικάς.

ΚΤΙΡΙΟΝ.

Ἡ οἰκοδομὴ ἰδίου διὰ τὸν Σύλλογον κτιρίου, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποτελεῖ ἓν τῶν κυριωτέρων μελημάτων αὐτοῦ, ἐξησφαλίσθη κατὰ τὸ τρέχον ἔτος. Ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμείου, μέγα μέρος τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο χρημάτων συνήχθη ἤδη διὰ τῶν φροντίδων τῆς ἐπὶ τοῦ κτιρίου Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Ἰ. Μίλλιγγεν, Ξ. Ζωγράφου, τοῦ Ταμίου τοῦ Συλλόγου Ἰ. Γκιὼν καὶ ἐμοῦ, καὶ τὸ κατάλληλον οἰκόπεδον ἠγοράσθη πρὸ πολλοῦ. Πρὸ τεσσάρων δὲ περίπου μηνῶν καταθέσαντες πανηγυρικῶς τὸν θεμέλιον λίθον, τὸν ὁποῖον ἐν τῷ μέσῳ πολυπληθοῦς καὶ ἐκλεκτῆς ὁμηγύρεως ηὐλόγησεν ἡ Α. Θ. Παναγ. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀνθιμος ὁ Γ', ἠθέλομεν ἤδη προχωρήσει εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ, ἂν ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ κατασκευάσωμεν αὐτὸ ὅσον οἷόν τε καταλληλότερον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου, δὲν παρεκίνει ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν τὴν γνώμην διαφόρων ἀρχιτεκτόνων καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἐλπίζομεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλει ἑτοιμασθῇ ὁριστικῶς παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἀρχιτεκτόνων, οἵτινες εὐηρεστήθησαν ν' ἀναδεχθῶσι τὴν μελέτην τῶν παρὰ διαφόρων ἀποσταλέντων ἡμῖν. Ἰσοπεδώσαντες τὸ οἰκόπεδον καὶ ἐκτελέσαντες τὰς ἀναγκαίας προκαταρκτικὰς ἑτοιμασίας θέλομεν ἀρχίσει προσεχῶς τὴν οἰκοδομήν, πεποιθότες ὅτι ἡ προθυμία τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν, ἵνα συνδράμωσι τὸν Σύλλογον ἡμῶν, θέλει ἀκολουθήσει καὶ μέχρι τῆς ἐντελοῦς αὐτοῦ ἀποπερατώσεως, οὕτω δὲ ἐλπίζομεν ἵνα τελέσωμεν ἐν αὐτῷ τὴν προσεχῆ ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου.

Πολλάκις ἀνεπτύχθη ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀνάγκη ἰδιαιτέρου διὰ τὸν Σύλλογον κτιρίου. Περιττὸν δὲ θεωρῶ νὰ εἴπω τι περὶ αὐτῆς, καὶ περιορίζομαι ἵνα ἐπαναλάβω τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῶν συνεισφορῶν αὐτῶν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου, ὅπερ παγιοῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δημοσιευθέντα ἐν τῷ Περιοδικῷ θέλουσιν ὡσαύτως ἀναγραφῇ καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ βίβλῳ τῶν κτιτόρων τοῦ Συλλόγου.

Μνείας δ' ἄξιοί εἰσιν οὐ μόνον οἱ ἐνταῦθα τῶν ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐσχάτως προσενεγκόντες ἀσμένως ὑπὲρ τοῦ κτιρίου.

ΤΑΜΕΙΟΝ.

Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ταμίου κ. Ι. Γκιὼν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ ἀταξία καὶ αἱ καθυστερήσεις τῶν συνδρομῶν ἔλειψαν ὑφιστάμεναι· ἄλλως τε καὶ ἡ θέσις τοῦ ταμείου κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἦτο ἀνθηρά. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς ποσῶν, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει εἰς πίστιν διαφόρων ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου ἡ τοῦ λήγοντος ἔτους ταμειακὴ χρῆσις.

ά) Ἀποθεματ. κεφάλαιον		Λ. Ὀθ.	981,56
β') Κτίριον, ἀξία γηπέδου καὶ διαφόρων ἐν αὐτῷ ἐργασιῶν 2,436,93 εἰς μετρητὰ 371,92		» »	2808,85
γ') Ἀγορὰν βιβλίων καὶ περιοδικῶν		» »	348,52
δ') Διαγωνίσματα		» »	321,50
ε') Δι' ἄπορα σχολεῖα		» »	829,
		Λ. Ὀθ.	5289,43

Νομίζω, κύριοι, ὅτι ὅλοι θὰ συμφωνήσετε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἡ θέσις αὕτη τοῦ ταμείου ἡμῶν εἶναι ἀρκούντως ἐνθαρρυντικὴ διὰ τὰς διαφόρους ἐργασίας, εἰς ἃς ἀνήκουσι τὰ χρήματα ταῦτα. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συντήρησιν, ἡ θέσις τοῦ Συλλόγου εἶναι ἔτι καλλιτέρα. Διότι ὁ ἰσολογισμὸς τῶν γενομένων αὐτοῦ ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἀναβαίνει εἰς λίρ. ὀθ. 1032,74 ἐν τῷ ἐνεργητικῷ, ἐν δὲ τῷ παθητικῷ λίρ. ὀθ. 633,59, ἀφίνων οὕτω περίσσευμα ἐκ λιρ. ὀθ. 390,15, ὅπερ κατελογίσθη εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Μὴ ἐκλάβητε ὅμως ἐκ τούτων τὸν Σύλλογον ἡμῶν ὡς πλούσιον· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ὡς ἐρρέθη, ἐκ τῶν 5,289,43 μόνον λίραι ὀθ. 981,56 θέλουσι μείνει εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τοῦ Συλλόγου· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν λιρ. ὀθ. 4,307,44 αἱ μὲν λίραι ὀθ. 2,436,93 ἐξωδεύθησαν ἤδη διὰ τὸ κτίριον, αἱ δὲ λίρ. ὀθ. 829 θέλουσι ἐξοδευθῆ σήμερον διὰ τὰ ἄπορα σχολεῖα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἤτοι λίρ. ὀθ. 1401,42 θέλουσιν ἐξοδευθῆ προσεχῶς διὰ τοὺς διαφόρους σκοπούς, εἰς οὓς ἀνήκουσιν. Ἀνθηρὰν λέγομεν τὴν θέσιν τοῦ ταμείου ἡμῶν, διότι ἐκτὸς λιρ. ὀθ. 1190, 35, αἵτινες εἶχον ἤδη συναχθῆ πρὸ τριῶν περίπου ἐτῶν διὰ λογαριασμὸν τοῦ κτιρίου, λιρῶν ὀθ. 200 διὰ τὰ διαγωνίσματα καὶ λιρ. ὀθ. 350 περίπου, ὑπαρχουσῶν προηγουμένως εἰς τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον, τὸ ὑπόλοιπον ἤτοι λίρ. ὀθ. 3,540,08 εἰσῆλθεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου ἐκ διαφόρων πηγῶν προερχόμενον καὶ εἰς διαφόρους σκοποὺς προσδιωρισμένον.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Αἱ σχέσεις τοῦ Συλλόγου μετὰ διαφόρων προσώπων καὶ σωματείων ἠκολούθησαν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τὴν αὐτὴν προοδευτικὴν πορείαν, ἣν καὶ αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι αὐτοῦ. Πολλὰ δὲ καὶ διάφορά εἰσι τὰ ἀντικείμενα τῶν σχέσεων αὐτοῦ τούτων. Ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτίμων καὶ ἀντεπιστελλόντων αὐτοῦ μελῶν, ἔλαβε παρὰ τῶν τοιούτων μελῶν αὐτοῦ διαφόρους φιλολογικάς, ἀρχαιολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς κοινοποιήσεις, ἀνταπεκρίθη μετὰ διαφόρων σχολείων καὶ προσώπων, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ, ὁσάκις ἐζητήθη αὕτη πρὸς διεκπεραίωσιν διαφόρων φιλολογικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων. Ἀλλὰ κυρίως ὁ Σύλλογος διὰ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεών του προέθετο κατὰ τὸ λῆγον ἔτος δύο τινά, τὴν ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων καὶ τὸν μετὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συσταθέντων Συλλόγων στενώτερον σύνδεσμον.

Ἐξακολουθῶν τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἐφήρμοσε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λήγοντος ἔτους ἐν τῇ ἀποστολῇ τοῦ νέου αὐτοῦ Κανονισμοῦ, τῆς δι' ἐγκυκλίων ἀνταποκρίσεως μετὰ τῶν γνωστῶν αὐτῷ σωματείων καὶ προσώπων, ὁ Σύλλογος ἀπηύθυνε πρὸ ἓξ περίπου μηνῶν Ἐγκύκλιον πρός τε τοὺς Σεβ. Ἀρχιερεῖς καὶ τὰς Ἐφορίας τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, ὡς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν αὐταῖς Συλλόγους, διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτει παρ' αὐτῶν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τούτων. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ὁ Σύλλογος δύο τινὰ προέθετο, πρῶτον τὴν εὕρεσιν τῶν μᾶλλον ἐχόντων χρείαν βοηθείας σχολείων καὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ὑπάρχει κατεπείγουσα ἀνάγκη συστάσεως τοιούτων, καὶ τὴν διανομὴν τῶν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν προσενεχθέντων ἤδη βοηθημάτων, περὶ ὧν σήμερον θέλετε ἀκούσει τὰ δέοντα· καὶ δεύτερον τὸν σχηματισμὸν ὅσον οἷόν τε τελειοτέρας στατιστικῆς τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, τῆς ὁποίας τὴν χρησιμότητα εὐκόλως δύναται ἕκαστος ἡμῶν νὰ κατανοήσῃ, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὰ σωματεῖα ὅπως δυνηθῶσι νὰ πράξωσί τι τέλειον, πρέπει ἐκ προοιμίων νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὸν ἐπιδιωκόμενον πόθον αὐτῶν, ἵνα εὕρωσιν ἀκολούθως τὰ κατάλληλα μέσα πρὸς πραγματοποίησιν αὐτοῦ. Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ στατιστικῆς ὁ Σύλλογος θὰ εἶναι πάντοτε ἐν γνώσει τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, καὶ θέλει φροντίζει εὐκολώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον περὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Γνωστοποιῶν δὲ εἰς πάντας τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς τὰς ἀνάγκας ταύτας, εὐκολύνει συγχρόνως τὴν θεραπείαν αὐτῶν, προσφέρων ἑαυτὸν ὡς ὄργανον προθυμότατον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν γεναίων ἐπιθυμιῶν, τὰς ὁποίας θέλει γεννήσει ἀναντιῤῥήτως εἰς πάντα φιλογενῆ ἄνδρα ἡ γνῶσις τῶν τε ἀναγκῶν τούτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν συσταθέντες Σύλλογοι, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ σημασία αὐξάνει σπουδαίως κατ' ἔτος, εἰσὶ περὶ τοὺς 62. Ὁ Σύλλογος δ' ἡμῶν εἶναι ὑπερήφανος, διότι ἡ σύστασις αὐτοῦ ἐγένετο ἡ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ σχηματισμοῦ τοιούτων σωματείων, τὰ ὁποῖα κύριον σκοπὸν ἔχοντα τὴν ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἀ-

νερρίπισαν πανταχοῦ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἔρωτα, καὶ ὑπόσχονται διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν μελῶν αὐτῶν νὰ συντελέσωσι σπουδαίως εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν εἰς αὐτὴν παρεπομένην ὑλικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Πάντες οἱ Σύλλογοι οὗτοι διετήρησαν στενὰς καὶ ἀδελφικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ὅστις παρέσχεν αὐτοῖς πάντοτε τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ὁσάκις ἐζητήθη αὕτη. Τρεῖς μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύλλογος *Μικρὰ Ἀσία*, ὅστις συνετέλεσεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν Συλλόγων Καισαρείας, Ἰκονίου, Σύλλης, Πόρου, Σπάρτης, Νικοπόλεως τῆς Καππαδοκίας καὶ Ἀγκύρας, ἡ ἐν Κίῳ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης τῶν Κιανῶν καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης *Γαλατία*, ἐζήτησαν ἵνα συνδεθῶσι στενώτερον μετὰ τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, καὶ τεθῶσί πως ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ὅπερ ὁ Σύλλογος μετ' εὐχαριστήσεως παρεδέχθη.

Πολλὰ ἠδυνάμεθα ἵνα εἴπωμεν περὶ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦδε ἔφερον ἡ σύστασις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Συλλόγων, τὰ στενὰ ὅμως ὅρια τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς, ἵνα περιορισθῶμεν μνημονεύοντες μόνον τινὰς τῶν Συλλόγων ἐκείνων, τῶν ὁποίων καὶ ἡ μετὰ ζήλου ἐργασία πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐργασίας περιῆλθον εἰς γνῶσιν ἡμῶν. Ὡς τοιούτους δὲ ἀναφέρομεν τὸν ἐν Σέρραις Φιλεκπαιδευτικὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον, ὅστις ἀτρύτους καταβάλλει κόπους πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων Σχολείων καὶ σύστασιν τοιούτων, ὅπου ἀνάγκη παρίσταται ἐν Μακεδονίᾳ, τὸν ἐν Ῥαιδεστῷ Θρακικὸν Σύλλογον, ὅστις ἐπιδιώκει ἐν Θράκῃ τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, τὴν ἐν Τραπεζοῦντι ἐξωτερικὴν ἐπὶ τῶν σχολείων Ἐπιτροπήν, τῆς ὁποίας ἡ φροντὶς καὶ οἱ κόποι, οὓς καταβάλλει πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν, εἰσὶν ἀνώτεροι παντὸς ἐπαίνου, τὸν ἐν Κων/πόλει Σύλλογον «Μικρὰ Ἀσία», ὅστις μετὰ ζήλου ἐπιδιώκει τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ὅστις, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, συνετέλεσεν ἤδη εἰς τὴν σύστασιν Συλλόγων εἰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς, τὴν ἐν Κων/πόλει Μακεδονικὴν Φιλεκπαιδευτικὴν «Ἀδελφότητα», ἥτις καί τοι νεωστὶ συστηθεῖσα, ἤρξατο ἤδη τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ κυρίου σκοποῦ αὐτῆς, ὅστις ἐστὶν ἡ ἐν Τσοτυλίῳ σύστασις κεντρικοῦ γυμνασίου, καὶ τὴν ἐν Φαναρίῳ Λέσχην *Μνημοσύνην*, ἥτις οὖσα εἷς τῶν πρώτων καρπῶν τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου ἡμῶν, ἐπιδιώκει μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος τὴν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν διάδοσιν τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἔρωτος.

Πρὸς διατήρησιν τῶν μετὰ διαφόρων προσώπων καὶ σωματείων σχέσεων αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἔπεμψε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐπέκεινα τῶν 600 ἐπιστολῶν, 142 ἀντίτυπα τῆς Ἐγκυκλίου, ἥτις συνώδευσε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ τὰ 1400 ἀντίτυπα τῆς πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, Ἐφορίας τῶν σχολείων καὶ Συλλόγους Ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς ζήτησιν πληροφοριῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων. Ἔλαβε δὲ παρὰ διαφόρων 300 ἐπιστολὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ἐπέκεινα δὲ τῶν 500 ἐκθέσεων καὶ διαγραμμάτων ἀφορώντων τὰς ζητηθείσας περὶ σχολείων πληροφορίας. Ὥστε τὸ ὅλον τῶν ἀνταλλαχθεισῶν ἐπιστολῶν καὶ λοιπῶν ἐγγράφων κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἀναβαίνει εἰς 2900 καὶ ἐπέκεινα. Ἡ σπουδαία καὶ εὐρεῖα αὕτη ἐργασία ὀφείλεται εἰς τὸν ἀπὸ δύο ἐτῶν μετ' ἐξιδιασμένου ζήλου ἐργαζόμενον Γεν. Γραμματέα κ. Γ. Χασιώτην.

Περαίνοντι τὴν ἐκτενῆ ἴσως, ἀλλ' ἀτελῆ ταύτην ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ἵνα ἐκφράσω τὴν πεποίθησιν, ὅτι καθὼς ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ φιλολογικὸς σκοπὸς αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἐπιδοκιμασθῆ παρὰ τῶν λογίων ὁμογενῶν καὶ ξένων, οὕτω σήμερον καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς αὐτοῦ σκοπὸς ἐπεδοκιμάσθη παρὰ πάντων τῶν φιλογενῶν καὶ φιλομούσων ὁμογενῶν, οἵτινες γενναίως συνέδραμον εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς πραγματοποιήσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν θέλετε ἀρνηθῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν συνδρομὴν ὑμῶν πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τῶν φώτων εἰς τὴν ἠθικῶς σήμερον ἀναγεννωμένην ἡμετέραν πατρίδα. Οὐχὶ ὁ Σύλλογος ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἐν ᾗ ζῶμεν, καὶ τῆς ὁποίας προϊὸν εἶναι καὶ ὁ Σύλλογος αὐτός, πείθει ὅλους ἡμᾶς ὅτι πρέπει καὶ χρήματα νὰ συνεισφέρωμεν, καὶ κόπων νὰ μὴ φεισθῶμεν, ὅπως γενικεύσωμεν τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, καὶ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς, καθ' ἣν τὰ ἐν τῇ αὐτῇ μεθ' ἡμῶν πατρίδι κατοικοῦντα ἔθνη ἐργάζονται μετὰ πυρετώδους δραστηριότητος ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως ὁ Πρόεδρος κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἀναγινώσκει τὸ 81 ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ Περὶ ἀνακηρύξεως

εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ, καὶ ἀνακηρύττει *εὐεργέτας μὲν τῶν ἀπόρων σχολείων*, τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν συνδραμόντας φιλομούσους ὁμογενεῖς κ. κ. Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον, Γ. Ζαρίφην καὶ Μενέλαον Νεγρεπόντην, *δωρητὰς* δὲ τὸν ἀοίδιμον Κ. Δόσιον, καὶ τοὺς φιλογενεῖς κ. κ. Γ. Κορωνιόν, Θ. Α. Μαυρογορδάτον καὶ Α. Βαλλιάνον.

Εἶτα λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Πανταζῆς, εἰσηγητὴς τῆς Φιλολογ. Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Ἡ. Βασιάδου, Γ. Σοφοκλέους, Ἀ. Τάγη, Γ. Χασιώτου καὶ Μ. Παρανίκα, ἀναγινώσκει τὴν *Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος* ἔκθεσιν (ἴδ. σελ. 178).

Μετὰ τοῦτον ὁ Πρόεδρος ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ Σύλλογος συναινέσει καὶ τοῦ ἀγωνοθέτου ἀπονέμει τὰς ἑβδομήκοντα πέντε λίρας τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Π. Ἀραβαντινοῦ.

Ἀκολούθως λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλῆς, Πρόεδρος καὶ Εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Ἡρ. Βασιάδου, Α. Βαφιάδου, Κ. Καραθεοδωρῆ, Κ. Καλλιάδου καὶ Β. Πυλάδου, ἀνέγνω λεπτομερῆ ἔκθεσιν *Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμετέρων Ἐκπαιδευτηρίων* (ἴδ. σελ. 186).

Ὁ δὲ Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Σύλλογος τῇ προτάσει τῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τοὺς πόρους αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ προσφορὰς τῶν φιλομούσων ἀνδρῶν ἀπονέμει τοῖς ὁρισθεῖσι σχολείοις τὰ διαληφθέντα ποσά.

Μετὰ τοῦτο γίνεται ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ἑνὸς τῶν ἀντιπροέδρων (τοῦ ἑτέρου μένοντος καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, ὡς καὶ τοῦ Προέδρου) καὶ τῶν Γραμματέων κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὁριζόμενα περὶ τῶν νέων Κοσμητόρων. Τελευταῖον λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Δωρόθεος Εὐελπίδης διὰ φωνῆς συγκεκινημένης εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἔντιμος ὁμήγυρις!

Γηθόσυνοι συνεδράμομεν εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου. Καὶ μετὰ μεγάλου μὲν ἐνδιαφέροντος ἠκούσαμεν τὴν ἔκθεσιν τοῦ Προέδρου, ἐξ ἧς κατεδείχθη ἡ πνευματικὴ ἐργασία, ἣν ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐποιήσατο καὶ καθ' ἑαυτὸν καὶ σχετικῶς πρὸς τοὺς ἄλλους ἡμετέρους Συλλόγους, ὧν εὔχεται εἶναι πατὴρ καὶ γεννήτωρ. Μετ' ἴσης δὲ εὐφροσύνης ἀντελήφθημεν καὶ τῆς *Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος* « Περὶ τῆς Ἠπείρου» ἐκθέσεως καὶ κρίσεως, τὴν ὁποίαν ὡς ἑλληνοδίκης ἐξήνεγκε. Μετὰ ζωηρῶν δὲ παλμῶν καρδίας παρηκολουθήσαμεν καὶ τὸν περιηγησάμενον ἡμᾶς διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ εἰς κατόπτευσιν τῆς πνευματικῆς καὶ διανοητικῆς κινήσεως σύμπαντος τοῦ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ φιλολάου καὶ φιλομούσου ἡμῶν Ἄνακτος Ἑλληνικοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὡς οἰονεὶ ἀνώτατος ἐπόπτης ἐπιδρᾷ σωτηρίως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, καὶ τῆς ὁποίας ἔκθεσιν ἔλαβε τὴν φιλότιμον προθυμίαν νὰ ὑποβάλῃ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ὁ Εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Καὶ ἡ τριὰς αὕτη τῶν ἐκθέσεων πληρέστατα δικαιοῦσα τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον προσδοκίας καὶ ὑπόληψιν ἁπάντων, ἐπισύρει ἐπ' αὐτὸν τὰς εὐφημίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἁπάσης ἑλληνικῆς καὶ φιλομούσου καρδίας, ἐπισπᾷ δὲ καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, ἥτις ἄλλοτε ἐν ἡμέραις θλίψεων καὶ δοκιμασίας βλέπουσά μετὰ συντριβῆς καρδίας ὡς ἄλλη Ῥαχὴλ τὴν ἕνεκα στερήσεως παιδείας λιμώττουσαν κατάστασιν τῶν ἑαυτῆς τέκνων, ἔσπευδεν ὑπὸ τὸ ἱερατικὸν καὶ μοναχικὸν τριβώνιον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν διατήρησιν τῆς πνευματικῆς λαμπάδος, ἀνεγείρουσα σχολὰς ἐν Κων/πόλει, Ἄθωνι, Ἰωαννίνοις, Χίῳ, Σμύρνῃ, Κυδωνίαις, Πάτμῳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἤδη δὲ ὅτε συναρωγὸν πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἀποστολὴν βλέπει εὐγενῆ μερίδα τῶν ἑαυτῆς τέκνων, αὐθόρμητον ἀναλαμβάνουσαν τὴν φροντίδα τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀδελφῶν της, καὶ διὰ φιλοτίμων ἀγώνων σπεύδουσαν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος, ὁποίαν χαρὰν καὶ ὁποίαν εὐφροσύνην δὲν αἰσθάνεται; Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πάσης θυμηδίας αἴρουσα τὰς ἑαυτῆς χεῖρας εὐλογεῖ ὑμᾶς καὶ τὸ ὑμέτερον ἔργον. Ναί, κύριοι, «Εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ Κυρίῳ.» Εὐλογημένος ὁ ἱερὸς ὑμῶν σκοπός, εὐλογημένοι οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν. Εὐλογημέναι αἱ χεῖρες αἱ ἀνορύσσουσαι καὶ εἰς φῶς προάγουσαι τὸν προγονικὸν πλοῦτον, καὶ κοινὸν τοῦτον καθιστῶσαι τοῖς πτωχοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀφοῦ ἐξευγένισαν τὸν ἄνθρωπον ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι αὐτῶν, ἀφοῦ ἐπολίτισαν τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀνεγέννησαν τὴν Εὐρώπην, ἂς ἐκπληρώσωσι καὶ πάλιν τὸν εὐγενῆ προορισμόν των ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι των. Τοῦτο προσμένει, κύριοι, παρ' ὑμῶν ἡ πατρίς, τοῦτο ἡ μήτηρ Ἐκκλησία. Ἴτε λοιπόν, κύριοι, θαῤῥαλέοι ἀνορύσσετε τὰς προγονικὰς τῆς σοφίας ἐκβολάδας· ἀναδιφᾶτε τοὺς προγονικοὺς τῶν γνώσεων θησαυρούς· διαλύετε τὴν διανοητικὴν σκοτόμαιναν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ καταστήσατε αὐτὴν *Ἀνατολὴν τῆς σοφίας*. Ἴτε, γενναῖοι, πρόθυμοι εἰς τὸ ἔργον ὑμῶν. Ὁ δὲ *πατὴρ τῶν φώτων* ἄνωθεν εὐλογείτω μὲν ὑμᾶς, εὐοδούτω δὲ αὐτό, ἵνα «τὸν ἔπαινον ὑμῶν ἀναγγέλλῃ ἡ Ἐκκλησία», καὶ δύνηται νὰ λέγῃ περὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τὸ τῆς ἁσματιζούσης Νύμφης, «ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ εἰς φιάλας τοῦ ἀρώματος, ποιμαίνων ἐν κήποις καὶ συλλέγων κρίνα. Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί, ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία, ὡραία ὡς Ἱερουσαλήμ, θάμβος ὡς τεταγμέναι· ἀπόστρεψον ὀφθαλμούς σου ἀπ' ἐναντίον μου, ὅτι αὐτοί ἀνεπτέρωσάν με.» (Ἆσμ. ϛ'. 1, 4) Γένοιτο.

Ὁ Πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ἀντιπροσώπῳ τῆς Ἐκκλησίας δι' ἃς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἐξέφρασεν εὐμενεῖς διαθέσεις, διακηρύττει ὅτι ὁ Σύλλογος οὐ παύσεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ νὰ συντελῇ πρὸς καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῆς παιδείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προθυμότατα παρέχων τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν συναρωγὴν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἁπανταχόθεν ἐκδηλουμένων εὐμενῶν ἐκφράσεων κηρύττει τὴν λῆξιν τῆς τελετῆς.

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

ΠΕΡΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΑΥΤΗΣ.

(Τῇ 16 Ἰανουαρίου 1872.)

« Corinthe, quelle magnifique situation pour le commerce. Elle était assise sur deux mers; elle ouvrait et fermait le Peloponnèse. Elle avait un port pour recevoir les marchandises de l'Asie, elle avait un autre pour recevoir celles de l'Italie, c'était l'Europe de ce temps, que de magasins! que de vaisseaux! que de monuments! . . . »

(Blanqui Hist. d'Econ. Polit. Tome I, ch. IV).

Κυρίαι καὶ κύριοι!

Προτιθεμένῳ νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσθμοῦ αὐτῆς, ἐπιτρέψατέ μοι ἐν προοιμίοις νὰ προτάξω τινὰ περὶ συγκοινωνίας, ἅτινα εὐκολωτέραν θὰ καταστήσωσι τὴν κατάληψιν τοῦ θέματός μου. Ἡ περὶ συγκοινωνίας εἰσαγωγή μου, ἡ ἐμπορικὴ ἰσχὺς τῆς Κορίνθου καὶ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ της ἔχουσι τοσαύτην σπουδαιότητα καὶ τοιαύτην εὐρύτητα ἰδεῶν, ἀπαιτοῦσι τόσας εἰδικὰς γνώσεις καὶ μελέτας, ὥστε σχεδὸν μετανοῶ, διότι ἀνέλαβον τοιοῦτον θέμα. Ἡ ἐπιθυμία ὅμως τοῦ νὰ καταδείξω ὑμῖν, ἔστω καὶ ἀτελῶς, τὴν σπουδαιότητα τῆς Κορίνθου καὶ τὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ της προελευσόμενα εὐάρεστα ἀποτελέσματα διά τε τῆς Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν μὲ κατέπεισαν νὰ ἐπιχειρήσω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σημερινοῦ θέματός μου, διὸ καὶ ἐλπίζω νὰ τύχω τῆς ὑμετέρας συγγνώμης διὰ πᾶσαν ἔλλειψίν μου.

Α'.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἰσὶ τὸ πρώτιστον ὄργανον τοῦ ἐμπορίου, τὸ δὲ ἐμπόριον ἡ ζωὴ τῆς κοινωνίας. Τὰ τρόφιμα καὶ πάσης φύσεως προϊόντα, φυσικά τε καὶ τεχνητά, σπανιώτατα καταναλίσκονται ὅπου παράγονται· ἐξετάσατε τὴν τροφήν, τὰ ἐνδύματα καὶ πάντα τὰ πράγματα, ὧν κάμνετε χρῆσιν, ἵνα ἴδητε τοῦτο, ἢ κάλλιον, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναφέρω περικοπήν τινα τοῦ διασήμου ῥήτορος W. Fox κατὰ τοῦ νόμου τῶν σιτηρῶν, ἥτις μ' ὅλην τὴν ἀσειότητά της ἔχει πολλὴν τὴν σπουδαιότητα.

« Ἂν ἦμεν ἀνεξάρτητοι τῶν ξένων, εἶναι τὸ εὐνοούμενον θέμα τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων τῆς ἀριστοκρατίας. Ποῖος εἶναι λοιπὸν ὁ μέγας οὗτος κύριος, ὁ μέγας οὗτος δικηγόρος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ὁ ἐχθρὸς οὗτος κατὰ πάσης ξένης ἐξαρτήσεως; Ἐξετάσωμεν τὸν βίον του. *Γάλλος* μάγειρος προπαρασκευάζει τὸ δεῖπνόν του, καὶ *Ἑλβετὸς* ὑπηρέτης ἐκτελεῖ τὰ τῆς προετοιμασίας διὰ τὸ δεῖπνον. Ἡ Μιλαίδη, ἥτις κρατεῖ τὴν χεῖρά του, λάμπει ἀπὸ μαργαρίτας, οἵτινες δὲν θὰ εὑρεθῶσι ποτὲ ἐντὸς βρεττανικῶν ὀστρειδίων, τὸ δὲ κυματίζον πτερὸν τῆς κεφαλῆς της δὲν ἀπετέλεσε ποτὲ μέρος τῆς οὐρᾶς *ἀγγλικῆς* ὄρνιθος. Τὰ κρέατα τῆς τραπέζης του ἔρχονται ἀπὸ τὸ *Βέλγιον*, οἱ οἶνοί του ἀπὸ τὸν *Ῥῆνον* καὶ τὸν *Ῥοδανόν*. Ἐπαναπαύει τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ ἀνθέων ἐλθόντων ἐκ τῆς *Νοτίου Ἀμερικῆς*, καὶ προσφέρει εἰς τὴν ὄσφρησίν του καπνὸν φύλλων ἐλθόντων ἐκ τῆς *Βορείου Ἀμερικῆς*. Ὁ εὐνοούμενός του ἵππος εἶναι καταγωγῆς *Ἀραβικῆς*, καὶ ὁ σκύλος του ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν τοῦ *Ἁγ. Βερνάρδου*. Ἡ πλουσία πινακοθήκη του σύγκειται ἐκ *φλαμανδικῶν*

εἰκόνων καὶ *Ἑλληνικῶν* ἀγαλμάτων. Θέλει νὰ διασκεδάσῃ; ὑπάγει ν' ἀκούσῃ ἀοιδοὺς *Ἰταλοὺς* λαρυγγίζοντας *Γερμανικὴν* μουσικὴν ἀκολουθουμένην ὑπὸ χοροῦ (ballet) *Γαλλικοῦ*. Ὑψοῦται εἰς δικαστικὸν ἀξίωμα; ἡ τοὺς ὤμους του κοσμοῦσα hermine δὲν ἐκόσμησε ποτὲ τὴν ῥάχιν οὐδενὸς *Βρεττανικοῦ* ζώου. Αὐτὸ τὸ πνεῦμά του εἶναι παράξενόν τι σύνολον ἐξ ἐξωτικῶν συνεισφορῶν. Ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ποίησίς του προέρχονται ἐξ *Ἑλλάδος* καὶ *Ῥώμης*, ἡ γεωμετρία του ἐξ *Ἀλεξανδρείας*, ἡ ἀριθμητική του ἐξ *Ἀραβίας* καὶ ἡ θρησκεία του ἐκ *Παλαιστίνης*. Ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι του ἔτριψε τοὺς φυομένους ὀδόντας του ἐπὶ κοραλλίου τοῦ *Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ* καὶ ὅταν ἀποθάνῃ, τὸ μάρμαρον τῆς *Καῤῥάρας* θὰ καλύψῃ τὸν τάφον του... Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ὁ λέγων· *ὦμεν ἀνεξάρτητοι τῶν ξένων.*»

Τὸν κατάλογον τοῦτον ἠδύνατό τις νὰ τὸν αὐξήσῃ ἐπ' ἄπειρον, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅσον καὶ ἂν περιορίσῃ τὰς ἀνάγκας του, ἔχει ἀνάγκην τόσων προϊόντων, τὰ προϊόντα δὲ ταῦτα ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου χρειάζονται διάφορα μέσα συγκοινωνίας πρὸς μετακόμισιν αὐτῶν· τὰ μέσα δὲ ταῦτα ὅσῳ τελειοποιηθῶσι καὶ πολλαπλασιασθῶσι, τόσῳ εὐκολωτέραν καὶ εὐθηνοτέραν καθιστῶσι τὴν μετακόμισιν τῶν προϊόντων καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν βίον μας, διότι ἡ τιμὴ οἱουδήποτε ἐμπορεύματος ἐμπεριέχει πάντοτε ἀνάλογα ἔξοδα τῆς μετακομίσεως αὐτοῦ. Τῶν μέσων δὲ τῆς συγκοινωνίας ἔχουσιν ἀνάγκην ὄχι μόνον τὰ προϊόντα καὶ τὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι· τὰ μέσα λοιπὸν τῆς συγκοινωνίας εἰσὶν ἓν τῶν ἰσχυροτέρων ὀργάνων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος ἠναγκάσθη νὰ ἐφεύρῃ μέσα συγκοινωνίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ ὕδατος, διότι ἡ ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας μας σύγκειται ἐκ γῆς καὶ ὕδατος. Ὁ κάτοικος τῶν νήσων, τῶν παραλίων καὶ τῶν ὀχθῶν τῶν ποταμῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐφεύρῃ τὴν ναυτιλίαν, ἀφοῦ κατὰ τύχην ἔμαθε τὴν δύναμιν τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ ῥεύματος· ὁ κάτοικος τῶν μερῶν τούτων ἰδών ποτε κορμόν τινα δένδρου φερόμενον ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, ἢ τοῦ ἀνέμου, χάριν παιδιᾶς ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ (ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἦτο καλὸς κολυμβητής, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἁλιείας ἐτρέφετο, καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἀκόμη οὔτε πλοιάριον οὔτε ἁλιευτικόν τι μέσον, εἰμὴ τὸ πολὺ ῥάβδον τινά), φερόμενος δὲ ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας ἀκόπως τῇ δε κἀκεῖσε, θὰ ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν παιδιὰν ταύτην, καὶ προσεπάθησε νὰ γείνῃ κύριος τοῦ κορμοῦ τούτου, ὃν βαθμηδὸν ἔμαθε καὶ νὰ διοικῇ διὰ τῶν κινήσεων καὶ τῆς ῥάβδου του· ἵνα δ' ἀκοπώτερον καὶ ἀσφαλέστερον κάθηται ἐπ' αὐτοῦ, τὸν ἐκοίλανεν ἐν τῷ μέσῳ, βαθμηδὸν ἐλέπτυνε τὰς ἄκρας του, καὶ τέλος ἀπετέλεσε τὸ μονόξυλόν του, οὗ τινος καὶ τὰ ἐντελέστερα σημερινὰ πλοῖα φέρουσι τὸν πρῶτον τοῦτον τύπον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ταύτης κατεγίνετο μόνον εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν, μετὰ πολλοὺς δὲ αἰῶνας ὅταν ἐσχετίσθη μετὰ τῶν γεωργῶν καὶ ποιμένων, καὶ διὰ τῆς συναλλαγῆς τῶν ἐμπορευμάτων του ἠδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ δέρματα, τότε μόνον ἔκαμε χρῆσιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνέμου· ὅτε δὲ βραδύτερον ἔτι ἐφευρέθη ἡ ὑφαντική, καὶ ἠδυνήθη νὰ ἔχῃ ὑφάσματα, ἤτοι πραγματικοὺς ἱστούς, τότε ἀνεπτύχθη ἡ διὰ τῶν ἱστιοφόρων ναυτιλία, ἧς μεγάλην χρῆσιν καὶ σήμερον κάμνομεν· τέλος ὅτε ἐσχάτως ἐφευρέθη ὁ ἀτμός, καὶ ἐφηρμόσθη μόνον πρό τινων ἐτῶν, ἐγένετο χρῆσις καὶ τῆς ἀτμοπλοΐας, ἧς τὴν τεραστίαν αὔξησιν καὶ ἀνάπτυξιν ἅπαντες γινώσκομεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας μας.

Ὁ δὲ κάτοικος τῶν ὀρέων, κατ' ἀρχὰς κυνηγὸς καὶ βραδύτερον ποιμήν, καὶ ὁ κάτοικος τῶν πεδιάδων γεωργός, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξασκηθῶσι κατὰ πρῶτον εἰς τὸν δρόμον, ἀκολούθως ὅταν ἐξημέρωσαν καὶ ζῶά τινα καὶ μάλιστα τὰ φορτηγά, ἐγυμνάσθησαν πρὸ πάντων εἰς τὴν ἱπποδρομίαν, καὶ μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν καὶ ὁδούς· αἱ ἁμαξιταὶ ὁδοὶ πρέπει νὰ ἐπενοήθησαν βραδύτερον τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον τοῦ ἑλκήθρου (ἁμάξης ἄνευ τροχῶν) φαίνεται νὰ ἐγένετο πρῶτον χρῆσις εἰς τὰ βόρεια μέρη ἐπὶ τοῦ πάγου· εἰς τὰ μεσημβρινὰ δὲ κλίματα ἠναγκάσθησαν νὰ προσθέσωσι τοὺς τροχούς, δι' ὧν ἀπετελέσθη ἡ σημερινὴ ἅμαξα, ἧς ἡ ἀπόκτησις ἐπέφερε τὴν βελτίωσιν τῶν ὁδῶν. Εἰς τὰ ὀρεινὰ δὲ μέρη, καὶ τέλος ἔνθα τὸ ἔδαφος παρουσίαζε δυσκολίας διὰ κατασκευὴν ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, χάριν εὐκολίας, κατεσκεύαζον ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς ὁδοῦ ξενοὺς χάνδακας, ἤτοι τροχιάς, ἐφ' ὧν οἱ τροχοὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσερχόμενοι ἐκυλίοντο εὐκολώτερον, ἐξ οὗ οἱ τροχιόδρομοι (τροχιασταὶ ὁδοί), οἵτινες ἦσαν κοινότατοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ μάλιστα ἐν τοῖς μεταλλείοις. Αἱ τροχιαὶ αὗται ἦσαν τότε ἐκ λίθων ἴσως δὲ ἐνίοτε καὶ ἐκ ξύλων, ὅπως συνήθως σήμερον οἱ ἐν Ἀμερικῇ σιδηρόδρομοι, ἕνεκα τῆς ἀκριβείας τοῦ σιδήρου, ἐσχάτως δὲ ὅτε ἐγένετο

χρῆσις τοῦ ἀτμοῦ, αἱ τροχιασταὶ ὁδοὶ τελειοποιηθεῖσαι ἀπετέλεσαν τοὺς σιδηροδρόμους. Νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον ἐπὶ τῶν διαφόρων ἄλλων ὁδῶν τῆς ξηρᾶς, ἤτοι τῶν αὐτοκρατορικῶν, τῶν στρατηγικῶν, τῶν ἐπαρχιακῶν, τῶν δημοτικῶν κτλ.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ δύο αὐτὰ εἴδη τῆς συγκοινωνίας, ἀλλ' οἱονεὶ ἀτελῆ εὑρίσκων τὴν πλάσιν, μετέβαλε πολλάκις τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἀποξηράνας λίμνας, θαλάσσας, ἑνώσας δύο ξηρὰς χωριζομένας διὰ ποταμῶν καὶ θαλασσῶν, διαιρέσας ξηρὰς διὰ ποταμῶν καὶ θαλασσῶν, ὡς διὰ τῆς ἐν Γαλλίᾳ διώρυγος τῆς Λαγκεδόκης, ἑνούσης τὴν Μεσόγειον μετὰ τοῦ Ὠκεανοῦ διὰ τῶν κοιλάδων τῆς Aude καὶ Garonne, τῆς ἐν νέᾳ Ὑόρκῃ διώρυγος, ἑνούσης τὴν λίμνην Erié μετὰ τοῦ ποταμοῦ Hudson, τῆς ἐν Σουὲζ διώρυγος ἑνούσης τὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς ἅπαντα ταῦτα ἀπετόλμησε νὰ ἀρθῇ εἰς τὰ αἰθέρια ὕψη καὶ νὰ ἀεροβατήσῃ· ἐνθυμεῖσθε τὴν ἀνάπτυξιν, ἣν κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἔλαβεν ἡ διὰ τῶν ἀεροστάτων ἀεροπορία. Μὴ πρὸς Θεοῦ νομίσητε, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιότης ἠγνόει τὴν χρῆσιν τοῦ ἀτμοῦ, καὶ τὰ γνωστὰ αὐτῇ μέσα ἦσαν ἀτελέστατα, ἄπαγε! Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀναφέρω παραδείγματά τινα ἐκπληκτικῆς ταχύτητος.

Ὡς ἐκ τοῦ βίου τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἡ ταχυδρομία ἦτο κοινοτάτη παρ' αὐτοῖς, διότι ἐκ ταύτης ἐξηρτᾶτο πολλάκις ὄχι μόνον ἡ διατροφὴ των (παρὰ τοῖς κυνηγοῖς π. χ.), ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπῄρετο διὰ τοῦτο, ὁ δὲ Ὅμηρος συχνότατα ἐπιδαψιλεύει αὐτῷ τὸ προτέρημα τοῦτο διὰ τῆς λέξεως *ὠκύπους*. Ὅτε δὲ ἐσυζηματοποιήθη τὸ Κράτος, ἐνεψύχωσε τὸ προτέρημα τοῦτο διὰ δημοσίων ἀγώνων καὶ βραβείων· διὰ τὰς ἀνάγκας του μάλιστα διετήρει ταχυδρόμους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ διατρέξωσι χίλια στάδια ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ, 37 λεύγας· ὁ Εὐτυχίδης μετέβη ἐκ Πλαταιῶν εἰς Δελφούς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· ὁ Εὐκλῆς ἵνα φέρῃ πρῶτος τὰ εὐαγγέλια τῆς ἐν Μαραθῶνι κατατροπώσεως τῶν Περσῶν ἔτρεξε τόσῳ ταχέως, ὥστε μόλις ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ *χαίρετε, χαίρομεν*, καὶ ἐξέπνευσεν· ὁ ἰδιαίτερος ταχυδρόμος τοῦ Θεοδοσίου Παλλάδιος, μετέβαινεν ἔφιππος ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐκ Κων/πόλεως μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίας, διάστημα 400 περίπου λευγῶν· ἡ νίκη τοῦ Ἀρδουβούρου κατὰ τοῦ Ναρσῆ ἐγένετο γνωστὴ ἐν Κων/πόλει μετὰ 72 ὥρας. Ὁμολογητέον ὅτι ἡ ταχυδρομία αὕτη ἦτον ἐπίσης ἀνεπτυγμένη ὄχι μόνον παρ' Ἕλλησί τε καὶ Βυζαντινοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ Πέρσαις καὶ Ῥωμαίοις, καὶ τέλος ἐσχάτως ἔτι ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ. Οἱ Ἀζτέκοι, λαός τις ἐν Ἀμερικῇ, ἀγνοοῦντες τὴν χρῆσιν τῶν φορτηγῶν ζώων, εἶχον διωργανισμένα ταχυδρομεῖα διὰ σταθμῶν, οὓς διήνυον ἄνθρωποι, οἵτινες ἔφερον ὄχι μόνον τὰ γράμματα ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἕνα περιηγητὴν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των. Καὶ ταῦτα μὲν ἱστορικῶς περὶ συγκοινωνίας, ἴδωμεν δὲ νῦν τὴν ἐπὶ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπίδρασιν τῆς συγκοινωνίας.

Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις, τὰ πιστωτικὰ καταστήματα καὶ ἡ συγκοινωνία εἰσὶν οἱ κυριώτεροι μοχλοὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας· ὅπου εἰσέδυσαν καὶ ἐγκατεστάθησαν δεόντως οἱ ἐκπολιτιστικοὶ οὗτοι μοχλοί, ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου μετέβαλον τὰ πάντα.

Διὰ τῆς συγκοινωνίας συσχετίζει τις τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν, τὸν παραγωγέα καὶ τὸν καταναλωτήν· διὰ τῶν πιστωτικῶν καταστημάτων κυκλοφοροῦσι τὰ κεφάλαια γονιμοποιοῦντα τὴν παραγωγήν· διὰ δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως (ἐννοῶ ἐκπαίδευσιν ἐπιτηδευματικὴν καὶ εἰδικὴν) ὁ ἄνθρωπος ἄρχει τῶν φυσικῶν στοιχείων, διαπλάττων τὴν παραγωγήν, ἧς εἶναι ὁ κυριώτερος μοχλός.

Ἐξετάσατε κάλλιον τὰς χώρας ἐκείνας, ἔνθα ἡ παραγωγικὴ δύναμις ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν· αἱ χῶραι αὗται εἰσὶν αἱ ἔχουσαι συγκοινωνίαν, ἤτοι ὁδούς, διώρυγας, ποταμούς, σιδηροδρόμους, ναυτιλίαν, πιστωτικὰ καταστήματα, ἀσφαλείας καὶ τέλος σχολεῖα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων, πολυτεχνεῖα κτλ. Τοιαῦται χῶραι εἰσὶν ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἀμερική, ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γερμανία.

Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας δικαίως ἠδύνατό τις νὰ τὰ παραβάλῃ μὲ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος· καθὼς ἄνευ τῶν φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος θὰ ἦτον ἀδύνατος, οὕτως ὁ πλοῦτος καὶ ἡ παραγωγὴ οἱουδήποτε ἔθνους δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν ἄνευ τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας.

Ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, τὰ ἐν Εὐρώπῃ μέσα τῆς συγκοινωνίας κατεστρέφοντο, ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ κατερημωθῇ, καὶ μετὰ μίαν γενεὰν νὰ καταντήσῃ εἰς κατάστασιν τοιαύτην, ἐν οἷᾳ εὑρίσκονται ἡμιβάρβαροι τόποι. Ἡ ἐργασία πολλῶν τεχνῶν καὶ βιομηχανιῶν θὰ περιωρίζετο μόνον εἰς τὰς ἀνάγκας ἑκάστης πόλεως, ἀφοῦ

ἡ κυκλοφορία προϊόντων, ἐμπορευμάτων, ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν δὲν θὰ ἦτο δυνατή, αἱ ἐπιστῆμαι θὰ ἐμαραίνοντο ἐπίσης· ἀφοῦ δὲ δὲν θὰ ὑπῆρχε στάδιον δι' αὐτάς, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠναγκάζετο βαθμηδὸν νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν γεωργίαν, καὶ ταύτην λίαν περιωρισμένην, διότι ἔπρεπε νὰ παράγῃ τόσον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ τὴν πόλιν του, ἀφοῦ τὰ περισσεύοντα προϊόντα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὰ μεταφέρῃ ἀλλαχοῦ· ἐννοεῖται δὲ ὅτι θὰ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν γεωργίαν, ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν· ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων βαθμηδὸν θὰ ἠραιοῦτο ἐλαττούμενος σημαντικῶς, καὶ τὸν πολιτισμόν μας θὰ ἀντικαθίστα γεωργική τις ἀτελεστάτη κοινωνία. Ἀλλ' ἀποδείξωμεν τὰ θαύματα τῆς συγκοινωνίας μᾶλλον διὰ πραγμάτων καὶ ἀριθμῶν.

Κράτος τι τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὸ τῆς Νέας Ὑόρκης, κατ' ἐποχήν, καθ' ἣν δὲν ἠρίθμει ἓν ἑκατ. κατοίκων (κατὰ τὸ 1810), συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ καλύψῃ τὸ ἔδαφός του διὰ διωρύγων. Ἤρξατο τοῦ τολμηροῦ τούτου ἔργου διὰ τῆς διώρυγος τῆς προωρισμένης νὰ ἑνώσῃ τὴν λίμνην Erié μὲ τὸν ἐν Ἀλβανὺ ποταμὸν Hudson. Τὸ μῆκος τῆς διώρυγος ταύτης συνέκειτο ἐκ 586 χιλιομέτρων, δηλ. τετράκις σχεδὸν μακρότερον τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Ἀλλ' οἱ πολῖται τῆς Νέας Ὑόρκης ἦσαν Ἀμερικανοί, οἵτινες δὲν τρομάζουν ποσῶς ἀπὸ τοιαῦτα ἔργα. Ἐπεχείρησαν λοιπὸν τὸ ἔργον μετ' ἀποφάσεως καὶ μόνον διὰ τῶν ἰδίων μέσων των. Τὴν 4 Ἰουλίου τοῦ 1817 ἤρχισαν τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἔτη, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825, ἡ διώρυξ ἦτο πλευσὴ καθ' ὅλον τὸ μῆκός της.

Ἴδωμεν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου τούτου.

Κατὰ τὸ 1817 τὰ ἐθνικὰ κτήματα ἐτιμῶντο 15,900,000 φρ. 12 δὲ ἔτη βραδύτερον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἤτοι τὸ 1837 ἐτιμῶντο 118 ἑκ. ἤτοι σχεδὸν ὀκταπλασιάσθησαν. Τὰ δὲ ἐκ τούτου εἰσοδήματα τοῦ Κράτους ἀπὸ 2,200,000 φρ. ὑψώθησαν εἰς 7,600,000. Τὰ κεφάλαια τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐδιπλασιάσθησαν, τὰ τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἐνδεκαπλασιάσθησαν· χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ διάφορα ἄλλα ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ ὠφελήματα, ἅτινα ἐπέφερε, καὶ πρὸ πάντων τὴν ὑπερτίμησιν ἐν γένει τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας, ἥτις κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν ηὔξησε κατὰ 1,414 ἑκατομ. φρ.

Ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία τῆς μητροπόλεως τοῦ Κράτους τούτου ἐξετιμήθη 10 ἔτη πρὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος ἀντὶ 7,600 χιλ. φρ. μετὰ τὴν κατασκευὴν δὲ τῆς διώρυγος 723 ἑκ. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν χρήζουσι σχολίων. Πλὴν καταστήσωμεν εὐληπτοτέραν τὴν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς συγκοινωνίας πρόοδον τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μας διὰ τῶν ἑξῆς συγκρίσεων·

Ἡ μηχανικὴ ἐπιστήμη ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρων βάρος 40 χιλιομέτ. καὶ βαδίζων 0,75 μέτ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῇ καθ' ἑκάστην 7 ὥρας.

Ὁ αὐτὸς σύρων μικρὰν ἅμαξαν δίτροχον, μὲ βάρος 100 χιλ. καὶ διανύων 0,50 μ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῇ 10 καθ' ἑκάστην, ἤτοι εἶναι ὡς $1 : 1\,\frac{1}{2}$.

Ὁ ἵππος ἐπὶ εὐθείας ὁδοῦ φέρων 180 χιλ. καὶ διανύων 1,10 μ. κατὰ δευτερόλεπτον, δύναται νὰ ἐργασθῇ 10 ὥρας τὴν ἡμέραν, εἶναι ὡς $1 : 6\,\frac{2}{7}$.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ αὐτὸς ἵππος διανύων ἐν ἴσῳ χρόνῳ διπλασίαν ὁδὸν δὲν δύναται νὰ φέρῃ πλέον τῶν 80 χιλ. καὶ νὰ ἐργασθῇ πλέον τῶν 7 ὡρῶν.

Ὁ αὐτὸς ἵππος ἐζευγμένος εἰς ἅμαξαν φέρουσαν 700 χιλ. καὶ βαδίζων 1,10 μ. κατὰ δευτερόλεπτον δύναται νὰ ἐργασθῇ 10 ὥρας καθ' ἑκάστην, εἶναι σχεδὸν ὡς 1:38.

Ὁ αὐτὸς ἵππος βαδίζων μὲ διπλασίαν ταχύτητα δύναται νὰ φέρῃ τὸ ἥμισυ βάρος, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἐργασθῇ πλέον τῶν 4—5 ὡρῶν.

Ὁ αὐτὸς ἵππος ἐπὶ σιδηρῶν γραμμῶν φέρει ἑξαπλάσιον βάρος, ἢ ἐπὶ τῆς συνήθους ὁδοῦ· ὁ μηχανικὸς δὲ ἵππος ἐννοεῖται ὅτι εἶναι οἰκονομικώτερος τοῦ πραγματικοῦ.

Μία ἀτμάμαξα σύρουσα 6—8000 τόνους (1000 χιλιόγ. ἕκαστος τόνος) διανύει 20 χιλ.(1) περίπου τὴν ὥραν· τὸ βάρος τοῦτο ἀπαιτεῖ 70 ἵππους περίπου καὶ πενταπλάσιον χρόνον πρὸς μετακόμισιν, ἤτοι ὡς 1:50 περίπου. Ὥστε ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ὡς πρὸς τὸν τῶν πρώτων χρόνων ἄνθρωπον εἶναι ἰσχυρότερος πεντηκοντάκις ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, δηλ. ὅ,τι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ κάμῃ τότε ἐν διαστήματι πεντήκοντα ἐτῶν, ὁ σημερινὸς τὸ κάμνει ἐν διαστήματι ἑνὸς καὶ μόνου ἔτους, καὶ τοῦτο μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς συγκοινωνίας· ἀλλ' ἂν ὑπελόγιζέ τις καὶ τόσα ἄλλα πράγματα, ἅτινα ἔλαβον τεραστίαν ἀνάπτυξιν σήμερον, ὡς ὁ τηλέγραφος, ἠ-

(1) Ἡ αὐτὴ ἀτμάμαξα δύναται νὰ ριπλασιάσῃ ἢ τετραπλασιάσῃ τὴν ταχύτητά της, ἀλλὰ μόλις δύναται νὰ σύρῃ τὸ 10ον τοῦ φορτίου της.

δύνατο βεβαίως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κατήντησεν ὄχι μὲν ἀθάνατος, ἀλλ' ὅτι ζῇ περισσότερον τοῦ Μαθουσάλα, ἀφοῦ δύναται νὰ κάμῃ σήμερον ἐν διαστήματι 60 ἐτῶν, ὅ,τι μόλις ἄλλοτέ τις ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἐντὸς 3 χιλ. ἐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συγκοινωνίας ἐν γένει· ἤδη δὲ εἴπωμεν ἱστορικῶς καὶ ἐμπορικῶς τινὰ περὶ Κορίνθου, καὶ ἀκολούθως ἕτερά τινα περὶ τοῦ ἰσθμοῦ της.

Β'.

Ἡ Κόρινθος διῃρεῖτο εἰς Ἀκροκόρινθον καὶ εἰς τὴν κυρίως πόλιν. Ὁ Ἀκροκόρινθος, ἡ ἀκρόπολις, κειμένη ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους ἔχοντος τριῶν καὶ ἡμίσεως σταδίων ὕψος, καὶ ἀπολήγοντος εἰς ὀξεῖαν κορυφήν, ἕνεκα τῶν τειχῶν καὶ τῆς θέσεώς της καθίστατο ἰσχυρὰ καὶ ἀπόρθητος, καὶ μόνον διὰ προδοσίας ἢ λιμοῦ ἠδύνατο νὰ κυριευθῇ. Πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἧς τὸ ἄγαλμα ἐκαλύπτετο ἐκ λαμπρῶν ὅπλων· ὑπῆρχον δὲ παρ' αὐτῷ τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Ἡλίου, ὃν ἐλάτρευον αὐτόθι πρὸ τῆς καθιερώσεως τῆς λατρείας τῆς Ἀφροδίτης, ἥτις ἐκ τοῦ ὕψους τούτου ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τῶν δύο θαλασσῶν.

Ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τοῦ Ἀκροκορίνθου, ὑφ' ὃν ἔκειτο ἡ πόλις ἐπὶ τραπεζοειδοῦς ἐπιπέδου χωρίου, βλέπει τις μεγαλοπρεπῆ καὶ ποικίλην εἰκόνα· πρὸς ἄρκτον τὰ νεφοβόλα καὶ ὑψηλὰ ὄρη τοῦ Παρνασσοῦ μὲ τὰς δύο κορυφάς του· πρὸς ἀνατολὰς τὴν Αἴγιναν, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον μετὰ τῶν περικαλλῶν αὐτοῦ ναῶν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, πρὸς δυσμὰς τὰ εὔφορα πεδία τῆς Σικυῶνος, ἐφ' ὧν ὑπέρκεινται τὰ Ὄνεια ὄρη ἐκτεινόμενα μέχρι τῆς Βοιωτίας καὶ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶν, ἔνθα διέτριβεν ὁ περίφημος ἐκεῖνος λῃστὴς Σκείρων, καὶ τέλος βλέπει τοὺς δύο κόλπους, ὧν τὰ κύματα συντρίβονται κατὰ τοῦ ἰσθμοῦ, ὃν ὁ Πίνδαρος παρωμοίαζε μὲ γέφυραν κατασκευασθεῖσαν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐν μέσῳ τῶν θαλασσῶν, ἵνα συνδέῃ τὰ δύο κυριώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Μεταβαίνων τις εἰς Ἀκροκόρινθον ἀπαντᾷ τὴν περίφημον πηγὴν Πειρήνην, ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ Βελλεροφῶν εὗρε τὸν ἐκ τοῦ χυθέντος αἵματος τῆς γοργόνος Μεδούσης σχηματισθέντα πτερωτὸν ἵππον Πήγασον, δροσιζόμενον εἰς τὰ διαυγῆ ψυχρὰ καὶ ἐλαφρὰ ὕδατά της.

Ἡ Κόρινθος ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτῆς ὠνομάσθη *ἀμφιθάλασσος* ἢ *ἀμφίαλος*. Ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς, ἡ ὀχυρὰ θέσις, ἡ γεωγραφικὴ τοποθεσία της κατέστησαν αὐτὴν κλεῖδα καὶ προμαχῶνα τῆς Πελοποννήσου καὶ πέδας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐπικαθημένη ἐπὶ δύο θαλασσῶν εἶχεν ἐξ ἑνὸς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, ἥτις ἦτο τὸ αὐτό, ὡς ἐάν τις ἔλεγε σήμερον, τὴν Εὐρώπην, ἐξ ἄλλου δὲ τὴν Ἀσίαν, ἤτοι τὸν τότε ἐπίλοιπον κόσμον· ἔχουσα δὲ προσέτι καὶ τὸ μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐμπόριον, ὅπερ σπουδαιότατον, διότι κατ' ἀρχὰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον ἐγίνετο διὰ ξηρᾶς, συνετέλει ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἀλλὰ καὶ τὸν πολιτισμόν της, ἕνεκα τῶν πληρονομένων τελῶν καὶ διοδίων.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ναυτιλίας ὄχι μόνον δὲν ἔβλαψε τὰς ἀπολαυάς της, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀνέπτυξεν αὐτάς· ἡ πειρατεία ἀφ' ἑνός, τὸ συνήθως θυελλώδες τῆς μεταξὺ Κρήτης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα θαλάσσης ἀφ' ἑτέρου, δι' ὃ μετὰ φόβου ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι «Μαλέαν κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε,» καὶ τέλος τὸ μακρὸν τοῦ ταξειδίου ἠνάγκαζε τὰ πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα, ἅτινα ἐξ Ἀνατολῆς ἀναχωροῦντα ἔπρεπε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἢ τἀνάπαλιν, ἠνάγκαζε, λέγω, νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς λιμένας τῶν δύο θαλασσῶν, οἵτινες ἀπέληγον εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου.

Οὕτω τὰ ἐμπορεύματα τῆς Ἰταλίας, Σικελίας καὶ τῶν δυτικῶν, οὕτως εἰπεῖν, λαῶν, ἐπέμποντο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λεχαίου, τὰ δὲ ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν Φοινίκων εἰς τὸν λιμένα τῶν Κεγχρεῶν· ἀκολούθως μεταφερόμενα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον λιμένα ἐπέμποντο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς κινήσεως ἐπενόησαν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον λιμένα μεταφορὰν τῶν πλοίων διὰ *τροχιαστῶν ὁδῶν*, περὶ ὧν ἄλλοτε ἰδίᾳ θέλομεν ὁμιλήσει.

Ἡ Κόρινθος καταντήσασα οὕτω ἀποθήκη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἐκάλυψε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τὰ πλοῖά της, σχηματίσασα ἀξιόλογον σῶρον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν ἀποικιῶν της, ὧν αἱ κυριώτεραι ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι, ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ ἐν τῇ Ἠπείρῳ Ἀμβρακία (Ἄρτα). Ἐτελειοποίησε προσέτι τὸ σχῆμα τῶν πλοίων· αἱ πρῶται μά-

λιστα τριήρεις κατεσκευάσθησαν ἐν αὐτῇ (1). Τὰ παράλιά της ἔγεμον πλοίων καὶ ἐμπορευμάτων· ἐνταῦθα ἔβλεπέ τις παπύρους τῆς Αἰγύπτου, ἐλεφαντόδοντας τῆς Λιβύης, δέρματα τῆς Κυρήνης, λίβανον τῆς Συρίας, φοινικοβαλάνους, τάπητας τῆς Καρχηδόνος, σίτους καὶ τυροὺς Συρακουσῶν, μῆλα καὶ ἄπια τῆς Εὐβοίας, δούλους τῆς Φρυγίας καὶ Θεσσαλίας, καὶ τόσα ἄλλα ἐμπορεύματα, ἅτινα καθ' ἑκάστην ἄφθονα ἐφέροντο εἰς τοὺς λιμένας της. Ἅπαντα ταῦτα κατέστησαν τὴν Κόρινθον τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, διὸ καὶ ὁ Ὅμηρος ἀπεκάλει αὐτὴν *ἀφνειόν*, ἤτοι πλουσίαν.

Οἱ τεχνῖται καὶ βιομήχανοι, εἰς οὓς ὠφείλετο ἡ ἀνάπτυξις τῶν τεχνῶν καὶ ἑπομένως καὶ ἡ κατὰ μέγα μέρος εὐημερία τῆς πόλεως, ἐτιμῶντο καὶ ἐπροστατεύοντο.

Εἰς δὲ τὰς ἀποικίας ἐστέλλοντο κατ' ἔτος διοικηταί, δημιουργοὶ καὶ ἐπιδημιουργοί, ἤτοι τεχνῖται καὶ ἐπιστάται τῶν τεχνιτῶν· διὸ ὁ ζῆλος καὶ ἡ φιλοτιμία των ηὔξανεν ἐπαισθητῶς πρὸς τελειοποίησιν τῶν τεχνῶν, διὰ χρησίμων ἐφευρέσεων, αἵτινες βεβαίως διετέλουν ἔτι εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς παιδικῆς των ἡλικίας· ὡς ἡ ἐφεύρεσις τοῦ κεραμικοῦ τροχοῦ, οὗ τινος ἡ ἐφεύρεσις ἀποδίδεται εἰς Θαλῆν τὸν Μιλήσιον. Ἐνταῦθα πρῶτον ἐπενοήθη ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Καλλιμάχην τὸ ἀκάνθινον κιονόκρανον λεγόμενον *κορινθιακόν*. Εἰς τὴν Κόρινθον ὑπῆρχον πολλὰ ἐργοστάσια καὶ μάλιστα καλυμμάτων καὶ κλινῶν λίαν περιζητήτων εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Καί τοι δὲ οἱ Κορίνθιοι διὰ μεγάλων δαπανῶν συνήθροιζον τὰς εἰκόνας καὶ ἀγάλματα τῶν μεγαλειτέρων καὶ περιφημοτέρων καλλιτεχνῶν, ἅτινα τόσον ἐτίμων τὴν Ἑλλάδα, ἡ Κόρινθος δὲν ἐγέννησεν οὐδένα μέγαν καλλιτέχνην· ἴσως διότι διὰ τὰ ἔργα ταῦτα εἶχε μόνον τὴν φιλοκαλίαν καὶ ὄρεξιν τῆς πολυτελείας των, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἐκτίμησιν. Οὐχ ἧττον ὅμως τὰ χάλκινα καὶ πήλινα καλλιτεχνήματά της ἦσαν περιζήτητα, καὶ πρὸ πάντων τὰ κορινθιουργῆ χαλκώματα, ἅτινα εἶχον εἰδικόν τι χρῶμα πυρός, ὅπερ, ἐλέγετο, ὅτι ἐλάμβανον βαπτόμενα εἰς τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς Πειρήνης, καὶ τὸ ὁποῖον ἔδιδον εἰς αὐτὸ οἱ Κορίνθιοι τεχνῖται διά τινος μυστικῆς σκευασίας. Τὰ κορινθιουργῆ ταῦτα χαλκώματα ἐλλείψει ἐγχωρίου χαλκοῦ οἱ τεχνῖται μιγνύοντες τὸν ἔξωθεν προερχόμενον χαλκὸν μετ' ὀλίγου χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκεύαζον λάμπον μέταλλόν τι, ὅπερ σχεδὸν δὲν προσέβαλλεν ὁ ἰός. Ἐκ τούτου δὲ κατεσκεύαζον θώρακας, περικεφαλαίας, ἀγαλμάτια, κύλικας, ἀγγεῖα καὶ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα, ἅτινα ἐκόσμουν διὰ φύλλων ἐγκογραφημάτων, καὶ ἄλλων κοσμημάτων γεγλυμμένων. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ εὐφυΐας καὶ ἐπιδεξιότητος ἐκόσμουν ἐπίσης τὰ πήλινα καλλιτεχνήματα· ἡ κοινοτέρα ὕλη ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τοιαύτην κομψότητα καὶ χάριν, οἵαν μόλις δύναταί τις νὰ φαντασθῇ, ὅταν συλλογισθῇ, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα προετιμῶντο πολλάκις ἀπὸ τὰ ὅμοια μαρμάρινα, ἀργυρᾶ, ἐνίοτε δὲ καὶ χρυσᾶ (1).

(1) Οἱ Κορίνθιοι φαίνεται ὅτι ἀνέκαθεν εἶχον ἰδιαιτέραν τινὰ κλίσιν πρὸς τὴν ναυπηγίαν· διότι ὁ ναυπηγὸς τῆς περιφήμου Συρακουσίας τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνος, ἦτο Κορίνθιος, ὁ Ἀρχίας· τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτο μέγιστον καὶ στερεώτατον, εἶχε δὲ ὀκτὼ πύργους, εἴκοσιν ἱππῶνας, ἰχθυοτροφεῖον, κήπους καὶ περιπάτους καὶ διάφορα μηχανήματα τοῦ Ἀρχιμήδους. Τὰ καρφία τοῦ πλοίου τούτου ἦσαν χαλκᾶ δεκάμναια (3 χιλιογράμμων) τὰ πολλά, καὶ δεκαπέντε μνῶν βάρους τὰ μεγαλήτερα, τὰ ὁποῖα προσηρμόζοντο διὰ τρυπάνων. Ὁ Ἱέρων τὸ ὠνόμασε Συρακουσίαν, ἀλλ' ἀποστείλας αὐτὸ μετ' ὀλίγον καιρὸν δῶρον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, τὸ ὠνόμασεν Ἀλεξάνδρειαν.

Ἵνα μή τις ἐκπλαγῇ ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ πλοίου τούτου ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ ὑπομνήσωμεν τῷ ἀναγνώστῃ, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατεσκευάζοντο μέγιστα πλοῖα, ὡς π. χ. ἡ μεγίστη καὶ θαυμαστὴ τεσσαρακοντήρης τοῦ Πτολεμαίου, ἥτις εἶχε μῆκος διακοσίων ὀγδοήκοντα πηχῶν, καὶ ἐδέχετο ὑπὲρ τὰ; ἑπτὰ χιλιάδα; ἀνδρῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς, ἀλλ' ἔμεινε σχεδὸν ἄχρηστος (Πλούταρ. Δημ. 43). Κατὰ τὸν Ἄγγλον Ἀρβουθνῶτον (Arbuthnot Tables of anciens Coins), τὸ πλοῖον τοῦτο, συγκρινόμενον πρὸς Ἀγγλικὸν τρίκροτον, ἑκατὸν πυροβόλων, ἦτον ὡς 9 πρὸς δύο. Ἡ ναυπηγία δέ, κατὰ τὸν Γίββωνα, εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἔφθασεν εἰς ἀμίμητον τέχνην. Παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τούτου κατεσκευάσθη καὶ μέγα πολοτελέστατον ποτάμιον πλοῖον, ὀνομασθὲν ἡ Θαλαμηγός, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος ἦτον ἡμιστάδιον (1|16 μιλίου), ἡ δὲ διακόσμησις ἐκ χρυσοῦ, ἐξ ἐλεφαντίνων ὀδόντων, ἐξ ἀλαβαστρίνου λίθου καὶ ἐξ Ἰνδικῶν λίθων ἀξίας κλπ. (Ὅρα τὰς Γεν. Ἀρχ. τοῦ Ἐμπορ. ὑπὸ Ναύτου τόμ. Β'. 185. ἔνθεν ἠρύσθημεν τὰς λεπτομερείας ταύτας).

(1) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην λέγεται ὅτι κατεσκευάσθησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ Ῥοδίου Λυσίππου, οἱ τέσσαρες περίφημοι ἵπποι, οἱ σήμερον γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα chevaux de Venise, οἱ ἵπποι τῆς Βενετίας, διότι κοσμοῦσι τὴν πύλην τοῦ ἐν Βενετίᾳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Εἰσὶ δὲ περίφημοι μᾶλλον διὰ τὰς πολλὰς περιπετείας αὐτῶν, ἢ διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν των, διὸ καὶ σημειοῦμεν ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτῶν. Ἀφοῦ

Οὕτω τὰ πλούτη αὐτῆς, ἡ πολυτέλεια, ἡ πρὸς τὰς ὡραίας τέχνας εὐγενὴς κλίσις αὐτῆς, οἱ ἱεροὶ καὶ ἀνίερoι ναοί της, ἰσάριθμοι τῶν θεῶν καὶ ἡμιθέων τῆς Ἑλλ. μυθολογίας, οἱ ἀνδριάντες, αἱ διάφοροι οἰκοδομαί, τὰ πολύτιμα καὶ ἀξιοθαύμαστα προϊόντα τῶν τεχνῶν, οἷον εἰκόνες, ἀγάλματα, ἀγγεῖα μαρμάρινά τε καὶ μετάλλινα, ἐξ ὧν ἦτο πλήρης, κατέστησαν αὐτὴν τὸ συνεντευκτήριον τοῦ τότε πεπολιτισμένου κόσμου καὶ πρὸ πάντων τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων. Τόσον δὲ κατήντησε περίφημος διὰ τὴν λεπτότητα καὶ χάριν εἰς τὴν πολυτέλειαν, τὸν συρμὸν καὶ κομψότητα, ὥστε διὰ τῆς λέξεως *κορινθιακὸν* ἐνόουν ἁπάσας τὰς λεπτολογίας τῆς πολυτελείας, κομψότητος καὶ ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τῶν μεγάρων, διότι ὡς πρὸς τοῦτο ἡ Κόρινθος ὑπερέβαινεν ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις, πρὸ πάντων διὰ τὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν ἰδιαιτέραν κλίσιν της, διὸ καὶ ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐλῇ ὑπῆρχεν ἴδιον ἀξίωμα ὑπὸ τὸν τίτλον *κορινθιάρως* (corinthiarius) δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἦτον εἰδικῶς ἐπιφορτισμένος εἰς τὰς σχετικὰς λεπτομερείας, ἐπίπλασιν καὶ διακόσμησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν μεγάρων.

ηὐτύχησαν νὰ διαφύγωσι τὴν οἰκτρὰν τύχην τῆς Κορίνθου, μετηνέχθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς Χίον, ἵνα ἐκεῖθεν μετενεχθῶσιν εἰς Ἰταλίαν· ἀλλ' ἕνεκα τῶν δυσκολιῶν τῆς μεταφορᾶς καὶ τινων πολιτικῶν συμβάντων ἐλησμονήθησαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κεχωσμένοι ἐντὸς ἐρειπίων, ἔνθα εὑρέθησαν ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Β'. Οἱ ἵπποι, κεκαλυμμένοι διὰ παχέος φύλλου χρυσοῦ, τὸ πρῶτον ὑπερεξετιμήθησαν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων φυλασσόντων αὐτοὺς ὡς μέγαν θησαυρόν, οὗτινος θὰ ἔκαμνον χρῆσιν ἐν κρισίμοις περιστάσεσι, καὶ χωρὶς νὰ διεγείρωσι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀρχόντων, καὶ πρὸ πάντων τὴν τοῦ Θεοδοσίου, οὗ τινος ἡ βασιλεία ἐνεκαινίσθη διὰ διαταγμάτων λίαν αὐστηρῶν κατ' αὐτῶν. Ὁ καταδιωγμὸς ἤρχισεν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τῆς Χίου ἀπειλούμενοι νὰ ἐξορισθῶσι, προσφέρουσιν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἡσυχίας καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν τὸν θησαυρὸν τοῦτον, οὗ τινος τὴν ἀξίαν ὑπερυψοῦσι δι' ἀσυναρτήτων τινῶν δυσδιακρίτων καὶ μυστηριωδῶν ἀποσιωπητικῶν. Τέλος ἡ συμφωνία περαιοῦται, οἱ δὲ ἵπποι ἀποστέλλονται, καὶ φθάνουσιν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τίθενται εἰς τὰς πύλας ἢ τὸ στάδιον τοῦ Ἱπποδρόμου. Ὅτε δὲ οἱ Γάλλοι καὶ Ἐνετοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κων]πολιν κατὰ τὸ 1204, οἱ ἵπποι οὗτοι διὰ κλήρου περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν· τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος, ὁ ἄρχων (podestat) Μαρίνος Ζάνος μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ἰταλίαν. Κατὰ τὸ ταξείδιον ὅμως τοῦτο, ὁ ποὺς τοῦ ἑνὸς ἵππου ἐχωρίσθη τῆς κνήμης, καὶ ἐδόθη εἰς τὸν Δομίνικον Μαροζίνην, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξέθεσεν αὐτὸν εἰς γωνίαν ὁδοῦ τινος. Οἱ ἵπποι ἐναποτεθέντες εἰς τὴν ὁπλοθήκην καὶ καταβλαφθέντες ἐλησμονήθησαν, μέχρις ὅτου οἱ πρεσβευταὶ τῆς Φλωρεντίας, καταστήσαντες γνωστὴν τὴν ἀξίαν αὐτῶν, τοὺς ἔθεσαν ἐπὶ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁ Μάρκου, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ τὸ 1798 ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Γάλλων, καὶ μετηνέχθησαν εἰς Παρισίους, ἔνθα κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτέθησαν ἕκαστος ἐπὶ κρηπίδος τινός, ἀκολούθως δὲ ἐζεύχθησαν καὶ οἱ τέσσαρες εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θριαμβευτικῆς ἁψίδος τοῦ Carrousel ὀρειχάλκινον ὄχημα. Κατὰ δὲ τὸ 1815 ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ ἐτέθησαν εἰς ἣν σήμερον εὑρίσκονται θέσιν. τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν εἶναι οἱ ἀληθεῖς κορίνθιοι ἵπποι, ἀλλ' ἀπομίμημα αὐτῶν, διότι αἱ ὁπλαὶ τῶν ἀληθῶν ἦσαν ἐξ ἐλεφαντόδοντος.

Γ'.

Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, ὡς ἀνωτέρω ἤδη εἴπομεν, νῦνοήθη ἐξαιρετικῶς ἀπὸ τὴν φύσιν, διὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους κατέχει σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ.

Πρῶτος κατὰ τὸ 602 π. Χ. Περίανδρος ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου ἐπεχείρησε τὴν τομήν του· ἀλλὰ παρητήθη ἕνεκα τῶν ἀπαισίων προρρήσεων τῆς Πυθίας τῶν Δελφῶν, ἥτις ἦτον ἐναντία εἰς τοιούτου εἴδους ἐπιχειρήσεις, καὶ ἡ ὁποία ἄλλοτε καὶ εἰς τοὺς Κνιδίους, οἵτινες προσπαθοῦντες νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν Κνίδον ἀπὸ τὰς εἰσβολὰς τῶν Περσῶν ἠθέλησαν νὰ κόψωσι τὸν ἰσθμὸν τῆς Κνίδου, εἶπεν·

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε μηδ' ὀρύσσετε·

Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴγ' ἐβούλετο (1).

Κατὰ δὲ τὸν Παυσανίαν (2) ὁ Περίανδρος παρητήθη ἕνεκα τῆς πετρώδους φύσεως τοῦ ἰσθμοῦ καὶ τοῦ δυσχεροῦς τῆς ἐπιχειρήσεως. Βραδύτερον δὲ Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὁ Καῖσαρ, ὁ Καλλιγούλας, ὁ Νέρων καὶ Ἡρώδης ὁ Ἀττικός (146 π. Χ.) ἐπεχείρησαν διαδοχικῶς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς τομῆς του. Καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς παρητήθη τῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ τὸ 301 π. Χ., διότι οἱ μηχανικοί του τὸν ἔπεισαν, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου κόλπου ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης εἶναι ἄνισος, ὁ Καῖσαρ δὲ καὶ Καλλιγούλας παρητήθησαν διὰ λόγους δεισιδαιμονίας· ἀλλ' ὁ Νέρων ἐφάνη ἰσχυρότερος τοῦ νικητοῦ τῶν Γαλατῶν, διὸ πανδήμως καὶ μετὰ μεγάλης πομπῆς ἔδωκε τὸ πρῶτον κτύπημα διὰ χρυσῆς σκαπάνης· ὁ ἴδιος δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπεξάτει τῶν ἐργασιῶν. Τὰ πάντα ἔβαινον κατ' εὐχήν, ὅτε ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vindex ἐν τῇ Γαλατίᾳ διεδόθη, δι' ἣν

(1) Ἡροδότου Α', 174.
(2) Βιβλ Β'. κεφ. ά.

καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐργασίας καὶ μεταβῇ πάραυτα εἰς Ῥώμην. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν δοκιμῶν τὸ μόνον κέρδος, ὅπερ διεσώθη διὰ τὴν ἐπιχειρήσασαν τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ ἑταιρίαν, εἶναι δώδεκα περίπου φρέατα δοκιμῆς, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι δέκα μέτρων βάθος, καὶ 1740 μέτρα ἐσκαμμένα κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς διώρυγος.

Ἔκτοτε ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ ἐλησμονήθη ἐντελῶς, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ φυσικῶς ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῇ περὶ τοῦ ἰσθμοῦ της.

Ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν λοιπὸν Ὑπουργὸς κ. Ζαΐμης κατὰ Μάϊον τοῦ 1869 ἔπεμψεν Ἐπιτροπὴν μηχανικῶν, ἵνα ἐπιτοπίως καὶ ἐπιστημονικῶς ἐξετάσῃ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ὁ Ὑπουργὸς παρουσίασεν εἰς τὴν Βουλὴν εἰσαγωγικήν τινα ἔκθεσιν, ἐφ' ἧς ἡ Βουλὴ βασιζομένη συνέταξε τὸ περὶ παραχωρήσεως νομοσχέδιόν της, ὅπερ καὶ ἐπεκύρωσε μετά τινας μῆνας.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐξάγομεν τὰ ἑξῆς·

Ὅτι τὸ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον μέρος του εἶναι 5,726 μέτρα.

Ὅτι τὸ ἔδαφος ὑψούμενον βαθμηδὸν ἑκατέρωθεν καταλήγει εἰς ὀροπέδιον κείμενον ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς ὅλης ἀποστάσεως, καὶ οὗ τινος τὸ μῆκος εἶναι 2,094 μέτρα, τὸ μέσον ὕψος του 65,39 μ. καὶ τὸ κορυφαῖον 78,83 μ.

Ὅτι τὸ ἔδαφος σύγκειται ἐκ παχέων στρωμάτων ἀμμωδῶν ὀστράκων, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν παρατηροῦνται ἐπιτεθειμένα ἕτερα στρώματα ἀργιλλώδη ἀπολιθωμένα καὶ μή· ἐπὶ ὅλων δὲ τούτων φλοιὸς πάχους ἑνὸς περίπου μέτρου, ποῦ μὲν τιτανολίθου, ποῦ δὲ ἀμμολίθου ἀργιλλώδους ἢ συμπεφυρμένου (conglomére).

Ὅτι τὰ ἐκ τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν διευθυνόμενα καὶ διὰ τοῦ πορθμοῦ διαβησόμενα πλοῖα θέλουσι συντέμει τὸν πλοῦν των κατὰ 165 θαλάσσια μίλια, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς Μεσογείου, τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστάσεως ταύτης, κτλ.

Κατὰ τοὺς ἰδιαιτέρους μου ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης ὑπολογισμούς, καὶ ἐὰν ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ γείνῃ ἐν μέρει διὰ tunnel (ὑπογείου θόλου) τῆς διώρυγος ταύτης ἐχούσης βάθος 8—10 μέτρων καὶ πλάτος 70 μέτρων, ἥτις οὕτως ἔσεται εὐρυχωροτέρα ἀκόμη καὶ τῆς τοῦ Σουὲζ διώρυγος, ἀποτελεῖ μόλις 7 ἑκ. κυβικὰ μέτρα, δι' ἃ ἐν Γαλλίᾳ ὑπολογίζουσι ἰσάριθμα φρ. Ὁ ὑπὸ τὸ ὀροπέδιον κείμενος ὑπόγειος θόλος θὰ ἔχῃ ὕψος 30 μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτοῦ θὰ κτισθῇ τεῖχος πλάτους δέκα μέτρων, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὸ κατὰ 50 ἑκ. μέτρων ὕψος ἐπικείμενον ἐπ' αὐτῷ ὀροπέδιον· τὸ tunnel τοῦτο θὰ εἶναι διῃρημένον οὕτω εἰς δύο, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχον 70 μέτρων πλάτους, 30 ὕψους καὶ 10 βάθους θὰ χρησιμεύει τὸ μὲν ὡς εἴσοδος, τὸ δὲ ὡς ἔξοδος τῶν πλοίων· διὰ τοιούτων δὲ διαστάσεων δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἢ ἐξέλθῃ τὸ μεγαλήτερον σημερινὸν πλοῖον. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὴν κυρίως τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ἂν ὑποθέσωμεν δὲ ὅτι θὰ δαπανηθῶσιν 1—2 ἔτι ἑκατ. φρ. δι' ἄλλας ἐργασίας, ἔχομεν 8—9 ἑκ. θέτοντες δὲ ἔτι 5 ἑκατ. φρ. δι' ἀπροόπτους ἄλλας δαπάνας, ἔχομεν περίπου 14 ἑκ. φρ. ποσόν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου κατ' ἀνώτατον ὅρον καὶ κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχέδιον· διότι ἐὰν γείνῃ κατ' ἄλλον τρόπον, τότε διαφέρει. Ὁ κ. Piat, ὅστις πρὸ δύο περίπου ἐτῶν διὰ προνομίου ἀνέλαβε τὴν ἐν Ἑλλάδι κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων καὶ τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, καὶ ὅστις τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων ἤρχισεν ἤδη, νῦν δὲ μελετᾷ περὶ τοῦ εἴδους τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, περὶ οὗ δὲν ἀπεφάσισεν ἔτι, νομίζει συμφερώτερον, οὔτε νὰ τέμνῃ τὸ μικρὸν ὀροπέδιον, ὅπερ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ στενοτέρου μέρους τοῦ ἰσθμοῦ, οὔτε ὑπ' αὐτὸ νὰ διέλθῃ τὸ tunnel· ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ διώρυξ νὰ παρέλθῃ τοὺς πρόποδας τοῦ ὀροπεδίου, ἥτις οὕτω δὲν θὰ γείνῃ μόνον ἐντελῶς εὐθεῖα, ἀλλὰ καὶ μακροτέρα τοῦ διὰ tunnel ἡμετέρου σχεδίου, θὰ ἦναι ὅμως ἐπίσης καλή· ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅτι οὐδὲν ἔτι ἀπεφάσισεν ὁ κ. Piat.

Ὁ κ. Piat εἶναι τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ δὲν θὰ ὑπερβῇ ἐπίσης τὰ 15 ἑκ. φράγ. προσθέτων δὲ εἰς ταῦτα 5 ἔτι ἑκ. διὰ τὴν κατασκευὴν προκυμαιῶν, γεφυρῶν, ἰδιαιτέρων οἰκοδομῶν, διαφόρων τεχνικῶν ἔργων, ἔξοδα διευθύνσεως καὶ τόκους κεφαλαίων κατὰ τὴν περίοδον τῆς τομῆς, καθ' ἣν φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰ κεφάλαια δὲν θὰ ἦναι ἀκόμη παραγωγικά, ἀναβιβάζει τὸ ὅλον κεφάλαιον εἰς 20 ἑκ. φρ. ἅτινα πρέπει νὰ δίδουν τοὐλάχιστον 7 % καὶ 1 % προσέτι διὰ τὰ λοιπὰ ἔξοδα, ἤτοι 1 ἑκ. φρ. κατ' ἔτος. Καὶ ἡ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως κληθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη, ὅτι αἱ δαπάναι τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ δὲν θὰ ὑπερβῶσι τὰ 16—18 ἑκατομμ.

Τὰ εἰσοδήματα τῆς ἑταιρίας εἰσί· τὸ ἐκ τῶν διερχομένων πλοίων δικαίωμα διοδίων πρὸς 70 % τὸν τόνον· εἰσόδημα λιμένων, προκυμαιῶν, γαιῶν, καὶ ρυμουλκήσεως πλοίων· εἰς ταῦτα δὲ δύναται νὰ προσθέσῃ τις τὰς γαίας, αἵτινες παρεχωρήθησαν τῇ ἑταιρίᾳ καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ πλάτος τοῦ ἰσθμοῦ, τὰ ἐν αὐταῖς ὕδατα καὶ τέλος τὴν ἐκ τῆς τομῆς ἐξαχθησομένην λαμπρὰν δι' οἰκοδομὴν πέτραν. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ ἅπαντα ταῦτα ὁ κ. Piat ἐξάγει, ὅτι ἡ ἑταιρία θὰ ἔχῃ ἐτήσιον καθαρὸν εἰσόδημα τοὐλάχιστον 1,600,000 φρ. Ἀσχοληθεὶς ἄλλοτε ἐπίσης λεπτομερῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐκ τῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν τοῦ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀνατολῆς ἐμπορίου, ἃς συνέλεξα, ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὰ εἰσοδήματα τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου ἔσονται κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν ὑπολογιζομένων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου προελευσόμενα ὠφελήματα διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἔσονται ὄχι μικρά.

Ἀτμόπλοιόν τι τῶν μεγαλητέρων ἐν Εὐρώπῃ ἑταιριῶν, π. χ. ἡ Ἀθηνᾶ τῆς ἑταιρίας Lloyd, χωρητικότητος 1,500 τόνων, διανύον 9—10 θαλάσσ. μίλια τὴν ὥραν ἐν συνήθει καιρῷ γαλήνης τῆς Μεσογείου δαπανᾷ εἰς ἄνθρακας, μισθὸν καὶ τροφὴν τοῦ πληρώματος 2—2,500 φρ. καθ' ἕκαστον ἡμερονύκτιον· ἀναχωροῦν δὲ π. χ. ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου διὰ τὴν Σμύρνην, Κων/πολιν, Μαύρην θάλασσαν ἢ πλησιόχωρόν τινα τῶν μερῶν τούτων λιμένα, ἢ τἀνάπαλιν, καὶ διερχόμενον διὰ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου καὶ ὄχι διὰ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ, ὑποτιθεμένου καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀπαντήσῃ κακὸν καιρόν, ὅπερ σπάνιον εἰς τὰ μέρη ταῦτα, κερδίζει 20 ὥρας καὶ 1800 περίπου φρ. ἐξ ὧν ἀφ' οὗ πληρωθῶσι δικαιώματα διόδου 1050 φρ. κερδίζει μετὰ τῶν 24 ὡρῶν καὶ 750 φρ. Τὸ ἐκ τῆς Μεσογείου δὲ προερχόμενον ἀτμόπλοιον καὶ προωρισμένον διὰ τὰ ἀνωτέρω μέρη, ἢ καὶ τἀνάπαλιν, δὲν κερδίζει μὲν χρήματα, ἀλλὰ κερδίζει τοὐλάχιστον 10 ὥρας· τοὺς ἀριθμοὺς δὲ τούτους καὶ τὰς πληροφορίας μου ἐν γένει τὰς ἔλαβον δι' ἀλληλογραφίας ἐκ τῶν ἑταιριῶν τοῦ Lloyd, Fraissinet καὶ Messageries Maritimes, ἐκ συζητήσεων μετ' εἰδικῶν ναυτικῶν καὶ ἐκ πολλῶν πλοιάρχων τῶν ἀνωτέρω ἑταιριῶν. Εἰς τὰ ἀνωτέρω δὲν ὑπολογίζονται ὁ τόκος καὶ τὸ χρεώλυτρον τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀτμοπλοίου, οὔτε ἡ ἐλάττωσις τῆς ἀσφαλείας τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀτμοπλοίου, ἥτις θὰ προέλθῃ φυσικῶς ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν κινδύνων καὶ τοῦ πλοός. Τὰ κόμιστρα τῶν ἐμπορευμάτων ἐπίσης θὰ ἐλαττωθῶσιν, ἡ δὲ κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων

φυσικῷ τῷ λόγῳ θέλει αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς, μεταξὺ τῶν πόλεων τῶν ἐπὶ τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος γραμμῆς.

Διὰ τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα τὰ κέρδη καὶ ὠφελήματα ἔσονται ἂν ὄχι μεγαλήτερα, τοὐλάχιστον τοιαῦτα, οἷα καὶ διὰ τὰ ἀτμόπλοια· τέλος τὰ διὰ τὰ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν προελευσόμενα καλὰ ἐκ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ εἰσὶ τόσον καταφανῆ, ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον ἐπὶ τούτῳ, ὡς καὶ εἰς ναυτικάς τινας λεπτομερείας, δι' ἃς τὰ πλοῖα ἔχουσι πᾶν συμφέρον νὰ προτιμήσωσι τὴν νέαν ὁδόν· ἔλθωμεν μᾶλλον εἰς τὰ ἠθικὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα ἡ τομὴ θὰ ἐπιφέρῃ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολήν, καὶ ἅτινα προοιωνίζονται μέλλον αἴσιον δι' ἅπαντας ἡμᾶς.

Ἅπαντες γινώσκετε, ὅτι ὁ ἀρχαῖος ἑλλ. πολιτισμὸς ἦτο κυρίως ἐμπορικός, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ θαυμάσια, ὅσα ἔκαμεν, ὀφείλονται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ἐμπόριον. Εἶναι γνωστὸν ἐπίσης, ὅτι ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ πτῶσις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀποδίδοται εἰς τὴν Ῥώμην καὶ Ἀλεξάνδρειαν, αἵτινες ἀφῄρεσαν ἀπ' αὐτῆς τὴν γραμμὴν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ἥτις πρότερον ἐπλούτισε καὶ ἐδόξασεν αὐτήν.

Ἀλλ' ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ Σουέζ, δι' ἡμᾶς ἀδιάφορον ὁποτέρα αὐτῶν, εἶναι σήμερον τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ ἀνατολικοῦ ἐμπορίου· ἓν βλέμμα μόνον ῥιπτόμενον ἐπὶ τοῦ τυχόντος γεωγραφικοῦ χάρτου πείθει πάραυτα ἡμᾶς, ὅτι γραμμή τις ἀγομένη ἀπὸ τοῦ Σουὲζ μέχρι Λονδίνου εἶναι εὐθεῖα. Ἡ γραμμὴ αὕτη διερχομένη διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, Βρενδησίου καὶ Παρισίων λήγει εἰς Λονδῖνον· αἱ τελευταῖαι δὲ αὗται πόλεις εἰσὶν ἐπίσης τὰ κυριώτερα κέντρα σήμερον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, χωρὶς νὰ εἴπωμέν τι περὶ πολλῶν ἄλλων γειτνιαζουσῶν δευτερευουσῶν πόλεων. Ἡ γραμμὴ αὕτη, οὖσα εὐθυτέρα, εἶναι βεβαίως καὶ ἡ συντομωτέρα τῶν ὑπαρχουσῶν γραμμῶν τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν πόλεων τούτων· ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἡ γραμμὴ αὕτη θὰ ἐπισύρῃ ὄχι μόνον τοὺς περισσοτέρους ἐπιβάτας, ἀλλὰ καὶ τὰ κυριώτερα ἐμπορεύματα, καὶ πρὸ πάντων τὰ ἀπαιτοῦντα ταχεῖαν μετακόμισιν. Τὰ ἐμπορεύματα λοιπὸν καὶ οἱ ἐπιβάται διερχόμενοι διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος θὰ φθάνουσιν εἰς Βρενδήσιον, ὅπερ θὰ καταστα-
θῇ τὸ ἐπίνειον τοῦ ἐμπορίου τῶν γραμμῶν τούτων· ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου θὰ φθάνωσιν εἰς Παρισίους ἐντὸς 36 ὡρῶν, εἰς δὲ Λονδῖνον ἐντὸς 45 ὡρῶν, ἤτοι μόνον οἱ ἀπὸ Πει-

ραιῶς εἰς Παρισίους ἐπιβάται θὰ κερδίζωσι διὰ τῆς νέας ταύτης ὁδοῦ 27 ὥρας. Αἱ κατὰ θάλασσαν λοιπὸν σημεριναὶ γραμμαὶ τῆς Ἀνατολῆς, μὴ ἐξαιρουμένων μηδ' αὐτῶν τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ Σουὲζ εἰς Μασσαλίαν, θὰ ἀντικατασταθῶσι κατὰ μέγα μέρος διὰ τῆς διώρυγος εἰς Βρενδήσιον ἀπολιγούσης. Ἡ συγκοινωνία δὲ αὕτη ἔσεται ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητός της ἡ ταχυτέρα καὶ ἡ εὐθηνοτέρα. Οὕτω ἡ Ἑλλὰς ἡ μέχρι σήμερον κειμένη ἐκτὸς τῆς παγκοσμίου ἐμπορικῆς γραμμῆς θὰ τεθῇ ἐπ' αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ἡ γραμμὴ αὕτη θὰ διέρχεται διὰ τοῦ κόλπου τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος. Οὕτως ὄχι μόνον ἡ ἐπιχειρήσασα τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἑταιρία θὰ καταπλουτίσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ προλάβῃ διὰ τὸν κόσμον καὶ δι' ἑαυτὴν νέαν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν, εἰς ἣν θὰ ἀνοιχθῇ μέγα στάδιον πλούτου καὶ εὐημερίας.

Εἴδετε διὰ τῶν προλεχθέντων, ὅτι τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἶναι ὁ κυριώτερος μοχλὸς τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀναγεννήσεως παντὸς ἔθνους· εἴδετε, ὅτι ἔνθα ὑπάρχει συγκοινωνία, ὑπάρχει ζωή, κίνησις, εὐημερία, ἀνάπτυξις ὑλικὴ καὶ διανοητική· εἴδετε ὁποίαν ἀνέκαθεν ἡ Κόρινθος εἶχε σημασίαν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, ἥτις καί τοι πολλάκις καταστραφεῖσα καὶ πυρποληθεῖσα ἀνεγεννᾶτο πάντοτε ὡς ἄλλος φοῖνιξ, χάρις εἰς τὴν θέσιν της, καὶ ὁποίαν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπέδωκαν πάντοτε οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ της· εἴδετε τέλος τὸ λαμπρὸν μέλλον, ὅπερ προοιωνίζεται ἡμῖν ἅπασιν ἡ ἐπιχείρησις αὕτη. Εὐχηθῶμεν λοιπὸν ἅπαντες τὴν ταχεῖαν πραγματοποίησιν αὐτῆς.

ΑΘ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΣ ΘΕΩΡΟΥΜΕΝΟΥ.

(τῇ 2 Φεβρουαρίου, 1872)

Ἐὰν μέτρον τοῦ διαφέροντος, ὅπερ ἕκαστον εἶδος τοῦ ἐπιστητοῦ δέον ἔχειν διὰ πάντα τὸν ἀντιποιούμενον τοῦ ὡραίου, ἀληθῶς, τίτλου *πεφωτισμένου ἀνθρώπου*, πρέπῃ νὰ θεωρηθῇ ὁ βαθμὸς τῆς ἀμέσου χρησιμότητος, καὶ ἐὰν ἐπὶ βάσει τῷ ὄρῳ τούτῳ κατατάξωμεν πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, θέλομεν, βεβαίως, τάξει ἐν τοῖς πρώτοις τὸ σύστημα ἐκεῖνο τῶν γνώσεων, εἰς ὃ ἀνάγονται τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὀργανισμῷ ἐλλειτουργούμενα βιολογικὰ φαινόμενα.

Ἐκ τῆς ἐμφύτως προσούσης αὐτῷ ἐφέσεως τοῦ ἀνευρεῖν καὶ γνῶναι τὸ ἀληθὲς, ἅτε τοιοῦτον, οὐχὶ δὲ ὡς πρακτικῶς λυσιτελὲς εὕρημα, προαγόμενος ὁ ἄνθρωπος, σχολάζει πρὸς τὴν ἔρευναν τῶν κατὰ τὰ οὐράνια σώματα, ὧν τινα ἀφεστήκασιν ἀφ' ἡμῶν πολλὰς ἑκατοστυίας ἑκατομμυρίων μιλίων, καὶ προϋπολογίζει συμπτώσεις τροχιῶν, συμβησομένας ἀπειροπληθῆ μεθ' ἡμᾶς ἔτη, περιόδους δὲ ἀστέρων, πρὸς ἃς ἀπαιτοῦνται ἐξαισίως μεγάλα χρονικὰ διαστήματα. Πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς, ὡς τοιούτου, ἄνεισιν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια διὰ τῆς παλαιοδιφικῆς ἐρεύνης εἰς ἐποχὴν κατ' ἐξαισίως μακρὸν χρόνον προγενεστέραν τῆς ἡμετέρας, ἐξετάζουσα τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ σχηματισμοῦ τῶν γεωλογικῶν στοιχείων τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, καὶ σπουδάζουσα περὶ ἀπολελιθωμένα ὀργανικὰ ὄντα, ἅπερ ἔζων κατὰ χρόνους, ὧν τηλικαύτη ἡ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς ἀπόστασις, ὥστε ἀδυνατεῖ, ἀληθῶς, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἵνα χωρήσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ τερασίου τούτου χρονικοῦ διαστήματος.

Ἐν ᾧ, λοιπόν, ἐκτείνει τὴν ἐρευνητικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς τοσοῦτον μακροτάτας ἀφ' ἡμῶν ἀποςάσεις πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀληθοῦς ἐν τοῖς ἀχλυώδεσιν ἐκείνοις τέρμοσι τῆς ἱστορίας τῆς γηΐνης σφαίρας, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη περιέλαβεν ἐν τοῖς σπουδάσμασι, περὶ ἃ καταγίνεται, σύμπαν τὸ ἀμήχανον πλῆθος τῶν ἀπὸ τῆς γῆς τοσοῦτον ἀφεστώτων οὐρανίων σωμάτων, κατορθώσασα ἵνα ἐξακριβώσῃ τὰ κατὰ τὰς περιόδους τινῶν ἐξ αὐτῶν, καὶ προγινώσκῃ αὐτὰς μεθ' ὅσης βεβαιότητος γινώσκομεν τὰς περιφορὰς τοῦ ὡροδεικτικοῦ γνώμονος τοῦ ἐγκολπίου ἡμῶν ὡρολογίου, ἐν ᾧ, λέγομεν, ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ὁπόσον δικαίως καθιστᾶσιν οἱ φυσιολογοῦντες διηνεκὲς αὐτῶν σπούδασμα τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα, ἅπερ ἐν ᾧ ἑκάστοτε ἐσμὲν χρονικῷ σημείῳ ἐλλειτουργοῦνται ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ σώματι, τουτέστι τὰ ἐκ τῆς *φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου*; Ἐπίσης δ' εὐλόγως δύναταί τις διαγορεῦσαι κατ' ἔννοιαν φυσιολογικὴν τὸ ἀρχαῖον σοφὸν τοῦ σοφοῦ Θάλητος παράγγελμα «*γνῶθι σαυτόν*», ὅσον ὀρθῶς γνωμολογεῖται καὶ κατὰ φιλοσοφικὴν ἐκδοχήν.

Ὅσῳ δὲ πάλιν ὑπέρτερον τὸ πνεῦμα τῆς ὕλης, τοσοῦτον ἀξιώτερον ἐρεύνης ἢ πάντα τὰ

ἄλλα φυσιολογικὰ ζητήματα τὸ περὶ τῆς ὑλικῆς ὑποστάσεως τῶν ἐν ἡμῖν διαλειτουργουμένων διανοητικῶν ἐκδηλώσεων, τουτέστι τὸ ἐξετάζον ἐν τίνι μοίρᾳ τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ ἐστὶ καθιδρυμένη ἡ δύναμις ἐκείνη, ἥτις αἴρει τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πάντα τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα καὶ καθίστησιν αὐτὸν τὴν κορωνίδα τῆς ὅλης δημιουργίας, τουτέστιν *ἡ διάνοια*.

Τὰ πραγματικὰ δεδομένα, ἅπερ ἡ φυσιολογία δύναται ἵνα ἐκπορίσῃ εἰς τὴν ψυχολογίαν, εἰσὶν ἐκ πασῶν τῶν θετικῶν γνώσεων, αἵτινες μέχρι τοῦδε περιεγένοντο ἡμῖν ἐκ τῶν φυσιολογικῶν ἀναζητήσεων, αἱ πρωτίστως διαφέρουσαι τῷ φιλοσοφοῦντι περὶ τὸν ἄνθρωπον ὡς ὂν εὐμοιροῦν ἰδιαζούσης νοητικῆς δυνάμεως.

Τὸ θέμα τοῦτο οὐκ ἔστι, βεβαίως, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἐκτίθενται, ἔστω καὶ ἐν κεφαλαιωδεστάτῃ συνόψει, ἐν χρόνῳ τοσοῦτον βραχεῖ, ὅσος ἐστὶν ὡρισμένος δι' ἑκάστην τῶν ἀκροάσεων τούτων· ἀλλὰ θέλομεν προσπαθήσει, συμμετροῦντες τὸν λόγον πρὸς τὸ ὕδωρ τῆς κλεψύδρας τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, συμπληρῶσαι, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ τὰ κυριωδέστατα.

Τινὲς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Σοφῶν, οἷον ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος Χρύσιππος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Διογένης ὁ Σελευκεύς, ἐπρέσβευον τὴν ὑπὸ τοῦ Bichat ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις νεαροποιηθεῖσαν ἰδέαν, ὅτι *ἡ διάνοια καθίδρυται ἐν τῇ καρδίᾳ*. Ἄλλοι πάλιν ἐδόξαζον, ὅτι *ἡ ἕδρα τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ διάφραγμα*. Ἀλλ' ἑκατέρας τῶν δοξασιῶν τούτων διημφισβητήθη πρωϊαίτατα ἡ ὀρθότης· ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Περὶ ἱρῆς νούσου» ψευδιπποκρατείου βιβλίου, ἀντεχόμενος τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διαλειτουργοῦνται αἱ τῆς διανοίας ἐκδηλώσεις, πειρᾶται ν' ἀνασκευάσῃ ἀμφοτέρας τὰς εἰρημένας δοξασίας (1).

Ἄλλοι, ὡς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Κριτίας, ἐδόξαζον, ὅτι ἡ ἕδρα τῆς νοητικῆς δυνάμεως ἐστὶ τὸ αἷμα.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ διάνοια καθίδρυται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εἰσήχθη εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἤδη ἐποχῇ· ἐν τῷ «Περὶ ἱρῆς νούσου» βιβλίῳ τῆς ἱπποκρατείου συλλογῆς διαγορεύεται ἄντικρυς καὶ διαῤῥήδην τὸ φυσιολογικῶς, ψυχολογικῶς καὶ φρενιατρικῶς μέγιστον τὸ διάφορον ἔχον δόγμα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἐστὶν ἡ ἕδρα τῆς διανοίας, καὶ ὅτι, ἐξισταμένου αὐτοῦ ἀπὸ τῆς φυσιολογικῆς ἀκεραιότητος, συνεξίσταται καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν φρενῶν αὐτοῦ (1).

Τὴν μεγάλην ἀνθρωπολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἀνατομικὴ ὑπόστασις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος, εὑρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς πλατωνικοῖς συγγράμμασιν, ἐκπεφασμένην μάλιστα ἐν ἐκείνῳ τῶν διαλεκτικῶν τρόπων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, οὗ ἡ μεγαλειότης ἐστὶν ὄντως πρεπωδεστάτη τῷ ὕψει τῆς περὶ νοὸς ζητήσεως καὶ θεωρίας, ἤτοι τῷ δωρικῷ (2). Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπὶ

---

(1) «Διό φημι τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνεύοντα τὴν ξύνεσιν. Αἱ δὲ φρένες ἄλλως τοὔνομα ἔχουσι τῇ τύχῃ κεκτημένον καὶ τῷ νόμῳ, τῷ δ' ἐόντι οὐκ, οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ οἶδα ἔγωγε τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε καὶ νοέειν, πλὴν εἴ τι ἄνθρωπος ὑπερχαρείη ἐξ ἀδοκήτου, ἢ ἀνιηθείη, πηδῶσι καὶ ἅλσιν παρέχουσιν ὑπὸ λεπτότητος, καὶ ὅτι ἀνατέτανται μάλιστα ἐν τῷ σώματι καὶ κοιλίην οὐκ ἔχουσι, πρὸς ἣν δέξωνται ἢ ἀγαθόν, ἢ κακόν, προσπίπτον, ἀλλ' ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων τεθορύβηνται διὰ τὴν ἀσθενίην τῆς φύσιος· ἐπεὶ αἰσθάνονταί γε οὐδενὸς πρότερον τῶν ἐν τῷ σώματι ἐόντων, ἀλλὰ μάτην τοῦτο τὸ οὔνομα ἔχουσι καὶ τὴν αἰτίην, ὥσπερ τὰ πρὸς τῇ καρδίῃ, ἅπερ ὦτα καλέεται, οὐδὲν ἐς τὴν ἀκοὴν ξυμβαλλόμενα. Λέγουσι δέ τινες ὡς καὶ φρονέομεν τῇ καρδίῃ, καὶ τὸ ἀνιώμενον τοῦτό ἐστι καὶ τὸ φροντίζον· τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ σπᾶται μὲν ὥσπερ αἱ φρένες, καὶ μᾶλλον, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· ἐξ ἅπαντος γὰρ τοῦ σώματος φλέβες ἐς αὐτὴν ξυντείνουσι καὶ ξυγκλείσασα ἔχει, ὥστε αἰσθάνεσθαι ἢν τις πόνος ἢ τάσις γίνηται τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀνάγκη γὰρ καὶ ἀνιώμενον ῥῖσσειν τὸ σῶμα καὶ ξυντείνεσθαι καὶ ὑπερχαίροντα τὸ αὐτὸ τοῦτο πάσχειν· διότι ἡ καρδίη αἰσθάνεταί τε μάλιστα καὶ αἱ φρένες. Τῆς μέντοι φρονήσιος οὐδετέρῳ μέτεστιν, ἀλλὰ πάντων τουτέων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ἐστιν».

(1) «Εἰδέναι χρή, ὅτι ἐξ οὐδενὸς ἡμῖν αἱ ἡδοναὶ γίγνονται, καὶ αἱ εὐφροσύναι, καὶ γέλωτες, καὶ παιδιαί, ἢ ἐντεῦθεν [τουτέστιν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου], καὶ λύπαι, καὶ ἀνίαι, καὶ παραφροσύναι, καὶ κλαυθμοί. Καὶ τούτῳ φρονεῦμεν μάλιστα, καὶ νοεῦμεν, καὶ βλέπομεν, καὶ ἀκούομεν, καὶ γιγνώσκομεν τά τε αἰσχρὰ καὶ τὰ καλά, καὶ ἡδέα καὶ ἀηδέα, τὰ μὲν νόμῳ διακρίνοντες, τὰ δὲ τῷ ξυμφέροντι αἰσθανόμενοι. Τῷ δὲ καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀηδίας τοῖσι καιροῖσι διαγιγνώσκοντες καὶ οὐ ταὐτὰ ἀρέσκει ἡμῖν. Τῷ δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ μαινόμεθα, καὶ παραφρονέομεν, καὶ δείματα καὶ φόβοι παρίστανται ἡμῖν, τὰ μὲν νύκτωρ, τὰ δὲ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ἐνύπνια, καὶ πλάνοι ἄκαιροι, καὶ φροντίδες οὐκ ἰκνεύμεναι, καὶ ἀγνωσίη τῶν καθεστώτων, καὶ ἀηθίη, καὶ ἀπειρίη».

(2) «[Τὸ λογικὸν] δὲ περὶ τὰν κεφαλὰν ἱδρυμένον, ὡς τᾶλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ καθάπερ ὑπάτῳ τῶ σκάνεος ἅπαντος». «τοῦ δὲ σώματος ἀρχὰν μὲν καὶ ῥίζαν μυελῷ εἴμεν ἐγκέφαλον, ἐν ᾧ ἀ ἀγεμονία» (Πλάτων Περὶ ψυχᾶς κόσμω).

Πλάτωνος οὕπω ἦν ἀνηγμένη εἰς ἀποδεδειγμένην καὶ ἀναμφισβήτητον γνῶσιν τὸ ὅτι ἰδιάζει εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑψηλὴ λειτουργία, ἐπειδὴ ἐν τῷ «*Φαίδωνι*» εἰσάγεται ὁ Κέβης λέγων πρὸς τὸν Σωκράτην, ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀπορημάτων, ἅπερ ἀπησχόλουν τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἦν καὶ τὸ ἑξῆς· «πότερον τὸ αἷμα ἐστίν, ᾧ φρονοῦμεν, ἢ » ὁ ἀήρ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δὲ » ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων » τοῦ ἀκούειν, καὶ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ » τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ » μνήμης καὶ δόξης, λαμβανούσης τὸ ἠρεμεῖν, » κατὰ ταὐτὰ γίγνεσθαι ἐπιστήμην».

Περὶ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐγκεφάλου εὑρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ *Ἀριστοτέλους* δύο θεμελιώδεις ἰδέας (ἐξενηνεγμένας ὅμως καθ' ἑαυτὴν ἑκατέραν, οὐχὶ δ' ἐν σχέσει πρὸς ἀλλήλας), αἵτινες, ὁμοῦ λαμβανόμεναι, δεικνύουσιν, ὅτι ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος νοῦς πρὸ εἴκοσιν ἤδη αἰώνων εἶχε προσπελάσει εἰς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἐνῳκισμένη ἡ διάνοια. Ὁ μέγας ἐκεῖνος φυσιογράφος ἀφ' ἑνὸς μὲν διαγορεύει τὴν ζωολογικὴν ἀλήθειαν, ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκ πάντων τῶν ζώων ἔχει ἴδιον τὸ βουλεύεσθαι (1), ἀφ' ἑτέρου δὲ ποιεῖται τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει, κατὰ λόγον τοῦ σώματος αὐτοῦ, μείζονα ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα ἐγκέφαλον (2). Ἐφρόνει ὅμως, ὅτι τὸ πασῶν τῶν αἰσθητικῶν ἐντυπώσεων ἀντιλαμβανόμενον ὄργανον ἐστὶν ἡ καρδία (3), καὶ ὅτι φυσιολογικὸς σκοπός, οὗ στοχάζεται ὁ ἐγκέφαλος, ἐστὶ τὸ ἀναψύχειν τὴν καρδίαν, καὶ οὕτω συγκεραννῦναι τὴν ἐν αὐτῇ θερμότητα (4).

Τὴν δοξασίαν, ὅτι ἡ διάνοια ἐστὶ καθιδρυμένη ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἠσπάζετο καὶ ὁ Γαληνός (1), διελέγχων μάλιστα ἐνιαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ μετά τινος δριμύτητος, ἔζιν ὅπου δὲ καὶ διὰ τῆς εἰς τὸ γελοῖον ἀπαγωγῆς, τὴν σαθρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ ἐπήγοντο ὑπὲρ τῆς δοξασίας αὐτῶν οἱ πρεσβεύοντες ὅτι ἡ διάνοια ἐνίδρυται ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ἴδωμεν καθ' ὁπόσον προεβίβασαν καὶ ἐν οἷς τισι συνεπλήρωσαν οἱ νεώτεροι τὴν περὶ τῆς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἕδρας τῆς νοητικῆς δυνάμεως γνῶσιν, τὴν λόγου ἀξιωτάτην πασῶν, ὅσας παρηγγύησε τῇ νεωτέρᾳ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη. Καὶ ὁ μὲν Ἄγγλος ἀνατόμος Θωμᾶς Οὔϐιλλις (Willis), ἀκμάσας κατὰ τὸν ιζ'. αἰῶνα, προσένειμεν ἰδίαν ἕδραν ἑκάστῃ τῶν κυριωτέρων διανοητικῶν δυνάμεων, δογματίζων (2), ὅτι ἡ μὲν τῶν ἰδεῶν ἀντίληψις γίνεται ἐν τοῖς προσθίοις ἀνωτέροις ἐγκεφαλικοῖς γαγγλίοις (corpora striata), ἡ δὲ φαντασία θακεῖ ἐν τῷ μεσολόβῳ (corpus callosum), ἡ δὲ μνήμη ἐν ταῖς ἐγκεφαλικαῖς ἕλιξι.

Ὁ δὲ σύγχρονος τῷ Οὐϐίλλιι Γάλλος ἀνατόμος Βιεύσσενος (Vieussens) ἕδραν τῆς ψυχῆς ἐθεώρει τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων λευκὴν οὐσίαν, τὴν ἔκτοτε ὀνομαζομένην *βιευσσένειον ὠοειδὲς κέντρον*.

Παρερχόμενοι τὸν Βύφφωνα, παραδόξως ἀνακάμψαντα πάλιν σταδίους ὅλους ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς προόδου, εἰς ὃ ἤγαγον τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἀντιδογματίσαντα (3), ὅτι ὁ ἐγκέφαλος οὐκ ἔστιν ἄλλο ἢ ἐκκριτικὸν καὶ διαθρεπτικὸν ὄργανον· μὴ ἐνδιατρίβοντες οὐδ' ἐν τοῖς περὶ τῶν τοῦ Ἀλλήρου, ὅσον ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ, πειραμάτων, οὐδὲν νεώτερον ἐνεγκόντων, τοσοῦτον δὲ μόνον ἀρκούμενοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ φυσιολόγος οὗτος, ἐπόμενος τῇ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς προέφημεν, ὑποσημανθείσῃ ἰδέᾳ τῆς ὅσον πρὸς τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ τῆς νοητικότητος βαθμοῦ ἀντιπαραθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου καὶ τοῦ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ζωολογικῶν εἰδῶν, ἀνέλαϐε τὴν συγκριτικὴν ταύτην ἐξέτασιν, ἣν ἐξηκολούθησαν οὐ πολὺ μετ' αὐτὸν ὁ Soemmering, ὁ Blumenbach, ὁ Vicq d' Azyre, ὁ Κυϐιέρος κ. ἄ., ἔτι δὲ παρατρέχοντες τὰς τοῦ Gall ἰδέας περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἅτε προσωτέρω τοῦ ἀκροάματος τούτου ἐσομένου διὰ πλειόνων τοῦ λόγου περὶ αὐτῶν, ἐρχόμεθα εἰς τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον θετικὰς σπουδὰς τοῦ Τιηδεμάννου (Tiedemann). Ὁ ἀνατόμος οὗτος ἀπέδειξε πειστικώτερον ἢ πάντες οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὅτι αἱ μεγαλομερεῖς ἀνατομικαὶ ὁμοιομέρειαι, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ ὅλος ἐγκέφαλος (τουτέστι τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια, ἡ παρεγκεφαλίς, τὸ τετράδυμον [corpora s. eminentia quatrigemina], ὁ ἐπιμήκης μυελὸς κτλ.) εἰσίν, ὅσον ἐπὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, παντάπασιν ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, οὐδαμῶς γινομένης τῆς ἐπὶ μέγεθος ἐπιδόσεως ἑκάστου αὐτῶν κατὰ λόγον τῆς τῶν λοιπῶν. Ὁρμηθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς γνώσεως ταύτης ὑπετυπώσατο τὸν μορφολογικὸν τύπον τοῦ ἐγκεφάλου ἐν ἑκάστῃ οἰκογενείᾳ τῶν μαστοφόρων, ἐσχηκὼς ἐν τῷ εἴδει τούτῳ τῆς ἐρεύνης ἐπιτυχεῖς ὁμοκελεύθους ἐν μὲν Γερμανίᾳ τὸν Huschke, ἐν δὲ Γαλλίᾳ τὸν Gratiolet. Προϐὰς ἐν τῇ ἐξερευνήσει τῶν κατὰ τὸ αὐτότυπον τοῦτο καὶ ἰδιόνομον τῆς ἀναπτύξεως ἑκάστου τῶν μεγαλομερῶν ἀνατομικῶν στοιχείων τοῦ ἐγκεφάλου μέχρι τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν, ἐπειράσατο ἵνα, ἐπὶ βάσει τοῖς ὅροις τούτοις, διαστείλῃ ἀπ' ἀλλήλων τὸν ἀνθρώπινον καὶ τὸν τοῦ σατύρου (orang-outang) ἐγκέφαλον.

Ἐν ἀκροάματι μόνα τὰ κυριωδέστατα περιληψομένῳ, οὐχὶ δὲ πάντα τὰ ἀνενεκτέα ἐν πραγματείᾳ κατ' ἐπιστήμην τελείως ἐκκεκορυφωμένῃ, ἔρχεται ἐν τῇ σειρᾷ τῶν καρποφόρως ἐργασαμένων περὶ τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἐγκεφάλου ὁ Flourens. Ὁ φυσιολόγος οὗτος, δι' ὧν διεξήγαγεν ἐμϐιοτομικῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐρευνῶν, ἐτεκμηρίωσε πειραματικῶς τὸ κατὰ ψιλὴν μόνην εἰκασίαν δοξαζόμενον τέως, ὡς εἴρηται, ὅτι ἡ ἕδρα τῆς νοημοσύνης ἐστὶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, εἰδικώτερον δὲ ὅτι ὁ μὲν κυρίως ἢ μέγας ἐγκέφαλος (ἀμφότερα τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια) ἐστὶ τὸ μόνον καὶ ἀποκλειστικὸν ὄργανον τῆς νοήσεως, ἡ δὲ παρεγκεφαλίς, πιθανῶς ἕδρα οὖσα μόνης τῆς τὰς μεταϐατικὰς κινήσεις ἰθυνούσης δυνάμεως, οὐδεμίαν ἔχει ψυχολογικὴν σημασίαν.

Ἡ πειραματικὴ δεῖξις τῆς γνώσεως, ὅτι ἐν τῷ κυρίως ἢ μεγάλῳ ἐγκεφάλῳ καὶ μόνῳ θακεῖ ἡ νοητικὴ δύναμις ἐστὶ τῶν μὴ δυσεκτελέστων, ἠθέλομεν δὲ ἐπαναλάϐει αὐτὴν ἐνώπιον ὑμῶν, εἰ μὴ ἐφοϐούμεθα μὴ δι' αὐτῆς ἠθέλομεν συναποδείξει, πρὸς τῇ ἀληθείᾳ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φυσιολογικαῦ δόγματος, καὶ ὅτι ἠγνοοῦμεν, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἑρατεινοῦ μάλιστα φύλου μέρος τοῦ ἀκροατηρίου ἡμῶν χαρακτηρίζει, πρὸς τοῖς ἄλλοις πλεονεκτήμασι, καὶ τὸ μάλιστα συμπαθὲς καὶ ἐλεητικὸν τοῦ ἤθους. Διὸ ἀρκεσθησόμεθα περιγράφοντες ὑμῖν τὰ κατὰ τὰ πειράματα ταῦτα.

Ἐὰν ἀπό τινος τῶν πρὸς τὴν πειραματικὴν ταύτην ἔρευναν προσφόρων ζώων (οἷα, ὡς ἐν παραδείγματι, ἡ ἀλεκτορὶς καὶ ἡ περιστερὰ) ἀφαιρεθῶσιν ἀμφότερα τὰ ἡμισφαίρια, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ κυρίως ἐγκέφαλος, τὸ οὕτω λελωϐημένον ζῶον ἐξακολουθεῖ ζῶν ἐπὶ πολὺ (ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα), διασῴζον ἀκεραίαν τὴν λειτουργικὴν δύναμιν τῶν ὀπτικῶν, τῶν γευστικῶν καὶ τῶν τὴν ἁπτικὴν ἀντίληψιν διαλειτουργούντων αἰσθητηρίων, πιθανώτατα δὲ καὶ τῶν ὀσφρητηρίων καὶ ἀκουστικῶν ὀργάνων· ἔτι δὲ διατηρεῖ τὸ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου αὐτοῦ ἐστερημένον ζῶον τὴν πρὸς τὰς εἰωθυίας κινήσεις ἱκανότητα, τὴν λειτουργικὴν ἀκεραιότητα τῶν πεπτικῶν, τῶν ἐκκριτικῶν καὶ ἀπεκκριτικῶν μορίων καὶ τὴν ἐκ περιτροπῆς διαδοχὴν τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως. Τί, λοιπόν, τὸ καινὸν καὶ τῆς φυσιολογικῆς ἀκεραιότητος ἀλλότριον, ὃ παρατηροῦμεν ἐν τῷ ζώῳ, τῷ ἀπεστερημένῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου; τὶ διακρίνει αὐτὸ τοῦ ἐν ἀνατομικῇ καὶ φυσιολογικῇ ἀκεραιότητι ὄντος; ὅτι διατελεῖ κατενηνεγμένον οἱονεὶ εἰς ὑπνωδίαν τινὰ, ἤ, ὀρθότερον εἰπεῖν, εἰς παθητικήν τινα κατάςασιν, οὐδὲν πλέον ἐμφαῖνον σημεῖον, ὅτι παραμένει ἔτι αὐτῷ τὸ βουλητικόν, οὐδὲ ἡ φύσει νενεμημένη μοῖρα τῆς νοημοσύνης καὶ τὰ θυμοσοφικὰ ὁρμήματα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ οὕτως ἐγκεχειρημένον ζῶον παύει καὶ τοῦ προσφέρεσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν τροφήν του, ἀνάγκη τεχνητῆς αὐτοῦ σιτίσεως ἵνα διατηρηθῇ ζῶν.

Νῦν ἐγείρεται τὸ πολλαχῶς σπουδαῖον ζήτημα, εἰ αἱ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ διαλειτουργούμεναι ψυχολογικαὶ ἐκδηλώσεις πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν, ὡς πᾶσαι αἱ ἐν τῷ ζωϊκῷ ὀργανισμῷ

---

(1) «Βουλευτικὸν δὲ καὶ μόνον [ἴσ. ἐγέγρ «δ' ἓν καὶ μόνον»], οἷον ἄνθρωπός ἐςι τῶν ζώων». (Περὶ ζώων ἱστορ. βιϐλ. ά).

(2) «Κατὰ μέγεθος δὲ ἔχει ἄνθρωπος πλεῖστον ἐγ» κέφαλον»· αὐτόθι.— «Ἔχει δὲ τῶν ζώων ἐγκέφα» λον πλεῖστον ἄνθρωπος. ὡς κατὰ μέγεθος, καὶ τῶν » ἀνθρώπων οἱ ἄῤῥενες τῶν θηλειῶν»· (Περὶ ζώων μορίων τό δ'.).

(3) «Ἡ δὲ καρδία κυριωτάτη καὶ τὸ τέλος ἐπιτί» θησι, ὥστε ἀνάγκη τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς θρεπτι» κῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἀρχὴν εἶναι τοῖς ἐναί» μοις . . . ἀλλὰ μὴν τό γε κύριον τῶν αἰσθήσεων ἐν » ταύτῃ τοῖς ἐναίμοις πᾶσιν· ἐν τούτῳ γὰρ ἀναγκαῖον » εἶναι τὸ πάντων τῶν αἰσθητηρίων κοινὸν αἰσθητή» ριον» (Περὶ ἀναπνοῆς κεφ. γ'.).

(4) «Ὅτι μὲν οὖν θερμότητος τὰ ζῶα μετέχειν ἀ» ναγκαῖον δῆλον ἐκ τούτων. Ἐπεὶ δ' ἅπαντα δεῖται » τῆς ἐναντίας ῥοπῆς, ἵνα τυγχάνῃ τοῦ μετρίου καὶ » μέσου (τὴν γὰρ οὐσίαν ἔχει τούτου καὶ τὸν λόγον, » τῶν δ' ἄκρων ἑκάτερον οὐκ ἔχει χωρίς), διὰ ταύ» την τὴν αἰτίαν πρὸς τὸν τῆς καρδίας τόπον καὶ τὴν » ἐν αὐτῇ θερμότητα μεμηχάνηται τὸν ἐγκέφαλον ἡ » φύσις. Τούτου χάριν ὑπάρχει τοῦτο τὸ μόριον τοῖς » ζώοις . . . Ὁ μὲν οὖν ἐγκέφαλος εὔκρατον ποιεῖ τὴν » ἐν τῇ καρδίᾳ θερμότητα καὶ ζέσιν».

(1) «Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔπρεπε τῷ πάσας μὲν εἰς » αὐτὸν τὰς αἰσθήσεις ἀναδεχομένῳ, πάσας δὲ φαν» τασίας φαντασιουμένῳ καὶ πάσας νοήσεις νοήσοντι». (Περὶ χρ. τ. ἐν ἀνθρ. σώμ. μορίων. λόγ. ή.) —«Τὸ » λογιζόμενον τῆς ψυχῆς (ὃ δὴ καὶ ἡγεμονικὸν » καὶ διάνοιαν καὶ κύριον αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνο» μάζει) κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐστί». (Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκρ. καὶ Πλ. δογμάτων βιϐλ. ϐ').

(2) De anima brutorum, σελ. 76.

(3) Œuvres de Buffon, τόμ. δ'. σελ. 561.

γινόμεναι ὀργανικαὶ δράσεις, ἁπλᾶ κατὰ φυσιολογίαν λειτουργικὰ φαινόμενα αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ ὡς ἐκδηλώσεις ἄϋλου τινὸς καὶ αὐθυποστάτου οὐσίας, τῆς *ψυχῆς*, ἧς τὸ ὑλικὸν ὄργανον ὁ ἐγκέφαλος. Καί τοι ἡ κατ' ἐπιστήμην καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ σκέψεως καὶ λόγου ἐξέτασις τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ζητήματος, ὅπερ συναφέστατα συνδέεται μετὰ τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἀνθρώπου, οὐδαμῶς ἐγχωρεῖ ἐν διδάγματι, προωρισμένῳ, ὡς τὸ παρόν, ἵνα γένηται ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, οὐ δυνάμεθα ὅμως οὐδ' ἐνταῦθα παριδεῖν ἀδιάφεκτον τὴν ἀρχήν, ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος πρέπει νὰ συμμύσωμεν ὅλως τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνώπιον τῆς ἀπείρου διαφορᾶς, ἥτις διίστησιν ἀπ' ἀλλήλωντὰς ψυχολογικὰς ἐνεργείας ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ἀδενικὰ ἀπολειτουργήματα φυσιολογικῶν φαινομένων. Βεβαίως δὲ προήκουσι πέραν τῶν ὁρίων τῆς σώφρονος κρίσεως οἱ ἀσπαζόμενοι τὴν δόξαν, ὅτι τὰ πνευματικὰ προϊόντα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὰ ἀπογεννήματα τῶν ἐκκριτικῶν ἀδένων εἰσὶ τὰ αὐτὰ τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα ταῦτα τὰ εἴδη τῶν ἀπολειτουργημάτων εἰσὶ καθυπακτέα εἰς τὴν αὐτὴν αἰτιώδη ἀρχήν, τὴν ὀργανικὴν δύναμιν. Κατὰ τοὺς οὕτω δοξάζοντας ἡ σκέψις ἐστὶ τὸ ἔκκριμα τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς τὸ δάκρυ τὸ ἀπολειτούργημα τῶν δακρυοποιῶν ἀδενίων, ὡς ἡ ἔκκρισις τῆς χολῆς τὸ φυσιολογικὸν ἔργον τοῦ ἥπατος, καὶ οὕτω καθεξῆς. Κατὰ τὴν ἀρχήν, λοιπόν, ταύτην (ἣν ἀπέχομεν ἐν τῷ παρόντι τοῦ ἐκτιμῆσαι ἐπὶ τὸ κατ' ἐπιστήμην ἀκριβές, ἵνα μὴ εἴτε θεωρηθῶμεν ἐλευθεριάζοντες περὶ τοσοῦτον καίριον ζήτημα, εἴτε νομισθῶμεν ἐξ ἀτολμίας συντασσόμενοι περὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνερευνήτως ἐμμενόντων τοῖς ὁπωσδήποτε κειμένοις), ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια εἰσὶ τὸ φυσιολογικὸν ἀπέκκριμα τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Ὁμήρου, τὴν δὲ καλλιτεχνικὴν ἰδέαν τοῦ Παρθενῶνος ἐξέκριναν οἱ ἐγκέφαλοι τοῦ Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους δυνάμει τῆς αὐτῆς ὀργανικῆς παραγωγικότητος, ἐν ᾗ ἐκκρίνεται καὶ τὸ δεῖνα ἀσηρὸν καὶ δυσώνυμον ὀργανικὸν ἀπολειτούργημα. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν κυρίαν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν.

Τεθέντος, κατὰ τὰ εἰρημένα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἐστί, κατὰ τὴν παρομοίωσιν τοῦ Γαληνοῦ, «ὁ οἶκος τοῦ λογισμοῦ» (1), ἕπεται, ὅτι ὅσῳ βελτίονες οἱ ἀνατομικοὶ ὅροι, ἐν οἷς τὸ ὄργανον τοῦτο, τοσούτῳ τελειότεραι ἔσονται καὶ αἱ ἐν αὐτῷ διαλειτουργούμεναι νοητικαὶ ἐκδηλώσεις. Ἴδωμεν καθ' ὁπόσον ἐπεκυρώθη ἐκ τῶν ὑστέρων ἡ θεωρητικὴ αὕτη ἀρχή.

Κατὰ πρώτην σκέψιν φαίνεται ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀρχῆς ταύτης, ὅτι ὅσῳ πλείων ὁ ἐγκέφαλος, τοσούτῳ ὑπερτέρα καὶ ἡ διάνοια. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς φαίνεται ἔχον τῷ ὄντι οὕτως, οὐδὲ τοσοῦτον εὐχερὴς ἐστὶν ὁ προσδιορισμὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνατομικῆς τοῦ ἐγκεφάλου συνθήκης. Τινὰ μὲν τῶν δεδομένων, ἃ περιεγένοντο ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ὅλκῆς ἐπί τε τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν ταῖς κατωτέραις βαθμίσι τῆς ζωολογικῆς κλίμακος, συνάδουσι τῇ ἰδέᾳ, ὅτι τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου ἐστὶ κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς διανοίας, τινὰ ὅμως οὐχί. Ἀληθές, ὅτι δι' ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν ἐμβίων ὄντων παρατηρεῖται τοιαύτη ἀναλογία, ἀλλ' ἐὰν ἡ σχέσις αὕτη ἐξετασθῇ καθολικώτερον, οὐχὶ δ' ἐν ἑκάστῳ τῶν ζωολογικῶν εἰδῶν.

Ἐκ τῆς ὅσον ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐξετάσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δόγματος ἐγνώσθη, ὅτι τινὰ μὲν τῶν ἐντεῦθεν περιγενομένων πορισμάτων ὑπεραγορεύουσιν αὐτοῦ, τινὰ δὲ δύνανται μᾶλλον νὰ θεωρηθῶσιν ἀποδεικνύοντα, ὅτι τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἰσχύος τῆς διανοίας οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ἀναλογίαν. Αἱ ἄχρι τοῦδε γενόμεναι ἀποσταθμήσεις ἐγκεφάλων, ἀνηκόντων εἰς ἐσχάτως ἡλιθίους ἀνθρώπους, ἐδίδαξαν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, οὗ ὁ ἐγκέφαλος ἔχει βάρος ἔλασσον ἢ χίλια γαλλικὰ γράμμια (grammes), ἐστὶ κατὰ φυσιολογικὴν ἀνάγκην ἀπόκληρος λογικοῦ. Εὑρηνται ὅμως ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς ἐπιστήμης εἰδήσεις τινές, ἐνισχύουσαι τὴν δοξασίαν, ὅτι ὅσῳ πλείων ὁ ἐγκέφαλος, τοσούτῳ μείζων καὶ ἡ διάνοια. Ἀλλὰ τινὲς τῶν πληροφοριῶν τούτων, διαβασανιζόμεναι κριτικῶς, ἐξελέγχονται ἥκιστα ἀκριβεῖς. Περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, π. χ., τοῦ μεγάλου Cromwell λέγεται ὅτι εἶχε βάρος ἓξ λιτρῶν καὶ ἑνὸς τεταρτημορίου τῆς λίτρας· ἀλλ' ἡ εἴδησις αὕτη ἐλήφθη ἔκ τινος, τῷ 1702 ἐκδοθέντος, θρησκευτικοῦ συγγραμματίου, φέροντος τὴν ἀλλόκοτον ἐπιγραφήν· «Ἀναβαπτιστικὸν καὶ ἐνθουσιαστικὸν πάνθεον καὶ

(1) Ὥσπερ (ἴσ. ἐγέγρ. «ὅπερ») οὐρανὸς ἐν ὅλῳ τῷ »κόσμῳ, τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ κεφαλή, καὶ διὰ τοῦτο ὥσπερ ἐκεῖνος οἶκός ἐστι τῶν θεῶν, οὕτως ὁ »ἐγκέφαλος οἶκός ἐστι τοῦ λογισμοῦ». (Γαλην. Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκρ. καὶ Πλάτ. δογμάτων, βιβλ. Β'.)

πνευματικὴ ὁπλοθήκη κατὰ τῶν ἀρχαιοτέρων Κουακέρων καὶ τῶν νέων ἐλευθεροδόξων» (1), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐστὶν ἐρριμμένη ἐν παρόδῳ καὶ κατὰ τρόπον καθιστῶντα αὐτὴν λίαν ὕπτον. Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ λόρδου Βύρωνος λέγεται ὅτι εὑρέθη ἔχων βάρος ἓξ ἀγγλικῶν ἰατρικῶν λιτρῶν (pounds), τουτέστι 2239 γαλλικῶν γραμμίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔνδοξος ἐκεῖνος φιλέλλην ἀπέθανεν, ὡς γνωστόν, ἐν Μεσολογγίῳ, φαίνεται πιθανόν, ὅτι πρὸς ἀποστάθμησιν τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ ἐγένετο χρῆσις οὐχὶ ἀγγλικῶν σταθμῶν, ἀλλά, πιθανώτατα, ἰταλικῶν (ἐνετικῶν ἴσως), καὶ τότε αἱ τρεῖς λίτραι εἰσὶν ὁλκὴ πολλῷ μικροτέρα τῆς προηγουμένης. Περὶ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Κυβιέρου τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων λέγουσιν ὅτι εἶλκε τρεῖς λίτρας, ἕνδεκα οὐγγίας καὶ δραχμὰς τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν· ὁ δὲ Gratiolet ἀναβιβάζει τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐξόχου ἐκείνου φυσιοῦστορος εἰς πέντε λίτρας, τρεῖς οὐγγίας, τέσσαρας δραχμὰς καὶ ἓν γραμμάριον. Περὶ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Dupuitren τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι εἶχε βάρος τριῶν λιτρῶν καὶ δύο οὐγγιῶν, ὁ δὲ Τιηδέμαννος τεσσάρων ἰατρικῶν λιτρῶν καὶ δέκα οὐγγιῶν, ὁ δὲ Gratiolet ἀναίρει τὴν ὁλκὴν αὐτοῦ μέχρι πέντε λιτρῶν καὶ τεσσάρων οὐγγιῶν. Ὁ Ῥουδόλφος Οὐάγνηρ (R. Wagner) κατέταξε κατὰ στατικὴν τάξιν τὰς ὁλκὰς τῶν ἐγκεφάλων ὀκτὼ ἐπὶ διανοητικῇ ὑπεροχῇ διακεκριμένων ἀνδρῶν μετὰ τῶν ὁλκῶν ἄλλων ἐννεακοσίων πεντήκοντα καὶ ἓξ ἐγκεφάλων κοινῶν, ὅσον ἐπὶ τῇ δόσει τῆς διανοίας, ἀνθρώπων (2). Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ὁ μὲν τοῦ Κυβιέρου ἐγκέφαλος κατέχει τὴν τρίτην θέσιν, ὁ τοῦ λόρδου Βύρωνος τὴν τετάρτην, ὁ τοῦ Dirichlet τὴν ἐννενηκοστὴν ἕκτην, ὁ τοῦ Fuchs τὴν ἑκατοστὴν δεκάτην ἑβδόμην, ὁ τοῦ Gauss τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν πέμπτην, ὁ τοῦ Dupuitren τὴν ἑκατοστὴν ἑβδομηκοστὴν ἐννάτην, ὁ τοῦ Hermann τὴν τριακοσιοστὴν εἰκοστὴν ἕκτην, ὁ δὲ τοῦ Haussmann τὴν ἑξακοσιοστὴν τεσσαρακοστὴν πρώτην. Εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα ἠδύνατό τις προσθεῖναι, λέγει ὁ Lelut, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Βολταίρου, ἡ σμικρότης τῆς ὁποίας ἐστὶ πασίγνωστος, τὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ πρώτου Ναπολέοντος, ἧς ἡ περιφέρεια μόλις ἦν μείζων τοῦ μέσου ὅρου. Ὁ Gratiolet ἀναφέρει ἔτι ἐν τοῖς παραδείγμασι τούτοις καὶ τὸν τοῦ Σχίλληρος (Schiller) ἐγκέφαλον, ὃν σταθμίσας ὁ Carus εὗρεν οὐχὶ ὑπέρτερον τὴν ὁλκὴν τῶν συνήθων στατικῶν ὅρων. Προσέτι ἐπάγεται τὸ παράδειγμα καὶ τοῦ κρανίου τοῦ Καρτεσίου. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ γνησιότης ἐκείνου, ὅπερ φυλάσσεται ἐν Παρισίοις ὡς τὸ γνήσιον, οὐκ ἔστιν ἀρκούντως μεμαρτυρημένη. Ἱστορεῖται μόνον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐδωρήθη τῇ Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ Βερζελίου, ὠνησαμένου αὐτὸ ἔν τινι δημοπρασίᾳ, φυλασσόμενον τέως παρά τινι, τὰ τοῦ Καρτεσίου δοξαζούσῃ, σουηδικῇ οἰκογενείᾳ. Καλύπτεται δὲ τὸ κρανίον ἐκεῖνο ὑπὸ πλήθους ἐπιγραφῶν, αἵτινες μαρτυροῦσι περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως βεβαιοῦται, ὅτι καθ' ἡμᾶς ἔτι δεικνύεται καὶ ἐν τῇ σουηδικῇ πόλει Ὑψάλῃ ἕτερον κρανίον ὡς τὸ ἀληθὲς τοῦ Καρτεσίου.

Καὶ ἐκ τῶν περιγενομένων λοιπῶν πορισμάτων ἐκ τῶν περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος στατικῶν ἐρευνῶν μανθάνομεν, ὅτι ἐστὶν ἥκιστα βεβαία ἡ δοξασία, ὅτι οἱ ἐξόχως εὐφυεῖς τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι βαρύτερον ἐγκέφαλον ἢ οἱ τὸν κοινὸν νοῦν ἔχοντες.

Ἵνα καθυπαγάγωσιν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὅπου ὑπερτέρα διάνοια, ἐκεῖ καὶ πλείων ἐγκέφαλος, καὶ τὰ εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀντιβαίνοντα δεδομένα, τινὲς τῶν βιολόγων, θεωρήσαντες τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀπολύτου βάρους τοῦ ἐγκεφάλου ἀνεπαρκῆ, ἥκιστα δὲ ἀκριβῆ τὴν ζατικὴν ταύτην μέθοδον, ἐπειράσαντο νὰ προσδιορίσωσι τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου καθ' ἕτερον σύστημα, ἀκριβέστερον ὑποληφθέν, τουτέστι σχετικῶς πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὅλου σώματος. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην συμβιβάζονταί τινα τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἀσυμβιβάστων δοκούντων πορισμάτων. Τὸ ὅτι ὁ ἐλέφας, ὡ. ἐ. π., καίτοι ὑποδεέστερος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς νοημοσύνης, ἔχει βαρύτερον ἐγκέφαλον, ἀπολύτως θεωρουμένης τῆς ὁλκῆς αὐτοῦ, τοῦτο οὐδαμῶς ἀντιμάχεται τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀρχῇ, ἐπειδὴ ἡ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐλέφαντος ὁλκὴ σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ λοιποῦ αὐτοῦ σώματος ἐστὶ μικροτέρα ἢ ἡ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, ἐπίσης σχετικῶς θεωρουμένη.

(1) «Anabaptisticum u. enthusiasticum Pan»theon u. geistliches Büsthaus wider die alten Qua»cer und neueu Freigeister.

(2) Ὅρα τὴν λεπομερῆ ἀνάλυσιν τῆς συγγραφῆς τοῦ Ῥ. Οὐάγνηρος, ἐξ ἧς ἀνελεξάμεθα τοὺς ἀνωτέρω στατιτικοὺς ὅρους, ἐν τεύχει θ'. τόμου Α'. τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος «Ἱπποκράτης» (σελ. 201—206). «Περὶ τῆς πρὸς τὴν εὐφυΐαν σχέσεως τοῦ βάρους τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν τυπικῶν διαφορῶν τῶν γύρων αὐτοῦ».

Διατετυπωμένον, λοιπόν, τὸ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος δόγμα κατὰ τὰ πορίσματα, πρὸς ἃ τείνει ἡ σύγκρισις τοῦ μεγέθους τῆς διανοίας πρὸς τὴν τοῦ ἐγκεφάλου ὁλκήν, ἔχει ὡς ἑξῆς· ὅσῳ πλείων ὁ ἐγκέφαλος σχετικῶς πρὸς τὴν ὁλκὴν τοῦ ὅλου σώματος, τοσούτῳ μείζων καὶ ἡ διάνοια. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος στατικὴ μέθοδος (ἧς τὴν ἐπινόησιν οὐχὶ δικαίως ἀποδίδουσί τινες εἰς τὸν Ἄλληρα (Haller), ἅτε πρώτου τοῦ ἡμετέρου Ἀριστοτέλους εἰσαγαγόντος αὐτὴν εἰς τὴν φυσιογραφίαν (1), —ἡ στατική, λέγομεν, αὕτη μέθοδος φαίνεται μὲν ἐκ πρώτης ὄψεως ἐλλογωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα τῆς πρώτης, ἀλλ' ἐξ ἐπιστάσεως ἐξεταζομένη ἐξελέγχεται οὖσα ἀνεπαρκής. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷ αὐτῷ ζωολογικῷ εἴδει τὸ βάρος τοῦ σώματος οὐδαμῶς μένει τὸ αὐτό, ἀλλ' ἐπισήμως ἐνίοτε διαφέρει, ἔν τισι μάλιστα περιπτώσεσι μέχρι τοῦ διπλασίου, ἐν ᾧ, ἀφ'ἑτέρου, τὸ βάρος τοῦ ἐγκεφάλου μένει τὸ αὐτό. Ἐπὶ δὲ τῶν διαφόρων ζωολογικῶν εἰδῶν ἐστὶ τοιουτοτρόπως νενεμημένη ἡ ἐγκεφαλικὴ οὐσία, ὥστε ὅσῳ μεῖζον τὸ σῶμα, τοσούτῳ ἐλάσσων ὁ ἐγκέφαλος. Ἐκ τούτου ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἐν τοῖς σμικροσωμοτέροις τῶν ζώων προσυπάρχει ἀείποτε μείζων διάνοια ἢ ἐν τοῖς μεγάλοις τὰ σώματα, ὅπερ ὅμως οὐκ ἔστιν ἀληθές. Ἡ μέθοδος αὕτη ἄγει καὶ εἰς ἕτερον ἄτοπον, εἰς ὃ οὐδαμῶς ἀγόμεθα ὑπὸ τῆς ἑτέρας, τὸ ὅτι, δηλαδή, ὁ ἄνθρωπος ἀπολείπεται κατὰ τὴν νοημοσύνην, οὐ μόνον πιθήκων τινῶν, ἀλλά, κυρίως μάλιστα, καὶ πολλῶν πτηνῶν, ἰδίως δὲ τοῦ πυργίτου στρουθοῦ, τοῦ αἰγιθάλου (mésange) καὶ τοῦ καναρείου. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ἐξελέγχεται μὴ ἔχουσα τὴν ἀξίαν, ἥτις ἐπανετέθη αὐτῇ κατ' ἀρχάς. Εἰ προέκειτο περὶ ὀργανικοῦ τινος συστήματος, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργικὴ ἔντασις ἐστὶν ὑπολελογισμένη πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ (ὡ. ἐ. π., περὶ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος)' ἤθελεν εἶσθαι, βεβαίως, ἐπαρκὲς στοιχεῖον συγκρίσεως τὸ μέγεθος αὐτοῦ σχετικῶς πρὸς τὸ τοῦ σώματος. Ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα οὐκ ἔχει παντάπασιν οὕτω, ἐπειδὴ τίς ἡ ἀνάγκη ἀκριβοῦς ἀναλογίας τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματος; Ὁ μᾶλλον μεγαλόσωμος ἄνθρωπος ἀνάγκη νὰ ἔχῃ διὰ τοῦτο καὶ ὑπερτέραν διάνοιαν; Ἐὰν ἡ σχέσις τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ὁλκῆς πρὸς τὴν τοῦ ὅλου σώματος ἤθελεν ἐκφράζει τὸ ποσὸν τῆς διανοίας, ἡ αὐξομείωσις τοῦ βάρους τοῦ σώματος ἤθελε συνεπάγεσθαι καὶ αὐξομείωσιν τῆς διανοίας, ὥστε ὁ μὲν εἰς διάθρεψιν ἐπιδιδοὺς ἤθελεν ἀποβάλλει κατ' ἴσον λόγον μέρος τῆς εὐφυΐας αὐτοῦ καὶ ἀντιστρόφως. Ἐξελεγχθεῖσα, λοιπόν, ἤκιςα ἐπαρκὴς ἡ συγκριτικὴ αὕτη μέθοδος ἐγκατελείφθη.

Πρὸς ἐπίτευξιν ἀκριβεστέρων ὅρων συγκρίσεως ἐπειράσαντό τινες τῶν βιολόγων νὰ συγκρίνωσι τὴν ὁλκὴν τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων οὐχὶ πρὸς τὴν τοῦ ὅλου σώματος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ λοιποῦ ἐγκεφάλου. Ἀλλὰ καὶ ἡ μέθοδος αὕτη, ἐπίσης οὖσα ἀβεβαία, ἄγει οὐχ ἧττον ἢ αἱ προηγούμεναι εἰς ἀντιφάσεις καὶ εἰς ἄτοπα· ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν πάλιν ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον ἤθελε ταχθῇ παρὰ τὸν βόα ὡς ἰσόμοιρος αὐτῷ κατὰ τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἤθελε θεωρηθῇ, ὅσον ἐπὶ τῷ νοητικῷ αὐτοῦ κλήρῳ, ὑποδεέστερος εἴδους τινὸς πιθήκων, ἤτοι τοῦ μικκύλου (Sapajou), μόλις δὲ ἤθελε ταχθῇ, ὡς διανοητικῶς ὑπέρτερος, ὑπὲρ τὴν νῆσαν, τὴν κορώνην καὶ τὴν σάγρον.

Ἐπὶ τέλους ἐπειράσαντό τινες τῶν περὶ τὰς ἐρεύνας ταύτας ἐσπουδακότων ἵνα σταθμίσωσιν οὐ μόνον τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ νευρικὸν σύστημα, τουτέστι καὶ τὸν ἐπιμήκη μυελόν, καὶ τὰ αἰσθητήρια νεῦρα, καὶ τὰ κινητικά, καὶ τὰ αἰσθητικά. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀποβαίνει τοσοῦτον δυσχερές, τὰ δὲ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀπολαμβανόμενα πορίσματα τοσοῦτον ἐπισφαλῆ, ὥστε αὐτὸς ὁ πάντα τὰ ἐνταῦθα ἀναγόμενα ζητήματα ἐν πάσῃ ἐπιστάσει διαμελετήσας Gratiolet ἀποδοκιμάζει ἐντόνως τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συγκριτικὴν μέθοδον

Ὄντος λοιπὸν ἔνθεν μὲν τοσοῦτον ἀνεπαρκοῦς πρὸς ἐξαγωγὴν ἀσφαλῶν πορισμάτων, ἔνθεν δὲ τοσοῦτον δυσχεροῦς τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ὁλκῆς, ἐζητήθη ἐν τοῖς ἄλλοις περὶ τὸν ἐγκέφαλον πραγματικοῖς ὅροις ἡ εὕρεσις ἀσφαλεστέρου κριτηρίου πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῆς νοητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως. Προετάθη, λοιπόν, νὰ ληφθῇ ὡς ὅρος συγκρίσεως, ἀντὶ τῆς ὁλκῆς, ἡ μορφὴ καὶ διάπλασις τοῦ ἐγκεφάλου. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεθόδῳ ταύτῃ ἐνυπάρχουσι πολλαὶ αἱ δυσχέρειαι.

Τεθέντος, ὅτι ὁ τοιόσδε, ἢ τοιόσδε τύπος τοῦ ἐγκεφάλου ἐστὶ τὸ κυριωδέστατον δεδομένον, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὸν βαθμὸν τῆς διανοίας, ἔπεται, ὅτι, ὅσον ἐπὶ τῇ διανομῇ τοῦ νοητικοῦ εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐμβίων ὄντων, ὁ τῷ ὑψίστῳ βαθμῷ τῆς

(1) Ὅρα ἐν σελίδι 324 σημείωσιν 2.

εὐφυΐας συνοδεύων τύπος ἐστὶν ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, ἅτε καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὄντος καθυπερτέρου πάντων τῶν ἐμβίων ὄντων κατὰ τὴν νοητικὴν δύναμιν. Ὡς συγκριτικός, λοιπόν, ὅρος πρὸς τὴν ἐκ παραθέσεως ταύτην ἔρευναν ἐλήφθη ὁ ἐγκεφαλικὸς τύπος τελείου ἀνθρώπου ἐκ τῆς καυκασίας φυλῆς. Ὅσον ἄρα ἐγγύτερον τοῦ τύπου τούτου κεῖται ὁ ἐγκέφαλος εἴδους τινὸς ἐμβίων ὄντων, τοσοῦτον μεῖζονα ἔδει εἶναι καὶ τὴν νοημοσύνην τοῦ εἴδους ἐκείνου. Ἀλλ' ὁ κανὼν οὗτος ἔχει οὐκ ὀλίγας ἐξαιρέσεις· τὰ ἐκ τῆς τάξεως, π. χ., τῶν σπονδυλωτῶν (ἐν ᾗ ὁ ἐγκέφαλος τηρεῖ τὸν αὐτὸν τύπον ἀπὸ τῶν τελεομορφοτέρων εἰδῶν μέχρι τῶν ἁπλοειδεστάτων τὴν ζωολογικὴν διάπλασιν) ἔπρεπε νὰ ὦσι πολλῷ καθυπέρτερα τὴν νοημοσύνην ἁπάντων τῶν εἰς πάσας τὰς λοιπὰς ζωολογικὰς τάξεις καθυπαγομένων, ἐπειδὴ ἐν τούτοις ὁ ἐγκέφαλος, ὅταν ὑπάρχῃ, ἔχει τύπον ὅλως διάφορον τοῦ ἀνθρωπίνου. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς ἔχει οὕτω. Ἐντεῦθεν συνάγει ὁ κ. Leuret (ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτως ἢ ὁ Gratiolet ἀποφαινόμενος περὶ τῆς σημασίας τοῦ τύπου τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἔννοιαν), ὅτι οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐπανατιθῆται λίαν μεγάλη ψυχολογικὴ σημασία εἰς τὴν ἐγκεφαλικὴν μορφήν.

Τὸ περὶ οὗ λόγος φυσιολογικὸν δόγμα (τουτέστιν, ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἐγκεφάλου παρέχει τὸ ἀσφαλέστατον κριτήριον πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ βαθμοῦ τῆς νοητικότητος) ἀποδοκιμάζει ὡς ἡμαρτημένως ἔχον καὶ ὁ κ. Lelut (1). Στηρίζει δὲ τὴν δοξασίαν ταύτην ἐπί τε τοῦ ὑπὸ τοῦ παλαιοτέρου ἀνατόμου *Οὐεσαλίου* διαγορευθέντος δόγματος, ὅτι ἐν τῇ διαμορφώσει τῶν ζωολογικῶν εἰδῶν οὐ μεθαρμόζεται τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου πρὸς τὸ τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἐγκεφάλου παρακολουθεῖ ταῖς κατὰ τύπον μεταλλαγαῖς τοῦ κρανίου. Συγκεφαλαιῶν δὲ τὰς περὶ τούτου ἐρεύνας τοῦ Lafarque καὶ Bouvier, καταδείκνυσιν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου ἐστὶν ἐν ἑκάστῳ ζωολογικῷ εἴδει ἡρμοσμένον πρὸς τὸ εἶδος τοῦ βίου καὶ τὰς προσηκούσας αὐτῷ κινήσεις. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν προτέρων φαίνεται ἀκατάληπτον πῶς ἡ δύναμις τῆς διανοίας ἐξήρτηται ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ ἐγκεφάλου. Εἰ προέκειτο περὶ μηχανικῆς δυνάμεως, κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ ὀργάνου ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν λειτουργικὴν αὐτοῦ δύναμιν· προκειμένου, π. χ., περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς λαιαντικῆς δυνάμεως τῶν σιαγόνων καὶ τῶν ὀδόντων, ἢ περὶ τῆς μοχλευτικῆς δυνάμεως τῶν γυίων, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν μορίων ἔχει πλείστην τὴν ἐπιρροὴν πρὸς τὸ μηχανικὸν αὐτῶν ἔργον. Ἀλλὰ τίς λόγος πείθει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχει ἀναλογία μεταξὺ τοῦ στρογγύλου, τοῦ τετραγωνικοῦ, τοῦ ὠοειδοῦς ἢ τοῦ φοξοῦ σχήματος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς μνήμης, π. χ., τῆς φαντασίας, ἢ τῆς κρίσεως;

Λείπεται ἡμῖν ἔτι ἡ ἐξέτασις δύο περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνατομικῶν δεδομένων, ἅπερ ἐθεωρήθησαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ νοητικοῦ. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσω καθήκουσαν ἶξιν καὶ αἱ ἐγκεφαλικαὶ ἕλικες. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τῶν ὅρων τούτων εἰρήσθωσαν τὰ ἑξῆς· τὸ πόρισμα τῆς δι' ὅλης τῆς ζωολογικῆς κλίμακος βασάνου τοῦ φυσιολογικοῦ δόγματος, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτείνονται τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια, τοσούτῳ νοημονέστερον τὸ ζῶον, τὸ πόρισμα, λέγομεν, τῆς βασάνου ταύτης ἐστὶ τὸ ἀκόλουθον. Κατὰ μὲν τὸν Flourens, τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια ἐπὶ μὲν τῶν τρωκτικῶν οὐ καλύπτουσιν οὐδ' αὐτὸ τὸ τετράδυμον, ἐπὶ δὲ τῶν μηρυκαζόντων καλύπτουσιν αὐτό, ἐπὶ τῶν παχυδέρμων διήκουσι μέχρι τῆς παρεγκεφαλίδος, ἐπὶ τῶν πιθήκων καλύπτουσιν αὐτήν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὑπερβαίνουσι. Καθ' ἃ δὲ ἐδίδαξεν ὁ Κυβιέρος, ἡ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς νοημοσύνης σειρὰ τῶν μαστοφόρων ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ ἄρτι διασημανθείσῃ, τουτέστιν ὕστατα μὲν πάντων εἰσὶ τὰ τρωκτικά, μετ' ἐκεῖνα τὰ μηρυκάζοντα, εἶτα δὲ τὰ παχύδερμα, ἀκολούθως τὰ σαρκοφάγα, μετ' αὐτὰ οἱ πίθηκες καὶ ὑπὲρ τούτους ὁ ἄνθρωπος. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐστί, βεβαίως, πολλῆς προσοχῆς ἀξία, ἅτε κατὰ μέγα μέρος ὀρθή, ἀλλ' οὐδαμῶς ἔχει τὴν καθολικότητα, ἐν ᾗ ἐστὶν ἐκπεφρασμένη, διὸ οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἐπανατιθῆται αὐτῇ ἀπόλυτον κῦρος.

Τὰ δὲ περὶ τοῦ δευτέρου τῶν περὶ ὧν ἐνθάδε ὁ λόγος ἀνατομικῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὅρων ἔχουσιν ὡς ἑξῆς· ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου καί τινων ἄλλων ἐμβίων ὄντων (οἷον τῶν μηρυκαζόντων, τῶν παχυδέρμων, τῶν σαρκοφάγων) φέρει ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ πολλά, ποικιλοτρόπως ἐλισσόμενα, ἐπιμήκη ἐπαρμάτια

(1) «Physiologie de la pensée καὶ Mémoire sur les rapports de la pensée et du cerveau».

καὶ ὀλκίσκους, τὰς *ἐγκεφαλικὰς* λεγομένας *ἕλικας* ἢ τοὺς *ἐγκεφαλικοὺς γύρους*. Εἰς τὰ ἀνατομικὰ ταῦτα στοιχεῖα τοῦ ἐγκεφάλου ἐπανετέθη ἤδη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἐρασιστράτου ἡ ἐπίσημος λειτουργικὴ σημασία ὅτι διυπουργοῦσι πρὸς τὰς διανοητικὰς ἐκδηλώσεις (1). Τὴν δοξασίαν τοῦ Ἐρασιστράτου, ὅτι ἡ κατὰ τὴν διάνοιαν ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰσὶ μᾶλλον πολυέλικτοι οἱ ἐγκεφαλικοὶ αὐτοῦ γῦροι, τὴν δοξασίαν, λέγομεν, ταύτην ἀποδοκιμάζει ὁ Γαληνός, ἀνθυποφέρων, ὅτι εἰ ἡ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ζῶα διανοητικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου προήρχετο ἐκ τοῦ πολυελίκτου τῶν γύρων τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ ἐλλείπωσι παντάπασιν οἱ γῦροι ἀπὸ τοῦ ὀνείου ἐγκεφάλου, ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐδὲν ἧττον ἐστὶν ἱκανῶς πολυέλικτος (2).

Εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνατομικὸν τοῦ ἐγκεφάλου στοιχεῖον προσετράπη ἰδιαζόντως ἡ προσοχὴ τῶν ἀνατόμων καὶ φυσιολόγων ἐξ ὅτου τὸ μικροσκόπιον ἔδειξεν, ὅτι οἱ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον γαγγλιακοὶ κύτταροι (ὧν οἱ πρὸς τὴν λειτουργικὴν δύναμιν τοῦ ἐγκεφάλου ἐνδοτάτη σχέσις ἐστὶ σήμερον γενικῶς παραδεδεγμένη) εἰσὶ πολυαριθμότεροι ἐν τῇ ἐξ ἐπιπολῆς τοῦ ἐγκεφάλου φαιᾷ οὐσίᾳ. Ἔκτοτε ἐπανετέθη μετὰ πλείονος πεποιθήσεως μεγάλη ψυχολογικὴ σημασία τοῖς ἐγκεφαλικοῖς γύροις, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἐκσημαίνονται αἱ περὶ τὸ ποσὸν καὶ τὴν διάταξιν διαφοραὶ τῆς ἐπιπολαίου φαιᾶς τοῦ ἐγκεφάλου οὐσίας. Τὸ περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων πρὸς τὴν νοητικὴν τοῦ ἐγκεφάλου δύναμιν ἐρασιστράτειον δόγμα τινὲς μὲν τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις φυσιοϊστόρων, οἷον ὁ Demoulins καὶ ὁ Flourens, προσίενται, ὀρθὸν αὐτὸ θεωροῦντες, ἄλλοι δέ, ὡς ὁ Leuret, ὁ Baillarger κ. ἄ., ἀνακηρύττουσιν ἀνάληθες. Καὶ ὁ μὲν Demoulins διετυπώσατο τὸ δόγμα τοῦτο πάντῃ συνῳδὰ τῷ Ἐρασιστράτῳ, δογματίσας, ὅτι ὅσῳ πλείους αἱ ἐγκεφαλικαὶ ἕλικες (κατ' ἄλλους δὲ καὶ ὅσῳ βαθύτεροι οἱ ὁλκοὶ τῶν γύρων), τοσούτῳ καὶ μεῖζον τὸ νοητικόν. Ὁ δὲ Flourens, διαβασανίσας τὸ ἐρασιστράτειον δόγμα διὰ πασῶν τῶν ζωολογικῶν τάξεων, ἀποφαίνεται, ὅτι τὰ μὲν τρωκτικὰ τῶν ζώων, ἀφ' ὧν ἐλλείπουσι παντάπασιν οἱ ἐγκεφαλικοὶ γῦροι, εἰσὶν ἧττον νοήμονα ἢ τὰ πλείους ἐγκεφαλικοὺς γύρους ἔχοντα παχύδερμα. Ταῦτα δὲ ἀπολείπονται τῶν μηρυκαζόντων κατά τε τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων καὶ τὴν νοητικὴν δύναμιν, τῶν δὲ μηρυκαζόντων ὑπερτεροῦσι καθ' ἑκάτερον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ὅρων τῆς συγκρίσεως τὰ σαρκοφάγα, τούτων δὲ οἱ πίθηκες, καὶ τούτων πάλιν πλεονεκτεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὑπερτερῶν ἁπάντων τῶν λοιπῶν ἐμβίων ὄντων κατά τε τὴν δύναμιν τῆς διανοίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν ἑλίκων. Ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὁ Leuret, καί τοι ὁμολογῶν, ὅτι ἡ δύναμις τῆς διανοίας ἐστὶ κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογος τῷ πλήθει τῶν ἐγκεφαλικῶν ἑλίκων, θεωρεῖ ἀμφισβητήσιμον, ὅτι τὸ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος κριτήριον ἔχει καθολικὸν καὶ ἀπόλυτον κῦρος. Διαμφισβητεῖ δὲ ἰδίως τὸ ὑπὸ τοῦ Flourens διηγορευμένον, ὅτι τὰ μηρυκάζοντα μειονεκτοῦσι τῶν σαρκοφάγων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ἀντισχυριζόμενος, ὅτι ἐπ' ἐκείνων εἰσὶ πλείονες οἱ ἐγκεφαλικοὶ γῦροι ἢ ἐπὶ τούτων, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως ταῦτα ὑπερέχουσιν ἐκείνων κατὰ τὴν δόσιν τοῦ νοητικοῦ. Κατὰ τὸν Leuret καὶ Gratiolet ὁ ἐλέφας πλεονεκτεῖ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ὥστε, ἐάν, λέγουσι, τὸ ἐρασιστράτειον δόγμα ἤθελεν ἔχει ἀπόλυτον κῦρος, ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε κατὰ τὴν δύναμιν τῆς διανοίας νὰ μειονεκτῇ τοῦ ἐλέφαντος. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δόγμα ἔχρηζε, κατὰ τὸν κ. Baillarger, ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως. Καθυποβαλών, λοιπόν, αὐτὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς νέαν βάσανον, ἐξήνεγκεν ἐν ἰδίῳ ὑπομνήματι (1) τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας οὐ μόνον οὐδαμῶς ἀναλογεῖ κατ' εὐθεῖαν τῇ σχετικῇ ἐκτάσει τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφανείας, ἀλλά, τοὐναντίον, φαίνεται ἔχων ἀντίστροφον πρὸς αὐτὴν ἀναλογίαν. Ὁ δὲ Darest δογματίζει περὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, ὅτι ἐν ἑκάστῃ ζωολογικῇ τάξει τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐστὶν ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, τὸ ἰδιάζον ἑκάστῳ ζωολογικῷ εἶδει. Ὥστε κατὰ τὸν βιολόγον τοῦτον οὐδεμία ψυχολογικὴ σημασία πρέπει νὰ θεωρῆται προσοῦσα τῇ ἀναπτύξει τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἐπὶ ταῖς ὑποδεεστέραις τῆς ἐν ᾗ ὁ ἄνθρωπος τέτακται ζωολογικαῖς τάξεσι. Ἐξετάσωμεν νῦν τὸ ζήτημα καὶ καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ψυχολογικῶς ὑπερέχων ἐγκέφαλος, τουτέστιν ὁ ἐγκέφαλος τῶν ἐξόχως εὐφυῶν ἀνθρώπων, διακρίνεται κατὰ τὸ ὅτι ἡ μὲν ἐπιφάνεια ἀμφοτέρων αὐτοῦ τῶν ἡμισφαιρίων ἐστὶ μᾶλλον πολυέλικτος, αἱ δὲ αὔλακες τῶν γύρων αὐτοῦ βαθύτεραι τοῦ συνήθους, ἡ ἰδέα, λέγομεν, αὕτη εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην οὐχὶ ἀκριβῶς βεβασανισμένη, οὐδὲ βαίνουσα ἐπὶ ἀσφαλῶν πραγματικῶν βάσεων· ἐπειδὴ μέχρι τῶν τελευταίων τούτων χρόνων οὐδεμία βεβαία μέθοδος ὑπῆρχε πρὸς ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴν ἐκτίμησιν τοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυελίκτου τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Μόνη ἡ συγκριτικὴ παρατήρησις δύο παρ'ἀλλήλους κειμένων ἀνθρωπίνων ἐγκεφάλων, μάλιστα ὅταν οἱ ἐγκέφαλοι ἐκεῖνοι ἐτύγχανον διαφέροντες μεγάλως ἀλλήλων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἑλιγμῶν, καθίστα ἐνίοτε δυνατὴν τὴν κατὰ λίαν ἀόριστον προσέγγισιν ἐκτίμησιν τοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυελίκτου τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Ὥστε οἱ ἐγκεφαλικοὶ γῦροι ἀπετέλουν μέχρις ἐσχάτων ἀδιεξίτητόν τινα λαβύρινθον, αὐτόχρημα χάος, εἰς τὸ ὁποῖον ὀλίγιστον μόνον φῶς κατώρθωσαν νὰ ἐπισκεδάσωσιν οἱ περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀσχοληθέντες ἀνατόμοι Foville καὶ Arnold. Πρῶτοι οἱ συγχρόνως σχεδὸν δημοσιεύσαντες τὰ περιγενόμενα ἐκ τῶν περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνατομικῶν αὐτῶν σπουδῶν πορίσματα Gratiolet καὶ Huschke (ὧν, κατά τινα ἔποψιν, προέδραμεν ὁ Leuret) ἀνεῦρον, οὕτως εἰπεῖν, τὴν κλεῖδα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνατομικοῦ καὶ φυσιολογικοῦ μυστηρίου, ὑπαγαγόντες εἰς ἀκριβῶς καθωρισμένον σύστημα τοὺς ἑλιγμοὺς τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐτέθησαν ὡς σταθεροὶ καὶ μόνιμοι ἀφ' ὧν ὅροι δεκατέσσαρες τόποι τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, τουτέστι

ά. ἡ προσθία καὶ ἡ ὀπισθία μεσάτη αὔλαξ, ἥ, κατὰ τὸν Gratiolet, *ἡ πρώτη καὶ δευτέρα ἀριοῦσα πτυχή*, ἥτις, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ οὕτω δὴ λεγομένου *ἐπιβλήματος*, operculi, φέρεται πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω καὶ διατέμνεται ὑπὸ τῆς «αὔλακος τοῦ *Ῥολάνδου*» εἰς προσθίαν καὶ ὀπισθίαν·

β'. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος μετωπικὸς γῦρος·

γ'. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος βρεγματικός·

δ'. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος κροταφικὸς καὶ

έ. ὁ ἀνώτερος, ὁ μέσος καὶ ὁ κατώτερος ἰνικός.

Ἀφορμώμενός τις, λοιπόν, ἐπὶ παντὸς ἐγκεφάλου, ἀπὸ τῶν κυριωδῶν τούτων γύρων ὡς ἀπὸ ἀφ' ὧν ὅρων, δύναται εὐχερῶς νὰ προσδιορίσῃ τὰς ἴζεις καὶ τῶν λοιπῶν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ἐγκεφάλῳ ἥκιστα ἀνεπτυγμένων ἰνικῶν γύρων. Διὰ τοῦ οἱονεὶ γεωδαιτικοῦ τούτου καθορισμοῦ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων καθίσταται δυνατὸν νὰ ἐκτιμήσωμεν ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς τὴν πληθὺν τῶν ἑλιγμῶν παντὸς ἐγκεφάλου. Ὁ Ῥουδόλφος Οὐβάγνηρ ἔσχε τὴν θλιβερὰν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσῃ κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο τοὺς γύρους τῶν ἐγκεφάλων πέντε διακεκριμένων συγκαθηγητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης, τελευτησάντων κατὰ τὸ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν, οἷον τοῦ ἐξακούστου μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου Gauss, τοῦ μαθηματικοῦ Dirichlet, τοῦ γνωριμωτάτου ἐν παθολόγοις Fuchs, τοῦ εὐδοκίμου φιλολόγου C. T. Hermann καὶ τοῦ ὀρυκτολόγου Haussmann. Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἐπείσθη ὁ κ. Οὐβάγνηρ, ὅτι οὐκ ἔστι παντάπασιν ἀληθές, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐξόχων τὴν εὐφυΐαν καὶ ἐν διανοητικῇ ἐργασιμότητι διαβεβιωκότων ἀνθρώπων εἰσὶ πολυπλοκώτεροι καὶ βαθύτεροι οἱ ἐγκεφαλικοὶ γῦροι ἢ ἐπὶ τῶν ἀφυῶν καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐν διανοητικῇ ἀπραξίᾳ διαγαγόντων· ἐν ᾧ τινῶν ἐκ τῶν σοφῶν, τῶν ὁποίων τοὺς ἐγ-

---

(1) «Καὶ ὁ ἐγκέφαλος, παραπλήσιος ὢν νήστει καὶ » πολύπλοκος, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τούτου ἡ ἐπεγκρανίς, πολλοῖς ἑλιγμοῖς καὶ ποικίλοις κατεσκεύαστο, » ὥστε μαθεῖν τούτων τὸν [γρπτν, οἶμαι, «τὸν τοῦτον»] » θεωροῦντα, ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, ἐ» λάφου τε καὶ λαγωοῦ, καὶ εἴτι ἄλλο, κατὰ τὸ τρέ» χειν πολύ τι τῶν λοιπῶν ζώων ὑπεραίρει, τοῖς πρὸς » ταῦτα χρησίμοις εὖ κατεσκευασμένοις μυσί τε καὶ » νεύροις, οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τῶν λοιπῶν » ζώων πολὺ τῷ διανοεῖσθαι περίεστι, πολὺ τοῦτ' ἐστὶ » πολύπλοκον». Ἐρατοσθ. παρὰ Γαλην. περὶ τῶν καθ' Ἱπποκρ. καὶ Πλάτ. δογμάτων, βιβλ. ϛ'.

(2) «Ἐρασίστρατος δὲ ὅτι μὲν ἐγκέφαλου ἔγκειται » ποικιλώτερον ἡ ἐπεγκρανὶς καλῶς ἀποφαίνεται, πο» λύπλοκον δὲ εἶναι φάσκων ἐπ' ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ » τῶν ἄλλων ζώων αὐτήν γε ταύτην καὶ σὺν αὐτῇ τὸν » ἐγκέφαλον, ὅτι οὐ περίεστι αὐτοῖς ὁμοίως ἀνθρώπῳ » τὸ νοεῖν, οὐκέτι ὁμοίως ὀρθῶς μοι δοκεῖ γιγνώσκειν, » ἐχόντων γε δὴ καὶ τῶν ὄνων πολύπλοκον ἱκανῶς » τὸν ἐγκέφαλον, οὗς ἐχρῆν ὅσον ἐπὶ τῇ σκαιότητι » τοῦ τρόπου παντάπασιν ἁπλοῦν τε καὶ ἀποίκιλτον » ἔχειν αὐτόν. Ἄμεινον δ' ἦν ἄρα τῇ τῆς οὐσίας εὐ» κρασίᾳ τοῦ νοοῦντος σώματος, ὅ τί ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, » τὴν σύνεσιν ἕπεσθαι νομίζειν, οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς » συνθέσεως» (Γαλην. περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων, λόγος ἡ.).

(1) «De l' étendue et de la surface du cerveau » dans son rapport avec le développement de l' » intelligence (Bulletin de l' Académie de mé» decine, 1845, καὶ Annales medico-psychologi» ques, Tom. VI»).

κεφάλους ἐξήτασεν ὁ εἰρημένος φυσιολόγος, οἷον ὁ τοῦ Gauss καὶ ὁ τοῦ Dirichlet, διεκρίνοντο οἱ ἐγκέφαλοι κατὰ τὸ πολυέλικτον τῶν γύρων αὐτῶν, ἄλλων πάλιν ἀνθρώπων, οὐδὲν ἧττον εὐφυῶν καὶ οὐδαμῶς ἀπολειπομένων ἐκείνων ὅσον ἐπὶ τῇ διανοητικῇ ἐνεργείᾳ, εὗρεν ὁ κ. Οὐβάγνηρ ἧττον πολυελίκτους τοὺς ἐγκεφαλικοὺς γύρους.

Τοὺς ἐγκεφαλικοὺς γύρους ἐθεώρησε μεγίστην ψυχολογικὴν σημασίαν ἔχοντας ὁ Gall, θεμελιώσας ἐπὶ τῆς ἰδέας ταύτης τὸ φρενολογικὸν αὐτοῦ σύστημα, οὗ ἡ κατ' ἐπιστήμην βάσανος ἔσται ὁ σκοπὸς τοῦ περαιτέρω ἡμῶν λόγου.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἑκάστη τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐστὶν ἐπίσης αὐθυπόστατος ὡς καὶ ἑκάστη τῶν ἄλλων λειτουργιῶν τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ καὶ ὅτι, ἑπομένως, ἑκάστῃ ἐξ αὐτῶν ὑπουργεῖ ἴδιον ὄργανον οὕτω διακεκριμένον, ὅπως καὶ ἕκαστον τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίως ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων,—ἡ ἰδέα, λέγομεν, αὕτη οὐδαμῶς ἐξέθορε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Gall, ἀλλ' ἐστὶ τοσοῦτον ἀρχαία, ὅσον καὶ ἡ φυσιολογία καὶ ἡ φιλοσοφία. Ἤδη παρὰ Πλάτωνι εὑρίσκομεν ἐκπεφρασμένην τὴν ἰδέαν ὅτι, τῆς ψυχῆς μεμερισμένης οὔσης τριχῆ (1), τουτέστιν εἰς *λογικόν*, εἰς *θυμοειδὲς* ἢ *θυμικόν* καὶ εἰς *ἐπιθυμητικόν* (2), ἐστὶ κατῳκισμένον τὸ μὲν λογικὸν αὐτῆς μέρος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, τὸ δὲ θυμικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ ἥπατι. Καὶ παρ' ἑτέρῳ δὲ Ἕλληνι συγγραφεῖ, τῷ Γαληνῷ, εὑρίσκομεν ἐν τῇ στοιχειώδει αὐτοῦ ἀρχῇ τὸ ὑπὸ τοῦ Gall ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις πυργωθὲν φρενολογικὸν σύστημα (3). Ἀλλ' ἡ πρώτη συγγραφή, ἐν ᾗ εὑρίσκομεν ἐναργέστερον ἐκπεφρασμένην τὴν ἰδέαν, ὅτι ἑκάστη τῶν κυριωτέρων διανοητικῶν ἐκφάνσεων διαλειτουργεῖται ἐν ἰδίῳ μέρει τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ πρώτη, λέγομεν, συγγραφή, ἐν ᾗ ἀποσαφεῖται ἡ ὅλον τὸ σύστημα τοῦ Gall ὑπανέχουσα ἰδέα αὕτη, ἐστὶ τὸ «Περὶ φύσεως ἀνθρώπου» συνταγμάτιον τοῦ ἐπισκόπου Ἐμέσης Νεμεσίου. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος διαῤῥήδην ἐκτίθησι (πρὸς τῷ ὅτι τὸ θυμικὸν ἐστὶ καθιδρυμένον ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ἐν τῷ ἥπατι), ὅτι τοῦ μὲν διανοητικοῦ ὄργανον ἐστὶν «ἡ μέση κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου», τοῦ μνημονικοῦ «ἡ ὄπισθεν» καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀντιλήψεων «αἱ ἔμπροσθεν ἐγκεφαλικαὶ κοιλίαι» (4). Τὸ δόγμα τοῦτο ἦν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤκμασεν ὁ Νεμέσιος, δηλονότι ἀπὸ τοῦ δ'. αἰῶνος, τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον ἔν τε τῇ φυσιολογίᾳ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ. Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μόνον τύπῳ, τῇ ἐκφράσει, διαφόρως ἔχον, ἀλλὰ κατὰ τοὺς θεμελιώδεις αὐτοῦ ὅρους ἐντελῶς τὸ αὐτὸ ἐπανευρίσκομεν δόγμα τοῦτο παρ' ἅπασι, σχεδόν, τοῖς φυσιολόγοις καὶ φιλοσόφοις, οἵτινες ἀπεφήναντο τὴν περὶ τούτου δόξαν αὐτῶν. Πάντες ἐφρόνουν, ὅτι μόνου τοῦ λογικοῦ ἐστὶν ἕδρα ὁ ἐγκέφαλος. Ὁ πρῶτος δογματίσας, ὅτι ἐν τῷ ὀργάνῳ τούτῳ θακεῖ οὐ μόνον τὸ λογικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐστὶν ὁ Οὐβίλλις. Ὁ ἀνατόμος οὗτος ἐξέφηνε προσέτι πρῶτος τὴν δόξαν, ὅτι ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι εἰσὶν ἐνῳκισμένα πάντα τὰ δευτερεύοντα θυμοσοφικὰ ὁρμήματα, ὥσε τοιουτοτρόπως μετήγαγεν, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὴν ἕδραν πάντων τῶν ἐν τοῖς ὀργάνοις τούτοις, κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ, θακούντων ψυχολογικῶν φαινομένων. Ἀκριβῶς τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ἠκολούθησε καὶ ὁ Gall, οὐχὶ ὅμως ἐν γνώσει, ἀλλά, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τυχαίως καὶ σχὼν τὸ πρὸς δημιούργησιν τοῦ φρενολογικοῦ αὐτοῦ συστήματος ἐνδόσιμον ἐξ ἁπλῆς ἐμπειρίας. Ἡ περίστασις δέ, ἥτις προσέτρεψε τὴν προσοχὴν τοῦ Gall, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἐφ' ἧς ἐσχάρωσε τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἐστὶν ἡ ἀκόλουθος· μαθητεύων, λέγει, ἔτι καὶ μάλιστα μήπω προκεχωρηκὼς ἐν ταῖς σπουδαῖς αὐτοῦ, παρετήρησε πλέον ἢ ἅπαξ, ὅτι εἷς συμμαθητὴς ἐξαιρέτως εὐφυὴς εἰς τὰ ἐπιτηδεύματα τὰ ἀπαιτοῦντα μνήμην, ἐξεπλήττετο ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ, μεθ' ἧς ἐκεῖνος ἐκμανθάνων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπολλαπλασίαζε τὰ μαθήματα, ἐν ᾧ ἄλλοι ἐμόχθουν ἐπὶ πολύ· ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ, μεθ' ἧς ἐκεῖνος ἀπεστήθιζε τὰ ἐν τοῖς μαθήμασι προόδους τινὲς τῶν συσχολαστῶν του, οἵτινες, οὐ μόνον οὐδαμῶς ἦσαν ὑπέρτεροι αὐτοῦ κατὰ τὴν νοητικὴν δεξιότητα, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐμειονέκτουν αὐτοῦ κατὰ ταύτην, οἵτινες ὅμως ἠμοίρουν ἀγαθοῦ μνημονικοῦ ὅσον ἐπὶ ταῖς λέξεσι. Προσέτι εἶχε, λέγει, παρατηρήσει, ὅτι πάντες οὗτοι εἶχον λίαν προβλῆτας τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐκ τοῦ προπετοῦς λοιπὸν ἐτεκμήρατο, μετὰ πολλούς, ὡς λέγει, ἐνδοιασμούς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐγκεφάλου ὑπῆρχον ἐπάρσεις περὶ τὰς ὀφθαλμικὰς κόγχας, προωθοῦσαι τοὺς ὀφθαλμούς. Οὕτω, λοιπόν, λέγει, ὡδηγήθη πρὸς τὴν «ἀνακάλυψιν», ὅτι ἡ ἕδρα τοῦ μνημονικοῦ ἐστὶν ἐν τῇ ὄπισθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφανείᾳ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἤχθη ἐπὶ τὴν ἰδέαν νὰ περιάψῃ εἰς ἑκάστην ἔπαρσιν τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐπιφανείας τὴν προσήκουσαν, κατὰ τὴν δοξασίαν αὐτοῦ, ψυχολογικὴν σημασίαν, ἀνακηρύττων αὐτὴν ἕδραν τῆς μέν, ἡ τῆς δὲ τῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Καὶ βεβαία ἡ ὁδὸς εἶχεν οὕτως ἐξευρεθῇ, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο πρὸς δημιούργησιν τοῦ συστήματος ἢ καθολίκευσις τοῦ ἐπὶ μέρους.

Ἀφοῦ ὁ Gall εἶχε σχεδὸν συντελέσει τὸ ἔργον καὶ κατεγίνετο πρὸς διάδοσιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ διὰ τῆς προφορικῆς διδασκαλίας, ἐσκέφθη, ὅτι ὑπελείπετο ἔτι καὶ ἦν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ὁ διὰ συγγραφῆς προσηλυτισμὸς εἰς τὸ νέον ψυχολογικὸν δόγμα καὶ ἡ μονιμοποίησις τοῦ δοκοῦντος αὐτῷ μεγάλου ἐφευρήματος. Διὸ καὶ ἐξέθετο ἐν ἐπιστολιμαίᾳ τινὶ ἀνακοινώσει, ἣν τῷ 1798 ἐπέστειλε πρός τινα τῶν φίλων αὐτοῦ, ὅτι σκοπός, οὗ ἐστοχάζετο τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἦν νὰ προσδιορισθῶσι τὰ λειτουργήματα τοῦ ἐγκεφάλου καθόλου καὶ ἰδίᾳ τῶν διαφόρων αὐτοῦ μερῶν καθ' ἕκαστα καὶ ἀποδειχθῇ, ὅτι *δυνατὸν τὰ γνωρίζῃ τις ἐκ τῶν ἐπαρμάτων καὶ τῶν εἰσοχῶν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ κρανίου πᾶσαν ὑπεροχὴν διανοητικῆς τινος δυνάμεως καὶ πᾶσαν φυσικὴν ῥοπὴν τοῦ ἀνθρώπου.* Ἐν τῇ πρώτῃ δογματικῇ ταύτῃ διακηρύξει τοῦ Gall ἐμπεριείχετο καὶ ἡ ἑξῆς παράδοξος ἀξίωσις· «Εἴθε, ἔγραφε πρὸς τὸν » φίλον αὐτοῦ ὁ εὑρέτης τοῦ νέου συστήματος, » εἴθε δυνηθείης νὰ καταστήσῃς ἐπιχωριάζον » ἔθος τὸ κληροδοτεῖν εἰς ἐμὲ τὴν κεφαλὴν αὐ» τοῦ πάντα οἱουδήποτε εἴδους μεγαλοφυΐαν » κεκτημένου ἄνθρωπον»· «ἐὰν ὁ δαίμων τῆς » ἐξολοθρεύσεως ὑπήκουεν εἰς τὰ προστάγμα» τά μου, ἔπρεπε νὰ θεωρήσωσι τοῦτο ἥκιστα » ἀκίνδυνον ἑαυτοῖς ὁ Κάντιος, ὁ Κέστνηρ, ὁ » Οὐΐλανδος, καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο ὁμοίως αὐ» τοῖς ἐπὶ ἐξόχῳ εὐφυΐᾳ διακρινόμενον πρόσω» πον». Οἱ λόγοι οὗτοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Villers, εἶχον προξενήσει ἐν Βιέννῃ πανικὸν φόβον· ἕκαστος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεγάλης δόσεως εὐφυΐας, δικαίως ἢ ἀδίκως, ἀντιποιούμενος ἔτρεμε μὴ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἦν προωρισμένη ἵνα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πλουτίσῃ τὴν κρανιολογικὴν συλλογὴν τοῦ νέου αἱρεσιάρχου. Πολλοὶ ἐνόμιζον ἐν πάσῃ σπουδαιότητι, ὅτι εἶχε προστετραμμένην ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν ὁ ἐπίφοβος διδάκτωρ, ἀπεκδεχόμενος ἀνυπομόνως τὴν τελευτήν των ἵνα κοσμήσῃ τὴν φρενολογικὴν αὐτοῦ κρανιοθήκην διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὡς διὰ κειμηλίου φρενολογικῶς ἀνεκτιμήτου, καὶ οὗ οὐκ ἄνευ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῆς νέας ψυχολογικῆς αἱρέσεως. Περὶ τούτου δὲ καὶ διαμνημονεύονταί τινα γελοῖα ἀνέκδοτα· π. χ. ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην βιβλιοφύλαξ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν, εἶχεν ἀναγράψει ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ ἴδιον ὅρον ἵνα σώσῃ τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τοῦ βεβηλωτικοῦ σμιλίου καὶ τῶν ἐναγῶν ἐπιψαύσεων τοῦ ἀδιακρίτου κρανιοσκόπου.

Οὐδαμῶς ἐγχωρεῖ, βεβαίως, ἐνταῦθα ἡ διὰ μακρῶν ἀνάπτυξις τῶν λόγων, ἐξ ὧν καταφαίνεται ἡ σαθρότης τοῦ φρενολογικοῦ συζήματος, ἅτε δὴ καὶ ἄλλως τοῦ λόγου ἐκταθέντος ὑπὲρ τὰ ὅρια τοῦ πρὸς τὰς ἀκροάσεις ταύτας τεταγμένου χρόνου, ἴσως δὲ καὶ τὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἀκροατηρίου ἡμῶν. Διὸ ἀρκεσθησόμεθα ἐν μόνῃ κεφαλαιώδει παραθέσει αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξελέγχεται διὰ τῆς ἐπιπολαιοτέρας παρατηρήσεως σαθρὰ ἡ οἱονεὶ θεμελιωδεστέρα βάσις τῆς φρενολογίας, τουτέστιν ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ κρανίου ἐστὶ τὸ πανομοιότυπον τῆς ὑπ' αὐτὴν ἐγκεφαλικῆς· τὸ ἐξωτερικὸν πέταλον τῶν ὀστῶν τοῦ κρανίου οὐδαμῶς ἐστι πανταχοῦ παράλληλον τῷ ἐσωτερικῷ, ἀλλὰ πλεισταχοῦ ἔχει διάφορον ἴξιν, ἐνιαχοῦ μάλιστα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον, ὥστε ἐκεῖ, ἐν ᾧ ἡ ἔξω ἐπιφάνεια τοῦ ὀστοῦ ἐστὶν ἐπηρμένη, κατὰ τὴν ἔνδον ὑπάρχει, οὐχὶ κοιλότης, ἀλλ' ἔπαρσις. Ἐν τοῖς τοιούτοις, λοιπόν, τόποις ἀντὶ τοῦ εἶναι προεχῆ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου ἐπιφάνειαν, ἐπομένως δὲ τὴν ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν πλείονα, ὡς συμπεραίνουσιν οἱ περὶ τὸν Gall, συμβαίνει τὸ ἐναντίον· κατὰ συνέπειαν δέ, εἰ τὸ φρενολογικὸν σύστημα οὐκ ἦν ψευδές, ἡ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν

(1) «Τρία ψυχῆς ἐν ἡμῖν εἴδη κατῴκισται». (Πλάτων ἐν Τιμαίῳ).

(2) «Τᾶς μὲν γὰρ ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν λογι» κὸν ἐστι καὶ νοερόν, τὸ δὲ ἄλογον καὶ ἄφρον· τῶ » δὲ λογικῶ τὸ μὲν κρέσσον ἐκ τᾶς ταὐτῶ φύσιος, » τὸ δὲ χέρειον ἐκ τᾶς τῶ ἑτέρω, ἑκάτερον δὲ περὶ » τὰν κεφαλὰν ἱδρυμένον, ὡς τἄλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς » καὶ τῶ σώματος ὑπηρετεῖν τούτῳ καθάπερ ὑπάτῳ » τῶ σκάνεως ἅπαντος· τῶ δὲ ἀλόγω μέρεος τὸ μὲν » θυμοειδὲς περὶ τὰν καρδίαν, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ » τὸ ἦπαρ». (Πλάτ. ἐν Τιμαίῳ ἢ περὶ ψυχᾶς κόσμω, κεφ. ι., καὶ ἐν Τιμ., κεφ. λά., λδ'.).

(3) Γαληνοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων, βιβλ. ζ'.

(4) «Ὀργανον δὲ καὶ τούτου [δηλ. τοῦ διανοητι» κοῦ] ἡ μέση κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου». κεφ. ιϐ'. «Ὀρ» γανον δὲ καὶ τούτου [δηλ. τοῦ μνημονευτικοῦ] ἡ » ὄπισθεν κοιλία τοῦ ἐγκεφάλου». κεφ. ιγ'. «Ἐπειδὴ « δὲ τῶν μὲν αἰσθήσεων ἀρχὰς καὶ ῥίζας τὰ ἔμπρος» σθεν εἶναι κοιλίας φαμὲν κτλ». κεφ. ιγ'.

φρενολόγων παντάπασιν αὐθαιρέτως ἐνιδρυμένη τυχοῦσα διανοητικὴ ἱκανότης, ἀντὶ τοῦ εἶναι αὐτὴν ὑπέροχον, ὡς ἤθελεν εἰκάσει ὁ Gall, ἢν ἂν μάλιστα, τοὐναντίον, ἐλαχίστη, ἢ καὶ ἐνέλειπεν ἂν παντάπασι. Τὸ περίεργον δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Gall ἐγίνωσκε καὶ ὡμολόγει τὴν ἀνατομικὴν ταύτην ἀλήθειαν, ἐφ' ἧς στηρίζεται μία τῶν μᾶλλον δυσανασκευάστων ἐνστάσεων, ὅσαι ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς φρενολογίας.

Ἕτερον ἀνατομικὸν δεδομένον, ἐπίσης ἀναμφισβήτητον, ἥκιστα δὲ ἀποδεικτικὸν τῆς βασιμότητος τοῦ φρενολογικοῦ συστήματος, ἐστὶν ὅτι πολλαὶ τῶν ἐξοχῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐπιφανείας εἰσὶν ὅλως ἀπρόσιτοι τοῖς φρενολόγοις, οἷον πολλοὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων, μὴ ἐφαπτόμενοι τοῦ ὀστοῦ, καὶ αἱ κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ἐγκεφάλου ἐπάρσεις, τὰς ὁποίας παρεῖδεν ὅλως, οὐδεμίαν αὐταῖς ἐπαναθεὶς φρενολογικὴν σημασίαν, ὡσανεὶ κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐγκεφάλου ὡς ἐκ προσυνεννοήσεως ἐγίνετο φροντὶς πρὸς καθίδρυσιν πασῶν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐν μόνοις τοῖς χωρίοις ἐκείνοις τοῦ ἐγκεφάλου, ἅπερ ἦσαν προσιτὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς δακτύλοις τοῦ Gall.

Ἄλλος λόγος, πείθων ἐντελῶς ἕκαστον, ὅτι ἡ φρενολογία οὐδαμῶς δύναται παρασχεῖν ὅτι ἐπαγγέλλεται, ἐστὶν ὁ ἀκόλουθος, τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχυρός, ὅσῳ ἡ ἀνασκευαστικὴ αὐτοῦ δύναμις ἀπορρέει ἐξ αὐτῶν τῶν δογματικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀρχηγέτου τῆς φρενολογικῆς σχολῆς. Τουτέστιν αὐτὸς ὁ Gall ἐπρέσβευεν, ὅτι ὅσον μείζων ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐγκεφάλου, τοσοῦτον εὐρυτέρα καὶ ἡ διάνοια, ὅσον δὲ *πλείους* καὶ *βαθύτεροι* οἱ ἐγκεφαλικοὶ γῦροι, τοσοῦτον μείζων καὶ ἡ ἐγκεφαλικὴ ἐπιφάνεια. Καὶ ὅμως οὔτε τὸ πλῆθος, οὐδὲ τὸ βάθος τῶν ἐγκεφαλικῶν γύρων ἐκδηλοῦται διά τινος ἐκφανοῦς σημείου ἐν τῇ ἔξω ἐπιφανείᾳ τοῦ κρανίου.

Οὐχ ἧττον ἐναργὲς τεκμήριον τῆς σαθρότητος τοῦ φρενολογικοῦ συστήματος ἐστίν, ὅτι ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς βέβηκεν, ἔχει ὡς ἀφετηρίαν μόνην τὴν κατὰ ποσὸν διαφορὰν τοῦ ἐγκεφάλου, παρορωμένης ὅλως τῆς ποιότητος τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀπροκατάληπτος, ἑαυτὸν δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀλήθειαν σεβόμενος, ἐρευνητὴς τῶν βιολογικῶν φαινομένων δύναται νὰ θεωρήσῃ τὰς λειτουργικὰς ἐκφάνσεις τοῦ ζωϊκοῦ ὀργανισμοῦ ὅλως ἀνεξαρτήτους ἀπὸ τῶν ἱστολογικῶν αὐτοῦ στοιχείων. Ἤδη ὁ ἡμέτερος Γαληνὸς (πειρώμενος, ὡς εἴρηται, νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν δοξασίαν τῶν περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐπανατιθέντων μόνῳ τῷ πολυελίκτῳ τῶν γύρων τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου τὴν διανοητικὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπεροχὴν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα) προσίθησι καὶ τὸν ἑξῆς ἰσχυρότατον λόγον· «ἄμεινον δ' ἦν ἄ»ρα τῇ τῆς οὐσίας εὐκρασίᾳ [οὕτως, οἶμαι, γρα»πτέον, ἀντὶ τοῦ κοιν. «ἀκρασίᾳ»] τοῦ νοοῦν»τος σώματος, ϑ τί ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, τὴν σύνε»σιν ἕπεσθαι νομίζειν, οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς συν»θέσεως» (1). Οἱ διὰ μόνων τῶν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὴν διάταξιν διαφορῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας θέλοντες νὰ ἐξηγήσωσι τὰς διαφορὰς τῆς νοητικῆς δυνάμεως περιπίπτουσιν ἐπίσης εἰς ἄτοπον, ὡς οἱ ἐπανατιθέναις μόναις ταῖς διαφοραῖς τῆς χημικῆς συστάσεως τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας τὴν ἄνισον διανομὴν τῆς εὐφυΐας. Ὡς γνωστὸν δέ, τηλικαύτην ψυχολογικὴν σημασίαν ἐξελήφθη ἔχουσα ἡ χημικὴ τοῦ ἐγκεφάλου σύσασις, ὥστε ἡ παρουσία ἑνὸς τῶν χημικῶν τοῦ ἐγκεφάλου στοιχείων, τουτέστι τοῦ φωσφόρου, ἐθεωρήθη ὑπό τινων ὁ κυριώτατος αἰτιώδης ὅρος τῶν τῆς διανοίας ἐκφάνσεων. Ἡ δοξασία αὕτη διετυπώθη ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον ὑπὸ τοῦ Μολεσχόττου διὰ τοῦ ἀφοριστικοῦ διαγορεύματος «ἄνευ φωσφόρου ἀδύνατον ἡ σκέψις». Κατὰ τοὺς οὕτω δοξάζοντας, ὁ φωσφόρος ἐστὶν ὁ μέγας ψυχολογικὸς δραστὴρ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ἐκλαβὼν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐν πάσῃ σπουδαιότητι ἀληθῆ ὁ Φαερβάχης ἐν Γερμανίᾳ, οὐκ ἐδίστασε νὰ ἀνακηρύξῃ «ὡς τὴν αἰτίαν τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ ἠθικοῦ » χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων ἐν Εὐρώπῃ τὴν » ὑπέρμετρον βρῶσιν τῶν γεωμήλων, ἅτε ἐμ» περιεχόντων ὀλίγον φωσφόρον». Πρὸς διανοητικὴν δὲ παλιγγενεσίαν τῶν λαῶν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος τῆς ἀνθρωποτητος προέτεινεν ἐν πάσῃ σοβαρότητι τὴν ἀντὶ τῶν γεωμήλων χρῆσιν τῶν πίσων, ἅτε ὄντων λίαν φωσφορούχου τροφῆς. Εἰς τὰς παραδόξους ταύτας ἰδέας ἔδω τὴν πρώτην ἀφορμὴν ὑπόμνημά τι τοῦ Couerbe, δι' οὗ ὁ Χημικὸς οὗτος ἐδημοσίευσε τὰ πορίσματα, ἅπερ ἔσχεν ἐξ ἧς ἐποίησε χημικῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἀναλύσεως. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ὁ ἐγκέφαλος τῶν μὲν εὖ ἐχόντων τὴν διάνοιαν ἀνθρώπων ἐμπεριέχει φωσφόρου 2,50 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ὁ τῶν ἠλιθίων 1 μέχρις 1,50 καὶ ὁ τῶν παραφρόνων 4 μέχρι 4,50 ἐ. τ. ἑ. Ἐκ τῶν ἥκιστα ἀσφαλῶν τούτων πορισμάτων ἐτεκμήρατο ὁ εἰρημένος Χημικός, ὅτι ἐν τῇ χημικῇ συνθέσει τοῦ ἐγκεφάλου ἡ μὲν ἔλλειψις τῆς δεούσης ποσότητος τοῦ φωσφόρου καταβιβάζει τὸν ἄνθρωπον σχεδὸν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀλόγων ζώων, ἡ δ' ἐν μείζονι τῆς προσηκούσης ποσότητι παρουσία αὐτοῦ, διεγείρουσα τὸ νευρικὸν σύστημα, διαταράσσει τὴν λειτουργικὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ οὕτω μεθίστησι τὴν διάνοιαν εἰς τὴν οἰκτροτάτην πασῶν τῶν νοσολογικῶν καταστάσεων τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, τὴν παραφροσύνην.

(1) Περὶ χρεί. τ. ἐν τ. ἀνθρ. σώμ. μορίων, λόγ. ἡ.

Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ἀνθυπηνέχθη ἡ ἔνστασις ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τῶν ἰχθύων, οἵτινες, βέβαια, οὐδαμῶς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐξόχως νοήμονα ζῶα, ἐμπεριέχει πολὺν φωσφόρον. Προσέτι ἡ, ὑπὸ τοῦ Lassaigne γενομένη, χημικὴ ἀνάλυσις, τοῦ ἐγκεφάλου ἀνθρώπων παραφρόνων ἔδειξεν, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐχ ὑπῆρχε πλεῖον φωσφόρου ἢ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τῶν φρενήρων ἀνθρώπων. Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν, τὰ ὑπὸ τοῦ Couerbe δημοσιευθέντα περὶ τῆς χημικῆς τοῦ ἐγκεφάλου συστάσεως ἀνεσκευάσθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ Fremy. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα οὐδαμῶς δικαιολογοῦσι, βεβαίως, τὸ μονομερὲς τῆς φρενολογικῆς ἀρχῆς, ὅτι ἐκ μόνων τῶν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τὴν διάταξιν διαφορῶν τῆς ἐγκεφαλικῆς οὐσίας προέρχονται αἱ παραλλαγαὶ τῆς ψυχολογικῆς τοῦ ἐγκεφάλου λειτουργίας.

Πλὴν τῶν εἰρημένων ἀντηνέχθησαν κατὰ τῆς φρενολογίας καὶ αἱ ἑξῆς δύο λίαν σπουδαῖαι ἐνστάσεις· ἀ., ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο καταστρέφει τὴν ἰδέαν τῆς ἑνότητος τοῦ «ἐγώ», ἀντεισάγον ἀνθ' ἑνὸς ἐγκεφάλου πολλούς, καί, β'., ὅτι αἴρει τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἀρχῆς ὅτι εἰσὶ σύγγονοι αἵ τε ἀγαθαὶ καὶ αἱ κακαὶ ψυχικαὶ ροπαὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ μομφαὶ αὗται ἐξελέγχονται ἀνυπόστατοι. Ἡ παραδοχὴ πλειόνων ἢ ἑνὸς ψυχικῶν ὀργάνων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ οὐδαμῶς ἀποκλείει τὴν ἰδέαν τῆς ψυχικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἑνότητος· ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι ἐστὶ ψυχολογικῶς ἁπλοῦν ὄργανον, μὴ συγκείμενος ἐκ πλειόνων ἢ ἑνὸς ὀργάνων, ὡς δοξάζουσιν οἱ περὶ τὸν Gall,—καὶ τούτου, λέγομεν, ὑποτιθεμένου, ἐστίν, οὐχ ἧττον, ἀνατομικῶς σύνθετον ὄργανον. Ὡς, λοιπόν, τὸ πολλαπλοῦν τῶν ἀνατομικῶν τοῦ ἐγκεφάλου μερῶν οὐδαμῶς ἀντίκειται τῇ ἰδέᾳ τῆς ψυχικῆς ἑνότητος, οὕτω συμβιβάζεται ἄριστα αὐτῇ καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος συνέστηκεν ἐκ πλειόνων ἢ ἑνὸς ψυχολογικῶν ὀργάνων. Ἄλλως δὲ ἡ ἰδέα αὕτη οὐδαμῶς ἰδιάζει μόνῳ τῷ φρενολογικῷ συστήματι, ἅτε καὶ αὐτοῦ τοῦ σφόδρα πολεμίου τῷ συστήματι τούτῳ Flourens δογματίσαντος (ἐπὶ βάσει τοῖς πορίσμασιν, ἃ ἔσχεν ἐκ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον πειραματικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν), ὅτι ὁ καθόλου ἐγκέφαλος ἐστὶ ψυχολογικῶς σύνθετος, τοῦ μὲν κυρίως ἐγκεφάλου ὄντος λειτουργικοῦ ὀργάνου τοῦ λογικοῦ, τῆς δὲ παρεγκεφαλίδος ὑπουργούσης πρὸς κανονισμὸν τῶν τῆς μετακινήσεως τοῦ σώματος σκοπουσῶν κινήσεων τῶν γυίων, τοῦ δὲ τετραλόφου πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὁρατικῶν ἐντυπώσεων. Τὸ ὅτι δὲ ἡ ψυχολογικὴ αὕτη τοῦ ἐγκεφάλου διαίρεσις ἐστὶ μεγαλομερεστέρα καὶ γενικωτέρα ἢ ἡ κατὰ τὸ φρενολογικὸν σύστημα, τοῦτο οὐδαμῶς μεταβάλλει τὴν ταυτότητα τῆς ἀρχῆς, ὅτι αἱ ψυχικαὶ ἐκφάνσεις διαλειτουργοῦνται διὰ πλειόνων ἢ ἑνὸς ὀργάνων, ἅτε δὴ καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν αἰσθητηρίων ἐντυπώσεων καί, κατά τινα ἔποψιν, τῆς ἰθύνσεως τῶν βαδιστικῶν κινήσεων οὐσῶν, οὐχ ἧττον, ψυχολογικῶν φαινομένων ἢ τὰ εἰς τὸ λογικὸν ἀναγόμενα. Κατὰ τὰ εἰρημένα, λοιπόν, ἡ εἰς πολλὰ ψυχολογικὰ ὄργανα διαίρεσις τοῦ ἐγκεφάλου οὐδαμῶς ἀποκλείει τὴν ψυχικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἑνότητα.

Ἐπίσης ἀνυπόστατός ἐστι καὶ ἡ ἑτέρα κατὰ τοῦ γαλλείου δόγματος ἐπαχθεῖσα μομφή, ἡ καὶ μᾶλλον τῶν λοιπῶν διαδεδομένη, ὅτι αἴρει τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ θεωρεῖ αὐτὸν δοῦλον τῆς φρενολογικῆς αὐτοῦ ἰδιοφυΐας· ἐπειδὴ καὶ ἐὰν μὴ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἐγκέφαλός ἐστι ψυχολογικῶς σύνθετον ὄργανον, καὶ μὴ ἀποδῶμεν, ὡς ποιοῦσιν οἱ περὶ τὸν Gall, εἰς μείζονα ἀνάπτυξιν τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ ἐκ τῶν ἐγκεφαλικῶν ὀργάνων τὴν τοιάνδε, ἢ τοιάνδε ἔμφυτον, ἀγαθήν, ἢ καὶ φαύλην, ροπὴν ἀνθρώπου τινός, οὐδὲν ἧττον οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν καὶ ὅλως ἀνεξάρτητον τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ καθ' ἑκάστην πεῖρα διδάσκει, ὅτι ἡ εὐθυμία, ἡ μελαγχολία, τὸ ῥιψοκίνδυνον, τὸ περιδεὲς καὶ πολλαὶ ἄλλαι τῶν ψυχικῶν διαθέσεων, εἰσὶ συναφέστατα συνηνωμέναι μετὰ ποιᾶς τινος ὀργανικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Ἤδη ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς διέγνω καὶ διαῤῥήδην διηγόρευσεν ἐν τῷ «Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων» θαυμασίῳ αὐτοῦ συγγράμματι τὴν ἀνθρωπολογικὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ ψυχικὸς χαρακτὴρ τῶν ἀνθρώπων πέφυκεν ἐν συναφεστάτῃ σχέσει πρὸς τὴν ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας, ἣν οἰκοῦσι, προερχομένην τοιάνδε, ἢ

τοιάνδε σωματικὴν διάκρασιν (1). Προσέτι μία τῶν θετικῶν ἡμῶν γνώσεων ἐστὶν ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ αἱματώδεις τὴν κρᾶσιν ἔχουσι ποιάν τινα ἰδιοφυΐαν ἐν τῇ ψυχολογικῇ αὐτῶν ζωῇ ὅλως διάφορον τῆς ἰδιαζούσης εἰς τοὺς λεμφώδεις καὶ εἰς τοὺς νευρώδεις τὴν κρᾶσιν, οὗτοι δὲ πάλιν διαφέρουσιν ἀλλήλων τε καὶ τῶν αἱματωδῶν καὶ κατὰ τὴν ψυχολογικὴν αὐτῶν ἕξιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ καθ' ἑκάστην, οὐ μόνον ἰατρικὴ παρατήρησις, ἀλλὰ καὶ ἀτομικὴ ἑκάστου ἀνθρώπου πεῖρα διδάσκουσιν, ὅτι κατὰ τὰς παντοίας νοσολογικὰς τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ καταστάσεις διαλλάσσουσι καὶ αἱ διαθέσεις ἡμῶν. Εὐλόγως, λοιπόν, ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ δι' ὅ τι, τάχα, ἤθελεν εἶσθαι μᾶλλον ἀντιθετικὴ ἡ ἰδέα, εἰ ἦν ἀληθής, ὅτι ἡ φύσει προσοῦσα ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ μείζων ἀνάπτυξις τῆς μοίρας ἐκείνης τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ᾗ ὁ Gall ἐνεθρόνισε τὴν δεῖνα, ἡ δεῖνα ψυχικὴν ἰδιότητα, συνεπάγεται τὴν τοιάνδε, ἡ τοιάνδε ἠθικὴν ἑκάστου ἀνθρώπου ροπήν. Καὶ μήπως ὁ θέλων ἐκ παντὸς τρόπου ἵνα περιέλῃ τοῦ ἀνθρώπου ἓν τῶν καλλίστων στοιχείων τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, τὸ αὐτεξούσιον, οὐ δύναται, καὶ ἀφοῦ στερηθῇ τοῦ ἐρείσματος τῆς γαλλείου ἀρχῆς, ἵνα ἐπανάγῃ πᾶσαν ἠθικῶς κατακριτέαν πρᾶξιν εἰς ἄλλου εἴδους ἀνάγκην, οἷον τὴν βιαίαν ἢ λάθρα ἀφαίρεσιν τῶν ἀλλοτρίων εἰς τὴν ἔνδειαν τῶν πρὸς συντήρησιν χρειωδῶν, τὴν ὑπὸ τῶν πολιτευομένων ἀθέτησιν ἠθικῆς τινος ἀρχῆς εἰς πολιτικὴν δῆθεν ἀνάγκην, κ. ο. κ.; Τὸ ἥκιστα ἐμπρέπον εἰς τὸ στόμα ἑαυτὸν σεβομένου ἀνθρώπου ἀξίωμα «οὐδεὶς ἑκὼν πονηρός», ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης παρατίθεταί που τῶν Ἠθικῶν αὐτοῦ (2) ἵνα ἀνασκευάσῃ αὐτό, ἐπενοήθη πολλῷ πρότερον ἢ τὸ φρενολογικὸν σύστημα ἐκτεκνωθῇ ὑπὸ τοῦ γεννήτορος αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ πλὴν πάντων τούτων, ἠδύνατο, βεβαίως, ὁ Gall νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς τὴν μομφὴν ταύτην, ὅτι οὐδαμῶς μέλει αὐτῷ εἰ τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐστὶν ἀλυσιτελὲς τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὅτι ἓν καὶ μόνον ἐστὶ τὸ διαφέρον αὐτῷ καὶ κυρίως ἐξεταστέον, τοῦτο, εἰ ἐστί, δηλαδή, ἀληθὴς ἢ ἡμαρτημένη ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς βέβηκε.

Πλὴν τῶν ἤδη ἐκτεθέντων ἀποδεικτικῶν λόγων, ἐξ ὧν καταφαίνεται ἡ σαθρότης τῶν βάσεων, ἐφ' αἷς στηρίζεται ἡ φρενολογία, ἐξελέγχεται ἀναλήθης ἡ φυσιολογικὴ αὕτη αἵρεσις καὶ ἐκ τοῦδε, ὅτι ἡ μέθοδος, καθ' ἣν εἰργάσατο ὁ Gall καὶ οἱ μετ' αὐτὸν φρενολόγοι πρὸς δημιούργησιν τοῦ συστήματος, ἐστὶν ἡμαρτημένη. Ποῖα ἐχέγγυα, λόγου χάριν, πιστῆς ἀπεικονίσεως πασῶν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς τοῦ κρανίου ἔξω ἐπιφανείας παρέχουσιν αἱ ἀρχαῖαι προτομαί, οἷον ἡ τοῦ Ὁμήρου, ἡ τοῦ Σωκράτους, ἡ τοῦ Πλάτωνος, ἡ τοῦ Διογένους, καὶ πλεῖσται ἄλλαι, ἃς ὁ Gall ἐπάγεται μαρτύρια πρὸς κύρωσιν τῶν δογματικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν; Προῆκε δὲ ὁ πυργώσας τῆς κρανιοσκοπίας τὸ σύστημα εἰς τοσοῦτον περιφρονήσεως τῶν δεδομένων τῆς ἱστορίας τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ὥστε οὐδαμῶς ἐδίστασεν ἐπικαλέσασθαι τὸ ἀποδεικτικὸν κῦρος καὶ αὐτοῦ τοῦ γραπτοῦ «ὁμοιώματος τοῦ Μωϋσέως», ὡσανεὶ ἦν ἀναμφισβητήτως πεπιστωμένη ἡ γνησιότης αὐτοῦ.

Ἀνάξια πάσης σπουδαίας ἀνασκευῆς εἰσὶ προσέτι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, ἃ ὁ Gall ἠρύσατο πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ δόγματος αὐτοῦ ἐκ τῆς *φρενολογικῆς παντομίμου*, ὡς δὴ ὠνόμασε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς, κατ' αὐτόν, ἀποδείξεως. Ἀρκείτωσαν πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος αὐτῶν τὰ ἑξῆς παραδείγματα· πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ὄργανον τῆς φιλίας κεῖται ὄντως ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, ἣν ὡς τοιαύτην ὁρίζει, ἀναφέρει, ὅτι ἔν τινι γλυπτῷ συμπλέγματι, ἐν ᾧ εἰσὶν εἰκασμένοι ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης, προσερείδει ἑκάτερος τὸν τόπον ἐκεῖνον τῆς κεφαλῆς, ἐν ᾧ ἐστι (κατὰ τὸν Gall, ἐννοεῖται) ἡ ἕδρα τῆς φιλίας, ἐπὶ τὸ ἀνάλογον χωρίον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑτέρου. Ἐν τινι, λέγει, γραπτῇ εἰκόνι τῆς Παναγίας, ἔργῳ τοῦ Ῥαφαήλ, ἡ Θεοτόκος εἰκάζεται ἔχουσα ἐπίσης ἐπερεισμένον τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὸν ἀνάλογον τόπον τῆς κεφαλῆς τοῦ θείου βρέφους. Ὁ συνήθης φιλικὸς χαιρετισμός, ἐξακολουθεῖ ὁ Gall, ἐλάσας οὕτως εἰς τὸ ἔσχατον τῆς παραδοξολογίας, ὁ χαιρετισμός, λέγει, τῶν συναντώντων ἀλλήλους φίλων γίνεται, οὐ μόνον διὰ τῆς δεξιώσεως ἢ τῆς συμβολῆς τῶν δεξιῶν, ἀλλὰ καὶ προστρέποντος ἑκατέρου τὴν ἰνικὴν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ χώραν πρὸς τὴν τῆς τοῦ ἑτέρου. Τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδέποτε νὐτυχήσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸ χάριεν ὄντως τοῦτο εἶδος τῆς φιλοφροσύνης.

Ἐνιαχοῦ τοῦ φρενολογικοῦ συστήματος εἰσὶ παρεμβεβλημένα καί τινα στοιχεῖα φυσιολογικῶν ἀληθειῶν, ἅπερ ὅμως φέρουσι τὴν σφραγῖδα τῆς ὁλόκληρον τὸ δόγμα τοῦτο χαρακτηριζούσης κουφότητος καὶ εἰσὶ κατακόρως ἠρτυμένα διὰ τοῦ ἡδύσματος τοῦ ψεύδους. Πρῶτος, π. χ., ὁ Gall ἐδογμάτισεν, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἐστὶν ἐνιδρυμένη ἐν ἰδίῳ χωρίῳ τοῦ ἐγκεφάλου, ὥρισε δὲ καὶ ἕδραν τῆς δυνάμεως ταύτης τὴν μοῖραν ἐκείνην τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοβῶν, ἥτις ἐπίκειται ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἡμίσεος τοῦ ὀροφίου τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης.

Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ δύναμις κέκτηται ἴδιον ὑπηρετικὸν ὄργανον μοῖράν τινα τοῦ ἐγκεφάλου φαίνεται ἔχουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς πραγματικά τινα δεδομένα, διὸ καὶ ἀποδέχονται αὐτὴν καὶ ἰατροὶ ἐπίζηλον κεκτημένοι θέσιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ οὐδὲν εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως προσιέμενοι, οἷοι ὁ Bouillaud, ὁ Dax καὶ ὁ Broca.

Καὶ ὁ μὲν Bouillaud δοξάζει, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἕδραν ἔχει τοὺς προσθίους τοῦ ἐγκεφάλου λοβούς. Ἀλλὰ κατὰ τῆς δοξασίας ταύτης ἀντιτάσσονται νοσολογικά τινα δεδομένα, ὧν ἡ ἀποδεικτικὴ ἰσχὺς φαίνεται ἀκαταμάχητος. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ φυσιολογικῶς ταμάλιστα σπουδαία περίπτωσις, καθ' ἥν, καί τοι ἐντελῶς διεφθορότων ἐκ παθολογικῆς διεργασίας ἀμφοτέρων τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοβῶν, παρέμενεν οὐδὲν ἧττον ἡ ἱκανότης πρὸς τὸ ἀρθροῦν εὐκρινέστατα λέξεις τινάς. Ἀναλήθης, προσέτι, ἐξελέγχεται ἡ τοῦ Bouillaud γνώμη καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Vulpian ἀναφερομένων δύο νοσολογικῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ὑπῆρχε παντελὴς ἐνεότης, ἐν ᾧ οὐδαμῶς ἦν παθολογικῶς ἠλλοιωμένη μοῖρά τις τῶν προσθίων τοῦ ἐγκεφάλου λοβῶν.

Ὁ δὲ Broca ἀντισχυρίζεται, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἕδραν ἔχει τὸν τρίτον μετωπιαῖον γῦρον τοῦ ἀριστεροῦ ἡμισφαιρίου τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅμως τῆς ὀρθότητος τῆς δοξασίας αὐτοῦ ταύτης ἐπάγεται δύο καὶ μόνας νοσολογικὰς περιπτώσεις, ἤ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, μίαν καὶ μόνην. Ἐκ τριάκοντα καὶ δύο νοσολογικῶν περιπτώσεων, συλλεχθεισῶν ὑπὸ τοῦ Trousseau, δεκατέσσαρες μὲν εἰσὶ βεβαιωτικαὶ τῆς θεωρίας τοῦ Broca, δεκαοκτὼ δὲ ἀναιρετικαί. Ὁ Trousseau θεωρεῖ κάλλιστα ἰδιαζούσης προσοχῆς ἀξίαι περίπτωσίν τινα, καθ' ἥν, ἐν ᾧ ἡ πάσχουσα εἶχεν ἐντελῶς ἀποβάλει τὴν πρὸς τὸ φθέγγεσθαι ἱκανότητα, ὁ μὲν δεξιὸς γῦρος ἦν μεμαλακυσμένος, ὁ δ' ἀριστερὸς εἶχεν ἐντελέστατα κατὰ φύσιν. Ὁ δὲ Vulpian παρετήρησε περίπτωσίν τινα, καθ' ἣν ἡ μὲν παθολογικὴ διαφθορὰ τοῦ τρίτου ἀριστεροῦ μετωπιαίου ἐγκεφαλικοῦ γύρου ἦν παντελής, ὁ δὲ βαθμὸς τῆς ἀφασίας ἐλάχιστος.

Ἡ τρίτη τῶν θεωριῶν περὶ τῆς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἕδρας τῆς φθεγκτικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἐστίν, ὡς εἴρηται, ἡ ὑπὸ τοῦ Dax ἐξενεχθεῖσα, καθ' ἣν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος δύναμις ἐστὶ καθιδρυμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου, μὴ καθορίζοντος δὲ ἀκριβέστερον τὸν τόπον. Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Broca διηγορευμένης τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτή, ὡς ἐκείνη, ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ δύναμις, ἐν ᾗ ἐκφράζομεν τὰ διανοήματα ἡμῶν, ἐστὶν ἐνῳκισμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου. Ἄλλως εἰπεῖν, ὅτι φθεγγόμεθα διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαιρίου, ὅπερ ἐστὶν ὁπωσοῦν παράδοξος ἰδέα, ἅτε ἀντιμαχομένη τοῖς τέως καθολικῶς παραδεδεγμένοις, ὅτι ἑκατέρῳ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων πρόσεστιν ἡ αὐτὴ ἢ καὶ τῷ ἑτέρῳ λειτουργικὴ ἱκανότης, καὶ ὅτι ἀμφότερα ἀναπληροῦσιν ἄλληλα ἐν τοῖς φυσιολογικοῖς αὐτῶν ἔργοις. Ἵνα δὲ φανῇ ἧττον ἀλλόκοτος ἡ θεωρία αὕτη, ἐπειράσαντό τινες ἀνευρεῖν ἀνάλογα ἐν ἡμῖν φαινόμενα. Τὰ πλεῖστα, λέγουσι, τῶν πολυπλόκων καὶ δυσεκτελέστων ἔργων οὐκ ἐκτελοῦμεν εὐχερέστερον διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἢ διὰ τῆς ἀριστερᾶς; Πρὸς τὴν γραφήν, τὴν ζωγράφησιν, τὸν διαξιφισμόν, καὶ πρὸς τοσαῦτα ἄλλα ἔργα, οὐ μεταχειριζόμεθα μόνην τὴν δεξιάν; Ὡς γνωστὸν δὲ αἱ διὰ τῶν δεξιὰ τοῦ σώματος γυΐων ἐκτελούμεναι κινήσεις ἔχουσι φυσιολογικῶς τὴν ἀφετηρίαν αὐτῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου, καὶ ἀντιστρόφως. Ἐνδεχόμενον, λοιπὸν (λέγουσιν), ὅτι ἔχει ὁμοίως τὸ πρᾶγμα καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἕδρᾳ τῆς φθεγκτικῆς δυνάμεως.

Ἀπροκαταλήπτως κρίνοντες περὶ τοῦ πιθανοῦ, ἢ μή, τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ φέρονται εἰς ὑποστήριξιν ἑκάστης τῶν εἰρημένων τριῶν

(1) «..εἶεν ἂν εἴδεα μεγάλοι, καὶ ἐωυτέοισι παραπλήσιοι καὶ ἀναρθρότεροι καὶ ἡμερώτεραι τουτέων οἱ γνῶμαι.. τὰ εἴδεα ἐοικὸς σκληφρά τε εἶναι καὶ εὔτονα καὶ ξανθότερα ἢ μελάντερα καὶ τὰ ἤθεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεάς τε καὶ ἰδιογνώμονας»· §. λδ'. (σελ. 61 τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως).—«.. οἱ ἄνθρωποι σαρκώδεές εἰσι, καὶ ἄναρθροι, καὶ ὑγροί, καὶ ἀταλαίπωροι, καὶ τὴν ψυχὴν κακοί, ὡς ἐπὶ τὸ πουλύ· τὸ δὲ ῥάθυμον, καὶ τὸ ὑπνηρόν ἐστιν ἐν αὐτέοισιν ἰδίτ· ἔς τε τὰς τέχνας παχέες, καὶ οὐ λεπτοὶ οὐδ' ὀξέες.. σκληφρούς τε καὶ ἰσχνούς, καὶ διηρθρωμένους, καὶ εὐτόνους, καὶ δασέας ἂν ἴδοις· τό τε ἐργαστικὸν ὀξὺ ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ἀγρυπνον, τά τε ἤθεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεας καὶ ἰδιογνώμονας, τοῦ τε ἀγρίου μᾶλλον μετέχοντας, ἢ τοῦ ἡμέρου, ἔς τε τὰς τέχνας ὀξυτέρους τε καὶ ξυνετωτέρους καὶ τὰ πολεμήϊα ἀμείνους εὑρήσεις»· §. λγ'. (σελ. 61, τ. ἐμ. ἐκδ.).

(2) Ἠθικ. Νικομαχ. Γ'., ἑ.

δοξασιῶν, εὑρίσκομεν, ὅτι ἡ εἰκασία τοῦ Dax φαίνεται ἡ ἧττον δυσαπόδεκτος. Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Baillarger ἐν πλείστῃ ἐπιστασίᾳ καὶ ὅλως ἀμερολήπτως γενομένην κριτικὴν βάσανον τοῦ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ζητήματος, ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοντα καὶ πέντε ἐνεῶν ἢ ἀλάλων ἀνθρώπων οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ πέντε ἦσαν ἡμιπλῆγες τ' ἀριστερά· ἀπόδειξις τοῦτο, ὡς γνωστόν, ὅτι ἐνυπῆρχε παθολογικὴ ἀλλοίωσις ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κυρίως ἐγκεφάλου. Τοὐναντίον δέ, ἐν μόναις δέκα περιπτώσεσι συνυπῆρχεν ἡ ἀφασία μετὰ παραλύσεως τοῦ ἀριστεροῦ ἡμίσεος τοῦ σώματος. Ὥστε δύναταί τις, διατυπῶν ἐν ἀριθμητικοῖς ὅροις τὴν σχέσιν τῶν ὑπὲρ καὶ τῶν κατὰ λόγων, εἰπεῖν, ὅτι αἱ τῆς θεωρίας τοῦ Dax ὑπεραγορεύουσαι νοσολογικαὶ περιπτώσεις ἔχουσι πρὸς τὰς ἀντικειμένας αὐτῇ ὡς 15: 1. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ζήτημα, καὶ μετὰ τοσαύτας προόδους τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας, οὔπω ἔσχε τὴν τελειωτικὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς πάντας πείθουσαν λύσιν. Ἐξευρέθη ὅμως ἤδη ἡ πρὸς αὐτὴν ἀσφαλῶς ἄγουσα ὁδός, τοῦτο-στιν ἡ σπουδὴ τῶν νοσολογικῶν, οὕτως εἰπεῖν, πειραμάτων αὐτῆς τῆς φύσεως. Ὅσον δὲ ἐπὶ τῇ μείζονι εὐχειρίᾳ, ἐν ᾗ ἡ δεξιὰ τῶν χειρῶν ἐκτελεῖ τινα τῶν ἔργων, καὶ ἦν τινες ἐπηγάγοντο ἐπιχείρημα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δοξασίας τοῦ Dax, δέον παραθέσθαι τὰ ἑξῆς.

Καθολικόν, ἀληθῶς, παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς φαινόμενον ἐστί, σπανίας μόνον (ἐξ ἀτομικῶν αἰτίων προϊούσας καὶ ταύτας) παραφαῖνον τὰς ἐξαιρέσεις, ὅτι ἡ δεξιὰ χεὶρ προτιμᾶται πρὸς ἐκτέλεσιν παντός, εὐχειρίας τινὸς χρῄζοντος, ἔργου. Τινὲς μάλιστα πιστεύουσιν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν καλπαζόντων δρομικῶν ἢ ἱππαστήρων ἵππων παρατηρεῖται ἐπικράτησίς τις τῆς προβιβάσεως τῶν δεξιῶν ποδῶν. Καὶ ὑπό τινων μὲν ἐθεωρήθη αἰτία τῆς προτιμήσεως τῆς δεξιᾶς τῶν χειρῶν τὸ ἀνατομικὸν δεδομένον, ὅτι ἐν τοῖς δεξιοῖς ἡ ὑποκλείδιος ἀρτηρία, ἀντὶ τοῦ ἐκφύεσθαι ἐκ τοῦ ἀορτικοῦ τόξου, λαμβάνει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῆς ἀνωνύμου ἀορτῆς. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἄλλως ἥκιστα πειστικός, καθίσταται καὶ ἐκ τούτου ἔτι μᾶλλον δυσαπόδεκτος, ὅτι ὁ Peacock εὗρε τὴν ῥηθεῖσαν ἀνατομικὴν ἀνωμαλίαν ἐπὶ ἑνὸς δεξιόχειρος ἀνθρώπου. Ὥστε δέον ζητηθῆναι ἀλλαχοῦ τὸν τοῦ ἐξηγητέου φαινομένου λόγον.

Ἄλλοι ἐπειράσαντο ἵνα ἐρείσωσι τὴν περὶ τοῦ ζητήματος δόξαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀναποδείκτου καὶ ψιλῆς διαγορεύσεως τοῦ Gratiolet, ὅτι, δῆθεν, αἱ ἕλικες τοῦ προσθίου λοβοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαιρίου ἀναπτύσσονται πρωϊαίτερον, καὶ ὅτι τοῦτο δυνατὸν συνεπάγεσθαι καὶ πρωϊαιτέραν, καὶ εὐχερεστέραν ἐνέργειαν τῶν νεύρων, ἑπομένως δὲ καὶ τῶν μυῶν, τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ἡμίσει τοῦ σώματος. Κατὰ τῆς σαθρᾶς ὅμως ταύτης δόξης ἀντιτάσσονται ἄντικρυς ἄλλοι, οἷοι ὁ Ecker, ὁ Vogt καὶ ὁ Callender.

Ὁ Pye-Smith ἐπειράσατο ἔναγχος ἔτι (1) ἐξηγῆσαι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φαινόμενον κατὰ τὸ δαρβδίνειον δόγμα. Ὁ ἄνθρωπος, λέγει ὁ εἰρημένος ἰατρός, ἦν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀμφιδέξιος, ἅτε τῶν συνήθων ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀρχεγόνων ἀνθρώπων χειροπονιῶν (οἷον τῆς ἀναῤῥιχήσεως, τῆς εἰρεσίας, τῆς νήξεως) ἀσκουσῶν ἐξ ἴσου ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. Ἐπελάθετο ὅμως ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὅτι αἱ ἐν τῷ φυσικῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου χρειώδεις χειροπραγίαι εἰσὶν οὐ μόνον αἱ πρὸς ἃς ἀπαιτεῖται ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἡ συνέργεια, ἀλλὰ καὶ αἱ διὰ μόνης τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν σκοπιμώτερον ἐκτελούμεναι, οἷον ἡ δρέψις καρπῶν ἀπὸ δένδρων ἐφικτῶν μόνων διὰ τῆς ὅσον οἷόν τε μείζονος διατάσεως τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν καὶ τῆς εἰς ὕψος ἀνατάσεως τοῦ κατ' αὐτὴν ἡμίσεος τοῦ σώματος, ἡ βολὴ λίθων, ἢ ἄλλων βλημάτων, κατὰ πολεμίων, θηρῶν ἀγρίων, ἢ ἐπὶ ἀναιρέσει τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τροφὴν ζώων, ὁ χειρισμὸς τῆς κορύνης, τῆς λόγχης κ.τ.τ. Ὁ ἄρτι ῥηθεὶς ἰατρὸς προτείνει νὰ ἐρευνηθῶσι τὰ κατὰ τὰ ἔθη τῶν εἰσέτι ἀγρίων λαῶν, ἴσως οὕτω διαφωτισθῇ τὸ ζήτημα ἐξ ἧς τινος ἄρα αἰτίας ἐξενίκησεν ἡ τῆς δεξιᾶς χειρὸς χρῆσις. Ἴσως, λέγει, ἐξεταζομένου ὅπως κατακλίνουσιν ἐφ' ὕπνῳ τὰ παιδία αὐτῶν οἱ ἄγριοι, ἐν ᾗ τινι θέσει θηλάζουσιν αὐτά, κ. οὗ. κ., εὑρεθῇ ἡ αἰτία, δι' ἣν ἀπολείπεται κατ' εὐχειρίαν ἡ εὐώνυμος χεὶρ τῆς δεξιᾶς. Ἐπανάγων δ' εἶτα ἐπὶ τὸ δαρβδίνειον δόγμα τὸ προκείμενον ζήτημα, εἰκάζει, ὅτι οἱ πρῶτοι ἐπινοήσαντες τὴν χρῆσιν, π. χ., τῆς ἀσπίδος ἄνθρωποι ἠδύναντο μὲν νὰ φέρωσιν αὐτὴν ἀδιαφόρως εἴτε τῇ δεξιᾷ, εἴτε τῇ ἀριστερᾷ τῶν χειρῶν, ἀλλ' ἴσως διέφευγον, λέγει, εὐχερέστερον τὰ καίρια τῶν τραυμάτων μεταχειρίζοντες μὲν διὰ τῆς δεξιᾶς τὰ κακωτικά, ἢ πρὸς ἐπίθεσιν, ὅπλα, κρατοῦντες δὲ πρὸς ἄμυναν τὴν ἀσπίδα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ἐν τῇ διαδοχῇ δὲ τῶν γενεῶν, κατὰ

(1) Guy Hospit. Repert., 3. Ser. XVI, σελ. 141. 1871.

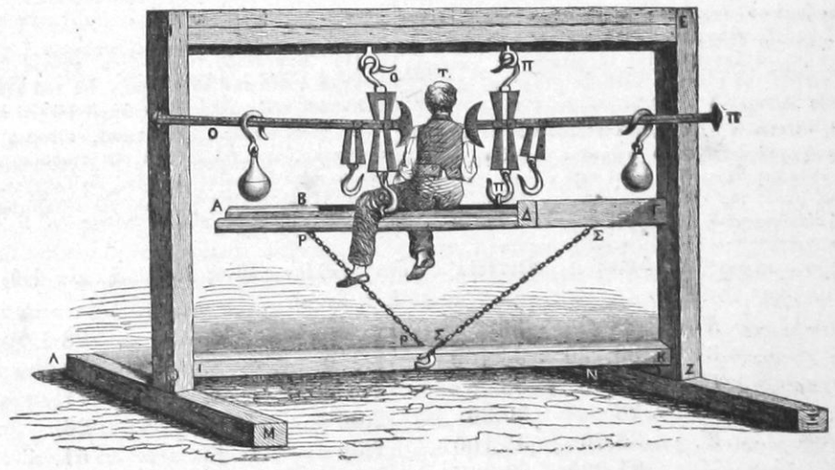
τὴν δαρβδίνειον ἀρχὴν τῆς *φυσικῆς ἐπιλογῆς* (ὡς ἐξηλλήνισε, πάνυ εὐστόχως, τὸ «sélection naturelle» ὁ ἐν Ἀθήναις ὄντως σοφὸς ἰατρὸς κ. Ἀλέξιος Πάλλης), ἐνεφυσιώθη τοῖς ἐκγόνοις ἡ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις μείζων εὐχειρία τῆς δεξιᾶς τῶν χειρῶν. Τούτου δέ, λέγει, γενομένου, ἐπεξετάθη εἶτα, κατ' εὐνόητον συνέπειαν, ἡ προτίμησις τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἐν παντοίοις ἄλλοις ἔργοις.

Ἕκαστος συνορᾷ, ὅτι πάντα ταῦτα εἰσὶ ψιλαὶ καὶ ἀμέσου ἀποδείξεως οὐδαμῶς δεκτικαὶ εἰκασίαι, καὶ ὅτι τῆς ἁπλῆς ταύτης δοκήσεως πολλῷ αἱρετωτέρα ἤθελεν εἶσθαι γνώμη, βαίνουσα, εἰ δυνατόν, ἐπὶ βάσει τῇ πειραματικῇ ἀποδείξει.

Ἐπιζήσαντες τὸν νοῦν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐστοχασάμεθα, ὅτι οὐκ ἦν τῶν ἀνενδέκτων τὸ μὲν πρὸς τῇ δεξιᾷ τῶν χειρῶν ἥμισυ τοῦ σώματος εἶναι ἧττον βαρύ, ἢ τὸ πρὸς τῇ ἀριστερᾷ· τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἐπειδὴ ταῖς ἐργαστικαῖς τῶν χειρῶν κινήσεσι συνοδεύουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μεταγωγαὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐργαζομένην χεῖρα μέρους τοῦ σώματος (οἷον συνανύψωσις τοῦ κατὰ τὴν ἀνατεινομένην χεῖρα ἡμίσεος αὐτοῦ, πειρωμένων ἡμῶν ἐφικέσθαι πραγμάτων ὑψηλὰ ὄντων, μεταγροφὴ τοῦ πρὸς τῇ ἐργαζομένῃ χειρὶ ἡμίσεος τοῦ σώματος ἡμῶν περὶ τὸ ἕτερον ἐπὶ καταλήψει παντοίων ἀντικειμένων, καὶ πολλὰ ἄλλα), ἑπόμενον ἦν προτιμηθῆναι ὁρμεμφύτως ἀνέκαθεν πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν τὴν πρὸς τῷ ἧττον βαρεῖ καὶ εὐμετακινητοτέρῳ ἡμίσει τοῦ σώματος χεῖρα. Τίς ὁ μὴ ἐννοῶν, ὅτι, ἐὰν δύο ἐπιμήκεις ἀνισοβαρεῖς κύλινδροι (π. χ., ὁ μὲν σιδηροῦς, ὁ δὲ ξύλινος) νοηθῶσι συνημμένοι κατὰ μῆκος ἀλλήλοις, πολλῷ εὐχερεστέρα ἔσται ἡ περιστροφὴ τοῦ ἧττον βαρέος περὶ τὸν ἕτερον, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, καθὼς καὶ ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἔλασσον βάρος ἔχοντος ἢ τοῦ μεῖζον;

Τούτων προεικασθέντων, ὑπελείπετο ἡ τῇ λυδίᾳ λίθῳ τῆς πειραματικῆς παρατηρήσεως δοκιμασία τῆς εἰκασίας ἡμῶν ταύτης, ἵνα δειχθῇ εἰ εἶχεν ὀρθῶς καὶ ἦν ἄρα ἀναγραπτέα ὡς πεπιστωμένη ἀλήθεια ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἐπιστήμης, ἤ, τοὐναντίον, εἰ ἦν ἀναλήθης καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλειπτέα. Πρὸς τὴν πειραματικὴν ταύτην δοκιμασίαν ἐμηχανησάμεθα ἴδιον στατικὸν ὄργανον, ἐπιτήδειον πρὸς στάθμησιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τοιουτοτρόπως, ὥστε μανθάνομεν (ἐπὶ ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου) τὴν καθ' ὁλκὴν διαφορὰν ἑκατέρου τῶν κατὰ μῆκος ἡμίσεων αὐτοῦ.

Παρατρέχοντες ἐνταῦθα τὴν περιγραφὴν τοῦ σταθμητικοῦ τούτου μηχανήματος, περὶ οὗ ἔσται ἡμῖν ἐν ἑτέρῳ, κυρίως φυσιολογικῷ, ἔργῳ ὁ λόγος (1), ἀρκούμεθα προστιθέντες ἐνταῦθα

(1) Ἵνα παράσχωμεν ἀπὸ τοῦδε τοῖς διακριβουμένοις τὰ περὶ τὸν ἄνθρωπον φυσιολογούμενα τὸν χρειώδη ὅρον πρὸς πειραματικὴν ἐπεξέτασιν τῶν εἰρημένων ἡμῖν, ἔγνωμεν παραθέσθαι ἐν τοσούτῳ ἐνθάδε τήν τε

τὸ δι' αὐτοῦ ἐπιτευχθὲν καθολικὸν πόρισμα. Σταθμήσαντες τὰ σώματα δεκατεσσάρων ἀνθρώπων (ὧν οἱ ἓξ Ἕλληνες, οἱ τρεῖς Ἀρμένιοι, οἱ δύο Ὀθωμανοὶ καὶ οἱ τρεῖς Ἰουδαῖοι), εὕρομεν σταθερῶς ἐπὶ πάντων τούτων, ὅτι τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ σώματος ἦν βαρύτερον τοῦ δεξιοῦ. Ὁ ἐκ τῶν δεκατεσσάρων δὲ τούτων σταθμήσεων περιγενόμενος μέσος ὅρος ἐστὶ διὰ μὲν τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ σώματος 41563 γαλλικὰ γράμμια (Grammes), ἢ τεσσαράκοντα, περίπου, γαλλικὰ χιλιογράμμια (Kilogrammes), διὰ δὲ τὸ δεξιὸν 12500 γράμμια, ἢ τριάκοντα ἑπτά, περίπου, χιλιογράμμια. Ὥστε τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ σώματος τῶν ἀποσταθμηθέντων δεκατεσσάρων ἀνθρώπων εὑρέθη βαρύτερον τοῦ δεξιοῦ, ἡ δὲ διαφορὰ τῶν ὁλκῶν αὐτῶν οὐχὶ μικρά, ἤτοι τρία, περίπου, χιλιογράμμια (1).

Οὕτω, λοιπόν, ἀνευρέθη ὁ ἀληθής, νομίζομεν, καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς τοιούτοις ἰσχυροτέρας τῶν ἀποδείξεων, τῆς πειραματικῆς, τεκμηριωθεὶς λόγος, δι' ὃν ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς, τοῖς τε εὐπολιτεύτοις καὶ τοῖς ἀγρίοις, προτετίμηται ἐν τῇ χρήσει ἡ δεξιὰ τῶν χειρῶν, τῆς ἐπαριστερότητος οὔσης σπανίας ἐξαιρέσεως.

Διὰ τὸν ἄρτι ἐκτεθέντα λόγον δύναταί τις, βεβαίως, ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἰκάσῃ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ῥαχιτικῆς διαστροφῆς τῆς σπονδυλικῆς στήλης γίνεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ τοῦ σώματος ὕφεσις καὶ ἡ ἐπίκαμψις τῆς ῥάχεως ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν πλευρόν, ἅτε, ὡς ἀπεδείχθη, βαρύτερον, τὸ δὲ κατὰ τὸ κύτος τοῦ θώρακος κύφωμα ἐνίσταται ἐν τοῖς δεξιοῖς. Ἐξ ἑπτὰ ὑβῶν, διαστρόφων τὴν σπονδυλικὴν στήλην ἐκ ῥαχίτιδος, οὓς ἔσχομεν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν ἐξ ὅτου ἤγαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς εἰκασίας ἡμῶν ἡ πειραματικὴ δοκιμασία, οἱ ἓξ εἶχον τὸ μὲν ὕβωμα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὴν δὲ καμπὴν ἐπὶ θάτερα, ἑνὸς δὲ καὶ μόνου ἦν τὸ σῶμα ἐπὶ τὰ δεξιὰ κεκλιμένον, τὸ δὲ ὕβωμα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς.

Πρὸς ἐπαρκεστέραν ὅμως βάσανον τῆς ὅσον ἐπὶ τῇ ἴξει τῆς ῥαχιτικῆς διαστροφῆς τοῦ σώματος εἰκασίας ἡμῶν καὶ ὁριστικὴν αὐτῆς ἐκτίμησιν εὐκταία ἐστὶν ἡ περαιτέρω κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐξακολούθησις τῶν παρατηρήσεων, ἣν καὶ μάλιστα ἱκετευτικῶς ἐξαιτούμεθα καὶ εὐελπιστοῦμεν ἀπεκδεχόμεθα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἰδίως μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ταῦτα παρεκβατικώτερον ἐνείραντες, ἐπάνειμεν ἐπὶ τὴν κυρίαν τοῦ λόγου ὑπόθεσιν.

Τὴν πρώτην νύξιν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς φυσιολογικῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ φθεγκτικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις καθίδρυται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐνδέχεται ὅτι ἔσχεν ὁ ἀρχηγέτης τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει φρενολογικῆς σχολῆς ἐκ τῆς ἐμπειρικῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἡ ἠχετικὴ ἀπόχρωσις τῆς φωνῆς ἑκάστου ἀνθρώπου ἔχει σχέσιν καὶ ἀναλογίαν πρὸς τὴν νοητικὴν αὐτοῦ ποιότητα. Ἄνθρωποι, οἷς ἐστὶ πεφεισμένως νενεμημένη ἡ νοητικότης, ἔχουσιν ἀβλιχρόν, νωθῆ καὶ ἄμουσον τὸν ἠχετικὸν τῆς φθέγξεως χαρακτῆρα, ἡ ἀδυνατοῦσι προσενεγκεῖν τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα τῶν φθόγγων, ἐν ᾧ οἱ ἄρτιοι τὴν διάνοιαν προΐενται, ὁτὲ μὲν μᾶλλον, ὁτὲ δὲ ἧττον εὐηχῆ καὶ εὔμουσον τὴν φωνήν. Πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον σχέσεως τῆς φθεγκτικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἠδύνατο νὰ ποδηγετήσῃ τὸν ὀξύνουν παρατηρητὴν καὶ τὸ, φυσιολογικῶς καὶ ψυχολογικῶς πολὺ τὸ διάφορον ἔχον, δεδομένον, ὅτι κατὰ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ ἐγκέφαλος οὔπω ἔχει συντετελεσμένην τὴν μορφολογικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, τὰ φωνητήρια ὅμως ὄργανα εἰσὶν ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα,—τὸ ὅτι, λέγομεν, κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην μόνον φυσιολογικῶς ἁπλοῦς καὶ διὰ τοῦτο εὐπροφέρτους φθόγγους δύναται ἵνα προφέρῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐχὶ δὲ καὶ πολυσυνθέτους. Τὸ ἀναμφισβήτητον δεδομένον, ὅτι τῆς προέσεως μόνων τῶν φυσιολογικῶς ἁπλῶν καὶ διὰ τοῦτο εὐπροφέρτων φθόγγων ἐστὶ δεκτικὸς ὁ ἐν ταπεινῇ ἔτι βαθμίδι τῆς ἐγκεφαλικῆς ἀναπτύξεως ὢν ἄνθρωπος,—τὸ δεδομένον, λέγομεν, τοῦτο ἔχει καὶ ἑτέραν σημασίαν, ἡμῖν πρὸ πάντων τοῖς Ἕλλησι διαφέρουσαν, ἅτε δήπου ἐπιθυμοῦσιν ἐπαγαγεῖν, πρὸς τοῖς φιλολογικοῖς καὶ ἱστορικοῖς (1), καὶ φυσιολογικὰ τεκμήρια περὶ τοῦ ὅτι ἡμεῖς διεκρατήσαμεν, ἀπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν ἐν τῇ διαδοχῇ τῶν γενεῶν παραδοθεῖσαν ἡμῖν, τὴν γνησίαν προφορὰν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ὅτι ὁ Ὅμηρος, π. χ., ἐπρόφερεν ὡς καὶ ἡμεῖς τὸ «βελέεσι βεβλήαται» καὶ τὸ «βεβλημένος βουβῶνα», καὶ ὁ Εὐριπίδης τὸ «βεβαρβάρωσαι ἐν βαρβάροις», ὁ δὲ Ἡσίοδος οὐκ ἐπρόφερεν ὡς οἱ ἐρασμίζοντες τῶν ἑλληνιστῶν

«Καὶ δόμεν ὡς κεν δῷ καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
» Καὶ δότῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν»,

(Ἔργ. κ. ἡμ. 352—353)

ἀλλ' ὡς ἡμεῖς· καὶ ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν διέστελλον καλῶς καὶ κατὰ προφορὰν τὸ «ἔθνος» ἀπὸ τοῦ «ἔτνος», καὶ τὸ «ἔθος» ἀπὸ τοῦ «ἔτος», καὶ τὸ «κριταὶ» ἀπὸ τοῦ κριθαὶ» καὶ τὸ «σθένω» ἀπὸ τοῦ «στένω», καὶ τὸ «θὶς» ἀπὸ τοῦ «τίς».

Ἐξετάζοντες τοὺς φθόγγους Β, Δ καὶ Θ ἐν καθαρῶς φυσιολογικῇ ἐπόψει, εὑρίσκομεν, ὅτι ἡ μὲν πρόεσις αὐτῶν κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν διασωθέντα προφορικὸν τρόπον χρήζει πολλῷ πολυπλοκωτέρας μυϊκῆς ἐνεργείας ἢ ἡ κατὰ τὸν παρὰ τοῖς περὶ τὸν Ἔρασμον ἑλληνισταῖς ἐν χρήσει πρὸς ἀπαγγελίαν ἑκάστου τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Θεωροῦντες τὸ λεχθὲν μείζονος ἀναπτύξεως ἄξιον, ἐκτίθεμεν διὰ πλειόνων τὰ περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἡμέτερον προφορικὸν τρόπον πρὸς ἀπαγγελίαν τοῦ γράμματος Β ἀπαιτεῖται

α) νὰ καθελκύσωμεν τὴν κάτω σιαγόνα, ἀλλ' οὕτω συμμεμετρημένως καὶ τοσοῦτον μόνον, ὅσου δεῖ ἵνα ἡ τοῦ κάτω χείλους ἄνω ἐπιφάνεια ἀχθῇ εἰς τὸ αὐτὸ ὁριζόντειον πεδίον, ἐν ᾧ καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος τομέων. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτων ἀνάγκη νὰ συστείλωμεν *κατὰ τὸ προσῆκον μέτρον, καὶ οὔτε πλέον οὐδ' ἔλασσον* τοῦ δέοντος, τοὺς ἑξῆς μῦς·

1) τὸ μυῶδες πλάτυσμα (subcutaneus colli)·

2, 3) τοὺς δύο διφυεῖς τῆς κατωτέρας σιαγόνος (digastrici maxillae inferioris)·

4, 5) τοὺς δύο ζυλοϋοειδείους (styloioidei)·

6, 7) τοὺς δύο λοξοὺς σιαγονικοὺς (myloioidei) καὶ

8, 9) τοὺς δύο στενοὺς γενυοειδείους (genioidei)·

β) νὰ διατείνωμεν πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ κατώτερον χεῖλος *οὕτω συμμεμετρημένως*, ὥστε τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος τομέων ἀχθῆναι πρὸς τὸ αὐτὸ κάθετον πεδίον· ἵνα δὲ κατορθώσωμεν τοῦτο δέον συστεῖλαι

περιγραφὴν καὶ τὸ ἀπείκασμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζυγοστάθμου. Τοῦτο συνέστηκεν ἐκ ξυλίνου πλαισίου (Α, Β, Γ, Δ ἐν τῷ παρακειμένῳ ἀπεικονίσματι), τῆς πλάστιγγος (ἢ τοῦ περιβάθρου), ἧς τὸ μὲν μῆκος γαλ. μέτ. 1, 70, τὸ δὲ πλάτος 57, τὸ δὲ πάχος 05, καὶ ἐκ Πιοειδοῦς, ἐπίσης ξυλίνου, κιλλίβαντος, οὗ αἱ μὲν στηλίδες (Ε, Ζ. Η. Θ) ἔχουσιν ὕψος 1, 45, τὸ δὲ ζύγωθρον ἢ μεσόδμιον (Η, Ε) καὶ ὁ ὑποκείμενος συνοχεὺς (Ι, Κ) μῆκος 1, 75, τὰ δὲ ποδία, (Λ, Μ. Ν, Ξ) μῆκος ἀρκοῦν, ὥσπερ καὶ πάντα τὰ μέρη τὰς ἄλλας διαμέτρους τοιαύτας, ὥστε εἶναι ἀρκούντως σθεναρὰ πρὸς βάστασιν τῶν σταθμιζομένων ἀνθρώπων. Ἵρτηται δὲ ἡ πλάστιγξ ἀπὸ τοῦ ζυγώθρου διὰ τῶν στατηρίων (ο, ο, ο· Π, Π, Π) ὃν τρόπον διασημαίνει τὸ παρεγκείμενον ἔξεικόνισμα. Ἵνα δὲ μὴ περισφάλληται ἡ πλάστιγξ κατὰ τὴν περὶ αὐτὴν περίβασιν τοῦ σταθμιζομένου ἀνθρώπου, εἰσὶν ὑποτετμένα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς πλάστιγγος κατὰ τὴν τῆς περισφάλσεως ἴξιν (διήκοντα ἑκάτερον ἀπὸ τῆς μεσότητος ἑκατέρας τῶν στενῶν τοῦ πλαισίου πλευρῶν μέχρι τῆς μεσότητος τοῦ συνοχέως) ἀρκούντως κραταιὰ ἁλύσια (Ρ, Ρ· Σ, Σ). Γίνεται δὲ ἡ ζάθμησις ἑκατέρου τῶν κατὰ μῆκος ἡμίσεων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καθεζομένου τοῦ ἀνθρώπου περιβάδην ἢ ἱππαστὶ περὶ τὸ πρὸς τοῖς στατηρίοις μέρος τῆς πλάστιγγος, ὥσπερ ἐμφαίνεται καὶ ἐν τῇ παρεγκειμένῃ εἰκονογραφίᾳ.

(1) Ἐπαναλαβόντες ἐξ ὅτου προηνέχθη τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο τὴν συγκριτικὴν διὰ τοῦ σταθμοῦ ἐξέτασιν ἐπὶ ἐννέα ἄλλων ἀνθρώπων (ὧν οἱ πέντε Ἕλληνες, οἱ δὲ τέσσαρες Ἀρμένιοι), εὕρομεν τοὺς ἑξῆς στατικοὺς ὅρους (οἱ ἀριθμοὶ τῶν σταθμικῶν μονάδων σημαίνουσιν ἀγοραίας ὀκκάδας, ὧν ἑκάστης, ὡς γνωστόν, $\frac{312\frac{1}{2}}{400}$ = ἑνὶ γαλλικῷ χιλιογραμμίῳ).

	Δεξιά·	ἀριστερά·	διαφ. (πλέον ἐ. τ. ἀριστ.).	ἔθνος ἀνθρ.	ἡλικία ἀνθρ.
Α′.	28	30	2	Ἕ.	28 ἐ.
Β′.	33,130	36,100	2,270	Ἕ.	32.
Γ′.	33,26	38	4,374	Ἀ.	44.
Δ′.	28	30,30	2,30	Ἕ.	26.
Ε′.	33,70	35,100	2,30	Ἕ.	51.
Ϛ′.	27,200	29,300	2,100	Ἀ.	29.
Ζ′.	34	28,40	4,40	Ἀ.	40.
Η′.	33	36	3	Ἀ.	60.
Θ′.	35,200	38	2,200	Ἕ.	34.
μέσος ὅρος	31,40	34,240	3,200		

(1) Ὅρα κυρίως τὰ ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἐν τῷ «Περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» συγγράμματι αὐτοῦ (ἐν σελ. 35—62, 77—88, 129—132, 143—159, 165—170) φιλολογηθέντα.

10, 11) ἀμφοτέρους τοὺς καθελκυστῆρας τοῦ κατωτέρου χείλους (depressores labii inferioris)·

γ′) νὰ διαθέσωμεν οὕτω τὴν γλῶσσαν, ὥστε εἶναι τὸ μὲν ἄκρον αὐτῆς κεκαμμένον πρὸς τὰ κάτω, αὐτὴν δὲ μετηγμένην πρὸς τῷ δαπέδῳ τοῦ κοίλου τοῦ στόματος· ἵνα δ' ἐφικώμεθα τούτων δέον νὰ συστείλωμεν

12, 13) τοὺς δύο γενυογλωσσικοὺς (genioglossi) καὶ

14) τὸν γλωσσικὸν (lingualis)·

δ′) τούτων πάντων παρασκευασθέντων, ὑπολείπεται ἔτι νὰ ἐκβιάσωμεν τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος ἐναπειλημμένον πνεῦμα ἵνα γίνηται ἡ τοῦ φθόγγου πρόεσις· πρὸς τοῦτο δὲ δέον συστεῖλαι πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἐκπνευστικὴν συστολὴν τοῦ κύτους τοῦ θώρακος μῦς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τῶν μυῶν τούτων συνέργεια ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν πρόεσιν παντὸς φθόγγου, ἑπομένως καὶ πρὸς τὴν καθ' οἱονδήποτε τρόπον γινομένην προφορὰν τοῦ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος γράμματος, διὰ τοῦτο παραλείπεται ἡ συναρίθμησις αὐτῶν ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς περὶ τῆς τῶν λοιπῶν γραμμάτων προφορᾶς λεχθησομένοις·

ε) δέον, ἐν ᾗ στιγμῇ προϊέμεθα τὸν φθόγγον, νὰ καθελκύσωμεν αὖθις τὴν κάτω σιαγόνα, συστέλλοντες πάλιν τοὺς τὴν καθέλκυσιν αὐτῆς ἐργαζομένους ἐννέα μῦς.

Πρὸς ἀπαγγελίαν, λοιπόν, τοῦ γράμματος B κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας προφορικὸν τρόπον ἀπαιτεῖται ἡ συνέργεια *δεκατεσσάρων μυῶν, εἴκοσι δὲ καὶ τρεῖς μυϊκαὶ συστολαί.*

Ἵνα δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα τῆς ἑλληνικῆς ἀλφαβήτου προφερθῇ κατὰ τὸν παρὰ τοῖς ἐρασμίζουσιν ἑλληνισταῖς ἐν χρήσει προφορικὸν τρόπον οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται ἤ, συμμεμυκότων τῶν χειλέων, ἐκβιασθῆναι τὸ ἐν τῷ κοίλῳ αὐτοῦ ἐνειργμένον πνεῦμα, κατὰ δὲ τὴν πρόεσιν τοῦ φθόγγου καθελκυσθῆναι τὴν κάτω σιαγόνα· πρὸς ταῦτα δὲ ἀπαιτεῖται ἡ συνέργεια *ἐννέα μόνων μυῶν.*

Ἴδωμεν ὅπως ἔχουσι *κατὰ φυσιολογίαν* καὶ τὰ καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων, καθ' οὓς προφέρεται τὸ γράμμα Δ, τόν τε ἐν τοῖς στόμασι τῶν Ἑλλήνων ἡμῶν εἰθισμένον καὶ τὸν παρὰ τοῖς περὶ τὸν Ἔρασμον ἐν χρήσει.

Ὡς μὲν ἡμεῖς προφέρομεν τὸ γράμμα τοῦτο, χρήζομεν πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν αὐτοῦ τῆς συνεργείας *ἕνδεκα μυῶν*, ὧν οἱ ἐννέα μεθιστῶνται δὶς εἰς συστολήν, τουτέστιν εἰσὶν *εἴκοσιν αἱ μυϊκαὶ συστολαί*, αἱ τὸν φθόγγον Δ (ἑλληνοτρόπως προφερομένου τοῦ γράμματος) συμπαράγουσαι, ἤτοι

α) δέον νὰ διανοίξωμεν ὅσον ἀρκεῖ τὸ στόμα, καθελκύοντες τὴν κάτω σιαγόνα *τοσοῦτον μόνον*, ὥστε νὰ διαστῶσιν οἱ τῆς ἄνω σιαγόνος τομεῖς ἀπὸ τῶν τῆς κάτω *τοσοῦτον*, *ὅσον δεῖ πρὸς διάληψιν τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης.* Ἵνα δ' ἐφικώμεθα τούτου δέον νὰ συστείλωμεν τὸ μυῶδες πλάτυσμα, τοὺς δύο διφυεῖς τῆς κάτω σιαγόνος, τοὺς δύο στυλοϋοειδείους, τοὺς δύο λοξοὺς σιαγονικοὺς καὶ τοὺς δύο στενοὺς γενυοειδείους·

β′) ἀνάγκη νὰ προσελκύσωμεν τὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ μεταξὺ τῶν μικρὸν διεστηκότων ὀδόντων χασματίου *οὕτω συμμετρημένως καὶ τοσοῦτον* μόνον, ὥστε τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης ἐφάψασθαι τῆς ὀξύτητος τῶν ἄνω τομέων, οὕτω δὲ τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος ἐναπειλημμένον πνεῦμα, ὅταν ἐκβιασθῇ, διαπνεῦσαι ὑπὲρ τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος τομέων καὶ παραγαγεῖν οὕτω τὸν ἰδιάζοντα ἐκεῖνον ἠχετικὸν τύπον· τὴν σύμμετρον δὲ ταύτην τῆς γλώσσης προέλκυσιν ἐργάζονται ἀμφότεροι οἱ γενυογλωσσικοὶ μῦς·

γ′) δέον, προσέτι, νὰ ἐκβιάσωμεν τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος ἀπειργμένον πνεῦμα, συστέλλοντες τὸ τοῦ θώρακος κύτος·

δ′) ἀπαιτεῖται νὰ καθελκύσωμεν αὖθις τὴν κάτω σιαγόνα ἐν ᾗ στιγμῇ προϊέμεθα τὸ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ στόματος πνεῦμα. Ὥστε συστέλλομεν καὶ πάλιν τοὺς τὴν καθέλκυσιν τῆς κάτω σιαγόνος ἐργαζομένους *ἐννέα μῦς.*

Πρὸς τὴν προφοράν, λοιπόν, τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἑλληνικοῦ γράμματος κατὰ τὸν ἡμέτερον τοῦ προφέρειν αὐτὸ τρόπον χρήζομεν τῆς συνεργείας *εἴκοσι μυῶν*, ἅ, συνυπολογιζομένης καὶ τῆς δευτέρας ἑκάστου τῶν μυῶν τούτων συστολῆς, *εἰκοσιδύο μυϊκῶν συστολῶν.*

Πρὸς δὲ τὴν κατὰ τοὺς ἐρασμίζοντας ἀπαγγελίαν τοῦ αὐτοῦ γράμματος οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται, ἤ, ἐρειδομένου τοῦ ἄκρου τῆς γλώσσης ἐφ' ἅπασαν τὴν πρὸς τοῖς φατνίοις χώραν τῆς ὑπερῴας, ἐκβιασθῆναι τὸ ἀπειλημμένον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς γλώσσης πνεῦμα, καταχθῆναι δὲ ἅμα τὴν κάτω σιαγόνα· πρὸς τὴν λίαν ἁπλῆν ταύτην ἐργασίαν συστέλλονται *δέκα καὶ μόνοι μῦς*, τουτέστιν ὁ τὴν γλῶσσαν βραχύνων, ἅμα δὲ καὶ κάμπτων τὸ ἄκρον αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπίσω, ἤτοι ὁ ἀνώτερος ἐπιμήκης γλωσσικὸς (linqualis longitudinalis superior) καὶ οἱ τὴν κάτω σιαγόνα

διανοίγοντες *ἐννέα μῦς*· δηλονότι ἀπαιτοῦνται *ἕνδεκα μόναι μυϊκαὶ συστολαί.*

Τοῦ δὲ Θ ἡ καθ' ἡμᾶς μὲν προφορὰ μεθίστησι τοσούτους εἰς ἐνέργειαν μῦς, ὅσους καὶ ἡ τοῦ Δ, χρήζουσα καὶ αὐτὴ *εἴκοσι καὶ δύο μυϊκῶν συστολῶν*, ἐν ᾧ ἡ κατὰ τὸν προφορικὸν τρόπον, τὸν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς τῷ Ἐράσμῳ ὁμόφροσι τῶν ξένων ἑλληνιστῶν (=T), παραπλησία οὖσα καὶ φυσιολογικῶς συγγενὴς τῇ τοῦ γράμματος D (ἀμφότεροι γὰρ οἱ φθόγγοι [D, T] εἰσὶ *γλωσσοϋπερῴοι προσθιοτρόφερτοι· articulatio linguopalatinalis prior* vel *anterior* [1]), ἐστὶ καὶ φυσιολογικῶς ὅσον ἡ ἐκείνου ἁπλῆ καὶ ὀλιγόπλοκος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται τὸ ἀναμφισβήτητον φυσιολογικὸν συμπέρασμα τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον προφορὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων B, Δ καὶ Θ δεῖται πολυπλοκωτέρας μυϊκῆς ἐνεργείας, ἅτε καὶ τῆς συστολῆς πολλῷ πλειόνων μυῶν χρήζουσα, καὶ συμμετρήσεως καὶ ἀκριβείας ἐν ταῖς συστολαῖς ταύταις προσαπαιτοῦσα, πρὸς ἣν χρειώδης ἐστὶν ἀνάπτυξίς τις τῆς διανοίας καὶ λογικότης. Διὰ τοῦτο, οὔπω συντελεσθείσης τῆς τοῦ ἐγκεφάλου ἀναπτύξεως, ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος προενεγκεῖν τοὺς φθόγγους τούτους· διὰ τοῦτο καὶ οὐδέποτε ἐκ τοῦ στόματος τῶν βρεφῶν ἀκούομεν αὐτούς. Οὐ μόνον δὲ διὰ τὸ συμμεμετρημένον καὶ ἀκριβὲς ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα ἀγωγῇ τῶν πρὸς τὴν ἀποτέλεσιν τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτῶν φθόγγου χρησίμων ἀνατομικῶν στοιχείων ἀδυνατεῖ τὸ βρέφος, ἅτε μήπω ἀνεπτυγμένον τὸν ἐγκέφαλον, νὰ προενέγκῃ καθ' ἡμᾶς τὰ περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος γράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐλλείπει ἔτι ἑνὸς τῶν πρὸς τὴν προφορὰν αὐτῶν συνεργούντων ἀνατομικῶν μορίων· ἔστι δὲ τοῦτο οἱ ὀδόντες, ἅτε συνεργούντων πρὸς μὲν τὸν φθόγγον B ἰδίως τοῦ κατωτέρου χείλους καὶ τῶν τῆς ἄνω σιαγόνος *τομέων* (articulatio infralabio-supradentalis), πρὸς δὲ τὸν δ τῆς γλώσσης καὶ πάλιν τῶν ἄνω τομέων (articul. supradento-linqualis). Τοὐναντίον δὲ διὰ τὸ φυσιολογικῶς ἁπλοῦν καὶ ὀλιγόπλοκον τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς τῶν γραμμάτων τούτων οὐ μόνον καὶ τὰ βρέφη αὐτὰ ἄριστα δύνανται νὰ προφέρωσιν αὐτὰ ὁμοίως (τάτα, τατά, bουά, bρρρ [«βρῦν», κατ' *Ἀριστοφ., Νεφέλ.* 13647, bαbά, bεbέ, dαdά, dεdέ), ἀλλὰ καὶ τῶν λογικοῦ ἀμοιρούντων ζώων τινὰ δύνανται νὰ ῥηγνύωσι φωνὴν ὁμοιόρθογγον τῇ κατ' Ἔρασμον προφορᾷ τοῦ γράμματος b.

Προσθετέον ἔτι, ὅτι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ φθόγγοι οἱ φυσιολογικῶς συγγενεῖς τῷ b, τουτέστιν οἱ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειλέων, ἤ, ὡς ὀνομάζονται ἐν τῇ φυσιολογικῇ φθογγολογίᾳ (1), οἱ διχειλικοὶ ἢ ἀμφιχειλοπρόφερτοι (bilabiales), δηλονότι ὁ Π, τὸ ἐν τῇ προέσει τοῦ b διὰ τῆς παρατεταμένης δονήσεως ἀμφοτέρων τῶν χειλέων παραγόμενον βρύλλημα, ἡ γρυλλισμοειδὴς φωνή, ἡ ἐμφερὴς τῇ προφορᾷ τοῦ ἀγγλικοῦ W (doobblju) καὶ ὁ μυγμὸς ὁ παραγόμενος συμμεκυκότων τῶν χειλέων καὶ εἰσβιαζομένου σὺν ῥύμῃ τοῦ πνεύματος εἰς τὸ τῆς ῥινὸς κοῖλον,—ταῦτα, λέγομεν, τὰ φυσιολογικῶς ἀδελφὰ τοῦ φθόγγου b φωνήματα ἔχουσι γλωσσικῶς τε καὶ αἰσθητικῶς ὡς ἑξῆς. Ἡ διὰ τοῦ κραδασμοῦ τῶν χειλέων κατὰ τὴν τοῦ φθόγγου b πρόεσιν παραγομένη βρυλληματώδης ἠχή, ὁ φθόγγος Π, καὶ ὁ γρυλληματικὸς φθόγγος W εἰσὶ φυσιολογικῶς μὲν τοσοῦτον στοιχειώδεις, ὥστε τὴν μὲν βρυλληματώδη φωνὴν προΐενται καὶ αὐτὰ τὰ βρέφη, αἰτοῦντα πιεῖν(2), ἔτι δὲ οἱ ἵπποι, αἱ ἡμίονοι καὶ οἱ ὄνοι ῥηγνύουσιν αὐτήν, ἐκβιάζοντες σὺν ῥύμῃ τὸ πνεῦμα τῶν μυκτήρων καὶ τοῦ χάσματος τῶν χειλέων, κραδαινομένων, ὡς ὅταν, π. χ., λυπῇ τι κνῆθον αὐτῶν τὴν ῥῖνα. Τὸν δὲ φθόγγον Π πρωϊαίτατα προφέρουσι τὰ νήπια, εἰς ὧν τοὺς πρώτους κλαυθμηρισμοὺς διακρίνεται καὶ τὸ γρυλληματῶδες W, ὅπερ καθωραΐζει καὶ τὸν γρυλλισμὸν τῶν δελφακίων. Αἰσθητικῶς δὲ θεωρουμένων τῶν φωνῶν τούτων, δυνάμεθα, βεβαίως, εἰπεῖν, ὅτι εἰσὶν ἥκιστα ἐπαγωγοὶ καὶ παντάπασιν ἀνάξιοι τοῦ ἀνθρωπίνου στόματος καὶ ὠτός. Διὸ καὶ χρῶνται μιᾷ ἐξ αὐτῶν (τῇ βρυλληματώδει bρρρ) οἱ ὀρεωκόμοι, οἱ ὀνηλάται καὶ οἱ ἁμαξεῖς, ἀφιέντες αὐτὴν ὅταν θέλωσι νὰ ἐπίσχωσι τῆς πορείας τὰ ὑποζύγια αὐτῶν. Ἐνδικώτατα δὲ εἴρηκε περὶ τῆς φωνῆς ταύτης ὁ de Bois-Reymond, ὅτι «τὸ σύμφωνον τοῦ-

---

[1] Ὅρα «*Kadmus* oder *allgemeine Alphabetik vom physialischen, physiologischen* und *graphischen Standpunkt* von F. H. *du Bois-Reymond*, Berlin, 1862», σελ. 215.

(1) «*Kadmus* κτλ», σελ. 206—231.

(2) Καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐσήμαινον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἡμέτερα νήπια, ὅτι ἤθελον νὰ πίωσιν· ὁ Ἀριστοφάνης εἰσάγει ἐν ταῖς «Νεφέλαις» (1381) τὸν Στρεψιάδην λέγοντα

«αἰσθανόμενός σου, πάντα τραυλίζοντος, ὅτι νοοίης· »εἰ μὲν βρῦν εἶποις, ἐγὼ γνοὺς ἂν πιεῖν ἐπέσχον».

» το ἤθελεν εἶσθαι τοσοῦτον δύσχρηστον ἐν » ταῖς λέξεσιν, ὥστε ἐν οὐδεμιᾷ γλώσσῃ, ὅσον » τραχύφθογγος κἂν ὑπετίθετο, ἠδύνατό τις » εἰκάσαι, ὅτι ἐστὶν ἐν χρήσει ὁ φθόγγος οὗ» τος» (1). Προεικάζοντι ταῦτα τῷ εἰρημένῳ φυσιολόγῳ ἦν, βεβαίως, ἀδύνατον προϊδεῖν, ὅτι ἤθελον, οὐδὲν ἧττον, εὑρεθῇ ποτε ἀνθρώπινα ὄντα, ἅπερ νὰ διαψεύσωσι τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ τοσοῦτον δυσηχεῖς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ῥηγνύντα φωνάς. Καὶ ὅμως εὑρέθησαν· οἱ μέλανες, μικρόσωμοι καὶ εἰδεχθέστατοι κάτοικοι μιᾶς νήσου ἐκ τῶν νέων Ἑβουδῶν (Hebriden) χρῶνται γλώσσῃ, ἥν, ὑπερβαίνουσαν καὶ αὐτὰς τὰς τραχυφθογγοτάτας κατὰ τὸ δύσηχον, χαρακτηρίζει ὁ εἰρημένος συγκραδασμὸς τῶν χειλέων. Παράδειγμα· εἷς τῶν ἠδυγλώσσων ἐκείνων ἀγρίων ἔφερε τὸ χάριεν ὄνομα *Mambrrrrrrum*, ἕτερος δέ τις *Bonombrrrrruai*.

Ὁ δὲ μυγμός, ὁ παραγόμενος διὰ τῆς εἰσβιάσεως τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ κοίλου τῆς ῥινός, συμμεμυκότων τῶν χειλέων, ἐςὶ φυσιολογικῶς τοσοῦτον ἀρχοειδὴς καὶ στοιχειώδης, ὥστε, καθ' ἣν ποιεῖται ὁ de Bois-Reymond ὀρθὴν παρατήρησιν (2) καὶ τὰ παιδία αὐτὰ μύζουσιν οὕτως ἐν ταῖς πρώταις αὐτῶν πρὸς τὸ φθέγγεσθαι ἀποπείραις.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι ὁ παρὰ τοῖς ἐρασμίζουσι τὴν προφορὰν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν χρήσει προφορικὸς τρόπος, ὅσον ἐπὶ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ἔχει πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ὡς ἡ ἁπλῆ ἢ ἡ διὰ τεσσάρων βάδισις πρὸς τὴν μάλιστα τεχνήεσσαν σκηνικὴν ἢ σχοινοβατικὴν ὄρχησιν. Καὶ τοῦτο μὲν ἐστὶ τὸ φυσιολογικὸν δεδομένον, μηδεμιᾶς δεκτικὸν ἀντιῤῥήσεως· ἡ περαιτέρω δ' ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ἐστὶν ἔργον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος γλωσσολόγων κεκλημένων ἀποφανθῆναι *εἰ πιθανόν, ὅτι ἔθνος τι, ἐκπίπτον τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀκμῆς καὶ ἀναβαρβαρούμενον, καθίστησιν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ ἀντὶ τῶν φυσιολογικῶς ἀπλῶν φθογγικῶν στοιχείων ἄλλα πολυπλοκωτέρας μυϊκῆς ἐνεργείας πρὸς παραγωγὴν αὐτῶν δεόμενα.*

Δυστυχῶς οὐκ ἔστι δυνατὸν καθυποβληθῆναι εἰς πειραματικὴν βάσανον τοιαῦτα ἀπορήματα· ἐὰν ὅμως ἠδυνάμεθα ἀνερευνᾶν καὶ τὰ ἐθνολογικὰ ζητήματα διὰ τῆς πειραματικῆς μεθόδου, πειρώμενοι διὰ τῶν ἐθνῶν ὡς διὰ τῶν λαγιδέων καὶ τῶν βατράχων, ἠθέλομεν προτιμήσει πρὸς τοιοῦτον διαβασανισμὸν ὑψηλότερα ἐθνολογικὰ ζητήματα. Λίαν περίεργον ἤθελεν εἶσθαι τότε, π. χ., εἴ τις ἐγκαθεῖργεν οἱονδήποτε τῶν νῦν ἐπὶ πολιτισμῷ καὶ ἰσχύϊ διακρινομένων ἐθνῶν ὡς ὑπὸ πειραματικὸν κώδωνα ὑπὸ τὸν ἀμφικαλύψαντα ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀδιάπνευστον σιδηροῦν πνιγέα, πλήρη τοῦ ἀναιρετικοῦ ἀερίου τῆς βαρβαρότητος καὶ στέγοντα τῆς ἐπιστήμης τὸ φῶς, ἐνέλλειπε δ' αὐτὸ οὕτως ἐγκαθειργμένον ἐφ' ὅσον χρόνον διήγαγεν ἐν τῇ ὄντως ἀτλήτῳ ταύτῃ καταστάσει καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὅσον μεγάλη κἂν φαίνηται νῦν ἡ ζωτικότης αὐτοῦ, θὰ ἀπέθνησκε, βεβαίως, διὰ παντός, ἐν ᾧ τὸ ἑλληνικὸν διετήρησεν ἀκέραια, εἰ καί πως ἀβληχρότερον λειτουργούμενα, πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνολογικῆς αὐτοῦ ζωῆς, ἀνακτᾶται δὲ προϊόντι τῷ χρόνῳ τὴν πάλαι εὐεξίαν αὐτοῦ, ἀναπνέον αὖθις τὸ ζείδωρον ἐκεῖνο πνεῦμα, οὗ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἦν ἀπεστερημένον, θαλπόμενον δὲ πάλιν καὶ φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς τῆς ἐπιστήμης.

Π. ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΣΗΣ
ἰατρός.

(1) Ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 207, 208.
(2) Ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 207, 208.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΝΕΑΗΜΕΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

(Τῇ 30 Ἀπριλίου 1872).

Κυρίαι καὶ κύριοι!

Ἡ τὰ μάλα κολακευτικὴ ἐπιείκεια, μεθ' ἧς ἠκροάσθητε, κατὰ τὴν περυσινὴν τοῦ ἡμετέρου Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπέτειον πανήγυριν, τοῦ ἥκιστα ἀνταξίου αὐτῆς καὶ κατὰ πάντα ἀτελοῦς «Ὑπατίας ἐγκωμίου,» μὲ ἐνεθάῤῥυνεν εἰς τὸ νὰ καθυποβάλω καὶ ἐφέτος τῇ πεφωτισμένῃ ἡμῶν κρίσει, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δημοσίου διαλέξεως, βραχεῖαν μέν, ἀλλὰ καὶ ὅσον οἷόν τε περιληπτικὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν Ἰωάνναν Γρέϋ. Εὐελπιςῶν δὲ ὅτι αἱ πρός με φιλικαὶ ὑμῶν διαθέσεις ὑφίστανται ἀκμαῖαι, διαβεβαιῶ τὸ φιλόμουσον ἀκροατήριόν μου περὶ τῆς σταθερότητος τῶν πρὸς αὐτὸ εὐγνωμόνων αἰσθημάτων μου, ἐν ἐμοὶ δι' ἀνεξιτήλων ἐντυπωθέντων χαρακτήρων ὑπὸ τῆς φιλόφρονος ὑποδοχῆς, δι' ἧς ἐτιμήθη ἡ διὰ τῶν ἀδεξίων μου χειρῶν παρουσιασθεῖσα αὐτῷ Ἀλεξανδρινὴ φιλόσοφός τε καὶ μάρτυς. Αὕτη δὲ καὶ σήμερον μεσιτεύει δι' ἐμοῦ, ὅπως εὐμενῶς, ὡς ἐκείνην, ὑποδεχθῆτε καὶ τὴν ἔνδοξον τῆς Ἀγγλίας βασίλισσαν, παραβλέποντες καὶ πάλιν τὴν προφανῆ ἀσθένειαν καὶ τὸ ὑπερβολικὸν θάῤῥος τοῦ σφόδρα τολμητίου αὐτῶν παρ' ὑμῖν εἰσηγητοῦ. Καὶ ἀληθὲς μέν ἐςιν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο, καθὸ ξένον, δὲν δικαιοῦται νὰ προξενήσῃ ταῖς ὑμετέραις ἀκοαῖς τὴν τέρψιν ἐκείνην καὶ ἡδονήν, τὴν ὁποίαν ἐπάγει ὄνομα καθαρῶς Ἑλληνικόν, ἀλλ' οὐχ ἧττον φέρει μεθ' ἑαυτοῦ πλείστας ὅσας ἀναμνήσεις, δυναμένας νὰ ἐφελκύσωσι τὴν μετ' ἐνδιαφέροντος προσοχὴν ὁμογενοῦς ἀκροατηρίου. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο νὰ ἀνακαλέσητε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν, ὅτι ἡ περικλεής, ὡραία καὶ δύστηνος αὕτη τῆς Ἀγγλίας ἐννεαήμερος βασιλίς, γεννηθεῖσα ἐν πλήρει δεκάτῳ ἕκτῳ αἰῶνι, καθ' ὃν μεγάλη καὶ ἐνθουσιώδης ἠγέρθη πρὸς τὴν παιδείαν ἅμιλλα, κρατίστη ἀνεδείχθη πασῶν τῶν ἐπισημοτέρων τῆς ἐποχῆς γυναικῶν, τῶν φημιζομένων ἐπὶ εὐγενεῖ ἀγωγῇ καὶ σπανίᾳ πολυμαθείᾳ, καὶ ὅτι, πλὴν τῶν λοιπῶν αὐτῆς καὶ ποικίλων γνώσεων, οὕτως ἐξεπαιδεύθη καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, ὥστε πρωΐμως κατέστη ἱκανὴ νὰ ἀντιλαμβάνηται τῶν ἀπροσιτωτέρων θησαυρῶν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Γυνὴ λοιπὸν ἀλλόφυλος, ἥτις ἐν τρυφερωτάτῃ νεότητι ἠννόει καὶ ἐθαύμαζε τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν θείων ἡμῶν προγόνων, καὶ ἐγίνωσκε κατὰ συνέπειαν τὸν ἐπὶ τῆς γῆς κύριον προορισμὸν τοῦ γυναικείου φύλου, δικαιοῦται, νομίζω, νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ ἡμετέρου θαυμασμοῦ, νὰ ἐμπνεύσῃ δὲ καὶ εἰς ἐμὲ τὴν τόλμην, μεθ' ἧς προβαίνω εἰς τὴν σκιαγραφίαν τῆς κατὰ πάντα συμπαθητικῆς αὐτῆς εἰκόνος, ὀφειλομένην εἰς αὐθεντικὰ καὶ σπουδαῖα ἀγγλικὰ κείμενα, ἐξ ὧν ἀρκούντως ἐπωφελήθη ἡ ἐμὴ ἄτεχνος γραφὶς τῇ προθύμῳ συμπράξει φίλου ἐθελήμονος καὶ κατόχου τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

Τοῦ θρόνου τῆς κραταιᾶς Ἀγγλίας τὰς βαθμίδας ἀνέβη δεκαοκταετής, τῇ 22ῃ Ἀπριλίου 1509, Ἑβδικος ὁ Η'ος, ὅστις, ἕνεκα τῶν πρὸς τὰς ἐξ αὐτοῦ γυναῖκας ὠμοτήτων αὐτοῦ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν μυθιστορικὸν βαρῶνον «Κυανοπώγωνα» (Barbe-Bleue). Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναῤῥήσεώς του φιλήδονος εἰς ἄκρον καὶ εὐωχίαις ἔκδοτος ὅλος γενόμενος ὁ νέος ἡγεμών, ἀνεπαισθήτως τέλειος ἀπέβη τύραννος, λίαν ὠμὰ καὶ τραγικὰ παραστήσας δράματα κατὰ τὸ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα. Ἀλλ' ἀποστρέψωμεν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὰς ὠμότητας τοῦ αἱμοχαροῦς τούτου βασιλέως, καὶ ἴδωμεν τὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ἄμεσον ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὰ τῆς καταγωγῆς τῆς ἐνδόξου ἡρωΐδος ἡμῶν.

Ὁ Ἑβδικος Η'ος, ἀποβιώσας τῷ 1547, ἐγκατέλιπε τρία τέκνα, τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τῆς ἐξ Ἀῤῥαγωνίας Αἰκατερίνης, τὴν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τῆς Ἄννης Βολεΐνου, ἀμφοτέρας νόθους ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐπισήμως κηρυχθείσας, καὶ ἀκολούθως ὑπ' αὐτοῦ πάλιν ἡγεμονίδας ἐπονομασθείσας, καὶ τὸν Ἐδουάρδον, υἱὸν τῆς Ἰωάννης Σεϋμούρου. Προαισθανθεὶς δὲ τὸν θάνατόν του, ἔγραψε διαθήκην, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας ἔμελλε νὰ καθέξῃ ὁ Ἐδουάρδος, ἐν ἐλλείψει δὲ τούτου, ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ Μαρία, καὶ ἐν ἐλλείψει ταύτης, ἡ δευτερογενὴς Ἐλισάβετ, ἐν ἐλλείψει δὲ καὶ τῶν τριῶν τέκνων του καὶ γνησίων αὐτῶν κληρονόμων, ἡ Françoise de Suffolk, μαρκεσία de Dorset, πρωτότοκος θυγάτηρ τῆς νεωτέρας ἀδελφῆς του Μαρίας, τῆς συζευχθείσης τὸν Κάρολον Beaudon, δοῦκα de Suffolk, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς συζύγου καὶ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΒ'ου. Ταύτης τῆς τοῦ Ἑβδίκου Η'ου ἀδελφιδῆς καὶ τοῦ Ἐδουάρδου Ϛου ἐξαδέλφης, ἥτις συνεζεύχθη τὸν λόρδον Γρεϋ, προσλαβόντα καὶ τὸν τοῦ δουκὸς de Suffolk τίτλον, πρωτότοκος ὑπῆρξε θυγάτηρ ἡ ἡμετέρα ἡρωΐς.

Ἀνηγορεύθη λοιπὸν βασιλεύς, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐδουάρδος Ϛ'ος, ὁ πρωτότοκος τοῦ ἀποβιώσαντος Ἑβδίκου υἱός· ἦτο δὲ ἐννεαετής, καὶ ἡ τοῦ Κράτους διοίκησις ἀνετέθη εἰς δέκα καὶ ἓξ συμβούλους, διορισθέντας διὰ τῆς διαθήκης τοῦ πατρός του. Πάντες οἱ Ἄγγλοι ἱστορικοὶ συμφωνοῦσιν ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν ἀγαθῶν τάσεων καὶ σπανίων, προτερημάτων τοῦ Ἐδουάρδου Ϛ'ου, οὗτινος αἱ ἀρεταὶ τὰς μεγαλητέρας παρεῖχον ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον, κατέστησαν δὲ τὸν νέον τοῦτον ἡγεμόνα τὸ ἀντικείμενον τῶν τρυφερωτέρων τοῦ λαοῦ αἰσθημάτων. Ἀναγνωρίζουσιν αὐτῷ χαρακτῆρα ἥπιον καὶ διαθέσεις εὐγενεῖς, μεγάλην ῥοπὴν εἰς τὴν μάθησιν, ἐνταυτῷ δὲ καὶ εἰς τὴν ταχεῖαν διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων, ἀγχίνοιαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, κρίσιν πάνυ πεφωτισμένην καὶ ἄπειρον εὐθυδι-

κίαν. Καὶ ἀληθὲς μέν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ αὐτοῦ καὶ αἱ κατὰ τὸν αἰῶνα ἐν ᾧ ἔζη ἐπιπολάζουσαι ἰδέαι ἐνέσπειρον αὐτῷ ζῆλον θρησκευτικὸν ὑπερβολικόν, καὶ δυνάμενον νὰ παρεκκλίνῃ μέχρι διωγμοῦ κατὰ πεποιθήσεων ἐναντίων ἐκείναις, ἃς ἐνθέρμως ἐπρέσβευεν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν διαμαρτυρομένων ἀνήκων νέαν ἀναμόρφωσιν, δὲν ἤθελέ ποτε καταστῇ σφόδρα ἐπίφοβος, καὶ μακροβιώτερος ἐὰν ἦτο, διότι, ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ ἐπιφανὴς ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος ἄγγλος Δαυΐδ Hume, αἱ τῶν διαμαρτυρομένων προλήψεις ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς τῶν λατίνων ὑπὸ τοῦ Κλήρου διηυθύνοντο καὶ διετρέφοντο. Ἡ σωματικὴ ὅμως κατάσασις τοῦ νέου βασιλέως, κληρονομήσαντος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ μητρός, τῆς Ἰωάννης Σεϋμούρου, τὴν φθίσιν, ἥτις ἔμελλε τόσον πρωΐμως νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ ἀνθρώπου κατοικίαν, ἐξήσκει ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ δηλητηριώδη ἐπιρροήν, ἧς τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα ἦσαν ἡ νέκρωσις καὶ ἡ ἐν οὐ δέοντι εὐπιστία. Τὴν ἐκ τῆς θρυπτικῆς καὶ ἀνιλεοῦς ταύτης ἀσθενείας προκύπτουσαν διάθεσιν ἦτο ἀδύνατον, ἐν καιροῖς τοσούτῳ κρισίμοις, καθ' οὓς οὐδὲν ὑπῆρχε συνηθέστερον τῶν ἐρίδων καὶ τῶν παθῶν, νὰ μὴ ἐκκαρπωθῶσιν οἱ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἀγγλίας προεξάρχοντες, πρὸς ἐπιτυχίαν κυημάτων τῆς φιλοδοξίας των. Καὶ δὴ τοῦτο ἐπεχειρίσθη μετὰ μεγάλης ἐπιδεξιότητος ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἰωάννου Dudley, κόμητος de Warnick, δουκὸς de Northumberland.

Ὁ δοὺξ de Northumberland ἦτο μέγας ἀρχιναύαρχος τῆς Ἀγγλίας καὶ μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ κυβερνῶντος τὸ Κράτος ἀντὶ τοῦ βασιλέως, ἀνηλίκου ἔτι ὄντος· φιλόδοξος δὲ εἰς ἄκρον καὶ δι' ἐξόχου νοῦ περοικισμένος, διενοήθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν παντοδύναμον τοῦ Ἐδουάρδου θεῖον καὶ προστάτην τοῦ βασιλείου δοῦκα de Sommerset, καὶ ἔτι ἰσχυρότερος τούτου, εἰ δυνατόν, νὰ γείνῃ, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη διὰ τῆς εἰς θάνατον τοῦ ἀντιπάλου τούτου καταδίκης. Τότε ὁ Northumblerland, βλέπων τὰ σχέδια αὐτοῦ κατευοδούμενα ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν, μεγάλην δὲ καὶ ἀπεριόριστον ἀποκτήσας ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ νέου μονάρχου καὶ τὰ πάντα ἀνὰ χεῖρας κρατῶν, καὶ τοὺς πάντας δεσπόσας, ἑαυτοῦ μόνον δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστῇ κύριος, ἀλλ' ὅλος παραδοθεὶς εἰς τὴν ἀκόρεστον φιλοδοξίαν του ἐτόλμησε νὰ ἀτενίσῃ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας, τὸ ὁποῖον ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐφελκύσῃ ἐπὶ κεφαλῆς ἀνηκούσης τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ. Ἐνδόμυχον δὲ τρέφων πεποίθησιν, ὅτι ἡ νέα θρησκευτικὴ ἀναμόρφωσις συνέφερε τῇ πατρίδι, ἵνα ὁριστικῶς ἀντικαταστήσῃ τὸν λατινισμόν, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν ταύτης τῆς δοξασίας συγκεντρῶν πᾶσας τὰς ἐνεργείας του, καὶ πάσῃ χρώμενος τῇ πολιτικῇ ἐμπειρίᾳ, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει, καὶ ταῖς ἐξαιρετικαῖς πάνυ διανοητικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἐπεχείρησε τῆς ἀδυνάτου νὰ ἐπωφεληθῇ διαθέσεως τοῦ Ἐδουάρδου.

Καὶ δὴ ὁ ἔνθερμος διαμαρτυρόμενος καὶ φιλόδοξος δοὺξ παρέστησε τῷ νεαρῷ ἡγεμόνι, ὅτι αἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφαί, Μαρία καὶ Ἐλισάβετ, εἶχον κηρυχθεῖ νόθοι ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου· ὅτι ποτὲ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος δὲν θέλει συγκατατεθῇ, ὅπως ἀναβῶσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καίτοι ὡς κληρονόμοι τοῦ στέμματος ἀναφερόμεναι ἐν τῇ τοῦ Ἑρρίκου Η'ου διαθήκῃ, νόθοι βασίλισσαι· ὅτι ἡ μεγάλη αὐτοῦ θεία Μαργαρίτα, βασιλὶς τῆς Σκωτίας, μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, ἀπεκληρώθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τεθνεῶτος μονάρχου, ἄλλως τε δὲ καὶ παρὰ τοῦ νόμου ὡς ξένη ἀποκλείεται τῆς διαδοχῆς· ὅτι ἐὰν ἡ Μαρία, ἡ μεγαλητέρα αὐτοῦ ἀδελφὴ καὶ τῆς λατινόφρονος ἐξ Ἀῤῥαγωνίας Αἰκατερίνης λατινοφρονεστάτη θυγάτηρ, διεδέχετό ποτε τὴν βασιλείαν, βεβαίως ἤθελεν ἐπέλθει ἡ κατάργησις τῆς νεοσυστάτου διαμαρτυρομένης θρησκείας, ἡ καθαίρεσις τῶν νόμων, τῶν ψηφισθέντων ὑπὲρ τῆς ἀναμορφώσεως, ἡ ἀποκατάστασις ἐκ νέου τῆς κυριαρχίας τῆς Ῥώμης καὶ τῶν σφετερισμῶν αὐτῆς· ὅτι, ἀποκλειομένης τῆς πρώτης ἀδελφῆς, καθὸ νόθου, ἐπάναγκες ἦτο νὰ ἀποκλεισθῇ καὶ ἡ δευτέρα, διότι καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἄλλοτε, ὡς ἡ Μαρία, νόθος ἐκηρύχθη ὑπό τε τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς πατρὸς καὶ βασιλέως Ἑρρίκου Η'ου· ὅτι κατὰ συνέπειαν ἡ μόνη δικαία, νόμιμος καὶ συμφέρουσα λύσις τοῦ διαδοχικοῦ ζητήματος ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀναγνώρισις ὡς διαδόχου τῆς δουκίσης de Suffolk, πρωτοτόκου τῆς πρώην βασιλίδος τῆς Γαλλίας θυγατρὸς καὶ ἐξαδέλφης αὐτοῦ· καὶ ὅτι, ταύτης παραιτουμένης τῶν ἀναμφισβητήτων δικαιωμάτων της ὑπὲρ τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς Ἰωάννης Γρεϋ, δέον ἵνα κηρυχθῇ διὰ βασιλικῶν πινακίδων διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἰωάννα. Ἦτο δὲ αὕτη, ὡς θέλομεν κατωτέρω λεπτομερέστερον ἐκθέσει, νύμφη ἐπὶ υἱῷ τοῦ δουκὸς καὶ κατὰ πάντα ἀξία τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα βαθεῖαν ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν τῷ νέῳ βασιλεῖ, ὅστις, ἔνθερμος καὶ

εἰλικρινὴς ζηλωτὴς τῆς διαμαρτυρομένης θρησκείας, ἐθεώρει ἀληθῶς καταστρεπτικὴν διὰ τὴν νέαν καὶ πεφιλημένην αὐτῷ ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάῤῥησιν τῆς Μαρίας· ἀδιαφόρως δὲ πρὸς τὴν Ἐλισάβετ διακείμενος, ὑπερηγάπα τὴν ἐξαδέλφην του καὶ τὴν ὁμήλικα αὐτῷ καὶ συνανατραφεῖσαν θυγατέρα της Ἰωάνναν. Δι' ὃ καὶ αἰσθανθεὶς τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, διέταξε τὴν ἔκδοσιν τῶν ὑπὸ τοῦ δουκὸς de Northumberland ἐπιμόνως καὶ ἀδιαλείπτως αἰτουμένων βασιλικῶν πινακίδων, αἵτινες προσυπεγράφησαν ὑπό τε τῶν ἀνωτέρων τοῦ δικαστικοῦ κλάδου λειτουργῶν καὶ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν συμβούλων τῆς ἀντιβασιλείας. Καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀπωλέσθη πᾶσα ἐλπὶς σωτηρίας, καὶ ὁ δυστυχὴς Ἐδουάρδος ἤγγιζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ βραχυτάτου βίου αὐτοῦ. Ἀφεθεὶς δὲ κατὰ κακήν του μοῖραν εἰς τὴν διάκρισιν ἀγύρτιδος καὶ ἀμαθοῦς γυναικός, τὴν ἐμπειρικὴν μετερχομένης ἰατρικὴν καὶ τὸν ἀσθενοῦντα νὰ σώσῃ ἀναιδῶς ὑπισχνουμένης, ὑπὸ μακρᾶς κατεβλήθη καὶ ὀδυνηρᾶς ἀγωνίας. Βαθμηδὸν ἡ γλῶσσα αὐτοῦ περιεπλέχθη, ἡ ἀναπνοὴ κατέστη δυσχερής, ὁ σφιγμὸς ἠλαττώθη, αἱ κνῆμαι ἐξωγκώθησαν, τὸ πρόσωπον ἐπελιδνώθη, καὶ πλεῖστα ὅσα ἕτερα ἐπίσης σοβαρὰ συμπτώματα ἀνεφάνησαν, προμηνύοντα τὸ τέλος σκληρόν, ἀναπόφευκτον καὶ προσεχές. Τὴν δ' 6ην Ἰουλίου 1553 περὶ τὴν 9ην ὥραν τῆς ἑσπέρας, ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον, πλήρης χριστιανικῶν αἰσθημάτων καὶ πίστεως εἰς τὴν νεοσύστατον ἐκκλησίαν, ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Ἐδουάρδος Ϛ'ος, κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἕβδομον τῆς βασιλείας του, ἐγκαταλιπὼν τὸν θρόνον τῆς Ἀγγλίας ἔρμαιον ἀντιθέτων ἀπαιτήσεων, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐρυθράνωσι τὰς βαθμίδας αὐτοῦ διὰ τοῦ ἄγνοῦ καὶ εὐγενοῦς αἵματος τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος.

Ἀλλά, πρὶν ἢ ἀκροασθῆτε τῆς ἀφηγήσεως τῶν σπουδαιοτάτων συμβάντων, τῶν ἀμέσως ἐπακολουθησάντων τὸν πρόωρον τοῦτον θάνατον, ἀνατρέξατε νοερῶς, κυρίαι καὶ κύριοι, πρὸς στιγμήν, εἰς τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῆς Ἰωάννης Γρεϋ. Ἡ ἕξοχος αὕτη γυνή, ἥτις τοσαύτην περιποιεῖ τιμὴν εἰς τε τὸ μεγαλεπήβολον αὐτῆς ἔθνος καὶ εἰς ἅπαν ἐν γένει τὸ ἐράσμιον γυναικεῖον φῦλον, ἐγεννήθη ἐν Βραγδάτῃ, κατοικητηρίῳ τοῦ δουκὸς de Suffolk, ἔτει 1537ῳ ἐκ βασιλέων ἕλκουσα τὸ γένος· διότι δύο τῶν ἐκ μητρὸς προγόνων αὐτῆς ἐχρημάτισαν, ἡ μὲν σύζυγος τοῦ Ἐδουάρδου Δ'ου, ἡ δέ, ὡς ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, θυγάτηρ τοῦ Ἑρρίκου Ζ'ου καὶ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΒ'ου. Βιογράφος τις ἄγγλος, Edmund Lodge ὀνομαζόμενος, ἀποκαλεῖ αὐτὴν «θαυμάσιον ὂν πλῆρες ἐπικτήτων τε καὶ φυσικῶν προτερημάτων, ἀθωότητος ἔμπλεον καὶ γλυκύτητος χαρακτῆρος καὶ τρόπων, θῦμα δὲ τρομερᾶς καὶ παρ' ἀξίαν δυστυχίας». Καὶ ἀληθῶς ἡ ἱστορία τῆς παιδικῆς ἡλικίας της εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ μυθώδης, ἤθελε δὲ εἶσθαι καὶ πάντη ἀπίστευτος, ἐὰν τὰ περὶ αὐτῆς λεγόμενα δὲν ἐλάμβανον κῦρος αὐθεντικὸν ἐκ τῶν μαρτυριῶν ἐπισήμων συγχρόνων, ὧν ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἀκρίβεια, παρὰ πάντων ἀναγνωριζόμεναι τῶν μεταγενεστέρων, οὐδὲ τὴν παραμικροτέραν δύνανται νὰ παρέξωσιν ὑπόνοιαν προμελετητημένης ὑπερβολῆς. Ἡ ἀνατροφὴ τῆς θαυμασίας παιδὸς ἐγένετο κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ δεκάτῳ ἕκτῳ αἰῶνι σύστημα, καθ' ὃ ἡ πολυμάθεια δὲν ἦτο ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῆς κοινῶς νομιζομένης σοβαρωτέρας μερίδος τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο ἐπίσης ὡς ὁ πολυτιμότερος στολισμὸς καὶ τὸ εὐγενέστερον ἐγκαλλώπισμα τῆς οὐχ ἧττον σοβαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλα θελκτικωτέρας ἄλλης μερίδος. Πρῶτος μετὰ τὴν μητέρα, τὴν ἀνεκτίμητον ταύτην παντὸς ἀνθρώπου εὐεργέτιδα, παιδαγωγὸς αὐτῆς καὶ διδάσκαλος ὑπῆρξε διαμαρτυρόμενός τις ἱερεὺς ὀνόματι Ἰωάννης Aglmar, ὅστις ἐξεπλήρου παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης καθήκοντα ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς δουκικῆς ταύτης οἰκίας, καὶ ὅστις ἀκολούθως διωρίσθη ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ. Πρὸς τὸν διακεκριμένον τοῦτον ἄνδρα ἔτρεφεν ἡ Ἰωάννα αἰσθήματα βαθέως σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ὅλως υἱϊκῆς, αἰσθήματα ὑπολήψεως καὶ φιλίας, ἀφοσιώσεως καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης, ἅτινα οὐκ ὀλίγον βεβαίως συνετέλεσαν εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ βάσιμον ἐκμάθησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀόκνως καὶ φιλοστόργως διδαχθέντων.

Πόσον δὲ ἠγάπα τὴν σπουδὴν καὶ ἤξευρε νὰ ἐπωφελῆται αὐτῆς ἀρκούντως, καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἑπομένου ἀνεκδότου, ὅπερ ἀναφέρει ἐν τῷ περιφημοτέρῳ αὐτοῦ συγγράμματι, τῷ ἐπιγραφομένῳ «ὁ δημοδιδάσκαλος» (the schoolmaster), σοφὸς καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα καὶ καλλιεπὴς τῆς Ἀγγλίας λατινιστής, παιδαγωγὸς δὲ καὶ γραμματεὺς χρηματίσας βασιλέων τε καὶ βασιλισσῶν, ὁ περιώνυμος Roger Ascham. Ὁ ἄγγλος οὗτος συγγραφεὺς λέγει, ὅτι μεταβὰς μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων

τῆς Ἰωάννης, εὗρε πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ συνδιασκεδάζοντας μετὰ πολυαρίθμων συγγενῶν καὶ φίλων κατὰ τὸ προσκείμενον ἄλσος πρὸς κυνηγεσίαν· ἐρωτήσας δὲ διατί καὶ ἡ Ἰωάννα δὲν συνεμερίζετο τῆς οἰκογενειακῆς διασκεδάσεως, καὶ ποῦ εὑρίσκετο πληροφορηθείς, μετέβη ἀμέσως εἰς τὸ ὑποδειχθὲν ἰδιαίτερον αὐτῆς σπουδαστήριον, ἔνθα εὗρεν αὐτὴν ὅλην τῇ μελέτῃ καὶ τῇ ἐξ αὐτῆς προερχομένῃ ἡδονῇ παραδεδομένην, καὶ ἀνὰ χεῖρας κρατοῦσαν μεγαλόσχημον καὶ ἐκ χρήσεως συνεχοῦς πεπαλαιωμένην βίβλον. Ὢ πόσον θέλει σπαραχθῇ ἡ Ἑλληνικὴ ὑμῶν καρδία, ὅταν ἀκούσητε τὸν τίτλον τοῦ θείου ἀριστουργήματος, ὅπερ κατέθελγε τὴν Ἀγγλίδα παρθένον! Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ἀθάνατον φιλολογίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἐν ᾗ κατέχει θέσιν ἐκ τῶν πρωτίστων καὶ ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσομένων ὑψηλῶν ἰδεῶν, καὶ ἕνεκα τοῦ περικοσμοῦντος αὐτὰς ἐναρμονίου γλωσσικοῦ καλύμματος. Ἡ Ἰωάννα, προαισθανομένη ἴσως τὸ προσεγγίζον πρόωρον τέλος της, καὶ παρηγορίαν ἀναζητοῦσα ἐν λόγοις περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀνεγίνωσκε μετὰ προσηλώσεως, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνος! Ἀποτεινόμενος εἰς ἀκροατήριον, ἐν ᾧ πλειονοψηφεῖ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, οὐδόλως θεωρῶ ἐπάναγκες νὰ ἐπιφέρω μακρὰς ἐπὶ τούτου παρατηρήσεις, καὶ βέβαιός εἰμι, ὅτι κατ' ἀξίαν ἐξετιμήθη ἤδη ὑφ ὑμῶν ἡ ὑπὸ τοσούτῳ ὑψηλῆς συνδιαλέξεως εὐφραινομένη νεᾶνις. Κατενοήσατε τὴν τάσιν τοῦ πνεύματος αὐτῆς, καὶ οὐδὲν ἐν τῷ μέλλοντι μέγα καὶ ἀπροσδόκητον γεγονὸς δύναται νὰ φανῇ ὑμῖν ἀνώτερον τοιαύτης ἡγεμονίδος τοῦ διανοητικοῦ κόσμου, καὶ χάριτας ἀποδίδετε αὐτῇ, ὅτι εἴδετε ἀνταναλωμένην ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὴν ὑμετέραν πεποίθησιν περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους ἐκείνου, εἰς ὃ ἀνῆκεν ὁ Πλάτων, μεγαλείου ἐφ' ᾧ ἐκείνη τε καὶ ὑμεῖς δικαίως σεμνύνεσθε, διότι ὑπερπηδῆσαν καὶ αὐτὰ τὰ ὅρια τοῦ ἐθνισμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον κατέστη μεγαλεῖον κοσμοπολιτικόν. Ὁ Ascham ἐκφράσας τῇ Ἰωάννῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀπορίαν, πῶς μένει μόνη, καθ' ὃν καιρὸν οἱ ἄλλοι διασκεδάζουσιν, ἔλαβεν ἀμέσως τὴν ἑπομένην ἀπάντησιν, ἥτις καὶ αὐτολεξεὶ παρ' αὐτοῦ ἀναφέρεται ἐν τῷ προῤῥηθέντι πονήματι. «Ὅλαι αἱ κατὰ τὸ ἄλσος κυνηγεσίαι αὐτῶν εἰσὶ δι' ἐμὲ μάταιαι ἡδοναὶ συγκρινόμεναι μετὰ τῆς ἡδονῆς, ἣν αἰσθάνομαι, ἀναγινώσκουσα τὸν Πλάτωνα· οὗτοι δὲ οἱ καλοὶ καὶ ἁπλοῖ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουσι τὰς ἀληθεῖς ἡδονάς». «Καὶ πῶς κατώρθωσας, προσέθετο ὁ Ascham, νὰ συλλάβῃς τοιαύτην ἀληθῆ ἰδέαν τῆς ἡδονῆς, οἵαν καὶ ἄνδρες εὐάριθμοι μόλις ἀπέκτησαν;» Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις· « ὁ Θεὸς εὐδοκήσας μοὶ ἐδωρήσατο εὐφυεῖς καὶ αὐστηροὺς γονεῖς, διδάσκαλον δὲ καλὸν κἀγαθόν· εἰς αὐτοὺς καὶ μάλιστα εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ὀφείλω τὰ πάντα». Ἡ μετριόφρων, ταπεινὴ καὶ ἁπλοϊκὴ αὕτη ἀπόκρισις ὑπερεπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Ascham· καὶ δικαίως, διότι ἐμφαίνει καρδίαν ἔμπλεων ἁγνῶν αἰσθημάτων, διότι ἡ εὐγνωμοσύνη τὸ ὡραιότερόν ἐστι κόσμημα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, διότι εἰς οὐδὲν τὰ γράμματα, ἂν μὴ συντελῶσιν εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν, διότι ἡ ταπεινοφροσύνη τοῖς ἰσχυροῖς μάλιστα ἁρμόζει, καὶ κατὰ συνέπειαν τῇ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀδυναμίας παντοδυνάμῳ τοῦ ἀνδρὸς παραδυνάστι. Σώζεται δὲ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν Ἰωάνναν τοῦ Ascham ἐπιστολή, μία βεβαίως τῶν πολλῶν ἐπιστολῶν, ἃς τῇ ἀπηύθυνεν, ἐν ᾗ ἐκφράζει τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἣν εἶχε σχηματίσει περί τε τῆς ἐκτάκτου νοημοσύνης καὶ τῶν ποικίλων γνώσεων αὐτῆς, καὶ συνάμα τὴν παρακαλεῖ, ὅπως μὴ ἀρκεσθῇ ἀπαντῶσα μόνον πρὸς αὐτὸν Ἑλληνιστί, ἀλλὰ γράψῃ ἐπίσης καὶ πρός τινα τῶν φίλων του, τὸν πολυμαθῆ Ἰωάννην Sturmins, ὅστις ἕνεκα τῆς λατινικῆς αὐτοῦ καλλιεπείας ἐπωνομάσθη ὁ Κικέρων τῆς Γερμανίας, ἵνα ἔχῃ μάρτυρα ἀξιόπιστον τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς δεινότητος, ὅταν ἐπαινέσῃ αὐτὴν καὶ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ σοφοῦ τούτου φίλου. Ἀλλαχοῦ δὲ ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἰωάννης, ἐκφράζεται μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ· « οἱ ἔπαινοι, λέγει, οὓς ὁ Ἀριστοτέλης ἀπονέμει ταῖς γυναιξί, πληρέστατα ἐφαρμόζονται αὐτῇ· ἔχει συμπεριφορὰν ἀρίστην, φρόνησιν καὶ φιλοπονίαν, πάντα τὰ ἀγαθὰ προσόντα καὶ μεγάλα προτερήματα τοῦ γυναικείου φύλου ἄνευ τῶν ἀδυναμιῶν αὐτοῦ· ὁμιλεῖ τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν ὡς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν· γράφει δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ὀρθοεπείας καὶ τῆς χάριτος· πολλάκις συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ Ἑλληνιστί, Λατινιστὶ δὲ γράφει εἰς ὕφος νευρῶδες καὶ μετὰ μεγίστης αἰσθηματικότητος».

Ἕτερος τῶν τῆς Ἰωάννης συγχρόνων, ὁ Θωμᾶς Chalouer, οὐ μόνον ὑποστηρίζει πάσας τὰς τοῦ Ascham λεπτομερείας καὶ κρίσεις περὶ τῶν φιλολογικῶν αὐτῆς γνώσεων, ἀλλ' ἐπιπροστίθησι καὶ τὰς ἀκολούθους λίαν ἀξιοσημειώτους πληροφορίας· «ἐγνώριζε, λέγει, καλῶς τὴν Ἑβραϊκήν, Χαλδαϊκὴν καὶ Ἀραβικήν, διεκρίνετο δὲ προσέτι ἐπὶ τελειοποιήσει κατὰ πάντας τοὺς κλάδους τῆς γυναικείας ἀνατροφῆς· ἐκαλλιέργει τήν τε φωνητικὴν καὶ τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν μετὰ πλείστης ὅσης ἐπιτυχίας καὶ μεταδοτικῆς τέρψεως· ἦτο δὲ καὶ καλλιγραφίας κάτοχος καὶ σπανίας εἰς τὰ ἐργόχειρα ἐπιδεξιότητος· πρὸς τούτοις, καί τοι διὰ τοιούτων καὶ τοσούτων πεπροικισμένη προτερημάτων, διέπρεπεν ἐπὶ πραότητι, σεμνότητι, γλυκύτητι καὶ ταπεινοφροσύνῃ».

Ὁ Fuller, ὅστις ἔζη μίαν ἑκατονταετηρίδα μετὰ τὴν Ἰωάνναν, συνάπτων μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἀκριβείας τὰς μαρτυρίας πάντων τῶν γνωρισάντων καὶ σχετισθέντων αὐτῇ, λέγει ὅτι « εἶχε τὴν ἀθωότητα τῆς παιδικῆς, τὴν ὡραιότητα τῆς νεανικῆς, τὴν βασιμότητα τῆς μέσης καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς καθεστηκυίας ἡλικίας»· ἀνακεφαλαιῶν δὲ τὰς ἐπ' αὐτῆς πλήρεις θαυμασμοῦ ἰδέας του καὶ κρίσεις, ἐπιφέρει μετὰ συγκινήσεως τοὺς ἐπὶ τῆς ἱστορίας βασιζομένους καὶ λίαν εὐγλώττους τούτους λόγους, οἵτινες ἠδύναντο ἐπὶ τοῦ τάφου νὰ ἐγχαραχθῶσι τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος· «ἡγεμονὶς ἐκ γενετῆς, πεπαιδευμένη ὡς κληρικός, ἔζησεν ὡς ἁγία, καὶ ἀπέθανεν ὡς κακοῦργος, διὰ τὰ παραπτώματα τῶν συγγενῶν της.»

Ἐνδεκαετοῦς οὔσης τῆς Ἰωάννης, διελογίσθη, δι' ἴδια πολιτικὰ σχέδια, νὰ προετοιμάσῃ συνοικέσιον αὐτῆς μετὰ τοῦ νεαροῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Ϛ′ ὁ τούτου θεῖος ἐκ μητρός, Θωμᾶς Σεϋμούρου, ἀρχιναύαρχος τῆς Ἀγγλίας, ὅστις εἶχε συζευχθῇ τὴν ἐπιζήσασαν τοῦ Ἑρρίκου Η′. ἕκτην γυναῖκα, Αἰκατερίναν Πάῤῥη. Πρὸς ἀσφαλεστέραν δὲ ἐπιτυχίαν τούτου τοῦ σκοποῦ, κατέπεισε τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ὅπως τῇ ἐπιτρέψωσι νὰ μείνῃ ἐπί τινα χρόνον παρὰ τῇ συζύγῳ του, ἵνα συναντῶνται συνεχῶς τὰ δύο παιδία, καὶ ἐπαναλάβωσι τὰς στενὰς σχέσεις, αἵτινες συνέδεον αὐτὰ ἄλλοτε, καθὸ τὴν αὐτήν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἔχοντα ἡλικίαν καὶ νηπιόθεν συνανατραφέντα. Καὶ ὄντως ἐστάλη μέν, τῷ 1548, ἡ Ἰωάννα ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς γονέων παρὰ τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀποθανούσης, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, τῆς Αἰκατερίνης Πάῤῥη, ἐπανέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἔκτοτε οὐδεὶς ἐγένετο λόγος περὶ συνοικεσίου αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου.

Ἐπανακάμψασα ἡ Ἰωάννα παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτῆς, ἔζησεν ἐπί τινα ἔτη βίον ἥσυχον καὶ σχεδὸν ἔρημον, περὶ τὰς τῆς ἐκπαιδεύσεως φροντίδας ἀσχολουμένη, ὁποίας δὲ προετίμα διασκεδάσεις καὶ ἡδονὰς ἠκούσατε παρ' αὐτόπτου μάρτυρος, οὗ τινος ἡ ἀφήγησις πρὸ ὀλίγου ὑμῖν καθυπεβλήθη. Ἀκούσατε δὲ νῦν πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῆς καὶ ὁ Ἄγγλος ἱστορικὸς Froude, ὅστις ἐν τοσούτῳ δὲν διακρίνεται ἐπὶ εὐμενέσι διαθέσεσιν ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρομένων. «Ἡ Ἰωάννα, λέγει, πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ δουκὸς de Suffolk καὶ ὁμηλιξ τοῦ Ἐδουάρδου, εἶχεν ἀρετὰς καὶ προτερήματα κατ' οὐδὲν ἧττονα τῶν τοῦ βασιλέως, τὴν δὲ παιδείαν αὐτῆς, ἥτις ἦτο τοιαύτη, οἵα σπανίως ἐνήλικα περικοσμεῖ ἄνδρα, τοσοῦτον ἐπιχαρίτως καὶ μετριοφρόνως μετεχειρίζετο, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κατηγορηθῇ ἐπὶ σχολαστικότητι ἢ ὑπεροψίᾳ. Δεκαπενταετὴς οὖσα ἐσπούδαζε τὴν Ἑβραϊκήν, καὶ ἔγραφεν Ἑλληνιστί· δεκαεξαετὴς δὲ ἐκράτει ἀλληλογραφίαν λατινικὴν μετὰ τοῦ Bullinger. Πρὸς τούτοις, αἱ ποικίλαι αὐτῆς γνώσεις δὲν ἦσαν ἀνώτεραι τῶν φυσικῶν προτερημάτων καὶ τῆς σπανίας καλλονῆς καὶ ὡραιότητος, δι' ὧν ἦτο ὑπὸ τῆς δημιουργοῦ δυνάμεως ἐστολισμένη».

Ἡ περιώνυμος γαλλὶς φιλολόγος M. de Stael ἐπιφέρει ἐπίσης κρίσεις λίαν ὀρθὰς καὶ ἐνθουσιώδεις, στηριζομένας ἐπὶ τῶν προῤῥηθεισῶν ἀξιοπίστων ἱστορικῶν πηγῶν, περὶ τῆς Ἰωάννης, ἧς καὶ μεταφράζει μακρὰν πρὸς τὸν Aglmar ἐπιστολὴν εὔγλωττον καὶ σπουδαιοτάτην. Ἐπιτρέψατέ μοι, κυρίαι καὶ κύριοι, νὰ ἀναγνώσω ἐνώπιον ὑμῶν ἀποσπάσματά τινα μεταφράσεως ἀνταξίας τοιαύτης λαμπρᾶς ἐπιστολῆς, ἐξ ὧν θέλετε κατίδει τὴν ποιητικὴν φαντασίαν τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος καὶ τὰς ἐμβριθεῖς αὐτῆς καὶ μεγαλοφυεῖς σκέψεις περί τε τῶν ἀρχαίων καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων ἐπιῤῥοῆς τοῦ χριστιανισμοῦ.

« Hier notre ami Ascham vint me voir, et sa présence me causa un vif plaisir; elle reveilla dans mon esprit le souvenir des heures si douces et si fécondes que j'ai goûtées avec lui dans l' étude des anciens. Je voulais ne lui parler que de ces illustres morts dont les écrits m'ont ouvert une carrière de reflexions sans bornes . . . C' était un de ces jours de la fin de l'hiver qui annoncent le printemps: je ne sais si la belle saison elle-même aurait autant frappé mon imagination que ce pressentiment de son retour: les arbres tournaient leurs branches encore dé-

pouillées vers le soleil ; le gazon était déjà vert; quelques fleurs prématurées semblaient préluder par leur parfums à la mélodie de la nature quand elle reparaît dans toute sa magnificence.. Ascham et moi nous nous avançâmes sur le bord de la Tamise, et nous nous assîmes dans le bois, encore sans ombrage, que la verdure doit bientôt revêtir: les flots semblaient étinceler par le reflet des rayons du ciel; mais quoique ce spectacle fût brillant comme une fête, il y a toujours quelque chose de mélancolique dans le cours des ondes, et je défie de les contempler long-temps sans se livrer à ses rêveries dont le charme consiste surtout dans une sorte de détachement de nous-mêmes... Ascham, lui dis-je, vous savez avec quelles délices je lisais avec vous les philosophes et les poëtes de la Grèce et de Rome ; les beautés mâles de leur langage, l' énergie simple de leur âme resteront à jamais incomparables. La société, telle qu' elle est organisée de nos jours, a rempli la plupart des esprits de frivolités et de vanités, et l'on n' a pas honte de vivre sans réfléchir, sans chercher à connaître les merveilles du monde qui sont faites pour instruire l' homme par des symboles éclatants et durables. Les anciens l'emportent de beaucoup sur nous, parcequ' ils se sont faits eux-mêmes; mais ce que la révélation a mis dans l'âme du chrétien est plus grand que l'homme. Depuis l' idéal des arts jusqu' aux règles de la conduite, tout doit se rapporter à la foi réligieuse, et la vie n' a pour but que d' enseigner l' immortalité . . . Les anciens élevaient leur âme par la contemplation de leurs propres forces, les chrétiens ont un témoin, et c' est devant lui qu' il faut vivre et mourir; les anciens voulaient glorifier la nature humaine, les chrétiens ne se regardent que comme la manifestation de Dieu sur la terre; les anciens mettaient au premier rang des vertus la mort qui soustrait au pouvoir des oppresseurs, les chrétiens estiment davantage le dévouement qui nous soumet aux volontés de la Providence. L' activité et la patience ont leur temps tour à tour; il faut faire usage de sa volonté tant que l' on peut ainsi servir les autres et se perfectionner soi-même; mais lorsque la déstinée est pour ainsi dire face à face avec nous, notre courage consiste à l' attendre, et regarder le sort est plus fier que s' en détourner ... Le vrai trésor de la pensée comme de l' imagination, ce sont les rapports du cœur humain avec son créateur; là sont les pressentiments, là les oracles, là les prodiges, et tout ce que les anciens, . . . qui jouissent tellement de la faculté de penser, . . . ont cru voir dans la nature n' était qu' un reflet de ce qu' ils éprouvaient au dedans d'eux mêmes à leur insu. . . Fiers des forces intellectuelles de l' esprit humain, ils croient pouvoir évoquer une autre vie en eux-mêmes par l' énergie de la contemplation, . . . et l'âme du chrétien se concentre dans ses propres mystères. Aussi toute action extérieure lui parait plus terrestre que la résignation, . . . et . . . le sang des martyrs est un baume pour les blessures des infortunés!»

Τοιαύτη ἦτο ἡ Ἰωάννα, ὅτε ὁ δοὺξ de Northumberland ἔῤῥιψε τὰ βλέμματά του ἐπ' αὐτῆς, ὅπως τὴν μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον τῶν φιλοδόξων σκοπῶν του. Καὶ δὴ ἐζήτησε παρὰ τοῦ δουκὸς de Suffolk τὴν χεῖρά της διὰ τὸν τέταρτον αὐτοῦ υἱόν, τὸν λόρδον Guilfort Dudley, ὅστις καὶ συνεζεύχθη αὐτήν, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἐδουάρδος ς'. ἠσθένει βαρέως, καὶ ἐξησκεῖτο ἐπ' αὐτοῦ ἡ διηνεκὴς καὶ ἰσχυρὰ πίεσις, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, καὶ δι' ἧς ὁ παντοδύναμος Northumberland προσεπάθει νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀποκλήρωσιν τῆς Μαρίας καὶ τῆς Ἐλισάβετ ἐκ τῆς τοῦ θρόνου διαδοχῆς. Τὸ συνοικέσιον τοῦτο καὶ ἡ βασιλικὴ ἐπικύρωσις τῶν ἀμφιβόλων ἐπὶ τῆς βασιλείας δικαιωμάτων τῆς Ἰωάννης Γρεὺ ἔστεψαν τοὺς τιμαλφεστέρους πόθους τῆς φιλοδοξοτάτης διανοίας τοῦ παντοδυνάμου δουκός, ὅστις ἔβλεπε μετ' ἀνεκφράστου χαρᾶς τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας ἐρχόμενον εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαίας καὶ ἀσφαλοῦς ταχύτητος, μεθ' ἧς ἀφήρπαζεν αὐτὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως πρόωρος, ἴσως δὲ καὶ βεβιασμένος, ἀλλ'

ἀναμφίβολος θάνατος. Ἅμα δὲ τελεσθέντος τοῦ γάμου τούτου, ἡ Ἰωάννα Dudley, προφασιζομένη τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας της, ἀπῄτησε νὰ μένῃ μετὰ τοῦ συζύγου παρὰ τῇ μητρί, καὶ ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου. Ἀλλὰ διαδοθείσης τῆς εἰδήσεως, ὅτι ὁ δυσθανατῶν Ἐδουάρδος πνέει τὰ λοίσθια, τῇ ἐπεβλήθη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ, καὶ διαμένῃ ἐκεῖ, ἕως οὗ ὁ Ὕψιστος προσκαλέσῃ παρ' ἑαυτῷ τὸν βασιλέα, ἵνα τότε μεταβῇ ἀμέσως εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, καθὸ ὁρισθεῖσα διάδοχος τοῦ θρόνου. Καὶ οὐδόλως μὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους τούτους ἡ ἡμετέρα ἡρωΐς, οὓς ἐξέλαβεν ὡς παιδιᾶς χάριν λεχθέντας, ἀλλ' ἐνδοῦσα εἰς τὰς ἐπιμόνους προτροπὰς τῆς πενθερᾶς αὐτῆς δουκίσσης de Northumberland, μετέβη πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκός, τῇ 9 Ἰουλίου, καὶ ἐκεῖθεν ἀμέσως εἰς Sion House, ἔνθα προσεκλήθη, ἵνα λάβῃ δῆθεν ἐντολήν τινα παρὰ τοῦ βασιλέως, οὗ τινος τὸν πρὸ τριῶν ἡμερῶν συμβάντα θάνατον ἐκράτει μυστικὸν ὁ πονηρὸς δούξ, προτιθέμενος καὶ τὴν Ἰωάνναν νὰ ἑλκύσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ τὰς ἡγεμονίδας Μαρίαν καὶ Ἐλισάβετ δι' ὁμοιομόρφου ψευδοῦς βασιλικῆς προσκλήσεως εἰς Λονδῖνον νὰ προσελκύσῃ καὶ θέσῃ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ κηδεμονίαν καὶ κατοχήν.

Μεταβᾶσα ἡ Ἰωάννα εἰς Sion House, εἶδεν ἐντὸς μὲν τῆς βασιλικῆς κλίνης, οὐχὶ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, πέριξ δὲ ταύτης τὸ ἀνώτατον τοῦ Κράτους Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον τὴν ὑπεδέχθη ὡς βασίλισσαν, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτῆς ὡς Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου ἐγειρόμενον καὶ ἐπισήμως ἀγγέλλοντα αὐτῇ τὸν τοῦ Ἐδουάρδου θάνατον ὡς ἀκολούθως· «Ὁ βασιλεὺς ἐγκαταλείπων τὸν κόσμον δὲν ἐλησμόνησε τὰ πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ὑψηλὰ καθήκοντα. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης, ἐπὶ τῆς κλίνης κειμένη τοῦ θανάτου, ἐδεήθη τοῦ Ὑψίστου ἵνα προφυλάττῃ τὸ βασίλειον αὐτῆς ἐκ τῶν ἐσφαλμένων τοῦ παπισμοῦ δοξασιῶν καὶ ἐκ τῶν ἀναξίων Αὐτῆς ἀδελφῶν· δι' ὃ καὶ ἀπέκλεισεν αὐτὰς τοῦ θρόνου Της, ὃν παρέδωκεν εἰς χεῖρας θυγατρὸς πρωτοτόκου τῆς παραιτηθείσης ἐξαδέλφης Της, εἰς χεῖρας τῆς Ἡγεμονίδος Ἰωάννης Γρεὺ· ταύτης δὲ ἀτέκνου ἀποθνηκούσης, εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς». Περάνας τὸν λόγον ὁ δοὺξ de Northumberland ἐῤῥίφθη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ἰωάννης, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τὸ Συμβούλιον ἀποτελοῦντες λόρδοι, καὶ προσεκύνησαν πάντες αὐτὴν ὡς βασιλίδα αὐτῶν.

Ἡ Ἰωάννα, θρηνήσασα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως, ὃν ὡς ἀδελφόν της ἠγάπα, ἀπεποιήθη τὸν θρόνον, λέγουσα ὅτι οὐδέποτε θέλει γίνει αἰτία νὰ ἀδικηθῶσιν αἱ γνήσιοι κληρονόμοι τοῦ στέμματος, καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις, ὅπως φέρῃ τοσοῦτῳ βαρὺ φορτίον, οὗτινος ἐθεώρει ἑαυτὴν πάντη ἀναξίαν. Ἐποιήσατο δὲ τὴν διακήρυξιν ταύτην μετὰ προφανοῦς εἰλικρινείας καὶ ἀῤῥονίας δακρύων. Ἀλλ' ἅπαξάπαντες οἱ κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ κρισιμωτάτην ταύτην ὥραν ἐν τοῖς ἀνακτόροις εὑρισκόμενοι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους, ἀλλὰ πάντες οἱ συγγενεῖς, ἀλλ' ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ σύζυγος ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ φωνῇ, γονυκλιτῶς καὶ ἐδαφιαίως καθικέτευον αὐτὴν νὰ σώσῃ τὴν Ἀγγλίαν δεχομένη τὸ στέμμα. Καὶ ἐκείνη ἐπιμόνως ἀπέκρουε τὰς ἱκεσίας ταύτας, συναισθανομένη τὴν ταῖς ἀδελφαῖς τοῦ πεφιλημένου Ἐδουάρδου προσγινομένην ἀδικίαν, ἴσως δὲ καὶ προαισθανομένη τὸ τρομερὸν τέλος, ὅπερ ἐπεφυλάττετο αὐτῇ τε καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτῆς, ὧν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν ἀνελογίζετο τὴν ἀπώλειαν.

Ἀλλ' αἱ ἱκεσίαι καὶ προτροπαὶ αὗται περιεβλήθησαν τοσοῦτῳ βίαιον καὶ δεσποτικὸν χαρακτῆρα, ὥστε ἡ πανταχόθεν πιεζομένη νεᾶνις δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐμμένῃ τῇ ἀποφάσει αὐτῆς, παρασυρθεῖσα πρὸ πάντων ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν μητέρα ἀκαθέκτου καὶ φλογερᾶς φιλοστοργίας της. Ταύτῃ λοιπὸν ἐνδοῦσα καὶ τῇ βίᾳ τὸν αὐχένα κύψασα ἀκουσίως, ἐδεήθη τοῦ Ὑψίστου ὅπως ἀξιώσῃ αὐτήν, ἐὰν ἡ ὑψηλὴ θέσις ἣν ἔμελλε νὰ καθέξῃ τῇ ἀνῆκε δικαίως, ὅπως διοικήσῃ πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Τότε, γνωσθέντος καὶ τοῦ μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ἀμφιβόλου ἢ καὶ ὅλως ἀγνώστου διατελέσαντος θανάτου τοῦ Ἐδουάρδου Του, ἐπίσημοι ἐγκύκλιοι ἀπεστάλησαν πανταχοῦ τῆς ἐπικρατείας, ἀγγέλλουσαι τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τῆς Ἰωάννης, ὁ δὲ στρατὸς προσερχόμενος ἔδιδε τὸν ὅρκον τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑποταγῆς τῇ σεπτῇ καὶ ὡραίᾳ νεάνιδι, ἥτις ἔμελλε τῇ ἐπαύριον νὰ ἀναγορευθῇ ἐπισήμως βασιλὶς τῆς Ἀγγλίας. Τί ἆρά γε διελογίζετο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν ἡ νέα βασίλισσα, ἀποχαιρετῶσα τὸν ἥρεμον καὶ φιλολογικὸν βίον, καὶ εἰς νέον εἰσερχομένη στάδιον, στάδιον πολυπλόκων ἐνεργειῶν καὶ ἀδήλων ἐν τῷ μέλλοντι περιπετειῶν καὶ κινδύνων, καὶ διατί προήγετο εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγήν;

Ἡ ἐπαύριον 10η Ἰουλίου 1553, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος δευτέρα, πρώτη ὑπῆρξεν ἡμέρα τῆς

βασιλείας τῆς Ἰωάννης. Μετὰ βασιλικῆς παρατάξεως, συνοδευομένη ὑπὸ συγγενῶν καὶ φίλων, τῆς δὲ μητρὸς βαινούσης ὄπισθεν καὶ τὴν ἄκραν τῆς χλαμύδος αὐτῆς κρατούσης ἀνὰ χεῖρας, μεταβαίνει ἡ Ἰωάννα εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λονδίνου, ἔνθα, κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον ἀνηγορεύοντο οἱ νέοι βασιλεῖς, καὶ διέμενον τὰς πρώτας τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως αὐτῶν ἡμέρας. Ἀλλ' αὐτόθι ὀλιγάριθμοί τινες θεαταί, καὶ αὐτοὶ σιγῶντες, ἵστανται παρὰ τῇ εἰσόδῳ· ἅμα δ' ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι τοῦ Πύργου, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς ἐπικρατείας κήρυκες μεθ' ἑνὸς λόχου τοξοφόρων τῆς φρουρᾶς, κηρύττουσι τὴν μὲν ἡγεμονίδα Μαρίαν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου, βασίλισσαν δὲ τὴν ἡγεμονίδα Ἰωάνναν Γρέϋ. Τὸ πλῆθος μῖσος τρέφον ἀδιάλλακτον πρὸς τὸν φιλόδοξον Northumberland, καὶ φανταζόμενον ὅτι ἀκούει μετὰ τῆς Ἰωάννης συγχρόνως ἀναγορευόμενον καὶ αὐτὸν ὡς πρῶτον κυβερνήτην, μετὰ μεγίστης ψυχρότητος ἀποδέχεται τὴν εἴδησιν ταύτην, τινὲς δὲ μάλιστα καὶ εἰς ἐνδείξεις προβαίνουσιν ὑπὲρ τῆς Μαρίας, μόνον τῶν τοξοφόρων ψαλλόντων τὸν ἐθνικὸν ὕμνον «God save the Keen». Ἐν δὲ τῷ Πύργῳ ὁ φιλόδοξος καὶ παντοδύναμος δοὺξ ἀγγέλλει τῇ νέᾳ βασιλίδι, ὅτι καὶ ὁ υἱός του καὶ σύζυγος αὐτῆς Guilfort Dudley μέλλει νὰ στεφθῇ βασιλεὺς τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς στέψεώς της. Ἡ δυστυχὴς Ἰωάννα, εἰς ἄκρον ἐκπλαγεῖσα ἐπὶ τῇ ἀγερώχῳ καὶ παραδόξῳ ταύτῃ ἀπαιτήσει, καὶ τότε πρῶτον, φαίνεται, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ ἄγγλος ἱστορικὸς Dixon, πεισθεῖσα ὅτι ἦτον ἁπλοῦν ὄργανον τῆς φιλοδοξίας τοῦ δουκός, ἐπιδιώκοντος τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάῤῥησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκογενείας, ἐντόνως διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἰδέας ταύτης, καὶ λέγει τῷ ἑαυτῆς συζύγῳ. «Καίτοι νέα, ἐννοῶ κάλλιστα, ὅτι ὁ θρόνος τῆς Ἀγγλίας δὲν εἶναι παιδιά· ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἐξέφρασε θέλησιν ὅπως βασιλεύσῃς· πρὶν ἢ δὲ τοῦτο γίνῃ, προαπαιτεῖται ἡ συγκατάθεσις τοῦ Κοινοβουλίου». Μετακαλεσαμένη δὲ παρ' αὐτῇ δύο τῶν ἐπισημοτέρων λόρδων, λέγει αὐτοῖς ὅτι δοῦκα μέν, ἐὰν ἐπιθυμῇ τοῦτο, δύναται νὰ ὀνομάσῃ τὸν σύζυγόν της, οὐδέποτε δὲ βασιλέα, καίτοι τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐπιμόνους καταβαλούσης προσπαθείας ὅπως τὴν μεταπείσῃ.

Δευτέρα ἡμέρα τῆς βασιλείας.— Ἡ Ἰωάννα πληροφορεῖται ἐξ εἰδήσεων ἀφιχθεισῶν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι ἡ Μαρία, μαθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ της, ὃν ἐκράτει, ὡς εἴδομεν, μυστικὸν ὁ Northumberland, προλαβοῦσα ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἐνδότερα πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ δουκός, ὅπως καλέσωσιν αὐτὴν εἰς Λονδῖνον ἐκ μέρους δῆθεν τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ ἀποσυρθεῖσα εἰς Kenninghall, ἀνηγορεύθη καὶ αὕτη βασίλισσα.

Τρίτη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Ληφθείσης ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ Κράτους τῆς Μαρίας, διεκδικούσης τὰ δικαιώματα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἀπαιτούσης παρ' αὐτῶν ἵνα τὴν ἀναγορεύσωσι βασίλισσαν ἐν τῇ πρωτευούσῃ, πρὸς δὲ καὶ ὑπισχνουμένης τῷ Συμβουλίῳ συγχώρησιν καὶ ἀμνηστείαν ἐν περιπτώσει συναισθήσεως τῶν πρὸς αὐτὴν καθηκόντων του, μεγάλη ἐπισυμβαίνει ἐν τῷ Πύργῳ ταραχή. Τῶν δὲ λόρδων συνηγμένων ὄντων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς βασιλίδος Ἰωάννης, ἀποφασίζεται, μετὰ ὥριμον σύσκεψιν καὶ πολύωρον συζήτησιν, ἵνα ἀπέλθῃ μετὰ στρατοῦ κατὰ τῆς Μαρίας ὁ Northumberland, καθὸ ἱκανὸς στρατιωτικός.

Τετάρτη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Ὁ δοὺξ ἀναχωρεῖ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπισήμων καὶ περιβλέπτων λόρδων, ἑξακισχιλίων πεζῶν καὶ δισχιλίων ἱππέων, ἀποχαιρετῶν δὲ τὴν Ἰωάνναν, συνιστᾷ αὐτὴν θερμῶς πρὸς πάντας τοὺς μεγιστᾶνας.

Πέμπτη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Ἡ μὲν Ἰωάννα ἔμφροντις διάκειται, καὶ τεταραγμένη καὶ ἀπαισίαις παραδεδομένη προαισθήσεσιν· ὁ δὲ δοὺξ προχωρεῖ εἰς τὰ πρόσω· καί τοι δὲ γερούμενος στρατευμάτων καὶ πολεμεφοδίων ἱκανῶν, τρόμον ἐμπνέει τῇ Μαρίᾳ, ἥτις, φοβουμένη τὴν τῶν ἐχθρῶν προσέλασιν, καταφεύγει εἰς τὸ ὀχυρὸν φρούριον τοῦ Framlingham.

Ἕκτη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Ζητεῖται κατεσπευσμένως παρὰ τῆς Ἰωάννης βοήθεια ὑπὸ τοῦ Northumberland, ὅστις ἀπαντᾷ μεγάλας καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πολλαπλασιαζομένας δυσκολίας κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ, καθότι καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πανταχόθεν περιεκυκλώθη, καὶ πλοῖα σταλέντα εἰς τὰ παράλια τοῦ Norfolk ὅπως συλλάβωσι τὴν Μαρίαν, ἐὰν ἀπεπειρᾶτο νὰ δραπετεύσῃ, λειποτακτήσαντα παρεδόθησαν αὐτῇ.

Ἑβδόμη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Πληροφορεῖται ἡ Ἰωάννα, ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τῆς Μαρίας αὐξάνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὅτι ὁ λαὸς ἁπανταχοῦ ὑπὲρ αὐτῆς κηρύττεται, καὶ ὅτι διηνεκῶς προσέρχονται αὐτῇ, καὶ τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς κόμμα ἔτι ἐνισχύουσιν εὐγενεῖς, οἷοι οἱ κόμητες de Bath καὶ de Sussex, ὁ Williams Drury, ὁ Henri Benningfield, ὁ Edouard d' Hastings, ὁ Henri Jerningham καὶ ἄλλοι, ἀνήκοντες οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ὅπερ δὲ ἦκιστα παρηγορητικὸν διὰ τὴν βασίλισσαν, συνεπείᾳ διακηρύξεων καὶ σοβαρῶν διαδηλώσεων γενομένων ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὑπὲρ τῆς Μαρίας, ἐνδείξεις χαλαρώσεως τῶν τῆς ὑποταγῆς δεσμῶν καὶ στασιαστικὰ σχεδὸν κινήματα ἀναφαίνονται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Πύργῳ.

Ὀγδόη ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Νέαι θλίψεις καταταράττουσι τὴν καρδίαν τῆς δυστλήμονος ἀνάσσης, προερχόμεναι ἐκ διαιρέσεων ἐπισυμβασῶν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ μὲν πατήρ της οὐδεμίαν ἔχει ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν πενθερόν της, ἡ δὲ δούκισσα de Northumberland ἐρίζει μετὰ τῆς δουκίσσης de Suffolk, καὶ ὁ σύζυγός της ἐπιμόνως ζητεῖ ἵνα καὶ αὐτὸς φερθῇ βασιλεύς. Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ Συμβούλιον αὐτῆς διῃρημένον τυγχάνει, καὶ ἥκιστα φιλικῶς πρὸς αὐτὴν διάκειται, καὶ συζητεῖ ἐν πολυώρῳ συνεδριάσει τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματα τῶν δύο βασιλίδων. Καίτοι δὲ τῆς Ἰωάννης οὐκ εὐαρίθμους ἀπαριθμούσης ἀφοσιωμένους ὀπαδούς, ὑπουργοί τινες, συνελθόντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ λόρδου Sydney, κηρύττονται ὑπὲρ τῆς Μαρίας, ἣν καὶ ἄνασσαν ἐν Λονδίνῳ τολμῶσι ν' ἀναγορεύσωσιν.

Ἐννάτη καὶ τελευταία ἡμέρα τῆς βασιλείας. — Τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου συντάσσονται τῇ Μαρίᾳ, ἐγκαταλείποντα τὴν Ἰωάνναν καὶ οὐδόλως μεριμνῶντα περὶ τῆς δυστήνου καὶ εὐγενοῦς νεάνιδος, ἣν ἠνάγκασαν ὅπως δεχθῇ τὸ στέμμα· πληροφορεῖται δὲ αὐτη πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Northumberland στρατὸς στασιάσας ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ μέχρι Καντεβρηγίας, ἔνθα ὁ δοὺξ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ αἰχμάλωτος τῆς Μαρίας, διότι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀπειράριθμοι ὑπῆρχον οἱ φίλοι αὐτῆς καὶ ὀπαδοί. Συνεπείᾳ δὲ τούτων πάντων, ἡ Ἰωάννα ἀνυπερθέτως ἀπεκδέχεται τὴν ἀπαίσιον τοῦ δράματος λύσιν, κατιδοῦσα ἑαυτὴν πάντη μεμονωμένην καὶ σφόδρα κλονιζομένην ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας.

Τοιαύτη ἡ τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος ἐννεαήμερος βασιλεία! Τὴν δ' ἀκόλουθον ἡμέραν τὸ Συμβούλιον ἐγκατέλειπε μόνην ἐν τῷ Πύργῳ τὴν Ἰωάνναν, ἡ δὲ Μαρία ἀνηγορεύθη βασίλισσα πανδήμως καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης τε καὶ νομίμου ἐπισημότητος, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Παύλου, καὶ ἀμέσως προσῆλθον ταῖς πύλαις τοῦ Πύργου οἱ τοξοφόροι, ζητοῦντες ὅπως εἰσέλθωσιν ἐν ὀνόματι τῆς βασιλίδος Μαρίας. Τοῦτο βλέπων ὁ λόρδος Γρέϋ, παρέδωκε τὰς κλεῖς, ὁρμήσας δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα διέμενεν ἡ θυγάτηρ του, καὶ εὑρὼν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου καθημένην ἀνέκραξε μετὰ δακρύων· «κατάβηθι ἐκεῖθεν, τέκνον μου ἀγαπητόν· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δέν σοι ἀνήκει ἡ ἕδρα, ἣν κατέχεις.» Καὶ ἐκείνη πάραυτα, τὰ πάντα ἐννοήσασα, κατέβη τοῦ θρόνου ἄνευ τῆς ἐλαχίστης θλίψεως ἢ ἀγανακτήσεως, ὑπέμνησε δὲ μόνον τῷ πατρὶ μετὰ πραότητος, ὅτι ἀκουσίως ἐδέχθη τὸ ὑψηλότατον τῆς ἐξουσίας ἀξίωμα, καὶ ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἐξασκηθεῖσα ἐπ' αὐτῆς πίεσις ἤθελε κολάσει ἐπὶ μικρὸν τὸ μέγα σφάλμα, ὅπερ διεπράξατο. Καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ ἐννεαήμερος βασιλεία μιᾶς τῶν ἀγνοτέρων καὶ θαυμασιωτέρων τῆς ἱστορίας γυναικῶν.

Ἡ τάλαινα καὶ τέως ἄνασσα Ἰωάννα ἀφέθη μόνη ἐν τῷ Πύργῳ μετὰ τῶν δύο θεραπαινίδων, διῆγε δὲ τὰς τοῦ νέου αὐτῆς βίου στιγμὰς ἀναγινώσκουσα τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Διαθήκην Ἑλληνιστί, καὶ ἐξαιτουμένη παρηγορίαν τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς ἐῤῥίφθη ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης ἔν τε, ταῖς ὑψηλαῖς ἰδέαις τῶν θείων τούτων βίβλων καὶ ἐν τοῖς ἀπειραρίθμοις καὶ τερψικαρδίοις θελγήτροις τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἣν ἔμαθεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ θαυμάζῃ. Κλαίουσα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τύχης καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν συγγενῶν καὶ φίλων της, οὐδόλως ἐμερίμνα περὶ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἀταράχως καὶ ἐν εἰρήνῃ περιέμενε τὰ μετὰ τὴν πτῶσίν της συμβησόμενα ἐπακόλουθα. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ὤθησεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀπέραντον πέλαγος τῶν περιπετειῶν καὶ κινδύνων, ὁ πολυμήχανος δοὺξ de Northumberland, συλληφθεὶς ἐπὶ τέλους αἰχμάλωτος, καὶ εἰς θάνατον καταδικασθείς, ἠρνήθη τὴν ἣν ἐπρέσβευε, καὶ δι' ἣν μόνην δῆθεν ἠγωνίζετο θρησκείαν κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμάς, ἐλπίζων οὕτω νὰ παρατείνῃ ἐπί τινα ἔτη, εἰ δυνατόν, τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τοῦτο μαθοῦσα ἡ Ἰωάννα παρωργίσθη σφόδρα κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀνέκραξεν· «ὁ Θεὸς νὰ μὴ ἀξιώσῃ μήτε ἐμὲ μήτε τοὺς φίλους μου νὰ ἀποθάνωμεν οὕτως!» Εἰς δὲ τοὺς ἀντιπαρατηρήσαντας αὐτῇ, ὅτι ὁ δοὺξ ἤλλαξε θρήσκευμα τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐλπίζων νὰ σώσῃ, τὴν ἑξῆς ἔδωκε γενναίαν ἀπάντησιν· «καὶ νομίζετε ὅτι ἐγώ, ἥτις εἰμὶ νέα καὶ ἐν ἀνθηρᾷ μόλις ἡλικίᾳ, ἤθελόν ποτε λησμονήσει καὶ ἀπαρνηθῇ τὴν πίστιν μου δι' ἀγάπην τῆς ζωῆς; Οὐδέποτε, ὁ Θεὸς φυλάξοι! Κατ' ἰσχυρότερον λοιπὸν λόγον αὐτός, οὗ

τινος ἡ ἡλικία ἦτο τόσον προβεβηκυῖα καὶ ἑπομένως ὁ βίος βραχύς, ὥφειλε νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ὁ βίος εἶναι γλυκύς!... Ὁ Θεὸς γένοιτο ἡμῖν ἵλεως.» Ὡς ἡ Εὐριπίδειος Ἰφιγένεια, ἀνακράζουσα τὸ παθητικώτατον ἐκεῖνο

«Μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον· ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
Βλέπειν . . . . . »

οὕτω καὶ ἡ Ἰωάννα χέει μὲν δάκρυ ἐπὶ τῆς ἀπωλείας τῆς τοῦ βίου γλυκύτητος, ἀλλὰ σταθερὰν ἔχει, ὡς βλέπετε, θέλησιν, ἵνα ἐμμείνῃ ἀκλόνητος ἐν τῇ θρησκείᾳ αὐτῆς· καὶ ἀληθῶς, θέλετε ἴδει μετ' ὀλίγον, ὅτι πᾶσαι αἱ γενόμεναι πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀπόπειραι ἀπέβησαν μάταιαι, καὶ καθ'ὁλοκληρίαν ἀπέτυχον, καί τοι παρουσιασθεῖσαι διὰ τρόπου πολλὰ παρέχοντος καὶ μεγάλα τὰ θέλγητρα.

Ἐν τούτοις θριαμβεύσασα ἡ ἡγεμονὶς Μαρία κατὰ τοῦ Northumberland, καὶ βασιλὶς ὑπό τε τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ ἀναγορευθεῖσα, εἰσήλασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῇ 3ῃ Αὐγούστου 1553, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς της Ἐλισάβετ, πλείστων μεγιστάνων καὶ εὐγενῶν, τρισχιλίων ἢ τετρακισχιλίων ἱππότων καὶ ὄχλου ἱκανοῦ. Ἡ Ἐρρίκου τοῦ Η'. θυγάτηρ Τυδωρὶς Μαρία «ἡ αἱμοχαρὴς» (the bloody Mary, ὡς ὀνομάζουσιν αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον οἱ Ἄγγλοι), ἡ καταστᾶσα ἀκολούθως διαβόητος ἐπὶ ὠμότητι καὶ ἀπανθρωπίᾳ, καὶ ὡς αἱματόφυρτον φάσμα τῇ τῆς ἀνθρωπότητος φαντασίᾳ ἐγχαραχθεῖσα, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα πολλὰ μὲν καὶ ποικίλα διαπράξηται ἐγκλήματα, πρὸ πάντων δὲ ἵνα τὸ τοῦ δημίου ἐκτραγῳδήσῃ πρόσωπον ἀπέναντι τῆς ἐν τῷ Πύργῳ ὡς ἐν φυλακῇ καθειργμένης δυστλήμονος καὶ πεπτωκυίας ἀνάσσης. «Ἡ νέα βασίλισσα (λέγει ὁ κ. Λαμπίσης ἀνακεφαλαιῶν κρίσεις ἱστορικῶν προγενεστέρων) μετεχειρίσθη τὴν καθολικὴν θρησκείαν ὡς ἀνάβαθρον ἐπὶ τοῦ θρόνου. Καὶ διεθρυλλεῖτο μὲν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ὡς εὐλαβὴς καὶ γενναιόψυχος γυνή, δυστυχῶς ὅμως αἱ πρώην αὐτῆς συμφοραὶ καὶ ἡ ὑπέρμετρος θρησκομανία της παροξύνασαι τὸν φύσει τραχὺν καὶ ἄγριον χαρακτῆρά της, ὤθησαν αὐτὴν εἰς πλείστας μιαιφόνους πράξεις, ὧν ἡ βασιλεία της ἐλεεινὸν παρίστησι θέαμα, καὶ δι' ὧν ἡ μνήμη αὐτῆς ἠμαυρώθη κατὰ τὰ ὀλίγα ἔτη, ἅτινα ὁ Θεὸς τὴν ἀφῆκε νὰ ζήσῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου. Ἐνησχολήθη δ' ἀμέσως εἰς λαμπρὰν καὶ μεγαλοπρεπῆ κηδείαν τοῦ ἀδελφοῦ της τῇ 8ῃ Αὐγούστου, καθ' ἣν καὶ μνημόσυνον ἐτελέσθη ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων κατὰ τὸ δόγμα τῶν καθολικῶν.» Τοιαύτη ἡ τερατώδης γυνή, ἥτις ἐπέπεσεν ὡς ἄλλη Ἐρινὺς ἐπὶ τῆς ἀθώας καὶ ἐναρέτου αὐτῆς ἀντιπάλου!

Ἡ Μαρία Τυδωρίς, πειθομένη δῆθεν ἄλλων εἰσηγήσεσιν, ἀλλὰ πραγματικῶς ἵνα ἱκανοποίησιν παρέξῃ τῇ ἐμφύτῳ αὐτῇ φιλεκδίκῳ διαθέσει, ἀπεφάσισε, μετὰ τὸν τελικὸν αὐτῆς θρίαμβον, τὸν θάνατον τῆς Ἰωάννης Γρέϋ. Καὶ δή, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου, τῇ 13ῃ Νοεμβρίου, ἡ ἐννεαήμερος ἄνασσα μετὰ τοῦ συζύγου καὶ ἄλλων τοῦ κράτους μεγιστάνων, μετηνέχθη ἐκ τοῦ Πύργου εἰς Guildhall, ἵνα δικασθῇ ὑπὸ κριτῶν ἀνόμων καὶ τυφλῶν τῆς νέας βασιλίδος ὀργάνων. Συγκροτηθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου, δικασθεῖσα ἐκηρύχθη ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας, καὶ κατεδικάσθη, μετὰ καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς, εἰς τὴν ποινὴν ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἡ μὲν νόμιμος ἐφαρμογὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἐνόχου τὸ καταφύγιον τῆς μετανοίας, ἡ δὲ παράνομος ἐκτέλεσις προσκολλᾷ τοῖς τε φανεροῖς καὶ κρυφίοις δικασταῖς στίγμα βαθὺ καὶ ἀνεξίτηλον.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἄνω βουλῆς ἐκδοθεῖσαν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτῆς, ἡ Ἰωάννα ἔμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἀνενόχλητος ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ δὲν ἐφαίνετο παράδοξος ἡ ἐλπίς, ὅτι ἴσως ἡ Μαρία εἶχε λησμονήσει αὐτήν, ἢ ἴσως ὅτι ἡ καταδίκη αὐτῆς ἐγένετο μόνον πρὸς παραδειγματισμὸν καὶ ἐκφόβισιν, οὐδόλως δὲ καὶ ἵνα ἐκτελεσθῇ. Ταύτην ἔτρεφον τὴν ἐλπίδα πάντες οἱ ἀπειράριθμοι θαυμασταὶ τῆς καλλονῆς, τῆς ἀθωότητος, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοβαρᾶς, ὡρίμου καὶ θελκτικωτάτης δεκαεπταετοῦς νεότητός της. Ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ πατὴρ αὐτῆς δοὺξ de Suffolk, προκαλέσας τὸ στασιαστικὸν κίνημα, οὗ τινος ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν ὁ Wyat, ἐπενήνεγκεν εἰς τὴν μνήμην τῆς αἱμοχαροῦς βασιλίσσης τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἰωάννης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς κρεμαμένην καταδίκην. Ἡ Μαρία, μετὰ τὴν διάλυσιν καὶ καταστροφὴν τῆς τοῦ Wyat καὶ Suffolk συνωμοσίας, ἧς ἐθεώρει κυριώτερον σκοπὸν καὶ πρωτίστην αἰτίαν τὴν ἐκ νέου ἐνθρόνισιν τῆς Ἰωάννης ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, προὐκάλεσε τὴν ἀποκεφάλισιν τῶν δύω τούτων τοῦ κινήματος ἀρχηγῶν, καὶ ὁριστικῶς ἀπεφάσισεν, ἵνα παύσῃ ἡ παράτασις τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, εἰς ἣν εἶχε καταδικασθῇ πρὸ τριῶν ἤδη μηνῶν ἡ ἀγνὴ αὐτῆς ἀντίπαλος.

Τὴν 10ην φεβρουαρίου ἐστάλη εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἱερεὺς Feckenham, ἐφημέριος καὶ πνευματικὸς τῆς ἀνάσσης, ἐντολὴν λαβὼν παρὰ τῆς Μαρίας, ἵνα ἀναγγείλῃ τῇ δυστυχεῖ νεάνιδι, ὅτι ἔδει νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τὸν θάνατον, καὶ συνάμα ὅπως παντοίας καταβάλῃ προσπαθείας, ἵνα κατηχήσῃ δεόντως αὐτήν, καὶ ἀποσπάσῃ τῆς τῶν διαμαρτυρομένων πίστεως. Ἦτο δὲ ἡ πρώτη τετάρτη τῶν νηστειῶν, καὶ ὁ ἰδιαίτερος τῆς ἀνάσσης ἱερεὺς ἀνήγγειλε τῇ Ἰωάννῃ, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ κατὰ τὴν ἐπερχομένην παρασκευήν, καὶ προέτρεψεν αὐτὴν ὅπως ἀπαρνηθῇ τὴν θρησκείαν της, καὶ ἀσπασθῇ τὸ λατινικὸν δόγμα, ἵνα εὐκολώτερον τύχῃ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν παρὰ τοῦ παντοδυνάμου καὶ φιλοδικαίου Θεοῦ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, ἴσως δὲ ὅπως τύχῃ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ τῆς ἄρσεως ὑπὸ τῆς ἀνάσσης τῆς καταδίκης της. Καὶ τὴν μὲν εἴδησιν τοῦ προσεγγίζοντος τέλους αὐτῆς ἤκουσεν ἀταράχως ἡ ἡμετέρα νεαρὰ καὶ γενναία ἡρωίς, τῆς ὁποίας τὸ γλυκὺ καὶ ἄκακον μειδίαμα ἐξέπληξε τὸν Feckenham, ἀλλὰ σφόδρα πολεμίως ἐδέχθη τὰς ἀφορώσας ἀλλαγὴν θρησκείας προτροπὰς αὐτοῦ, ἀποκριθεῖσα ὅτι ὁ Κύριος μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος θέλει ἀναμφιβόλως τῇ συγχωρήσει καὶ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, ἐὰν ἁμάρτημα δύναται νὰ λογισθῇ τὸ ἐμμένειν τῇ πίστει τῶν πατέρων, καὶ ὅτι ἀκλόνητον ἔχει ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς θρησκείᾳ. Καὶ ὁ μὲν ἱερεύς, βλέπων τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς σώφρονος νεάνιδος, ἀπῆλθεν ἄπρακτος· ἀκούσατε δὲ νῦν, κυρίαι καὶ κύριοι, τὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀκουσίου τούτου μάντεως κακῶν πρώτας σκέψεις τῆς Ἰωάννης, εὐγλώττως ἀπεικονιζομένας ἐν τῷ ἑξῆς ἀποσπάσματι ἀξιολογωτάτου πονήματος ὁμογενοῦς ἱστορικοῦ.

« Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Ἰωάννα Γρέϋ κατέβη εἰς τὸν κῆπον, ἐφαίνετο δὲ πρᾳεῖα, ὡς ἄλλοτε, οἱ μεγάλοι καὶ ζωηροὶ αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον, καὶ τὸ βῆμα αὐτῆς ἦτο σταθερόν. Διέτρεξε δὲ τὰς δενδροστοιχίας, ἃς τοσάκις διῆλθε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ ἔστη εἰς τὰ αὐτὰ μέρη, εἰς ἃ συχνάκις ἐφοίτησεν ἄλλοτε, ἀποχαιρετῶσα ἕκαστον. Χαίρετε, ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτήν, ἀρχαῖοί μου φίλοι, δένδρα καὶ δάση, χαίρετε ἄνθη, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε μὲν μ' ἐσκιάζετε διὰ τῶν φύλλων σας καὶ μὲ ἐτέρπετε διὰ τῆς εὐωδίας σας, νῦν δὲ εἶσθε κατάξηρα· πόσον τῷ ὄντι μετεβλήθητε, καὶ πόσον κατὰ τοῦτο θὰ σᾶς ὁμοιάσω καὶ ἐγὼ μετ' ὀλίγον! Ὁ κακὸς καιρὸς ἐπῆλθε, καὶ τὰ φύλλα σας ἔπεσαν τριγύρω σας, ἄνριον καὶ τὰ ἰδικά μου μαλλία θὰ ἀποκοπῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δημίου, καὶ θὰ πέσωσι περὶ ἐμέ· πρὸ μικροῦ ἐκομπάζετε διὰ τὴν χλοερότητά σας, διὰ τὴν ποικιλίαν σας, καθὼς καὶ ἐγὼ διὰ τὴν νεότητά μου, ἀλλὰ τώρα ἐμαράνθητε, καὶ μόνον τὸ στέλεχός σας ἔμεινε, καθὼς καὶ ἐγὼ ὅσον οὔπω θὰ μείνω ἐλεεινὸν καὶ ἄθλιον πτῶμα. Ὁ ἥλιος σᾶς ἐθέρμαινε διὰ τῶν λαμπρῶν ἀκτίνων του, καὶ τώρα σᾶς ἐγκατέλειψεν, οὕτω δὲ καὶ ἐμὲ πᾶσά με ἐγκατέλειψεν ἐλπίς. Τώρα εἶσθε γυμνά, καὶ ἀπωλέσατε ὅλον ἐκεῖνον τὸν μεγαλοπρεπῆ στολισμόν σας, καὶ ἐγὼ ἰδοὺ μέλλω ὅσον οὔπω νὰ ἀποθάνω καὶ νὰ ἐκλείψω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἀλλὰ σεῖς, ἄνθη, σεῖς, ἅμα πνεύσῃ ἄνεμος γλυκύτερος, καὶ ἡ ἄνοιξις διαλύσῃ τοὺς πάγους τοῦ χειμῶνος, σεῖς θὰ ἀνθήσετε πάλιν, θὰ ἐπιφορτισθῆτε μὲ χλωρὰ φύλλα καὶ κλάδους, ἐγὼ ὅμως, ἐγώ . . . φεῦ! Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν θὰ μὲ θερμάνωσι πλέον, αἱ τερπναὶ αὖραι δὲν θὰ πνεύσωσιν εἰς τὸ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου μου, τὰ βλέμματά μου δὲν θὰ ἐνατενίσωσι πλέον εἰς τὸν καθαρὸν καὶ κυανοῦν οὐρανόν, ἀλλ' εἶμαι καταδεδικασμένη νὰ ἐκπνεύσω διὰ παντός, καὶ ὅμως εἶμαι καὶ ἐγὼ χλοερά, ὡς καὶ σεῖς, εἶμαι καὶ ἐγὼ πλήρης χυλοῦ, εἶμαι καὶ ἐγὼ ἄνθος! Χαῖρε, τερπνὴ καὶ ὡραία φύσις! Ὑπόκεισαι μὲν καὶ σύ, ὡς οἱ ἄνθρωποι, εἰς θλίψεις, ἀλλ' ὅσας λύπας σοὶ φέρει ὁ χειμών, σοὶ τὰς μετατρέπουσιν εἰς τέρψιν ἡ ἄνοιξις, τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον, εἰς ἡμᾶς ἀπεναντίας ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία διαρκοῦσι περισσότερον ἀπὸ τὴν χαράν, καὶ τὰ μὲν δάκρυά μας εἶναι διηνεκῆ, τὸ δὲ μειδίαμά μας προσωρινὸν πάντοτε. Ἅμα πνεύσῃ ὁ ζέφυρος, τὰ δένδρα θὰ ἐπιφορτισθῶσι πάλιν ἀπὸ καρποὺς καὶ φύλλα, καὶ αἱ πεδιάδες ἀπὸ χλόην, πᾶν δ' ἴχνος τοῦ χειμῶνος θὰ ἐξαλειφθῇ πλέον ἐν αὐτοῖς, ἀλλ'εἰς τὴν ἰδικήν μου καρδίαν, φεῦ! ἅμα βλαστήσῃ ἡ θλῖψις, αἱ ῥίζαι τοσοῦτον βαθέως ἐμπήγονται, ὥστε διαῤῥηγνύουσι τὴν ψυχήν μας, καὶ τῇ ἀφίνουσι πληγὰς μηδέποτε ἐξ ὁλοκλήρου θεραπευομένας! »

Ὅτε ἐγνώσθη ἐν τῷ Πύργῳ, ὅτι τῇ μετὰ τὴν αὔριον ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, ἕκαστος ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τι παρ' αὐτῆς, νὰ ἀκούσῃ ὅ,τι τινα λόγον ἐκ τοῦ στόματός της, καὶ νὰ ἀξιωθῇ τελευταίου τινὸς βλέμματος τῶν ὡραίων ὀφθαλμῶν της. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληροκάρδιος τοῦ Πύργου διοικητὴς John Brydges τοσούτῳ συνεκινήθη ἐκ τῶν θελγήτρων της, ὥστε ἐζήτησε παρ'αὐτῆς, πρὸς ἀνάμνησιν, ὀλίγας ἰδιοχείρους γραμμάς. Ἐνδοῦσα μετὰ κα-

λοκἀγαθίας τῇ ἀπροσδοκήτῳ ταύτῃ αἰτήσει, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸ προσευχητάριόν της, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ τὰς τρεῖς ἔγραψεν ἀκολούθους σκέψεις, τὴν μὲν πρώτην Ἑλληνιστί, τὴν δὲ δευτέραν Λατινιστὶ καὶ τὴν τρίτην Ἀγγλιστί, ἃς ἀναφέρει μόνος ὁ Ἰταλὸς χρονογράφος Baoardo ὡς ἑξῆς·

« La Greca era tale.—La morte darà la pena al mio corpo del fallo, ma la mia anima giustificarà inanzi al conspetto di Dio la innocenza mia.—La Latina diceva. — Se la giustitia ha luogo nel corpo mio, l' anima mia l' haverà nella misericordia di Dio.—La Inglese. —Il fallo è degno di morte, ma il modo della mia ignoranza doveva meritar pietà e excusatione appresso il mondo e alle leggi.»

Τὴν ἐπαύριον ὁ σύζυγος αὐτῆς Guilford Dudley ἐζήτησε νὰ τὴν ἴδῃ πρὸ τοῦ θανάτου της, ἀλλ' ἡ Ἰωάννα δὲν συγκατετέθη εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, ἀρκεσθεῖσα εἰς διὰ τρίτου διαβιβασθέντας παρηγορητικούς τινας λόγους, δι' ὧν παρώτρυνεν αὐτὸν νὰ ὑποστῇ τὴν τύχην του ὡς ἀνὴρ καρτερόψυχος καὶ γενναῖος. Ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς ἐννεαημέρου βασιλίδος κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου, διαφοροτρόπως ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἑρμηνευθεῖσα, δυσκόλως μὲν δικαιολογεῖται, δυναμένη μάλιστα καὶ νὰ θεωρηθῇ ὑφ' ὑμῶν ὡς κηλὶς δωρεὰν περιαφθεῖσα ἐφ' ἑαυτῷ ὑπὸ τοῦ ἀγνοῦ καὶ κατὰ πάντα τελείου ἱστορικοῦ προσώπου τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος, ἀλλ' ἐὰν παραδεχθῆτε ὅτι, καί τοι ἀγαπῶσα τὸν σύζυγόν της, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἠθικὴν δύναμιν, ὅπως τῷ συγχωρήσῃ τὴν πίεσιν, ἣν ἄλλοτε μετεχειρίσθη, ἵνα πείσῃ αὐτὴν νὰ παραβιάσῃ ξένα ἐπὶ τοῦ στέμματος δικαιώματα, θέλετε ἀμέσως ἀναγνωρίσει, ὅτι αἰτία τῆς ἀρνήσεώς της ὑπῆρξεν ὑπερβολικὴ μὲν ἴσως, σεβαστὴ δὲ βεβαίως ἀνάμνησις ἐπεμβάσεως ἀδίκου. Διῆλθε δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἥτις ἐπέπρωτο ἵνα ᾖ ἡ τελευταία τοῦ βραχυτάτου αὐτῆς βίου, ἀναγινώσκουσα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον Ἑλληνιστί, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ γράφουσα, ἐπίσης Ἑλληνιστί, τὴν διαθήκην καὶ τὰς τελευταίας παραγγελίας αὐτῆς ἐν εἴδει ἐπιστολῆς πρὸς τὴν περιλημένην ἀδελφὴν Αἰκατερίναν Herbert. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης περιεχούσης ἀρθονίαν ἰδεῶν ὑψηλῶν καὶ διαυγεστάτων αἰσθημάτων, συνταχθείσης δὲ ἐν τῇ μητρικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, προσῆκεν, ἵνα αὐτὸ τὸ κείμενον ἀναγνωσθῇ ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης ὁμηγύρεως, ἀλλ' ἐπικαλοῦμαι τὴν ὑμετέραν ἐπιείκειαν ἐπὶ τῇ ἀκουσίῳ ταύτῃ ἐλλείψει, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὁποίας οὔτε κόπων, οὐδὲ ἄλλης ἐφείσθην θυσίας, καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς, μὴ δυνηθεὶς νὰ προμηθευθῶ τὸ πολύτιμον τοῦτο καὶ σπανιώτατον κείμενον, ὅπως εὐδοκήσητε νὰ ἀκροασθῆτε μετὰ προσοχῆς τῆς ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀτελοῦς ταύτης μεταφράσεως τῶν πανυσάτων προϊόντων τοῦ τῆς Ἰωάννης Ἑλληνικοῦ καλάμου.

«Σοὶ πέμπω, φιλτάτη μοι ἀδελφὴ Αἰκατερίνα, βιβλίον τι, ὅπερ καίτοι μὴ φέρον ἐξωτερικὰ χρυσᾶ κοσμήματα πολυτιμότερον τυγχάνει τῶν πολυτιμοτέρων λίθων. Τὸ βιβλίον τοῦτό ἐστιν, ἀγαπητὴ καὶ προσφιλής μοι ἀδελφή, τὸ περιέχον τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὴν διαθήκην Αὐτοῦ, τὴν τελευταίαν του θέλησιν, ἣν ἀφῆκεν ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ὅπως καθοδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ὁδὸν σωτηρίας· καὶ ἐὰν ἀναγινώσκῃς αὐτὸ ἐν καθαρᾷ διανοίᾳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ κατὰ γράμμα ἀκολουθήσῃς, θέλει σὲ ὁδηγήσει ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἀθάνατον καὶ αἰώνιον ζωήν. Θέλει σὲ διδάξει πῶς νὰ ζῇς καὶ πῶς νὰ ἀποθάνῃς, θέλει σὲ περιβάλει μετὰ μεγαλητέρας ὀλβιότητος ἐκείνης, ἣν ἤθελες ἀποκτήσει κληρονομοῦσα ἁπάσας τὰς πλουσίας ἰδιοκτησίας τοῦ πατρός μας, διότι ἐνασχολουμένη εἰς τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου τούτου, θέλεις ἀποκτήσει θησαυρούς, τοὺς ὁποίους «οὔτε σής, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν.» Ἐπιθύμησον, ἀγαπητή μοι ἀδελφή, μετὰ τοῦ Δαυΐδ, νὰ κατανοήσῃς τὴν ἀγάπην Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Ζῆθι μὲ τὴν ἰδέαν πάντοτε, ὅτι θέλεις ἀποθάνει, ὅτι διὰ τοῦ θανάτου σου θέλεις ἀποκτήσει τὴν αἰώνιον ζωήν. Καὶ μὴ νομίζῃς, ὅτι ἡ νεαρά σου ἡλικία θέλει παρατείνει τὴν ζωήν σου· ὅταν ὁ Θεὸς προσκαλῇ τινα, ἅπασαι αἱ ὧραι, ὁ χρόνος καὶ αἱ περίοδοι εἶναι αἱ αὐταί, καὶ τότε εὐλογημένη ἡ παρθένος ἐκείνη, ἧς ἡ λαμπὰς ἔσεται πλήρης ἐλαίου. Ἐπίτρεψόν μοι, καλή μου ἀδελφή, νὰ συνδιαλεχθῶ ἔτι μικρὸν περὶ θανάτου, ἄφες με νὰ σὲ διδάξω, πῶς ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποθνήσκῃ. Ἀρνήθητι τὸν κόσμον, προφυλάχθητι ἀπὸ τὸν διάβολον, περιφρόνησον τὴν σάρκα, καὶ εὐφράνθητι ἐν μόνῳ τῷ Κυρίῳ. Ταπεινώθητι διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἀλλ' ἀπόφευγε τὴν ἀπελπισίαν· ἔσο ἀκλόνητος ἐν τῇ πίστει, ἀλλ' ἀπόκρουσον τὴν δεισιδαιμονίαν· ἐπιθύμησον δὲ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἀναπαυθῇς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅστις ἐστὶν ἡ ζωὴ ἐν τῷ θανάτῳ. Γρηγόρει ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ὡς ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος, μὴ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος ὡς λῃστὴς εἰς τὰ σκότη, καὶ σὲ εὕρῃ ῥαθυμοῦσαν μετὰ τῶν δούλων τοῦ σκότους, καὶ σπεῦσον ἵνα μὴ εὑρεθῇς ἄνευ ἐλαίου, ὡς αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι, ἢ ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις δὲν εἶχεν ἔνδυμα γάμου, καὶ μείνῃς ἐν τῷ σκότει, ἢ τοῦ νυμφῶνος ἔξω κλεισθῇς. Εὐφράνθητι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, δὸς αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἐμπιστοσύνην σου, καὶ ἐπειδὴ φέρεις τὸ τῆς χριστιανῆς ὄνομα, ἀκολούθησον ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἴχνη τοῦ σωτῆρός σου, καὶ ἔσο ἀληθὴς μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἆρον τὸν σταυρόν σου, καὶ ἀπόῤῥιψον τὰς ἀνομίας σου, τὸν δὲ Θεόν σου λάτρευε ἐσαεί. Μὴ λυπηθῇς διὰ τὸν θάνατόν μου, ἀλλὰ μᾶλλον χαῖρε καὶ ἀγάλλου, παμφιλτάτη μου ἀδελφή, διότι θέλω μεταβῇ ἐκ τοῦ φθαρτοῦ εἰς τὸν ἄφθαρτον κόσμον, διότι πέποιθα, ὅτι ἀντὶ τοῦ θνητοῦ τούτου βίου θέλω ἀπολαύσει τὴν ἀθάνατον καὶ μακαρίαν ζωήν, ἧς δέομαι τοῦ Ὑψίστου, ἵνα ἀξιώσῃ καὶ σέ, ὅταν ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα. Εἴθε νὰ σοὶ χορηγήσῃ τὴν θείαν καὶ σωτηριώδη αὐτοῦ χάριν, ὅπως διέλθῃς τὸν βίον σου ἐν φόβῳ Κυρίου, καὶ ἀποθάνῃς ἐν τῇ ἀληθινῇ πίστει. Σὲ ἐξορκίζω δὲ ἐν ὀνόματι τοῦ παντεπόπτου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ, ἵνα μηδέποτε ἐγκαταλείψῃς τὴν θρησκείαν σου, εἴτε ὑπὸ ἐλπίδος παρατάσεως τῆς ζωῆς σου κινουμένη, εἴτε φοβουμένη τὸν θάνατον, διότι χάριν προσκαίρων καὶ φθαρτῶν θέλεις στερηθῇ τῆς αἰωνίου εὐδαιμονίας, ἧς ἀξιώσοι με ἤδη ὁ Ὕψιστος, ὡς καὶ σέ, ὅταν εὐδοκήσῃ νὰ σὲ καλέσῃ παρ' ἑαυτῷ. Ὑγίαινε καὶ αὖθις, φιλτάτη μοι ἀδελφή· ἔχε ἁπάσας τὰς ἐλπίδας σου προσηλωμένας τῷ Θεῷ, ὅτι μόνος δύναται νὰ σὲ βοηθήσῃ. Ἀμήν!

Ἡ ἀγαπητή σου ἀδελφὴ

ΙΩΑΝΝΑ ΔΟΥΔΛΕΥ».

Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιστολή, ἀκριβὴς ἀπεικόνισις τῶν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὑψηλῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν θείων δοξασιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, θεωρεῖται, καὶ δικαίως, ὡς ἡ πρωτίστη πασῶν τῶν ὡραίων τῆς Ἰωάννης ἐπιστολῶν· πληρέστατα δὲ καὶ ὑφ' ὑμῶν ἐκτιμηθεῖσα, οὐδόλως χρῄζει περαιτέρω σχολίων καὶ παρατηρήσεων. Τὸ δὲ Εὐαγγέλιον, ἐφ' οὗ ἐγράφη, παρεδόθη ὑπὸ τῆς δυστήνου νεάνιδος τῇ θεραπαινίδι αὐτῆς μετὰ παρακλήσεως, ὅπως ἐγχειρίσῃ αὐτὸ τῇ ἀδελφῇ Αἰκατερίνῃ ὡς τελευταῖον καὶ πολυτιμότατον μνημεῖον τῆς ἀγάπης της. Μετὰ ταῦτα, διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς μόνη καὶ διηνεκῶς προσευχομένη, ἀφοῦ εἰδοποιήθη ὅτι, καίτοι ἡ καταδίκη αὐτῆς

τε καὶ τοῦ συζύγου προαπεφασίσθη ἵνα ἐκτελεσθῇ ἐν τόπῳ δημοσίῳ, ἡ ἄνασσα καὶ ἡ βουλὴ μετέβαλον τὴν πρώτην ἀπόφασιν, διατάξασαι ὅπως οὕτω μὲν γείνῃ διὰ τὸν Guilford, ἐκείνη δὲ ὑποστῇ τὴν ποινήν της ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Πύργου. Πόσον ἐφοβεῖτο ἡ αἱμοχαρὴς Μαρία τὰ ἀποτελέσματα τῆς συγκινήσεως, ἣν ἤθελον βεβαίως προξενήσει τῷ λαῷ ἡ ἀνθηρὰ νεότης, ἡ ἔκτακτος καλλονή, ἡ ἐγνωσμένη ἀθωότης καὶ ἡ ἡγεμονικὴ ὄντως εὐγένεια τῆς Ἰωάννης! Καὶ ὁποία ἀναγνώρισις τῆς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τελειουμένης δυνάμεως τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς καὶ μάρτυρος!

Τῇ ἐπαύριον, 12ῃ φεβρουαρίου τοῦ 1554 ἔτους, μετὰ ἑπτὰ μηνῶν παρέλευσιν ἀπὸ τῆς ἐννεαημέρου βασιλείας, ὄρθρου βαθέως, πένθιμος ἠκούσθη κρότος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος· οἱ τέκτονες ἡτοίμαζον τὸ ἱκρίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ θέσῃ, ὡς ἐπὶ τελευταίου προσκεφαλαίου, τὴν ἀκτινοβόλον αὐτῆς κεφαλήν. Ἡ Ἰωάννα ἠγέρθη, ὅπως ἴδῃ τὰ γενόμενα ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, καὶ πλησιάσασα εἰς τὸ παράθυρον, εἶδε τὸν δυστυχῆ σύζυγόν της μεταφερόμενον ἔξω τοῦ Πύργου· ἐκάθησεν ἀταράχως, ἀναμένουσα μετὰ γενναιοψυχίας καὶ τὴν ἑαυτῆς πανύστατον στιγμήν, καὶ μετὰ βραδυτάτην παρέλευσιν μιᾶς ὥρας, διέκρινε τὸν κρότον ἁμάξης, καὶ ἀνεγνώρισεν ἐπ' αὐτῆς τὸν τοῦ συζύγου ἠκρωτηριασμένον καὶ αἱματόῤῥυτον νεκρόν. Ἠγέρθη τότε, ἵνα χαιρετήσῃ τὸ λείψανον ὑπὸ τὰ παράθυρά της διερχόμενον, αἱ δὲ δακρυῤῥοοῦσαι θεραπαινίδες της προσεπάθουν νὰ τὴν ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ παράθυρον, ἵνα μὴ ἴδῃ τὸ ὑψωθὲν ἱκρίον καὶ τὸν περιμένοντα αὐτὴν δήμιον, ἀλλ' ὠθήσασα αὐτὰς μετὰ πραότητος, ἠτένισεν εἰς τὴν ἐπικήδειον ἅμαξαν, καὶ ἔδωκε μακρόθεν μεθ' ὑποκώφου συγκινήσεως τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν συζύγῳ προσφιλεῖ, πρώτῳ τιμωρηθέντι πρὸς μεγαλήτερον αὐτῆς βασανισμόν. Ὁ Brydges, διοικητὴς τοῦ Πύργου, καὶ ὁ Feckenham, ὁ μόνος ἱερεύς, ὁ παρὰ τῆς Μαρίας ἐπιτραπεὶς ἵνα εὑρεθῇ πλησίον τῆς Ἰωάννης κατὰ τὰς τελευταίας της στιγμάς, προσῆλθον κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι, καὶ μόλις δυνάμενοι νὰ ἵστανται ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ὅπως τὴν ὁδηγήσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Ἡ Ἰωάννα, μαῦρα περιβεβλημένη ἐνδύματα, καὶ ἐν χερσὶν κρατοῦσα προσευχητάριον, προέβη μετὰ θείου ἐπὶ τῶν χειλέων μειδιάματος καὶ γλυκυτάτου βλέμματος τῶν ὡραίων ὀφθαλμῶν της ἐν μέσῳ δύω σειρῶν στρατιωτῶν μέχρι τοῦ τόπου, ἔνθα ἔμελλε

νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἄδικος καὶ σπαραξικάρδιος ἀπόφασις. Φθάσασα ἐκεῖσε, καὶ μετὰ γενναιοψυχίας ὄντως φιλοσοφικῆς καὶ ἀνωτέρας τῆς δεκαεπτοῦς ἡλικίας της εἰς τὸ ἰκρίον ἀτενίσασα, ηὐχαρίστησε τὸν Feckenham ἐπὶ τῷ εὐγενεῖ τρόπῳ καὶ τοῖς μειλιχίοις αὐτοῦ καὶ παρηγορητικοῖς λόγοις, εἶτα στραφεῖσα πρὸς τοὺς πολυαρίθμους περιεστῶτας, ἐλάλησεν ὡς ἔγγιστα οὕτως· Ἦλθον ἐνταῦθα ἵνα ἀποθάνω, ὦ ἀγαθοὶ πολῖται· εἰμὶ μὲν ἔνοχος ἀπέναντι τῆς βασιλίσσης, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπεθύμησα, ἢ ἐζήτησα τὸν θρόνον». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐσιώπησεν ἐπί τινα δευτερόλεπτα, ὅπως ἀποκρούσῃ, φαίνεται, διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τῆς νεανικῆς καρδίας καὶ φαντασίας της πᾶσαν κοσμικὴν ἐπιθυμίαν, φροντίδα καὶ λύπην, εἶτα ἐπιπροσέθετο τὰς λέξεις ταύτας· «Καθικετεύω πάντας ὑμᾶς, ὦ καλοὶ χριστιανοί, νὰ μαρτυρήσητε ὅτι ἀποθνήσκω ἐν τῇ χριστιανικῇ διαμαρτυρομένῃ θρησκείᾳ, καὶ ὅτι μόνην ἐλπίδα σωτηρίας ἔχω ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος τοῦ αἵματος τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ· νὰ δεηθῆτε δὲ ὑπὲρ ἐμοῦ κατὰ τὰς ὀλίγας ἔτι στιγμάς, καθ' ἃς μοὶ ἐπιτέτραπται νὰ ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ». Καὶ γονυκλιτήσασα, ἠρώτησε τὸν μετ' ἀκαθέκτου συγκινήσεως πλησίον της ἱστάμενον τῆς Μαρίας ἱερέα, ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἀπαγγείλῃ ψαλμόν τινά. Συγκατατεθέντος δὲ τοῦ Feckenham, ἀπήγγειλε μετὰ καθαρᾶς φωνῆς καὶ κατανύξεως τὸν Ν' ψαλμόν. «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου». Περάνασα δὲ τὸν ψαλμόν, ἠγέρθη, ἐξέβαλε τὰ χειρόκτια, καὶ μετὰ τοῦ ῥινομάκτρου της ἐνεχείρισεν αὐτὰ μιᾷ τῶν θεραπαινίδων αὐτῆς, ἔδωκε δὲ καὶ τῷ Brydges τὸ προσευχητάριόν της. Εἶτα ἀπεδύθη πάντα τὰ γυναικεῖα κοσμήματα, καὶ ἔλυσε τὸ προσεγγίζον εἰς τὸν λαιμὸν μέρος τοῦ φορέματός της, ἀποκρούσασα μετὰ πραότητος τὴν χεῖρα τοῦ δημίου, ἥτις προσεφέρετο ἵνα τὴν βοηθήσῃ. Ὅτε δὲ οὗτος, συμμεριζόμενος τὴν γενικὴν συγκίνησιν, ἐρρίφθη πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς, ἐξαιτούμενος συγγνώμην διὰ τὸ ἔργον, ὅπερ ἔμελλε νὰ πράξῃ, ἡ Ἰωάννα ἀπηύθυνεν αὐτῷ λόγους ἐπιεικεῖς καὶ συγχωρητικούς· ἐνθυμηθεῖσα δέ, φαίνεται, τὰς τελευταίας βασάνους τῆς Ἄννης Βολεύνου, ἧς ἡ κεφαλὴ μόλις μετὰ τὸ τρίτον κτύπημα ἀπεχωρίσθη τοῦ σώματος, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον του μετὰ ταχύτητος· καὶ πάραυτα ἔδεσεν ὀθόνιον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν της. Τότε ἐκινήθη, ἵνα πλησιάσῃ εἰς τὸ ἰκρίον, ὅπερ μὴ βλέπουσα ἐζήτει ψηλαφῶσα· εἷς δὲ τῶν παρισταμένων, λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτῆς, ὡδήγησε τὴν ἐννεαήμερον βασίλισσαν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἔμελλε νὰ δώσῃ δίκην ὑπὲρ ὧν ἄλλοι ἠδίκησαν. Ἡ μεγαλόψυχος Ἰωάννα, μήτε περὶ τῆς δεκαεπταετοῦς αὐτῆς ἡλικίας σεναζουσα, μήτε παράπονον ἐκφέρουσα κατὰ τῆς οὕτω σκληρῶς καὶ ἀδίκως προσενεχθείσης αἱμοχαροῦς Μαρίας, μόνον δὲ τὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀποθνήσκοντος ἐπὶ τῶν ὡραίων της χειλέων ὑποτονοθορίζουσα, «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου,» προέτεινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, καὶ παρεδόθη εἰς τὸν αἰώνιον ὕπνον.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος καὶ τοιοῦτος ὁ θάνατος τῆς Ἰωάννης Γρέϋ, ἧς ὁ τάφος, πλησίον κείμενος, ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Λονδίνου, τοῦ πάντη παρημελημένου τάφου τῆς αἱμοχαροῦς Μαρίας, περικοσμεῖται μέχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν λαμπροτέρων ἀνθέων, διηνεκῶς ἀνανεουμένων ὑπὸ χειρῶν ἀγνώστων.

Ἡ περικλεὴς αὕτη γυνή, ἐφ' ᾗ δικαίως ἐναβρύνεται τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, δὲν ἀνήκει μόνον εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον. Ναί, κυρίαι καὶ κύριοι, καὶ ἡμεῖς δικαιούμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς ἡμετέραν, καὶ οὕτως εἰπεῖν, νὰ τὴν υἱοθετήσωμεν, ἀναλογιζόμενοι πόσον ἐκαλλιέργει τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ πόσον ὑπὸ τῆς μελέτης αὐτῶν ὠφελήθη, καὶ ἐξηυγενίσθη τόν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ μεγαλητέρα διασκέδασις, ἡ προσφιλεστέρα τέρψις, ἡ πολυτιμοτέρα ἡδονὴ αὐτῆς ἦσαν ἡ κατὰ μόνας καὶ ἀποκλειστικὴ μετὰ τῶν προγόνων ἡμῶν νοερὰ συνδιάλεξις, καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν της· μὴ λησμονῶμεν, ὅτι Ἑλληνιστὶ καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀνεγίνωσκε, καὶ προσηύχετο, καὶ ἐπιστολὰς ἔγραφεν οἰκογενειακὰς ἐν ταῖς τελευταίαις τοῦ βίου ὥραις, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος βλέπων ἐπερχομένην τὴν αἰώνιον σιωπήν, προσκολλᾶται ἔτι μᾶλλον τῇ πεφιλημένῃ καὶ οἰκείᾳ αὐτῇ μητρικῇ γλώσσῃ· μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ μεγάλη φήμη, ἣν χαίρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γυναικείου φύλου, ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν στενοτάτην ταύτην διανοητικὴν σχέσιν, ἐν ᾗ διετέλει μετὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων διὰ τῶν ὑψίστων προϊόντων τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν μεγαλοφυΐας· μὴ λησμονῶμεν προσέτι, ὅτι ἑκατοντάκτοι χάριτες διὰ τὴν ἀκραιφνῆ καὶ ἐνθουσιώδη λατρείαν, ἣν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τε καὶ φιλολογίᾳ προσήνεγκεν, ὀφείλονται αὐτῇ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, καθ' ἣν βλέπομεν παν-

ταχόθεν καταπολεμούμενον, περιυβριζόμενον, πατασσόμενον, ἀναισχύντως καὶ ἀτιμωρητεὶ συκοφαντούμενον τὸν Ἑλληνισμὸν ἐκεῖνον, ὃν ἡ ἡμετέρα ἡρωϊς ἠγάπα ἐνθουσιωδῶς, καὶ φλογερῶς ἐθαύμαζε, καὶ ὅσις, τὸν κόσμον ἐκπολιτίσας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀναδειχθεὶς εὐεργέτης, διαφαυλίζεται ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, εἰς ἃ καὶ φῶτα ἐδωρήσατο καὶ αὐτὴν τὴν θρησκείαν.

Διατηρήσωμεν δὲ ἐσαεὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἀκμαίαν καὶ θάλλουσαν τὴν μνήμην τῆς ἐννεαημέρου βασιλίδος τῆς Ἀγγλίας, ὡς δίκαιον φόρον εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἡμετέρους προγόνους λατρείαν αὐτῆς, καὶ ὡς παρηγορητικὸν ἐχέγγυον τῆς ἐν τῷ μέλλοντι εὐνοϊκῆς πρὸς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν συμπεριφορᾶς τῆς τεξάσης αὐτὴν μεγαλουργοῦ καὶ πεφωτισμένης χώρας· καὶ ψάλωμεν τῇ φιλέλληνι Ἰωάννῃ τὸ πλῆρες χάριτος καὶ ποιητικῶν αἰσθημάτων ἐλεγεῖον, ὅπερ ἐμινύρισε, σχεδὸν ὡς ἀκολούθως, ἐπὶ τοῦ θανάτου προώρως ἀποβιωσάσης νεάνιδος εὐγλωττος καὶ εὐγενὴς γόνος τῆς μεταγενεστέρας Ἑλλάδος.

«Εἰς τῆς ζωῆς τὰ θέλγητρα σὺ μόνη ἐμειδίας,
Μόλις νυμφίου ἀγαθοῦ ἡ χεὶρ σοὶ προετάθη.
Ὁ κόσμος σοὶ ἠνοίγετο μεστὸς εὐδαιμονίας,
Κ' ἡ μοῖρά σου ὑπέστρωνε τὰ βήματά σου μ' ἄνθη.

Ἦσο ὡς χάρις καλλονῆς, ὡς εὐμαθείας Μοῦσα,
Τὸ νεαρόν σου μέτωπον τῶν ἀρετῶν ἐφόρει,
Τὸ στέμμα, καί, νεότητος τὰ ῥόδα συνενοῦσα,
Ἦσο τῶν ὁμηλίκων σου ἀγλάϊσμα, ὦ κόρη!

Ἀλλ' οἴμοι! τίς παρέμεινεν ἐν τῇ ζωῇ εὐδαίμων,
Καὶ ῥόδον ποῖον ἔζησε μιᾶς πρωΐας πέραν;
Ὢ! εἶναι, εἶναι βάσκανος τοῦ βίου μας ὁ δαίμων!
Ὅ τι ἂν θάλλῃ τὸ πρωΐ δὲν φθάνει τὴν ἑσπέραν.

Βασιλίς! ἦσαν νεαρὰ τοῦ βίου σου τὰ ἔτη.
Σ' ἐκόσμει ἔτι νεαρὸν τοῦ Ὑμεναίου στέμμα,
Ὁ νυμφικός σου στολισμὸς σ' ἐνέδυεν εἰσέτι,
Καὶ εἶχες πλῆρες χάριτος καὶ καλλονῆς τὸ βλέμμα.

Ἀλλ' ἄφνης χεὶρ τις σκελετοῦ σοὶ ἀποσπᾷ τὰ ῥόδα,
Τὸν στολισμόν σου ἁφαιρεῖ, κι' ὁ θάνατος ἀγρίως
Τὸ ἔαρ σου καταπατεῖ μὲ τὸν σκληρόν του πόδα,
Καὶ εἶτα τάφος ἄωρος σ' ἐκάλυψε καὶ κρύος.

Ὦ γύναι νεαρά! ἐὰν τοῦ μνήματός σου
Τὴν πλάκα βρέχῃ ἄληκτος σποδὴ πικρῶν δακρύων,
Ἐὰν βραχεῖα ἐπὶ γῆς ὑπῆρξεν ἡ ὁδός σου,
Ἀλλ' ἄσβεστον διέμεινε τὸ ἐπὶ σὲ μνημεῖον.

Ἐν μέσῳ θὰ περινοστῇς ἀείποτε τῶν ζώντων,
Ὦ ἀνθοδέσμη εὔοσμος καὶ πλήρης λευκῶν κρίνων,
Κ' εἰς τὰς καρδίας θέλεις ζῇ τῶν ποθητῶν σοι ὄντων
Καὶ θερμοτάτων θαυμαστῶν σου Ἄγγλων καὶ Ἑλ-[λήνων»!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Η ΘΡΑΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΗΣ.

ΑΦΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ALBERT DUMONT.

Ἡ Θράκη μεγάλην ἀναμφιλέκτως κατέσχε θέσιν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ εἰ καὶ ἀκούντως μαρτυροῦσι τοῦτο, οὐδεμίαν ὅμως δίδουσιν ἡμῖν λεπτομερῆ πληροφορίαν περὶ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος, τῆς θρησκείας, τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν ῥωμαλέων φυλῶν, αἵτινες κατῴκουν τὸν Αἷμον καὶ τὴν Ῥοδόπην, οὐδὲ περὶ τῶν βιαίων μεταβολῶν, ἃς ὑπέστησαν, ὡς οὐδὲ περὶ τῶν βαθμιαίων, εἰς ἃς ὁ χρόνος ὑπέβαλεν αὐτάς.

Αἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀπολειφθεῖσαι ὑμῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης ἀφηγήσεις εἰσὶ σκοτειναὶ καὶ λίαν ἀντιφατικαί, *obscura varietas*, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου, ὅστις ἐπειράθη κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα, ἵνα συμβιβάσῃ πρὸς ἀλλήλας τὰς μαρτυρίας, ἃς ἡ νεωτέρα κριτικὴ Ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ εἰς-έτι ἵνα καλῶς κατανοήσῃ. Ὁ Ἡρόδοτος ἀγνοεῖ τὰ κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἕβρου τόσον, ὅσον καὶ τὰ κατὰ τὰ ἐκτενῆ τῆς Γερμανίας δάση· Ὁ Θουκυδίδης ὅμως γνωρίσας κάλλιον τὰς χώρας ταύτας ἕνεκα τῆς πολυχρονίου ἐν Θράκῃ διαμονῆς αὐτοῦ, συνήρμοσεν πᾶν ὅ,τι ἐγνώριζον περὶ αὐτῆς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ τὰ χωρία ἅτινα διαπραγματεύονται περὶ τῆς χώρας ταύτης, καὶ ἅτινα εὑρίσκομεν ἐν τῷ Β'. βιβλίῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἔσονται ἐς ἀεὶ κλασικὰ καὶ ἀθάνατα. Δυστυχῶς ὅμως τὰ χωρία ταῦτα εἰσὶν ὀλιγάριθμα καὶ λίαν σύντομα. Παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις αὐτοῦ συγγραφεῦσιν, ὀλίγας μόνον εὑρίσκομεν πληροφορίας, καὶ ταύτας περὶ τὰς παραλίους μόνον πόλεις περιγρεφομένας. Ὁ δὲ Στράβων ὀλίγας μόνον λέξεις λέγει περὶ τῆς χώρας, μηδὲν προστιθεὶς εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀφηγηθέντα.

Ἐν τούτοις ὅ τε Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Θράκης· πρὸ αὐτῶν δὲ εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους,

φιλόσοφος ἅμα τε καὶ ἱστοριογράφος, διέμενε πλέον τῶν τριῶν μηνῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, παρὰ τῷ βασιλεῖ Σεύθῃ. Ἠδύνατο λοιπὸν εἰ οὐχὶ νὰ σπουδάσῃ καὶ γνωρίσῃ καλῶς τὸν λαόν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐβίωσεν ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνας, τοὐλάχιστον ἵνα συλλέξῃ πλείστας ὅσας πληροφορίας. Καὶ ὅμως τὸ Ζ'. τῆς *Ἀναβάσεως* βιβλίον, τὸ τόσῳ δραματικόν, δίδωσι ἡμῖν περὶ τῶν ἠθῶν τῶν Θρᾳκῶν, τῶν φυλῶν αὐτῶν, τῶν πόλεων, τῶν πολιτευμάτων, καὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν, ἐλαχίστας μόνον πληροφορίας, ἀρκούσας μόλις πρὸς κατανόησιν καὶ ἐξήγησιν τῶν περιπλανήσεων μισθωτῶν τινῶν μαχητῶν, ἀναλαβόντων δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν. Ἡ ὀλιγωρία αὕτη στερεῖ ἡμᾶς πολυτίμων γνώσεων.

Αἱ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν Θρᾴκην εἰσβολαί, καὶ ἰδίως αἱ τοῦ Μανλίου (Manlius), δίδουσι Τίτῳ Λιβίῳ τὸ ἐνδόσιμον, ἵνα περιγράψῃ τὰ μέρη, δι' ὧν αἱ ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες διήρχοντο. Αἱ δὲ τοπογραφικαὶ αὐτοῦ ἐνδείξεις εἰσὶν ὀρθαί, καὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὰς χώρας, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη. Δι' ὃ καὶ ὁ περιηγούμενος τὰ μέρη ἐκεῖνα, δύναται καὶ σήμερον ἵνα ἀκολουθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν διήγησιν αὐτοῦ, ἰδίως κατὰ τὸ περὶ τὸν Σαρδωνικὸν κόλπον τμῆμα. Δυστυχῶς ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οἱ Ῥωμαῖοι ὀλίγον ἀπεμακρύνθησαν τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν παραλίων πόλεων, διὸ καὶ ἡ τοῦ Τίτου Λιβίου περιγραφὴ εἰς ἐκείνα μόνον τὰ μέρη περιστρέφεται. Ἐπὶ δὲ Τιβερίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, αἱ Ῥωμαϊκαὶ στρατιαὶ εἰσέβαλον πολλάκις εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ διῆλθον αὐτήν, διὸ καὶ πολλὰ περὶ τῶν Θρᾳκῶν ἐλπίζει τις νὰ εὕρῃ παρὰ τῷ Τακίτῳ. Ἀλλ' ὁ τῶν *χρονικῶν* συγγραφεὺς φαίνεται περιφρονῶν τὰς φυλὰς ταύτας, *τὰς ὁμοβαθμίους κατὰ τὸ ἄσημον αὐτῶν*, κρίνει δὲ αὐτὰς ἀναξίους τῆς προσοχῆς αὐτοῦ, καὶ περιορίζεται ἵνα περιγράψῃ αὐτὰς ἐν ὀλίγαις καὶ συγκεχυμέναις λέξεσιν, ὀνομάζων αὐτὰς βάρβαρα ἐθνάρια, καὶ μὴ προσδιορίζων ἐν τῇ ἀφηγήσει αὐτοῦ οὐδεμίαν γεωγραφικὴν ἐξακρίβωσιν, οὐδὲ πληροφορίαν τινὰ περὶ τῶν ἠθῶν τῶν κατοίκων. Περιορίζεται δὲ εἰς ῥητορικὴν ἀνάλυσιν τῶν αἰσθημάτων τῶν ἡττωμένων πρὸς τοὺς νικητάς, καὶ εἰς ἐξεικόνισιν τῶν συγκινήσεων, αἵτινες ἐτάραττον αὐτοὺς εὑρισκομένους μεταξὺ τῆς αἰσχύνης ἵνα ὑποκύψωσι, καὶ τοῦ φόβου ἵνα κατασφαγῶσιν. Ἡ τῆς ἀκριβοῦς περιγραφῆς περιφρόνησις ἐστὶ τοσούτῳ μεγάλη, ὥστε περιγράφων τὴν διαίρεσιν τῆς χώρας μεταξὺ τοῦ Κότυος καὶ τοῦ Ῥοιμητάλκου οὐχ ὑποδείκνυσι τὰ εἰς ἑκάτερον τῶν βασιλέων τούτων ὑπαγόμενα μέρη, εἰμὴ διὰ συγκεχυμένων καὶ ἀνεπαρκῶν λέξεων. Ἄλλοθι δὲ ἐξιστορῶν τὴν μακρὰν καὶ δύσκολον ἐκστρατείαν τοῦ Ποππίου Σαβίνου (Poppeus Sabinus) εἰς χώραν εὐρυτάτην μέν, ἀκριβῶς δὲ διῃρημένην εἰς τμήματα διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, οὐδεμίαν δίδωσι τῷ ἀναγνώστῃ ὁδηγίαν πρὸς κατανόησιν τῆς πορείας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ· ἀγνοοῦμεν δὲ εἰς τίνα ἀκριβῶς τοποθεσίαν συνεπλάκησαν οἱ Θρᾷκες μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεώνων.

Καὶ Πλίνιος δὲ ὁ πρεσβύτερος νομίζει ἀνάξιον αὐτοῦ τὴν ἀρίθμησιν τῶν τῆς Θρᾴκης λαῶν. Συγκατανεύει δὲ ἵνα ὀνομάζῃ ἐκεῖνα, ἅτινα δύναται ἀνερυθριάστως ὑποδεῖξαι. «Populorum Thraciæ quos nominare non pigeat» Πολλὴν δὲ δυσκολίαν εὑρίσκει ὁ θέλων ἵνα ὁρίσῃ τὸν τόπον, ὃν οἱ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τούτου ἀριθμούμενοι λαοὶ κατεῖχον. Καὶ ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ xviii κεφάλαιον τοῦ Δ'. βιβλίου πολλὴν ἔχει τὴν ἀξίαν, δεικνύει δὲ ὅτι ὁ τόπος καθίστατο ὁσημέραι γνωςότερος, καὶ ὅτι ὁ γεωγράφος ὠφελήθη μεγάλως ἐκ τῶν διηγημάτων τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν.

Τὸ Περιοδευτικὸν τοῦ Ἀντωνίνου συμπληροῖ τὰ τοῦ Πλινίου· πραγματεύεται ὅμως δυστυχῶς περὶ μόνων τῶν προσιτωτέρων πόλεων, τῶν κειμένων παρὰ τὰς μεγάλας λεωφόρους, αἵτινες λίαν σπάνιαι ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν. Νέας τινὰς πληροφορίας χορηγοῦσιν ἡμῖν ὁ Πτολεμαῖος, ἡ Notitia dignitatum κτλ. διασαφηνιζομένας ὑπὸ τῶν Ἰ. Κτισμάτων τοῦ Προκοπίου, τῶν *Θεμάτων* Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ τῶν ἐπισήμων πινάκων τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπόλεων. Ὁ μόνος ὅμως συγγραφεύς, ὅστις δύναται κατάτι ἵνα φωτίσῃ ἡμᾶς ὡς πρὸς τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἐστὶν Ἀμμιανὸς ὁ Μαρκελλῖνος· ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἡ ἀφήγησις κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν λίαν ἀτελής ἐστιν.

Ἐκ τῶν προλεχθέντων γίνεται λοιπὸν δῆλον, πόσον ἐλλειπεῖς καὶ ὀλίγαι εἰσὶν αἱ περὶ Θρᾴκης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διαβιβασθεῖσαι ἡμῖν γνώσεις. Ἡ ἔλλειψις ὅμως αὕτη ἀφορᾷ μόνον τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας· διότι τὰ παράλια ἀνέκαθεν ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γνωστά, πολλοὶ δὲ γεωγράφοι καὶ ἐξόχως Διονύσιος ὁ Βυζάντιος κατέλιπον περιγραφήν, ἥτις συμπληρουμένη ὑπὸ τῶν παρὰ τοῖς διαφόροις Ἱστοριογράφοις καὶ τοῖς ῥήτορσι διεσπαρμένων

πληροφοριῶν, ἐξιστοροῦσι μετά τινος λεπτομερείας τὰ κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας, τὰς κειμένας παρὰ τὰς τρεῖς θαλάσσας, αἵτινες διαβρέχουσι τὴν ἐκτενῆ ταύτην χώραν.

Τί δὲ οἱ Ἀρχαιολόγοι ἔπραξαν, ἵνα ἀναπληρώσωσι τὴν τῶν ἀρχαίων πληροφοριῶν ἔλλειψιν;

Τὰ ὄρια τῆς Θρᾴκης λίαν ἀσαφῶς ὑπὸ τῶν Ἀρχαίων διαχαράττονται. Οὕτω ὁ μὲν Στράβων ὧδέ πως ὁρίζει αὐτάς (Ζ', ά, 1.), «μεσημβρινὰ δὲ τῷ Ἴστρῳ (ἐστὶ) τά τε Ἰλλυρικὰ καὶ τὰ Θρᾴκια» (α). Κατ'αὐτὸν κατοικοῦσιν οὗτοι ἅπασαν τὴν χώραν, ἥτις περιλαμβάνει τὴν σήμερον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, πλὴν τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας. Ὁ Θουκυδίδης διαγράφει ἀκριβῶς τὰ ὄρια τῆς Θρᾴκης λέγων, ὅτι ἡ ἰδίως Θρᾴκη κεῖται μεταξὺ τοῦ Αἵμου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Στρυμόνος (ποταμοῦ). Βραδύτερον δὲ τὰ ὄρια ταῦτα ἐξετάνθησαν πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Ἴστρου, καὶ οὕτως ἡ χώρα αὕτη περιέβαλλεν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ἃς ὁ Πλίνος ὠνόμαζε *Thracia*, καὶ αἵτινες κατὰ τὸ 298 ἐσχημάτισαν μίαν τῶν δώδεκα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους τοπαρχιῶν.

Ὡρίζετο λοιπὸν ἡ ἰδίως Θρᾴκη πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος, οἱ παρὰ τὸν ποταμὸν ὅμως τοῦτον οἰκοῦντες λαοὶ πολλάκις ἐξελαμβάνοντο ὡς Μακεδόνες, ἀφ' ὧν δυσκόλως διεκρίνοντο. Περιελάμβανε δὲ προσέτι τὰς πρὸς νότον τῆς Ῥοδόπης κειμένας πεδιάδας καὶ τὰ ἐκτενῆ ὀροπέδια αὐτῆς τῆς Ῥοδόπης, ὡς καὶ ἅπασαν τὴν κοιλάδα τὴν μεταξὺ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Αἵμου. Ὡς ἀνατολικὰ δὲ αὐτῆς ὅρια δυνάμεθα ἵνα παραδεχθῶμεν τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ τὰ δύο ταῦτα ὄρη (ὁ Αἷμος καὶ ἡ Ῥοδόπη) ἑνοῦνται, καὶ πρὸς δυσμὰς ὡς φυσικὸν ὅριον τὴν Προποντίδα. Πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ Αἵμου κατῴκουν λαοί, οἵτινες πολλάκις ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Θρᾳκας, πρὸς οὓς στενὴν εἶχον ἀναμφιβόλως συγγένειαν, καί τοι διαφέροντες κατά τινα ἔθιμα.

Τὸ τμῆμα δὲ τοῦτο τῆς χώρας, οὗ τινος διεγράψαμεν τὰ ὅρια, διατελεῖ μέχρι τῆς σήμερον ὅλως ἄγνωστον τοῖς ἀρχαιολόγοις. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν μόνον χωρῶν ἐπιγραφαί τινες ἀντιγραφεῖσαι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ διαφόρων, καὶ κατ' ἐπανάληψιν. Ἐπ' ἐσχάτων ὅμως ὁ κ. Heuzey περιηγήθη καὶ ἀνηρεύνησε μετ' ἐπιτυχίας οὐχὶ συνήθους τὰ περὶ τὴν Μακεδονίαν ὅρια τῆς Θρᾴκης, οὐδένα δὲ λανθάνει ἡ σπουδαιότης τῶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀρχαιολόγου γενομένων ἐκεῖσε ἀνακαλύψεων, ἃς εὑρίσκομεν ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ περὶ αὐτῶν ἰδίᾳ πραγματευομένῳ, καὶ ἐμπεριεχομένῳ ἐν τῷ ἐκτενεῖ αὐτοῦ περὶ Μακεδονίας συγγράμματι(α). Πολλὰς τοπογραφικὰς πληροφορίας συνήθροισε καὶ ὁ κ. Desjardins περὶ τῆς παραδουναβίου μερίδος τῆς Σκυθίας καὶ πολλὰς ἐπιγραφάς, ὡς καὶ ὁ κ. Guillaume Lejean, ὅστις περιηγηθεὶς τὴν τοῦ Αἵμου σειρὰν πολλὰ ἀνέκδοτα ἀντέγραψεν. Οὐδεμία ὅμως μέχρι τοῦδε ἐγένετο μεθοδικὴ ἐπὶ φιλολογικῷ καὶ ἀρχαιολογικῷ σκοπῷ ἔρευνα κατὰ τὰ ἔνδον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, αἱ δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων ἐπιγραφῶν γνώσεις ἡμῶν περιορίζονται εἰς τὰς σημειώσεις, ἃς κατέλιπεν ὁ Paul Lucas καὶ ὁ Marsigli, οἵτινες διεξῆλθον, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, τὴν μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Φιλιππουπόλεως χώραν, ὡς καὶ εἰς τὰς εὐαρίθμους μονογραφίας, τὰς ὑπό τινων ἰθαγενῶν Ἑλλήνων συντεθείσας. Οὐχὶ δὲ μόνον οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν ἀνηρεύνησαν τὰς χώρας ταύτας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ γεωγράφοι ἀπὸ ὀλίγου μόνον χρόνου ἤρξαντο, ἵνα ἐνδιαφέρωνται εἰς αὐτὰς καὶ περιγράφωσι. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, μέλος τι τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῆς Φιλολογίας καὶ Ἀρχαιολογίας (Académie des Inscriptions et belles Lettres) ἔγραφε πρὸς τὸν παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ κυβερνήσει Γάλλον πρέσβυν κ. d' Andréossy τὰ ἑξῆς· «Ἡ Θρᾴκη τόσον ὀλίγον ἐστὶν ἡμῖν γνωστή, ὥστε ἀγνοοῦμεν ποῦ κεῖται ἡ Βίζα·» καὶ ὅμως ἡ ἐπίσημος αὕτη πόλις, τὴν σήμερον πρωτεύουσα ἑνὸς δήμου, κατὰ μίαν μόνην ἡμέραν ἀπέχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰν δὲ ῥίψωμεν τὸ βλέμμα ἐπί τινος τῶν καλλιτέρων πινάκων τῆς Θρᾴκης, τῶν πρὸ δεκαπεντετίας σχεδιασθέντων, βλέπομεν ἐν αὐτοῖς εὐρείας λευκὰς μερίδας ὑποδεικνυούσας ἀκατοικήτους χώρας, ἐν ᾧ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς τμήμασι χωρίων καὶ κωμῶν ἑκατοντάδες ὑπάρχουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἔτι, εἰ καὶ τὰς χώρας ταύτας περιηγήθησαν, καὶ ἠρεύνησαν ἄνδρες διακεκριμένοι, οἱ κκ. Ami Boué, de Viquesnel, Barth καὶ G. Lejean, ἡ γεω-

(α) Τὸ τοῦ Στράβωνος χωρίον οὐχὶ τόσω ἀσαφὲς φαίνεται ἡμῖν (Ἰδ. καὶ Βιβλ. Ζ'. Κεφ. ε'. §. 1. ἔκδ. τοῦ Κοραῆ. Σελ. 34). Ἀλλὰ πρὸς πλειοτέραν κατάληψιν καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Θρᾴκης ὀφείλει τις νὰ προσθέσῃ καὶ τὰ ἐν τῷ Κεφ. γ'. καὶ ἐφεξῆς τοῦ αὐτοῦ Ζ'. βιβλ. σελ. (10) λεγόμενα, ἅτινα καὶ ἐκτενέστερα. Σημ. Α. Ζ.

(α) Heuzey Mission de Macedoine. etc.

γραφία τῆς μερίδος ταύτης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους οὐκ ἔστι καλῶς ἐγνωσμένη. Τῆς τοπογραφίας λοιπὸν χώρας τινὸς τοσούτου ἀβεβαίου οὔσης, οὐδόλως παράδοξον ἡ τῶν ἀρχαιολόγων πρὸς αὐτὴν ὀλιγωρία.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὑπάρχουσι λόγοι, ἀπομακρύνοντες τῆς Θράκης τοὺς λογίους, τοὺς ἀναζητοῦντας ἐν ταῖς κλασικαῖς χώραις τὰ τοῦ παρελθόντος λείψανα. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὁ Ἑλληνο-Ρωμαϊκὸς πολιτισμὸς διεδόθη ἀργότερον ἢ ἔν τισιν ἄλλοις, οὐδεμία δὲ ἄλλη ἐπαρχία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὑπέστη τοσαύτας ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας, ὅσας ἡ Θράκη. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν κατὰ τὸν 4ον μ. Χ. αἰῶνα ἐπιδρομῶν μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ πεδιάδες τοῦ Ἔβρου διετέλουν οὖσαι ἀδιακόπως πεδία μάχης καὶ ἐρημώσεως, καὶ ὥς τι διαρκὲς στρατόπεδον, ἀφ' οὗ οἱ διάφοροι ἐχθροὶ προσέβαλλον τὴν πρωτεύουσαν. Ἐπὶ ἕνα ὅλον αἰῶνα οἱ Τοῦρκοι συνεκέντρωσαν ἐν αὐτῇ ὅλην αὐτῶν τὴν ἰσχύν. Ἀλλὰ καὶ λαοὶ καταστρεπτικοὶ καὶ βάρβαροι, ὡς οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ τότε Τοῦρκοι, ἐὰν δὲν ἐλεηλάτουν τὴν χώραν ταύτην, τὸ κλῆμα αὐτό, ψυχρὸν καὶ βροχερὸν ὄν, οὐδόλως πρόσφορον ἦτο πρὸς διατήρησιν οἰκοδομῶν καὶ μνημείων, ἀνεγερθέντων ἄλλως τε ἐν τῇ παρακμῇ τῆς τέχνης. Ἐγνώριζον λοιπὸν ἐκ τῶν προτέρων οἱ ἀρχαιοδίφαι, ὅτι δὲν θέλουσιν εὕρει ἐν τῇ Θράκῃ τὰ ἐκτενῆ ἐκεῖνα καὶ πολλαπλᾶ ἐρείπια, ἅτινα διατηροῦνται ἐν τῇ ἐρημίᾳ καὶ ὑπὸ τὸν θερμὸν ἥλιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Τῆς χώρας λοιπὸν ταύτης διατελούσης μέχρι τοῦδε ἀνερευνήτου ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, ὁ πρῶτος ἀρχαιολόγος, ὅστις ἔμελλε ἵνα περιηγηθῇ καὶ ἀνερευνήσῃ καλῶς αὐτήν, ἠδύνατο ἵνα ᾖ βέβαιος, ὅτι πολλὰς θέλει ἀνεύρῃ ἀνεκδότους ἐπιγραφάς, πολλὰ δὲ τὰ σπουδῆς ἄξια.

Περιηγηθεὶς κἀγὼ τὴν χώραν ταύτην, θέλω ἐκθέσει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σπουδῶν μου κατατάττων αὐτὰς συνῳδὰ πρὸς τὰς κυριωτέρας ἱστορικὰς ἐποχάς, δι' ὧν διῆλθεν ἡ Θράκη, τουτέστιν ὡς ἑξῆς·

1ον. Κατὰ τὴν Ἡρωϊκὴν ἐποχήν.
2ον. » » Ἑλληνικὴν »
3ον. » » Ῥωμαϊκὴν »
4ον. » » Βυζαντινήν ».

Τὴν δὲ τοῦ Βοσπόρου τοπογραφίαν θέλω ἐκθέσει ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ.

Α'.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Θράκης περιελάμβανε κατὰ τὰ 289 χῶρον, ὃν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν εἰς 95,000 τετραγ. χιλιόμετρα, τουτέστι πλέον τοῦ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὅλης περιοχῆς τῆς καθ' ἡμᾶς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας (περιεχούσης 385,000 □ χιλιόμετρα)· περιεῖχε δὲ τὰς ἑξῆς ὑποδιαιρέσεις, Εὐρώπην, Ῥοδόπην, Θράκην, Αἷμον (1), Σκυθίαν, καὶ κάτω Μοισίαν. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς ἰδίως Θράκης, ἣν ἐθέμην ὡς σκοπὸν τῆς ἐμῆς περιηγήσεως, σύγκειται ἐξ 70,000 χιλιομέτρων, τουτέστι τρὶς εὐρυχωροτέρα ἐστὶ τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατὰ 15,000 χιλιόμετρα εὐρυτέρα τῆς Ἀμφικτυονικῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀκριβὴς λοιπὸν ἔρευνα χώρας τοσούτῳ ἐκτεταμένης ἐστίν, εἰ οὐχὶ ἀδύνατος, τουλάχιστον λίαν δύσκολος, διὰ πρώτην περιήγησιν· διὸ ἀναλαβὼν τὸ ἔργον τοῦτο, ὤφειλον ἵνα ὁρίσω κύρια τινὰ σημεῖα, ὡς π. χ. τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ ἰδίως τὰς Ῥωμαϊκὰς πρωτευούσας, καὶ ἐπισκεπτόμενος ἀλληλοδιαδόχως τὰ ὁρισθέντα ταῦτα σημεῖα σπουδάσω καλῶς αὐτά, προσπαθῶν ἵνα διευθυνθῶ πρὸς τὰ διάφορα ταῦτα μέρη, καίτοι γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἡ περιήγησις αὕτη ἔσεται μεγάλη καὶ μακροχρόνιος, καὶ ἐπίπονος, διότι ἔμελλον νὰ διέλθω χώρας ἀπεχούσας ἀπ' ἀλλήλων κατὰ πεντηκοντάδα λευγῶν, ἐνῷ οὐκ ἠδυνάμην ἵνα διανύσω πλέον τῶν 5 χιλιομέτρων καθ' ὥραν. Τὰς πόλεις δὲ τῆς παραλίου ἔκρινον, ὅτι ἠδυνάμην νὰ παραλείψω, ἀφ' ἑνός, διότι εὔκολον εἶναι ἵνα ἐπισκεφθῇ τις αὐτάς, ὁπόταν βουληθῇ, καὶ ἐξ ἄλλου, διότι ἔχομεν ἤδη γνώσεις τινὰς περὶ τῶν ἐν αὐταῖς. Ἐπάναγκες λοιπὸν ἦτο, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐνδότερον ὅσον τὸ δυνατὸν μακρότερον καὶ κατὰ πλείονας διευθύνσεις.

Διεῖλον λοιπὸν τὸ δρομολόγιόν μου εἰς τρία κύρια τμήματα ὡς ἑξῆς.

α) Ἀπὸ Κων/λεως μέχρι τῆς ἐσχατιᾶς τῆς ἐπαρχίας εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Αἷμος ἑνοῦται μετὰ τῆς Ῥοδόπης. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔμελλον ἵνα βαδίσω ἐπὶ τῆς μεγάλης λεωφόρου, ἥτις ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων διήρχετο διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥοδόπης, τοῦ Αἵμου καὶ τῆς ἰδίως Θράκης, ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῶν Πυλῶν τοῦ Τραϊανοῦ,

(1) Ὁ κ. Dumont γράφει Hémimont, ὅπερ ἐξηλλήνισα Αἷμον, εἰ καὶ ἦτο ἐν χρήσει παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ Αἱμομόντιον καὶ Αἱμημόντη. Α. Ζ.

καὶ ἥτις διὰ τῆς ἄνω Μοισίας παρετείνετο μέχρι τοῦ Ἴστρου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἔληγε, πλησίον τοῦ Βιμινιακοῦ. Ἀκολουθῶν τὴν ὁδὸν ταύτην ἔμελλον ἐπισκεφθῆναι δύο μεγάλας πρωτευούσας, τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ Φιλιππούπολιν, καὶ ἀνευρεῖν τοὺς σταθμοὺς τοῦ δρομολογίου τοῦ Ἀντωνίνου.

β) Ἐκεῖθεν προεθέμην ἵνα ἐπιστρέψω ἀκολουθῶν τὸν Ἔβρον, καὶ κατέλθω μέχρι τοῦ στομίου αὐτοῦ εἰς Αἶνον.

γ) Ἀπὸ τῆς Αἴνου ἀναχωρῶν ὤφειλον, ἵνα ἐπισκεφθῶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῆς Προποντίδος.

Ἀκολουθῶν τὴν πορείαν ταύτην, ὤφειλον ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ ἀναλάβω καὶ ἄλλας ἰδιαιτέρας ἐκδρομὰς καὶ περιηγήσεις καὶ ἐρεύνας, ἄνευ τῶν ὁποίων τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον, ἤθελε εἶσθαι λίαν ἀτελές. Οὕτω π. χ. ὤφειλον, ἵνα ἐκλέξω τὴν Φιλιππούπολιν ὡς κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁρμώμενος ἠδυνάμην, ἵνα ἀνερευνήσω ἅπασαν σχεδὸν τὴν παρὰ Ῥωμαίοις Θράκην. Κατερχόμενος δὲ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἔβρου, ὤφειλον ἵνα σταθῶ εἰς διάφορα σημεῖα, ὅπως σπουδάσω διάφορα μέρη λίαν ἀξιοσπούδαστα τῆς ἐπαρχίας τῆς Ῥοδόπης, ἰδίως δὲ ὅπως ἀναζητήσω τὰ ἐρείπια τῆς Τραϊανουπόλεως.

Εὐτυχῶς ἠδυνήθην νὰ ἀποπερατώσω τὸ ἔργον τοῦτο, ἀκολουθῶν τὸ πρόγραμμα, ὅπερ προεθέμην. Καταγινόμενος δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν μου καὶ τῶν ἀναποφεύκτων προετοιμασιῶν, ἠδυνήθην ἵνα σπουδάσω ἀνέτως καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς ἀρχαίας τοπογραφίας τοῦ Βοσπόρου, περὶ ἧς οὐδὲν ἀπὸ τριῶν αἰώνων τέλειον ἐδημοσιεύθη. Ἐπειράθην προσέτι, ἵνα σπουδάσω ζητήματά τινα ἀφορῶντα τὰ τείχη τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, καὶ νὰ ἐξετάσω τὰς ἀρχαιότητας, ἃς ἐπ' ἐσχάτων συνέλεξεν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις, ὡς ἀπαρχὴν ἑνὸς Μουσείου, ἐγκατασταθέντος εἴς τι τμῆμα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, καὶ ὧν τὰ πλεῖστά εἰσιν εἰσέτι ἄγνωστα τῷ ἀρχαιολογικῷ κόσμῳ.

Β'.

ΗΡΩΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Ὅτε ἡ Ἀριανὴ ἐκείνη φυλή, ἥτις προώρισο ἵνα γίνῃ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἕλληνες*, μετέβη ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐγκατέστη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας, ἃς περιβρέχουσιν ὁ Ἔβρος, καὶ ὁ Τόνζος, καὶ ὁ Ἐργῖνος. Οἱ Ἕλληνες ἀμυδρὰς μόνον, ὡς φαίνεται, καὶ συγκεχυμένας εἶχον ἀναμνήσεις περὶ τῆς Ἀσιατικῆς αὐτῶν καταγωγῆς, ἐγνώριζον ὅμως λίαν καλῶς, ὅτι εἶχον κατοικήσει ποτὲ τὴν Θράκην. Καὶ ὀρθὴ δὲ ἐὰν ἦναι ἡ δοξασία τῆς τοῦ Ottfried Muller σχολῆς, ὅτι τὰ πολυπληθῆ ἴχνη τῆς Θρᾳκικῆς ἐπιῤῥοῆς, ἃ ἀνευρίσκομεν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις, ἐν τοῖς τῶν Εὐμολπιδῶν, ἐν τοῖς Δελφοῖς κτλ. ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν εἴς τινα εἰσβολήν, ἥτις, ἐλθοῦσα ἐκ τῶν βορείων χωρῶν, εἰσέδυσε μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Θρᾷκες γνωστοὶ πολυάριθμοι Ἕλληνες ποιηταί, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ τῶν Μουσῶν λατρεία, κατήγοντο ἐκ τῆς Πιερίας, οὐχ ἧττον εἶναι βέβαιον, ὅτι παναρχαία καὶ σταθερὰ παράδοσις παρίστησιν ἀπαρασαλεύτως τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Λῖνον ὡς κατοίκους τοῦ Αἵμου καὶ τῆς Ῥοδόπης. Ἐν τῶν ἀρχαιοτέρων μυστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, ἡ τοῦ Διονύσου λατρεία, ἐγεννήθη ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἔβρου, οἱ δὲ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους ὡς πρώτην βάσιν τῆς ἐθνικῆς Ἱστορίας ἐθεώρουν τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ πρόγονοι αὐτῶν κατ�ᾠκουν τὴν Θράκην. Εἶχαι δὲ βέβαιον, ὅτι ἐν τῇ Θράκῃ ἔλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Διὸ ὀλίγαι ἐπαρχίαι τοῦ ἀρχαίου κόσμου δύνανται, ἵνα ὑποβάλωσιν εἰς τὴν κρίσιν τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἐπιστήμης ἴσον τίτλον εὐγενείας.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Ἑλλήνων εὑρίσκομεν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἔβρου λαόν τινα ῥωμαλέον γνωστὸν ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα « Θρᾷκες». Γνωστὸν δὲ ἡμῖν προσέτι, ὅτι ὡμίλει γλῶσσαν ἀκατάληπτον πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ λαὸς οὗτος ἦτο πολυπληθέστατος, διῃρημένος εἰς διαφόρους φυλάς, διοικουμένας ὑπὸ ἰδίων ἑκάστη ἀρχηγῶν, ἀλλ' ἐνίοτε ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἑνὸς μόνον συνενουμένας. Ἐλάτρευον μικρόν τινα μόνον ἀριθμὸν Θεῶν, μετρίας δὲ νοητικῆς ἀναπτύξεως κάτοχοι, δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα μάθωσί ποτε τὴν τῆς γλώσσης αὐτῶν γραφήν. Βίαιοι δὲ καὶ παράφοροι ὄντες, ἦσαν ἔκδοτοι εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν λαιμαργίαν, ὁτὲ μὲν ὀκνηροὶ καὶ φιλήδονοι, ὁτὲ δὲ παρουσιάζοντες τὸ θέαμα ἀκατασχέτου καὶ ἀγρίας ἐνεργητικότητος. Ὁ λαὸς οὗτος ἔμεινε σχεδὸν πάντοτε ἄγνωστος.

Τίνες δὲ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Θράκης; Ὁποῖος ὁ δεσμὸς αὐτῶν πρὸς τὰς φυλάς, αἵτινες ἐσχημάτισαν τοὺς μετέπειτα Ἕλληνας; Τὰ ζητήματα ταῦτα εἰσὶ λίαν σπουδαῖα, ἀλλὰ δυσ-

τυχῶς οὐ δυνάμεθα τό γε νῦν ἵνα λύσωμεν αὐτά, δυνάμεθα ὅμως ἵνα συντελέσωμεν εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν διὰ τῆς συλλογῆς πληροφοριῶν ὅσῳ τῷ δυνατῷ ἀκριβεστέρων.

I. Οἱ φιλολόγοι θεωροῦσιν ὡς λίαν συντελεστικὸν εἰς τὴν τῆς Θρᾳκικῆς γλώσσης διευκρίνησιν τὰ κύρια ὀνόματα. Ἔρευναί τινες περὶ τῆς γλώσσης ταύτης ἐγένοντο ἤδη ὑπὸ τοῦ Ascoli· ταυτοχρόνως δὲ καὶ ὁ κ. Heuzey προσέθεσε πολυαρίθμους λέξεις εἰς τὸ σχηματιζόμενον Θρᾳκικὸν Λεξικόν. Τὸ κατ' ἐμὲ θεωρῶ ὡς ἓν τῶν καλλιτέρων ἀποτελεσμάτων τῆς περιηγήσεώς μου τὴν συλλογὴν κυρίων τινῶν ὀνομάτων, ἅτινα ἀνεῦρον ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἀναγομέναις, καὶ ἅτινα βεβαίως εἰς τὴν τῶν Θρᾳκῶν ἐθνικὴν ἀνήκουσι γλῶσσαν, μὴ ἐξηγούμενα διὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας.

II. Τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὰς βαρβαρικὰς δυναστείας, τὰς ἀρξάσας ἐν τῇ Ὀρεστιάδι, ἐν τῷ Τριμοντίῳ, ἐν Βιζύῃ, παρὰ τοῖς Βέσσοις, καὶ ἔν τισιν ἄλλοις τμήμασι τῆς Θρᾴκης, εἰσὶ λίαν εὐάριθμα. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν Φιλιππουπόλει λείψανα τείχους πελασγικοῦ, κείμενα ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς λόφου ἀποτόμου, συνισταμένου ἐκ λίθου γρανίτου. Ὁ λόφος οὗτος καλεῖται σήμερον *Νεμπὲτ Τεπέ*· ἦτο δὲ εἷς τῶν τριῶν λόφων, ὧν ἕνεκα ἡ πόλις ἐκλήθη Τριμόντιον (1). Ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Ταχίτου λέγοντος, ὅτι οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Θρᾷκες ἔκτιζον τὰ φρούρια αὐτῶν ἐπὶ κορυφῶν ἀπροσπελάστων. Ἡ Ἱστορία τῆς Φιλιππουπόλεως, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἤδη τοῦ Φιλίππου κατῳκήθη ὑφ' Ἑλλήνων ἀποίκων, μᾶλλον δὲ ὁ ὅλως ἀρχαϊκὸς καὶ ἀκατέργαστος τρόπος, δι' οὗ τὰ τείχη ταῦτα ἐκτίσθησαν, διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα εἰσὶ πανάρχαια. Οἱ λίθοι λίαν ὀγκώδεις εἰσὶ καὶ ἀκατέργαστοι, ἔχοντες σχῆμα ἀνωμάλου πολυγώνου, κεῖνται δὲ ἐπ' ἀλλήλων καλῶς συνηρμοσμένοι, ἀλλ' ἄνευ λιθοκόλλας (ciment). Τὰ λείψανα ταῦτα τῆς ἀκροπόλεως, τρία τὸν ἀριθμόν, κεῖνται πρὸς τὸ μέρος τὸ προσβλέπον τὸν Ἔβρον (δηλ. πρὸς βορρᾶν). Τῶν τριῶν τούτων ἐρειπίων τὸ βορεινότερον ἔχει μῆκος ἓξ μέτρων, δύο μέτρων δὲ ὕψος. Τοιαύτας περίπου διαστάσεις ἔχουσι καὶ τὰ ἄλλα δύο, κείμενα πρὸς ἀνατολάς.

Θεωροῦμεν ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν Θρᾴκῃ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς οἰκοδομῆς, οὗτινος ὑπάρχουσι πολλὰ μὲν λείψανα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, σπανιώτατα δὲ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ.

Λείψανα Πελασγικῶν τειχῶν ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτα τῶν τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπάρχουσι καὶ ἐν Διδυμοτείχῳ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ παρὰ τοὺς πόδας ἑνὸς βυζαντινοῦ πύργου. Οἱ λίθοι ὅμως τοῦ τείχους τούτου συνηνώθησαν ἀργότερον δι' ἀσβέστου, ὅπως δυνηθῶσιν, ἵνα ὑποβαστάξωσι Ῥωμαϊκόν τι φρούριον πρῶτον, εἶτα δὲ ἕτερόν τινα προμαχῶνα κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀνεγερθέντα.

Τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως κείμενον Βυζαντινὸν *παλαιόκαστρον* παρουσιάζει εἴς τινα αὐτοῦ μέρη, ἰδίως δὲ ὄπισθεν τοῦ *Μπεζεστενίου*, παρὰ τὴν μεσαίαν αὐτοῦ θύραν, τεμάχια τείχους λίαν ἀρχαίου, καί τοι μεταγενεστέρου τοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ὄγκοι γρανίτου ἑνὸς ἢ δύο μέτρων μήκους, καὶ ἑνὸς μέτρου ὕψους, κεῖνται παραλλήλως συνηρμοσμένοι ἄνευ πηλοῦ, κατειργασμένοι δὲ εἰς τὰς ἄκρας αὐτῶν, καὶ ἀκατέργαστοι εἰς τὸ μέσον. Τὰ λείψανα δὲ ταῦτα ἔχουσι μεγαλεῖόν τι, καὶ εἴς τινα μέρη αἱ διαστάσεις αὐτῶν εἰσὶ σημαντικαί, διότι κατεμέτρησα μῆκος 15 ποδῶν ἐπὶ ὕψους 4—5 μέτρων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐρειπίων τούτων, καὶ ἄλλα πολλὰ ἴχνη ἑνὸς ἀρχαιοτάτου περιτειχίσματος βλέπει ὁ περιηγούμενος τὴν πόλιν ἐκείνην. Ὄγκοι μεγαλόσχημοι γρανίτου λίθου κεῖνται εἰς διάφορα ἄλλα μέρη παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μεταγενεστέρου περιτειχίσματος· τινὲς ἐξ αὐτῶν τῶν ὄγκων φέρουσιν ἐφ' ἑαυτῶν λείψανα μικροτέρου τείχους, καλῶς διειργασμένου, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνήκοντος εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχήν. Δυνάμεθα ἆρά γε ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἀνέγερσιν τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων τειχῶν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ὀδρυσῶν; Τοῦτο φαίνεται ἡμῖν πιθανὸν τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον οἱ παμμέγιστοι οὗτοι ὄγκοι διαφέρουσι καθ' ὁλοκληρίαν, καὶ ἀντίκεινται πρὸς τὰ παρ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀνεγερθέντα περιτειχίσματα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα, καί τοι ὡραῖα καὶ καλῶς κατειργασμένα, δὲν ἔχουσι τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων παρ' αὐτοῖς κειμένων λειψάνων. Ἐὰν δὲ ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν ἦναι ὀρθή, τότε δυνάμεθα ἵνα διαγράψωμεν τὴν περιοχήν, ἣν κατεῖχεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σιτάλκου καὶ Σεύθου ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις, μία τῶν πρωτίστων τῆς ἀρχαίας Θρᾴκης· διότι ἐπὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κων/πόλεως, περιωρίσθησαν, ἵνα ἐπισκευάσωσι μόνον καὶ συμπληρώσωσι τὰ ἀρχαῖα περιτειχίσματα.

III. Εἰς τὰ ἐφεξῆς θέλομεν περιγράψει διάφορα ἀνάγλυφα, ἀπέριττα μὲν καὶ ἄκομψα, ἀλλὰ πρωτότυπα. Καί τοι δὲ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχήν, ἀνάγονται ὅμως εἰς τὸ ἐθνικὸν τῶν Θρᾳκῶν θρήσκευμα, καὶ πολλὰ δύνανται ἵνα διδάξωσιν ἡμᾶς περὶ τῶν ἀγνωστοτέρων λεπτομερειῶν τῆς ἀρχαίας Θρᾳκικῆς λατρείας.

IV. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δημοσιεύσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Ami Boué (1840) οἱ γεωγράφοι ἅπαντες ὑποδεικνύουσιν, ὅτι εἰς τὴν εὐρεῖαν κοιλάδα τοῦ Αἵμου, ὑπάρχουσι διάφοροι ἀρχαῖοι τύμβοι (tumuli), περὶ ὧν ὅμως οὐδεμίαν ἐκφέρουσι γνώμην. Ὁ Ami Boué ἀριθμεῖ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀναφέρει μόνον, ὅτι οἱ Τοῦρκοι χωρικοὶ πρεσβεύουσιν, ὅτι κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς τὰ μέρη, ἐν οἷς ἐστρατοπέδευον οἱ Σουλτάνοι ἢ οἱ μεγάλοι Βεζύραι, ὅπως ἀναστηλώσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν τοῦ Προφήτου σημαίαν. Ὁ Viquesnel ἐν τῷ χάρτῃ τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ προσίθησι καὶ ἄλλα εἰς τὸν κατάλογον τῶν χωμάτων τούτων· ἀπέχει ὅμως ἵνα ἐκφέρῃ γνώμην τινὰ περὶ τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν συνεσωρεύθησαν.

Πολὺ ἐπάναγκες ὅμως εἶναι ἵνα διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν σωρῶν τούτων. Ὑπάρχουσι δὲ τοιούτων ἑκατοντάδες, καὶ ἴσως ὁ μέγας αὐτῶν ἀριθμὸς ἀποτρέπει διὰ τὸ δαπανηρὸν τοὺς βουλομένους ἵνα ἀνασκάψωσιν αὐτούς· διότι τὸ ὕψος αὐτῶν εἶναι κατὰ μέσον ὅρον ἀπὸ 10—30 ποδῶν, τινῶν δὲ καὶ περιπλέον. Ἐὰν ὅμως παρατηρήσωμεν καλῶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν τὰ χώματα ταῦτα διάκεινται, ἐὰν συλλέξωμεν καὶ ἀντιπαραθέσωμεν τὰς περὶ αὐτῶν ἀντιφατικὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δοξασίας τῶν κατοίκων, καὶ ἐξετάσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον ἐκεῖνα ἐξ αὐτῶν, ἅτινα ἀνεσκάφησαν ἐν μέρει, ἴσως φθάσωμεν εἴς τι συμπέρασμα· ἄλλως τε δυνάμεθα νὰ ὁδηγηθῶμεν καὶ ἐκ τῶν κλασικῶν ἀναμνήσεων εἰς τὰς ἐρεύνας καὶ τὰς ὑποθέσεις ἡμῶν.

Ἀλλ' ὀφείλομεν πρῶτον, ἵνα διαστείλωμεν ἀπ' αὐτῶν τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὑψώματα 4 ἢ 6 ποδῶν, ἅτινα εὑρίσκει τις κείμενα ἀνὰ δύο παρὰ τὰς μεγάλας λεωφόρους, τὰς ὑπαρχούσας ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἅτινα ἐχρησίμευον βεβαίως, ἵνα δεικνύωσι τὰς διαφόρους διευθύνσεις ἐν τοῖς ἀχανέσι τούτοις πεδίοις. Περὶ τῶν ἀληθῶν τυμβικῶν προχωμάτων δυνάμεθα ἵνα ἐπιφέρωμεν τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις·

α'. Τὸ σχῆμα αὐτῶν εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι κειμένου χώματος·

β'. Πολλὰ τοιούτων ἅπαντᾷ ὁ περιηγητὴς πρὸς τὰ ἄνω τοῦ Ἔβρου, ἀλίγιστα δὲ περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν περιχώρων τῆς Αἴνου, ὅπου ὑπάρχουσί τινα. Ἐνίοτε ἀπαντᾷ τις τοιαῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων, ἀλλὰ σπανιώτατα καὶ κατ' ἐξαίρεσιν·

γ'. Ὁ μεγαλήτερος αὐτῶν ἀριθμὸς εὑρίσκεται πλησίον τῶν μεγάλων πόλεων, αἵτινες ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν μεγάλα κέντρα πληθυσμοῦ, ὡς π. χ. περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ πλησίον τοῦ Τατὰρ Παζαρτζίκ, τῆς ἀρχαίας ταύτης Βησσαπάρας. Ἐν τῇ πεδιάδι, ἐν τῷ μέσῳ ἧς κεῖται ἡ Φιλιππούπολις, ὑπάρχουσι πλέον τῶν διακοσίων προχωμάτων. Ἐγὼ αὐτὸς ἠρίθμησα πλέον τῶν ἑξήκοντα μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ Χισσάρ, ἐν τῷ μέσῳ πεδίων γονιμωτάτων, ἅτινα ἀναμφιλέκτως ἦσαν ἀνέκαθεν κατῳκημένα. Εἶναι βέβαιος νὰ ἀπαντήσῃ τις πολλὰ ἐξ αὐτῶν παρὰ τὰ χωρία τὰ κατοικούμενα σήμερον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, καὶ ἅτινα ἦσαν ἄλλοτε πόλεις καὶ πολίχνια βυζαντινά, κείμενα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου τῶν ἀρχαίων Θρᾳκικῶν ἄστεων·

δ'. Τινὰ ἐξ αὐτῶν διετμήθησαν ἐν μέρει πρὸς ἰσοπέδωσιν τῆς μεγάλης λεωφόρου, ἣν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἀνοίγει ἀπ' ἄκρας εἰς ἄκραν τῆς Θρᾴκης. Ἐκ τῆς τομῆς ταύτης βλέπομεν, ὅτι οἱ σωροὶ οὗτοι εἰσὶ κατεσκευασμένοι διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως χοὸς μόνου, δὲν περιέχουσι δέ, ὡς τὰ ἀρχαῖα τυμβικὰ χώματα τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης, σειρὰν ἀκατεργάστων λίθων·

ε. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀνεσκάφησαν· ἀλλ' αἱ πλεῖσται τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὑπ' ἀδαῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπ' ἐλπίδι ἀνευρέσεως θησαυροῦ τινος ἐπιχειρισθεῖσαι, οὐδὲν πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν δύνανται νὰ παράσχωσι βοήθημα, ὡς κακῶς γενόμεναι. Ἐντὸς τινῶν ἐξ αὐτῶν εὑρέθησαν κάλπαι πήλιναι, τμήματα ἁρμάτων καὶ ὅπλα, ἀλλ' ἅπαντα βαθύτερον τοῦ ἐπιπέδου, ὅπερ ἄλλως καὶ ἐξηγεῖται· διότι ἔθος ἦτον, ἵνα τίθεται ὁ νεκρὸς ἐντὸς ὀρύγματος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ συνεσωρεύετο, καὶ ἀνηγείρετο εἶτα ὁ σωρὸς τοῦ χώματος·

ς'. Ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἀνακαλυφθέντων

---

(1) Ὁ Νεμπὲτ Τεπὲ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς σημερινῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ ἡ μία αὐτοῦ πλευρὰ συνέχεται μεθ' ἑτέρου λόφου, ὀλίγον ἀπέχοντος, τοῦ Τζαμπὰς Τεπέ. Ἡ πλευρὰ αὕτη ἐστὶ κεκαλυμμένη μέχρι τῆς κορυφῆς ὑπὸ πολυπληθῶν οἴκων σχηματιζόντων μίαν τῶν καλλιτέρων καὶ ὑγιεινοτέρων συνοικιῶν τῆς πόλεως, κατοικουμένης καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ Ἑλλήνων. Αἱ ἄλλαι τρεῖς πλευραὶ κάθετοι καὶ ἀπρόσβατοι οὖσαι δὲν κατοικοῦνται. Α. Ζ.

τούτων πραγμάτων μανθάνομεν, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ἐνταφιάζειν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι μεταξὺ αὐτῶν εὑρέθησαν οὐχὶ μόνον ὡραῖα καλλιτεχνικὰ ἀντικείμενα Ἑλληνικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ διάφορα ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα Ῥωμαϊκά.

Εἴς τινα χωρία τὰ τυμβικὰ ταῦτα ὑψώματα κεῖνται ἐν τῷ μέσῳ τῶν σημερινῶν νεκροταφείων, τοῦ τόπου τῆς ταφῆς μὴ ἀλλάξαντος ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων ἐν τοῖς κέντροις τούτοις τῆς ἀνθρωπίνης κατοικίας, μ' ὅλας τὰς κοινωνικάς, θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς ἀλλαγάς.

Δυνάμεθα δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἵνα εἴπωμεν, ὁποῖον ἔσεται τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν, ἐὰν αὗται γίνωσιν εὐμεθόδως καὶ πολλαχοῦ.

Ἄλλως τε δὲ καὶ ὁ Ἡρόδοτος αὐτὸς δίδωσιν ἡμῖν πολλὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θετικὰς πληροφορίας. « Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι » αὐτῶν εἰσὶ σίδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι » τὸν νεκρόν, καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήια εὐο- » χέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτεν δὲ » θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ κρύ- » ψαντες, χῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παν- » τοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ » λόγον μονομαχίης. Ταφαὶ μὲν δὴ Θρηΐκων » εἰσὶ αἵδε» (1).

Ὁ Ἡρόδοτος διδάσκει ἡμᾶς προσέτι, ὅτι ἔθος ἦτο καὶ παρὰ τοῖς γείτοσι τῶν Θρᾳκῶν λαοῖς, τὸ ἀνεγείρειν χώματα ἐπὶ τοῦ λάκκου, ἐν ᾧ κατέθετον τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Ὁ δὲ κ. Lejean κατένευσε φιλοφρόνως, ἵνα μοι διακοινώσῃ τὰς περὶ τῶν χωμάτων τῆς Βουλγαρίας καὶ Ῥούμελης σπουδὰς αὐτοῦ, ἃς ἐπεχειρήσατο κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις διαμονὴν αὐτοῦ. Αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ εἰσὶ κατὰ πάντα σύμφωνοι πρὸς τὴν ἐμὴν γνώμην, ἐθαύμασε δὲ μόνον ὁ κ. Lejean ἐπὶ τῇ πληθύϊ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἀνευρίσκονται ἐν τοῖς σωροῖς τοῖς κειμένοις πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἵμου.

Ὁ Ami Boué ἀναφέρει σωρούς τινας πλησίον τῆς Σοφίας ἐν Βοσνίᾳ, ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ εἴς τινα ἄλλα μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἔθος τῶν χωμάτων τούτων ἦτο γενικὸν παρὰ τοῖς λαοῖς τοῖς οἰκοῦσι πρὸς νότον τοῦ Ἴστρου. Ἡ ἀνερεύνησις τῶν χωμάτων τούτων ἔσεται βεβαίως ἡμέραν τινὰ τὸ ἀντικείμενον συντόνου σπουδῆς διὰ τοὺς ἀρχαιολόγους τῆς Εὐρώπης, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἔσεται οὐχὶ ἄμοιρον ἐνδιαφέροντος, διότι τὰ χώματα ταῦτα, καὶ ἰδίως τὰ τῆς Θρᾴκης, περιέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἴσως τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἡρωϊκῶν χρόνων τῆς χώρας.

(1) Ὁ Πλίνιος λέγει ὅτι πλησίον τῆς Αἴνου ἔκειτο τὸ χῶμα τοῦ Πολυδώρου. Παράβαλε δὲ πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἡροδότου τὴν περιγραφὴν τῆς ἐνταφιάσεως τοῦ βασιλέως Hildetand, φονευθέντος κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα ἐν τῇ μάχῃ τῆς Braavalla, ὡς καὶ τὰς λεπτομερείας ἃς δίδωσιν ἡμῖν ὁ κ. Engelhardt περὶ τῶν χωμάτων τῆς Σκανδιναυίας, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ βασιλέως Gorm θανόντος κατὰ τὸ 950. —Guide du Musée des antiquités du Nord à Copenhague (Copenh. 1868) et Vorsaae, Nordiske oldsager i det Kongelige museum i Kjöbenham (Copen. 1859.) Σημ. τοῦ κ. Dumont.

Γ'.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Ὁ Τάκιτος παρίζησι τοὺς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Θρᾴκης οἰκοῦντας λαοὺς τόσον βαρβάρους, ὅσον ἦσαν καὶ οἱ Γερμανοὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἡ γνώμη δὲ αὕτη οὐκ ἀναιρεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος οὐδὲ ὑπὸ τοῦ Πλινίου. Καὶ ὅμως γνωστόν, ὅτι ὁ Φίλιππος ἐλθὼν εἰς Τριμόντιον ἵδρυσεν ἀποικίαν Ἑλληνικήν, καὶ ὅτι ἀργότερον ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέδυσε, καὶ διῆλθε τὰς πεδιάδας τοῦ Ἔβρου, καταλιπὼν βεβαίως ἴχνη τῆς διόδου αὐτοῦ. Δέον λοιπὸν ἵνα ἀνερευνήσωμεν, ἐὰν εὑρίσκωνται ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ μνημεῖά τινα, μαρτυροῦντα τὴν κατὰ τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους ὕπαρξιν βαθμοῦ τινος τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ἱστοριογράφων καὶ γεωγράφων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μηδὲν μαρτυρούντων περὶ αὐτοῦ. Ἐν Φιλιππουπόλει οὐδεμίαν γραφὴν εὗρον ἀρχαιοτέραν τοῦ Ε'. π. Χ. αἰῶνος· ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδότερα ἐξ λεύγας μακρὰν τῆς Φιλιππουπόλεως, εἰς Βησσαπάραν, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βέσσων, ἰδιαζόντος ἀγρίων κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ δεισιδαιμονία τῶν Ὀθωμανῶν διατηρεῖ ἀλώβητον ὡραΐαν τινα μαρμάρινον στήλην, ἥτις κατὰ τὸ σχῆμα τῶν χαρακτήρων τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῆς, δὲν δύναται νὰ ἦναι μεταγενεστέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ στήλη αὕτη κεῖται ἔν τινι νεκροταφείῳ τῆς πόλεως, τεθεῖσα ἐπὶ τοῦ τάφου Μωαμεθανοῦ τινος ἁγίου, δοξαζομένου ἐπὶ θαυματουργήμασι. Ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος τούτου τοῦ κειμένου ἔν τινι μεμακρυσμένῃ γωνίᾳ τῆς Θρᾴκης ἐπιγραφὴ διδάσκει ἡμᾶς,

1) ὅτι ἀνηγέρθη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος οὔτινος, ἡ λατρεία ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Θρᾴκας τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡροδότου·

2) ὅτι ὑπῆρχε καὶ ναὸς ἀφιερωμένος τῷ θεῷ τούτῳ·

3) ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐκεῖσε τὸ ἔθος τῶν πανηγύρεων, ὧν ὁ καθαρῶς Ἑλληνικὸς χαρακτὴρ μαρτυρεῖται ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐξόχως δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰσοκράτους (Ἰσ. Πανηγυρ. 643)·

4) ὅτι ὑπῆχε καὶ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τὸ ἔθος τοῦ στεφανόνειν δημοσίᾳ ἀποφάσει τοῦ δήμου.

I. Ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιγραφῆς ἐστὶ καθαρωτάτη ἀττική· τὸ ὕφος τοῦ διατάγματος [καίτοι ἡ ἀρχὴ ἐστὶν ἐφθαρμένη], ὁμοιάζει πρὸς τὰ τῶν Ἀθηναίων, ἄνευ μνείας ὅμως τῶν Γερόντων. Τὸ ὅλον δὲ τῆς ἐπιγραφῆς μαρτυρεῖ περὶ τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπάρξεως κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Θρᾴκης πόλεως τινός, ἧς οἱ νόμοι καὶ ἡ πολιτεία ἦσαν καθαρῶς Ἑλληνικά.

Νομίσματα Ἑλληνικὰ τῆς ἀκμαίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐποχῆς ἀνευρίσκονται πλεῖστα κατὰ τὰ ἄνω τοῦ ῥείθρου τοῦ Ἔβρου, καὶ ἰδίως ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀρχαίων Βέσσων. Γνωστὸν δὲ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνασχολουμένοις, ὅτι ἀκριβής τις κατάλογος καὶ ἡ συναρμολόγησις τῶν νομισμάτων τῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα ἀνακαλύπτονται καθ' ἑκάστην ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς εὐρυχώρου Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἐν Θρᾴκῃ, ἐν Βοσνίᾳ, ἐν Σερβίᾳ, ἐν Ἐρζεγοβίνῃ, ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας, δύνανται ἐλλείψει ἀκριβῶν ἱστορικῶν γνώσεων, ἵνα συντείνωσι πολὺ εἰς τὴν ἐξιχνίασιν τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα γεγονότων τῶν χωρῶν ἐκείνων. Οὕτω ἐκ τῆς ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βελιγραδίου νομισματικῆς συλλογῆς, τῆς συλλεχθείσης καὶ καταταχθείσης μετὰ πλείστης ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ κ. Schafarick τοῦ νέου, καὶ ἣν καθίστησι πολυτιμοτέραν ἡ ἀπ' ἀρχῆς τῆς τοῦ Μουσείου συστάσεως ἐξακολουθουμένη ἔνδειξις τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὑρέθη ἕκαστον νόμισμα, μανθάνομεν ὅτι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μάργου τὸ ἐμπόριον, ἐμπόριον δὲ λίαν ἐκτεταμένον, ἐξησκεῖτο μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ Δυῤῥαχίου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας (Cf. Note sur quelque objets antiques conservés au musée de Belgrade. Revue Archéologique. 1868).

Τὰ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θρᾴκης συνεχῶς εὑρισκόμενα νομίσματα τῆς ἀνθηρᾶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐποχῆς ἀνάγονται σχεδὸν ἅπαντα εἰς τὴν Μαρωνείαν καὶ εἰς τὴν Θάσον. Ἐν τούτοις ἀνακαλύπτονται ἐνίοτε καὶ τετράδραχμα τῶν Ἀθηνῶν, ἀρχαίας μορφῆς, ὧν τινα ἦσαν κεκρυμμένα μετ' ἰδιαζούσης ἐπιμελείας. Ἐκ δὲ τῶν τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς νομισμάτων τοῦ Φιλίππου, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, ἀποδεικνύοντα ὅτι κατὰ τὸν γ' π. Χ. αἰῶνα πολλαὶ ὑπῆρχον σχέσεις τῆς πεπολιτισμένης Ἑλλάδος πρὸς τοὺς βαρβάρους τῆς Θρᾴκης λαούς.

Ἡ τοῦ Ταταρ Παζαρτζὶκ ἐπιγραφὴ μένει μέχρι τοῦδε μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς, εὐτυχῶς ἐπιβεβαιοῦσα γεγονός, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἀμυδρῶς πως ὑπὸ τῶν νομισμάτων, καὶ ἰσχύουσα ἵνα μετριάσῃ τὰς ἀπολύτους καὶ περιφρονητικὰς περὶ Θρᾴκης δοξασίας τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων καὶ γεωγράφων.

II. Ἐκτὸς τοῦ Βυζαντίου, τῆς Αἴνου, τῆς Ἡρακλείας, τῆς Μαρωνείας καί τινων ἄλλων πόλεων τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου, αἱ κατὰ τὰ παράλια τῆς Θρᾴκης Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, ὀλίγης προσοχῆς ἄξιαι ἦσαν. Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι βλέπομεν, ὅτι ἔξωθεν τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρχον βάρβαροι, ἐν δὲ τοῖς διαστήμασιν, ἅτινα ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν τῆς παραλίας πόλεων κατῴκουν ἐθνάρια, ἅτινα ἐπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῆς λῃστείας, καταπολεμούμενα καὶ ὑποκύπτοντα ἐνίοτε εἰς τὸν ζυγὸν τῶν βασιλέων τῶν Ὀδρυσῶν. Ἡ ἔλλειψις καλοῦ λιμένος, κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν τῆς Προποντίδος ἀκτήν, ἦτον ἴσως ἡ κυριωτέρα αἰτία τῆς μετρίας ἀναπτύξεως τῶν κατὰ τὴν Θρᾴκην Ἑλληνικῶν πόλεων. Καὶ τὴν σήμερον εἰσέτι εἰς τὰς παραλίας πόλεις τῆς Προποντίδος, ἐν αἷς μέγα γίνεται ἐμπόριον, οἱ ναυτικοὶ ἀνασύρουσιν ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς ἀκτῆς τὰ πλοῖα αὐτῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀναμένοντες ἵνα καταβιβάσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ ἔαρ. Τὸ ἔθος τοῦτο εἶναι πανάρχαιον· οὐδεμία δὲ ἐπέρχεται ζημία εἰς τὸ πλοῖον διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ψάμμου διαχειμάσεως αὐτοῦ. Ἡ ἔλλειψις αὕτη, ἐπαναλέγω, ἦτον ἡ κυριωτέρα αἰτία, ὡς ἔμοι γε δοκεῖ, δι' ἣν αἱ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι μεγάλην καὶ ταχεῖαν ἀπέκτησαν λαμπρότητα καὶ ἀκμήν, αἱ δὲ κατὰ τὴν Θρᾴκην ποτὲ δὲν ἔφθασαν εἰς ἐξίσου μεγάλην οὐδὲ διαρκῆ λαμπρότητα. Ἐν τούτοις εὑρίσκομεν πάλιν εἰς τὰ διάφορα μέρη, ὅπου αἱ πόλεις αὗται ἔκειντο, λείψανά τινα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀνθηροτέραν Ἑλληνικὴν ἐποχήν, καὶ δυνάμενα ἵνα διαφωτίσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἱστορίας τῶν πόλεων ἐκείνων, καὶ ἵνα συντελέσωσιν ἴσως εἰς τὴν ἐν γένει πρόοδον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Μνημεῖα. Μεταξὺ τῶν μνημείων, ἡ καὶ τῶν ἐρειπίων τῶν διαφόρων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἅτινα εὑρίσκονται κατὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος παραλίαν τὰ κυριώτερά εἰσι·

1. Ὑπόγειός τις τάφος ἐν Πανίδῳ.
2. Τὸ τεῖχος τῆς Χερσονήσου.
3. Τὸ πρόχωμα τῆς Αἴνου.
4. Λείψανα ὀχυρωμάτων καὶ ναῶν, λίαν κακῶς ὅμως ἔχοντα.

α) Πάνιδος, τὴν ὁποίαν ὁ Viquesnel ὀνομάζει Baniado, καὶ ἥτις ἐςὶν ἡ τῶν Βυζαντινῶν *Πάνιον*, ἀναφερομένη ἐν τοῖς *Θέμασι* Κωνσαντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ ἐν τοῖς Καταλόγοις τῶν Ἐπισκοπῶν, ἐστὶ τὴν σήμερον πτωχή τις καὶ ἀθλία Ἑλληνικὴ κώμη, μίαν ὥραν ἀπέχουσα πρὸς νότον τῆς Ῥαιδεστοῦ. Ὁ ἐν αὐτῇ ἀρχαῖος τάφος ἀνεκαλύφθη, ὡς φαίνεται, κατὰ τὸ 1858. Ἔστι δὲ ἐσκαμμένος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς πρὸς βορρᾶν τῆς περιοχῆς, ἣν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία πόλις, καὶ ἐντὸς στρώματος τιτανώδους· ἔχει δὲ τὸ σχῆμα θαλάμου ὀρθογωνίου, ἔχοντος ὕψος μὲν περὶ τὰ 2 μέτρα, πλάτος δὲ καὶ μῆκος πλέον τῶν 2 μέτρων. Ἐν τῷ βάθει τοῦ ὑπογείου τούτου ὑπάρχει εὐρύς τις τοξοειδὴς κλίβανος· δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὑπάρχουσι δύο ἀνάλογοι κλίβανοι, πλήρεις καὶ οἱ τρεῖς ὀστῶν· οὐδὲν τεμάχιον κάλπης οὐδὲ σαρκοφάγου ἀνεῦρον ἐν αὐτοῖς. Ὑπεράνω τοῦ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου κειμένου κλιβάνου ἐστὶ λελαξευμένον ἐπιστήλιον λίαν κεκοσμημένον, ἀλλὰ βεβλαμμένον ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν μετέπειτα ἐπιπροσθέντων χριστιανικῶν σημάτων, τῆς ῥωγμῆς ταύτης μετατραπείσης εἰς ἁγίασμα. Ἡ μόνη ἐπιγραφή, ἣν δύναταί τις μετά τινος πιθανότητος ἀναγνῶναι ἐπὶ τῶν τοίχων ἐστὶν ἡ λέξις ΙΑΚΟΣ. Τὰ δὲ γράμματα οὐ δεικνύουσιν οὐδὲ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχήν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Ἑλληνο-ῥωμαϊκήν.

Τὸ ὑπόγειον τοῦτο ὁμοιάζει πολὺ κατὰ τὴν γενικὴν αὐτοῦ διασκευήν, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου λελαξευμένην κορωνίδα καὶ κατὰ τὰ ἐπίλοιπα προσαρτήματα πρὸς πολλοὺς τάφους τῆς Παλαιστίνης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τοιαῦτα μνημεῖα, νομίζω, ὅτι οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Πολλὰ βεβαίως τοιαῦτα μνημεῖα δύνανται ἵνα εὑρεθῶσιν εἰς τὰ πέριξ τῆς Πανίδου, ὅπου ἡ τιτανώδης γῆ, ὡς ἐν ὅλῃ τῇ Θράκῃ, εὑρίσκεται ἐν ἀφθονίᾳ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ ἵνα μὴ ἀναγνωρίσωμεν ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ τῆς Πανίδου τὰς ἐνδείξεις ἐπιῤῥοῆς βαρβαρικῆς. Διότι ὁ τύμβος οὗτος, καίτοι σκαφεὶς ἐν ἐποχῇ ἀνθηρᾷ, δὲν ἦτο καθαρῶς Ἑλληνικός, ἀλλὰ μᾶλλον Θρᾳκο-Ἑλληνικός. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καθίστησιν αὐτὸν λίαν πολύτιμον, διότι δυνάμεθα ἵνα θεωρήσωμεν αὐτὸν ὡς μοναδικὸν δεῖγμα ἀπολεσθείσης καὶ οὔπω γνωστῆς τέχνης.

β) Τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ αἱ τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου πόλεις ἠδυνήθησαν, ἵνα ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτὰς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν, ἦτον ἡ ἀνέγερσις εὐρέος καὶ μεγάλου τείχους ἐκτεινομένου ἀπὸ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἑτέραν. Ἡ ἱστορία τοῦ τείχους τούτου ἐστὶ λίαν περίπλοκος, συνέλεξαν δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ ὑπὸ διαφόρων λεχθέντα εἰς ἰδίας πραγματείας δύο λόγιοι, ὁ κ. Schultz ἐν Βερολίνῳ καὶ ὁ κ. Παρανίκας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀνεγερθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μιλτιάδου, κατεστράφη πολλάκις μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσιμάχου, καὶ πολλάκις ἀνηγέρθη. Εἰ καὶ οὐκ ἀνευρίσκομεν πλέον τὰ προτειχίσματα τοῦ Ἀναστασίου, πρὸς βορρᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δυνάμεθα ὅμως ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Μιλτιάδου ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Σάρου μέχρι τῆς Προποντίδος· διότι ἐχρησίμευσαν ὡς ὑπόβαθρα εἰς Βυζαντινὰ προπύργια, περὶ ὧν ὁ Προκόπιος πολλὰ καὶ μακρὰ ἀφηγεῖται. Τὰ ὀχυρώματα ταῦτα καὶ νῦν ἔτι ἐν μέρει σώζονται· βλέπει τις δὲ ἐν τῇ βάσει αὐτοῦ ὡραίους ὄγκους λίθων, οἵτινες εἰσὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Σώζονται δὲ οἱ ὄγκοι οὗτοι κατὰ μακρὰν σειρὰν καὶ κατ' εὐθεῖαν σχεδὸν γραμμὴν ἀπὸ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἑτέραν, διερχόμενοι διά τινος φρουρίου ἢ ἀκροπόλεως, περιτετειχισμένης ὡσαύτως, ἧς σώζονται πολλὰ ἐρείπια, καὶ ἥτις ἐστὶν ἡ Λυσιμαχία, μετονομασθεῖσα κατὰ τὸν μεσαίωνα Ἐξαμίλιον, ὡς τοῦτο φαίνεται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς· τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν ῥᾳδίως ἐν τῷ σημερινῷ *Ἀξαμίλ*.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νῦν λειψάνων καταφαίνεται, ὅτι τὸ τεῖχος τοῦτο ἦτον ὡραίας κατασκευῆς, πολὺ ὁμοιάζον πρὸς τὰ λοιπὰ πολεμικὰ περιτειχίσματα, ὧν πολλὰ λείψανα εὑρίσκονται ἐν Ἑλλάδι, ὡς π. χ. τὰ ἀξιοπερίεργα ὀχυρώματα τῆς πόλεως Ἀρκεσίνης, ἐν τῇ νήσῳ Ἀμοργῷ. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ τεῖχος τοῦτο ἀξιοσημείωτόν ἐστι, καὶ διὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ, οὗ ὁ ἐλάχιστος ὅρος ἐστὶν ἓξ χιλιόμετρα.

γ) Ἡ πόλις Αἶνος παρακμάζει καὶ σμικρύνεται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ πλειότερον. Προέρχεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνδημιακῶν πυρετῶν, τῶν παραγομένων ὑπὸ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων πέριξ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἔβρου. Τὰ λιμνάζοντα ταῦτα ὕδατα ὀσημέραι αὐξάνουσι, καὶ τὰ τέλματα πολλαπλασιάζονται. Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς χώρας ἀπορίαν προξενεῖ καὶ ἀμηχανίαν εἰς τὸν περιηγούμενον αὐτήν. Πῶς ἠδυνήθη νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἀκμάσῃ, καὶ ἀρκοῦσαν λάβῃ σημαντικότητα, πόλις ἐν τοιαύτῃ νοσώδει χώρᾳ κειμένη; Ἀλλ' ἡ ἀμηχανία ἡμῶν παύει, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον εὕρει μέσα, δι' ὧν καθίστανον ἧττον νοσερὰς τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς Στεντορίδος λίμνης. Διότι ἄλλως οὐχὶ μόνον τῆς Αἴνου τὴν ὕπαρξιν, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἔβρου καὶ πλησίον τῆς Αἴνου κειμένης πόλεως τοῦ Τραϊανοῦ, τῆς πρωτευούσης ταύτης τῆς Ῥοδόπης, τὴν ἵδρυσιν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, ἐὰν καὶ τότε ἐλυμαίνοντο τὴν χώραν, ὡς νῦν, οἱ κακοήθεις καὶ φθοροποιοὶ πυρετοί.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Αἶνος στερεῖται καὶ λιμένος, τὰ δὲ πλοῖα τὰ προσερχόμενα, ἵνα λάβωσι τοὺς διὰ τοῦ Ἔβρου (α) σελλομένους πρὸς ἐξαγωγὴν σίτους τῆς Ῥούμελης, ἀναγκάζονται νὰ ἀγκυροβολῶσι περὶ τὰ 4 μίλια μακρὰν τοῦ παραλίου, ἐντὸς μικροῦ ὅρμου ἐκτεθειμένου εἰς πολλοὺς κινδύνους, καὶ εἰς τοὺς σφοδροὺς νοτιοδυτικοὺς ἀνέμους. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτοὺς περινοίας ἐθεράπευσαν τὰ ἐλαττώματα ταῦτα τῆς χώρας. Διὸ καὶ τὴν σήμερον εὑρίσκομεν ἐν τῇ Αἴνῳ λείψανα γιγαντιαίων ἔργων, ἀποδεικνυόντων τὴν ἀκατανόητον δραστηριότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, καὶ αὐτῶν ἔτι, αἵτινες ὀλίγων μόνον βοηθημάτων ἦσαν κάτοχοι.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἔβρου, κατὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Αἴνου, ὑπάρχει ἁλυκή τις λίμνη, ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων *ἐμποδισμένη* καλουμένη· ἡ λίμνη αὕτη χωρίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης διά τινος ψαμμώδους πλευρᾶς, οὐχὶ λίαν ἀρχαίας, ἐχούσης πλάτος ὀλίγων τινῶν βημάτων. Ἡ λίμνη αὕτη ἐσχημάτιζεν ἄλλοτε λιμένα λίαν ἀσφαλῆ, διὸ καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐσχεδίασέ πως νὰ ἐξορύξῃ καὶ πάλιν αὐτόν. Ἀπέναντι τῆς λίμνης ταύτης, 100 μέτρα μακρὰν τῆς θαλάσσης, οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀνεγείρει πρόχωμα, οὗ οἱ κολοσσαῖοι λίθοι φαίνονται καὶ τὴν σήμερον ἐν τῇ θαλάσσῃ, μήκους 300 ποδῶν, καὶ πλάτους εἴκοσι ποδῶν. Τὸ πρόχωμα τοῦτο ἦτο τοσούτῳ μεγαλοπρεπές, ὥςε δυσκολεύεταί τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι μικρά τις καὶ ἀπομεμονωμένη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Θρᾴκης Ἑλληνικὴ ἀποικία ἠδυνήθη, ἵνα ἐπιχειρισθῇ τοιοῦτον ἔργον· ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς τῆς κατασκευῆς χαρακτὴρ ἐστὶ καταφανέστατος. Διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ προχώματος τούτου ἐξησφαλίζετο ἡ ὕπαρξις καλοῦ λιμένος, οὗ ἄνευ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ πόλις ἐμπορική. Προσέτι ἐμπόδιζε τοῦτο τὴν εἰσροήν, καὶ εἰς διάφορα μέρη σώρευσιν τῆς ἄμμου, καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου γέννησιν διαφόρων μικρῶν συναθροίσεων ὕδατος, ὡς τὰ νῦν τοῦτο ὑπάρχει, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ὑδάτων τούτων παραγωγὴν δηλητηριωδῶν, ὡς σήμερον, ἀναθυμιάσεων.

Ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν δὲ τούτων ἐρειπίων μανθάνομεν, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον ἴσως μετασχηματίσει, δίδοντες εἰς αὐτὸν καλὴν διεύθυνσιν, τὸν ῥοῦν τοῦ Ἔβρου κατὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ. Ἐκ τῶν εἴς τινα μέρη ἐργασιῶν αὐτῶν δυνάμεθα μὲν νὰ εἰκάσωμεν τοῦτο, ἀλλ' αἱ περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἔρευναί εἰσι λίαν δύσκολοι, ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ πολυειδῶν μεταβολῶν, ἃς ὑπέστησαν τὰ περὶ τὴν Στεντορίδα λίμνην μέρη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κινδυνώδεις, διότι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἕλῶν τούτων διαμένων τις διατρέχει κίνδυνον βέβαιον, ἵνα πάθῃ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος αὐτοῦ. Δυνάμεθα ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὸ στόμιον τοῦ Ἔβρου δὲν ἦτον, ὁποῖον ὑπάρχει σήμερον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς λαμπρότητος τῆς Αἴνου καὶ τῆς Τραϊανουπόλεως.

Τὸ πρόχωμα τῆς Αἴνου τάττεται μεταξὺ τῶν ἀποδείξεων, ὧν καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτει μέγα πλῆθος ἡ ἀρχαιολογία, καὶ αἵτινες μαρτυροῦσιν ἡμῖν τὴν μεγάλην καλλαισθησίαν καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα, πρὸς δὲ καὶ τὴν φρόνησιν καὶ τὸν πρακτικὸν νοῦν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καθ' ὅλα τὰ εἴδη τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

δ) Ἐν Θρᾴκῃ δὲν σώζεται οὐδεὶς ὁλόκληρος ναός, οὐδὲ τεῖχός τι ὁλόκληρον, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐποχήν, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος· ἀλλ' εὑρίσκονται πολύτιμα λείψανα τοιούτων οἰκοδομῶν. Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς Αἴνου καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Διοικητοῦ εὕρομεν τρία τεμάχια ὡραίας ζωοφόρου (frise), ἀναγομένης εἰς τὴν ἀνθηροτέραν τῆς τέχνης ἐποχήν, ἀνήκοντα δὲ καὶ τὰ τρία εἰς τὸν αὐτὸν περίβολον (Sacellum), σμικρότερον τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης. Ἡ ζωοφόρος αὕτη ἔχει 30 ἑκατοστομέτρων ὕψος, καὶ παρίςησιν ἐπεισόδιόν τι τοῦ περὶ Ἀμαζόνων μύθου. Ἐν Ἐξαμιλίῳ βλέπει τις ἴχνη τινὰ τῶν ναῶν τῆς Λυσιμαχείας· ἐν Ῥαιδεστῷ πολλὰ τμήματα τοῦ περιτειχίσματος

(1) Διὰ σχεδιῶν λίαν εὐθαύστων.

τῆς Βυσάνθης· ἐν Πανίῳ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κουμβάγου ἀνάλογά τινα ἐρείπια ὑπάρχουσιν. Ἐν Περιςάσει βλέπει τις τὰ ἴχνη ἀρχαίου ναοῦ, κειμένου παρὰ τὸν αἰγιαλόν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη ναὸς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, διατηρῶν πολλὰ καὶ ὡραῖα μάρμαρα τοῦ ἀρχαίου τεμένους.

Ἐπιγραφαί. — Αἱ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀναγόμεναι ἐπιγραφαί εἰσι λίαν σπάνιαι ἐν Θράκῃ· ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν Πανίδῳ καὶ ἐν Γάνῳ τρεῖς, ὧν μεγίστη ἡ σπουδαιότης, ἡ τῶν δύο μάλιστα.

Γνωστὸν πόσον διαφιλονεικεῖται εἰσέτι ἡ ἀληθὴς ἀξία τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μέτρων καὶ σταθμῶν· οἱ ἀρχαιολόγοι οὐδὲν βέβαιον δύνανται εἰσέτι ἵνα ἀποφανθῶσι. Μεγάλως λοιπὸν ἤθελεν ὠφελήσει ἡμᾶς τοιοῦτόν τι μέτρον, ἀνακαλυπτόμενον καὶ ἀποδεικνυόμενον, ὅτι ἦτο *ἐπίσημος μετρικὴ μήτρα* [étalon.]

Τὸ νεώτερον, καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἁρμοδίων κριτῶν τὸ ἐντελέστερον, τῶν περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σύγγραμμά ἐστι τὸ τοῦ κ. Vasquez Queipo· ὁ συγγραφεὺς δὲ οὗτος παραδέχεται ὡς ἀκριβῶς γνωστὸν καὶ ἀναμφισβήτητον ἓν μόνον μέτρον. Μετά τινα καιρὸν ὁ κ. de Witte ἠδυνήθη ἵνα καταμετρήσῃ μίαν Ἀττικὴν ἡμικοτύλην. Κατὰ δὲ τὸ 1867 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία τῶν Ἀθηνῶν προσεκτήσατο πολύτιμον χοίνικα, ἧς γνωστὴ ἡμῖν ἡ χωρητικότης (1). Ἡ δὲ μικρὰ πόλις Γάνος κέκτηται τέσσαρα μέτρα διὰ τὰ ὑγρὰ καλῶς διατετηρημένα καὶ φέροντα εἰσέτι ἐγγεγλυμμένην ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφήν, δεικνύουσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν. Εὑρίσκονται δὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα σταθμὰ συνηνωμένα ἐπὶ μιᾶς μαρμαρίνης τραπέζης, ὁμοίας πρὸς ἐκείνας, ἃς ἀνεκάλυψαν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ὧν μία ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, λίαν ὅμως ἐφθαρμένη καὶ ἀχρησίμευτος πρὸς τὰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας. Αἱ τράπεζαι αὗται ὠνομάζοντο παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι *σήκωμα*, παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ponderarium (1). Ὁ κ. Egger σπουδάσας ἁπάσας τὰς μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθείσας τραπέζας καὶ τὰ κατ' αὐτάς, διεπραγματεύθη περὶ αὐτῶν ἐν ἰδίᾳ πραγματείᾳ, ἣν ἀνέγνω ἔν τινι συνεδριάσει τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἐν Γάνῳ ὑπάρχουσα πλάξ, μετὰ μεγίστης ἐστὶν ἐπιμελείας λελαξευμένη· φέρει δὲ τέσσαρα κοιλώματα μετὰ τῶν ἀκολούθων ἐπιγραφῶν·

Παρὰ τὸ μεγαλείτερον	ΗΜΙ
Εἶτα	ΤΡΙ
	ΚΟ
	Η

Δὲν ἠδυνήθην ἵνα καταμετρήσω τὸ πρῶτον κοίλωμα, ἀλλ' ἡ χωρητικότης αὐτοῦ δύναται εὐκόλως ἵνα γνωσθῇ, διότι βεβαίως ὑπάρχει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων τριῶν ἀναλογία βαθμοῦ· ἀλλὰ μετρήσας τὰ ἄλλα τρία εὗρον, ὅτι ἡ χωρητικότης τοῦ δευτέρου μὲν ἤτοι τοῦ ΤΡΙ ἐστὶν ἴση = πρὸς Λ. 0,885, ἡ τοῦ ΚΟ = Λ. 0,28· ἡ τοῦ Η = Λ. 0,14.

Ἐπὶ τῆς κυρίας πλευρᾶς τοῦ μνημείου τούτου ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένη γράμμασι τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς ἡ λέξις·

ΙΕΡΟΣ.

Σήκωμα δὲ Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐν Γάνῳ ὑπάρχον, τουτέστι φέρον ἀβλαβῆ τὰ ὀνόματα τῶν μέτρων, εὑρέθη μέχρι τοῦδε ἓν μόνον, ἀνακαλυφθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Wagner Ourschak (2).

Ἡ δευτέρα τράπεζα, ἡ τῆς Πανίδου, φέρει πέντε κοιλώματα ἄνευ ἐπιγραφῆς τινος. Δυνηθεὶς ἵνα μετρήσω τὴν χωρητικότητα τῶν δύο ἐξ αὐτῶν εὗρον τὴν τοῦ δευτέρου μὲν κατὰ τὸ μέγεθος ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς Λ. 1,786, τὴν τοῦ μικροτέρου δὲ = Λ. 0,163. Ἐπὶ δὲ τοῦ χείλους τῆς τραπέζης φαίνονται τὰ ἑξῆς γράμματα·

ΑΝΟΜΟΥΦΑΙΝΙΠΠΟΥ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐςὶ τεθραυσμένη πρὸς τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς μέρος· κάτοικος δέ τις μοι ἔδειξεν ἀντίγραφόν τι τῆς ἐπιγραφῆς, πρὶν ἢ βλαφθῇ τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς μέρος· ἔχει δὲ ὧδε·

ΕΠΑΓΟΡΑΝΟΜΟΥΦΑΙΝΙΠΠΟΥ

(1) Παράβαλε τὴν ἐμὴν συλλογὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι κεραμείων ἐπιγραφῶν σελ. 417 καὶ τὰς παρατηρήσεις, ἃς μοι ἀπηύθυνεν ὁ κ. Εὐστρατιάδης ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημ. τῶν Ἀθηνῶν 1870 Ἀριθ. 14 διά τινα πραγματείαν μου περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, δημοσιευθεῖσαν ἐν Comptes rendus de l' Académie des inscripts. Ὁ κ. Εὐστρατιάδης, ὅςις περιέγραψε πολύτιμόν τι σήκωμα ἀνακαλυφθὲν ἐν Γυθείῳ, δὲν ἠδύνατο ἵνα γνωρίζῃ τὰ περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος. Ἐὰν ἐγνώριζεν αὐτά ἴσως ἤθελε μεταβάλει γνώμην. Ἐπιφυλάσσομαι ἵνα συζητήσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Εὐστρατιάδου, ὁπόταν πραγματευθῶ περὶ τῶν Θρακικῶν Σηκωμάτων. Σημ. τοῦ κ. Dumont.

(1) Περὶ τῶν δύο τούτων λέξεων οὐδὲν εὕρομεν ἐν τοῖς διαφόροις ἀρχαιολογικοῖς συγγράμμασιν, ἅτινα συνεβουλεύθημεν. A. Z.

(1) Ἔγραφον τοῦτο κατὰ τὸ 1869. Σήμερον τὸ πρᾶγμα ἄλλως ἔχει. Σημ. τοῦ κ. Dumont.

Ἡ ἐπιγραφή, εἰ καὶ μοναδική, διότι δὲν ὑπάρχει ὁμοία τις, ἐπὶ ἑνὸς σταθμοῦ, ἔστιν ὅμως φυσική· ὑπενθυμίζει δὲ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, ἵνα χαράττωνται ἐνίοτε ἐπὶ τῶν ponderarium ἐπιγραφαί, λέγουσαι ὅτι ἡ Διανδρία (Duumviri) ἐφρόντισεν ἵνα κατασκευασθῇ ὁ τύπος οὗτος τῶν σταθμῶν. Πολλάκις δὲ ἀπαντῶνται καὶ ἐπὶ σταθμῶν ἑλληνικῶν ὀνόματα ἀστυνόμων καὶ ἀγορανόμων. Μετὰ τὴν λέξιν ΦΑΙΝΙΠΠΟΥ ὑπάρχει κεχαραγμένον κηρύκειον. Ἡ δὲ ἀκριβὴς ὁμοιότης τοῦ ἐμβλήματος τούτου καὶ τοῦ τύπου τῆς συνοδευούσης αὐτὸ ἐπιγραφῆς πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Ῥόδου, τῆς Κνίδου καὶ τῆς Θάσου γεγλυμμένα, δὲν θέλει βεβαίως φανῇ ἀναξία προσοχῆς εἰς τοὺς καταγινομένους περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν λίαν σκοτεινῶν εἰσέτι ζητημάτων τῆς ἀρχαίας κεραμικῆς τέχνης. Πολλοὶ ἀρχαιολόγοι φρονοῦσιν, ὅτι αἱ τέσσαρες ἢ πέντε χιλιάδες ἐπιγραφῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν ἐπὶ τῶν ὤτων (λαβῶν) διαφόρων ἀμφορέων, εἰσὶν ἀποχρῶσα ἐγγύησις τῆς κατὰ τοὺς νόμους χωρητικότητος αὐτῶν. Ἡ ἐν Πανίδῳ εὑρισκομένη πλὰξ φαίνεταί πως ἐπιβεβαιοῦσα τὴν γνώμην ταύτην, ἥτις ἐὰν ἀποδειχθῇ ὡς ὀρθὴ καὶ ἀληθής, πολὺ θέλει διαφωτίσει ἡμᾶς περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ἐμπορικῆς νομοθεσίας.

Τρίτη δέ τις πλάξ, εὑρεθεῖσα ὡσαύτως ἐν Πανίδῳ, δείκνυσιν ἡμῖν κατὰ πόσον ἐμερίμνων οἱ ἀρχαῖοι καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, ἐπὶ κοινῷ ἀγαθῷ. Ἡ μετρολογικὴ αὕτη τράπεζα, λίαν ἐφθαρμένη οὖσα, φέρει μεταξὺ ἄλλων καί τι μέτρον χωρητικότητος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατοςολίτρου· τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον σταθμικοὺς τύπους καὶ διὰ τὰς ἐλαχίστας ὑποδιαιρέσεις τῆς κοτύλης. Ἐπὶ τῆς πλακὸς ταύτης ἀναγινώσκεται εἰσέτι μονόγραμμά τι καὶ τὸ γράμμα Η.

Αἱ λοιπαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς ἀνθηρᾶς ἐποχῆς, ἃς εὕρομεν, ἀνάγονται εἰς τὴν ἰδίαν ἑκάστης ἀποικίας ἱστορίαν, μηδὲν γενικὸν δεικνύουσαι. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἐπιτύμβιοι· μία δὲ ἐστὶν ἀνακήρυξις τῆς εὐγνωμοσύνης κατοίκου τινὸς τῆς Πανίδου πρὸς τὸν Ἄτταλον· ἑτέρα δέ τις, εἰς τὸ αὐτὸ εὑρεθεῖσα μέρος, καταρᾶται τοῦ Φαινίππου, τοῦ ἀγορανόμου ἴσως ἐκείνου, ὃν ἀνεφέρομεν ἤδη, ἀποδειχθέντος ἴσως ἐπιληψίμου ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Εἰκονικαὶ ἀρχαιότητες. — Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, καὶ αἱ ἐλάχιςαι αὐτῶν, συνημιλλῶντο, ἵνα ἔχωσι πολύτιμα ἀριστοτεχνήματα. Ὁ Στράβων λέγει, ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Ἀπολλωνίᾳ ἄγαλμά τι περικαλλὲς τοῦ Καλάμιδος· ὡραῖα δέ τινα ἀνάγλυφα σωζόμενα ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μαρτυροῦσιν, ὅτι αἱ ὡραῖαι τέχναι, ἐκαλλιεργοῦντο καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Θρακικῆς παραλίας. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οὐδὲν τὸ κοινὸν μεταξὺ τῶν ἀναγλύφων τούτων καὶ τῶν ἐν Πανίδῳ γλυφῶν· ὁ χαρακτὴρ τῶν ἀναγλύφων τούτων ἐστὶ καθαρῶς Ἑλληνικὸς ἄνευ βαρβαρικῆς τῶν πέριξ φυλῶν ἐπιρροῆς.

Βωμός τις ἀφιερωμένος ταῖς Νύμφαις, καὶ εὑρεθεὶς μὲν πιθανῶς ἐν Πακτύῃ, διατηρούμενος δὲ σήμερον ἐν Καλλιπόλει, ἐστὶν ἔργον ἐκ τῶν καλλιτέρων. Ἡ μυθολογουμένη σκηνὴ ἀπεικονίσθη πολλάκις, ὡς γνωστόν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ἑρμογλύφων ἀδαῶν, καὶ δι' ἀγροτικὰ ἀναθήματα. Ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τῆς Πακτύης βλέπομεν τρεῖς Νύμφας, περιβεβλημένας χιτῶνας κυματίζοντας, ἀλληλοκρατοῦνται δὲ ἐκ τῶν χειρῶν, ὁδηγούμεναι ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς δεξιὰν ὁ Πὰν αὐλῳδῶν. Ἡ ποικιλία καὶ ἡ ἁπλότης τῶν θέσεων καὶ τῶν κινήσεων, αἵτινες ἀπεικονίζονται ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ, δίδωσιν αὐτῷ μεγάλην ἀξίαν· δυνάμεθα δὲ νὰ παραβάλωμεν τὰς Νύμφας ταύτας πρὸς τὰ ὡραιότερα τῶν Ἀθηναϊκῶν καὶ Βοιωτικῶν κεραμικῶν ἀπεικονισμάτων.

Ἐν τῷ τείχει τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Αἴνου περικλείεται ἓν ἀνάγλυφον καλλίστης ἐργασίας. Κατ' ἀρχὰς νομίζει τις, ὅτι ἀπεικονίζεται ἐν αὐτῷ συμπόσιόν τι τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἢ τῆς Ὑγείας, ἀντικείμενον πολλάκις ἐπεξεργασθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τεχνιτῶν, καὶ ὅπερ φαίνεται ἐπὶ πολλῶν ἀναθημάτων. Ἀλλά, κατ' ἐμέ, τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παρίστησι σκηνήν τινα, ἧς μέχρι τοῦδε οὐχ ὑπάρχει ἄλλη ἀπεικόνισις, καὶ ἥτις ἔχει μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν εἰκονικὴν ἀρχαιολογίαν. Θεός τις προβεβηκὼς τῇ ἡλικίᾳ κεῖται ἡμικατακεκλιμένος ἐπὶ κλίνης, τὸ στῆθος ἔχων γυμνόν, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ κύπελλον· ἐνώπιον αὐτοῦ κεῖται τράπεζα ὀρθογώνιος ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἦσαν ἐν χρήσει ὡς ἀναθήματα Θεῷ τινι, καὶ αἵτινες κατ' ἐξαίρεσιν μόνον ἀπεικονίζονται ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐπιθανατίων συμποσίων. Γυνή τις ἱσταμένη πρὸς δεξιὰν ὁμοιάζει πρὸς τὴν Ὑγείαν, ἢ πρὸς τὴν Ἶσιδα, ὅπου αὗται ἀπεικονίζονται ἐν τοῖς συμποσίοις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἢ τοῦ Σεράπιδος. Ἀριστερόθεν ὁ Ἡρακλῆς, νέος τὴν ἡλικίαν, κάθηται ἐπὶ ἕδρας κεκαλυμμένης διὰ δορᾶς λέοντος, κρατεῖ δὲ τὸ σύνηθες αὐτῷ ἔμβλημα, τὸ ῥόπαλον· εἶναι δὲ γυμνὸς καθ' ὁλοκληρίαν καὶ νεώτατος. Ὁ κ. Stephani, ὅστις ἐμελέτησε καὶ ἐξιστό-

ρησεν ὅλα τὰ τὸν Ἡρακλέα παριστάνοντα καὶ μέχρι τοῦδε σωζόμενα ἀπεικονίσματα, δὲν ἀναφέρει οὐδεμίαν τοιαύτην ἀπεικόνισιν. Ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε γνωστοῖς ἀπεικονίσμασιν ὁ ἡμίθεος παρίστατο πάντοτε ἡμικατακεκλιμένος ἐν τῷ μέσῳ τῶν νερῶν, καὶ λαμβάνων ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἄθλων αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ καί τινες ἄλλαι ποικιλίαι καὶ παραλλαγαί, ἀλλ' οὐδεμία ἐςὶν ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν Αἴνῳ εὑρισκομένην ταύτην εἰκόνισιν. Πλὴν δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Σεράπιδος ἡ μόνη θεότης, ἣν γνωρίζω, ὡς παριστανομένην ἐπὶ ἀνακλίντρου ἐνώπιον βωμοῦ τετραγώνου, ἐστὶν ὁ Ἀπόλλων, ὅστις ἀπεικονίζεται ἓν τινι ἐκτύπῳ, εὑρισκομένῳ σήμερον ἐν τῇ Πινακοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὡς λαμβάνων μέρος εἴς τι συμπόσιον.

Ὀρειχάλκινα ἀγάλματα εἶδον ὀλίγα, ἀλλὰ λίαν περισπούδαστα, ὡς προερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ τῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ λίαν καλῶς κατειργασμένα, ἀποδεικνύοντα δὲ ὡσαύτως τὴν ἀκμήν, εἰς ἣν εἶχε φθάσει ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη καὶ κατὰ τὰ ἐνδότερα τῆς Θράκης.

Κεράμειον ὅμως καλλιτέχνημα δὲν εὗρον εἰς οὐδὲν μέρος τῆς Θράκης.

Τοπογραφία. — Ὑπὸ τὴν τοπογραφικὴν ἔποψιν αἱ Ἑλληνικαὶ τῆς Θράκης πόλεις δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κλάσεις, τὰς ἑξῆς,

α'. Πόλεις, αἵτινες διατηροῦσι μέχρι τῆς σήμερον τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ὀνομασίαν·

β'. Πόλεις φερούσας ὄνομα βυζαντινόν, καὶ ὧν τὸ ἀρχαῖον ὄνομα λίαν δυσκόλως ἀνευρίσκεται, καὶ

γ'. Πόλεις μνημονευθείσας ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων καὶ γεωγράφων, ὧν ὅμως οὐδὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἴχνος.

I. Αἱ διατηροῦσαι τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν ὄνομα πόλεις εἰσὶ καὶ πολυαριθμότεραι, ἰδίως κατὰ τὰ παράλια, ὅθεν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ποτὲ δὲν ἐξέλιπεν ἀπὸ εἴκοσι πέντε ἤδη αἰώνων. Τινὰ τῶν ἀρχαίων τούτων ἄστεων εἰσὶ πολὺ μικρᾶς σημασίας, διὸ καὶ ἐκπλήττεταί τις βλέπων, ὅτι μικρὰ καὶ ἀνίσχυρα πολίχνια διέμενον ἀκράδαντα ἐν τοῖς πατρῴοις, τοιαῦτα δὲ εἰσὶ παραδ. χάρ. ἡ Περίστασις (Τουρκ. Σάρκιοϊ) ἐκτὸς ἀπέχουσα ὥρας πρὸς βορρᾶν τῆς Καλλιπόλεως, ἡ Ἡράκλεια (Ἡρακλίτζα) μίαν ὥραν πρὸς νότον ἀπέχουσα τῆς Γάνου, καὶ τέλος τὸ Διδυμότειχον. Ἄλλαι δὲ ἔσχον διάφορον ἑκάστη ἐπισημότητα, καὶ τοιαῦταί εἰσι τὸ Βυζάντιον, ἡ Βιζύη, ἡ Πέρινθος, ἡ Αἶνος, ἡ Μαρώνεια. Τῶν ἄλλων δὲ τέλος γνωστὸς ἐστιν ἐκ θετικῶν καὶ βεβαίων μαρτυριῶν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἀπώλεσαν τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ὀνομασίαν, καὶ ὡς τοιαύτας ἀναφέρω τὴν Ὀρεστιάδα, τὸ Τριμόντιον, τὴν Λυσιμάχειαν. Ἡ μόνη λοιπὸν φροντὶς τοῦ περιηγουμένου τὰς πόλεις ταύτας ἀρχαιολόγου ἐστὶν ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἀρχαίας τοποθεσίας, μεταβληθείσης ἐν ταῖς πλείσταις. Οὕτω π. χ. τὸ Τριμόντιον ὑψοῦτο ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ λόφου Νεμπὲτ Τεπέ, ὅστις τὴν σήμερον συνοικία τις ἐστὶ μόνον τῆς Φιλιππουπόλεως. Δυνάμεθα ὡσαύτως, ἵνα ὁρίσωμεν τὸ μέρος, ὅπερ κατεῖχεν ἡ ἀρχαία Ὀρεστιάς, πόλις, ἥτις βεβαίως δὲν εἶχεν ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκων, ὡς ἡ σύγχρονος ἡμῶν πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ τῆς Ῥούμελης (1). Ἅπασαι σχεδὸν αἱ κατὰ τὴν παραλίαν Ἀκροπόλεις ἐγκατελείφθησαν, κτισθέντων μετέπειτα τῶν οἰκημάτων, κατὰ γενικὸν ἔθος, παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Εἰς τὴν Περίστασιν δέον ἵνα ἀναζητήσῃ τις τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου ἄστεως πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ κατὰ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ ὑπάρχοντος τὴν σήμερον χωρίου· τὰ ἐρείπια ταῦτα κεῖνται ἐπί τινος λόφου ἐγκαταλελειμμένου τὴν σήμερον. Ἐν Αἴνῳ τὰ οἰκήματα μετεφέρθησαν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, καταλειφθείσης κατὰ μέρος τῆς ὑψηλῆς ἀκροπόλεως, ἥτις ἀπὸ τοῦ λιμένος ὑψουμένη κατέρχεται μέχρι τοῦ Ἔβρου. Ὁ καθ' ἡμᾶς λιμὴν τῆς Γάνου ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔρημος, ἡ δὲ πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ εὐρέος λόφου, ὅστις ὑψοῦται πρὸς δυσμάς, ἔστι δὲ εἷς τῶν ὀχυρωτέρων καὶ δυσπρωσιτοτέρων φυσικῶν ἀκροπόλεων τῶν μερῶν ἐκείνων. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁμοίως ἡ πόλις ἡ τὸ πολίχνιον τῆς ἀρχαίας Βυσάνθης ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ὅπου εὑρίσκεται τὰ νῦν ἡ ἐκκλησία, ἡ ἐπικαλουμένη «*Παναγία Ῥευματοκρατόρισσα,*» καὶ ὅπου σώζονται εἰσέτι ἀρχαῖά τινα λείψανα. Ἐρευνῶν τις καὶ ἐξετάζων τὰ μέρη δύναται λοιπὸν νὰ ἐξαγάγῃ βέβαιον, κατ' ἐμὴν γνώμην, συμπέρασμα.

II. Ἐν Θράκῃ ὀλίγιστά εἰσι τὰ μέρη, ὅπου ὑπῆρξεν ἐπ' ἀληθείας πόλις τις ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἧς δὲν δύναταί τις νὰ ἀνεύρῃ τὸ πρῶτον ὄνομα. Ἡ μόνη ἐξαίρεσίς ἐστι τὸ πολίχνιον Πάνιδος, ὅπου ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ περικαλλῆ ἐρείπια. Καταφανές ἐστιν, ὅτι τὸ τοσοῦτο σμικρὸν καὶ ταπεινὸν τὰ νῦν χωρίον τοῦτο ἐξετείνετο ἄλλοτε πρὸς τοὺς πέριξ λοφίσκους, ἰδίως πρὸς νότον· τὸ δὲ ὄνομα, ὅπερ φέρει σήμερον, καί τοι Ἑλληνικὸν βεβαίως, ἀπαντᾶται ὅμως κατὰ πρῶτον, νομίζω, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν. Ἴσως δυνάμεθα ἵνα ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ Πάνιδος ἀντικατέστησε τὸ *Νέον Τεῖχος*, ὅπερ ὁ Σεύθης ὑπεσχέθη ἵνα δώσῃ τῷ Ξενοφῶντι, ἀλλὰ τοῦτο ἁπλῆ μόνον ἐστὶν ὑπόθεσις, μηδὲ δύναμαι ἵνα ἐπὶ τοῦ παρόντος βεβαιώσωτι περὶ τοῦ θέματος τούτου. Τὸ αὐτὸ δὲ δυνάμεθα ἵνα εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς *Χώρας*, κειμένης ἐπὶ τῆς παραλίας κατὰ μίαν ὥραν πρὸς νότον τῆς Γάνου, καὶ ἥτις διεδέχθη προφανέσατα ἀρχαίαν τινὰ πόλιν, ἧς ἀγνοῶ τὸ ὄνομα.

III. Παρὰ τοῖς κλασικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶμεν ὀνόματα πόλεών τινων, εὐτυχῶς λίαν σπανίων, ὧν οὐδὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἴχνος. Τοιαῦταί εἰσιν ἡ *Ἀφροδισιάς*, ἡ *Ἀγορά*, ἡ *Δύμη* καὶ τὰ *Κύψελα*. Παραλληλίζων τις μόνον καὶ ἀντιπαραθέτων τὰ περὶ αὐτῶν χωρία, σπουδάζων δὲ προσέτι καλῶς καὶ τὰς χώρας καὶ τὰ μέρη, ἐν οἷς ἔκειντο, ἴσως δυνηθῇ ἵνα ἐξιχνιάσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θέσιν. Ἡ ἀντιπαραθετικὴ αὕτη μέθοδος δοκεῖ ἡμῖν ὡς ἡ μόνη ἱκανή, ἵνα διαφωτίσῃ τὰ ζητήματα ταῦτα (1). Μόνοι οἱ περιηγηταὶ δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὰ χωρία συγγραφέων τινῶν, οἵτινες γίνονται καταληπτοί, ἀναγινωσκόμενοι ἐν ταῖς χώραις, περὶ ὧν διεπραγματεύθησαν. Αἱ ἐπὶ τὴν Θράκην ἐκστρατεῖαι τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ὀλίγων μόνον ἐρευνῶν χρήζουσιν, ὅπως κατανοηθῶσι, διότι περὶ γενικοτήτων μόνον πρόκειται. Τὸ ἕβδομον ὅμως τῆς τοῦ Κύρου *Ἀναβάσεως* ἐστὶ δυσνοητότερον. Ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας βαδίζοντες οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος Ἕλληνες, καὶ διαφόρους ἑλιγμοὺς καὶ ὀπισθοπορείας ἀναγκαζόμενοι ποιῆσαι, ὀλίγην μόνον διήνυσαν ἔκτασιν, οὐδόλως ἀπομακρυνόμενοι τῆς παραλίας. Ἀκολουθοῦντες τὴν πορείαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἔστω καὶ τοῦ ἐντελεστέρου, τοῦ τοῦ κ. Spruner, παραδ. χάριν, δυσκόλως κατανοοῦμεν τὴν τοῦ Ξενοφῶντος διήγησιν, ἐνῷ περιήγησις ἐν τῇ Θράκῃ πολλὰ δυσνόητα διευκρινίζει. Ἡ τοῦ Ζ'. βιβλίου τῆς *Ἀναβάσεως* διήγησις ἐγένετο μετὰ στρατιωτικῆς συντομίας, διὸ καὶ ὀλίγον δυσνόητός ἐστι.

(1) Ἡ ὀνομασία αὕτη τῆς Ῥούμελης ἐστὶ λίαν ἀβέβαιος καὶ συγκεχυμένη παρὰ τοῖς πλείστοις περιηγηταῖς καὶ συγγραφεῦσι τῆς Εὐρώπης, διδομένη ἄλλοτε εἰς τὸν Νομὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἄλλοτε εἰς τὸν τῆς Σοφίας, ἢ τοῦ Ῥουχτσούκ (Βουλγαρίαν), καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας· ὁ αὐτὸς πολλάκις συγγραφεὺς συγχέει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τὰς διαφόρους ταύτας ἐπαρχίας, ὀνομάζων Ῥούμελην, ὁτὲ τὴν μίαν καὶ ὁτὲ τὴν ἄλλην. Ἡ παρὰ τοῖς Τούρκοις Ῥούμελη, στρατιωτικὴ ἄλλοτε σατραπεία, περιελάμβανεν (ἄλλοτε) πολλὰ μέρη τῆς Θράκης, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Ἠπείρου καὶ Βουλγαρίας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ῥούμελη Βαλισσή. Ἡ τὴν σήμερον ἰσχύουσα διαίρεσις τοῦ Κράτους ὅλως ἄλλη ἐςί. Ῥούμελην δὲ λέγοντες οἱ Ὀθωμανοὶ ἐννοοῦσι συνήθως καὶ συνεκδοχικῶς ἅπασαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τοὺς δὲ κατοίκους ἐν γένει τῆς Εὐρωπαϊκῆς αὐτῶν γῆς ὀνομάζουσι Ῥουμελῆλη (διὸ καὶ τὸ παρ'ἡμῖν Ῥουμελιῶται), ἰδίως δὲ τοὺς κατοίκους τῆς Θράκης, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Βουλγαρίας, ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος ἢ θρησκεύματος· διακρίνουσι δὲ τὸν τῆς Βοσνίας κάτοικον Βόσναλη ἢ Μπόσναλη καὶ τὸν τῆς Ἀλβανίας (Ἀρναουτλούκ, σχεδὸν ἄχρηστον) Ἀρναούτ. Ἡ σύγχυσις αὕτη τῆς Ῥούμελης φαίνεται καὶ παρὰ τῷ κ. Dumont. A. Z.

(1) Κατὰ τὸν κ. Σ. Βυζάντιον ἡ Ἀγορὰ ἔκειτο, ὅπου κεῖται ἡ τὰ νῦν Μάλγαρα, τὰ δὲ Κύψελα μετετράπησαν εἰς τὰ Ἴψαλα. A. Z.

Δ'.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.

Τὰ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης σωζόμενα λείψανα, συνιστάμενα ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ προστύπων (ἀναγλύφων), εἰ οὐχὶ ἐκ μνημείων, εἰσὶν ὄντως, ὡς ὑποθέτομεν ἐκ τῶν προτέρων, πολυαριθμότερα τῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς.

Σπουδάζων καὶ ἐρευνῶν τὰ λείψανα ταῦτα ὁ περιηγητὴς ἐξάγει τὰ ἑξῆς τρία συμπεράσματα, ἅτινα δὲν συμφωνοῦσι, καὶ μάλιστα τὰ δύο πρῶτα, πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων σχηματισθεῖσαν περὶ Θράκης γνώμην, πρὶν ἢ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν χώραν.

α') Ὁ πολιτισμὸς ἦτο λίαν προκεχωρημένος καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτὰ τῆς Θράκης, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς σχεδὸν μόναν κατὰ τὰς πεδιάδας.

β') Ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἦτο καθαρῶς Ἑλληνικός, καὶ οὐχὶ Ῥωμαϊκός.

γ') Οὐχὶ μόνον δὲν εἶχεν ἐξαλείψει τὸν ἐθνικὸν ἰδιότυπον χαρακτῆρα, ἀλλὰ τοὐναντίον πολλὰ ἀρχαῖα ἔθιμα παρεδέξατο, ὥστε τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων θρησκευτικὰ ἔθη τῆς χώρας ταύτης παρουσίαζον ἀρχικόν τινα καὶ ἰδιόῤῥυθμον χαρακτῆρα, μεγάλης σπουδῆς ἄξιον, καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα τοῖς ἀρχαιολόγοις, ἐὰν δυνηθῶσιν ἵνα ἀνεύρωσιν ἅπασας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας.

I. Τὰ πλειότερα τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς λειψάνων τούτων εὑρίσκονται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐν τῇ τῆς Ἀδριανουπό-

λεως, γενομένης ἀπὸ τοῦ ιδ΄ ἤδη αἰῶνος κέντρου τοῦ ἐν Εὐρώπῃ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῶν νέων τούτων κατακτητῶν τῆς χώρας τόσῳ πολλὰ μνημεῖα καὶ οἰκοδομαί, ὥστε καὶ τὰ ἐλάχιστα ἴχνη τῶν ἀρχαιοτήτων ἐξέλιπον. Οὕτω π. χ. οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τοῦ Ἀδριανοῦ, ἥτις ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Αἵμου, οὐδεμία σώζεται ἐπιγραφή. Ἐν τῷ ἐν αὐτῇ τεμένει τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ ὑπάρχουσι μεγαλοπρεπέστατοι ἀρχαῖοι κίονες καὶ κιονόκρανα περικαλλῆ, ὧν ἡ ἀρχὴ ὅμως ἐστὶν ἀβέβαιος. Ἡ μόνη ἀρχαιότης, ἣν δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν οἱ τῆς Ἀδριανουπόλεως κάτοικοι, ἐστὶ τμῆμά τι ἀνδριάντος οὐδεμίαν ἔχον ἀξίαν. Ὅπως ἀνεγερθῶσι τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα Μωαμεθανικὰ τεμένη, αἱ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἐξ κρῆναι, οἱ ἑξήκοντα τρεῖς ξενῶνες, ἅτινα ἐκτίσθησαν ἐν περιόδῳ πέντε σχεδὸν αἰώνων ἔπρεπε φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ καταστραφῶσι τὰ μνημεῖα τῆς τῶν Καισάρων ἐποχῆς.

Ἡ ἐπαρχία, ἥτις ἔπεται τῇ τῆς Φιλιππουπόλεως ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐστὶν ἡ τῆς Τραϊανουπόλεως· εἶτα δὲ ἔρχονται αἱ παράλιοι πόλεις, αἵτινες ἦσαν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων λίαν ἀνθηραί. Πολλὰ λοιπὸν λείψανα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εὑρίσκει τις ἐν Πανίδῳ, ἐν Χώρᾳ, ἐν Λυσιμαχείᾳ, ἐν Ῥαιδεστῷ καὶ ἐν Περιστάσει.

Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως εὑρισκόμενα ἀνάγλυφα καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ κεῖνται οὐχὶ μόνον ἐν τῇ πόλει αὐτῇ, ἀλλὰ καθ' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν, ἥτις ἦτο ἄλλοτε ἡ ἰδίως ὀνομαζομένη Θράκη. Ἐν Χισσαρίῳ (1) εὑρίσκονται πολλὰ ἐρείπια Ῥωμαϊκοῦ φρουρίου, ἐπισκευασθέντος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ὡς καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀνηκόντων εἰς τὸν μεσαίωνα. Λατινική τις ἐπιγραφὴ δείκνυσιν, ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο περιεῖχε Ῥωμαϊκὴν ἰσχυρὰν φρουρὰν ἐπὶ τῶν Καισάρων, ἑτέρα δέ τις Ἑλληνική, ὅτι κατὰ τὸν 6΄ αἰῶνα τὸ ἄστυ ἐκεῖνο ἐσχημάτιζεν εἶδός τι ἰσοπολιτείας (municipe) ἀνεξαρτήτου. Ἐν Καρὰ-Ῥεΐζι, ἐν Βελαςίτζᾳ, ἐν Γκέχρεν (;) καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις εὑρίσκονται ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσαι, ὅτι ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐκεῖσε ἀρχαῖαι οἰκοδομαί (1). Ἐν Στενιμάχῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιγραφῶν ἐστὶ σημαντικός, ὡς καὶ ἐν Ταταὶρ-Παζαρτζὶκ (Βησσαπάρη) ἰδίως πρὸς νότον κατὰ τὸ Ἐλῆ-Δερὲ παράτι μοναστήριον, ὅπου ἀνάλογοι ἐπιγραφαὶ μαρτυροῦσι περὶ τῶν προλεχθέντων. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια δεικνύουσι πόσῳ ἦτο προωδευμένος καὶ ἐν ταῖς ἀπωτάταις ἔτι γωνίαις τῆς Θράκης ὁ πολιτισμός.

Δὲν ἐπιχειροῦμεν ἵνα δώσωμεν ἐνταῦθα ἔνεκα τῆς ἐκτάσεως κατάλογον ἀκριβῆ τῶν ὑποδεεστέρων τούτων κέντρων τοῦ πληθυσμοῦ, ὧν τὰ ὀνόματα θέλουσι διαμείνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστα, ἐκτὸς ἴσως τοῦ Καρὰ-Ῥεῖζ καὶ τοῦ Στενιμάχου (2). Ἡ δευτέρα αὕτη πόλις περιέχει πληθυσμὸν 15,000 ψυχῶν, ἁπάντων Ἑλλήνων, διατηρησάντων ἐν μέσῳ βουλγαροφώνων γειτόνων ἰδιόρρυθμον Ἑλληνικὴν διάλεκτον.

Τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα δρομολόγια περιέχουσι τα ὀνόματα τῶν σταθμῶν ἐκείνων μόνον, οἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεωφόρων, οἱ δὲ κάτοικοι οὐδεμίαν τῆς ἀρχαιότητος διατηροῦσιν ἀνάμνησιν. Τουρκικὰ ἢ Βουλγαρικὰ ὀνόματα ἀντικατέστησαν τὰ Ἑλληνικὰ τῆς ἀρχαιότητος ὀνόματα. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία ἀπώλεσε τὰς παραδόσεις, ἃς ἠδύνατο εὐκολώτατα ἵνα διατηρήσῃ· διὸ καὶ ἐκ τῶν δέκα Ἐπισκοπῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς κώδικας ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Φιλιππουπόλεως, ὀλιγίστων μόνον γνωρίζομεν σήμερον τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν. Εἰ δὲ καὶ αἱ πόρρω τῆς μεγάλης Ῥωμαϊκῆς λεωφόρου κείμεναι αὗται κῶμαι ἦσαν ὀλίγης σημασίας κάτοχοι, οὐχ ἧττον πολύτιμον ὅμως θεωροῦμεν τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν κατ' αὐτάς, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν ἀνεπαρκῶν πληροφοριῶν.

Γλῶσσα τῆς χώρας ἦν ἡ Ἑλληνικὴ· ἐκ τῶν σωζομένων ἐπιγραφῶν σπανιωτάτας ἀπαντῶμεν Λατινικάς, καὶ αὐταὶ δέ, αἵτινες ὑπάρχουσιν, ἀνάγονται εἰς τὰ μνημεῖα τῶν λεγεώνων. Πολλάκις ἐν ταῖς ἐπιτυμβίοις Ῥωμαίων ἀνηκόντων εἴς τινα ἐπίσημον οἶκον, καὶ θανόντων ἐν Θράκῃ, τὴν Λατινικὴν ἐπιγραφὴν συνώδευε καὶ Ἑλληνική. Πᾶσαι δὲ αἱ εἰς Θρᾷκας ἰδίως ἀναφερόμεναι ἐπιγραφαὶ εἰσὶ γεγραμμέναι Ἑλληνιστί, καὶ αὐταὶ αἱ βαρβαρικώτεραι, καὶ αὐταὶ αἱ προφανέστατον φέρουσαι ἀγροτικὸν χαρακτῆρα. Αἱ προσφερόμεναι τιμαὶ τοῖς διοικηταῖς τῆς ἐπαρχίας Ἑλληνιστὶ ὡσαύτως ἦσαν γεγραμμέναι· λίθος δέ τις εὑρεθεὶς πλησίον τοῦ Ταταὶρ-Παζαρτζὶκ, καὶ τὰ τῆς ὁδοῦ δεικνύων διαστήματα, Ἑλληνικὴν καὶ οὗτος φέρει τὴν ἐπιγραφήν. Ὁ δὲ πρὸς διαιώνισιν τῆς μαρτυρίας τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τειχῶν τῆς Φιλιππουπόλεως στηλωθεὶς λίθος δίγλωσσον, Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικήν, φέρει ἐπιγραφήν.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ ἐξάπλωσις καὶ γενίκευσις τῆς τε Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καθολικὴ ἐν τοῖς πεδινοῖς τμήμασι τῆς χώρας, φαίνεται ὅτι οὐδόλως εἰσέδυσεν εἰς τὰ βάθη τῶν ὀρέων· ἐν τῇ πρώτῃ βορείῳ σειρᾷ τῆς Ῥοδόπης ἀπαντᾷ τις ἴχνη τινὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὅμως εἰς μάτην ἀναζητήσει εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῶν εὑρέων τούτων ὀρέων. Ἐν αὐτῇ τῇ σειρᾷ ὡς καὶ κατὰ τὸν Αἷμον, εὕρομεν ὀλίγας τινὰς ἐπιγραφὰς ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεώνων λατινιστὶ γραφείσας. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη τῶν ὀρεινῶν τμημάτων τῆς Θράκης πρὸς τὰ πεδινὰ ἐξ καταφανεστάτη τῆς ἀξίας μελέτης ἀντιθέσεως δὲ ταύτης ἐπελήφθησαν οἱ βουλγαρισταὶ τῶν τελευταίων τούτων χρόνων, ὅπως ὑποστηρίξωσιν ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔριδι αὐτῶν, ἀδίκως ὅμως καὶ παραλόγως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, ὅτι Σλαῦοι κατῴκουν ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων τὰ ἐνδότερα τῆς Θράκης. Καὶ ἡ μὲν δοξασία αὕτη, ἧς ὁ πολιτικὸς σκοπὸς καταφανέστατος, ἐστὶν ἀβάσιμος καὶ φρούδη, ἡ ἀντίθεσις ὅμως τῶν δύο ἐχθρικῶς πρὸς ἄλληλα κειμένων λαῶν ἐστὶν ὡσαύτως καταφανὲς ἱστορικὸν γεγονὸς ἄξιον προσοχῆς καὶ μελέτης.

Κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν οἱ ὀρεσίβιοι τῆς Θράκης λαοὶ οὐχὶ μόνον διάφοροι ἦσαν τῶν τῆς πεδιάδος, ἀλλὰ καὶ προσβολὰς καὶ λεηλασίας κατ' αὐτῶν πολλάκις ἐπεχειρίζοντο· ὁ δ' ἀνταγωνισμὸς οὗτος διήρκει καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, καὶ μαρτυρίας περιέργους περὶ αὐτῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος εὑρίσκομεν καὶ ἔν τινι συγγράμματι περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, τυπωθέντι ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ 1819 (1). Οἱ νῦν κάτοικοι τῆς Ῥοδόπης οἱ Πόμακες Βούλγαροι (;) οὐκ εἰσὶν ἐπικίνδυνοι πλέον, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν ὁμοιότητα οὔτε πρὸς τοὺς Σλαύους, οὔτε πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν πεδινῶν μερῶν καὶ τῶν πόλεων· ὁμιλοῦσι δὲ μόνον τὴν γλῶσσαν τῶν Βουλγάρων.

Τὴν διοργάνωσιν καὶ διαίρεσιν τῆς χώρας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους δυνάμεθα, ἵνα μάθωμεν ὡσαύτως ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἐξελθόντες τῆς βαρβαρικῆς καταστάσεως οἱ Θρᾷκες ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν φυσικήν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, διοργάνωσιν διηρέθησαν εἰς *κώμας*· ἕκαστος πάγος εἶχεν ἰδίαν κυβέρνησιν, ἧς ἀρχηγὸς ἦτο ὁ *κωμάρχης*· τῶν πάγων τούτων ἀνευρίσκομεν σήμερον τὰ ἐρείπια, ἀγνοοῦμεν ὅμως δυστυχῶς τὰ ὀνόματα. Πλεῖσται τῶν κωμῶν τούτων συνεδέοντο διὰ ὁμοσπονδίας, σχηματίζουσαι φυλὴν ἢ *γένος*, κατὰ τὰς ἐκ τοῦ ὁμογενοῦς ἢ τῆς τοποθεσίας ἀναλογίας. Τινῶν τῶν φυλῶν τούτων τὰ ὀνόματα διεσώθησαν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ὀλιγάριθμα ὅμως. Τὸ δὲ σύνολον τῶν φυλῶν τούτων ἐσχημάτιζε τὸ *κοινὸν τῶν Θρᾳκῶν*, πολλάκις μνημονευόμενον ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν μνημείων ἐπιγραφαῖς.

Ὁ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι δημόσιος βίος ἦτον, ὁποῖος καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς μητροπόλεσι τοῦ Κράτους· ὑπῆρχον τουτέστι Γερουσία, βουλή, ἄρχοντες, φρατρίαι (φυλαὶ) καὶ αἱ λοιπαὶ ἀναμφιβόλως θεσμοθεσίαι τῶν ἄλλων μᾶλλον πεπολιτισμένων χωρῶν· ὡς παράδειγμα φέρω τὸ ἐν Φιλιππουπόλει ὑπάρξαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Γυμνάσιον τῶν Ἐφήβων· οὐδόλως δὲ ἐκπλήττει ἡμᾶς ἡ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὕπαρξις αὐτοῦ, διότι οἱ τοιοῦτοι σύλλογοι ἦσαν συνήθεις ταῖς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἰδίᾳ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ· καὶ τὸ ἐν Κυζίκῳ ἀριθμεῖ ἔν

---

(1) Τῷ ἄλλως καὶ Λύτζᾳ· κώμη δὲ ἐστὶν αὕτη ὁκτὼ ὥρας ἀπέχουσα βορειοδυτικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως, καὶ περιέχουσα μεταλλικὰ θερμὰ ὕδατα διαφόρου συνθέσεως, καὶ τὰ καλλήτερα, κατ' ἐμέ, τῆς Τουρκίας. Περιγραφὴν τῶν ἀγνώστων, ὡς μὴ ὤφελε, θερμῶν τούτων προτιθέμεθα ἵνα δημοσιεύσωμεν μετ' ὀλίγον. Α. Ζ.

(1) Μίαν ἀρχαίαν (Ἑλληνικὴν) ἐπιγραφὴν εἶχον ἀνακαλύψει ἔν τινι περιοδείᾳ μου κατὰ τὸ 1855 ἐν Καρὰ-Ῥεΐζ, ὡς καὶ ἑτέραν ἐν τῷ πλησίον αὐτοῦ κειμένῳ χωρίῳ Κόνος· ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀντιγράψας τότε αὐτάς, ὡς ἠδυνήθην, ἀπώλεσα τὰ ἀντίγραφα. Α. Ζ.

(2) Ἀγνοῶ διατί ὁ κ. Dumont θεωρεῖ τὸ Καρὰ-Ῥεΐζ μικρὰν κώμην πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ κειμένην τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπισημοτέραν ἄλλων πλησιοχώρων κωμῶν, ὡς π. χ. τῆς Κατούνιτσας, τῶν Βωδενῶν, τῆς Κοκκλαίνης, τοῦ Δεγιρμὲν-Δερέ, κλπ. ἡ διάκρισις αὕτη μοὶ φαίνεται ἄδικος. Α. Ζ.

(1) Φαίνεται ὅτι ὑπαινίττεται ὁ κ. Dumont τὸ κατὰ τὸ 1819 τυπωθὲν ἐν Βιέννῃ «Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως» ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου Οἰκονόμου κυρίου Κωνσταντίνου ἱερέως Φιλιππουπολίτου, καὶ ἐκδοθὲν δαπάνῃ τοῦ Παναγιωτάτου ἁγίου Φιλιππουπόλεως κ. Παΐσίου». Τὸ Σύγγραμμα τοῦτο ἄξιον λόγου ἐστὶ περιέχον πολλὰς πληροφορίας, καὶ περὶ πολλῶν διαπραγματευόμενον ἀρχαιοτήτων. Τὸ ἐντελέστερον δὲ ἐστὶ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ Φιλιππουπόλεως διαπραγματευθέντων συγγραμμάτων, διότι τὸ κατὰ τὸ 1851 ὑπὸ Γ. Τσουκαλᾶ Ζακυνθίου ἐν Φιλιππουπόλει καταβιώσαντος δημοσιευθὲν ἀναμάσσημα πλῆρες ἁμαρτημάτων καὶ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν ἐστί. Α. Ζ.

τινι σωζομένῃ ἐπιγραφῇ πλέον τῶν ἑκατὸν μαθητῶν· φρονῶ δὲ ὅτι καὶ ἐν Μακεδονίᾳ οἱ *νέοι*, πολλάκις ἀναφερόμενοι ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἦσαν ὑποβεβλημένοι εἰς τὴν αὐτήν, ὡς καὶ οἱ ἔφηβοι, διοργάνωσιν. Αἱ περὶ τῶν καθιδρυμάτων τούτων τῶν διὰ τὴν νεολαίαν γνώσεις ἡμῶν ἦσαν ἀτελεῖς καὶ συγκεχυμέναι, πηγάζουσαι ἐκ τῶν ἐπιγραφικῶν συλλογῶν, ἀλλ' ἀνακαλυφθέντος κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἑνὸς τοιούτου καθιδρύματος, τοῦ καλλιτέρου καὶ τελειοτέρου, δυνάμεθα ἤδη ἵνα σπουδάσωμεν καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας τὸν διοργανισμὸν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος καταστημάτων. Οἱ τῆς Φιλιππουπόλεως Θρᾷκες συνέστησαν τὰ Ἐφηβεῖα αὐτῶν κατὰ τὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πιθανῶς δὲ κατὰ τὰ τοῦ Βυζαντίου. Ἐπιγραφή τις ἀφορῶσα τοὺς Ἐφήβους ἀνευρέθη ἐσχάτως ἐν τῷ μυχῷ τοῦ χρυσοῦ Κέρατος ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει· εἶναι δὲ λίαν ἐκτενής, καὶ περιέχει λεπτομερείας μοναδικὰς μέχρι τοῦδε. Ἡ δὲ ἐν Φιλιππουπόλει, κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ῥοδόπης ἀνακάλυψις ἑνὸς Ἐφηβείου ὑπενθυμίζει ἡμῖν, ὅτι πολὺς ἀριθμὸς Θρᾳκῶν ὑπῆρχε καταγεγραμμένος ἐν τῷ Ἐφηβείῳ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐφαίνετο δυσεξήγητον. Νῦν δὲ γινώσκομεν, ὅτι αἱ πόλεις τῆς Θρᾴκης μεγίστην ἐδείκνυον προθυμίαν, ὅπως στέλλωσι πρὸς ἐκπαίδευσιν τοὺς νέους εἰς Ἀθήνας, καὶ κατὰ τὴν προθυμίαν ταύτην μόναι αἱ τῆς Συρίας πόλεις ὑπερτέρουν αὐτάς.

Τὰ μόνα τῇ Θρᾴκῃ ἰδιάζοντα καθιδρύματα ἦσαν, ὡς μοι φαίνεται, τὰ τῶν Κυνηγῶν Γυμνάσια ἢ Κυνηγέσια ἀνάλογα κατὰ τὰ φαινόμενα πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα κατέστησαν γνωστὰ ἡμῖν πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Τόμει.

Μέγας ἀριθμὸς ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν διαφωτίζει ζήτημά τι ἰδιοφυέστερον καὶ ἐπαγωγότερον τοῦ τῆς διοικήσεως τῶν μητροπόλεων, τουτέστι τὸ τῆς ἐθνικῆς λατρείας. Ὁ κύριος θεός, ὅστις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαζούσης λατρείας τῶν Θρᾳκῶν, καὶ μάλιστα τῶν χωρικῶν, ἔσὶν ἱππεὺς ἐν τῷ αὐτῷ σχεδὸν πάντοτε σχήματι ἀπεικονιζόμενος, καίτοι πλεῖστά εἰσι τὰ μνημεῖα, ἅτινα ἦσαν ἀφιερωμένα αὐτῷ. Ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης ἐχούσης ὕψος καὶ πλάτος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δεκατημορίου τοῦ μέτρου ἀπεικονίζεται ἱππεὺς φέρων κατὰ σάρκα ἀκριβῶς ἐφηρμοσμένον χιτῶνα, καταβαίνοντα μόνον μέχρι τῆς ὀσφύος, ἐπὶ τῶν ὤμων δὲ χλανίδα κυματίζουσαν, τρέχει δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ κρατῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χονδροειδῆ λόγχην, εἶδός τι σκόλοπος, δι' οὗ πλήττει ζῳόν τι ὑπὸ φαντασιώδη ἀπεικονιζόμενον μορφήν, ἐν ᾧ ὅμως διακρίνει τις ἐνίοτε κάπρον, ἐπιγραφὴ δὲ ἀφιερωτικὴ φέρει τὰς λέξεις ΚΥΡΙΩΙ ΗΡΩΙ ἢ ἁπλῶς ΚΥΡΙΩ (1), καίτοι οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἴχνος ὑπέδειξεν ἡμῖν, τίς ὁ ἡμίθεος οὗτος, ὁ τοσούτῳ λατρευόμενος· ἔπεται εἶτα τὸ τοῦ ἀφιεροῦντος ὄνομα, καὶ τέλος φέρεται ἡ λέξις ΕΥΧΗΝ. Ἡ ὀνομασία ΚΥΡΙΟΣ ἐστὶ λίαν συνήθης ἐπὶ τῶν Θρᾳκικῶν μαρμάρων, συνοδεύουσα τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων θεῶν, ὡς ΚΥΡΙΩΙ ΔΙΙ, ΚΥΡΙΑΙ ΗΡΑΙ, ΚΥΡΙΩΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ. Αὕτη δὲ ἡ περίπτωσις κωλύει ἡμᾶς τοῦ θεωρῆσαι τὸν ἐπὶ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναγλύφοις ἀπεικονιζόμενον ὡς ἀποθέωσίν τινα, διότι αἱ διαστάσεις τῶν μνημείων τούτων δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν ἐπικηδείων στηλῶν, φρονοῦμεν λοιπόν, ὅτι ἦσαν μᾶλλον ἀφιερώματα πρὸς Θεούς.

Τὰ ἀφιερώματα ταῦτα πάντα ὅμοια, ἦσαν προεπεξειργασμένα βεβαίως, ὡς αἱ καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἀφιερούμεναι βυζαντιναὶ εἰκόνες, ἀνάγονται δὲ εἰς Θεόν τινα, οὗ τὸ ὄνομα ἦτο περιττὸν ἵνα χαραχθῇ μηδενὸς ἀγνοοῦντος αὐτό. Πλησίον τοῦ Βατκοῦμ ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως ἐρείπια οἰκοδομῆς καὶ ἀφιερώματά τινα πρὸς τοὺς μεγάλους θεούς, καὶ οὐκ ὀλίγα ἀπεικονίσματα τοῦ Θρᾳκὸς ἥρωος· καὶ οἱ μὲν θεοί, Ζεύς, Ἥρα, Ἄρτεμις, ὑποδεικνύονται διὰ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀνομάτων, ὁ δὲ ἥρως οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀόριστον ΚΥΡΙΟΣ, περὶ οὗ προείπομεν. Ἡ ἐν ταῖς χώραις ταύταις δὲ γλυπτικὴ τοσούτῳ ἀτελὴς ἦτο, ὥστε ἀδύνατος ἦθελεν ἦσθαι ἡ ἀναγνώρισις τῶν μεγάλων θεῶν, εἰ μὴ ὑπεδεικνύοντο διὰ τοῦ ἰδίου ἕκαστος ὀνόματος· ἡ ἀναγνώρισις ὅμως τοῦ Θρᾳκὸς ἥρωος εὐκολωτάτη, ὁποία καὶ ἂν ᾖ ἡ τῆς τέχνης ἀτέλεια.

Ἡ ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομήματι συνάθροισις πολλῶν ἀπεικονισμάτων τοῦ ἥρωος τούτου νέα ἐστὶν ἀπόδειξις, ὅτι οὐκ ἐσὶν οὗτος ἁπλοῦς τις θνητὸς ἀποθεωθείς· χρεωστῶ ὅμως ἵνα εἴπω, ὅτι ἡ ἐν Βατκοῦμ ἀνακαλυφθεῖσα μικρὰ οἰκοδομὴ ἐστὶ τὸ μόνον, ὅπερ ἀπήντησα τῷ ἥρωϊ τούτῳ ἀφιερωμένον τέμενος.

Ὁ ἥρως οὗτος μέχρι τῆς σήμερον λατρεύεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγ. Γεωργίου, διότι ἡ πρὸς τὸν χριστιανικὸν τοῦτον Ἅγιον, καθ' ὃν τρόπον μάλιστα, στερεότυπον καὶ ἀπαράλλακτον ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, οὗτος εἰκονίζεται, ὁμοιότης τοῦ ἀρχαίου ἥρωός ἐσι προφανεσάτη. Ἐν τῇ Ἀρμενικῇ τῆς Φιλιππουπόλεως Ἐκκλησίᾳ ὁ Θρᾳξ ἥρως ἐπίτιμον κατέχει θέσιν, καὶ ἀνάπτουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς ἐνώπιον ἁγίας τινὸς εἰκόνος, κηρία καὶ λυχνίας. Ἐν πολλαῖς ἐκκλησίαις ὁ Θρᾳξ ἱππεὺς καθηγιάσθη μόνον διὰ σταυροῦ, διασώζων ἄθικτον καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀφιέρωσιν. Ἐν Περιστάσει ἐκτίσθη ναΐσκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἕνεκα μαρμάρου εὑρεθέντος ἐν μέσῳ ἀρχαίων ἐρειπίων, καὶ παριστάνοντος τὸν ἐθνικὸν ἡμίθεον. Φρονῶ δὲ ὅτι λίαν ὠφέλιμον τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἔσεται ἡ ἔρευνα τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἣν ἴσως ἔσχεν ἡ τοῦ Θρᾳκὸς ἥρωος ἀπεικόνισις ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τύπου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ὃν βλέπομεν καθιερούμενον ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ αἰώνων. Ἡ ὁμοιότης τῶν δύο ἐστὶ μεγίστη, διὸ καὶ δὲν παραδέχομαι, ὅτι μᾶλλον ὁ Βοιωτὸς ἱππεύς, ὅσις καὶ σπανιώτατα ἀπεικονίζεται, ὡς προσβάλλων ἄγριόν τι ζῷον, ὑπῆρξεν ὁ τύπος, καθ' ὃν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ παρέστησαν τὸν Ἅγ. Γεώργιον, ἢ ὁ Θρᾳξ ἱππεύς.

Πλεῖστα ἀνάγλυφα, ἅπαντα σχεδὸν εὑρισκόμενα ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῶν ἀρχαίων ἄστεων καὶ κωμῶν, διδάσκουσιν ἡμᾶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ τοῦ λαοῦ εὐσέβεια παρίστανε τοὺς κλασικοὺς θεούς. Καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων ἀπεικονίζετο ὡς ῥωμαλέος τις κυνηγός· ἡ Ἄρτεμις, κεκαλυμμένη διὰ δορᾶς ἀγρίου τινὸς θηρίου, φέρει ἀνὰ χεῖρας σκόλοπα· ἡ Ἥρα μεγάλην πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα ἔχει τὴν ὁμοιότητα. Οἱ ἄλλοι ὅμως θεοί, ὁ Ζεύς, ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ μάλιστα ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἑρμῆς ἀπεικονίζονται, ὅπως καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἑλληνικαῖς χώραις.

Ἡ τέχνη, δι' ἧς τὰ ἀνάγλυφα ταῦτά εἰσι κατειργασμένα, ἐστὶ μετρία, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ βάρβαρος, τινὰ δὲ αὐτῶν εἰσὶν ὑποδεέστερα καὶ τῶν εὐτελεστέρων προϊόντων τῆς βοζαντινῆς τέχνης. Τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν δὲν δυνάμεθα ἵνα συγκρίνωμεν οὐδὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ Β'. ἀνεγερθὲν μνημεῖον, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν βάθρων τῶν δύο ὀβελίσκων τοῦ Ἱπποδρομίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως γεγλυμμένα ἀνάγλυφα. Ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ μάλισα κατὰ τοὺς ἀγρούς, ἡ βυζαντινὴ λεγομένη τέχνη ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Β'. ἤδη μετὰ Χρ. αἰῶνος, ἡ δὲ σχολὴ αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἐσὶν ἢ παραμέλησις, ἢ ἄγνοια τῶν κανόνων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, παραμέλησις, ἥτις ἤρξατο πρῶτον ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς ἧττον πεπολιτισμέναις ἐπαρχίαις, εἰσέδυσε δὲ βαθμηδὸν καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν τῇ ζωγραφικῇ ἡ ἀτέλεια αὕτη μοὶ φαίνεται ὡς προϊὸν θρησκευτικοῦ τινος συνδυασμοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἀναγλύφων τούτων τῶν λίαν πολυτίμων, ὡς δεικνυόντων ἡμῖν τὰς ἐθνικὰς ἰδέας καὶ τὰ ἤθη, εὑρίσκομεν καὶ ἕτερα, ὧν ἡ τέχνη ἐντελεστέρα μέν, ἁπλῆ δέ ἐστι μίμησις Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἀριστοτεχνημάτων. Μεταξὺ τῶν ἀπομιμήσεων τούτων τὴν πρώτην δικαίως θέσιν κατέχουσιν αἱ ἀπεικονίσεις τῶν *ἐπικηδείων συμποσίων*. Τὸ ἀπεικόνισμα τοῦτο, περὶ οὗ πολλαὶ καὶ περίφημοι ἐγένοντο συζητήσεις, καὶ περὶ ὧν οἱ ἀρχαιολόγοι οὐ συμφωνοῦσι καὶ μέχρι τῆς σήμερον, λίαν σύνηθές ἐσι ἐν τῇ Θρᾴκῃ. Τὰ τὴν σκηνὴν ταύτην παριστάνοντα μάρμαρά εἰσι πολύτιμα διὰ πολλοὺς λόγους· διότι γνωστόν, ὅτι ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν παρεδέχοντο τὴν ἐπὶ τῶν τάφων ἀπεικόνισιν τῶν συμποσίων· διὸ καὶ ἡ ἔρευνα καὶ σπουδὴ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔν τινι ἀγνώῳ τμήματι τοῦ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐστιν ἀδιάφορος. Στῆλαι ἀρχαῖαι παριστάνουσαι συμπόσια ὑπάρχουσι πολλαὶ καθ' ὅλην τὴν Θρᾴκην· ἐν τοῖς μικροῖς χωρίοις τοῦ Βοσπόρου, μάλιστα ἐν Θεραπείοις, ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ καὶ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου ἀνεκαλύφθησαν πολλαὶ στῆλαι, ἐφ' ὧν ἦσαν ἀπεικονισμένα τοιαῦτα περίδειπνα· ἡ σκηνὴ αὕτη τοῦ περιδείπνου ἀνευρίσκεται καὶ ἐν Περιστάσει, καὶ ἐν Πανίδῳ, καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις χωρίοις τῆς Θρᾴκης, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἀρχαιότητες· ὑπάρχουσι δὲ μέχρι τοῦδε ἐν Θρᾴκῃ γνωστὰ ὑπὲρ τὰ εἴκοσι καλῶς διατετηρημένα μάρμαρα, παριστάνοντα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σκηνήν. Ἡ μνεία δὲ τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἔστιν ἄσκοπος· διότι ὁ ὑπὸ τοῦ Walker δημοσιευθεὶς κατάλογος τῶν ἐπὶ τῶν τάφων παριστανομένων περιδείπνων ἀναφέρει ἐν ὅλοις ἑκατὸν γνωστὰ μάρμαρα· ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Stephani δημοσιευθεὶς φαίνεται μὲν τελειότερος ἐκείνου, ὡς ἀναφέρων πλειότερα, ἀλλ' ἐν αὐτῷ συγχέονται τὰ τῷ Σεράπιδι καὶ τῷ Ἀσκληπιῷ ἀφιερωμένα ἀναθήματα μετὰ τῶν περιδείπνων, ἤτοι ἐπικηδείων συμποσίων. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐν τοῖς Θρᾳκικοῖς ἀπεικονίσμασι τῶν περιδείπνων εὑρίσκομεν ἰδιάζοντάς τινας χαρακτῆρας, λίαν περιέργους, τινὰς δὲ καὶ μοναδικούς. Ὡς πρὸς τὰς γενικότητας δὲ περιορίζομαι ἵνα ὑποδείξω, πρῶ-

(1) Κατέχω τοιοῦτόν τι ἀνάγλυφον εὑρεθὲν παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ ὅπερ ἔδειξα τῷ κ. Dumont, ὃς αὐτῷ καὶ ἰχνογραφικὸν ἀπομοίωμα αὐτοῦ. Ἡ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ κ. Dumont δεδομένη περιγραφὴ ἀκριβεστάτη ἐστὶ καὶ τοῦ παρ' ἐμοὶ εὑρισκομένου ἀναγλύφου. A. Z.

τον, ὅτι ἐπὶ τῶν Θρᾳκικῶν ἀναγλύφων οὐδέποτε ἀπαντῶμεν τὸν ἵππον, ὅστις ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀπεικονίσμασι τῶν συμποσίων, τοῖς ἐξ ἄλλων χωρῶν προερχομένοις, καὶ περὶ οὗ πολλαὶ ἐγένοντο ὑποθέσεις· ἐν ταῖς ὑποθέσεσι ταύταις δίδεται ἀναξίως, κατ' ἐμέ, μεγάλη σημασία εἰς ἓν ἀσήμαντον παραπλήρωμα· δεύτερον δέ, ὅτι καθ'ὅλην τὴν περιήγησίν μου οὐδέποτε ἀπήντησα ἀφιέρωμά τι, ἐν ᾧ ὁ Ἀσκληπιὸς ἢ ὁ Σέραπις παρίστανται ὡς ἑστιώμενοι. Πολλοὶ ὑπέθεσαν, ὅτι τὰ συμπόσια τῶν στηλῶν καὶ τῶν ἀφιερωμάτων εἰσὶν ἀνάλογα καὶ παράλληλα ἀπεικονίσματα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν γεννηθέντα ἔμπνευσιν, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε χώρᾳ. Κατὰ τοῦτο ἡ Θρᾴκη ἐξαιρεῖται, οὐδ' ἔστι μόνη ἡ μὴ ὑποκύπτουσα εἰς τὸν ὑπὲρ τὸ δέον γενικευθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων νόμον τοῦτον.

Μεταξὺ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μνημείων δέον ἵνα συγκαταριθμήσωμεν καὶ ἀπεικόνισμά τι, ὅπερ θεωρῶ, τὸ κατ' ἐμέ, ὡς μοναδικὸν καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ὅμοιον(1), λίαν δὲ ἀξιοσπούδαστον. Ἐπί τινος ἀφιερώματος, ἔχοντος δακτύλων τινῶν ὕψος καὶ πλάτος, ἀπεικονίζεται γυνὴ ἡμικατακλινὴς ἐπὶ κλίνης ἐχούσης πόδας περιεστριμμένους· φέρει δὲ ἡ γυνὴ αὕτη ἐσθῆτα ποδήρη μετὰ χειρίδων καὶ περιεσφιγμένην κατὰ τὴν ὀσφύν, καὶ κρατεῖ παιδίον, ὅπερ θηλάζει· ἐνώπιον αὐτῆς κεῖται τρίπους (mensa tripes) φέρων διάφορα ἐδώδιμα. Ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας ἀναγνωρίζομεν ἐν τῷ ἀπεικονίσματι τούτῳ περίδειπνον, ἤτοι θεάν τινα, ἥτις δέχεται δῶρα ἐπικήδεια. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο μοναδικόν ἐστι, διότι ποτὲ αἱ ἐν τοῖς ἐπικηδείοις συμποσίοις σπανίως ἀπεικονιζόμεναι θεαὶ δὲν παρίστανται κατακλινεῖς, οὐδὲ τὸν χαρακτῆρα τὸν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου φέρουσιν. Ἰδέαν δὲ καθαρὰν αὐτοῦ ἠδύνατο ἵνα λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἐξ ἰχνογραφίας, ἣν δυστυχῶς ὅμως οὐ δυνάμεθα ἵνα προσαρτήσωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν ἡμῶν, ἀναμιμνήσκει δὲ τὸ ἀπεικόνισμα τοῦτο τὰς *θεὰς-μητέρας* τῆς ἀρχαίας Γαλλίας.

Τὰ δὲ ἀνάγλυφα τὰ ἀπομιμούμενα Ἑλληνορωμαϊκὰ καλλιτεχνήματα ὀλίγον χρήσιμά εἰσι πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν· ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν, εὑρεθὲν ἐν Ἐξαμιλίῳ, τῇ ἀρχαίᾳ Λυσιμαχείᾳ, φαίνεταί μοι ἄξιον λόγου· ἀέτωμα δέ ἐστι τοῦτο στήλης ἐπιταφίου, ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ κροκόδειλος ἕτοιμος ἵνα καταβροχθίσῃ νεανίαν, ὃν κρατεῖ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ μαρμάρων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἃ ἀπήντησα ἐν Θρᾴκῃ, ἓν μόνον θεωρῶ ὡς ἄξιον λόγου ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης· παρίστησι δὲ τοῦτο τὴν προτομὴν θεᾶς Θηρατίδος. Ἡ κατὰ τὰς χώρας ταύτας ἔλλειψις τοῦ αἰσθήματος τοῦ ὡραίου ἐν τοῖς καλλιτεχνήμασιν ἐστὶ καταφανεστάτη, καὶ μαρτυρεῖται ὑφ' ὅλων τῶν γεγλυμμένων λίθων, ὅσοι καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτονται· εἷς ὅμως ἐξ αὐτῶν φαίνεταί μοι ἄξιος λόγου, πρῶτον, διότι σώζεται ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ γλύπτου, καὶ δεύτερον, διότι παρίστησι σκηνὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν, τὴν ἑξῆς· Γυνὴ κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρα κλωνίον μήκωνος δίδει τὴν ἑτέραν εἰς μικρόσχημον καὶ δυσειδῆ γέροντα, ὅστις ὁδηγεῖ αὐτήν, καὶ φωτίζει διά τινος λυχνίας. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀναγλύφοις, ἐν οἷς ἀπεικονίζονται διάφορα κλασικὰ ἀντικείμενα, ἡ ἀδεξιότης τῶν ἑρμογλύφων ἐστὶ καταφανεστάτη.

ΙΙ. Ἐκ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τῆς Θρᾴκης αἱ εἰς Ῥωμαίους ἀναφερόμεναι ἀφηγοῦνται περιέργους τινὰς λεπτομερείας· οὐδεμίαν ὅμως εὕρομεν ἀναφερομένην εἰς τὴν καθολικὴν ἱστορίαν· διὸ καὶ ἥττονος ἀξίας εἰσίν, ἢ αἱ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου μνημονευθεῖσαι.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσὶν εἴκοσι δύο τὸν ἀριθμόν, κατατάσσονται δὲ ὡς ἑξῆς·

1) Εἰς ἐπιτάφια τὸ πλεῖστον πολεμιστῶν καὶ στρατιωτῶν·

2) Εἰς ἀφιερώματα αὐτοκρατορικά.

3) Εἰς λίθους, ἐφ' ὧν ἀνεγράφησαν τὰ ὀνόματα τῶν Ῥωμαίων Διοικητῶν· τοιαῦται δὲ ἐπιγραφαὶ ὑπάρχουσι πέντε, ὧν τέσσαρες Ἑλληνιστὶ μόνον γεγραμμέναι, ἡ δὲ πέμπτη δίγλωσσος· εὑρίσκονται δὲ καὶ αἱ πέντε ἐν τῇ ἰδίως Θρᾴκῃ.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀνεγερθέντων οἰκοδομημάτων διασώζονται μόνον τμήματα τειχῶν τῶν περιβόλων, ἐξ ὧν βοηθούμενοι δυνάμεθα, ἵνα ἀνεύρωμεν τὴν τοποθεσίαν πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, μάλιστα δὲ τῶν πρωτευουσῶν τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν. Οὕτω π. χ. ὁ προσδιορισμὸς τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας Ἀδριανουπόλεως, πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας τοῦ Αἵμου, ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατος ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένων ἐξηκολούθει οὖσα μητρόπολις ἐκτεταμένης ἐπαρχίας. Ὁ Sprüner τίθησι τὴν Τραϊανούπολιν μεταξὺ τῶν Κυψελῶν καὶ τοῦ Διδυμοτείχου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔβρου. Ὁ Parthey καὶ ὁ Pinder φρονοῦσιν, ὅτι ἔκειτο ἐν Ὀρίκοβᾳ, ἐν τῇ αὐτῇ τουτέστι τοποθεσίᾳ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐγὼ εὗρον κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀρχαίας πόλεως ἔνδειξιν, εἰ μὴ ἐν Lel-Bourgas (1), κειμένῳ πρὸς βορρᾶν τοῦ Διδυμοτείχου, ἐν θέσει ἀνηκούσῃ τῇ ἀρκούντως γνωστῇ Πλωτινουπόλει. Ὁ Viquesnel ἐν τῷ γεωγραφικῷ τῆς Θρᾴκης Πίνακι, ὃν ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ 1854, τίθησι τὰ ἐρείπια τῆς Τραϊανουπόλεως μεταξὺ Οὐρουντζὶκ καὶ Λυτζά-Κιοΐ, μηδεμίαν ὅμως προσάγων ἀπόδειξιν. Ἡ ἀνεύρεσις τῆς τοῦ Οὐρουντζὶκ καὶ Λυτζά-Κιοΐ πεδιάδος καθίστησι τὴν ἐν αὐτῇ τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῆς Ῥοδόπης βεβαίαν· διότι

α) τὰ ἐρείπια, πολυπληθῆ ὄντα, μεγάλην κατέχουσιν ἔκτασιν, πλέον μιᾶς τετραγωνικῆς λεύγης, μὴ συμπεριλαμβανομένων οὐδὲ τῆς ἀκροπόλεως, οὐδὲ τῶν προαστείων, ἅτινα τὴν αὐτήν, ἣν καὶ τὸ ἄστυ αὐτό, εἶχον ἔκτασιν·

β) Μεταξὺ τῶν ἐρειπίων εὑρίσκονται ἐπιγραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν αἰῶνα τῶν Ἀντωνίνων·

γ) Βυζαντινή τις ἐπιγραφή, σωζομένη ἐν τῇ αὐτῇ, ἐν ᾗ εἶχε τεθῇ θέσει, τουτέστιν ὑπεράνω μιᾶς κρήνης, μαρτυρεῖ ὅτι καὶ ἐν τῷ μεσαίωνι ἡ πόλις ἐκείνη ὠνομάζετο Τραϊανούπολις·

δ) Τὸ ὄνομα τοῦτο διατηρεῖται παρά τισι τῶν κατοίκων.

Εἰς ταῦτα ἐπιπροστίθημι ὅτι καὶ τὸ Περιοδευτικὸν τοῦ Ἀντωνίνου ἐπιβεβαιοῖ τὴν γνώμην ταύτην, λέγον ὅτι τὸ ἀπὸ Τραϊανουπόλεως μέχρι Ἀδριανουπόλεως διάστημα ἦτο 85 μιλίων, ἤτοι 125 χιλιομέτρων περίπου· ἡ αὐτὴ δὲ ὑπάρχει καὶ τὰ νῦν ἀπόστασις μεταξὺ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐρειπίων καὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ Βιλαετίου· διότι ἀκολουθοῦντες τὰς ὄχθας τοῦ Ἔβρου εὑρίσκομεν ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως 117 χιλιομέτρων, δηλαδὴ διαφορὰν ἀσήμαντον, 8 χιλιομέτρων μόνον. Ἄλλως τε δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου μνημονευόμενα 85 μίλια καθιστῶσιν ἀπαράδεκτον τὴν τοῦ Sprüner ὑπόθεσιν.

Τὰ τῆς Τραϊανουπόλεως ἐρείπια ἐκτείνονται

---

(1) Ἐννοῶ ἐνταῦθα μοναδικὸν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς μνημείοις, διότι ὡς γνωστὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀπεικονίσμασι τῶν ἡμετέρων χωρῶν τὰ παριστάνοντα θηλαζούσας γυναῖκας ἀγάλματά εἰσι πολυπληθέστατα. Τὸ Θρᾳκικὸν τοῦτο ἀνάγλυφον μεγάλην ἐνεποίησέ μοι τὴν ἐντύπωσιν, διότι ἀνεζήτουν ἵνα μάθω, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀναλογία τις καὶ σχέσις τῶν ἀρχαίων Γαλατῶν πρὸς τοὺς Θρᾷκας. Σημείωσις τοῦ κ. Dumont.

νεστάτης πεδιάδος καὶ ἄνευ ἀκροπόλεως, εἰ μὴ ἦσαν τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων Ῥωμαϊκῶν περιτειχισμάτων. Ὁ τῆς Φιλιππουπόλεως περίβολος εὑρίσκεται εὐκόλως· ἡ γραμμή, ἣν ἠκολούθουν τὰ τείχη, ἐν μέρει ἐστὶ γνωστή· οἱ κυριώτεροι ναοὶ ἔκειντο ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως· τὰ δὲ νεκροταφεῖα ἔκειντο, ὅπου καὶ τὴν σήμερον, ἀμφοτέρωθεν τῆς ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀγούσης λεωφόρου. Ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ ἀρχαῖοι τάφοι, καὶ τὸ σπουδαιότερον, μικρός τις βωμός, εὑρεθεὶς σῶος καὶ ἀλώβητος εἰς βάθος ἑνὸς μέτρου ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος. Οἱ ναοὶ κατεστράφησαν, ἀλλὰ τὰ ἐπιστήλια, τὰ ὑπέρθυρα, οἱ κίονες, καὶ τὰ κιονόκρανα ἀνευρίσκονται πρὸς ἀνατολὰς τῆς καθ'ἡμᾶς πόλεως, καὶ δίδουσιν ἡμῖν ἰδέαν τινὰ τοῦ χαρακτῆρος (style) τῶν μνημείων· οὐδὲν τεμάχιον δεικνύον τέχνην ἀξίαν λόγου ἀνεύρομεν ἐν αὐτοῖς τοῖς λειψάνοις· εἰκάζομεν δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι τὰ κτίρια ἦσαν μικρὰ καὶ βεβιασμένα, διὸ καὶ ἡ καταστροφὴ αὐτῶν οὐκ ἔστι μεγάλη διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν ἢ διὰ τὴν τέχνην ἀπώλεια. Τὰ δὲ λείψανα τῶν ἐν Αἴνῳ Ῥωμαϊκῶν κτιρίων δεικνύουσιν, ὅτι καὶ ἐν τῷ β' αἰῶνι αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν τελειότεραι τῶν τῆς Φιλιππουπόλεως.

Αἱ πόλεις, ὧν γινώσκομεν μετὰ βεβαιότητος τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν, εἰσὶν ἡ Βησσαπάρα, ἡ Φιλιππούπολις, ἡ Βέρης, ἡ Ἀδριανούπολις καὶ τὸ Tzurulum (;) (1). Τῶν δὲ λοιπῶν εὐκόλως δυνάμεθα ἵνα ὁρίσωμεν τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν, ἐὰν λάβωμεν ὡς ὁδηγοὺς τὰ Ῥωμαϊκὰ δρομολόγια καὶ τοὺς ὑπολογισμούς· διότι ἐν γένει ἐπὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν τοποθεσίας ἀνηγέρθησαν πόλεις βυζαντιναί, ἃς διεδέχθησαν πόλεις τουρκικαί, αἵτινες οὐδὲν τῆς ἀρχαιότητος λείψανον περιέσωσαν.

Ἐὰν δὲ διὰ τῶν ὑπολογισμῶν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν, ὡς ἔγγιστα, τὰς τοποθεσίας τῆς Συβδυπάρας καὶ Βυρτιδίζου, μείζονος προσοχῆς ἀναντιῤῥήτως ἀξία πόλις ἐστὶν ἡ τῆς Ῥοδόπης πρωτεύουσα Τραϊανούπολις. Ἡ πρωτεύουσα αὕτη ἦτο λίαν ἐπίσημος, καὶ πολλὰ ἐτύπωσε νομίσματα ἐπὶ Ῥωμαίων· ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἐξηκολούθει οὖσα μητρόπολις ἐκτεταμένης ἐπαρχίας.

---

(1) Δὲν ἠδυνήθην ἵνα ἐννοήσω, τίνα τῶν πόλεων τῆς ἀρχαιότητος ὀνομάζει Τζούρουλον ὁ κ. Dumont· μήπως τὴν Τσορλοῦν; ἀλλ' εἰ ταύτην, τὸ ὄνομα οὐκ ἔστιν ἀρχαῖον, νομίζω. Ἀβέβαιος ὢν τίνα πόλιν ἐννοεῖ ὁ συγγραφεύς ἀντέγραψα τὸ ὄνομα, ὃ μετεχειρίσθη αὐτὸς οὗτος. Α. Ζ.

(1) Ἴσως τὸ Λουλὲ Βουργάς; Α. Ζ.

ἔν τινι εὐρείᾳ πεδιάδι, ἐν ᾗ δύο μόνον ὑπάρχουσι χωρία, ἐξ 100 οἰκιῶν ἑκάτερον συγκείμενα· τὸ μὲν τῶν δύο τούτων χωρίων κατὰ εἴκοσι λεπτὰ ἀπέχει πρὸς βορρᾶν τῶν ἐρειπίων, κείμενον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης μικροῦ τινος ποταμοῦ, καλουμένου τουρκιστὶ Λυτζά-Κιοϊ-Σουϊοῦ· τὸ δὲ ἀπέχει κατὰ δύο ὥρας πρὸς ἀνατολὰς οὐ μακρὰν τοῦ Ἔβρου. Ἡ πεδιὰς αὕτη ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ῥοδόπης, πρὸς ἀνατολὰς ῥέει ὁ Ἔβρος, πρὸς νότον δὲ ὑπάρχει τὸ πέλαγος, κατὰ μίαν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπέχον ὥραν· πρὸς βορρᾶν ὑψοῦται ἀκρόπολις, ἔχουσα τὴν μὲν νότιον πλευρὰν λίαν ἀπότομον καὶ κάθετον, τὴν δυτικὴν ὀλιγώτερον ἀπότομον, τὴν δὲ ἀνατολικὴν πλευρὰν ὑποκλινῆ καὶ εὐπρόσιτον. Ἀρχαία τις ὁδὸς ἐρχομένη ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ κεῖται σήμερον τὸ Οὐρουντζίκ, διήρχετο διὰ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης, ὡς τοῦτο καὶ νῦν καταφανές ἐστιν. Ἐπὶ τοῦ λόφου σώζονται λείψανα βυζαντινῶν ὀχυρωμάτων καί τινα μάρμαρα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὡς π. χ. εἷς ηλοβάτης ἀφιερωμένος τῷ Αὐτοκράτορι Ἀντωνίνῳ καὶ δύο ἐπιστήλια, ὧν τὸ μὲν φέρει γράμματα τοῦ Β′. αἰῶνος, τὸ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου. Προφανὲς δὲ ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ὑπῆρχον ἄλλοτε ναοὶ καὶ δημόσια ἄλλα οἰκοδομήματα.

Κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως, ὑπερμεγέθης τις βράχος φέρει Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, δεικνύουσαν τὰ ὅρια ἱεροῦ τινος περιβόλου· ἡ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ βράχου ἐκείνου ἔκτασις ἀνῆκεν εἴς τινα ναόν, μετασχηματισθέντα πρῶτον μὲν εἰς χριστιανικὸν ναόν, οὗ σώζονται εἰσέτι πολύτιμα λείψανα, εἶτα δὲ εἰς πλούσιον μοναστήριον Δερβισῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο καθίδρυμα ἀπολέσαν προϊόντος τοῦ χρόνου τὰς νομὰς καὶ τὰ ἀγροκήπια αὐτοῦ, παρήκμασεν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἠρημώθη, τὴν δὲ σήμερον εὐτελῆς ἐστι καὶ κατηρειπωμένος τεκές, ἐν ᾧ εἷς μόνος Δερβίσης τῆς μελλούσης ζωῆς ὀνειρεύεται τὰς ἡδονάς. Ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ὅστις ἐπεσκευάσθη κατὰ τὸν μεσαίωνα, δὲν εὑρίσκει τις εἰμὴ τμήματα τειχῶν οὐδενὸς λόγου ἄξια καί τινας ἐπιγραφάς, ὧν μία Ἑλληνική. Ἔξω τοῦ περιβόλου ἀνευρίσκομεν ἐπὶ εὐρείας ἐκτάσεως ἴχνη τειχῶν καὶ λείψανα οἰκοδομῶν, τὰ δὲ προάστεια ταῦτα ἐκτείνονται πρὸς νότον καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικά. Ἡ Τραϊανούπολις λοιπὸν ἐπλησίαζεν ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ Ἔβρου· διὸ καὶ ἕκαστος δικαιοῦται ἵνα θαυμάζῃ, ὅτι ἐπὶ τοσούτῳ ἐκτενοῦς χώρου οὐδὲν ὑπάρχει μνημεῖον. Ὑποθέτομεν δὲ ὅτι οἱ τῶν Ῥωμαϊκῶν κτιρίων λίθοι ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν φρουρίων τοῦ Φερετζὶκ καὶ τῆς Αἴνου· ἄλλως τε δὲ πιθανώτατον ἐστίν, ὅτι αἱ τῆς Τραϊανουπόλεως, ὡς καὶ αἱ τῆς Φιλιππουπόλεως, οἰκοδομαὶ ἦσαν ὡς πρὸς τὴν τέχνην μικροῦ λόγου ἄξιαι.

Ἐκ τούτων λοιπὸν βλέπομεν, ὅτι ὁ Sprüner ἀπατᾶται ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν τῆς Τραϊανουπόλεως. Τοῦ Γεωγράφου τούτου συλλέξαντος ἀνεπαρκεῖς πληροφορίας καὶ βοηθήματα, φυσικὸν ἦτο ἵνα ὁ τῆς Θράκης Πίναξ αὐτοῦ ᾖ ἀτελὴς καὶ ἐσφαλμένος, διὸ καὶ χρήζει νέας ἐπεξεργασίας καὶ διορθώσεως. Ἰδοὺ δὲ τούτου καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις.

Ὁ Sprüner τίθησι τὴν πόλιν Διδυμότειχον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἔβρου, πλησίον τῆς Τραϊανουπόλεως, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαία θέσις τοῦ Διδυμοτείχου ἦτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης· ἐκτὸς δὲ τούτου ἀναφέρει ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ποταμόν τινα, ὅστις ῥέων ἐξ ἀνατολῶν χύνεται ἐντὸς τοῦ Ἔβρου, ἐνῷ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει· διότι ὁ μόνος ποταμός, ὅστις ῥέει πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου, ἐστὶ τὸ Κυζυλδερὲ (1), ὅστις ῥέει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ὁ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος Πίνακι κόλπος τῆς Αἴνου ἐστὶν ὡσαύτως φαντασιώδης. Τὸ ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Προποντίδος ἱερὸν ὄρος (mons sacer) παριστάνεται καθ' ἕνα τρόπον δυνάμενον, ἵνα ἐμβάλῃ εἰς ἀμηχανίαν τὸν βουλόμενον ἵνα συμβιβάσῃ πρὸς ἄλληλα τήν τε περιγραφὴν τῶν ἰσοριογράφων καὶ τὴν πραγματικὴν τοπογραφίαν τοῦ μέρους τούτου τῆς Θράκης. Τὸ ὄρος τοῦτο οὐκ ἔχει ὑπεράνω τῆς Ῥαιδεστοῦ οὐδὲ τὸ ὕψος, οὐδὲ τὸ καταπληκτικὸν ἦθος, δι' ὧν παρίστησιν αὐτὸ ὁ Sprüner· ὁ διερχόμενος αὐτὸ περιηγητὴς ἀγνοεῖ σχεδόν, ὅτι ἀναβαίνει ὄρος, καὶ ὅτι ὑψώθη ὑπὲρ τὴν πεδιάδα. Τοιαῦτα σφάλματα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ, οὐδὲ ἠδύνατο ὁ γράψας ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς αὐτά.

Ἐνταῦθα δέον ἵνα ἀναφέρωμεν καί τινα μνημεῖα τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς. Ἐν τῷ ἐν Ἁγ. Εἰρήνῃ ὀθωμανικῷ Μουσείῳ, βλέπει τις ἐπαγωγὸν ἄγαλμα, παριστάνον τὸν καλὸν ποιμένα, φέροντα ἐπὶ τῶν ὤμων ἀρνίον· εἰκάζομεν ὅτι ὁ ἀνδριὰς οὗτος θρᾳκικῆς ἐστὶ καταγωγῆς, οὐκ ἐσμὲν ὅμως βέβαιοι περὶ τούτου. Ἀλλὰ πρὸς δυσμὰς τῆς ἐπαρχίας, πλησίον τῆς Φιλιππουπόλεως, ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως τάφος ἀρχαῖος, δύο φέρων ἐπιγραφάς, τὴν μὲν εἰς τὴν ἀρχαίαν πολυθεΐαν ἀναγομένην, τὴν δέ, σμικρῷ μεταγενεστέραν τῆς πρώτης, χριστιανικὴν ἀνακηρύττουσαν θρησκείαν· δύο γυναῖκες τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, διότι τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φέρουσιν ὄνομα, κατετέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ μὲν μαυσωλείῳ, εἰς διάφορον ὅμως ἀνῆκον θρήσκευμα. Ὁ λίθος οὗτος ἀναμιμνήσκει ἡμῖν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τὰ μέλη ὑπὸ τὴν αὐτὴν βιῶντα στέγην, διαφόρους ἐπρέσβευον θρησκείας, ἀντικειμένας πρὸς ἀλλήλας. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ ἐπιγραφῆς μανθάνομεν, καὶ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ταχέως καὶ ἐνωρὶς εἰσέδυσε καὶ μέχρι τῶν ἀπωτάτων γωνιῶν τῆς Θράκης· δέον λοιπὸν ἵνα θεωρῶμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην πολλῷ σπουδαιοτέραν καὶ πολυτιμοτέραν τῆς ἐν Πανίδῳ, εἰς τὴν χριστιανικὴν ὡσαύτως θρησκείαν ἀναγομένης ἐπιγραφῆς· διότι εἰς τὰς κατὰ τὴν παραλίαν κειμένας Ἑλληνικὰς πόλεις ἦτο φυσικόν, ἵνα ὁ χριστιανισμὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ εἰσδύσωσι ταχέως καὶ ῥαδίως. Ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ συμβιώσεως ἐν εἰρήνῃ δύο ἀντιπάλων θρησκειῶν, δυνάμεθα ἵνα ἐξηγήσωμεν ἐν μέρει τὴν ὑπὸ τῶν πρώτων ἐκείνων χριστιανῶν ἀνοχὴν τῶν τῆς πολυθεΐας εἰκόνων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπομίμησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ζωγράφων καὶ ἑρμογλύφων· τοῦθ' ὅπερ δεικνύει, ὅτι τὰ δόγματα ἀνεκτικώτερα καὶ οὐχὶ τόσῳ ἀπόλυτα ἦσαν. Ἡ ἀνεκτικότης δὲ αὕτη καὶ τὸ ἀόριστον εἰσέτι τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν πρώτων χρόνων, πρὸ πάντων δὲ ἡ μετρία ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος τῶν ἐκεῖσε *εἰδωλολατρῶν* (pagani) καθίστα τὴν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις πνευματικὴν κατάστασιν ἥσυχον καὶ ἀβλαβῆ, ὁποίαν βλέπομεν αὐτὴν καὶ σήμερον ἔν τισι χωρίοις τῆς Ῥούμελης κατῳκημένοις ἀναμιξ ὑπὸ χριστιανῶν καὶ μωαμεθανῶν, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἀμαθείας αὐτῶν ἀγνοοῦσι τὴν διαφοράν, ἥτις διαχωρίζει αὐτούς (1), καὶ ἐνίοτε μάλιστα παραδέχονται ἔθη τινὰ θρησκευτικά, δανειζόμενοι ἀπ' ἀλλήλων, εἰ καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπίθανον.

(1) Καὶ οὐχὶ Kizildeli, ὡς γράφει ὁ κ. Dumont.

(1) Ὁ κ. Dumont ἀπατᾶται κατὰ τοῦτο· ἀμφότερα τὰ μέρη γνωρίζουσιν, εἰ καὶ οὐχὶ ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ex professo τὴν διαχωρίζουσαν αὐτοὺς διαφοράν, ἀλλ' ἀνάγκᾳ καὶ θεοὶ πείθονται· ἡ συμβίωσις ὑφίσταται ἀπό τινων μόνον χρόνων, οὐκ ἔστι δὲ τοσούτῳ ξενή, ὅσον ἐφάνη τῷ κ. Dumont, οὐδὲ τόσῳ εἰρηνική· ὁ σπιθὴρ ὑφίσταται ἀσβεστος ὑπὸ τὴν αἰθάλην παρὰ τοῖς μωαμεθανοῖς. Οὐκ ἐπιτρέπεται δὲ οὐδενὶ χριστιανῷ ἵνα κατοικήσῃ ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ συνοικίᾳ, καὶ μεταξὺ τῶν δύο συνοικιῶν ὑπάρχει πάντοτε ὅριόν τι, συνήθως ῥύαξ ἢ χάνδαξ. Α. Ζ.

Ε′.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΧΗ.

Τὰ ἐν Θράκῃ εὑρισκόμενα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς τρεῖς ἀνάγονται κλάσεις·

1. Ἐκκλησίας προγενεστέρας τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως·

2. Πολεμικὰς οἰκοδομάς·

3. Ἀνάγλυφα, ἐπιγραφὰς καὶ διάφορα ἄλλα μνημεῖα.

Α′. Αἱ Ἐκκλησίαι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἠρειπωμέναι, εἰσὶ λίαν πολυπληθεῖς. Ἐν Πανίδῳ τουλάχιστον ἀριθμεῖ τις δεκατρεῖς, χρησιμευούσας τὴν σήμερον ὡς μικρὰ παρεκκλήσια. Ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ παραμέρῳ, ἔν τινι φάραγγι μεταξὺ Γάνου καὶ Ῥαιδεστοῦ καὶ ὀνομαζομένῳ Αὐδὶν ὑπάρχει ἴσως σχεδὸν ἀριθμός· ἐν δὲ Στενιμάχῳ ὑπάρχουσι τεσσαράκοντα ὀκτώ. Ταῦτα δὲ δεικνύουσι τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἐπισύρουσι καὶ ἀκουσίως τὴν τοῦ περιηγητοῦ περιέργειαν. Κατάλογος δὲ ἀκριβὴς τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων δύναται ἵνα διαφωτίσῃ τὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους Γεωγραφίαν. Οὕτω ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Πανίδῳ παρεκκλησίων δεικνύει τὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπισημότητα τῆς πόλεως, καὶ μαρτυρεῖ τὴν ὕπαρξιν Ἐπισκοπῆς ἀπολεσθείσης σήμερον. Ὁ ἐν Αἴνῳ, Καλλιπόλει καὶ Ῥαιδεστῷ μέγας ἀριθμὸς θρησκευτικῶν ἐρειπίων μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ τὰ νῦν ἔρημος ἐκείνη παραλία ἦτον ἄλλοτε ἀνθηρά, πολυάνθρωπος καὶ πλουσία. Τὴν αὐτὴν δὲ μαρτυρίαν παρέχουσι καὶ τὰ καθ' ἁπάσας τὰς παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν κοιλάδας τῆς Ῥοδόπης εὑρισκόμενα ἐρείπια.

Καθ' ὅλην τὴν Θράκην τέσσαρα ἢ πέντε μόνον ὑπάρχουσι νῦν ἀνθηρὰ μοναστήρια· ἀλλὰ κατὰ τὸν μεσαίωνα μόνον ἡ ἐπαρχία Φιλιππουπόλεως περιεῖχε πλέον τῶν δεκαπέντε, ὧν διασώζονται σήμερον λείψανά τινα καὶ τὰ ὀνόματα (1). Αἱ ἀκταὶ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ

(1) Τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ὑπάρχοντα τὴν σήμερον Μοναστήρια εἰσὶν ὀκτὼ ἢ ἐννέα, ὧν τὰ ἓξ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς Ῥοδόπης, τὰ δὲ δύο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἵμου· τὰ δύο ταῦτα εἶσι Βουλγαρικά, ὡς καὶ δύο ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Ῥοδόπης, ἁρπαγέντα διὰ τῆς βίας. Τὸ ἕτερον τῶν παρὰ τὸν Αἷμον κειμένων δύο Βουλγαρικῶν Μοναστηρίων ἐστὶ Καλογραιῶν Μονή

Αἰγαίου Πελάγους εἶχον ὡσαύτως πολλὰ Μοναστήρια. Ἡ σπουδὴ καὶ ἔρευνα τῶν κατηρειπωμένων Μοναστηρίων καὶ ναῶν τούτων, δύναται ἵνα ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν διαφώτισιν πολλῶν ἀβεβαίων εἰσέτι ἢ ἀγνώστων ζητημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωγραφίας τῆς χώρας ταύτης.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῆς τέχνης ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἐρείπια ταῦτα περιέχουσι πολύτιμα γλυπτικὰ κοσμήματα. Τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς αἱ παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν κείμεναι Μοναὶ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς καὶ τοῦ Βασκόβου, περιέχουσι εἰκόνας λίαν ἀρχαίας. Αἱ ἐν τῇ ἁγ. Παρασκευῇ καὶ τῇ *Παναγίᾳ τοῦ Καλὲ* εὑρισκόμεναι εἰκόνες ἀνάγονται εἰς τὴν βασιλείαν Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ εἰσὶν ἐλεύθεραι τῆς τραχύτητος τῶν εἰκόνων τῆς νεωτέρας βυζαντινῆς σχολῆς. Ἐν Βασκόβῳ ὁ Νάρθηξ κοσμεῖται ὑπὸ τοιχογραφιῶν (fresque) ἀρίστου χαρακτῆρος, δεικνύοντος πρωτοτυπίαν καὶ ἐπιτηδειότητα, τόσῳ δὲ πολυτιμοτέρων, καθ' ὅσον ἀπεικονίζουσιν ἤθη καὶ ἐνδυμασίας τῶν ἀρχόντων καὶ Δεσποινῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν. Αἱ καλῶς διατηρούμεναι δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἀνάγονται εἰς τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς αὐτῶν χαρακτὴρ ἐστὶν ὁ γνωστὸς τῶν θρησκευτικῶν οἰκοδομῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοῦ ΙΑ′ μέχρι τοῦ ΙΕ′ αἰῶνος· ἐπειδὴ δὲ τὰ κτίρια τοῦ εἴδους τούτου καθίστανται ὁσημέραι σπανιώτερα ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἡ ἀνεύρεσις ἀλωβήτου τινὸς οἰκοδομήματος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῆς δέον, ἵνα θεωρῆται ὡς εὐτύχημα. Ὀφείλω δὲ ἵνα ὑποδείξω ὡς μεγάλου λόγου ἀξίας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βασκόβου, τὴν τῆς Παναγίας *τοῦ Καλέ*, παρεκκλήσιά τινα τοῦ Στενιμάχου καὶ ἐρείπιόν τι ἐν τῷ μέσῳ κείμενον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Β′. Ἔθος ἐπεκράτησεν, ἵνα θεωρῶμεν τοὺς βυζαντινοὺς Αὐτοκράτορας ὡς ἐν γένει ὀκνηρούς, ἀρκουμένους ἵνα ἀποκρούωσι μόνον τὰς κατ' αὐτῶν μεγάλας προσβολάς, εἶτα δὲ ἐπαναβυθιζομένους εἰς τὴν συνήθη αὐτῶν ῥαθυμίαν. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορία καλῶς καὶ ἀμερολήπτως μελετωμένη ἀποδεικνύει τὸ λελανθασμένον τῆς δοξασίας ταύτης, τὰ δὲ ἐν Θράκῃ ὑπάρχοντα πολεμικὰ οἰκοδομήματα ὑποστηρίζουσι τὴν τῆς ἱστορίας μαρτυρίαν. Ἡ Θράκη κεκαλυμμένη ἐστὶν ὑπὸ φρουρίων καὶ ὀχυρωμάτων, διατηρούντων ἐν ἐλλείψει τῆς χρονολογίας τῆς πρώτης αὐτῶν ἀνιδρύσεως τοὐλάχιστον τὴν τῆς ἐπισκευῆς καὶ συμπληρώσεως αὐτῶν. Τὰ πλεῖστα τῶν φρουρίων τούτων δύνανται, ἵνα παραβληθῶσι κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν εὐπρέπειαν πρὸς τὰ τοῦ μεσαίωνος, ἐν τῇ Δύσει ἀνεγερθέντα· ἀλλὰ καὶ ἀτελέστερα ἐὰν ἦσαν τῶν ἡμετέρων πολεμικῶν κτιρίων, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀρκετὴ ἦτο μαρτυρία τῆς δραστηριότητος τῶν ἀνιδρυσάντων αὐτὰ ἡγεμόνων. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Φιλιππουπόλεως ἑκάστη κοιλάς, ἑκάστη φάραγξ τῆς Ῥοδόπης ἔχει, ἢ εἶχε τὸ φρούριον αὐτῆς, καὶ κατὰ τὰ πέριξ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἕβρου ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς Αἴνου ὑπῆρχε σειρὰ ὁλόκληρος φρουρίων καὶ ὀχυρωμάτων, ἐξασφαλιζόντων τὸ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην μέγα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐμπόριον, αἱ δὲ πόλεις ἅπασαι εἶχον *κάστρον* τι, ὅπερ ἐπροσάτευεν αὐτὰς κατὰ τῶν προσβολῶν, καὶ ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σώζεται καὶ μέχρι τῆς σήμερον, διατηροῦν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἡ τῆς Θράκης ὀχύρωσις ἐν γένει φαίνεται, ὅτι ἐσχεδιάσθη μετὰ μεγίστης προσοχῆς, καὶ ἐπὶ εὐρυτάτων βάσεων, τὸ δὲ σχέδιον ἐξετελέσθη μετὰ μεγίστης ἀκριβείας. Ἅπαντα τὰ ὀχυρώματα τῆς χώρας ταύτης τὸν αὐτὸν παρουσιάζουσι χαρακτῆρα, τὸ φρούριον ὑψοῦται ἐπί τινος λόφου ἀποτόμου, ἔσθ' ὅτε ἐπὶ ὄρους, οὗ τινος τὰ βάραθρα καὶ οἱ βράχοι φυσικὴν τῇ τεχνητῇ προσθέτουσι ὀχύρωσιν. Τὰ τείχη στεφόμενα ὑπὸ πύργων τετραγώνων, στρογγύλων, ἑξαγώνων ἢ ὀκταγώνων, εἶχον πάχος δύο περίπου μέτρων, καὶ ἦσαν πάντοτε λίαν ὑψηλά. Εἴς τινα μέρη ὑπῆρχε τριπλῆ σειρὰ τειχῶν συγκέντρων, σχηματιζόντων ἐν τῇ ἑνότητι αὐτῶν ἀπόρθητον ὀχύρωσιν· εἰς οὐδὲν ὅμως μέρος, πλὴν τῆς Κων/πόλεως, ἀπαντᾷ τις τάφρον περὶ τὰ τείχη. Οὐδέποτε σχεδὸν τὸ τείχωμα κατ' εὐθεῖάν ἐστιν ἐκτισμένον γραμμήν, ἀλλὰ πάντοτε ἑλικοειδῶς, αὐξάνον διὰ τῶν ἐξοχῶν καὶ τῶν ἐλιγμῶν αὐτοῦ τὸν τοῦ ἔξωθεν προσβάλλοντος ἐχθροῦ ὄλεθρον. Οὐδὲν σώζεται κατὰ τὰς εἰσόδους ἴχνος κινητῆς γεφύρας (ponts levis), ἀλλὰ προὐφυλάσσοντο αὗται ὑπὸ τείχους προέχοντος καὶ ὑπὸ μείζονος ἀριθμοῦ πύργων καὶ ἐπάλξεων διεσκευασμένων οὕτω πως, ὥστε ὁ τὴν πύλην πολιορκῶν καὶ προσβάλλων ὑπέκειτο πανταχόθεν εἰς τὰς ἐξ αὐτῶν προσβολάς. Εἰ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὕτη ὁμοιάζει κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν τῶν φρουρίων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, διαφέρει ὅμως κατά τινα ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά.

Τὰ ὀχυρώματα ταῦτα δύνανται προσέτι, ἵνα προσληφθῶσιν ὡς βοήθημα εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεγερθέντων πολυαρίθμων φρουρίων, μνημονευομένων ὑπὸ τοῦ Προκοπίου· τὰ πλεῖστα τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ φρουρίων τούτων εἶχον ἀνεγερθῇ ἐπὶ τῆς θέσεως ἄλλων προγενεστέρων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Γ′. Μεταξὺ τῶν διαφόρων λειψάνων τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν οἱ ἀνδριάντες καὶ τὰ ἀνάγλυφα. Γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία οὐκ ἐπιτρέπει τὴν τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παρθένου καὶ τῶν Ἁγίων ἀπεικόνισιν ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς γραφικῆς. Ἡ κατὰ τὸ 783 ἐν Νικαίᾳ τὸ Ζ′ συνελθοῦσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀποφαίνεται ῥητῶς περὶ τούτου, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνέκκλητοί εἰσιν. Ἐν γένει τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις γλυπτὰ κιονόκρανα ἁπλᾶ μόνα κοσμήματα ἀπεικονίζουσιν. Ἐὰν δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἀπαντῶνται ἐνίοτε τινά, ἐπὶ τῶν ὁποίων βλέπει τις καὶ ἀνθρωπίνους μορφάς, αἱ ἀπεικονιζόμεναι αὗται μορφαὶ εἰσὶν χωρικῶν ἢ χειρωνακτῶν, λαϊκῶν τουτέστι καταγινομένων εἰς τὰς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἐνασχολήσεις· τοιοῦτον τὸ ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ μουσείῳ ὑπάρχον ἀξιοσπούδαστον κιονόκρανον, ὅπερ ἀνῆκεν ἄλλοτε, ὡς λέγουσιν, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Τούτου οὕτως ἔχοντος, μεγάλη ἡ ἀξία Βυζαντινοῦ ἐκ μαρμάρου ἀπεικονίσματος (ἀγάλματος) τῆς Παναγίας σωζομένου ἐν Μιροφλίῳ. Ὁ ἀνδριὰς οὗτος, καλῶς διατηρηθείς, ὡραῖόν ἐστι καὶ τεχνηέντως κατειργασμένον καλλιτέχνημα· κατὰ δὲ τὸν γενικὸν τύπον, τὴν ἔκφρασιν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν στάσιν ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἐντελέστερον ἀπεικονιζομένας ἐν τῷ βάθει τῶν ἀψίδων τοῦ Βυζαντίου, ἢ ἐπὶ τῶν μεταλλίων εἰκόνας τῆς Παναγίας· εἰ δὲ καὶ οἱ τοῦ προσώπου χαρακτῆρές εἰσιν ὀλίγῳ τραχεῖς, ἡ ὅλη ὅμως ἔκφρασις, σοβαρὰ καὶ ἀξιοπρεπής, ἀξία ἐστὶ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἀνήκει βεβαίως εἰς τοὺς πρώτους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας αἰῶνας· ὑπερτερεῖ δὲ κατὰ τὴν τέχνην καὶ τὰ ὡραιότερα τῶν ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς διασωζομένων ἀγαλμάτων, ὡς π. χ. τὰ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἀνάγλυφα τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου. Οἱ τοῦ Μιροφλίου ἱερεῖς ἔθεσαν τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἔν τινι ὑπογείῳ, ὅπως μὴ παραβιασθῶσι τὰ νενομισμένα, κοινῶς δὲ πιστεύσωσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄγαλμά ἐστι θαυματουργόν.

Τὰ δὲ ἄλλα ἐν Θράκῃ εὑρεθέντα ἀνάγλυφα, διατηρούμενα σήμερον ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουσείῳ, εἰσὶν ἀξιοσημείωτα διὰ τὸ χυδαῖον τῆς ἐργασίας, ἀξίας λαοῦ εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ εὑρισκομένου· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀτέλεια ἀξιοσπούδαστός ἐστι. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα εἰσὶ γεγλυμμένα ἐπὶ πλακῶν ἐκ λίθου μαλακοῦ, μήκους 60 ἑκατοστομέτρων καὶ ὕψους 40 ἑκατοστομέτρων· τινὰ ἐξ αὐτῶν φέρουσι καὶ γράμματα λατινικά, ἅτινα κατ' ἐμὲ οὐδέν, ἐν ᾗ εὑρίσκονται καταστάσει, παρέχουσι νόημα, μαρτυροῦσιν ὅμως, ὅτι τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἐγένοντο, καθ' ἣν ἐποχήν, ἡ Ἑλληνικὴ οὐκ ἦν εἰσέτι ἡ μόνη τοῦ Ἀνατολικοῦ Κράτους γλῶσσα. Ἐπιτάφιοί τινες Λατινικαὶ ἐπιγραφαί, ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Θράκῃ, πολλὴν ἔχουσι κατὰ τὸ εἶδος τοῦ λίθου καὶ τὸν τρόπον τῆς γλυφῆς τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἀνάγλυφα, περὶ ὧν ἤδη ὁ λόγος.

Δίδωμι ἐνταῦθα χάριν περιεργείας τὴν περιγραφὴν τινῶν ἐξ αὐτῶν·

1ον. Ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου (οὗ τὸ σχῆμα ἐστὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων curula)· φέρει δὲ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων μετὰ ποικιλμάτων· ἕτερος ἀνήρ, ἐνδεδυμένος χιτῶνα ἁπλοῦν, περιεσφιγμένον κατὰ τὴν ὀσφύν, προσφέρει αὐτῷ κάνιστρον πλῆρες δώρων· ὄπισθεν τοῦ θρόνου κεῖνται καὶ ἄλλα πρόσωπα κρατοῦντα ἀνὰ χεῖρας ὅμοια δῶρα.

2ον. Ἀνὴρ ἐνδεδυμένος βραχὺν χιτῶνα πλησιάζει πρός τι δένδρον· ὑπεράνω αὐτοῦ φαίνεται θέσις τις, ἐφ' ἧς κεῖνται τρεῖς κεφαλαὶ ἢ προσωπίδες.

3ον. Τρεῖς στρουθοκάμηλοι καὶ ἄνωθεν ἄνθη (rosaces).

4ον. Δύο πολεμισταί, φέροντες χιτῶνας περιεζωσμένους κατὰ τὴν ὀσφύν, μετὰ πίλου ὀξέως, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων Κώνσταντος τοῦ Β′.

5ον. Δρομάς.

6ον. Στρουθοκάμηλος καὶ ἄνωθεν ἄνθη.

7ον. Ἀνάγλυφον τρία ὑπερκείμενα φέρον ἀπεικονίσματα· ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱππεὺς κοινὸν φέρων χιτῶνα· ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ αὐτὸ κύων τρέχων, καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου τέλος τοῦ ὑπεράνω τῶν ἄλλων δύο τμημάτων ἕτερος κύων κατὰ πάντα ὅμοιος τῷ πρώτῳ. Ἐπὶ ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ λίθου φαίνεται ἀνὴρ ἐνδεδυμένος χιτῶνα καὶ φέρων ἀνὰ χεῖρας κάνιστρον.

(ἐν Σόποτ), τὸ δὲ μεῖζον καὶ ἐπισημότερον πάντων ἐστὶ τὸ τοῦ Βασκόβου, ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς Ῥοδόπης ἄνωθεν τοῦ Στενιμάχου κείμενον, καὶ ἀνεγερθέν, ὡς λέγει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Πακουριανοῦ κατὰ τὸ 1084 μετὰ τὴν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (οὗτινος ἦτο μέγας Δομέστικος) ἐκστρατείαν καὶ νίκην αὐτοῦ κατὰ τῶν Πατσινάκων ἢ ἡγεμόνων τῶν Παριστρίων Ἡγεμονιῶν. Α Ζ.

Τὰ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τούτων εἰκονιζόμενα ζῶα τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς μαρτυροῦσιν ἴσως, ὅτι παριστάνουσι τὰς τοῦ Ἱπποδρομίου παραστάσεις καὶ ἑορτάς, καθ' ἃς οἱ Αὐτοκράτορες παρουσίαζον πρὸς θέαν εἰς τὸν λαὸν τὰ ἄγρια ζῶα τῶν ἀπωτέρων μερῶν τῆς ἐπικρατείας· ἴσως δὲ τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ἐγένοντο καὶ εἰς μνημόσυνον τῶν κατὰ τὸν Τίγριν, τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Νεῖλον ἐκστρατειῶν. Ὅ,τι δὲ καὶ ἂν παριστάνωσι τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα, δέον ἵνα ἀντιγραφῶσι καὶ μελετηθῶσι καλῶς, διότι θεωροῦμεν αὐτὰ ὡς ἄξια τῆς μελέτης τῶν ἀρχαιολόγων.

Ὑπάρχουσι κατὰ τὴν Θράκην πάμπολλα ἄλλα ἀνάγλυφα, ἀλλ' οὐδόλως δύνανται ἵνα παραβληθῶσι πρὸς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος.

Ἐκ τῶν ἄλλων μνημείων, ὧν πλῆθος μέγα ἀπήντησα ἐν τῇ περιοδείᾳ μου, τινὰ εἰσὶ λίαν ἀξιοσημείωτα. Μεταξὺ δ' αὐτῶν διακρίνονται οἱ ἐν Ἑξαμιλίῳ σωζόμενοι ἀμφορεῖς, φέροντες τὸ ὄνομα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ· τρεῖς τομαὶ ταινίαν ἀπεικονίζουσαι περισρέφονται τρὶς περὶ τὸ ἀγγεῖον, φέρουσαι ἐγκεχαραγμένον ἐν τῷ μέσῳ δεκαπεντάκις καὶ εἰκοσάκις τὸ αὐτὸ ὄνομα· τὰ γράμματα, γοτθικὸν ἔχοντα χαρακτῆρα, εἰσὶ λίαν ποικίλα, σχηματίζοντα κομψὸν καὶ πλούσιον καλλώπισμα. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἀναμιμνήσκουσι τὰς ἐπὶ τῶν χαλκίνων ἀγγείων ἀραβικὰς ἐπιγραφάς· διότι οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἀπομιμεῖται ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγγείοις τὴν Ἀσιατικὴν τέχνην, διὸ καὶ μεγάλης προσοχῆς ἄξια κρίνομεν τὰ λείψανα ταῦτα τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου· ἐξ ἄλλου ἡ περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν Ἀραβικῶν κοσμηματουργιῶν ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς τέχνης γνώμη, οὐκ ἐστι νέα καὶ ἡ σχέσις αὕτη τῶν δύο χαρακτήρων πρὸ πολλοῦ ἐγένετο γνωστή. Δεύτερος δὲ λόγος, δι' ὃν οἱ ἐν Ἑξαμιλίῳ ἀμφορεῖς εἰσὶ λίαν πολύτιμοι, ἐστίν, ὅτι οἱ μὲν ἀρχαῖοι πλουσιοπαρόχως ἐδαψίλευσαν ἐπὶ τῶν κεραμικῶν προϊόντων αὐτῶν τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ ἐπώνυμα, ἀλλ' οἱ τοῦ μεσαίωνος ἐγκατέλειψαν τὸ ἔθος τοῦτο, μὴ ἐγγράφοντες ἐπὶ τῶν ἀγγείων αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων αὐτῶν, διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἑξαμιλίου ἀγγεῖον μοναδικόν ἐστιν.

Αἱ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐπιγραφαὶ εἰσὶ πολλαὶ ἐν Θράκῃ· ἀνάγονται δὲ εἰς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ διασώζουσι τὴν χρονολογίαν πολλῶν μνημείων· ἄλλαι δὲ ἀναφέρονται εἴς τινας ἐπάρχους, δίδουσαι ἡμῖν πολλὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας· ἄλλαι δὲ τέλος ἀνάγονται εἰς ἰδιώτας, ὧν μνημονεύουσι καὶ διαιωνίζουσι τὰς εὐσεβεῖς γενναιοδωρίας. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσὶ πολύτιμοι, διότι πολλὰ διδασκόμεθα ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς γλώσσης, τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς προφορᾶς· δυνάμεθα δὲ ἴν' ἀνεύρωμεν ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκείνῃ τὴν νεοελληνικὴν μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν ἰδιωτισμῶν καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν.

Σπάνιαί τινες βουλγαρικαὶ ἐπιγραφαί εἰσι τὰ πρῶτα μέχρι τοῦδε ἐπιγραφικὰ μνημεῖα τῆς γλώσσης ταύτης· ἀνάγονται δὲ αὗται εἴς τινα βασιλείαν, ἣν μόλις ἀναφέρουσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι καὶ αἱ ἐθνικαὶ τῶν Βουλγάρων παραδόσεις, αἵτινες εἰσὶν ἀτελέστεραι καὶ τῶν ἀτελεστέρων παραδόσεων τοῦ μεσαίωνος, καὶ ἥτις διαφαίνεται ἐπὶ τῶν λίαν εὐαρίθμων νομισμάτων, ἅτινα οἱ Σλαυϊσταὶ ἤρξαντο ἀναζητοῦντες καὶ συλλέγοντες.

Ἐπιγραφαί τινες, εἰς εὐρωπαϊκὰς γεγραμμέναι γλώσσας, εἰσὶ τὰ μόνα ἴχνη, ἅτινα κατέλιπον οἱ Φράγγοι κατακτηταὶ τοῦ μεσαίωνος. Τινὲς δὲ μεταγενέστεραι ἀνήκουσιν εἴτε εἰς Εὐρωπαίους τεθνεῶτας ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἣν διέβαινον, ὡς π. χ. τὸ ἐπιτάφιον Ἄγγλου τινὸς Πρέσβεως, λαβόντος, φαίνεται, μέγα μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῶν προκαταρκτικῶν βάσεων τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτζ, εἴτε εἰς τὴν πολυάριθμον ἀποικίαν τῶν Οὔγγρων, οὓς ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐδέχθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ'. αἰῶνος.

Εἰς αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνάγονται κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ τοῦ μεσαίωνος χρονικά, ἐν οἷς πολὺς περὶ Θράκης ἐστὶν ὁ λόγος. Ὡς π. χ. ἡ τοῦ Βιλλαρδουΐνου (Ville-Hardouin) *ἱστορία τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως*. Ἡ τοπογραφία τῆς Θράκης κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν δύναται ἵνα σαφηνίσῃ πολλὰ σκοτεινὰ χωρία τῶν δυτικῶν ἱστοριογράφων.

Ἐνταῦθα λήγουσιν αἱ κυριώτεραι περὶ Θράκης σημειώσεις τοῦ κ. Dumont. Ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ τούτων φαίνεται, πόσῳ σπουδαῖον καὶ ἄξιον μελέτης ἔσεται τὸ μέγα *Περὶ Θράκης* σύγγραμμα, ὅπερ ὑπόσχεται ἵνα δημοσιεύσῃ, καὶ οὗτινος ἡ παροῦσα ἀφήγησίς ἐστι τὸ σκιαγράφημα, ὁ σκελετός· ἐδημοσιεύθη δὲ αὕτη ὡς ἐπιστολιμαία ἔκθεσις πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς δυναστείας τοῦ Ναπολέοντος Γ'. σοφὸν ἑλληνιστὴν ὑπουργὸν κ. Duruy, ὅστις ἐνεθάῤῥυνε τὴν τοῦ κ. Dumont περιήγησιν. Ὁ κ. Dumont περιηγήθη τὴν Θράκην κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1869, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὑρισκόμενος καὶ ἐγὼ ἐν Φιλιππουπόλει, συνηντήθην καὶ στενὰς ἔλαβον μετ' αὐτοῦ σχέσεις, συνοδοιπορήσας μάλιςα καὶ περιηγηθείς ἐπί τινα χρόνον μετ' αὐτοῦ. Ἠδυνήθην λοιπὸν ἵνα γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐκτιμήσω τόν τε εὐγενῆ χαρακτῆρα καὶ τὰ φιλελληνικώτατα αἰσθήματα, ἰδίως δὲ τὴν μεγάλην νοημοσύνην καὶ τὰς βαθείας καὶ ἐκτεταμένας γνώσεις αὐτοῦ. Ἐθαύμασα δὲ λίαν τὴν δυσανάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πολυμάθειαν (διότι ὁ κ. Dumont νεώτατος ἔτι ἐστί), ὡς καὶ τὸν διακαῆ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰς ἀνακαλύψεις ζῆλον αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, διότι καὶ τὴν ὑγείαν αὐτοῦ καιρίως ἔβλαψε, κινδυνεύσας μάλιστα καὶ τὴν ζωὴν ἴν' ἀπολέσῃ ἐκ τῶν μιασμάτων τῶν περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἔβρου ἑλῶν. Ὁ κ. Dumont γινώσκει προσέτι κάλλιστα τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν ἑλληνικήν, ἣν προφέρει κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον. Ἐπανακάμψας εἰς Γαλλίαν ἤρξατο δημοσιεύων, εἰ καὶ ἀσθενὴς εἰσέτι κατὰ τὴν ὑγείαν, τὰς ἐκ τῶν διαφόρων περιηγήσεων καὶ σπουδῶν αὐτοῦ προσκτηθείσας γνώσεις, εἰς διάφορα γράφων περιοδικὰ συγγράμματα περὶ διαφόρων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων. Τὰ δημοσιευθέντα μέχρι τοῦδε πονήματα τοῦ κ. Dumont μαρτυροῦσι τὴν μεγίστην, ὡς προεῖπον, πολυμάθειαν, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῆ δίδουσιν ἰδέαν τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν διαπραγματεύεται, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐν τῇ παρούσῃ περὶ Θράκης πραγματείᾳ δημοσιευθείσῃ ἐν *τοῖς Ἀρχείοις τῶν Ἐπιστημονικῶν καὶ Φιλολογικῶν Περιηγήσεων* (Archives des Missions Scientifiques et Littéraires Tom. IV. de la II Série), καὶ ἧς ἐξηλληνίσαμεν τὸ πλεῖστον μέρος. Οὐ δυνάμεθα ὅμως ταὐτὸν εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύω Κόσμων ἐσχάτως δημοσιευθέντος ἄρθρου ὑπὸ τὸν τίτλον L' Hellénisme en Turquie (βλέπε Revue des Deux mondes N⁰ du Decembre 1872). Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἄρθρου τούτου μεγίστην προὐξένησεν ἡμῖν ἔκπληξιν ἅμα καὶ λύπην, διότι ἐσφαλμένα εἰσὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ λίαν ἀντιφάσκοντα οὐχὶ μόνον πρὸς ὅσα ἠκούσαμεν πολλάκις τὸν κ. Dumont πρεσβεύοντα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅσα ἐν ἄλλαις πραγματείαις αὐτοῦ ἔγραψεν. Οἱ Ἕλληνες, οὓς ὁ κ. Dumont τοσούτῳ ἐπαινεῖ, καὶ ἐνθαῤῥύνει εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἄλλα συγγράμματα αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐπιλόγῳ τῆς παρούσης Περὶ Θράκης πραγματείας, ἣν ἐπίλογον διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ὡς καὶ τὸ *Περὶ τοῦ Βοσπόρου* κεφάλαιον, μέλλομεν ἵνα διακοινώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ παρόντος Περιοδικοῦ ἄλλοτε, οἱ Ἕλληνες, λέγω, οὓς ὁ κ. Dumont ἐκθειάζει ἄλλοθι, παρίστανται ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρῳ τῆς Revue ὑπὸ λίαν μελανὰ χρώματα. Ἀγνοοῦντες εἰς τί ὀφείλομεν ἵνα ἀποδώσωμεν τὴν ἀντίφασιν ταύτην καὶ ἀναστροφήν, ὑποθέτομεν ὅτι ὁ κ. Dumont ὑπέκυψεν ἀκουσίως εἰς τὴν ἐπήρειαν δολίων καὶ κακοβούλων φίλων, οἵτινες στρεβλὰς καὶ νόθας παρέχουσιν αὐτῷ πληροφορίας. Οὐδόλως ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ἀκούωμεν πάντοτε ἐπαίνους, τοὐναντίον προτιμῶμεν τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ σφαλμάτων ἡμῶν, καὶ τὰς πρὸς θεραπείαν νουθεσίας, ἀρκεῖ ἴν' ὦσιν αὗται δίκαιαι. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἔχει πολλὰ προτερήματα καὶ πλείονα ἐλαττώματα· ταῦτα γνωστὰ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτούς, ἀλλὰ θαῤῥοῦμεν καὶ ἐλπίζομεν ἐκείνων μὲν τὴν διατήρησιν, τούτων δὲ τὴν διόρθωσιν· ὁ δὲ κ. Dumont ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ ἄρθρῳ ἀντιφάσκων εἰς ὅσα ἔγραψε προηγουμένως, τὰ πρῶτα μὲν ἀποσιωπᾷ, ταῦτα δὲ μεγαλύνει καὶ πολλαπλασιάζει. Οὐδόλως ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα τὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου ἀνασκευήν· ἀλλὰ γνωρίζοντες τὴν χρησότητα καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ κ. Dumont ἐλπίζομεν, ὅτι αὐτὸς οὗτος θέλει ὁμολογήσει τὴν ἀπάτην αὐτοῦ, σκεφθεὶς ὡριμώτερον, καὶ ἀκριβεστέρας καὶ ἀμεροληπτοτέρας λαβὼν πληροφορίας.

ΑΛ. ΖΩΗΡΟΣ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Σελ.

Κανονισμὸς τοῦ Συλλόγου. γ'—ί.
Κατάλογος τῶν ἱδρυτῶν. ιά—ιβ'.
Κατάλογος τῶν μελῶν. ιγ'—κς'.
Κατάλογος εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν. κζ'.
Κοσμήτορες καὶ μέλη Ἐπιτροπῶν. κη'—λ'.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Γ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ Περὶ τῆς κατὰ τοὺς Ἄραβας Χυμίας. 1— 24
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ Στοιχεῖα γλωσσολογίας. 24— 46
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗ Περὶ τῶν ἐν Κ/πόλει ἀνασκαφῶν. 46— 64
A. MORDTMANN Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας. 64— 77
Α. Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν ιθ' αἰῶνα. 78—108
MORDTMANN (υἱοῦ) Περὶ μολυβδοβούλλων. 108—112
Π. ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΣΗ Περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ θερμογόνου κτλ. 112—120
P. SCHROEDER Περὶ τῆς Μωαβιτικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Μέσα. 120—138
Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗ Περὶ τοῦ Ἐμπορίου τῶν Γενουηνσίων ἐν Κ/πόλει. 138—165
Α. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ Περὶ τοῦ Χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. 165—177

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος. 178—186
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἡμετέρων Ἐκπαιδευτηρίων. 186—210

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Σελ.
Ἀπὸ τῆς ΣΠΘ΄. Συνεδριάσεως μέχρι τῆς ΤΛΑ΄. 210—313

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

Σελ.
ΣΤΕΦΑΝΟΥ Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, Βιογραφίας Γ. Γρόττε Ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου. 217
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ, Περὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς. 233
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ, Συντόμου Ἱστορίας τῆς Φυσιολογικῆς περὶ ὁράσεως θεωρίας. 235—237
A. MORDTMANN, Περὶ ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων Φιλιππουπόλεως. 238—240
Ι. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ, Περὶ τοῦ γνωστικοῦ. 260—262
JERNNIGHAM, Περὶ τοῦ μυθολογικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Βοσπόρου. 278—279

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ.

Περὶ Γλωσσολογίας Μ. Π. 223—224
καὶ 245—246
Περὶ τῶν Ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς Ἀρμενίας Α. Μ. 234—235
Ἐπὶ τῆς συντόμου ἱστορίας τῆς φυσιολογικῆς περὶ ὁράσεως θεωρίας Ι. Κ. 237—238
Περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φιλοσοφίας κατὰ τὸν ιθ΄. αἰῶνα. Α. Μ. 241

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑΙ

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ *Προέδρου* ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ. 210—211
ΑΝΘΙΜΟΥ Γ΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ, ἐπὶ τῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου. 242
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ *Προέδρου*, » » 243
Ξ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ *Ἀντιπροέδρου*. 258
Κόμητος DE VOGUÉ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας. 258
Μ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΥ ἐν τῇ ἐπετείῳ Πανηγύρει. 312

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ τοῦ Ταμείου ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 211
ΤΟΥ κ. Γ. Σ. Γ. ΒΟΞ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χ. ΚΟΛΛΕΝ συλλεγέντων νομισμάτων Τόμεως. 249—253

Σελ.
ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 263
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 263—266
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, Κρίσις ἐπὶ τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Π. Κοντογεώργη. 266
ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 267—270
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 270
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. 271—278
ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ, Περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων. 279—283
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ. 283—284
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΟΣ. 284
ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ. 284—294
ΤΟΥ ΤΑΜΙΟΥ. 294—302
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ, Περὶ τῶν κατὰ τὸ 1871—72 ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. 303—312

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ἑρμηνευτικὴ τοῦ Κανονισμοῦ. 215—216
Πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς. 224—225
Πρὸς τὰς Ἐφορίας καὶ Δημογεροντίας μετὰ Διαγράμματος. »
Ψήφισμα ὑπὸ τὸν θεμέλιον λίθον. 240

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

E. SCHLIEMANN, Περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν. 220—222
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ » » 230—232
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ » » 247—249
ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗ Πρυτάνεως τοῦ Ἑλλ. Πανεπιστημίου. 254
A. KIRCHHOFF. 270—271

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ κλπ.

ΕΜΜ. ΚΡΗΤΙΚΙΔΟΥ, ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ καὶ Μ. ΤΡ. ΠΟΝΤΟΥ. 212, 247
ΔΕΚΙΓΑΛΑ. 213, 278
GOOLD, Δ. ΠΑΣΠΑΛΗ καὶ ΑΛ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. 213
ΠΑΠΠΑΔΟΥΚΑ. 215
Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ. 218
Α. ΜΕΛΑ, ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ. 219
Δ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥ, Ι. ΒΡΕΤΟΥ. 222
ΒΕΛΕΓΡΑΔΩΝ ΑΝΘΙΜΟΥ. 222, 254
Α. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΤΩΝ ΙΔΡΥΤΩΝ Τ. ΛΥΚΕΙΟΥ, ΕΦΟΡ. ΒΑΘ. ΡΥΑΚΟΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΙΕΡΙΑΣ, Κ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗ. 222
ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΚΥΡΙΑΣ ΡΑΖΗ, Α. ΓΟΥΔΑ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ.

ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, Ι.ΚΟΥΡΤΕΛΗ, Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ, Ι. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ. Σελ. 227
Ι. ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΟΥ. 234
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Γ. ΒΕΡΝΙΚΟΥ. 238
ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. 238, 246
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ. 238
ΒΑ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ, Α. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ. 240
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ. 245
MORDTMANN. 253
ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ. 254
ΣΑΠΦΟΥΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΟΣ. 254—255
Α. ΓΟΥΔΑ, Β. ΛΑΓΑ. 259
Α. Ζ. ΕΪΠΙΔΟΥ, Γ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ, ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΑΣΔΑΓΛΗ. 263
C. E. CURTIS. 271
ΧΑΤΖΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΗ, ΖΩΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ. 278
Ν. Σ. ΡΑΛΛΗ. 284

ΠΡΟΞΦΟΡΑΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ.

Γ. ΖΑΡΙΦΗ, ΔΩΡΑΣ ΙΣΤΡΙΑΔΟΣ. 212
Γ. ΚΟΡΩΝΙΟΥ. 213
Θ. Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ. 215
E. GOOLD, Κ. ΔΟΣΙΟΥ. 218
ΧΡΗΣΤ. ΕΦΕΝΔΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ. 235, 269
Α. ΣΤΑΜΟΥΛΗ. 245
ΔΑΝΙΗΛ ΠΑΠΑ. 256
Θ. Α. ΚΟΣΟΥΛΗ. 257, 260
ΤΩΝ ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ ΟΜΟΓΕΝΩΝ. 259
Μ. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ, Α. ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ. 270
Ν. Ι. ΡΑΛΛΗ. 284

ΔΗΜΟΣΙΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ.

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ, Περὶ Κορίνθου καὶ τοῦ ἰσθμοῦ αὐτῆς. 313—322
Π. ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΣΗ, Περὶ ἐγκεφάλου ψυχολογικῶς θεωρουμένου. 322—344
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ, Περὶ τῆς ἐννεαημέρου Βασιλίσσης Ἰωάννης. 344—359

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Η ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΗΣ ὑπὸ A. Dumont. 359—385

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν σελίδι	ις′	στίχῳ	6′	ἄνωθεν		κάτω τοῦ	ἔτος ἐκλογῆς	γράφε	1871
»	ιθ′.			στίχῳ	2	κάτωθεν	ἀντὶ 1870	»	1871.
»	12	στήλῃ	α′.	στίχῳ	6	κάτωθεν	» ἦσαν	»	ἦσαν
»	18	»	β′.	»	3	ἄνωθεν	» Raxis	»	Razis.
»	»	»	»	»	20—21	κάτωθεν	» ΤΙΑ′	»	ΤΙΑ′ καὶ ΤΚΔ′.
»	25	»	α′.	»	16	»	» δι᾽ οὗ	»	δι᾽ οὗ
»	28	»	»	»	1	»	» Ἐρρίκου	»	Ἐρρίκου
»	49	»	»	»	7	»	» στυλοβ.	»	στηλοβατῶν
»	64	»	β′.	ἐν τῷ τίτλῳ			Ϛ′	»	ΤϚ′
»	66	»	α′.	στίχῳ	17	»	» γεωγαφικῇ	»	γεωγραφικῇ
»	67	»	»	»	6	ἄνωθεν			ἀνάγνωθι *ἱστορικὸς* (ἄνευ στίξεως).
»	»	»	»	»	7	»			γράφε ὁ δὲ Πτολεμαῖος
»	72	»	»	»	19	κάτωθεν	» ὑίὸς	»	υἱὸς
»	77	»	β′.	»	προτελευταίῳ			»	MORDTMANN
»	78	»	α′.	»	5	ἄνωθεν	» χρείας	»	χορείας
»	85	«	β′.	»	12	κάτωθεν	» ἡ οὐσία	»	αἱ οὐσίαι
»	86	»	α′.	»	13	»	» τινός	»	τινὸς
»	87	»	β′.	»	12	»		»	ἀνα-πτύσσει
»	»	»	»	»	10	»	» litterature	»	littérature.
»	105	»	ά.	»	7	ἄνωθεν	» ἵνα τὸ δὲ	»	ἵνα δὲ τὸ
»	108	»	β′.	»	2	»	» εἶναι ἐπικεχρυσ.	»	ἐπικεχρυσωμένον
»	»	»	»	»	14—15	»	διόρθου, δυστυχῶς ἡ ἐν τῷ ἔμπαλιν ἐπιγραφὴ εἶναι ὅλως παρεφθαρμένη		
»	»	»	»	»	7	κάτωθεν	» ὀξειδωμένον	»	ὠξειδωμένον
»	120		α′.	ἐν τῷ τίτλῳ		ἀντὶ ΤΙΗ′.		»	ΤΙΘ′.
»	»	τρεῖς στίχους κάτωθεν τοῦ τίτλου						»	Δαιβὼν
»	»	στήλ.	ά′.	στίχ.	7	κάτωθεν	» σημητικὴν	»	σημιτικὴν
»	121	»	β′.	»	7	ἄνωθεν	» Clerment	»	Clermont
»	138	»	β′.	»	25	κάτωθεν	» αὐτῶν	»	αὑτῶν
»	141	»	»	»	20	ἄνωθεν	» αὐτῶν	»	αὐτῶν
»	144	»	α	»	6	κάτωθεν	» παρ᾽	»	παρ᾽

Ἐν σελίδι	169	στήλῃ	ά.	στίχῳ	7	ἄνωθεν	ἀντὶ	de Liville	γράφε de Seville
»	211	»	β′.	»	5	κάτωθεν	»	ἀπὸ 26	» ἀπὸ 6
»	222	»	α′.	»	2	»	»	Mordtman	» Mordtmann
»	259	»	»	»	18	»	»	Δερσόνης	» Δερούσης
»	»	»	»	»	40	»	»	Ἀρνάκης	» Ἀρσάκης
»	»	»	β′.	»	8	ἄνωθεν	»	Φ.	» Ἰω.
»	»	»	»	»	10	»	»	Βαρικλᾶς	» Βουρουκλᾶς
»	344	»	»	»	11	»	»	βαρβαρβαρ.	» βαρβαρότητος
»	»	»	»	»	12	»	»	ἐνέλλειπε	» ἐγκατέλειπε
»	»	»	»	»	5	κάτωθεν	»	ἡμῶν	» ὑμῶν
»	359	»	β′.	ἐν τῷ τίτλῳ			»	ALBEPT	» ALBERT.
»	360	»	α′.	στίχῳ 26		ἄνωθεν	»	Σαῤῥωνικὸν κόλπον	γράφε, κόλπον τῆς Σάῤῥου, εἴτε Μέλανα κόλπον.
»	361	»	»	»	21	»	»	Πλίνος	γράφε Πλίνιος
»	366	»	»	»	»	»	»	εὐοχέονται	» εὐωχέονται
»	382	»	ά.	»	7	»	»	Στενιμάχου	» Στενημάχου

SISMANOGLIO MEGARO

SISMANOGLIO
MEGARO